

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

REDACTIE:
MR. L. M. ROLLIN COUQUERQUE
en E. G. DE WIJS

DEEL XXIX.

1933/34.

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ v/h MOUTON & Co., 's-GRAVENHAGE.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rangen van leden van het Nederlandsche Roode Kruis, enz.

*Ministerieele beschikking van 2 Maart 1933, IIIde Afd. B, nr. 7.
(Zie ook V.B.U., bladz. 1196—1197.)*

Legerorders 1933, Nr. 75.

DE MINISTER VAN DEFENSIE,

Gezien het Koninklijk Besluit van 21 Februari 1933, nr. 47, aldus luidende:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op voordracht van Onzen Minister van Defensie van 16 Februari 1933, IIIde Afd. B, nr. 27;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. in te trekken de Koninklijke Besluiten van 19 December 1924, nr. 39 en 5 Februari 1927, nr. 40;

2°. te bepalen, dat de hieronder genoemde personen, behoorende tot het Nederlandsche Roode Kruis worden gelijkgesteld met den achter elk hunner vermelden militairen rang en, in uniform gekleed zijnde, de onderscheidingsteekenen van dien rang dragen, met dien verstande, dat de personen, die bij de krijgsmacht een hooger rang bekleed of nadien verkregen hebben, dien hooger rang behouden en, in uniform gekleed zijnde, de onderscheidingsteekenen van dien hooger rang dragen:

Hoofdcommissaris: Kolonel;

Legercommissaris: Luitenant-Kolonel;

Militair commissaris: Majoor;

Arts: Eerste Luitenant,

na het bereiken van den 35-jarigen leeftijd: Kapitein,

na het bereiken van den 50-jarigen leeftijd: Majoor;

Rechtsridder der Johanniterorde en Malthezerridder: Majoor;

Eereridder der Johanniterorde: Kapitein;

Reserve-sectiecommandant: Adjutant-Onderofficier;

Ploegcommandant, werkzaam of werkzaam geweest als hoofd-
verpleger: Sergeant-Majoor,

na een dienst van 15 jaren als ploegcommandant: Adjutant-
Onderofficier;

Ploegcommandant, niet werkzaam of werkzaam geweest als hoofd-
verpleger: Sergeant,
na een dienst van 15 jaren als ploegcommandant: Sergeant-
Majoor;
Helper: Soldaat.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit.

's Gravenhage, den 21 Februari 1933.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Brengt dit Koninklijk Besluit ter kennis van de landmacht.

Bepaalt, dat, in verband hiermede, worden ingetrokken de Ministerieele beschikkingen van 10 Januari 1925, IIIde Afd., nr. 8 en van 12 Februari 1927, IIIde Afd., nr. 12 (5de B.U., blz. 1196 en 1197).¹⁾

Organisaties op fascistischen grondslag.

Ministerieele beschikking van 10 Maart 1933, IIde Afd. B, nr. 42.

Legerorders 1933, Nr. 79.

Ter kennis wordt gebracht, dat aansluiting bij of eenigerlei steunverleening aan groepen, of vereenigingen van personen op fascistischen grondslag in strijd is met de plichten van den militairen ambtenaar en derhalve verboden²⁾.

Verstoring van de orde bij marcheerende troepen.

Ministerieele beschikking van 7 Maart 1933, Iste Afd. nr. 44.
(*Zie ook 5de B.U., blz. 552*³⁾ *en L. O. 1932, nr. 253*⁴⁾).

Legerorders 1933, Nr. 84.

In L. O. 1932, nr. 253⁴⁾, wordt van nu af aan voor de woorden: „aan den Commandant van het Korps Politietroepen” gelezen: „aan den Commandant van de meest nabijgelegen groep van het Korps Politietroepen”.

¹⁾ Zie M.R.T. XXI, blz. 331. Red. M.R.T.

²⁾ Zie ook M.R.T. XXVIII, blz. 525 en 532, XXIX, 21. Red. M.R.T.

³⁾ M.R.T. XI, blz. 442. Red. M.R.T.

⁴⁾ M.R.T. XXVIII, blz. 254. Red. M.R.T.

Rechtpleging bij de landmacht.

Ministerieele beschikking van 18 Maart 1933, Iste Afd., nr. 12.
(Zie ook 5de B.U., blz. 1160 e.v.¹⁾, L. O. 1929, nr. 149²⁾ en
L. O. 1931, nr. 201³⁾).

Legerorders 1933, Nr. 103.

In L.O. 1924, nr. 353 (5de B.U., blz. 1160 e.v.¹⁾) wordt onder A.
„Hellevoetsluis } tot het garnizoen Dordrecht.”
Brielle }
vervangen door:
„Hellevoetsluis } tot het garnizoen Dordrecht”
Brielle }
Gorinchem }

Verboden geschriften.

Ministerieele beschikking van 18 April 1933, IIde Afd. B, nr. 63.
(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.⁴⁾).

Legerorders 1933, Nr. 128 O.

In de *Bijlage* van L.O. 1931, nr. 225 O⁴⁾, onder „I. Binnenlandsche geschriften”, opnemen:

38	De Toorts.	Maandelijks.
39	Links richten.	Maandelijks.
40	Oorlog aan den oorlog, door B. de Ligt.	

Plaatsing in eene straf- of in eene tuchtclassse van militairen der zeemacht.

(Aanwijzing van de plaats waar deze straffen moeten worden ondergaan).

Departement van Defensie

IIIe Afd. A, No. 133.

's Gravenhage, 30 Maart 1933.

Onderwerp:

Straf- en tuchtclasssen.

Naar aanleiding van Uwen brief van 22 December 1932 No. 10303 Int. heb ik de eer U mede te deelen, dat, voor het geval de straffen van plaatsing in de strafklasse of in de tuchtclassse mochten worden opgelegd, *bij wijze van proef* deze straffen door militairen der

¹⁾ M.R.T. XX, blz. 241. Red. M.R.T.

²⁾ M.R.T. XXV, blz. 114. Red. M.R.T.

³⁾ M.R.T. XXVII, blz. 212. Red. M.R.T.

⁴⁾ M.R.T. XXVII, 289. Verder XXVII, 533, XXVIII, 107, 339 en 527.

In noot ¹⁾ op blz. 527 van den vorigen jaargang staat abusievelijk „139”, moet zijn „339”.

zeemacht zullen worden ondergaan bij de Depôtcompagnie politie-troepen te Nieuwersluis.

Voor de vaststelling van een regeling betreffende de opzending naar en de opneming in de straf- of tuchtklasse van militairen der zeemacht verzoek ik U in overleg te treden met den commandant van de straf- en de tuchtklasse voor de landmacht te Nieuwersluis.

De Minister van Defensie,

Voor den Minister,

De Secretaris-Generaal,

C. P. VAN GINKEL.

*Aan den Commandant der Marine
te Willemsoord.*

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Militaire bonden en krijgstuicht.

De ontstellende gebeurtenissen in Indië, in de annalen onzer zee-macht ongekende misdrijven tegen de tucht, mouterij en militair oproer, hebben weder eens de bijzondere aandacht gevestigd op de door militairen gevormde bonden en vereenigingen, in het bijzonder bij de Marine. Bij intuïtie rees weder bij menig weldenkend Nederlander de vraag of zulke bonden vereenigbaar zijn met de elementaire beginselen waarop de militaire maatschappij berust. En door menigeen, niet alleen militairen, wordt die vraag beslist ontkennend beantwoord.

Wij hebben den tijd gekend dat bonden bij de zeemacht onbekend waren. De krijgstuicht was toen goed, ondanks de veel ongunstiger materiele levensomstandigheden; misdaden als zich thans hebben voorgedaan, waren in dien tijd eenvoudig ondenkbaar. In 1897 werd de Matrozenbond opgericht en van dien tijd begint het tuchtondermijndend bedrijf, thans culmineerend in evenbedoelde catastrophe. Het was destijds geen geheim dat de toenmalige minister van Marine, admiraal *Röell*, zeer wél begreep dat die bond in strijd kwam met de handhaving van een goede discipline, speciaal in den dienst ter zee, en daarom dan ook bezwaar had tegen de erkenning als rechts-persoon. Hij is echter, ongelukkigerwijze, gezwicht voor de tegenovergestelde meening van zijn, met militaire eischen onvoldoend bekenden, ambtgenoot *Goeman Borgesius*. Spoedig kwamen er al moeilijkheden ¹⁾. De statuten van den bond waren mooi en onschuldig op papier, waarde voor de praktijk hadden en hebben dergelijke statuten echter niet ²⁾.

Weldra deed zich de noodzakelijkheid voor om het orgaan van dien bond „Het Anker”, als tuchtondermijndend, aan boord der oorlogsvaartuigen en bij de inrichtingen der zeemacht te verbieden. We kregen dus toen al het wonderlijk verschijnsel te zien, dat geduld werd dat een militair lid was van een bond terwijl het van dienzelfden bond uitgaande orgaan tot verboden geschrift was verklaard.

Omstreeks 1903 trad de Minister van Marine *Ellis* wat krachtiger tegen den bond op, doch zijn bewind was van te korten duur om blijvend succes te hebben ³⁾. Het zal onder zijn invloed zijn geweest, dat begin 1903 bij de rechtbank te Alkmaar eene vordering ahangig werd gemaakt om den Matrozenbond, wegens handelingen

¹⁾ Zie o.a. Mil. Jur. no. 10.

²⁾ „Vlekkelooze statuten met brave doelstellingen, die een lust voor de oogen van het departement zijn, kunnen het stoffelijk omhulsel zijn van een zeer ongewenschte vereeniging...” Mr. J. C. van Sandick in Ned. Juristenblad 1933, blz. 178.

³⁾ Het in 1905 opgetreden kabinet de Meester liet de lijn al weer los en droeg den bonden „een goed hart toe”! Zie M.R.T. I p. 134.

in strijd met zijne statuten, als rechtspersoon vervallen te verklaren. Na een eindeloos getob, om formeel-juridische redenen, geschiedde dit dan ook ¹⁾. Later werd die rechtspersoonlijkheid aan dien bond toch weer verleend! Gelijk bekend heeft die erkenning alleen civiel-rechterlijke beteekenis, hetgeen intusschen voor het practisch werken, inzonderheid wat de financiën betreft, niet van belang ontbloomt is; daarentegen strooide het opschrift „Koninklijk goedgekeurd” den onwetenden schepeling zand in de oogen. Andere bonden (stokersbond „Goet geluk”, mariniersbond) vereenigden zich met den Matrozenbond tot den Bond van Minder Marinepersoneel; nu twee jaren geleden is deze gefusionneerd met den Korporaalsbond en het had weinig gescheeld of ook de bond van de hoogere onderofficieren was daarin toen opgegaan. Onderwijl was er reeds vele jaren geleden, in 1920, een comité opgericht, het vooral in den laatsten tijd min of meer berucht geworden Cambo, waardoor de besturen van de bonden van onderofficieren, van korporaals en van minder personeel gelegenheid erlangden tot samenwerking.

Nu zeer onlangs is ook nog een bond van vrouwen van marine-mannen opgericht! En die vrouwen hebben al dadelijk aan eene voor haar mannen verboden demonstratie deelgenomen!

In Mei 1916 deden zich te Soerabaja ernstige ongeregeldheden voor na ergerlijke samenrotting van marineschepelingen, zóó zelfs dat de Regeering het noodig achtte om alsnog in het oude Crimineel Wetboek een nieuw artikel 92a in te voegen teneinde krachtiger tegen dergelijke schendingen van de krijgstucht te kunnen optreden ²⁾. De Memorie van Toelichting tot dit wetsontwerp was o.a. onderteekend door den Minister van Marine *Rambonnet*, welke bewindsman het den bonden korten tijd en met succes wat moeilijk maakte, doch toen het Kamerlid Troelstra dreigde met het doorsnijden van het tafellaken, niet doorzette; hij trad kort daarna af.

In de spannende Novemberdagen van 1918 bleek overtuigend — voor insiders trouwens niet geheel onverwacht — dat een groot deel van het marinepersoneel, althans zeker wat de korporaals en minderen betrof, juist toen er op hen gerekend moest kunnen worden, volkomen onbetrouwbaar was tegenover het wettig gezag. Men verzuimde echter daarop schoonschip te maken, alles ging op den ouden voet door ofschoon het Marinebestuur o.a. van de zijde der officieren uitdrukkelijk op den onbetrouwbaren toestand gewezen was. Na betrekkelijk korten tijd schijnt men die onbetrouwbaarheid weer te zijn vergeten.

De Minister van Marine *Westerveld* toonde zijne ontevredenheid over het optreden van de bonden door het contact ermede te verbreken. Lang heeft echter ook dit niet geduurd.

¹⁾ Arrest H.R. 28 Oct. 1904 No. 8132. Zie verder No. 7941, 7943, 7954, 8040.

²⁾ Zie de wet van 16 December 1916, Stbl. No. 539.

Nu, in 1933, staan we voor staatsgevaarlijke misdrijven gepleegd door hen die juist en in de eerste plaats den plicht hebben den Staat daartegen te beschermen en te verdedigen.

Vraagt men nu of de schuld daarvan terugvalt op de bonden, dan moet het antwoord luiden: direct niet, indirect zonder eenigen twijfel. Meer dan 30 jaren hebben de bondsbestuurders in woord en geschrift ontevredenheid gezaaid, den eerbied voor meerderen ondermijnd, de maatregelen van het Marinebestuur bestreden en verdacht gemaakt. Er is hierover den laatsten tijd zooveel in de pers gepubliceerd, dat het onnoodig schijnt hier verder in détails te treden. Wie nog niet overtuigd mocht zijn in welken verworpen geestestoestand het marinepersoneel onder de werking van de bonden is gebracht, raden we slechts aan in het dagblad „De Telegraaf” van 14 en 15 Februari 1933 de bijdragen¹⁾ te lezen van den oud-adjutant-onderofficier *Beverluis*, gewezen voorzitter van den bond van Marineonderofficieren, alzoo een bij uitstek tot oordeelen bevoegde, ingewijd ook in de interne bondszaken. Wat er nu moge zijn van de aanmerkingen welke op diens persoon wellicht zijn te maken, de schets die hij geeft van den feitelijken toestand, in het bijzonder van den funesten invloed van het (zuiver socialistisch) bondsleven op de mentaliteit van het personeel, is volkomen juist.

Ook bij de op 8 Maart j.l. in de Tweede Kamer gehouden interpellatie-*Vliegen*²⁾ heeft de Minister van Defensie overduidelijk aangetoond tot welke gevaarlijke ontaarding van onze weermacht het bedrijf van de Nederlandsche socialisten de directe aanleiding is geweest en nog steeds is.

Menigeen vraagt zich af hoe het mogelijk is, dat zoodanige toestand is ontstaan, dat nu pas door de ongehoorde gebeurtenissen in Indië de schellen van de oogen vallen, ofschoon de opvolgende Regeeringen bij herhaling, ook in de Volksvertegenwoordiging, op het gevaar van het bestaan van die bonden opmerkzaam zijn gemaakt. Naar onze overtuiging past hierop slechts één antwoord en wél: slapheid en zwakheid van het Gezag, met als gevolg daarvan verlies van een goed begrip van militaire eischen en verhoudingen, óók in de hoogere rangen. Geleidelijk aan is men gewend geraakt aan en heeft men zich neergelegd bij opvattingen en uitingen met elementaire beginselen van krijgstuicht volkomen in strijd. Slechts één voorbeeld: er ging bijna geen week voorbij of men kon in het Cambo-orgaan als bestaansreden van de bonden lezen: *machtsvorming*, daarom een zoo groot mogelijk aantal leden. Men vraagt, machtsvorming, tot welk doel en tegenover wie? Wél, uiteraard tegenover de Regeering en ter bestrijding van Regeeringsmaatregelen in het belang der weermacht genomen. Dit wordt als de natuurlijkste zaak ter wereld voorgesteld en men hoorde niet dat iemand daarin meer aanstoot vond. Denkt men echter even door, dan voelt men terstond hoe absoluut onvereinigbaar machtsvorming *tegen* het

¹⁾ Overgenomen in „Onze Vloot” van Maart 1933.

²⁾ Handelingen 1932-1933, blz. 1954—1977.

militair gezag is met de eischen van eene goed gedisciplineerde zeemacht, onderworpen aan dat gezag.

Niet alleen de administratie, maar ook de rechtspraak gaat ten deze niet geheel vrij uit. Meermalen hebben wij in dit tijdschrift gewezen op niet nader gemotiveerde, onbegrijpelijk lichte straffen welke werden opgelegd in ernstige gevallen van schending der krijgstucht, met name ook bij insubordinatie en opzettelijke ongehoorzaamheid. De strafmate behoort toch ook in de militaire maatschappij naar den ernst en de beteekenis van het strafbare feit te worden beoordeeld. Volgens de opgelegde straffen werden die vergripen niet zwaar aangerekend, zoodat de militair ertoe gebracht werd om de hem in de theorielessen voorgehouden juiste beginselen, dat de persoon van den meerdere voor den mindere sacrosanct behoort te zijn, en dat onvoorwaardelijke¹⁾ gehoorzaamheid de ziel is van den militairen dienst, als overdreven of misschien zelfs als niet ernstig gemeend, te gaan beschouwen. Daartegenover is algemeen bekend hoe heilzaam juist in de militaire samenleving een rechtvaardige en strenge straf op het behoud van een goeden geest en een goede tucht werkt²⁾.

Opgeschrikt door het gebeurde op „De Zeven Provinciën” heeft de Minister van Defensie nu eene commissie benoemd aan welke is opgedragen van advies te dienen o.a. ter duurzame betere handhaving van de krijgstucht. De opdracht is even moeilijk als belangrijk. Zeer hopen wij dat ook deze commissie tot de conclusie zal komen, dat militaire bonden, zooals die zich de laatste dertig jaren gevormd hebben, men noeme ze belangenvereeningen of vakvereeningen, in de militaire maatschappij onbestaanbaar zijn. Het is onze diepe overtuiging, dat een goede militaire discipline, een betrouwbare zeemacht niet verkregen en behouden worden zonder een radicaal verbod van zich op het terrein van militairen dienst en belangen bewegende vereeningen en vergaderingen³⁾. De regeling van den dienst met inbegrip van de rechtspositie der militairen is de zaak der Overheid. Deze eenheid in de leiding van de weermacht mag zelfs de kans niet loopen dat zij wordt aangetast door gezamenlijke actie van ondergeschikten, die bovendien nog leidt tot felvijandige verhoudingen⁴⁾ tusschen de leden van groepen van verschillende politieke kleur. Politiek behoort niet thuis in de weermacht.

¹⁾ Geen gezift en geen gevit. In Lessings „Nathan der Weise” (1ster Aufzug, 5ter Auftritt) vindt men de volgende, leerzame dialoog:

Klosterbruder: Weiss nicht; ich muss gehorchen, lieber Herr.

Tempelherr: Und da gehorcht Ihr denn auch, ohne viel zu klüglen?

Klosterbruder: Wär's sonst gehorchen, lieber Herr?

²⁾ Men lette ook eens op de zware straffen waarmede de vreemde militaire rechtbanken op schendingen van de krijgstucht reageeren.

³⁾ In gelijken zin de oud-legercommandant, generaal Gerth van Wijk in een hoogst belangrijk artikel in „De Indische Gids” Maart 1933.

⁴⁾ Zoo is er zelfs een Verbond tot democratisering en moreele zuivering van de onderofficiersvereening „Ons Belang”!

Uit het zooveen gezegde volgt dat vereenigingen met een wetenschappelijk of met een liefdadig doel en ook die welke sport- of kunstbeoefening (bijv. een muziekgezelschap) nastreven, in beginsel niet ongeoorloofd zijn. Doch zij mogen slechts bestaan voor zoover en voor zoolang de militaire Overheid daartoe vergunning heeft gegeven. Daarbij moet die Overheid bevoegd zijn om elke vergadering van militairen te verbieden en behoort zij het recht te hebben om elke vergadering desgewenscht te doen bijwonen door een officier¹⁾ ten einde aan zijn chef over het aldaar voorgevallene verslag uit te brengen en om, indien noodig, ook staande de vergadering, te kunnen ingrijpen.

Natuurlijk zal van zekere zijde hiertegen worden geprotesteerd en zal aan de Regeering wel worden verweten, te handelen in strijd met artikel 9 van de Grondwet. Ofschoon we hiermede weder op juridisch terrein komen, meenen we ons ontslagen te mogen achten van de noodzakelijkheid om de ongegrondheid van dit verwijt nogmaals aan te toonen, nu dit nog zeer onlangs bij de interpellatie-*Vliegen* door den Minister van Defensie, ook reeds onder de *bestaande wetgeving*, is geschied²⁾. Toch zouden wij der Regeering wel in overweging willen geven bovenbedoeld verbod uitdrukkelijk in de *Wet* — en met name in de wet van 1855 tot regeling en beperking der uitoefening van het regt van vereeniging en vergadering — neer te leggen³⁾. Eerst dan is er kans op het ontstaan en voortbestaan van juiste, met de militaire tucht in overeenstemming zijnde grondslagen op dit gebied.

Nog een andere wetswijziging achten wij zeer noodig om de krijgsmacht aan haar doel te doen beantwoorden, om haar in alle omstandigheden te doen zijn een absoluut betrouwbaar instrument in de hand der Overheid. Wij zeiden het reeds: Politiek behoort in een militaire organisatie niet thuis. Zij kweekt twist en tweespalt waar éénheid eerste vereischte is en blijft⁴⁾. Het moet voor den militair als zoodanig van geen belang zijn van welke politieke richting de Regeering is die 's Lands zaken bestuurt. Zijn plicht is slechts aan elke wettige Overheid te gehoorzamen. Daarom behoort hij ook bij verkiezingen geen direct belang of belangstelling te hebben en moet, zeker aan den beroepsmilitair en o.i. ook aan allen die en zoolang zij in werkelijken dienst zijn, zonder onderscheid van rang, het actieve kiesrecht evenals vroeger weder worden onthouden. De wetgever van 1917 heeft zich, door ook de militairen in

¹⁾ Zie in dien zin art. 14 Leidraad Indisch Leger. M.R.T. XXVI, blz. 110.

²⁾ Zie Handelingen Tweede Kamer 1932—1933, blz. 1957.

³⁾ Het publiekrechtelijk karakter van het verbod springt alsdan ook scherper in het oog. Bovendien zou de bepaling dan ontegenzeggelijk ook de niet vrijwillig dienende militairen omvatten. Men denke aan de mobilisatieclubs, den Bond van zeemiliciens, beide uit den oorlogstijd!

⁴⁾ Men zie o.a. het ergerlijke geval vermeld in M.R.T. XXV, blz. 437 en 439 en lette daarbij tevens op de slappe reactie daartegen door de militaire overheid.

den kiezersstrijd te betrekken, aan een ernstige vergissing, ten nadeele van de krijgsmacht, schuldig gemaakt.

Hen die er belang in stellen te weten hoe het zich vereenigen van militairen in andere landen is geregeld, kunnen wij verwijzen naar M. R. T. I, blz. 414 en IX, blz. 76. In 1912 heeft de toenmalige Minister van Marine langs diplomatieken weg daaromtrent inlichtingen gevraagd, welke later t.a.p. zijn gepubliceerd. Bij doorlezing valt het op dat vrijwel in geen enkel land aan de militairen eene vrijheid van vereeniging is toegestaan als in Nederland tot dusver geoorloofd was. En zulks ofschoon juist het Nederlandsche volk, misschien meer dan enig ander volk, zich kenmerkt door gemis aan militaire deugden van orde en tucht en derhalve zijn weermacht daartegenover een meer straffe hand van het gezag zou moeten gevoelen.

Als schrikbeeld tegen een verbod tot vorming van militaire bonden wordt meermalen gewezen op het gevaar van het ontstaan alsdan van *geheime* vereenigingen en vergaderingen. Naar het schijnt zijn daarvan in andere landen nergens sporen aan te wijzen. Het gevaar zal dan ook wel denkbeeldig zijn. Een militaire vereeniging op eenigszins uitgebereide schaal eischt — al was het alleen maar met het oog op de financiën, welke ook voor die bonden de nervus rerum zijn — een vrij omvangrijke organisatie en administratie, welke in het geheim niet zijn door te voeren. Wat *geheime vergaderingen* betreft, achten wij het in onzen tijd uitgesloten dat niet geoorloofde bijeenkomsten van militairen van eenige talrijkheid mogelijk zouden zijn zonder dat dit aan de militaire of burgerlijke Overheid bekend wordt.

Zou de Nederlandsche Regeering niet willen overgaan tot een verbod van militaire bonden hierboven betoogd, wij herhalen het, dan zal nimmer een betrouwbare zeemacht meer verkregen worden en zal het de voorkeur verdienen dit gezagsinstrument eenvoudig af te schaffen. Het daaraan bestede geld zou in zee geworpen zijn, erger nog, het zou dienen tot instandhouding van een gewapende macht die, en juist in ernstige tijden, zich zou keeren *tegen* de belangen ter handhaving en bescherming waarvan zij door de Overheid uitsluitend in het leven is geroepen. Nog altijd zijn onveranderlijk waar de woorden van den ouden Moltke: „eine Armee „ohne Disziplin ist auf alle Fälle eine kostspielige, für den Krieg „eine nicht ausreichende und im Frieden eine gefahrvolle Institution”.

A quelque chose malheur est bon. Indien de misdadige gebeurtenissen op „De Zeven Provinciën” aanleiding mogen worden tot zuivering van de zeemacht, tot herstel van de krijgstucht, dan hebben zij althans één goede zijde gehad. Men kan er zich zelfs tot zekere hoogte over verheugen dat de uitbarsting reeds nu is gekomen, want komen moest die toch en het zou dan kunnen zijn dat het geschiedde onder gevaarlijker tijdsomstandigheden en met nog veel ernstiger gevolgen dan thans het geval is.

Wij hebben ons in vorenstaande beschouwingen in hoofdzaak bepaald tot de zeemacht omdat in het bijzonder de toestanden bij dit deel der weermacht tot deze beschouwingen aanleiding gaven. Maar ook het leger dient onder de loupe te worden genomen. Men denke slechts aan het voorgevallene te Assen, Utrecht, Harskamp, den Helder. De onderofficiersvereniging „Ons Belang” gaat evenmin vrij uit, zij het ook dat haar mentaliteit nog niet die funeste gevolgen heeft gehad als het geval is met de Cambo-bonden. Overigens zijn de beginselen waarop de krijgstuicht berust steeds en overal dezelfde. Wat wij hierboven ten aanzien van de Marine ter verbetering van de tucht als noodzakelijk betoogden, geldt alzoo evenzeer voor de Landmacht.

Wij hebben het recht van bestaan voor militaire vakverenigingen ontkend en hopen dat de Regeering, door ongeveer dertigjarige ervaring voorgelicht, zich bij het nemen van een beslissing te dezen opzichte hoeden zal voor *halve* maatregelen en voor struisvogel-politiek.

Voor *halve* maatregelen óók in dezen zin, dat niet volstaan wordt met afschaffing van die vakverenigingen zonder meer. Want, welke ook de naaste oorzaak voor het ontstaan van die bonden wellicht mag zijn geweest, zij hebben, afgescheiden van de later daarop geënte politieke kleur en de stelselmatige ontevredenheid met destructieve bedoelingen ten aanzien van het militair gezag, aan zekere behoefte van materielen, van sociaal-economischen aard voldaan door zich stelselmatig, hoewel van eenzijdig standpunt, bezig te houden met de overeenkomstige belangen van hunne leden in de weermacht. Deze werkzaamheid, welke leidde tot ontelbare verzoeken en eischen aan de militaire Overheid, bezorgde aan de leiding gevende organen der weermacht zooveel adviseerend werk dat de eigen taak van deze autoriteiten om te waken voor het wel en wee van hunne ondergeschikten in het gedrang kwam. Het is verklaarbaar dat langzamerhand deze ambtelijke zorgzaamheid verslaptte, dat men zich liet leiden door de „organen” van het militaire verenigingsleven met hun eenzijdigen kijk op de zaken en bovendien met politieke machtsmiddelen achter de hand, ter beoordeeling van de behoeften en de wenschen der ondergeschikten. Dat hierdoor het contact van militaire leiders en, wat de bonden zouden noemen, „militaire lijdens” verbroken werd, is waarlijk geen wonder. Het wederzijdsch vertrouwen, dat voor eene goede verstandhouding en voor een juist begripen van de belangen der „lijdens” onmisbaar is, volgde den weg van heel veel vertrouwen op ander gebied in dezen crisistijd en verdween nagenoeg geheel.

Wordt nu gebroken met de militaire vakverenigingen, dan behoort van Overheidswege te worden gezorgd, dat in plaats van den door die bonden veroorzaakten arbeid met politieken en polemischen bijmaak, het vroeger bestaan hebbende vertrouwen van hoog tot laag hersteld worde, dat er aldus een in de militaire organisatie

begrepen ambtelijke weg geopend wordt waarlangs de behoefte aan goede verzorging en goede rechtspositie van het personeel volledig, en dus niet eenzijdig bezien, tot haar recht kan komen.

Daartoe zal zeer veel van den tact der officieren gevergd worden, want het zal in de eerste plaats medebrengen dat de officieren zich opnieuw en met meer kracht en overtuiging dan in de laatste jaren mogelijk was, bewust worden ook van hun sociale taak. Daarnaast is voor de eigenlijke behandeling van de vele met de regeling van de rechtspositie der militairen verband houdende vraagstukken en kwesties een daartoe geschikt orgaan noodig, ondergeschikt aan de leiders die aansprakelijk zijn voor een goeden geest en een goede tucht in het aan hun bevel ondergeschikt onderdeel der Weermacht. Wij wagen ons niet aan een organiek voorstel, doch zouden ons hier willen bepalen tot het vestigen van de bijzondere aandacht der Overheid op de officieren, voorzien van een diploma voor meer uitgebreide rechtskennis. Meer dan anderen zijn deze officieren aangewezen om zoodanig werkzaam te worden gesteld, dat zij een nuttig gebruik van hun juridische studie kunnen maken in deze nieuw op te bouwen sociale richting. In die richting bestaat reeds eenige min of meer toevallige praktijk, waaraan organieke grondslag en verdere uitbouw ware te geven. Tal van ondernemingen met groot personeel hebben voor de behandeling van dergelijke zaken rechtsgeleerde medewerkers in dienst genomen. De weermacht bezit reeds juridisch gevormde officieren; zij moeten als zoodanig alleen maar worden ingeschakeld.

Aldus zou men niet alleen afbreken wat verkeerd gewerkt heeft en tot onbetrouwbaarheid, verdeeldheid en gezagsondermijning heeft geleid, maar ook opbouwen wat in het belang van onderling vertrouwen, saamhoorigheid en krachtige handhaving van het gezag in het belang van de Weermacht en dus in dat van ons Land onmisbaar is.

Bovenstaand opstel was reeds geschreven toen wij kennis namen van het bij resolutie van den Minister van Defensie van 18 April 1933, IIIe Afd. A, Nr. 60 vastgestelde „Reglement houdende beginselen nopens de werkzaamheid van militaire belangenverenigingen beneden den rang van officier”. Die kennisneming heeft onze meening niet gewijzigd; wij voorzien dat desniettenaastende geleidelijk de oude toestanden weder zullen terugkeeren en zijn overtuigd dat binnen niet langen tijd de invloed van de bonden toch weder even verderfelijk zal werken als dit in de afgelopen kwart-eeuw het geval is geweest.

Uit de Engelsche rechtspraak.

Sedition sentence.

Pamphlets distributed in Devonport ship.

Dundee, Thursday.

A charge of sedition was preferred against Edward Mathers, of Charlesstreet, Dundee, before a Sheriff and jury in Dundee yesterday.

While H. M. S. Watchman (a Devonport ship) was lying at Dundee docks in October Mathers was alleged to have distributed on board copies of a pamphlet, entitled „The Red Signal”, which it was stated, was likely to incite sedition among the men.

Chief Petty Officer Toole gave evidence that the pamphlets were those of a Communist organization. Asked whether it would do anybody in the service any harm to understand politics, Toole replied: „We don't want to understand politics. We are there to serve our country and our Government and it doesn't matter which Government is in”.

The jury found Mathers „Guilty”, and Sheriff Malcolm passed sentence of ten months' imprisonment.

(The Naval and Military Record, December 14, 1932, blz. 797).

Fisikaal-plaatsvervanger bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Bij Kon. besluit van 14 Maart 1933, No. 33 is benoemd tot fisikaal-plaatsvervanger bij den Krijgsraad binnen het Rijk in Europa voor de zeemacht te Willemsoord, ter standplaats Willems-oord, Mr. A. H. van Ravesteijn, griffier bij het Kantongerecht te den Helder.

De Indische ontwerpen Militair Straf- en Tuchtrecht.

De in den vorigen jaargang van dit tijdschrift gepubliceerde ontwerpen Wetboek van Militair Strafrecht voor Nederlandsch-Indië en Wetboek van Krijgstucht voor Nederlandsch-Indië schijnen hier te lande niet die belangstelling te hebben gewekt welke wij daarvoor meenden te mogen verwachten. Tot dusver althans heeft ons verzoek aan de lezers om ons hunne beschouwingen waartoe die ontwerpen aanleiding geven, mede te deelen, geen weerklank gevonden. Wel is ons bekend dat van zeer bevoegde hand aan de Indische commissie rechtstreeks opmerkingen zijn toegezonden op hare ontwerpen betrekking hebbende; de inhoud daarvan is ons echter niet bekend.

Gaarne wil ook onze Redactie zelve, daarmede voldoende aan het

verzoek der Indische commissie, alsnog aandacht vragen voor enkele korte opmerkingen die haar bij de lezing van de ontwerpen en de memoriën van toelichting in de gedachte kwamen.

Allereerst wenschen wij dan onze waardeering uit te spreken voor den door de commissie geleverden arbeid. Behoudens enkele uitzonderingen, waarop hieronder zal worden teruggekomen, meenen wij dat zij eene alleszins toe te juichen, duidelijk toegelichte, verbeterde editie van de Nederlandsche wetten ontworpen heeft, daarbij met verstand de leemten aanvullende en de onjuistheden wegnemende, welke na een tienjarige practijk en jurisprudentie in laatstgenoemde wetten aan den dag zijn getreden.

Wetboek van Militair Strafrecht voor Nederlandsch-Indië.

Art. 12. De veroordeelde militair die niet uit den dienst is ontslagen, ondergaat zijne straf in een onder *militair* beheer staand gesticht (art. 10). Naar onze meening juist gezien, ook in het buitenland vinden we veelal zoodanige organisatie getroffen. Volgens art. 12 zal het beheer van deze gestichten en onder meer ook de tucht bij ordonnantie worden geregeld. De ingeslotenen zullen echter gedurende hun verblijf in het gesticht niet onderworpen zijn aan het Wetboek v. Krijgstucht voor Nederlandsch-Indië, zoodat alleen de voor dat gesticht geldende tuchtmaatregelen op hen toegepast kunnen worden. Volgens de Memorie van Toelichting is het W. v. Kr. uitgeschakeld omdat bij oplegging van eene volgens dat wetboek opgelegde straf, de gestrafte recht van beklag zou hebben, hetgeen de Commissie onvereinigbaar acht met de positie van den gevangene, in het bijzonder met het oog op zijne verhouding tot het leidend personeel van de gevangenis. Deze motiveering lijkt ons niet zeer overtuigend. De Nederlandsche wetgever heeft er in een overeenkomstig geval dan ook anders over gedacht. In de regeling van de straf- en tuchtclassen [Kon. besluit van 31 Juli 1922 (Stbl. no. 475)] is zelfs beroep mogelijk gemaakt tegen de voor die inrichtingen geldende *huishoudelijke* straffen (art. 47). Wij kunnen niet inzien welk bezwaar er overigens zou bestaan tegen de regeling dat op den ingesloten militair *naast* de in het strafgesticht geldende huishoudelijke tuchtmaatregelen, onverkort het Wetboek van Krijgstucht van toepassing blijft, zoodat de directeur *vrij* is om in elk concreet geval te overwegen of hij een krijgstuchtelijke straf dan wel een huishoudelijken tuchtmaatregel zal opleggen. Zoo is het zeer wel denkbaar dat hij bijv. terugstelling van een onderofficier noodig of wenschelijk acht, waartoe hij in ons systeem dan wél, doch in dat van de Commissie niet de bevoegdheid zou hebben. Bovendien zou dan ook het door de Commissie zelve gereleveerde nadeel zijn onderwerpen, dat de in art. 2, 2°—6°, W. v. Kr. genoemde feiten niet krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan.

Art. 14. Dit artikel reproduceert in verbeterde redactie art. 11 van het W. v. M. S. met dien verstande echter dat militaire detentie is vervangen door hechtenis. Het is der Commissie natuurlijk bekend,

dat art. 11 in de practijk een doode letter is gebleven en nooit wordt toegepast. Zij gaat echter blijkbaar van de veronderstelling uit, dat dit in Indië anders zal gaan. Wij kunnen niet beoordeelen of daarvoor goede redenen bestaan. Zoo niet, dan ware het o.i. eenvoudiger en beter geweest de bepaling niet over te nemen en dus ook de hechtenis niet als straf in het ontwerp op te nemen.

Art. 25. Dit artikel correspondeert met art. 23 W. v. M. S. Aan het *slot* zijn echter de woorden „bij de gewapende macht” weggelaten. De Commissie meent dat de in het derde lid van het Nederlandsche artikel tweemaal voorkomende woorden „gewapende macht” telkens een verschillende beteekenis hebben, met een o.i. te ver strekkend beroep op de Memorie van Toelichting, welke ter bedoelde plaatse echter eene vergissing begaat, door Prof. van der Hoeven terecht als zoodanig gekenschetst. Wat daarvan moge zijn, nu de woorden in het Indische ontwerp niet zijn overgenomen, rijst de vraag hoever het begrip „vorige dienst” ter zake waarvan de medailles en onderscheidingsteekenen zijn verkregen, zich uitstrekt. Zoo zonder eenige beperking omschreven, valt daaronder ook, als het geval zich kan voordoen, burgerlijke dienst, dienst in Nederland, misschien zelfs dienst aan een vreemd land bewezen. Dit gaat wel zeer ver. In de practijk zal de vraag zich intusschen waarschijnlijk niet dikwijls voordoen.

Art. 39. Wellicht verdient het aanbeveling om de verschillende klachtdelicten nog eens te toetsen aan de eischen van de krijgstuucht; er zijn gevallen mogelijk dat ook zonder klacht eene vervolging noodig of gewenscht is. Wij denken bijv. aan belediging van een mindere door een meerdere. (Zie in dit verband de beschikking van het H. M. G. van 7 Juli 1932, M. R. T. XXVIII, blz. 273).

Titel VI. In het opschrift van dezen titel zijn de woorden „en van de straf” misplaatst, nu een met art. 59 W. v. M. S. corresponderend voorschrift, terecht, niet is opgenomen.

Art. 43. Taalkundig is de redactie niet fraai: „Onder krijgsmacht wordt verstaan”: „c. in tijd van oorlog *zij* die” . . . enz.!

Art. 47. Vallen onder de sub 3° genoemde gepensioneerde officieren leden van het Hoog Militair Gerechtshof ook die van de zeemacht, aangenomen eens dat deze *niet* behooren tot de categorie bedoeld in art. 63, 2° W. v. M. S. j^o. art. 82 Inv.wet Mil. Straf- en Tucht recht ¹⁾).

Waarom is het laatste lid van het Nederlandsche artikel hier niet overgenomen? De toelichting zwijgt over dit verschil.

Art. 51. Door de bepaling van het tweede lid (sub a) worden nu de in Indië dienende militairen der zeemacht beschermd tegen insubordinaire handelingen van minderen behoorende tot het Indische leger. Het omgekeerde is echter niet het geval. „De vaststelling van bepalingen, ten doel hebbende ook dit te bereiken — zegt de M. v. T. terecht — behoort tot de bevoegdheid van den

¹⁾ Verg. onze opmerkingen M.R.T. XXVI, blz. 487.

Rijkswetgever". Moge deze spoedig aan die opmerking aandacht schenken! ¹⁾

Art. 56. Het tweede lid is een juiste aanvulling van het overeenkomstige art. 72 W. v. M. S. Geheel in orde is het met die begrippen „vijand” en „tijd van oorlog” echter nòg niet ²⁾. Mogelijk is n.l. — de opmerking is met name voor Indië niet van belang ontbloom — dat er een vijand is, doch niet tijd van oorlog (denk aan Urbina). Eischt nu eenig artikel voor een speciaal delict (zie bijv. artt. 61, 69, 85 2° ontwerp) naast vijand óók tijd van oorlog, dan zal dit in die gevallen niet toegepast kunnen worden, o.i. eene leemte, ingeval n.l. art. 55 ontwerp, om welke reden dan ook, (nog) niet in werking mocht zijn. Evenzoo is art. 79 ontwerp (art. 94 W. v. M. S.) te eng geredigeerd: men denke eens aan de „De Zeven Provinciën”; die oproerlingen vielen wel onder het begrip „vijand”, doch „tijd van oorlog” was er niet.

Art. 69. 1e. „het leger of de vloot”. Met het oog op art. 43 lijkt het ons noodig ook in dit nummer te spreken van „de krijgsmacht”. Dezelfde opmerking geldt de artt. 72, 79, 80. (Verg. de corresponderende artt. 56, 59, 66, 67 Wetb. v. M. S. voor Suriname, 63, 66, 73, 74 Curaçao).

Art. 92. Evenals dit met de overeenkomstige artikelen van het Nederlandsche Wetboek het geval is, staat dat artikel, wat de onderscheidingen van den derden titel en daardoor ook wat de strafposities betreft, meermalen in wonderlijke verhouding tot art. 135.

Art. 126. De beschikking van het H. M. G. van 7 Juli 1932, M. R. T. XXVIII, blz. 273, zou o.i. aanleiding kunnen zijn om in dit artikel ook beleedigen op te nemen.

Art. 134. (2). Het tweede lid van art. 149 W. v. M. S. heeft het ongebruikelijke woord „gerekend”, daarmee bedoelende „mede begrepen”, welke laatste woorden passen in de terminologie van het Wetboek (zie artt. 63, 72, 73). Indien de Commissie duidelijkshalve *deze* verbetering had aangebracht, zou de nu door haar voorgestelde wijziging onnoodig zijn en de terminologie van het ontwerp niet verbroken zijn.

Art. 135. De redactie van dit artikel is schuldig aan dezelfde gedachtfout als het gelijkduidende art. 150 W. v. M. S. Van „De militair. . . .” kan hier nog geen sprake zijn. (Zie onze opmerking M. R. T. XXV, blz. 294, noot ²⁾).

Art. 135 zou geheel gemist kunnen worden en in de bestraffing van dit delict veel eenvoudiger en juister voorzien kunnen worden door art. 92 ontwerp algemeen te maken, dus daarin te schrappen „krachtens artikel 26 of artikel 30”. In art. 44, 2° kon dan art. 133 (lees 135) vervallen.

Art. 137. Of weglating van het woord „bijzondere” noodig is, zou twijfelachtig kunnen zijn. De rechtspraak vermeld in M. R. T.

¹⁾ Verg. M.R.T. XXIII, blz. 507, 532, 538; XXV, blz. 320.

²⁾ Zie M.R.T. XXVII, blz. 112, noot ²⁾.

XXVII, blz. 159 en 275, wijst in andere richting dan de Mem. v. Toel. in het voorlaatste lid als motief voor de schrapping aangeeft.

Art. 141 correspondeert met art. 157 W. v. M. S. We missen echter een artikel betreffende de z.g. schuldheiling (art. 158 W. v. M. S.). De Mem. v. Toel. zegt hieromtrent niets; naar wij vermoeden zal een met laatstgenoemd artikel overeenkomende bepaling niet zijn opgenomen omdat het Indische W. v. S. zoodanig delict evenmin kent.

Art. 144. Het schijnt ons onnoodig toe om sub 2° te verwijzen naar art. 71, nu de regelen betreffende den samenloop reeds laatstgenoemd artikel doen prévaleeren.

Art. 145. De motiveering van de in dit artikel aangebrachte wijziging van het Nederlandsche artikel 161 („verruilt” in plaats van „ruilt”) is ons niet geheel duidelijk geworden. Het artikel moet toch óók treffen den militair die eenig aan een anderen militair verstrekt goed inruilt, zoodat „ruilen”, omvattende zoowel „verruilen” als „inruilen”, toch wel de juiste term schijnt.

Wetboek van Krijgstucht voor Nederlandsch-Indië.

Art. 2, 6°. Aan het slot van dit nummer is in afwijking van het Nederlandsche recht, de bepaling toegevoegd dat niet voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar zijn overtredingen, welke aan de rechtsmacht van den militairen rechter zijn onttrokken. Dit heeft der Commissie intusschen niet verhinderd om, in navolging van art. 59 W. K. eene bepaling op te nemen (art. 53) waardoor, vóór of na eene door den gewonen strafrechter uitgesproken veroordeeling terzake van hetzelfde feit krijgstuchtelijke bestraffing mogelijk is.

Art. 5. Wij nemen gaarne aan dat de straf van „plaatsing in de tweede klasse van militaire discipline”, gelet op de in Indië daarmede opgedane ondervinding, in de wijze van tenuitvoerlegging de voorkeur verdient boven de Nederlandsche straf „plaatsing in eene tuchtklasse”. Deze laatste is trouwens eene mislukking gebleken: naar wij meenen is zij bij de zeemacht nog nooit en bij de landmacht slechts zelden opgelegd. Afzonderlijke inrichtingen — gebouwen of schepen — zooals de ontwerpers zich die dachten, bestaan dan ook niet ¹⁾.

Wij kunnen echter niet inzien waarom de Commissie den naam niet veranderd heeft in „plaatsing in eene tuchtklasse”; het concordantiebeginsel ware dan althans formeel beter tot zijn recht gekomen en de benaming is zuiver Nederlandsch. Het wezen der straf verandert er niet door, zoodat men, als Julia, zou kunnen vragen: „What is in a name?”

¹⁾ Afgezien hiervan wil het ons voorkomen dat het aantal krijgstuchtelijke straffen, die de wet kent, te gering is. Zie ook het Verslag van de Commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zeemacht, blz. 54 en 146.

Art. 15. Bij lezing van de Toelichting op dit artikel krijgt men den indruk dat de Commissie vreesde dat men haar zekere inconsequentie zou kunnen verwijten ten opzichte van de strafrechtelijke bijkomende straf van „verlaging”. Zonder zoodanig verwijt gegrond te achten, lijkt ons toch de motiveering voor het verschil tusschen „terugstelling” en „verlaging” wel wat geforceerd, in het bijzonder waar de Commissie in het laatste lid een principiëel onderscheid tusschen die beide straffen ziet. Wij zouden willen vragen: komt het voor dat een onderofficier wordt verlaagd of — in de toekomst — zal worden teruggesteld *zonder* dat de disciplinaire chef hem ongeschikt of onwaardig acht om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen?

Art. 16. Hier treft ons eene incongruentie met art. 28 Ontwerp-W. v. M. S. Volgens laatstgenoemd artikel zal ook de verlaagde mindere militair totdat de straf tegen hem is tenuitvoergelegd, van rechtswege in arrest zijn; blijkens art. 16 zal dit alleen het geval zijn met den teruggestelden onderofficier. Dit laatste lijkt ons juist. Terecht zegt de M. v. T. dat het motief voor het arrest — ongewenschte verhoudingen voorkomen — ten aanzien van mindere militairen niet, althans slechts in zeer geringe mate geldt. Dit is echter evenzeer waar bij *verlaging* van deze militairen.

Art. 17. Terwijl volgens de Ned. Wet plaatsing in eene tucht-klasse alleen kan worden opgelegd aan mindere militairen op wie geene verlaging kan worden toegepast, zal in Indië plaatsing in de tweede klasse van militaire discipline c.q. terugstelling van den gestrafte tot de laagste klasse van rechtswege tengevolge hebben, soortgelijke bepaling derhalve als we ook vinden in art. 26 Ned. W. v. M. S. De toelichting zwijgt over het verschil. Evenmin motiveert zij waarom, anders dan in Nederland met betrekking tot de tucht-klasse, aan in de tweede klasse geplaatste militairen gedurende die plaatsing niet opnieuw diezelfde straf kan worden opgelegd.

Art. 52. In dit artikel zijn de in het overeenkomstige art. 58 W. Kr. voorkomende woorden „bevoegden commandeerenden officier” terecht vervangen door „tot straffen bevoegden meerdere”. De daarvoor aangevoerde reden geldt evenzeer voor art. 56 (2), waar dit echter niet is geschied.

§ VI. De ingeval van beklag ontworpen regeling wijkt in belangrijke mate af van die in de W. Kr. Dat de Commissie aan de schetsmatige Nederlandsche bepalingen uitbreiding heeft gegeven, daarmede leemten en onduidelijkheden wegnemende, verdient ongetwijfeld toejuicing. Dat zij gemeend heeft de beginselen van de in Indië bestaande en tot 1923 ook in Nederland gegolden hebbende regeling te moeten handhaven valt te betreuren. Met name de inschakeling van den krijgsraad in het beklagproces en de daarmede weder verband houdende approbatie van diens beschikkingen door het H. M. G., achten wij uit een militair oogpunt, in het bijzonder tegenover den strafoplegger onjuist en voor eene volkomen objectieve, onafhankelijke beoordeeling van het beklag, evenals voor een

spoedige afdoening van het proces, weinig aanbevelenswaardig. Nu de groote afstanden in den archipel door de Commissie blijkbaar practisch en economisch een overwegend bewaar werden geacht tegen overneming van de Nederlandsche regeling, zal men zich bij haar voorstel, hoe ongaarne ook, wel dienen neer te leggen.

Art. 57 (2). „Onverminderd het bepaalde bij artikel 44. . . .”. Wat beteekent dit voorbehoud? Art. 44 is ingeval van beklag juist *uitgesloten*.

Art. 62, slot. De redactie gaat blijkbaar uit van de veronderstelling dat aan den klager reeds dadelijk door den *oorspronkelijken* strafoplegger wegens onredelijkheid of oneerbiedigheid straf is opgelegd. Ons dunkt dat het beter en logischer is dat deze daartoe niet overgaat, doch de beoordeeling daarvan overlaat aan den meerdere die over het beklag moet beslissen.

Art. 66 (2). Het ontwerp bepaalt hier, à l'instar van art. 68 W. Kr., dat de eed in *promissoiren* vorm zal worden afgelegd, zulks in tegenstelling met de wijze van eedsaflegging in de militaire rechtspleging in strafzaken. Waarom dit, nu ook door de Commissie overgenomen verschil in het leven is geroepen, is ons nooit duidelijk mogen worden.

Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Op blz. 436 van den vorigen jaargang van dit tijdschrift maakten wij reeds terloops melding van eene om bezuinigingsredenen ahangig gemaakte wijziging van bovenvermelde Instructie. Deze wijziging is middelerwijl tot stand gekomen bij ordonnantie van 5 Januari 1933 (Indisch St.bl. No. 5; zie ook nos. 6 en 7) en, onder ontbinding van het bestaande H.M.G., met ingang van 1 Februari d.a.v. in werking getreden (Ind. Stbl. 1933, no. 33).

De wijziging betreft voornamelijk de organisatie van het Hof; ze is van vrij ingrijpenden aard. De kern vinden we in de nieuwe artikelen 2 en 3, luidende:

Art. 2. „(1) Het hoog militair gerechtshof bestaat uit vijf leden te weten twee rechtsgeleerden, van wie een president zal zijn, zoomede twee hetzij actief dienende, hetzij gepensioneerde hoofd- of opperofficieren van de landmacht en een hetzij actief dienend, hetzij gepensionneerd hoofd- of vlagofficier der zeemacht. Het hof heeft bij zich een advocaat-fiscaal voor de land- en zeemacht en een griffier.

(2) Met hoofd- en opper (vlag) officieren worden gelijkgesteld zij, die den rang van hoofd- en opper (vlag) officier bij de land- of zeemacht bekleed hebbende, in eenige burgerlijke betrekking zijn overgeplaatst.”

Art. 3. „(1) Een door den Gouverneur-Generaal op voordracht van het hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië aan te wijzen raadshoor van dat hof vervult uit kracht zijner benoeming als zooodanig tevens de betrekking van president van het hoog militair gerechtshof; het andere rechtsgeleerde lid wordt door den Gouverneur-generaal benoemd uit de leden van den

raad van justitie te Batavia; de militaire leden en hunne plaatsvervangers worden door den Gouverneur-Generaal benoemd en ontslagen.

(2) De president moet den vollen ouderdom van 30 jaren, de leden dien van 28 jaren hebben bereikt.

(3) Wanneer de militaire leden den vollen ouderdom van 65 jaren hebben bereikt, worden zij uit hun ambt ontslagen."

Verder bepaalt het nieuwe artikel 26:

„(1) Het hof zal zitting houden en beslissing nemen met ten minste drie leden, de president daaronder begrepen.

(2) Indien het hof in eersten aanleg rechtspreekt alsmede in die gevallen, waarin het hof in raadkamer zulks noodig oordeelt, zullen, wanneer het zaken van de landmacht betreft, zich onder de rechters moeten bevinden twee officieren van de landmacht."

De verschillen met de vroegere regeling zijn, in hoofdzaak de volgende:

De nauwe band, ten aanzien van de rechtsgeleerde leden, tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en het Hoog Gerechtshof van Nederlandsch-Indië is vrijwel verbroken ¹⁾.

De tot lid van het H. M. G. benoemde, actief dienende officieren, behoeven niet meer „bij hun corps à la suite" (landmacht) of „boven de sterkte" (zeemacht) te worden gevoerd. Zij blijven dus, naast het rechterschap, hun gewonen dienst als officier vervullen ²⁾. Voor elken dag, dat zij de zitting van het Hof bijwonen, genieten zij een vergoeding van f 25.— (Ind. St.bl. 1933 No. 33).

Ook opper- en vlagofficieren, actief dienend of gepensionneerd, zijn nu tot lid benoembaar, vroeger alleen hoofdofficieren. Wat de zeemacht betreft is het aantal leden tot één beperkt; te voren een of twee.

Volgens de oude regeling mocht het Hof in geen geval zitting houden en beslissing nemen met minder dan vijf leden. Thans is dat aantal teruggebracht tot drie.

Voor al deze laatste bepaling, aanvankelijk niet in het ontwerp voorkomende, is zeer ingrijpend, te meer omdat het lagere college, de Krijgsraad, recht spreekt met 5 leden. De tijd zal moeten leeren of de militaire rechtspraak deze beperking zonder nadeel zal kunnen verdragen. Naar onze meening is de maatregel bedenkelijk en te betreuren. Wij achten deze verandering van niet minder belang

¹⁾ Deze wijziging gaat dus in andere richting dan in Nederland in 1924 is geschied, toen hier te lande juist een band is gelegd tusschen het H.M.G. en het Haagsche Gerechtshof. Deze opmerking wil intusschen geenszins zeggen dat wij daarmede het moederlandsche voorbeeld aan Indië zouden willen aanbevelen. Integendeel wij meenen dat de wijziging van 1924 de militaire rechtspraak niet ten goede is gekomen. In het bijzonder de snelheid van berechting — zoo noodig in militaire straf- en tuchtzaken — lijdt eronder. Te Utrecht kwam het Hof twee- of driemaal per week bijeen (art. 10 (oud) der P.I. schreef voor „gewoonlijk" vijf dagen per week), thans eens in de 14 dagen. Een „reglement" als voorgeschreven in art. 10 P.I. bestaat niet.

²⁾ „Deze regeling is uitsluitend om bezuinigingsredenen voorgesteld en als proef". Aldus de Memorie van Antwoord, blz. 2. Volksraad 1932-1933. Onderwerp 80, Stuk 5.

dan die waarbij de mogelijkheid wordt geopend om in actieven dienst zijnde officieren tot lid van het Hof te benoemen, tegen welk laatste in den Volksraad groote bezwaren naar voren werden gebracht, waaraan de Regeering, om psychologische redenen, in zoover tegemoetkwam, dat zij de bedoeling te kennen gaf — de ordonnantie zelve laat haar echter vrij — om het militaire element van het Hof te doen bestaan uit twee gepensioneerde hoofd- (opper-vlag-) officieren, één afkomstig van de landmacht en één van de zeemacht en als derde lid een actief dienend hoofdofficier van het leger, welke laatste „dan alleen (zal) behoeven mede te werken aan de berechtiging van zaken, welker aard zijn kennis, inzicht en oordeel van bijzondere waarde doen zijn”¹⁾.

Nationaal-socialistische beweging.

Het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer ALBARDA, heeft aan de Regeering de navolgende vragen gesteld (ingezonden 9 Maart 1933):

1. Is het der Regeering bekend, dat te Amersfoort de volgende uitnodiging tot een op 14 Maart a.s. te houden vergadering verspreid is:

„Nationaal-Socialistische Beweging.”
Hoofdleader ir. A. A. Mussert.
Groep onderofficieren, kring
Utrecht-Amersfoort.

Amersfoort, 8-3-'33.

Het bestuur van de groep Nationaal-Socialistische Onderofficieren, kring Utrecht-Amersfoort, heeft de eer U uit te noodigen tot het bijwonen van een propaganda-vergadering op 14 Maart 1933, in het Boompje, Heiligenbergweg. Spreker de heer v. d. Voort v. Zipp, burgemeester van Maartensdijk.

Onderwerp: „Defensie, Onderofficieren, Nationaal-Socialistische Beweging”. Gelegenheid tot vragen stellen. Aanvang 8 uur precies. Toegang gratis.

N.B. Het lidmaatschap van den Nationaal-Socialistischen Bond is voor militairen toegestaan. De commandant van het garnizoen Amersfoort heeft geen bezwaar tegen het bijwonen dezer vergadering.

2. Heeft de Regeering, na de mededeelingen op 9 November 1932 in de Tweede Kamer gedaan, (*Handelingen* blz. 324) waaruit

¹⁾ Memorie van Antwoord, blz. 5. Naar wij vermoeden zal dat vierde lid wel niet dikwijls worden opgeroepen. Bij zaken in eersten aanleg moet hij zitting nemen. In de laatste 10 jaren is echter door het Indische Hof geen sententie tegen een opper- of hoofdofficier gewezen.

bleek, dat reeds in een in Augustus 1932 aan onderofficieren te Utrecht toegezonden circulaire melding was gemaakt van het bestaan van georganiseerde groepen van nationaal-socialistische onderofficieren, een onderzoek ingesteld naar het bestaan van zoodanige groepen, en tot welke uitkomsten heeft dat onderzoek dan geleid?

3. Heeft de verzekering, in de circulaire der Utrechtsche nationaal-socialistische onderofficieren van Augustus '32 gegeven, dat „het lidmaatschap niet in strijd is met de krijgstuicht, noch met voorschrift Dienstverbintenissen bij de landmacht”, de Regeering geen aanleiding gegeven tot eenige bemoeiing of maatregel?

4. Kan de Regeering mededeelen, waarop de verzekering berust, die in het slot van de in vraag 1 aangehaalde circulaire is gegeven, dat „het lidmaatschap van den Nationaal-Socialistischen Bond voor militairen is toegestaan”? Welke bevoegde autoriteit heeft verklaard, dat dat lidmaatschap toegestaan is?

5. Is de mededeeling, in dezelfde circulaire gedaan, dat „de commandant van het garnizoen Amersfoort geen bezwaar heeft tegen het bijwonen dezer vergadering”, juist?

6. Acht de Regeering de vorming en instandhouding van groepen van nationaal-socialistische onderofficieren, de toelating voor militairen van het lidmaatschap van een Nationaal-Socialistischen Bond, de toelating van propaganda voor een bijwoning van vergaderingen van zulk een organisatie, in overeenstemming met haar houding bij de interpellatie van 8 Maart l.l. naar aanleiding van de legerorder, waarin het aan alle militaire ambtenaren verboden is eenigerlei steun te verleenen aan organisaties op sociaal-democratischen grondslag, bij welke gelegenheid de Minister van Defensie verklaarde, dat deelneming of bevordering van eenigerlei actie van fascistische organisaties in strijd is met de legerorder van begin Februari, waarin o.a. verboden is eenigerlei medewerking te verleenen aan eenige zoogenaamde weerbaarheidsorganisatie, omdat eenigerlei steun of medewerking aan fascistische organisaties moet worden beschouwd als, directe of indirecte, verleening van medewerking aan deze weerbaarheidscorpsen?

De Minister van Defensie, de heer DECKERS, heeft daarop de volgende antwoorden gegeven (ingezonden 16 Maart 1933):

ad. 1. De eerste vraag wordt bevestigend beantwoord.

ad. 2. Bij het in de tweede vraag bedoelde onderzoek is van groepsvorming, als in de vraag omschreven, niet gebleken.

ad 3 t/m 6. Ter zake van de toelaatbaarheid van deelneming door militairen aan de nationaal-socialistische beweging blijkt bij de onderscheidenen commandanten niet aanstonds eenheid van op-

vatting te hebben bestaan. Deze mag thans verzekerd worden geacht door de bekendmaking aan de weermacht, dat aansluiting bij of eenigerlei steunverleening aan groepen of vereenigingen van personen op fascistischen grondslag in strijd is met de plichten van den militairen ambtenaar en derhalve verboden ¹⁾.

(Handelingen Tweede Kamer 1932-1933. Aanhangsel 183).

Toepassing der wet betreffende dienstweigering. — Houding der Overheid tegenover de Vereeniging Kerk en Vrede. — Verbod van lidmaatschappen. — Bijeenkomsten van fascistten te Utrecht. — Optreden van een cadet op 20 September 1932. — Positie der marine-schepelingen.

Aan het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer over de Defensie-begrooting voor 1933 ontleenen wij het volgende:

Toepassing der wet betreffende dienstweigering.

Gevraagd werd, hoe groot in het afgelopen jaar het aantal is geweest dergenen, die een beroep hebben gedaan op de wet van den 13den Juli 1923 (*Staatsblad* n°. 357). Ook zou men gaarne vernemen, hoeverler bezwaren erkenning vonden, hoeverlen zich terugtrokken, en hoeverlen tot straf zijn veroordeeld.

Ten slotte werden inlichtingen verzocht nopens het verblijf der dienstweigeraars te Veenhuizen. Naar verluidt, worden de aldaar vertoevenden voor de geringste overtredingen zeer streng gestraft. Gemeld is zelfs, dat een der dienstweigeraars daardoor in zoodanigen toestand van overspanning is geraakt, dat hij naar het Rijkskrankzinnigengesticht te Woensel moest worden vervoerd.

Houding der Overheid tegenover de Vereeniging Kerk en Vrede.

Verscheidene leden spraken hunne afkeuring uit over het voorschrift, waarbij de lezing van het tijdschrift *Kerk en Vrede* in kazernes en andere militaire localiteiten wordt verboden. Zij beoogden, dat dit tijdschrift het orgaan is eener zeer ernstige vereeniging, waartoe eenige honderden voorgangers van Christelijke kerkgenootschappen behooren, en dat eenen uitgebreiden lezerskring heeft. In dien kring wordt het standpunt ingenomen, dat Christenen principieel tegen den oorlog behooren te zijn. Door een verbod als het bovenbedoelde uit te vaardigen, wordt dus, zoo deden deze leden opmerken, van Overheidswege eene kunstmatige tegenstelling gemaakt tusschen Christendom en oorlog, waardoor 's Lands verdediging wordt gediskwalificeerd.

Andere leden voerden hiertegen aan, dat zij 's Ministers houding te dezen volkomen goedkeurden. Deze leden konden niet instemmen

¹⁾ Zie M.R.T. XXIX, blz. 2. Red.

met de opvattingen, welke in de kringen van *Kerk en Vrede* omtrent het Christendom worden gehuldigd.

Verbod van lidmaatschappen.

Aangedrongen werd op de intrekking van het voorschrift, waarbij het aan miliciens verboden is, lid te zijn van de Arbeiders-Jeugd-Centrale, en van bepaalde zang- en muziekverenigingen.

Bijeenkomsten van fascistten te Utrecht.

Enkele leden vestigden de aandacht op een bericht in *Het Volk* van 9 Januari j.l. betreffende eene vergadering van fascistten te Utrecht onder voorzitterschap van Ir. Mussert, aan welke vergadering eenige officieren, van wie enkelen in uniform waren gekleed, hadden deelgenomen. Zij vroegen of dit laatste juist was. Te meer stelden zij hierin belang, omdat er andere bijeenkomsten zijn, welke door militairen van minderen rang niet mogen worden bezocht. ¹⁾

Optreden van een cadet op 20 September j.l.

Eenige leden zouden gaarne vernemen, of inderdaad de cadet-sergeant, die, gevolg gevende aan zijnen wettelijken plicht bij de relletjes te 's Gravenhage op 20 September j.l. de behulpzame hand aan de politie had geboden, door den gouverneur der Koninklijke Militaire Academie te Breda voor zijn optreden is gestraft. Zoo ja, dan verzochten zij mededeeling van de gronden, waarop dit is geschied.

Positie der marineschepelingen.

Eenige leden zouden gaarne vernemen, of de marineschepelingen in Den Helder, die tot straf veroordeeld waren, op grond dat hunne echtgenooten hadden deelgenomn aan de op 8 November j.l. te 's-Gravenhage gehouden betooging, in hooger beroep waren gegaan, en zoo ja, hoe de uitspraak in dat beroep heeft geluid.

Enkele andere leden betoogden, dat de voorstelling niet mag worden gewekt, als zouden die lieden ten onrechte zijn gestraft. Zij deden opmerken, dat vrijheid niet mag ontaarden in losbandigheid, en dat het gansche gezin van den militair zich naar de krijgstucht heeft te richten.

De leden, wier beschouwingen in de voornaamste (voorlaatste? Red. M.R.T.) alinea waren weergegeven achtten die opvatting noch uit een moreel, noch uit een juridisch oogpunt houdbaar. Zij be-

¹⁾ De Commissie van Rapporteurs verwijst naar het antwoord, hetwelk de Minister van Defensie heeft gegeven op de vragen van het lid der Tweede Kamer, den heer Albarda, naar aanleiding van de deelneming van militairen in uniform aan eenen op 7 Januari j.l. gehouden zoogenaamden landdag van de nationaal-socialistische beweging in Nederland (vgl. *Aanhangsel* tot het verslag van de *Handelingen* der Tweede Kamer, zittingsjaar 1932—1933, blz. 123). *)

*) Zie M.R.T. XXVIII, blz. 532. Red.

twistten het recht der autoriteiten, om voorschriften te geven en maatregelen te nemen ten opzichte der vrouwen en kinderen van militairen. Ingrijpen op dat gebied achtten zij onduelbaar en uiterst schadelijk voor het gezinsleven. Er zijn, zoo betoogden zij, tal van vrouwen tot de sociaal-democratische arbeiderspartij toegetreden, wier echtgenooten gansch andere beginselen zijn toegedaan. Indien nu die vrouwen aan socialistische betoogingen deelnemen, kunnen hunne echtgenooten daarvoor bezwaarlijk worden gestraft. Zou de Minister het oorbaar achten, dat een hoofd-officier werd gestraft, omdat zijne vrouw als lid van *Kerk en Vrede*, had deelgenomen aan een betooging van die groep?

Weder andere leden sloten zich bij die critiek aan. Ook herinnerden zij aan 's Ministers toezegging aan het lid der Tweede Kamer, den heer Van der Houven, dat hij „de positie van de afzonderlijke bonden gaarne nog eens onder het oog wil vatten.” (vgl. *Handelingen* — Tweede Kamer, zittingsjaar 1932—1933 blz. 697). Gaarne zouden zij vernemen tot welke conclusie de Minister te dier zake is gekomen.

In de Memorie van Antwoord lezen we hierop de volgende antwoorden:

Toepassing der wet betreffende dienstweigering.

In het jaar 1932 hebben 57 personen een beroep op de dienstweigeringswet gedaan. Hiervan hebben 4 hun verzoek ingetrokken. 50 zagen hun bezwaren erkend en 2 werden afgewezen. Omtrent één persoon is nog geen beslissing genomen. Van de twee afgewezenen is één door den Krijgsraad tot gevangenisstraf veroordeeld.

Met de behandeling der door den rechter tot gevangenisstraf veroordeelde dienstweigeraars heeft ondergeteekende geen bemoeienis. Die aangelegenheid behoort tot het terrein van werkzaamheid van zijn ambtgenoot van Justitie.

Houding der Overheid tegenover de Vereeniging Kerk en Vrede.

De inhoud van het tijdschrift *Kerk en Vrede* heeft den ondergeteekende in de noodzakelijkheid gebracht dit geschrift te verbieden in alle onder het Departement van Defensie ressorteerende gebouwen. Die inhoud toch moest worden aangemerkt als te zijn in strijd met de instandhouding eener goede krijgstuicht.

Verbod van lidmaatschappen.

Een verbodsbepaling voor dienstplichtigen, als waarop in het Voorloopig Verslag wordt gedoeld, is den ondergeteekende niet bekend.

Bijeenkomst van fascistten te Utrecht.

Overeenkomstig de door de Commissie van Rapporteurs gemaakte aantekening vermeent ondergeteekende ten aanzien van bovenbe-

doelde aangelegenheid te mogen verwijzen naar zijn antwoord op de vragen van het lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, den heer ALBARDA, naar aanleiding van de deelneming van militairen in uniform aan een op 7 Januari 1933 te Utrecht gehouden z.g. landdag van de Nationaal-Socialistische beweging in Nederland. (*Aanhangsel* tot het verslag van de *Handelingen* der Tweede Kamer, 1932—1933, blz. 123).

Optreden van een cadet op 20 September 1932.

De Gouverneur der Koninklijke militaire academie heeft een cadet-sergeant krijgstuuchtelijk gestraft, omdat deze de bedoeling van de op hem rustende verplichting tot hulpverlening aan burgerlijke dienaren van de openbare macht heeft miskend, door zich ten onrechte te beijveren om op 20 September 1932 te 's-Gravenhage herhaaldelijk aanwezig te zijn op plaats en tijdstippen, waarop ongeregeldheden konden worden verwacht.

Positie der marineschepelingen.

De in het verslag bedoelde gestrafte marineschepelingen hebben zich bij de hogere militaire autoriteit beklaagd over de hun door den commandant der marine te Willemsoord opgelegde straf. De hogere militaire autoriteit heeft bedoeld beklag ongegrond verklaard en de straf met de daarbij behoorende strafreden gehandhaafd. De gestrafte schepelingen hebben daarna de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof ingeroepen. Deze is nog niet genomen. ¹⁾ Niet juist is de in het verslag voorkomende mededeeling, dat de bedoelde schepelingen zijn gestraft omdat hunne echtgenooten hadden deelgenomen aan de op 8 November 1932 te 's-Gravenhage gehouden betooging. De desbetreffende strafreden luidde: „Gehandeld in strijd met zijn verplichtingen als militair, door „als hoofdbestuurslid van den Bond van marineschepelingen mede „te werken tot een aansporing om een vertegenwoordiging van het „marinepersoneel te doen deelnemen aan een demonstratie, waaraan „de deelname voor militairen der zeemacht was verboden.”

Rechtskennis van officieren.

In *De Maasbode* van 25 Februari 1933, Avondblad, Tweede blad, lazen we een uitgebreid interview van den raadsheer in den Hoogen Raad Prof. Mr. B. M. Taverne, betreffende de berechting van de muiters van „De Zeven Provinciën”, waaruit we het volgende hier overnemen:

„De officier-commissaris is vaak zeer in dat werk (n.l. het gerechtelijk vooronderzoek) getraind. Daar het militairen betreft, is het vóronderzoek door een officier, die van militaire aangelegen-

¹⁾ Zie thans hierna blz. 49. Red. M.R.T.

heden en toestanden op de hoogte is, logisch, maar het zou natuurlijk nog mooier zijn, als hij tegelijk ook jurist was. Het is mij altijd opgevallen, dat het militair onderzoek zeer nauwkeurig en uitvoerig is.

Men vergeete vooral ook niet, dat zich zoowel bij de Zee- als bij de Landmacht, naast enkele officieren-meesters in de rechten, vrij veel officieren ¹⁾ bevinden, die aan de Universiteit te Amsterdam een examen hebben afgelegd, dat gerust met het doctoraal-examen in de rechtswetenschap kan worden gelijkgesteld. Zij zijn jurist zonder meesterstitel. Men kan dus in dit opzicht volkomen gerust zijn”.

Wij vestigen hierop de aandacht, omdat deze opmerkingen waard zijn te worden ontrukkt aan de vergetelheid, die nu niet Lethe, doch dagblad heet.

Gevloeid uit den mond van een bij uitstek tot oordeelen bevoegd deskundig en hooggeplaatst rechtsgeleerde, heeft dit oordeel bijzondere beteekenis, te meer nog nu prof. Taverne als hoogleeraar te Amsterdam verscheidene jaren ook deel heeft uitgemaakt van de commissie belast met het onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren van land- en zeemacht, in zijn interview bedoeld.

Overigens is *bij herhaling* van rechtsgeleerde zijde hulde gebracht aan de wijze waarop het gerechtelijk onderzoek ook in ingewikkelde militaire strafzaken, door den officier-commissaris is ingesteld. Nog verleden jaar geschiedde dit voor den Krijgsraad te 's Hertogenbosch bij de behandeling van de omvangrijke Bredasche malversaties. Zoo ook bij het onderzoek in hooger beroep van de belangrijke verduisteringszaak, vermeld in M. R. T. XXVI, blz. 368, toen de raadsman, Mr. de Vrieze, bij den aanvang van zijn pleidooi zijn bijzondere waardeering uitsprak over de in die zaak gevoerde instructie

---

¹⁾ Zie de lijst in M.R.T. XXVIII, blz. 430. Red. M.R.T.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Inlichtingsrapporten in militaire strafzaken.

(Aan te vragen door den officier-commissaris)

door

C. J. G. L. VAN DEN BERG VAN SAPAROEA,

Gepens. ritmeester der Huzaren.

Als Bestuurslid van de Afdeeling Arnhem van het „Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen” nam ik kennis van de circulaire van het Departement van Defensie, 1e Afd. No. 10 d.d. 24 Augustus 1932¹⁾, welke mij aanleiding geeft tot eenige opmerkingen, welke een plaats mogen vinden in dit tijdschrift.

Volgens deze circulaire kunnen dan voortaan de Auditeur-Militair te 's-Hertogenbosch, de Fiscaal te den Helder, de Advocaat-Fiscaal te 's-Gravenhage en de Officieren-Commissarissen hier te lande evenals de ambtenaren van het Openbaar Ministerie en Rechter-Commissarissen bij de burger-rechtspraak, een beroep doen op de plaatselijke reclasseeringsinstellingen in daarvoor in aanmerking komende militaire strafzaken.

De hier genoemde autoriteiten kunnen dus, hierop komt in 't kort de zaak neer, zoodra zij vermeenen, dat er mogelijkheid bestaat voor een voorwaardelijke veroordeeling, bij de daarvoor in aanmerking komende reclasseeringsinstellingen om inlichtingen betreffende den verdachte vragen of opdracht geven tot het opmaken van een reclasseeringsrapport.

Zoo werd dan in 1932 eindelijk voor de militaire rechtspraak gesanctionneerd wat, zooals ook uit de ministerieele circulaire blijkt, reeds sedert 19 Juni 1922 van kracht was voor de burger-rechtspraak en het is te begrijpen dat de reclasseering deze circulaire met vreugde begroette, want hoe kan de rechter met kennis van zaken een voorwaardelijke straf opleggen, wanneer hij geheel onwetend is omtrent verdachtes persoonlijkheid, zijn levensomstandigheden en de zoo belangrijke vraag of hij reclassabel is?

Wij mogen er den militairen rechter dan ook zeer erkentelijk voor zijn, dat hij zich niet gestoord heeft aan het gemis van een regeling als voor de burgerrechtspraak en op eigen initiatief bij de reclasseeringsinstellingen heeft aangeklopt om de noodige voorlichting, welke deze, ook al waren zij daartoe dan niet officieel verplicht,

---

¹⁾ M.R.T. XXVIII, blz. 339. Red.

steeds met de meest mogelijke bereidwilligheid hebben verstrekt ¹⁾).

Dit neemt evenwel niet weg, dat er volgens hare overtuiging nog meer profijt had kunnen getrokken worden van hare voorlichting en dit verwacht de reclasseering nu van deze circulaire; vandaar hare vreugde, welke echter óók voortspruit uit het volgende.

Naar hare meening toch is wel het belangrijkste in deze circulaire dat nu plots de Officier-Commissaris op dit punt geheel wordt gelijkgesteld met den Auditeur-Militair en den Fiscaal bij den Zee-krijgraad.

Tot nog toe had het er namelijk allen schijn van, dat men aan hoogerhand de opvatting huldigde, dat behalve de Krijgsraad alleen de Auditeur-Militair de bevoegdheid had een reclasseeringsrapport aan te vragen en goed beschouwd, kon feitelijk, zoo lang er geen soortgelijke regeling als die van 19 Juni 1922 voor de militaire rechtspraak was getroffen, alleen de Auditeur-Militair (Fiscaal) op grond van de oude artikelen 25 en 19 „Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling”, opdracht geven tot het verstrekken van inlichtingen of het opmaken van een reclasseeringsrapport, wel te verstaan: niet aan een reclasseeringsinstelling doch aan rijksambtenaren van de reclasseering. (Sedert het Kon. Besl. van 17 Mei 1930, St.bl. No. 203, kan dit thans nog slechts in bijzondere omstandigheden).

Een circulaire van den Minister van Justitie, 3e Afd. D, No. 892, d.d. 20 Oct. 1927, bracht hierin eenige wijziging, doordat aan de *Reclasseeringsinstellingen* werd verzoekt om hare medewerking voor het geval de Auditeur-Militair aan hare afdeeling te 's-Hertogenbosch om een inlichtingsrapport vroeg, doch ook hier werd blijkbaar niet aan den Officier-Commissaris gedacht.

Zoo ligt het toch alleszins voor de hand dat de Officier-Commissaris in de oprechte overtuiging leefde, dat hij geen bemoeienis had met het aanvragen van het rapport en wanneer dit wél gebeurde was het slechts te danken aan de activiteit van een reclasseeringsafdeeling, welke ongevraagd hare diensten aanbood, waardoor soms later een goede samenwerking ontstond, doch deze gevallen kwamen slechts hoogst sporadisch voor.

Het Hoofdbestuur van het Genootschap, ervan doordrongen, dat op deze wijze de voorwaardelijke veroordeeling bij de militaire justitiabelen niet ten volle tot haar recht kwam, vond in de zoo juist genoemde circulaire een gereede aanleiding om den Minister van Justitie te verzoeken zoo mogelijk te willen bevorderen, dat Officieren-Commissarissen voortaan het aanvragen van voorlichtingsrapporten zouden beschouwen als een deel van hun taak, daarbij overleggende een schrijven van de Afdeeling Arnhem, met de hoofdzaken waarvan het Hoofdbestuur zich kon vereenigen.

Mij werd toegestaan het voornaamste daaruit over te nemen, waarvan ik hier dankbaar gebruik maak.

¹⁾ Om verwarring te voorkomen zij hier opgemerkt dat met reclasseeringsrapporten, inlichtings- of voorlichtingsrapporten steeds hetzelfde bedoeld wordt.

„Volgens de eerste zinsnede van 's Ministers schrijven (dat van 20 Oct. 1927) stelt de Auditeur-Militair (A.-M.) er prijs op regelmatig inlichtingsrapporten te ontvangen om te kunnen beoordeelen of naar den Krijgsraad verwezen militairen voor V.V. al of niet in aanmerking komen en uit hetgeen verder volgt, blijkt wel, dat het in de bedoeling van deze autoriteit ligt *zelf geregeld* die reclasseeringsrapporten aan te vragen.”

„Vanzelfsprekend juicht ons Bestuur het uitermate toe, dat ook de militaire rechter een ruim gebruik maakt van deze rapporten, doch het meent, dat er zeer ernstige bezwaren rijzen voor de justitiabelen, wanneer deze worden aangevraagd door den A.-M. en niet door den Officier-Commissaris (O.-C.).”

Na dan te hebben aangegeven het verschil tusschen het militaire en het burgerstrafproces, waaruit blijkt dat de positie van den A.-M. bij het begin gansch anders is dan die van het Openbaar-Ministerie, vervolgt het schrijven:

„Eerst nu” (dit is wanneer de A.-M. aan den G. C. in de Residentie van den Krijgsraad verzocht heeft deze bijeen te roepen) „begint de A.-M. eigenlijk daadwerkelijk als ambtenaar van het O. M. een rol te spelen in het proces en komt hij voor de vraag te staan of hij een voorwaardelijke of onvoorwaardelijke straf moet eischen.”

„Op dit punt is er dus een groot verschil met de burgerrechtspraak. Immers hier overweegt het O. M. veelal dadelijk of er aanleiding is voor V.V.; zoo ja dan gelast het het opmaken van een rapport; bij de militaire justitiabelen zal dit echter, althans wanneer de A.-M. dit aanvraagt, eerst het geval zijn geruimen tijd na de verwijzing naar den Krijgsraad, namelijk na afloop der informatiën, welke een paar dagen kunnen duren maar ook wel twee of meer weken.”

„Op deze wijze gaat er dus bij den militairen rechter in vele gevallen een groot gedeelte van den tijd verloren, welke anders benut zou kunnen worden voor het opmaken van het reclasseeringsrapport en zoo wordt de duur van het proces aanmerkelijk verlengd. Dit is in de eerste plaats nadeelig voor de militaire tucht, wijl deze bij snel recht het best gehandhaafd blijft, doch voor den verdachte zal het veelal niet minder nadeelig zijn.”

„Daarom moet bij de militaire rechtspraak het rapport eveneens zoo spoedig mogelijk worden aangevraagd en de eenige persoon die daarvoor in aanmerking komt is de Officier-Commissaris, want evenzeer als het wenschelijk is, gelijk de Minister in zijn brief zegt, dat degene, die het rapport opmaakt, door persoonlijk contact met den verdachte zich een oordeel kan vormen over diens geschiktheid voor eene voorwaardelijke veroordeeling, is dat noodig voor den persoon, die heeft uit te maken of een reclasseeringsrapport moet worden aangevraagd.”

„Om te doen uitkomen, hoe aanmerkelijk het proces verlengd kan worden, nemen wij eens het door den Minister geschetste geval dat de man zich in verzekerde bewaring bevindt.”

„Gesteld, dat de O.-C. het rapport aanvraagt bij onze Afdeeling in zijn garnizoen en dat er voor de informatiën zoowel als het opmaken van het rapport p.m. 14 dagen noodig zijn, dan zal er om zoo te zeggen geen dag verloren gaan, want rapport en dossier kunnen dan ongeveer gelijk aan den G. C. worden toegezonden, die daarop de stukken naar den A.-M. doorzendt en den verdachte naar de residentie van den Krijgsraad doet overbrengen (Art. 26 en 27 R.L.), waardoor deze onder de hoede van den Auditeur-Militair komt.”

„Nemen wij nu aan, dat niet de O.-C. maar de A.-M. het rapport aanvraagt, dan zal hij toch zeker ook een indruk van den man zelf willen krijgen en moet hij hem dus voor zich laten verschijnen.

Kan dit nog op den dag van aankomst geschieden, dan levert dit geen bezwaar op, doch is het garnizoen van den verdachte ver verwijderd, dan zal dit wel niet mogelijk zijn en gaat er een dag verloren.”

„Alsnu dient hij zijn verzoek in bij de Afdeeling te 's-Hertogenbosch, doch nu zullen er meer dan p.m. 14 dagen noodig zijn, voor het opmaken van het rapport, want nu moeten voor het hooren der andere personen de stukken gezonden worden naar de zusterafdeeling in het garnizoen van den verdachte.”

„Het heen en weer zenden, het zich opnieuw inwerken in het geval, het overgeven der stukken aan den persoon, die het onderzoek zal instellen en omgekeerd, dit alles zal een vertraging geven, welke op minstens 2 dagen moet worden geschat. Vraagt de A.-M. dus het rapport aan, en hetzelfde zal zich voordoen, wanneer de Krijgsraad een onderzoek mocht gelasten, dan wordt het proces minstens verlengd, in het gunstigste geval met p.m. 14 en 2 of 16 dagen en in het ongunstigste met p.m. 14 en 2 en 1 of p.m. 17 dagen.”

„En nu bedenke men, dat de verdachte al dien tijd zit opgesloten. Wordt hij vrijgesproken of wordt de voorloopige hechtenis niet in mindering gebracht, dan heeft hij dus p.m. 16 dagen arrest ondergaan, waarvan geen sprake zou geweest zijn, wanneer de Officier-Commissaris maar dadelijk het rapport had aangevraagd.”

„Dit is toch wel heel erg! Maar zelfs wanneer de man zich op vrije voeten bevindt, is het voor hem van veel belang, dat het proces kort duurt. Een strafzaak heeft nu eenmaal voor den betrokkene en diens verwanten iets zeer enerveerends en waarom dus dit leven tusschen hoop en vrees noodeloos langer gerekt?”

„Doch behalve dit, het noodeloos veroorzaken van vertraging, al ware het slechts één dag, is absoluut tegen den geest en de letter van de wet. Telkens worden in de „Regtspleging bij de Landmagt” termijnen aangegeven, binnen welke verschillende handelingen moeten verricht worden.”

Hier wordt dan verwezen naar enkele artikelen als: 15, 16, 26, 30, 114, 168 e.a., waarin ook telkens uitdrukkingen voorkomen als „dadelijk”, „zoodra” en „met den meest mogelijken spoed” en daarna gezegd dat de vertraging, welke door het opmaken van een

reclasseeringsrapport kan ontstaan, tot een minimum wordt beperkt, indien slechts de O.-C. dit aanvraagt, doch dat het aan het Genootschap gebleken is, dat de Auditeur-Militair te 's-Hertogenbosch van meening schijnt te zijn dat zulks niet op den weg van den O.-C. ligt, terwijl men, wanneer men den brief van den Minister leest, bijna tot dezelfde conclusie zou komen.

„Waarom”, zoo vraagt het Bestuur dan, „die uitsluiting van den O.-C.?! Zeer zeker de artikelen 147, 177 en 310 W. v. Str.v. zijn niet toepasselijk verklaard voor de militaire rechtspraak, doch wil men de V.V. juist toepassen, dan zal men moeten handelen, alsof dit wel het geval is, maar waarom zou de bevoegdheid in de artt. 147 en 310 dan wel toekomen aan A.-M. en Krijgsraad, doch de bevoegdheid, aan den Rechter-Commissaris gegeven in art. 177, ontzegt moeten worden aan den Officier-Commissaris?”

„Kon de A.-M. maar onmiddellijk na de verwijzing naar den Krijgsraad een opdracht aan de reclasseering geven, dan was er geen nood, maar het is om te kunnen beoordeelen of een rapport moet worden aangevraagd, toch wel zeer noodig dat de aanvrager persoonlijk contact heeft met den verdachte en dit nu heeft de A.-M. in de eerste dagen of weken juist niet bij al die strafzaken, niet in 's-Hertogenbosch verwezen.”

„Zagen wij straks, hoe in het geval dat de verdachte zich in verzeerde bewaring bevindt en de A.-M. het rapport aanvraagt, het reclasseeringsonderzoek een paar dagen extra vordert, voor ons is daar ook nog een ander bezwaar aan verbonden, hetwelk slechts zelden zal voorkomen, wanneer de O.-C. de opdracht geeft.”

„De dienstplichtigen komen in principe onder de wapenen in het garnizoen, het dichtst bij hun woonplaats gelegen, zoodat de gemeente, waar de jeugd en veelal ook het verdere leven werden doorgebracht, en waar de personen zullen te vinden zijn, die inlichtingen kunnen verstrekken, 's mans garnizoen kan zijn of anders daarvan in den regel niet zoo heel ver verwijderd zal wezen.”

„Vraagt dus de O.-C. het rapport aan de Afdeeling ter plaatse, dan kan de rapportmaker zijn onderzoek met den verdachte aanvangende, dit in de meeste gevallen zonder veel moeite ook uitstrekken over de andere te hooren personen. Het geheele reclasseeringsonderzoek blijft dan, wat toch altijd te prefereeren is, in één hand, hetgeen niet het geval is, wanneer de A.-M. de opdracht geeft, hetwelk dan ook de aanleiding werd tot 's Ministers schrijven.”¹⁾

„Ten slotte nog dit”, zoo vervolgt het Hoofdbestuur, „Volgens art. 26 R.L. zendt de G. C., zoodra het noodige onderzoek is afge-

1) Daar de A.M. te 's Bosch er prijs op stelde regelmatig inlichtingsrapporten te ontvangen omtrent militaire verdachten en hij deze in den regel zoude aanvragen bij een Bossche Afdeeling van Instellingen welke hare vertakkingen over het geheele land hebben, verzocht de Minister v. Justitie om een vlotte medewerking van de Zusterafdeelingen, daar het onderzoek meestal wel elders zou moeten geschieden.

loopen, „alle de ingewonnene verhooren, informatiën en bewijsstukken” aan den A.-M., m.a.w. al die stukken, waarop moet worden recht gedaan.”

„Waar nu de Krijgsraad in de meeste gevallen slechts dan met kennis van zaken over een al of niet voorwaardelijke veroordeeling zal kunnen beslissen, wanneer hij beschikt over de noodige inlichtingen omtrent verdachte, zoo kan men in de gevallen, waarbij de vraag van een V.V. naar voren komt, niet zeggen, dat het onderzoek is afgelopen, wanneer in de door den G. C. te zenden stukken het reclasseeringsrapport ontbreekt. Staat er niet in art. 40 R.L., dat de O.-C. zich zooveel mogelijk alle dagen zal moeten bezighouden met het hooren van den beklaagde „mitsgaders met het nemen van andere informatiën” en zou dan sedert de invoering van de wet op de V.V. daaronder niet vallen de informatie naar den persoon van beklaagde?”

„Doch sterker nog: uit art. 88 R.L. blijkt heel duidelijk, dat wanneer „het noodig mogt worden geoordeeld de voorligting van deskundigen in te winnen, alsmede van hen zoodanige verslagen te vragen, als in het belang van het onderzoek zal worden vereischt”, het de *Officier-Commissaris* is, die om die voorligting of die verslagen (b.v. betreffende beklaagdes geestvermogens) vraagt.”

„Nu zou het toch wel heel dwaas zijn den *Officier-Commissaris* de bevoegdheid, hem in art. 88 R.L. gegeven, te ontzeggen wanneer het te doen is om „voorligting” betreffende den persoon, het karakter en het verleden van den beklaagde. Het is waar, bij het samenstellen van de „Regtspleging bij de Landmagt” dacht men nog niet aan reclasseeren. Waar echter de reclasseeringsambtenaren¹⁾ wel degelijk als deskundigen moeten worden aangemerkt, is het geheel in analogie met art. 88 R.L., wanneer de *Officier-Commissaris* om reclasseerings-voorligting vraagt.”

„Op deze gronden meent ons Bestuur, dat bij het militaire strafproces het aanvragen van reclasseeringsrapporten door den *Officier-Commissaris* niet alleen hoogst wenschelijk is, maar dat dit behoort tot zijn ernstigen plicht.”

Tot zoover het genoemde schrijven.

Het is alleszins begrijpelijk dat het Hoofdbestuur van het Genootschap bij de toezending van de circulaire aan de Afdeelingen schreef: „Er is zeker reden voor ons om de aldus gebleken belangstelling van den Minister van Defensie te waardeeren en ons daarover te verheugen”.

En het „Maandblad voor Berechting en Reclasseering van volwassenen en kinderen” schrijft bij het afdrukken van de circulaire: „Het doet ons genoegen de onderstaande circulaire van den Minister van Defensie te publiceeren, waarvan ongetwijfeld bevoordering van

---

¹⁾ Deze maken als regel namens de Instelling, aan welke om voorlichting wordt gevraagd, het reclasseeringsrapport op. (noot van mij).

het instituut van de „voorlichting” in militaire strafzaken is te wachten”.

Dit hoop ik hartelijk, doch het hangt er slechts van af of H.H. Officieren-Commissarissen nadat zij, behoudens dan een paar loffelijke uitzonderingen, jaren achtereen in den waan hebben geleefd zich afzijdig te kunnen houden, thans na lezing van 's Ministers circulaire bij *elke* informatie conscientieus zullen nagaan of er ook mogelijkheid bestaat op een voorwaardelijke veroordeeling.

In de circulaire staat toch: „In de — vermoedelijk zeldzame — gevallen hierboven bedoeld, kunnen deze autoriteiten zich dus tot de plaatselijke reclasseeringsinstellingen wenden”, waaruit volstrekt niet blijkt, dat de Officier-Commissaris hier meer op den voorgrond moet treden dan de Auditeur-Militair.

En dat de Minister schreef: „In de — vermoedelijk zeldzame — gevallen”, is ook al niet bevorderlijk voor het meer concentreren van de aandacht op dit gedeelte van het strafproces en dit is te meer te betreuren, omdat wij, reclasseerders, zooals ik reeds hierboven opmerkte en hetgeen ook zoo duidelijk blijkt uit de zooeven aangehaalde woorden uit het Maandblad, overtuigd zijn dat de Militair-Rechterlijke Macht nog meer profijt zou kunnen trekken van onze voorlichting dan tot heden.

En dit zou naar mijne bescheiden meening zeker het geval zijn, wanneer de Officier-Commissaris maar zijn volle aandacht hieraan zou willen schenken.

Hij toch dringt dadelijk zóó diep in de zaak door en is bij de informatiën beter dan iemand anders bij het proces in staat om een indruk van beklagde te krijgen, dat ook hij het beste zal kunnen beoordeelen of er een reclasseeringsrapport moet worden aangevraagd en zoo zal er dan menig rapport blijken noodig te zijn, hetwelk wellicht achterwege blijft, wanneer alleen de andere genoemde autoriteiten deze taak voor haar rekening nemen ¹⁾.

Meenen wij dus op grond van al het hierboven aangevoerde dat de O.-C. het rapport moet aanvragen, dit wil allerminst zeggen, dat wanneer hij zulks niet doet, het niet op hoogen prijs zou worden gesteld, als de Auditeur-Militair, de Fiscaal of de Advocaat-Fiscaal daartoe alsnog overgaan, zoo dit wenschelijk mocht blijken, ook al zal daardoor aanzienlijke vertraging ontstaan.

Het is nu maar de vraag of de Officier-Commissaris na de circulaire van den Minister van Defensie een juiste opvatting van zijn taak zal hebben, waarom ik mij de moeite getroost heb het grootste gedeelte van het schrijven van het Genootschap hierboven over te nemen, daar het mij wil toeschijnen, dat elke Officier-Commissaris

---

¹⁾ Ook de Heeren Mr. G. T. J. de Jongh en Mr. J. Slingenberg, beiden Rechter en deskundigen op reclasseeringsgebied, zijn van oordeel, dat de Rechter-Commissaris, met wien de Officier-Commissaris is te vergelijken, in de allereerste plaats is aangewezen om na te gaan of er aanleiding bestaat tot het doen van een verzoek om inlichtingen aan de reclasseering, terwijl in de practijk moet gebleken zijn, dat dit juist is.

na lezing daarvan overtuigd zal zijn, dat bij het militaire strafproces *hij* de aangewezen persoon is voor het aanvragen van het reclasseeringsrapport.

Doch hoevelen, of moet ik wellicht zeggen, hoe weinigen zullen dit lezen? ¹⁾ Daarom ware het wel zeer te hopen dat in een circulaire, speciaal aan H.H. Officieren-Commissarissen, dit gedeelte van hun tegenwoordige taak eens even belicht werd. Ook de Auditeur-Militair en de Fiscaal bij den Zeekrijgsraad zouden hier in de goede richting kunnen medewerken.

Immers, wanneer het dossier na afloop der informatiën geen reclasseeringsrapport bevat, terwijl volgens hun oordeel een V.V. niet is uitgesloten, dan is het onderzoek van den O.-C. feitelijk onvolledig. In dit geval is dan echter toepassing van art. 31 R.L. of 28 R.Z. (nader onderzoek door den O.-C. ter standplaats van den Krijgsraad) niet noodig, daar A.-M. of F. zelf het rapport kunnen aanvragen, althans wanneer de verdachte zich in voorloopig arrest bevindt, want aan het persoonlijk contact met hem vóórdát de auditie opdracht geeft aan de Reclasseeringsinstelling, moet worden vastgehouden. (Zie schrijven van het Genootschap).

Is namelijk de verdachte, niet behoorende tot een garnizoen, waar zich de Krijgsraad bevindt, op vrije voeten, dan moet hij zich volgens art. 28 R.L. (24 R.Z.) na de informatiën feitelijk naar de residentie van den Krijgsraad begeven, doch dit geschiedt — vermoedelijk door het tegenwoordige uitstekende verkeerswezen — nooit meer en wordt de verdachte alleen op den dag van de krijgsraadzitting daarheen gezonden.

In alle gevallen, waarbij dezen verdachten geen voorloopig arrest is opgelegd, heeft de A.-M. (F.) derhalve de eerste dagen na ontvangst der stukken geen persoonlijk contact met den beklagde, hetgeen dus reeds een reden voor hem moet zijn, om niet als aanvrager van het rapport op te treden, doch bovendien moet, daar de verdachte zich in zijn garnizoen bevindt, ook dáár het reclasseeringsonderzoek aanvangen.

De eenvoudigste en beste weg zal daarom zijn om het dossier terug te zenden aan de O.-C. met advies om een rapport aan te vragen.

Dit heeft ook nog dit voor, dat deze aan de hand van zijne informatiën zeer waarschijnlijk al dadelijk belangrijke inlichtingen kan verstrekken aan de Afdeeling aan welke hij een onderzoek opdraagt.

Mocht de indruk van beklagde, op den O.-C. gemaakt, zoodanig zijn, dat deze den man niet reclassabel acht, dan kan hij dit den A.-M. (F.) mededeelen, doch anders zal hij zeker het advies opvolgen.

De Auditeur-Militair (F.) zou nu echter nog een stap verder kunnen gaan.

¹⁾ Naar wij vertrouwen zal dit toch wel bij verreweg de meeste officieren-commissaris het geval zijn.

Wij zijn het geheel met den schrijver eens dat de officier-commissaris allereerst de aangewezen autoriteit is om een reclasseeringsrapport te

Om te beoordeelen of er aanleiding bestaat voor het aanvragen van een reclasseeringsrapport moet in de eerste plaats het strafregister, met name het uittreksel Model C, worden geraadpleegd.

Dit moet dus zoo spoedig mogelijk door den A.-M. (F.) aan den Officier-Commissaris worden toegezonden.

Bij het opmaken van het advies voor de verwijzing naar den Krijgsraad kan de A.-M. (F.) al reeds beoordeelen, of er, voor wat betreft het delict, en de omstandigheden, waaronder dit gepleegd werd, aanleiding is om een voorwaardelijke veroordeeling te overwegen. Welnu, zou de A.-M. (F.) dan ook niet bij de toezending van het uittreksel, Model C, willen berichten, dat die mogelijkheid bestaat, en dat dus, wanneer ook de persoon van verdachte, daartoe aanleiding mocht geven, een reclasseeringsrapport zeer wenschelijk zal zijn.

Wanneer A.-M. en F. op deze twee manieren zouden willen medewerken, zou de goede gang van zaken veel spoediger en beter verzekerd zijn, dan door welk tijdschriftartikel of welke aanschrijving ook.

Dit neemt nochtans niet weg, dat zoowel voor de militaire rechtspraak als voor de Reclasseering een soortgelijk Kon. Besluit als dat van 24 December 1925, Stbl. No. 486, voor de burgerrechtspraak¹⁾ niet achterwege mag blijven, opdat beide partijen precies weten welke bevoegdheden en verplichtingen zij in dit opzicht hebben.

Wij twijfelen echter niet of ook zonder zulk een besluit zullen beiden elkaar vinden. De circulaire van den Minister van Defensie wijst reeds den weg door te zeggen: „De adressen” (der Reclasseeringsinstellingen) „zijn ter Parkette van de Rechtbanken bekend”.

Dit is echter niet de eenvoudigste weg en zelfs een moeilijke in garnizoenen waar geen Rechtbank is.

Nu is het mij bekend, dat destijds door het Departement van Defensie een niet onaanzienlijk aantal exemplaren is gekocht van het **Adresboek voor berechting en reclasseering van volwassenen en kinderen, ten dienste van Justitie en Reclasseering 1929.**

Ik weet niet op welke wijze deze adresboeken gedistribueerd zijn, doch daar ze alleen van nut zijn voor de Justitie bij de weermacht, zoo kan ik niet anders aannemen dan dat zij ook in het bezit zijn gekomen van H.H. Officieren-Commissarissen en daarom is het jammer dat de meergenoemde circulaire niet naar dat adresboek verwijst.

Het moge niet geheel meer bij zijn, toch zal de O.-C. er nog steeds dat in vinden, wat hij noodig heeft voor zoover het de reclasseering betreft.

Mocht, door welke reden ook, het adresboek niet bij den O.-C. terecht zijn gekomen, dan moge hierin spoedig verandering komen, want dit behoort onder zijn bereik te liggen.

¹⁾ Dit besluit kwam, bij de invoering van het nieuwe Wetboek v. Strafvordering in de plaats van dat van 19 Juni 1922.

De Officier-Commissaris zal goed doen aan de hand van dit adresboek reeds dadelijk contact met de Reclasseering te zoeken, deels om zelf eenig begrip van hare werkwijze te krijgen, anderdeels om de betrokken Afdeeling een beter inzicht te geven in de speciaal-militaire eischen, waarmede moet worden rekening gehouden, want al schreef het H. B. in zijn begeleidend schrijven bij de Ministerieele circulaire aan de Afdeelingen, dat het wel overbodig zou zijn er de aandacht op te vestigen „dat de voorlichtinggevende reclasseeringsinstelling zich bij het opstellen van haar rapport zoo-veel mogelijk zal moeten trachten te verplaatsen ook in de speciale eischen die aan den militair betreffende zijn gedrag moeten worden gesteld”, zoo zal eenige nadere toelichting te dien aanzien van de zijde van den Officier-Commissaris zeker welkom zijn bij de Afdeelingen.

Uit de zoo juist aangehaalde woorden blijkt meer dan duidelijk, dat het der Reclasseering ernst is, om ook aan den militairen Rechter *deugdelyke* reclasseeringsrapporten te leveren, het hangt er dus maar van af om dit door een goede samenwerking te bereiken.

Menig Officier-Commissaris zullen de handen aanvankelijk een beetje vreemd staan, waarom ik nog eens moge verwijzen naar het hoofdstuk „Het vooronderzoek en de taak van den Officier-Commissaris” op blz. 70 van mijn boekje „*De voorwaardelyke veroordeeling en hare toepassing ten aanzien van Justitiabelen die militair zijn of worden*”¹⁾.

Na de Ministerieele kennisgeving van 1 Juni 1926, Iste Afd. No. 42 (L.O. No. 193), waarin werd „aanbevolen met den inhoud van het boekje rekening te houden”, meen ik dit ook thans nog met gerustheid te kunnen doen, want al zijn het „Schematisch Overzicht” (na blz. 48) en de beschouwingen bij de, sedert dien min of meer gewijzigde, artikelen 14a, 14c, 14g en 14h W. v. S. natuurlijk niet meer geheel juist, zoo heeft het overige van het boekje nog zijn waarde behouden en kan dus in de meeste gevallen nog als vraagbaak gelden.

Moge dan het bovenstaande er eenigermate toe bijdragen, dat de Officier-Commissaris tot het inzicht komt, dat hij zich na de circulaire van den Minister van Defensie van 24 Aug. 1932, I Afd. No. 10, niet langer afzijdig mag houden, doch daarentegen geen dossier meer uit handen mag geven, waaraan het reclasseeringsrapport ontbreekt, zoodra er slechts eenige mogelijkheid bestaat voor eene voorwaardelyke veroordeeling.

Eerst dan kunnen wij er van overtuigd zijn, dat ook bij de militaire rechtspraak het instituut der Voorwaardelyke veroordeeling *volkomen* tot zijn recht zal komen.

Velp, Februari 1933.

¹⁾ Uitgave van het Nederlandsch Genootschap tot Zedelyke verbetering der gevangenen te Amsterdam en van Mouton & Co., 's Gravenhage.

De Verdediging in het Militaire Strafproces.

door

Mr. P. L. J. M. A. Müller.

Advocaat & procureur.

res. 1e Luit. der Infanterie.

Met belangstelling las ik het interview, dat een verslaggever van de „Maasbode” met prof. mr. Taverne mocht hebben naar aanleiding der publicaties van mr. P. J. Myksenaar in „Het Volk” over het militair strafprocesrecht, in de uitgave der Maasbode van Zaterdag 25 Februari 1933 No. 24802.

Afgezien van het feit of mr. Myksenaar, een gewezen officier der Luchtdoelartillerie te Utrecht, van wien verteld wordt, dat Z.E.G. als beroepsofficier reeds nauw contact met de S.D.A.P. had en zich te Utrecht in het openbaar in een soort verenigingskleding dezer politieke partij vertoonde, wel in staat is om objectief deze materie voor een niet-deskundige en bevooroordeelde lezerskring te behandelen, immers zijn naam komt niet voor in de opgave der officieren-juristen bezitters van het diploma meer uitgebreide Rechtskennis voor officieren der Land- en Zeemacht op blz. 430 van deel XXVIII van dit tijdschrift, vermeen ik, dat bovendien aan dergelijke uitlatingen een groot gevaar verbonden is. Het militair procesrecht is een door den doorsnee jurist weinig of niet bestudeerd deel der rechtswetenschappen en onbekendheid zoowel met den geest der Regtsplegingen als met de eischen der militaire verhoudingen zou ten gevolge kunnen hebben, dat verkeerde meeningen invloed op wijzigingen zouden kunnen doen gelden, welke in den grond niet wenschelijk zijn, noch t.a.v. het Staatsbelang, noch met het oog op het belang van den militairen justitiable.

Dit wil nu echter niet zeggen, dat de Regtsplegingen geen enkele aanvulling van noode hebben en geen juister gebruik gemaakt zou kunnen worden van verschillende mogelijkheden welke de artikelen der Regtsplegingen bieden of toelaten. Integendeel. Juist door het beperkt aantal juristen en militaire-juristen, die een studie van dit deel van het Recht gemaakt hebben en ook in de practijk met de toepassing belast kunnen worden, zijn inderdaad tot heden lacunes blijven bestaan, die in ieder ander procesrecht reeds aangevuld zouden zijn.

Zoo is voor kort mijn aandacht gevallen op de wijze, waarop toevoeging der raadslieden bij de krijgsraden geschiedt, art. 116 R.L. en 114 R.Z. en het verschil in de wijze van vergoeding bij Land- en Zeemacht, zooals zulks tot uitdrukking komt in de K. Bn. van 10 Juni 1915 S. 239 en 3 Januari 1914 S. 2 laatstelijk gewijzigd bij K.B. van 7 Juli 1925 S. 322.

Op verzoek van den Directeur eener R.K. Militairen Vereeniging en van eenige militairen, die naar den krijgsraad bij de Landmacht

te 's-Hertogenbosch verwezen waren, had ik mij bij dien krijgsraad aangemeld als bereid mij een toevoeging te laten welgevallen. Het was mij bekend, dat de totale vergoeding per zaak slechts *f* 15 bedraagt en aangezien vóór het ter zitting komen eenige reizen Venlo—Den Bosch gedaan zouden moeten worden, deze toevoegingen geen honorarium voor verrichte werkzaamheden practisch ten gevolge zouden hebben. Aangezien ik gedurende mijne studies de colleges in het Militair Straf- en Tuchtrecht van Dr. Rollin Couquerque gevolgd heb en bovendien reserve-officier ben, vermeende ik niet zoozeer op deze vergoedingsquaestie te moeten letten, maar de gelegenheid, dat ik gevestigd ben in de garnizoensplaats der beklaagden te moeten benutten en deze verdedigingen op mij te nemen.

Het sprak naar mijne meening van zelf, dat ik mij alléén beschikbaar stelde voor toevoeging van beklaagden uit Venlo, immers bij toevoeging aan beklaagden uit andere garnizoenen, zou ik mij vóór den zittingsdag toch allicht, na op grond van art. 117 R.L. mij van het dossier op de hoogte gesteld te hebben, naar die garnizoenen moeten begeven om mij persoonlijk met den beklaagde, diens commandant en eventueele getuigen in verbinding te stellen teneinde voldoende gegevens te verkrijgen voor de bepaling der wijze van verdediging, die in een bepaald geval noodzakelijk zou blijken te zijn. Indien nu hieraan een reis naar Groningen of Leeuwarden verbonden ware, zou zulks beteekenen, dat bij verschillende toevoegingen geld bijgelegd zou moeten worden.

Toen ik zul's den Heer Secretaris van den krijgsraad opmerkte, deelde Z.E.G. mij mede, dat de krijgsraad geen rekening kon houden met de bijzondere wenschen der ingeschreven verdedigers en mijn bereidverklaring alléén beschouwd kon worden als een bereidverklaring voor alle naar den krijgsraad verwezen zaken, onverschillig uit welke garnizoenen beklaagde afkomstig zoude zijn.

Waar het militaire arrondissement volgens K.B. 12 Maart 1923 S. 65 het Rijk in Europa omvat, worden door deze uitvoering van art. 116 R.L. de woorden van het derde lid van dit artikel: „Als raadslieden mogen worden gekozen of toegevoegd Advocaten, binnen het Rijk de practijk uitoefenende”, enz. illusoir, en hoewel eenerzijds de Regtsplegingen den militairen beklaagden immers toevoeging van een raadsman waarborgen, onverschillig of beklaagde zich in voorloopig arrest of op vrije voeten bevindt, wordt anderzijds de verdediging in wezen niet zoo gevoerd als mij wel gewenscht lijkt.

Hoe gaat het nu dan in de practijk? In hoofdzaak hebben confrères in en om 's-Hertogenbosch zich bereid verklaard zich een toevoeging te laten welgevallen. Is de beklaagde in arrest dan verblijft hij doorgaans na sluiting der Informatiën, dus een dag of tien vóór de zitting in het Huis van bewaring — fungeerend provoosthuis — te 's-Hertogenbosch en kan zijn raadsman hem bezoeken. Is hij echter niet in arrest of door verschillende omstandig-

heden in zijn garnizoen, buiten de residentie in arrest, dan vindt zulk een contact doorgaans niet plaats. De raadsman bestudeert de zaak dan alleen uit het dossier en weet niet méér en niet anders van de zaak dan de A.M. en de krijgsraad zelf. Contact met commandant, meerderen van den beklagde of getuigen heeft hij doorgaans niet en kan men in die gevallen niet eischen om der kosten wille. Waar de A.M. het algemeen belang moet behartigen, dus evenzeer dat van den beklagde als van de overige Nederlanders, die tezamen den Staat vormen en deze autoriteit evenveel wetenschap heeft van de zaak als de verdediger, zou men kunnen redeneeren, dat een dergelijke verdediging overbodig is.

Beklaagden die op deze wijze verdedigd zijn, schijnen over het algemeen een dergelijke verdediging als overbodig aan gevoeld te hebben en hebben zich in dezen geest tegenover mij geuit. Bij deze militairen was de indruk gevestigd, dat hunne verdediging niet voldoende ernstig opgevat was, hetwelk zij concludeerden uit het feit, dat zij of alléén ter zitting hunnen raadsman zagen, of dat deze voor de deur van de zittingszaal slechts enkele woorden met hen gewisseld had en hierop gepleit heeft. Ik neem natuurlijk aan, dat deze indruk niet juist geweest kan zijn, maar reeds het vestigen van dezen indruk is naar mijne meening onjuist. Immers daardoor wordt het rechtsgevoel van den delinquent gekwetst en uit verschillende hoofde moet het een eisch zijn, dat ook de eenvoudigste en minst ontwikkelde beklagde en zeer zeker de militair vertrouwen heeft in de hoogheid van het Recht en in hen die het Recht hanteeren, hetzij dan als rechter, openbare aanklager of verdediger.

Naar mijne meening ware het wenschelijk indien in ieder garnizoen enkele advocaten zich bereid verklaarden om aan naar den krijgsraad verwezen militairen toegevoegd te worden en diende de President aan raadslieden uit het garnizoen van den beklagde voorkeur te schenken.

Mocht door deze regeling de vergoeding voor Landmachtzaken te gering blijken, dan geloof ik, dat het belang hier wel zoo groot is, dat het K. B. van 10 Juni 1915 S. 239 gewijzigd zou moeten worden in den geest van het K. B. van 3 Januari 1914 S. 2 met dien verstande, dat het 2e lid gelezen worde: „Bovendien wordt door de advocaten in een ander burger-arrondissement, dan dat waarin de residentie van den krijgsraad gelegen is, die dus buiten de residentie van den krijgsraad gevestigd zijn, genoten: . . .

Venlo, 12 Maart 1933.

Art. 150, j^o. art. 60, 2°, Wetboek van Militair Strafrecht.

De redactie M.R.T. geeft in deel XXV, blz. 291 vlg., van haar tijdschrift o.m. beschouwingen over art. 150 Mil. Swb. en komt daarbij tot de conclusie, dat het in dit artikel strafbaar gestelde niet oplevert een voortdurend delict. Hetgeen hiertoe door de redactie wordt aangevoerd, heeft mij niet van de juistheid harer meening kunnen overtuigen. Aan de hand van de rechtspraak van den H. R. hoop ik daarentegen aan te toonen, dat dit wèl het geval is.

Voorop zij gesteld dat ik uitga van dezelfde stelling als de redactie: De vraag, of een strafbaar feit beschouwd moet worden als een aflopend-, dan wel als een voortdurend delict, hangt uitsluitend af van de wettelijke formulering.

Een definitie van het begrip „voortdurend delict” geeft de wet niet, zoodat het aan den rechter is overgelaten, dit begrip nader te bepalen. De redactie kenmerkt het (op blz. 293) als „het doen ontstaan van een door de wet niet gewilden toestand”. Dit is het meest voorkomende criterium. Maar het is niet het eenige!

Bij arrest van 7 Mei 1923 (W. 11082) heeft de H. R. n.l. beslist, dat als voortdurend delict ook moet beschouwd worden „het niet voldoen aan een wettelijke verplichting, welke bij voortdoring op iemand blijft rusten”, door te overwegen: „dat een wettelijke verplichting tot het doen van een opgaaf bestaat en blijft bestaan van het oogenblik af, dat zij is geboren, totdat aan die verplichting is voldaan; zoodat ook tot zoolang het niet-voldoen aan die verplichting blijft voortduren, tenzij de Wet zelf mocht bepalen, dat die verplichting slechts gedurende een zekeren tijd bestaat, ook al is daaraan nog niet voldaan”.

Het betref hier een overtreding van art. 4, j^o. art. 25 der Handelsregisterwet. Art. 25 bedreigt straf tegen hem „die *niet voldoet* aan zijn wettelijke verplichting tot het doen van opgaaf voor inschrijving in het handelsregister”.

Door deze beslissing van den H. R. wordt nu m.i. ook tot een voortdurend delict gestempeld dié overtreding, welke door Prof. v. d. Hoeven werd aangemerkt als een typisch voorbeeld van een aflopend delict, en welke door de redactie M.R.T. tot staving harer meening — art. 150 Mil. Swb. geen voortdurend misdrijf — naar voren wordt gebracht, (blz. 293), n.l. het strafbare feit van art. 448 Swb. Het verzuim van aangifte van de geboorte van een kind wordt gepleegd *niet* alleen op het ondeelbaar oogenblik, waarop de drie dagen om zijn, maar vanaf dat oogenblik bij voortdoring, totdat aan de verplichting tot aangifte is voldaan.

Komende bij art. 150 Mil. Swb. dan zien we, dat daar is strafbaar gesteld „de militair, die opzettelijk *niet voldoet* aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst”.

Een soortgelijke formulering dus, als in art. 25 van de Handelsregisterwet.

Voortredeneerende in den gedachtengang van den H. R. moet

men nu m.i. tot deze conclusie komen: op den opgeroepene rust de wettelijke verplichting om op een bepaald tijdstip op een bepaalde plaats te verschijnen. Deze wettelijke verschijningsplicht blijft bestaan, totdat daaraan gevolg is gegeven, zoodat ook tot zoolang het niet-voldoen aan die verplichting blijft voortduren¹⁾.

Immers de wet bepaalt nergens, dat die verplichting slechts gedurende een zekeren tijd bestaat, ook al is daaraan nog geen gevolg gegeven.

Het misdrijf zal dan ook niet worden gepleegd enkel op het ondeelbaar oogenblik, waarop het verschijningsuur is verstreken; maar de dader is vanaf dat oogenblik bezig het te plegen en blijft het plegen, totdat hij aan zijn verplichtingen heeft voldaan, hetzij vrijwillig, hetzij gedwongen.

Nu kan de vraag, of een strafbaar feit een voortdurend delict oplevert, in het algemeen van belang zijn:

1°. Voor den verjaringstermijn.

2°. Voor de toepaselijkheid van art. 68 Swb. Immers — om bij deze omissie-delicten te blijven —: voor hetzelfde nalaten kan andermaal worden gestraft, indien de dader na een ter zake gewezen vonnis, in gebreke blijft.

Het is merkwaardig te zien, hoe één en ander t.a.v. art. 150 van geenerlei gewicht is. De verjaringstermijn van dit misdrijf is reeds vastgelegd in art. 56 Mil. Swb.²⁾.

En wat betreft het „ne bis in idem”: deze kwestie zal hier nimmer in het geding komen, omdat, wanneer de militaire rechter voor de eerste keer ter zake vonnis wijst (c.q. de tot straffen bevoegde meerdere disciplinair straft), de dader in werkelijken dienst moet zijn, en dus aan zijn verplichting voldaan moet hebben.

Daarentegen wél van belang is de vraag in verband met art. 60, 2°, Mil Swb., waar o.m. staat geschreven: „Onder militairen worden verstaan alle andere vrijwilligers en dienstplichtigen, wanneer zij buiten werkelijken dienst één der feiten plegen, omschreven in de artt. . . . en 150 van dit Wetboek”.

Volgens de opvatting van de redactie (blz. 293) verzetten deze bewoordingen zich tegen de meening, dat de buiten dienst zijnde

¹⁾ Hier raakt de schrijver ons inziens op een dwaalspoor. De opgeroepene moest op een bepaalden dag in werkelijken dienst komen; komt hij dien dag niet, dan is het misdrijf afgeloopen zonder dat gezegd kan worden, dat op hem de verplichting blijft rusten om alsnog later te verschijnen. Stel de man moest 1 Juli opkomen, doch verschijnt niet, hij wordt 5 Juli aangehouden en vervolgens, strafrechtelijk of krijgstuuchtelijk, gestraft. Daarna verwijderd hij zich eigendunkelijk weer. Nu zal hij toch niet opnieuw vervolgd kunnen worden wegens het niet voldoen aan de oproeping om op 1 Juli in werkelijken dienst te komen. Toch zou dit in schrijvers gedachtenbetoog het gevolg moeten kunnen zijn. De figuur is dan ook eenigszins anders dan in het door hem aangehaalde arrest van den H.R. betreffende de Handelsregisterwet, is eerder te vergelijken met het geval dat iemand op een bepaalden dag bijv. als getuige opgeroepen, wederrechtelijk wegblijft. (art. 444 W.v.S.). Red. M.R.T.

²⁾ Van meer belang is in dit verband art. 58. Red. M.R.T.

dienstplichtige, die niet voldoet aan een oproeping, dáárdóór „militair” zou worden en blijven. „Noodig is n.l., dat het misdrijf van art. 150 is „gepleegd”, en dit staat eerst vast, nadat dit bij rechterlijk vonnis, dan wel door disciplinaire strafoplegging is geconstateerd. Anders zou zich het geval kunnen voordoen dat iemand als militair werd behandeld en de rechter later uitmaakt, dat hij die hoedanigheid niet bezat”¹⁾).

Ik meen, dat zóó de kwestie niet juist wordt gesteld.

Art. 60 zegt niet, dat de dienstplichtige militair *wordt* als het misdrijf van art. 150 door hem *is gepleegd*; maar dat hij militair *is*, wanneer hij dat feit *pleegt*.

Deze interpretatie huldigt de redactie trouwens zelf ook, waar zij zegt op blz. 369 van deel XXIV: „... zij *zijn* militairen, *wanneer* zij een dier feiten plegen en na het plegen zijn ze weder niet-militairen”.

Is men nu van meening: art. 150 een voortdurend delict, dan kan m.i. daaruit slechts deze conclusie worden getrokken: De personen, bedoeld in art. 60, 2°, zijn militair in den vollen zin van het Mil. Swb. gedurende den geheelen tijd, waarin zij het misdrijf van art. 150 plegen.

Dat op deze manier aan de *bedoeling* van den Wetgever geweld wordt aangedaan, geef ik der redactie volgaarne toe. Maar doordat hij er blijkbaar geen oogenblik aan heeft gedacht, dat zijn opvatting omtrent art. 150 door den rechter wel eens niet gedeeld zou kunnen worden, heeft hij ook niet de consequenties daarvan t.o.v. art. 60 onder de oogen gezien. Was dit wel geschied dan lijkt de veronderstelling niet gewaagd, dat hij in dat geval wel eene andere formulering aan laatstgenoemd artikel zou hebben gegeven.

Het bezwaar van de redactie M.R.T. — dat het nu kan voorkomen, dat een burger als militair behandeld wordt — lijkt mij dan ook niet zoozeer gericht tegen de bewoordingen zélf van art. 60, als wel tegen de daaruit voortvloeiende gevolgen voor de practijk. We hebben hier te doen met iemand, die er a.h.w. van verdacht wordt, militair te zijn. Alvorens de rechter (om nu de disciplinaire afdoening maar verder buiten beschouwing te laten) te dien aanzien een uitspraak heeft gegeven weet niemand met honderd procent zekerheid, hoe die zal luiden. Mág men dan zoo iemand als militair behandelen?

We hebben hier tweeërlei te onderscheiden. Spreekt de rechter het „schuldige” uit, dan staat daarmee ipso jure de militaire kwaliteit van den dader vast. Iedere — vanzelfsprekend ook overigens geoorloofde — behandeling van hem als zoodanig lijkt mij daardoor gedekt te zijn.

¹⁾ Deze redeneering verstaat zich slecht met art. 12 van het vorige Wetb. v. Strafvordering, waarvan het 1e lid luidt: „Ieder, tegen wien een strafbaar feit is gepleegd, of die daarvan kennis draagt, is bevoegd daarvan aangifte te doen, enz. Hier is noodig, dat het strafbaar feit is gepleegd, maar het artikel zou geen zin hebben, zoo de gelaedeerde pas aangifte mocht doen, nadat de rechter dat had uitgemaakt.

Maar de moeilijkheid zit in het andere geval: bij vrijspraak dus.

Ik zou nu het volgende willen opmerken: Hij, die meergenoemde personen als militairen behandelt, doet dit op eigen risico. Volgt later vrijspraak dan kan het zelfs zijn, dat men zich, door zoodanig handelen, aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt. Feitelijke dwaling — want dat is het hier — sluit alleen uit *opzettelijk* onrechtmatig handelen. En zoo is het dan b.v. mogelijk, dat het misdrijf van art. 283 Swb. wordt gepleegd, door het opleggen van arrest krachtens art. 3 R.Z. (art. 5 R.L.).

Is dit bezwaar wel van zoo groot gewicht? Zonder een redelijk vermoeden te dien aanzien zal men de meer genoemde personen toch wel niet als militairen behandelen. En in de, betrekkelijk zeldzaam voorkomende gevallen van dwaling kan, door gebruik te maken van het opportuniteitsbeginsel, vervolging van den „dwaler” achterwege blijven. Te meer, nu de novelle-ontwerpen 1900 en 1904 reeds uitdrukkelijk straffeloosheid wilden waarborgen bij feitelijke dwaling omtrent de toepasselijkheid van een bevrijdend voorschrift, indien die dwaling op een redelijk inzicht steunde.

Men kan ook een jurisdictie-onzekerheid construeeren. Het is mogelijk, dat de daders van art. 60, 2°, in het tijdsverloop, waarin zij het strafbare feit van art. 150 plegen, tevens een ander delict begaan. De militaire rechter is m.i. ook t.a. daarvan bij uitsluiting competent (daargelaten de uitzonderingen van titel VIII, § 1, Inv.wet Mil. Straf- en tuchtrecht), zoodat bij een eventueele vervolging voor den burgerrechter ook deze voor de moeilijkheid komt te staan: Was de verdachte „militair”, toen hij het feit pleegde, of was hij „burger”?

Deze onzekerheidsfactor, die voortvloeit uit de door mij verdedigde opvatting, zou haar voor de praktijk onaannemelijk kunnen maken, zoo daartegenover niet een voordeel ware aan te wijzen. Een voordeel boven de heerschende opvatting, en dat m.i. zwaarder mag wegen dan het zooeven geschetste bezwaar.

Als opsporingsambtenaren van art. 150 toch zijn, volgens art. 42, punt 3 der Dienstplichtwet, o.a. militairen aangewezen, die in vele gevallen de militaire meerderen zullen zijn van den verdachte. Zoolang deze laatste nog niet „in werkelijken dienst” is zal hij, volgens de door mij bestreden opvatting, niet-militair zijn en kan hij ongestraft zijn geleider(s) behandelen op een wijze, die in flagranten strijd met de krijgstucht is. En gezien de huidige mentaliteit van vele Nederlanders, zal menig dader er juist een genoegen in schepjen, zijn gevoelens t.a.v. de weermacht nog even te luchten en liefst tegenover iemand, die zoo aanstonds één der gehate „meerderen” zal zijn.

Alleen in den boven aangegeven zin — de dader is „militair” — is hier een oplossing mogelijk, die meer overeenstemt met de eischen, die de instandhouding eener goede krijgstucht stelt ¹⁾.

¹⁾ Vgl. ook blz. 367 vlg, van deel XXIV, M.R.T.

In het algemeen geloof ik, dat, zoo de dader van art. 60, 2°, j°. 150, weet, dat hij van stonde af aan militair is en blijft, van deze wetenschap een werking ten goede zal uitgaan t.o.v. zijn „faits et gestes” tegenover de weermacht. En men kan hier aan de fictie: ieder wordt geacht de wet te kennen, nog tegemoet komen, door het nadrukkelijk te vermelden in de oproeping. Daarenboven kan, in voorkomende gevallen, de zoeven genoemde opsporingsambtenaar den aangehoudene er nog op wijzen.

Tenslotte zou ik nog hierop willen wijzen: Een Staat als de onze, die een art. 183 G.W. kent en verder alle mogelijke bepalingen tot vrijstelling en opschorting van dienstplicht, heeft t.a.v. dezen burgerplicht waarlijk reeds soepelheid genoeg betracht. Toch gaat dit velen nog niet ver genoeg. Om toch vooral als „anti-militairist” te kunnen poseeren — al begrijpt men niet eens de beteekenis van het woord — acht men zich tegenwoordig gerechtigd, de meest vitale staatsbelangen achter te stellen bij het eigen belang¹⁾.

Aan het andere deel onzer burgers is de Staat verplicht, bovenal in deze tijden van afbraak, duidelijk te laten uitkomen dat, zoolang hij nog steunt op een militie-leger, het hem met den dienstplicht ernst is. En daarom ook zou ik het toejuichen dat op hen, die daaraan niet wenschen te voldoen onmiddellijk, nadat zij hiervan blijk geven, het strengere militaire-recht van toepassing wordt.

Nu ben ik er mij ten volle van bewust, dat mijn betoog is opgebouwd aan de hand van de jurisprudentie van den H. R. en dat, hoe „massgebend” die ook voor de burgerlijke rechtspraak moge zijn, de militaire rechter in de eerste plaats zijn oog zal richten op wat dienaangaande door het H.M.G. is beslist. Voor zoover mij bekend, is echter nog nimmer door dit college in een sententie de vraag overwogen: art. 150 Mil. Swb. al dan niet een voortdurend delict^{*)}. En ongetwijfeld zal de opvatting van den H. R. haren invloed doen gelden, wanneer t.z.t. het H.M.G., dat door zijn samenstelling nauw met den H. R. is verbonden, over deze kwestie zal hebben te beslissen.

T. SCHAPER,

Off. v. Administratie 2e kl. Kon. Marine.

¹⁾ Zoo zijn er tegenwoordig in onze hoofdstad ouders, die meenen gerechtigd te zijn, krachtens hun ouderlijk gezag hun minderjarige dienstplichtige zonen te kunnen verbieden aan een wettelijke oproeping voor den werkelijken dienst gevolg te geven. In de dagbladen van de S.D.A.P. is hieraan natuurlijk de noodige aandacht geschonken, al moest men daar helaas tot de conclusie komen, dat dit middel ondeugdelijk was. Het sympton is echter teekenend.

^{*)} Heef de schrijver nog geen kennis genomen van de, in zoover het vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch bevestigende, sententie van het H.M.G. van 19 Mei 1931, M.R.T. XXVIII, blz. 77, waarbij zijne opvatting uitdrukkelijk is verworpen?
Red. M.R.T.

Is de Provoost-Geweldige bij de Krijgsraden te velde militair?

Deze vraag is eenigzins actueel in verband met het bij Kon. Boodschap van 12 Jan. 1933 ingediende Ontwerp van Wet ter regeling van de rechtspositie der rechterlijke „beambten”. Hierbij wordt art. 128 Rechtspleging Landmacht vervangen door een nieuw artikel, luidende:

Ter secretarie van den Krijgsraad en ten parkette van den Auditeur Militair zijn, voor zooveel noodig, bureelambtenaren werkzaam.

Naar behoefte worden bij den Krijgsraad bedienden aangesteld.

In de Rechtspleging Zeemacht wordt een geheel gelijkkluidend artikel 132a ingevoegd. Met „bureelambtenaren” en „bedienden” wordt civiel personeel bedoeld, hetgeen blijkt uit het voornemen van den Minister, vermeld in de Memorie van Toelichting, om het Algemeen Rijksambtenarenreglement (Kon. Besluit 12 Juni 1931 S. 248), aangevuld door een dienstreglement, op dit personeel van toepassing te verklaren. Dat is een regeling, steunend op art. 125 Ambtenarenwet 1929; voor militair (beroeps) personeel zou een regeling, moeten steunen op art. 12 Militaire Ambtenarenwet 1931.

Art. 132a R.Z. zal alleen gelden voor den Krijgsraad, bedoeld in art. 122 R.Z., dat is die te Willemsoord. Bij de andere Krijgsraden der Zeemacht, dat zijn die bedoeld in art. 135 R.Z., kunnen dus militaire bureelambtenaren en bedienden gehandhaafd blijven.¹⁾

Aan de vraag, waar ik hierboven van uitging, koppelt zich nu een andere vast. En wel, of eveneens het nieuwe art. 128 R.L. toepassing zal missen op de Krijgsraden te velde (theoretisch: op de Krijgsraden, bedoeld in de artt. 243 en 261 R.L.). Het antwoord zal moeten worden gevonden aan de hand van de artt. 249 en 264 R.L., waarbij de mogelijkheid om de R.Z. analogisch toe te passen m.i. beslissend is.

Zoude art. 128 R.L. echter op de Krijgsraden te velde van toepassing zijn, zoo ware het de vraag, of hierbij nog een militaire bediende zou kunnen fungeeren. De Provoost-Geweldige immers is bediende; men vgl. Kon. Besluit 15 Sept. 1913 S. 368, hetwelk in art. 2 lid 2 bepaalt, dat bij den Krijgsraad (niet bij dien te velde?) de functiën van den Provoost-Geweldige door den bode worden waargenomen.

Het militair-zijn van den Provoost-Geweldige te velde schijnt hoogst wenschelijk: zowel uit een prestige-oogpunt, als ter wille

---

¹⁾ De geachte inzender is hier op een dwaalspoor. Het ontworpen art. 132 a zal voorkomen in het Vierde Hoofdstuk dat ook handelt over krijgswaardensraden bij eene vloot, een eskader of minder smaldeel *buiten* het Rijk in Europa. Practisch zal dit echter wel geen beteekenis hebben. Trouwens ook bij de krijgswaardensraden bedoeld in art. 135 R.Z. komen speciale militaire bureelambtenaren en bedienden niet voor. Red. M.R.T.

van een vlotte samenwerking in zaken van legering en voeding, van bewaking en alarmeering, enz. met het troependetachment (inclus. de stafwacht) van het betrokken hoofd- of stafkwartier.

Mr. P. J. A. CLAVAREAU.

De inzender gaat blijkbaar van de meening uit dat vroeger de provoost-geweldige militair was. Dit was misschien aanvankelijk na de inwerkingtreding van de R.L. wel het geval, doch daarin is reeds wijziging gebracht door het Kon. besluit van 28 Februari 1827, no. 111, -waarbij de EIGENLIJKE betrekking van provoost-geweldige werd afgeschaft en zijne werkzaamheden werden opgedragen aan gewone deurwaarders. Daarnevens werd de waarneming der functiën van de „stokkenechts” MET DEN TITEL VAN PROVOOSTGEWELDIGE overgedragen aan gegageerde militairen of zoo die niet te vinden waren aan andere niet militaire personen. Hoewel niet militair waren deze personen op grond van art. 3 Crim. Wetboek of op grond van art. 51 (oud) Prov. Instr. waarschijnlijk echter wel aan de militaire rechtsmacht onderworpen.

Hoe zal het nu in de toekomst gaan bij een leger te velde?

Naar wij vermoeden zal daar weinig behoefte bestaan aan een afzonderlijken provoost-geweldige. Zijne werkzaamheden zullen wel als onderdeel van den militairen dienst aan een onderofficier worden opgedragen. Art 249 R.L. is niet zoo stringent dat daartegen wettelijk bezwaar bestaat. In elk geval, al zou het een burger zijn, zou ook deze volgens art. 77, 2o Inv. wet aan de militaire rechtsmacht onderworpen zijn.

Red. M. R. T.

BOEKAANKONDIGING.

Bij de N.V. N. SAMSOM te Alphen aan den Rijn verscheen, in zakformaat, de derde druk, Maart 1933, van eene tekstuitgave van de 1 Maart j.l. in werking getreden Ambtenarenwet 1929 en Militaire Ambtenarenwet 1931 met enkele uitvoeringsvoorschriften en voorzien van marginale aantekeningen en alphabetisch register.

Het is een handig boekje in prettig aandoende letter gedrukt. De herhaalde herdruk wijst erop dat het in eene behoefte voorziet.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 Maart 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.)

Gehandeld in strijd met zijne verplichtingen als militair door als hoofdbestuurslid van den Bond van Marineschepelingen mede te werken tot een aansporing om eene vertegenwoordiging van het Marinepersoneel te doen deelnemen aan een demonstratie, waaraan de deelname voor militairen der zeemacht was verboden.

Het H. M. G. neemt de in eerste instantie gegeven beschikking volledig over en vereenigt zich geheel met de gronden en beslissing in die beschikking vervat. Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend . . . . Januari 1933, van den . . . . .¹⁾, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem ingediend over de straf van . . . . dagen streng arrest met inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd, hem op 23 November 1932 opgelegd door den Commandant der Marine te Willemsoord, den toenmaligen Schout-bij-Nacht (thans Vice-Admiraal) C. J. E. Brutel de la Rivière, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Gehandeld in strijd met zijn verplichtingen als militair, door „als Hoofdbestuurslid van den Bond van Marine-schepelingen mede „te werken tot een aansporing om een vertegenwoordiging van het

¹⁾ Er zijn 7 marineschepelingen gestraft, t.w.: 1. de korporaal-machinist H. H. J., 2. de korporaal-telegrafist A. van A., 3. de stoker der 1ste klasse L.P., 4. de marinier der 1ste klasse G. P. S., (allen met 5 dagen streng arrest enz.); 5. de korporaal-machinist J. L., 6. de korporaal-bottelier J. P., en 7. de marinier der 1ste klasse J. de B., (allen met 3 dagen streng arrest enz.).

Zij allen hebben zich beklaagd bij de hoogere militaire autoriteit en vervolgens de eindbeslissing van het H.M.G. ingeroepen. De beschikking is voor alle klagers gelijkkluidend, behoudens enkele hierna in een noot vermelde verschillen.

„Marine-personeel te doen deelnemen aan een demonstratie, waar-
„aan de deelname voor militairen der Zeemacht was verboden.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden, w.o. de beschikking op 14 Januari 1933¹⁾ genomen door den Vice-Admiraal Jhr. G. L. Schorer, Hoofd van de IVde Afdeeling A van het Departement van Defensie, — zijnde de autoriteit, die bij beschikking van den Minister van Defensie d.d. 14 December 1932, IIIde Afd. A, no. 106, ingevolge artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht werd aangewezen als de tot straffen bevoegde meerdere die het beklag zal behandelen, — bij welke eerstgenoemde beschikking het beklag ongegrond is verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden, zulks op grond van de navolgende in die beschikking voorkomende overwegingen:

„Overwegende dat uit het gehouden onderzoek is gebleken:

„dat door het N.V.V. en de S.D.A.P. op Dinsdag 8 November 1932
„te 's-Gravenhage eene betooging is gehouden, welke bedoeld is
„als protest tegen de politiek der Regeering in verband met de van
„harentwege te verwachten maatregelen;

„dat door den Commandant der Marine te Willemsoord bij diens
„beschikking van 10 October 1932, No. 10240 Int., op grond van
„artikel 17, sub c en e, van het Reglement betreffende de krijgs-
„tucht, is bepaald dat aan alle militairen der zeemacht onverschil-
„lig of zij uniform dan wel burgerkleeding dragen, verboden is aan
„bovenbedoelde betooging deel te nemen;

„dat het hoofdbestuur van den Bond van marineschepelingen in
„een circulaire, gedateerd 31 October 1932 en opgenomen in het
„Algemeen Marineweekblad van 3 November 1932, de vrouwen van
„de leden van genoemden bond heeft aangespoord om deel te nemen
„aan bovenbedoelde betooging en daarbij de marineschepelingen te
„vertegenwoordigen en wel zoodanig, dat zij in de demonstratie
„zelf een afzonderlijke groep zouden vormen, om te doen uitkomen,
„welk deel van het Rijkspersoneel door haar werd vertegenwoor-
„digd;

„dat klager als hoofdbestuurslid van den Bond van marine-
„schepelingen zijne goedkeuring heeft gehecht aan bovenbedoelde
„circulaire, welke was opgesteld door den burger-secretaris van
„genoemden bond, zoodat klager derhalve voor den inhoud der
„circulaire ten volle verantwoordelijk is;

„dat in het Algemeen Marineweekblad van 17 November 1932
„onder de rubriek „Bond van Marineschepelingen” is opgenomen
„een verslag betreffende bovenbedoelde betooging, waarin o.a. de
„volgende passage voorkomt:

„„Overal waar onze vrouwen met hun eigen transparanten voor-

¹⁾ Meer dan twee maanden zijn alzoo in deze, nog al geruchtmakende zaak verlopen tusschen de beschikking in eerste instantie en die van het H.M.G. Red. M.R.T.

„,bij trokken, werden zij met instemming begroet, zoodat ook in „,dit opzicht van een succes kan worden gesproken”;

„Overwegende dat de strafoplegger als reden van de bestraffing „,opgeeft het uitzenden door het hoofdbestuur van den Bond van „,Marineschepelingen van bovenbedoelde circulaire, waardoor open- „,lijk en opzettelijk ontduiking heeft plaats gevonden van de voor „,de militairen uitgevaardigde verbodsbepaling om aan meerge- „,noemde betooging deel te nemen;

„Overwegende, dat klager tot zijn verdediging heeft aange- „,voerd, dat hij aan den woordelijken inhoud van de verbodsbepa- „,ling heeft voldaan en volgens hem uit de concrete omschrijving „,van de order niet afgeleid kon worden, dat het op eenigerlei „,andere wijze steun verleenen aan genoemde demonstratie strijdig „,met die order geacht diende te worden;

„dat ter motiveering van dit standpunt klager herinnert aan het „,demonstratief congres met de daaraan verbonden betooging, ge- „,organiseerd door het Overheidspersoneel op 25 October 1924 te „,s Gravenhage, aan welke betooging een vertegenwoordiging van „,de marineschepelingen heeft deelgenomen en dat klager uit de „,ter zake door den toenmaligen Minister van Marine met de bon- „,den van marineschepelingen gevoerde correspondentie den indruk „,heeft gekregen, dat ook het Marinebestuur van oordeel was, dat „,het marinepersoneel in het zich doen vertegenwoordigen bij een „,betooging, die als zoodanig niet is verboden, geen handeling „,pleegt, die uit een militair oogpunt moet worden afgekeurd;

„Overwegende, dat het geval van de betooging op 25 October „,1924 belangrijk verschilt met dat van de betooging op 8 Novem- „,ber 1932, onder meer omdat betreffende eerstgenoemde betooging „,het verbod was uitgevaardigd om in *uniform* aan de betooging „,deel te nemen, welk verbod inhield, dat deelname in burgerklee- „,ding niet verboden was en derhalve ook vertegenwoordiging niet „,uitsloot;

„dat ten aanzien van de betooging op 8 November 1932 aan de „,militairen der zeemacht, zoowel in uniform als in burgerkleding „,algeheel verboden was om aan de betooging deel te nemen, wes- „,halve het zich laten vertegenwoordigen bij een dergelijke betoo- „,ging duidelijk in strijd is met den geest van het verbod;

„dat een dergelijke vertegenwoordiging in beginsel geen verschil „,maakt met het persoonlijk aanwezig zijn, al is de uitvoering ook „,anders; er is slechts verschil in graad, doch niet in wezen;

„Overwegende, dat klager voorts tot zijn verdediging heeft aan- „,gevoerd, dat geen der met de handhaving der krijgstuicht belaste „,militaire autoriteiten, in het tijdvak, liggende tusschen 3 Novem- „,ber 1932, den datum waarop het Algemeen Marineweekblad ver- „,scheen, waarin de desbetreffende circulaire was opgenomen — „,en 8 November 1932 — den datum, waarop de demonstratie zou „,worden gehouden — maatregelen heeft getroffen om de even-

„tueele gevolgen van de hiervoren genoemde handeling van het
„hoofdbestuur te voorkomen;

„dat klager mede door dit niet ingrijpen van bedoelde autoritei-
„ten vóór 8 November 1932, gesterkt werd in zijn overtuiging,
„dat hij met de door hem verleende medewerking aan het thans
„gewraakte besluit van het hoofdbestuur een volkomen geoorloofde
„handeling had verricht;

„Overwegende, dat klager hierbij voorbijziet, dat het krijgstuch-
„telijk vergrijp niet ligt in het optreden der demonstreerende ver-
„tegenwoordigers, doch in het uitvaardigen van een circulaire,
„waarin aangespoord werd om een vertegenwoordiging van het
„marinepersoneel te doen deelnemen aan een demonstratie, waar-
„aan de deelname voor militairen der zeemacht was verboden, wes-
„halve de strafbare handeling op 3 November 1932 reeds was ge-
„pleegd;

„Overwegende, dat bovendien uit niets blijkt, dat klager als lid
„van het Hoofdbestuur van den Bond van Marineschepelingen,
„ingeval de marine-autoriteiten tusschen 3 en 8 November 1932
„zouden hebben ingegrepen, de aansporing, vervat in de verspreide
„circulaire, op een zoodanige wijze zou hebben herroepen, dat de
„oorspronkelijk verwachte en inderdaad ook plaats gehad hebbende
„gevolgen der aansporing zouden zijn uitgebleven;

„Overwegende, dat klager ten slotte tot zijn verdediging heeft
„aangevoerd, dat het een opmerkelijk verschijnsel is, dat de Com-
„mandant der Marine te Willemsoord het aan de leiding der
„demonstratie op 8 November 1932 gezonden telegram, waarvan
„de inhoud in het Algemeen Marineweekblad van 17 November
„1932 is opgenomen, en als volgt luidt:

„„Leden van Bond van marineschepelingen volgen met groote
„„belangstelling en sympathie Uw krachtigen strijd tegen het
„„reactionaire drijven naar verlaging van het welvaartspeil der
„„arbeidersklasse. Met de overtuiging, dat het maanwoord van Uw
„„massale actie vanaf Houtrust door het Nederlandsche volk in
„„breeden kring zal worden verstaan, wenschen wij U een succes-
„„vollen strijd”.

„niet heeft genoemd in de door hem vastgestelde strafreden en het
„verzenden van dit telegram dus niet strijdig wordt geacht met de
„verplichtingen van den militair;

„dat volgens klager uit het bovenstaande tevens blijkt, dat de
„Commandant der Marine te Willemsoord zelf met zijn verbods-
„order niet bedoeld heeft *elke* uiting van steun of medewerking
„aan de betooging strafbaar te stellen;

„Overwegende, dat bovenbedoeld telegram als een bewijs van
„instemming met de betooging moet worden beschouwd, doch dat
„dit niet op één lijn staat met het aanwezig zijn of het zich laten
„vertegenwoordigen;

„dat van het telegram, als enkele betuiging van sympathie, niet

„gezegd kan worden, dat het de gegeven verbodsorder bepaaldelijk „aantast;

„Overwegende, dat twijfel bestaat eensdeels of klager zich ten „volle bewust is geweest, dat zijn handeling in strijd was met den „geest van de verbodsorder en anderdeels in hoeverre hij gehandeld „heeft onder den invloed van den burger-secretaris van zijn bond, „die de circulaire heeft opgesteld; ¹⁾

„Overwegende, dat het bovenstaande klager als hoofdbestuurs- „lid echter niet ontheft van de volle verantwoordelijkheid voor de „daden van het hoofdbestuur en dat, indien klager niet in staat „is zich aan dien invloed te onttrekken, hij met den persoon, die „hem tot handelingen in strijd met de krijgstucht bracht, tijdig „had moeten breken;

„Overwegende, dat de omschrijving der strafreden de tekort- „komingen geheel juist weergeeft en derhalve dient te worden ge- „handhaafd; ²⁾

„Overwegende, dat hoewel de opgelegde straf, gelet op het „gunstig gedrag van klager, zwaar is, zij in goede verhouding „staat tot het gepleegde feit, dat als van zeer ernstigen aard is te „beschouwen;”

Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat de behandeling van deze zaak door het Hoog Militair Gerechtshof, ook na het ter terechtzitting gehouden ver- hoor, het Hof tot geene andere beschouwing dan die van den Vice- Admiraal Jhr. G. L. Schorer heeft geleid; ³⁾

dat het Hof zich alzoo geheel vereenigt met de gronden en be- slissingen, in de door die autoriteit op het beklag genomen be- schikking vervat, en die overneemt;

¹⁾ Deze overweging luidt ten aanzien van de klagers G. P. S., J. P. en J. de B. als volgt:

„Overwegende dat klager zich niet ten volle bewust is geweest, dat zijn „handeling in strijd was met den geest van de verbodsorder en voorts dat „zijn handeling is beïnvloed door den burger-secretaris van zijn bond, die „de circulaire heeft opgesteld”.

²⁾ Tusschen deze overweging en de volgende komt in de beschikkingen betreffende de klagers H. H. J., A. van A., L. P., en G. P. S. nog eene overweging voor, luidende:

„Overwegende dat de strafoplegger bij het bepalen der straf terecht „rekening heeft gehouden met de omstandigheid, dat klager reeds eerder „voor een soortgelijk feit — het verzaken van zijn militaire plichten als „hoofdbestuurslid — disciplinair werd gestraft”; in verband waarmede in de volgende overweging van die beschikkingen tusschen de woorden „het” en „gunstig” is ingevoegd het woord „overigens”.

³⁾ Meermalen bevestigt het H.M.G. eene door de militaire autoriteit in beklagzaken gegeven beschikking. Een geval dat dit is geschied in dezen vorm, dat die beschikking, zooals hier, integraal in 's Hof's beschikking wordt overgenomen en het Hof zich op de aangegeven gronden daarmede vereenigt, kunnen wij ons niet herinneren. Het is een, ongetwijfeld ver- diend, compliment aan de militaire autoriteit die i.c. in eerste instantie op dit beklag heeft beslist.

Red. M.R.T.

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Vice-Admiraal Jhr. G. L. Schorer, Hoofd van de IVde Afdeeling A van het Departement van Defensie, op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Vice-Admiraal Jhr. G. L. Schorer, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 20 October 1932.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.).

Onnadenkend en onvoorzichtig een aangehouden verdachte zonder toezicht in het dagverblijf van de arrestlokalen geplaatst, waardoor die verdachte de gelegenheid kreeg en benut heeft om een in zijn bezit zijnd dienstpistool en 5 — daarop niet passende — scherpe patronen in een stroozak van een der cellen te verstoppjen.

Het gemis aan nadenkendheid en voorzichtigheid is in strijd met de militaire stiptheid, waarmede bij klagers wapen (de Maréchaussée) behoort te worden gediend en is derhalve strafbaar.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd; straf verminderd tot eene (mondelling) berisping, kunnende, alle omstandigheden in aanmerking genomen, worden volstaan met de lichtste straf die de W.Kr. kent.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelegen eene verklaring, gedagteekend 18 Augustus 1932, van den opperwachtmeester X., Commandant van de Brigade Y. van de . . . . Divisie Koninklijke Maréchaussée, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van die Divisie ingediend over de straf van 3 dagen licht arrest, hem op 12 Augustus 1932 opgelegd door zijn Districts-Commandant, den Eerste-Luitenant Z., en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Een aangehouden verdachte (dienstplichtig-soldaat) aan hem als brigade-commandant voorgeleid zijnde, zonder het vereischte toe-

zicht in het dagverblijf van de arrestlokalen geplaatst, waardoor deze de gelegenheid kreeg en benut heeft om een in zijn bezit zijnd dienstpistool en 5 scherpe patronen No. 5 in een stroozak van een der cellen te verstoppen.

Een en ander tengevolge hebbende, dat het kort daarna door hem — brigade-commandant — ingesteld onderzoek aan het lichaam en de kleding van genoemden verdachte geen bijzonderheden opleverde.”, bij welke beslissing, — op 16 Augustus 1932 genomen en op 17 Augustus d.a.v. ter kennis van klager gekomen, — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving van de strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat in den ochtend van 30 Juli 1932 een uit nachtdienst terugkeerende patrouille zich bij klager, in diens hoedanigheid van Commandant van de Brigade Y. van de . . . Divisie Koninklijke Maréchaussée, tevens hulp-officier van justitie, heeft aangemeld met twee door haar aangehouden personen, namelijk den dienstplichtig-soldaat H. uit het Garnizoen Harderwijk, en een burger;

dat de patrouille-commandant tot de aanhouding van die personen was overgegaan, omdat het hem verdacht voorkwam, dat dezen zich verwijsden, toen zij de patrouille in de verte zagen aankomen, waardoor het vermoeden bij hem postvatte, dat de soldaat ongeoorloofd uit zijn garnizoen afwezig was;

dat het bij de voorgeleiding reeds aanstonds opviel, dat beide aangehouden en er vies en verwaarloosd uitzagen en stukjes hooi in hun kleeven hadden, waaruit wel viel op te maken, dat zij in een hooiberg hadden geslapen;

dat de burger een oud rijwiel bij zich had, doch de militair een nog nieuw en zeer goed uitziend;

dat klager de beide aangehouden een verhoor heeft afgenomen, en daarbij begonnen is met den burger, uit welk verhoor, — waarbij ook de patrouille-commandant aanwezig was, — kon worden opgemaakt dat de dienstplichtige H., behalve aan ongeoorloofde verwijsdering van zijn korps, zich bovendien ook aan diefstal van het rijwiel uit de kazerne te Harderwijk had schuldig gemaakt;

dat de aangehouden dienstplichtige H. tijdens het verhoor van den burger-aangehoudene, hetwelk $\pm$ 5 minuten duurde, door klager was geplaatst in het nabijzijnde dagverblijf van het arrestantenlokaal, terwijl de in dit verblijf uitkomende deuren van twee cellen openstonden en de deur van het arrestantenlokaal los-dicht was;

dat klager tot dezen maatregel was overgegaan om te voorkomen, dat H. iets zou opvangen van het verhoor van den burger;

dat H. toen nog niet was gefouilleerd, en tijdens zijne afzondering geen toezicht op hem is uitgeoefend;

dat vervolgens door klager aan dezen dienstplichtige H. een verhoor is afgenomen, waarna klager er toe is overgegaan beide aangehouden te doen insluiten, na hen aan het lichaam en de kleding te hebben gefouilleerd, welke fouilleering geen bijzonderheden opleverde;

dat de dienstplichtige H. vervolgens nog in den loop van denzelfden dag is overgebracht naar zijn garnizoen Harderwijk, waar hij den Groepscommandant der Politietroepen heeft medegedeeld, dat hij tijdens zijne afzondering gedurende het verhoor van den burgeraangehoudene in bovenvermeld dagverblijf van het arrestantenlokaal te Y. een door hem te Harderwijk ontvreemd dienstpistool, genummerd 4699, had verstopt in een met stroo gevulden bedzak in een der cellen;

dat klager, nadat hem deze mededeeling was overgebracht, het pistool op de door H. aangegeven plaats heeft aangetroffen;

dat klager eenige dagen daarna van den Burgemeester van Lossers een schrijven ontving, gedateerd 5 Augustus 1932, waarin wordt medegedeeld, dat de dienstplichtige H. vóór zijne aanhouding een grenskommies met het pistool had bedreigd en zich een aantal revolverpatronen van dien kommies had toegeëigend, waarna hij deze patronen, volgens zijne eigen verklaring, zou hebben verstopt in een stroozak, toen hij in de Maréchaussée-kazerne te Y. was afgezonderd;

dat klager, na ontvangst van dezen brief, wederom een onderzoek heeft ingesteld en inderdaad nog 5 scherpe patronen van een ander kaliber dan dat van het tevoren aldaar aangetroffen pistool uit het stroo van den bedzak heeft te voorschijn gebracht, welke patronen door hem aan den Officier van Justitie te Almelo zijn toegezonden;

Overwegende dat klager heeft aangevoerd, dat er naar zijne meening geen reden bestond om ten opzichte van den aangehouden en voor hem geleiden dienstplichtige H. aanstonds met bijzondere omzichtigheid te werk te gaan, omdat deze dienstplichtige op hem veeleer den indruk maakte van een van zijn garnizoen weggehoopen jeugdig militair, dan van een misdadiger;

Overwegende te dien aanzien, dat van een militair van klager's rang en ervaring, —in wiens handen reeds jarenlang, onder verantwoordelijkheid aan zijne militaire chefs, de zelfstandige uitoefening van een onderdeel van den dagelijkschen, door de Maréchaussée te verrichten politiedienst is gelegd — aangenomen moet worden, dat hij, bij meerder nadenken, onder de omstandigheden, waaronder de voorgeleiding van de aangehouden plaats vond, den dienstplichtige H. tijdens het verhoor van den anderen aangehoudene onder toezicht van een der te zijner beschikking staande Maréchaussées zoude hebben gesteld en daardoor zoude hebben voorkomen, dat de genoemde dienstplichtige zich zonder de minste moeite en zonder dat dit dadelijk ontdekt werd kon ontdoen van de bovenbedoelde voorwerpen en aldus kon voorkomen, dat die voorwerpen bij latere fouilleering op hem zouden worden bevonden;

Overwegende dat het gemis aan nadenkendheid en voorzichtigheid,

hetwelk door klager in dit op zichzelf staand geval aan den dag is gelegd, in strijd is met de militaire stiptheid, waarmede bij klager's Wapen behoort te worden gediend, en derhalve strafbaar is;

Overwegende dat, alle omstandigheden, — waaronder klager's zeer gunstige antecedenten, — in aanmerking genomen, kan worden volstaan met de lichtste straf voor onderofficieren, die de Wet op de Krijgstucht kent;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant van de . . . . Divisie Koninklijke Maréchaussée op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf van 3 dagen licht arrest;

Legt aan klager op de straf van (mondelinge) berisping;

Wijzig de omschrijving van de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Onnadenkend en onvoorzichtig een aangehouden verdachte (dienstplichtig-soldaat), aan hem als brigade-commandant voorgeleid zijnde, zonder toezicht in het dagverblijf van de arrestlokalen geplaatst, waardoor die verdachte de gelegenheid kreeg en benut heeft om een in zijn bezit zijnd dienstpistool en 5 — daarop niet passende — scherpe patronen in een stroozak van een der cellen te verstoppen; een en ander tengevolge hebbende, dat het kort daarna door hem — brigade-commandant — ingesteld onderzoek aan het lichaam en de kleeding van bedoelden verdachte geen bijzonderheden opleverde.”;

Gelast dat laatstgenoemde straf en omschrijving van de strafreden in klager's straflijst zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van de . . . . Divisie Koninklijke Maréchaussée, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 24 October 1932.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch. Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.)

Zich ongevoelig toonende voor opgelegde straffen, thans zich weder geruimen tijd aan den dienst onttrokken. Beklag gedeeltelijk

gegrond. De straf van drie maanden tuchtclassse gewijzigd in 14 dagen streng arrest met vermindering van kost om den anderen dag, zijnde eerstgenoemde straf i.c. minder aangewezen, waar op klager reeds gedurende geruimen tijd een behoorlijke controle zal worden uitgeoefend doordat hij inmiddels bij vonnis is veroordeeld tot 2 maanden gevangenisstraf voorwaardelijk met een proeftijd van één jaar en 6 maanden, met bijzondere voorwaarden en steun van een reclasseeringsvereniging, ter zake van de naleving daarvan.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 1 September 1932, van den gewoon dienstplichtig-soldaat H., dienende bij de 1ste Schoolcompagnie van het Regiment Kust-Artillerie, in garnizoen te den Helder, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Inspecteur der Artillerie ingediend over de straf van plaatsing in eene tuchtclassse voor den tijd van drie maanden, hem op 22 Augustus 1932 opgelegd door zijn waarnemend-Regiments-Commandant, den Majoor-Hoofd-instructeur H. J. Karel, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zich ongevoelig toonende voor opgelegde straffen, thans zich weder geruimen tijd aan den dienst onttrokken.”,

bij welke beslissing, — op 30 Augustus 1932 genomen, — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuige onder eede den sergeant-majoor-instructeur A. Langereis, dienende bij bovengenoemde compagnie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat op 17 Augustus 1932 van 14 u. tot 16.15 u. door den sergeant-majoor-instructeur A. Langereis in een der bomvrije lokalen van het fort Kijkduin aan de manschappen der sectie, waartoe klager behoorde, instructie is gegeven in de bediening der instrumenten voor de indirecte richting;

dat klager, die bij den aanvang van de oefening bij een der instrumenten was ingedeeld, na korten tijd is afgelost en hem een tafel is aangewezen om de oefening verder als niet-ingedeelde te volgen, omdat hij over kiespijn had geklaagd;

dat te 15.15 u. allen zich met toestemming van den sergeant-majoor-instructeur Langereis naar boven het fort begaven om gedurende een kwartier in de open lucht te rusten;

dat klager met den dienstplichtige Weerstand, die per rijwiel naar de kazerne ging, is meegereden, zonder daartoe aan den sergeant-majoor-instructeur Langereis toestemming te hebben ge-

vraagd, en daar is gebleven, zoodat hij het tweede gedeelte van de oefening niet heeft bijgewoond;

Overwegende dat klager heeft aangevoerd, dat het niet zijne bedoeling is geweest om zich aan het tweede gedeelte van de oefening te onttrekken en dat hij in de meening verkeerde dat de oefening was afgelopen, doch dit verweer geenszins kan worden aangevaard, omdat hij wel heeft moeten weten, dat de middagoefeningen op het fort Kijkduin te 15.15 u. nog niet afgelopen waren, waar deze dienst op het oefentableau, dat op de manschappenkamer hangt, was bekend gesteld en het bovendien niet de eerste maal was, dat klager eene dergelijke oefening onder leiding van den sergeant-majoor-instructeur Langereis medemaakte;

dat ook zijn verder verweer, dat hij geen tijd had om aan den sergeant-majoor-instructeur Langereis toestemming te vragen om met den dienstplichtige Weerstand mede te mogen rijden omdat deze reeds op zijn rijwiel in beweging was toen klager hem opmerkte, niets tot klager's verontschuldiging kan bijdragen, omdat in de gegeven omstandigheden hij zich van het rijwiel van den genoemden dienstplichtige niet had mogen bedienen;

Overwegende dat klager, door zich aldus eigendunkelijk geruimen tijd aan den dienst te onttrekken, zich aan een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht heeft schuldig gemaakt, hetwelk in de omschrijving der strafreden met juistheid is weergegeven;

Overwegende ten aanzien van de aan hem opgelegde straf van plaatsing in eene tuchtklasse voor den tijd van drie maanden, dat klager bij onherroepelijk geworden vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch d.d. 20 September 1932 wegens een misdrijf tegen de ondergeschiktheid, gepleegd op 19 Augustus tevoren is veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van één jaar en zes maanden, terwijl hem bij dat vonnis bijzondere voorwaarden zijn opgelegd en aan eene reclasseeeringsinstelling is opgedragen aan hem ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen;

dat dientengevolge op klager reeds gedurende geruimen tijd eene behoorlijke contrôle zal worden uitgeoefend, waardoor de straf van plaatsing in eene tuchtklasse in dit geval na 's Krijgsraads vonnis minder aangewezen is, weshalve deze straf, alle omstandigheden en klager's buitengewoon ongunstige straflijst in aanmerking genomen, moet worden veranderd in eene van 14 dagen streng arrest met vermindering van kost om den anderen dag, te beginnen met den tweeden dag;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Inspecteur der Artillerie op het beklag genomen;

Vermindert de aan klager opgelegde straf van plaatsing in eene tuchtklasse voor den tijd van drie maanden tot de straf van veertien

dagen streng arrest met vermindering van kost om den anderen dag, te beginnen met den tweeden dag;

Gelast dat laatstgenoemde straf in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de omschrijving van de strafreden;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Inspecteur der Artillerie, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 22 December 1932.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.)

„Onder eigen naam en met vermelding van militairen rang in een dagblad een bijdrage doen opnemen, waarin volkomen overbodig werd teruggekomen op eene hem betreffende, tot in hoogste instantie met voor hem niet onbevredigenden uitslag afgedane krijgstuchtelijke aangelegenheid, en zulks op een toon en in bewoordingen, onbestaanbaar met de militaire tucht en orde.”

Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd en in verband daarmee de straf verminderd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 29 October 1932, van den Majoor op non-activiteit X., behoorende tot . . . . ., wonende te . . . . ., waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der . . . . ., den Kolonel Y., ingediend over de hem op 26 September 1932 door zijn toenmaligen Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel Z. opgelegde straf van 4 dagen streng arrest, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Zonder toestemming van zijn commandeerenden officier een gedeelte van den inhoud van een geheim schrijven, welk schrijven hem, om te dienen in een klachtzaak, in afschrift was verstrekt, in een dagblad openbaar gemaakt, daarbij een ontoelaatbare uitdrukking gebezigd tegenover den Minister van Defensie a.i., ontoe-

„laatbare openlijke kritiek geleverd op de handelingen van voornoemden Minister, evenals op die van zijn militaire chefs, en bij het daaromtrent gehouden onderzoek door grove leugens getracht zijn chef te misleiden.”

bij welke beslissing, — op 25 October 1932 genomen en op 28 October d.a.v. in afschrift ter kennis van klager gekomen, — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, de opgelegde straf werd gehandhaafd en de omschrijving der strafreden werd gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Aan de redactie van een dagblad ter opneming een door hem geschreven stuk toegezonden, waarvan een gedeelte van den inhoud zakelijk overeenkomt met een belangrijk deel van een in dat dagblad opgenomen stuk, zijnde door genoemde toezending door hem zonder toestemming van zijn commandeerenden officier mededeeling gedaan van den inhoud van een geheim schrijven aan personen, die niet tot de krijgsmacht behooren, terwijl verder in genoemd stuk door hem een ontoelaatbare uitdrukking is gebezigd ten aanzien van den Minister van Defensie a.i. en op ontoelaatbare wijze kritiek is uitgeoefend op handelingen van dien Minister en van zijne militaire chefs;

„Voorts dit onderzoek bemoeilijkt door onwaarheid spreken bij het onderzoek door zijn militairen chef.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger, den luitenant-kolonel Z. en als getuigen-deskundigen onder eede C. L. H., wonende te 's-Gravenhage, en C. M. S., wonende te Wassenaar, onderscheidenlijk redacteur en hoofdredacteur van het dagblad „Het Vaderland”, en als deskundige onder eede W. N. van den H., journalist, wonende te 's-Gravenhage;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat in het avondblad van Zaterdag 16 Juli 1932 van het dagblad „Het Vaderland” in de rubriek „Rechtswezen” een artikel voorkwam van den navolgenden inhoud:

„De „overgelopen” medewerker.

„Majoor der artillerie o.n.a. X. zendt ons een uitvoerig artikel over deze quaestie, waarin hij over de strafquaestie het volgende zegt:

„Van den beginne heb ik in deze zuivere publiciteitsquaestie elk militair hiërarchisch verband uitgeschakeld. De heer C. maakte echter van z'n officierspositie „ge”bruik, om tegen mij — als meerdere — een klacht in te dienen wegens krenkende behandeling. De Minister van Defensie a.i. deed daar een schepje op, door aan den disciplinair chef per geheim schrijven kenbaar te maken, dat de plaatsing van den heer C. op 't Departement niets te maken had met z'n arbeid voor Mavors en dat een hoofdofficier, die dergelijke onjuiste gegevens aan de pers verstrekke, zich schuldig

„maakte aan een vergrijp tegen de krijgstucht! De Minister uitte „dus tegenover den strafoplegger in deze zaak een bepaalde meening nog vóórdát de verdachte was gehoord. Ik sprak tegenover „mijn disciplinair chef mijn twijfel uit, of de klacht van den heer „C. wel ontvankelijk was. Daarop werd mij geantwoord, dat dit „een juridische kwestie was, die ter beoordeeling stond van den „strafoplegger, m.a.w. sans vous — sur vous. Ik werd gestraft met „twee dagen licht arrest, omschreven in een ellenlange, moeilijk te „lezen en moeilijk te begrijpen strafreden.

„Ik beklaagde me daarop — aan de hand van de Wet op de „Krijgstucht — bij den chef van den strafoplegger. Ondertusschen „had ik de straf ondergaan! Deze handhaafde de straf, doch wijzigde de strafreden, door daarin alles weg te laten, wat betrekking „had op de meening des Ministers.

„Daarop beklaagde ik mij bij het Hoog Militair Gerechtshof, dat „mijn beklag gegrond bevond, de opgelegde straf en de omschrijving „vernietigde en oordeelde dat de feiten niet vallen onder de Wet „op de Krijgstucht¹⁾.

„Ondanks herhaalde waarschuwing mijnerzijds ben ik — in strijd „met de Wet op de Krijgstucht — door den meerdere van den „strafoplegger niet mondeling omtrent mijn beklag gehoord.

„Deze geheele procedure is één aaneenschakeling van fouten geweest. De heer C. en diens onmiddellijke chef, wien de klacht „passeerde, hadden op het Dep. van Defensie alle gelegenheid, bij „de juristen van dit departement advies in te winnen omtrent de „ontvankelijkheid van C.'s beklag. Of dit geschied is, weet ik niet, „dus ik kan niet oordeelen, of de fout bij hen of bij deze juristen „berust. De minister van Defensie a.i heeft — vóór onderzoek van „het vermeende vergrijp — een meening uitgesproken omtrent de „strafschuldigheid. Dit komt mij zeer ongewenscht voor, daar zulk „een meening van een hooge legerautoriteit op het onderzoek en de „eventuele strafoplegging van invloed kan zijn. De strafoplegger „zoowel als diens onmiddellijke chef, die in eerste instantie te oordeelen had over mijn beklag, hebben niet gehandeld volgens de „voorschriften, neergelegd in de Wet op de Krijgstucht.

„Ten slotte heeft het Hoog Militair Gerechtshof getoond dat er „nog rechters zijn in den Haag. Een feit is en blijft echter, dat een „hoofdofficier twee dagen arrest heeft uitgezeten op beklag door „een luitenant, welke klacht onontvankelijk werd bevonden — een „beklag, ingediend omdat een publicist door een ander publicist „werd terechtgewezen over een ontoelaatbare handeling op publiciteitsgebied. Het behoeft wel geen betoog, dat iets dergelijks een „bespotting is van de discipline en strijdig met het Reglement betreffende de Krijgstucht. Zoo iets kan nog mág een meerdere „dulden. Met de beslissing door het Hoog Militair Gerechtshof is

¹⁾ Men zie de beschikking van het H.M.G. van 7 Juli 1932, M.R.T. XXVIII, blz. 273.

„deze quaestie dan ook nog niet uit. Dit muisje zal vermoedelijk „een reuzen-staart krijgen!“;

Overwegende dat klager heeft verklaard, dat hij kort vóór 16 Juli 1932 een brief, bestaande uit zeven bladzijden, heeft gericht aan de Hoofdredactie van het dagblad „Het Vaderland“, omdat hij het noodig vond om in een nader commentaar inlichtingen te verstrekken naar aanleiding van onjuistheden, welke voorkwamen in artikelen in het avondblad van Woensdag 13 Juli 1932 en dat van Donderdag 14 Juli 1932 van genoemd dagblad, doch dat hij zich voor den inhoud van bovenstaand, na zijn brief gepubliceerd, artikel in geen enkel opzicht aansprakelijk acht, omdat dit geenszins eene woordelijke weergave bevat van hetgeen hij aan de Hoofdredactie had geschreven en omdat hij niet om plaatsing van het door hem geschrevene had verzocht;

Overwegende dat het artikel van Woensdag 13 Juli 1932, hetwelk was geplaatst in de rubriek „Rechtswezen“, luidde:

„De „overgelopen“ Tijdschrift-medewerker.

„We hebben eenigen tijd geleden medegedeeld, dat majoor X., die „in het U. D. in een bespreking van het eerste nummer van de „gereorganiseerde Mil. Spectator, de houding van luitenant C., die „lang medewerker aan Mavors was geweest en — zonder den „redacteur-uitgever van iets in kennis te stellen — naar de redactie-„commissie van de Militaire Spectator was overgegaan, had verge-„leken met de daad van generaal Daine, die in 1830 overliep naar „de Belgen en verraad pleegde jegens Venlo. Bovendien had de „majoor gezegd, dat de luitenant „onder meer“ aan zijn verdienste-„lijke artikelen in Mavors de omstandigheid dankte, dat de aan-„dacht van het departement van Defensie, waarbij hij is gedeta-„cheerd, „nader“ op hem was gevestigd, waardoor hij moreele ver-„plichtingen tegenover Mavors bezat. De luitenant achtte zich door „deze critiek „gekrenkt door een meerdere“ en diende, met beroep „op het reglement van Krijgstucht, een klacht in tegen den majoor.

„De Minister van Defensie a.i. — die geen strafbevoegdheid „bezit — oordeelde, nog vóór dat enig onderzoek ter zake had „plaats gevonden, de laatste bewering onjuist en meende dat het „verstrekken van een dergelijke onjuiste mededeeling aan de pers „volgens de Wet op de Krijgstucht moest worden aangemerkt als „een krijgstuhtelijk vergrijp.

„Majoor X. werd — mede op laatstgemelden grond — gestraft „met twee dagen licht arrest, waarover deze zich bij den chef van „den strafoplegger beklaagde. Deze handhaafde de straf, doch „schrapte uit de strafreden de termen, waarop de Minister van „Defensie zijn meening omtrent een vergrijp tegen de krijgstuht „grondde.

„Daarop wendde de majoor zich tot het Hoog Militair Gerechts-„hof, om een eindbeslissing in hoogste instantie. Deze zaak heeft „in niet-openbare zitting gediend en naar de Tel. verneemt, heeft „het Hof verklaard, dat de feiten niet vallen onder de Wet op de

„Krijgstucht. Het achtte het beklag van majoor X. gegrond, en heeft de beslissing door den chef van den strafoplegger op het beklag genomen en ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden vernietigd met last, dat deze straf en omschrijving der strafreden in de straflijst van majoor X. zullen worden doorgehaald.”;

Overwegende dat het artikel van Donderdag 14 Juli 1932, hetwelk was geplaatst in de rubriek „Zee- en Landmacht”, luidde:

„De „overgelopen” medewerker.

„Naar wij nader van zeer bevoegde zijde vernemen, is de mededeeling in ons Avondblad van Woensdag j.l., als zou de daarin bedoelde luitenant, zonder den redacteur-uitgever van het tijdschrift Mavors van iets in kennis te stellen, zijn toegetreden tot de redactie-commissie van de Militaire Spectator, onjuist. Deze officier heeft integendeel dezen redacteur-uitgever hiermede, onmiddellijk nadat hij het besluit daartoe had genomen, in kennis gesteld, onder uiteenzetting van de redenen, welke hem daartoe noopten. Deze waren, naar wij vernemen, dat het voortbestaan van de Militaire Spectator, het voornaamste Nederlandsche militaire vakblad, in gevaar was, welk voortbestaan door de hoogste legerautoriteiten in 't belang van de weermacht werd geacht en dat uit dien hoofde mede op bedoelden officier een beroep is gedaan om dit voortbestaan te helpen verzekeren. De luitenant C. meende zich hieraan niet te mogen onttrekken en is daarop, zonder dat hieraan t.o.z. van de als medewerker van het tijdschrift Mavors door hem genoten honoraria, eenige financieele bate was verbonden, tot de redactie van De Militaire Spectator toegetreden.”;

Overwegende dat de getuige-deskundige C. M. S., Hoofdredacteur van het dagblad „Het Vaderland”, onder eede heeft verklaard: dat de brief van den Majoor X. aan de Hoofdredactie niet als een „ingezonden stuk” is beschouwd; dat weliswaar geen uitdrukkelijk verzoek om plaatsing in den brief voorkwam, doch de aanhef daarvan hem zijns inziens de vrijheid gaf om, zonder met den schrijver nader in contact te treden, over te gaan tot gebruikmaking van den brief en hij dezen aan den Redacteur, den Heer H., heeft ter hand gesteld; dat de Majoor X., na het verschijnen van het artikel van 16 Juli 1932, terugzending van zijn brief heeft verzocht, waarop hij, getuige-deskundige, schriftelijk heeft geantwoord, dat aan dat verzoek niet kon worden voldaan, omdat de geplaatste kopy reeds was vernietigd;

Overwegende dat de getuige-deskundige C. L. H., Redacteur van het dagblad „Het Vaderland”, onder eede heeft verklaard: dat hij de redactioneele rubriek „Rechtswezen” van het dagblad „Het Vaderland” verzorgt en den brief van den Majoor X., voor zooverre deze brief de op zich zelf staande „strafquaestie” betrof, „bewerkt” heeft voor deze rubriek; dat hij uit den aanhef van den brief heeft afgeleid, dat plaatsing daarvan werd gewenscht; dat hij bij het „bewerken” alleen coupures in het gepubliceerde deel van den brief

heeft aangebracht, doch aan den inhoud daarvan niets heeft toegevoegd; dat het artikel, zooals het is geplaatst, behoudens de daarin door hem aangebrachte coupures, volkomen „conform kopy” is en geen woord daaraan is toegevoegd of gewijzigd; dat o.a. de uitdrukkingen: „De Minister van Defensie a.i. deed daar een schepje op”; „een ellenlange, moeilijk te lezen en moeilijk te begrijpen strafreden”; „dat iets dergelijks een bespotting is van de discipline” en „Met de beslissing door het Hoog Militair Gerechtshof is deze quaestie dan ook nog niet uit. Dit muisje zal vermoedelijk een reuzen-staart krijgen!” in den brief van den Majoor X. voorkwamen; dat hij enkele der coupures heeft aangebracht, omdat daarin voorkomende zinsneden, o.a. bevattend uitvallen tegen personen, door den toon, waarin zij waren gesteld, zijns inziens voor publicatie niet geschikt waren;

Overwegende dat de Luitenant-Kolonel Z. heeft verklaard, dat hij ten redactie-bureele van het dagblad „Het Vaderland” van den Redacteur den Heer H. de niet-opgenomen gedeelten van den brief ter inzage heeft bekomen, en dit niet-opgenomen gedeelte — bestaande uit drie bladzijden — aanving met de, *door den Majoor X. geschreven*, woorden: „De Majoor der Artie op n.a. X., het lijdend voorwerp in de kwestie van den „overgelopen” medewerker, schrijft ons het volgende . . . . .”;

Overwegende dat klager, blijkens het vorenstaande, in zijn brief aan de Hoofdredactie van het dagblad „Het Vaderland” is teruggekomen op eene beklagzaak, waarin hij als klager was betrokken geweest, welke zaak reeds in het avondblad van Woensdag 13 Juli 1932 van genoemd dagblad in de rubriek „Rechtswezen” op eene feitelijk voor hem geenszins onjuiste wijze was besproken, zoodat een terugkomen daarop, zooals in het gepubliceerde gedeelte van zijn brief is geschied, volkomen overbodig was en in het artikel van 16 Juli 1932 dan ook geen enkele feitelijke onjuistheid in het vorige artikel wordt aangewezen; dat verder, hoewel niet gebleken is dat klager „uitdrukkelijk” om plaatsing verzocht, hij er niettemin aansprakelijk voor is, dat een deel van den inhoud van zijn aan de Hoofdredactie van het dagblad „Het Vaderland” toegezonden brief werd gepubliceerd in den vorm, waarin dit is geschied; dat immers de aanhef van klager’s aan de Hoofdredactie van „Het Vaderland” gericht brief den wensch naar publicering van dien brief duidelijk verraaft en dit door die Hoofdredactie dan ook aldus is begrepen;

dat, waar verder die brief, voor zooverre deze is gepubliceerd, om de bovengenoemde reden niet alleen volkomen overbodig was maar hij ook — behalve uit het vorige artikel reeds bekende feitelijke mededeelingen — veroordeelingen en qualificaties bevat van hetgeen in de klachtzaak door militaire autoriteiten zou zijn gedaan en nagelaten, en dit alles op aanmatigenden toon en in onnoodig krasse termen — klager’s handelwijze in dezen moet worden aangemerkt als onbestaanbaar met de militaire tucht en orde;

Overwegende dat klager mitsdien terecht daarvoor is gestraft maar de omschrijving van de strafreden behoort te worden gewijzigd, zoodat deze komt te luiden als hieronder zal worden aangegeven, en dat in verband daarmee de opgelegde straf behoort te worden verminderd;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant der . . . . . op het beklag genomen;

Vermindert de opgelegde straf tot vier dagen licht arrest;

Wijzigd de omschrijving van de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Onder eigen naam en met vermelding van militairen rang in „een dagblad een bijdrage doen opnemen, waarin volkomen over„bodig werd teruggekomen op eene hem betreffende, tot in hoogste „instantie met voor hem niet onbevredigenden uitslag afgedane „krijgstuchtelijke aangelegenheid, en zulks op een toon en in be„woordingen, onbestaanbaar met de militaire tucht en orde.”;

Gelast dat laatstgenoemde straf en omschrijving van de strafreden in klager's straflijst zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 December 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Mr. E. Jellinghaus (plv.).

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

Raadsman: Mr. Dr. L. W. R. van Deventer, te 's-Gravenhage.

Verduistering, meermalen gepleegd, alle feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd. (Toeëigening van gelden toebehoorende aan den Bond van Christelijk Marinepersoneel, welke beklagde als correspondent van dien bond had ontvangen.)

Voorwaardelijke veroordeeling tot 4 weken gevangenisstraf met een proeftijd van 2 jaren en als bijzondere voorwaarde dat veroordeelde de veroorzaakte schade ten bedrage van f 40,80 vóór 1 Januari 1933 geheel zal vergoeden.

In de zaak van den Fiskaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appellant van een vonnis, op den 11en November 1931 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, tegen S., oud 22 jaar, geboren te den Helder, matroos der 2de klasse, dienende bij de Marine-kazerne te Amsterdam, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

MEMORIE VAN APPEL,
in de zaak van den matroos der 2de klasse S. ¹⁾

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage mede te deelen, dat ik tegen het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord d.d. 11 November 1931, gewezen tegen den in den aanhef genoemden schepeling, hooger beroep instel, omdat ik mij in geen en deele kan vereenigen met de uitspraak van den Krijgsraad.

Het is toch m.i. buiten kijf wettig en overtuigend bewezen, dat beklaagde opzettelijk gelden, die hem niet toebehoorden en die hij anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, m.a.w. dat hij deze gelden heeft verduisterd.

Hoe de Krijgsraad in dit geval tot een vrijsprekend vonnis is kunnen komen is mij, bij gebrek aan motiveering dezer uitspraak volkomen duister, te meer waar de Krijgsraad alhier in volkomen analoge zaken steeds een veroordeeling heeft uitgesproken.

Voor zoover ik in de alhier aanwezige registers heb kunnen nagaan, betroffen deze gevallen in de laatste jaren de navolgende:

„bij vonnis van den Krijgsraad d.d. 29 Februari 1928 werden twee schepelingen (korporaals) deswege veroordeeld tot 4 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk; (het bedrag beliep bij den een ongeveer f. 115,20, bij den ander ongeveer f. 112,90 — ongeveer f. 79,90)“;

„bij vonnis van den Krijgsraad d.d. 22 September 1926 werd een schepeling (matroos) deswege veroordeeld tot f. 60 boete; (deze werd bovendien veroordeeld wegens ongeoorloofde afwezigheid tot 21 dagen gevangenisstraf O.V.); (het bedrag beliep hier ongeveer f. 117)“;

„bij vonnis van den Krijgsraad d.d. 27 Januari 1926 werd een schepeling (matroos) deswege veroordeeld tot f. 50 boete; (het bedrag beliep ongeveer f. 61,70)“;

„bij vonnis van den Krijgsraad d.d. 14 November 1917 werd een schepeling (matroos) deswege veroordeeld tot één maand gevangenisstraf O.V.; (het bedrag beliep hier ongeveer f. 29,40); dit vonnis werd in appèl bevestigd bij sententie van het H.M.G. van 5 Februari 1918“;

¹⁾ De inhoud van het vonnis waarop deze memorie betrekking heeft, kan als zonder belang, hier onvermeld worden gelaten. Het bevat slechts een vrijspraak zonder redengeving.
Red. M.R.T.

„bij vonnis van den Krijgsraad d.d. 17 September 1914 (door het H.M.G. geappelleerd 2 October 1914) werd een schepeling (matroos) deswege veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf O.V.; (het bedrag beliep hier ongeveer f. 168)”.

De hierboven opgenoemde gevallen waren alle overeenkomstig het geval S., dat n.l. een schepeling, die optrad als correspondent van een vereeniging van Marinepersoneel, de door hem ontvangen contributiegelden niet afdroeg, maar deze ten eigen bate aanwendde.

Daar gevallen als het onderhavige, zooals uit het bovenstaande blijkt, zich van tijd tot tijd bij de Marine voordoen en deze tot nu toe steeds beschouwd werden te vallen onder het delict „verduistering”, is het, met het oog op de vraag of deswege al of niet een vervolging zal behooren te worden ingesteld, wel van belang een uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof te dezer zake uit te lokken.

Willemsoord, den 16den November 1931.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad,
G. H. van Driel.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den getuige, door den Advocaat-Fiskaal opgeroepen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende den beklagde zal schuldig verklaren aan verduistering, meermalen gepleegd, alle feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd, en hem deswege zal veroordeelen tot vier weken gevangenisstraf voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren, onder oplegging van de bijzondere voorwaarde, dat hij de schade vóór 1 Januari 1933 vergoedt;

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat aan beklagde aan den voet van het hem op 7 November 1931 beteekende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak van ongeveer Mei 1930 tot ongeveer Juli 1931 te Amsterdam opzettelijk geldelijke bedragen tot een gezamenlijk bedrag, loopende van ongeveer f 40 (veertig gulden)

tot ongeveer *f* 60 (zestig gulden), welk geld toebehoorde aan den Bond van Christelijk Marinepersoneel beneden den rang van Officier, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en hetwelk hij als correspondent van genoemden Bond te Amsterdam van de leden van dien bond aldaar ontvangen had en uit hoofde van voormelde functie, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis het aan beklaagde te laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, en hem daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij in de maand Mei 1930 werd belast met het correspondent-schap te Amsterdam van den Bond van Christelijk Marinepersoneel beneden den rang van Officier; dat hij in deze hoedanigheid van af Mei 1930 tot eind Mei 1931 van het lid dier afdeeling, den matroos 2de klasse Kremer, wekelijks een bedrag van *f* 0,40 aan contributie heeft ontvangen, en vanaf Juli 1930 tot eind Mei 1931 van het lid, den matroos 2de klasse Steketee, wekelijks eveneens een bedrag van *f* 0,40; dat de door hem ontvangen gelden eigendom waren van genoemden Bond en hij van niemand vergunning had gekregen over deze gelden ten eigen bate te beschikken; dat hij desniettemin het door hem geïnde geld heeft gebruikt om daarmede zijn meisje financieel te ondersteunen;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. matroos 2de klasse T. Kremer: dat hij, als lid der Afdeeling Amsterdam van den Bond van Christelijk Marinepersoneel beneden den rang van Officier, van af Mei 1930 tot eind Mei 1931 wekelijks een bedrag van *f* 0,40 aan contributie aan beklaagde heeft afgedragen; dat hij aan dezen geene vergunning heeft gegeven over de afgedragen gelden ten eigen bate te beschikken;

2. matroos 2de klasse C. J. Steketee: dat hij, als lid der Afdeeling Amsterdam van den Bond van Christelijk Marinepersoneel beneden den rang van Officier, van af omstreeks half Juli 1930 tot eind Mei 1931 wekelijks een bedrag van *f* 0,40 aan contributie aan beklaagde heeft afgedragen; dat hij aan dezen geene vergunning heeft gegeven over de afgedragen gelden ten eigen bate te beschikken;

3. J. P. van Bommel, commies bij 's Rijks Werf te Willemsoord: dat hij, namens het Hoofdbestuur van den Bond van Christelijk Marinepersoneel beneden den rang van Officier, omstreeks de maand Mei 1930 den beklaagde heeft aangesteld tot correspondent van dien Bond te Amsterdam; dat beklaagde in die hoedanigheid wekelijks van ieder der leden te Amsterdam een bedrag van *f* 0,40 aan contributie moest innen; dat, behalve beklaagde, als leden te Amsterdam stonden ingeschreven de matrozen 2de klasse Kremer en Steketee; dat beklaagde in het tijdvak van Mei 1930 tot Juli 1931 noch daarna eenig geld aan genoemden Bond heeft

afgedragen; dat de door beklagde aan contributie geinde gelden toebehoorden aan dien Bond en hij, getuige, aan beklagde geene toestemming heeft gegeven die gelden ten eigen bate aan te wenden of op andere wijze daarover te beschikken;

Overwegende dat het Hof door den boven aangegeven inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen oordeelt, dat beklagde van het hem te laste gelegde het navolgende heeft begaan:

dat hij op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak van ongeveer Mei 1930 tot ongeveer Juli 1931 te Amsterdam opzettelijk geldelijke bedragen tot een gezamenlijk bedrag, loopende van ongeveer f 40 (veertig gulden) tot ongeveer f 60 (zestig gulden), welk geld toebehoorde aan den Bond van Christelijk Marinepersoneel beneden den rang van Officier en hetwelk hij als correspondent van dien Bond aldaar ontvangen had en uit hoofde van voormelde functie onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „verduistering, meermalen gepleegd, alle feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd;

Overwegende dat het Hof, alle omstandigheden in aanmerking genomen, te dezer zake eene veroordeeling tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier weken gerechtvaardigd acht, doch termen aanwezig acht deze straf aan beklagde voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet, en daarbij de na te noemen bijzondere voorwaarde te stellen;

Overwegende dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

Overwegende dat uit al het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 14a, 14b, 14c, 321 van het Wetboek van Strafrecht, 13, 14, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagde's schuld daaraan, hetgeen hiervóór als zoodanig is aangewezen;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als boven is gezegd;

Veroordeelt beklagde te dier zake tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

Beveelt evenwel, dat deze straf niet zal worden ondergaan, ten zij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op twee jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen

aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2—6, van die wet, of niet heeft nageleefd de hem hierbij gestelde bijzondere voorwaarde, te weten: dat hij de door de strafbare feiten veroorzaakte schade ten bedrage van veertig gulden en tachtig cents (n.l. een bedrag van ten minste *f* 22,40, door hem aan contributie ontvangen van den matroos 2de klasse Kremer, en een bedrag van ten minste *f* 18,40, door hem aan contributie ontvangen van den matroos 2de klasse Steketee), vóór den eersten Januari 1933 aan den administrateur van den Bond van Christelijk Marinepersoneel beneden den rang van Officier, geheel zal vergoeden;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklagde meer of anders is te laste gelegd, dan bewezen is verklaard; Spreekt hem daarvan vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 18 Mei 1932.

President (plv.): Mr. J. Sickenga.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. van Houte, kapiteins der mariniers T. C. W. Michaëlis en M. R. de Bruyne en luitenant ter zee der 1e klasse H. van Schreven.

Fiscaal: Hoofdofficier van administratie der 2e klasse Mr. D. Tollenaar.

Raadsman: Mr. C. A. de Groot, advocaat te Alkmaar.

Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, het feit in dienst gepleegd. (toevoeging aan een schildwacht van woorden met de strekking: „als je me op het matje brengt zal ik je op je sodemieter slaan en flink ook”).

Gemotiveerde weerlegging van beklagde's verweer, dat hij niet wist dat een schildwacht zijn meerdere was.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen S., zeemilicien stoker der 3e klasse, oud 20 jaren, geboren te Beverwijk, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 16 April 1932;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 29 April 1932 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde:

dat hij dienende als zeemilicien stoker der 3e klasse in de Marinekazerne te Den Helder, aldaar in zaal 4 van voornoemde kazerne in den avond van den 7den April 1932 ongeveer tusschen 9 en 10 uur opzettelijk den schildwacht in voormelde zaal en als zoodanig gelijkgesteld met zijn meerdere, den zeemilicien-matroos der 3e klasse H. J. Weewer, in diens tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad heeft bedreigd, door dien schildwacht de woorden toe te voegen: „als je mij op het matje brengt zal ik je op je sodemieter slaan en flink ook”, althans door woorden van dergelijke strekking tegen dien schildwacht te gebruiken,

zulks naar aanleiding van het feit dat Weewer, als schildwacht belast met het handhaven der orde op zaal 4, daar het aldaar zeer rumoerig was, reeds een der belhamels van het rumoer naar de wacht gebracht had en daarvan teruggekeerd zijnde op zaal 4, alwaar het nog rumoerig was, tegen de aldaar aanwezigen, waartoe hij, beklaagde, ook behoorde, gezegd had dat als het nu niet stil zou zijn er nog meer naar de wacht zouden gaan;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 2 Mei 1932, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 18 Mei 1932 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. C. A. de Groot;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 23 Februari 1932 opgekomen is in werkelijken dienst als gewoon dienstplichtige van het jaar 1932 en dat hij thans als zeemilicien-stoker der 3e klasse dient;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1°. H. J. Weewer, zeemilicien-matroos der 3e klasse:

dat hij in den avond van den 7den April 1932 van 9 tot 10 uur belast was met den dienst van schildwacht op zaal 4 van de Marinekazerne te Den Helder; dat hij voorzien was van een witten band waarop met zwarte letters het woord „schildwacht”, welken band hij om den linkerbovenarm droeg; dat het na 9 uur op de zalen rustig en stil moet zijn, doch dat het om ruim kwart over negen dien avond op gemelde zaal zeer rumoerig was; dat hij als schildwacht belast was met het handhaven der orde op die zaal en reeds één der belhamels van het rumoer naar de wacht gebracht had; dat het, toen hij daarvan teruggekeerd was, op zaal 4 nog rumoerig was; dat de beklaagde, aldaar ook aanwezig, tusschen de rumoermakende personen vandaan kwam en hem, getuige, in zijne onmiddellijke

tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigde door hem de woorden toe te voegen: „als je mij op het matje brengt zal ik je op je sodemieter slaan en flink ook”, althans woorden van dergelijke strekking;

2°. P. A. van Berkum, marinier der 1e klasse:

dat hij in den avond van den 7den April 1932 ongeveer tusschen 9 en 10 uur kwam op zaal 4 van de Marinekazerne te Den Helder, alwaar het zeer rumoerig was; dat de zeemilicien Weewer, die om den linkerbovenarm een witten band waarop met zwarte letters het woord „schildwacht” droeg, aldaar de orde trachtte te handhaven; dat Weewer één der belhamels van het rumoer naar de wacht gebracht heeft; dat het, toen Weewer daarvan teruggekeerd was, op de zaal nog rumoerig was, waarop Weewer tegen de aanwezigen, waartoe de beklagde ook behoorde, zeide dat als het nu niet stil zou zijn er nog meer naar de wacht zouden gaan; dat na deze woorden de beklagde op Weewer toekwam en dezen in zijne onmiddellijke tegenwoordigheid de woorden toevoegde: „als je dat mij lapt, zal ik je een flink pak op je sodemieter geven”, althans woorden van dergelijke strekking;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is S., oud 20 jaren, geboren te Beverwijk; dat hij het laatst gediend heeft bij de Marinekazerne te Willemsoord als stoker der 3e klasse zeemilicien; dat hij op 23 Februari 1932 opgekomen is in werkelijken dienst als gewoon dienstplichtige der lichting 1932 voor eerste oefening;

dat hij op 7 April 1932 diende als zeemilicien-stoker der 3e klasse in de Marinekazerne te Den Helder; dat hij zich in den avond van dien dag, ongeveer tusschen 9 en 10 uur op zaal 4 van voornoemde kazerne bevond; dat na 9 uur 's avonds op de zaal orde en rust moet heerschen; dat de zeemilicien Weewer, die een witten band om den linkerbovenarm droeg, belast was met het handhaven der orde op voornoemde zaal; dat Weewer op een gegeven oogenblik een milicien naar de wacht bracht en de achtergeblevenen daar zeer gebelgd over waren; dat hij, beklagde, toen Weewer op zaal 4 terugkwam, naar hem toegegaan is en hem toen in zijne onmiddellijke tegenwoordigheid heeft toegevoegd de woorden: „als je mij uit mijn kooi haalt, krijg je een flink pak slaag”, althans woorden van dergelijke strekking;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat de beklagde woorden van dergelijke strekking als hem ten laste gelegd zijn, heeft gebezigd;

Overwegende dat beklagde tot zijn verweer heeft opgegeven dat hij niet wist dat een schildwacht zijn meerdere is;

Overwegende hieromtrent:

dat de getuige van der Walle, sergeant der mariniers, verklaart dat hij vóór 7 April 1932 aan de miliciens behorende tot den bak

van de Marinekazerne te Den Helder, waaraan ook de beklagde zat, theorie rangen en standen en schildwachtendienst heeft gegeven, waarbij hij hen uitdrukkelijk geleerd heeft dat de schildwacht de meerdere is van iederen militair, zijn wachtcommandant uitgezonderd; dat hij hen ook geleerd heeft waaraan een schildwacht te herkennen is en beklagde bij deze lessen vóór 7 April 1932 ook tegenwoordig is geweest; dat deze verklaring bevestigd wordt door die afgelegd door getuige van Berkum;

dat de beklagde zelf opgeeft dat Weewer belast was met de handhaving der orde op de zaal 4; dat hij ook opgeeft dat Weewer een witten band om den linkerbovenarm droeg en hij gezien heeft dat Weewer een milicien naar de wacht gebracht had;

dat de Krijgsraad dan ook op grond van bovenstaande verklaringen het verweer van den beklagde verwerpt;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen, het feit in dienst gepleegd”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde, welke straf de Krijgsraad termen vindt voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Gezien de artikelen: 1, 13, 15, 60, 62, 69, 76, 108, 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht; 1 van het Koninklijk Besluit van den 21sten April 1922 (Staatsblad no. 203), ter voldoening aan art. 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ondergaan tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde voor het einde van den hierna vermelden proeftijd zich heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit en zoolang hij militair is aan een krijgstuuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2 nos. 2—6 dier Wet;

Bepaalt den proeftijd op één jaar;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklagde anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard en spreekt hem hiervan vrij.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1932—1933, 266.

Nadere voorzieningen betreffende de betaling van geldboeten en van het geldelijk bedrag, waarop verbeurdverklaarde voorwerpen bij de uitspraak geschat worden.

Bij Koninklijke boodschap van 14 Januari 1933 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het volgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat nadere voorzieningen betreffende de betaling van geldboeten en van het geldelijk bedrag, waarop verbeurdverklaarde voorwerpen bij de uitspraak geschat worden, wenschelijk zijn;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

In het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen gebracht:

Artikel 1.

Artikel 23 wordt gelezen:

„Het bedrag der geldboete is ten minste vijftig cents en voor een minderjarigen persoon, die tijdens de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg den leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, ten hoogste negentig gulden, behoudens het geval dat artikel 39septies, laatste lid, wordt toegepast.

De geldboete moet worden betaald binnen den termijn door den ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging van het vonnis of arrest geschiedt, te stellen.

Bij gebreke van volledige betaling binnen dezen termijn wordt de niet betaalde boete of het niet betaalde deel van de boete,

indien de omstandigheden zulks toelaten, op de goederen en inkomsten van den veroordeelde verhaald.

Voor zoover ook verhaald achterwege blijft, wordt de noch betaalde, noch verhaalde boete of het noch betaalde, noch verhaalde gedeelte vervangen door hechtenis en ten aanzien van een minderjarigen persoon, als bedoeld in het eerste lid, door plaatsing in eene tucht-school. Ten aanzien van een persoon bij wien tijdens het begaan van het feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storting der geestvermogens bestond, kan de rechter bepalen, dat, in plaats van vervangende hechtenis, gevangenisstraf zal worden ondergaan in eene bijzondere strafgevangenis; op deze gevangenisstraf is artikel 11 niet toepasselijk.

De duur der vervangende hechtenis of gevangenisstraf is ten minste een dag en ten hoogste zes maanden; die van de vervangende plaatsing in eene tucht-school ten minste eene week en ten hoogste eene maand.

De maxima, in het voorgaande lid genoemd, mogen met een derde worden overschreden in de gevallen, waarin wegens samenloop, herhaling of het bepaalde bij artikel 44 het maximum van de geldboete wordt verhoogd.

De duur van de vervangende straf wordt in de rechterlijke uitspraak bepaalde voor het geval, dat de geldboete in haar geheel door vrijheidsstraf moet worden vervangen. De duur wordt in geheele dagen, weken of maanden vastgesteld. Afgezien van het minimum van eene week voor vervangende plaatsing in eene tucht-school mag niet meer dan een dag voor elken halven gulden van de geldboete worden opgelegd.

Moet een gedeelte van de boete door vrijheidsstraf worden vervangen, zoo vermindert, behoudens de minima genoemd in het vijfde lid, de duur van de vervangende straf naar evenredigheid. Een gedeelte van een dag wordt als een geheele dag ten uitvoer gelegd.

De veroordeelde is ook nog na afloop van den termijn, bedoeld in het tweede lid, bevoegd door betaling van een verhoogd bedrag verhaald op zijn goederen en inkomsten of tenuitvoerlegging van vervangende straf te voorkomen of, zijn zij reeds aangevangen, te stuiten. Dit verhoogd bedrag is gelijk aan het bij afloop van den termijn nog verschuldigde bedrag, vermeerderd met een vijfde, doch ten minste met een gulden. Betaling van een deel van het verhoogd bedrag vermindert het te verhalen of door vrijheidsstraf te vervangen bedrag naar evenredigheid."

Artikel 2.

Artikel 23*bis* wordt artikel 24.

Het tegenwoordig artikel 24 vervalt.

Artikel 3.

Het slot van het eerste lid van artikel 27 wordt gelezen:
 „wat de geldboete betreft volgens den maatstaf in de uitspraak te bepalen.”

Artikel 4.

Artikel 34 wordt gelezen:

„Artikel 34.

Niet in beslag genomen voorwerpen worden, bij verbeurdverklaring, in de uitspraak op een bepaald geldelijk bedrag geschat.

De voorwerpen moeten in dit geval worden uitgeleverd, of de geschatte waarde moet worden betaald, binnen den termijn door den ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging van het vonnis of arrest geschiedt, te stellen.

Bij gebreke van het een en het ander wordt vervangende vrijheidsstraf ten uitvoer gelegd. De artikelen 23, vierde en vijfde en zevende tot en met negende lid, en 25 zijn van overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat te allen tijde ook algeheele bevrijding mogelijk is door uitlevering alsnog van alle verbeurdverklaarde voorwerpen.”

Artikel 5.

In het eerste lid van artikel 60 wordt n°. 3 gelezen:

„3°. de straffen van verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen worden voor elk misdrijf afzonderlijk en zonder vermindering opgelegd; de vervangende vrijheidsstraffen mogen gezamenlijk de maxima, bepaald in het vijfde lid van artikel 23, met niet meer dan een derde te boven gaan.”

Het tweede lid van artikel 60 vervalt.

Artikel 6.

Het tweede lid van artikel 62 wordt vervangen door de beide navolgende leden:

„De vervangende vrijheidsstraffen mogen voor de misdrijven en overtredingen of voor de overtredingen gezamenlijk de maxima, bepaald in het vijfde lid van artikel 23, met niet meer dan een derde te boven gaan.

De straffen van hechtenis, opgelegd als hoofdstraf, mogen voor de overtredingen gezamenlijk den tijd van acht maanden niet te boven gaan.”

Het tegenwoordig derde lid wordt vierde lid.

Artikel 7.

In artikel 77*bis* wordt in plaats van „bedoeld bij artikel 34”, gelezen:

„ter vervanging van de uitlevering van verbeurdverklarde voorwerpen”.

HOOFDSTUK II.

In het laatste lid van artikel 12 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt in plaats van „artikel 23*bis*”, gelezen:
„artikel 24”.

HOOFDSTUK III.

In het Wetboek van Strafvordering worden de volgende wijzigingen gebracht:

Artikel 1.

De aanhef van het tweede lid van artikel 535 wordt gelezen:
„Indien ter zake van eene veroordeeling tot boete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen vervangende vrijheidsstraf moet worden toegepast,”.

Artikel 2.

De aanhef van artikel 573 wordt gelezen:
„Bij gebreke van volledige betaling binnen den in artikel 561, tweede lid, bedoelden termijn zal de niet betaalde boete of het niet betaalde deel van de boete”.

Artikel 3.

In het vierde lid van artikel 574 worden de volgende wijzigingen gebracht.

In den eersten volzin wordt in plaats van „hechtenis”, gelezen:
„vrijheidsstraf”.

In den tweeden volzin wordt na „anders”, ingevoegd:
„ , afgezien van het minimum van eene week voor vervangende plaatsing in eene tuchtschool,”.

Artikel 4.

In het derde lid van artikel 575 wordt in plaats van „tegen het vonnis waarbij de geldboete werd opgelegd of tegen de beschikking waarbij zij met toepassing van artikel 573 nader werd vastgesteld”, gelezen:

„tegen het vonnis of arrest, waarbij de geldboete werd opgelegd, of tegen de beschikking waarbij zij met toepassing van artikel 574 nader werd vastgesteld”.

Artikel 5.

De aanhef van artikel 577 wordt gelezen:
„Indien ter zake van eene veroordeeling tot boete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen vervangende vrijheidsstraf moet worden toegepast,”.

SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN.

Artikel 1.

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Artikel 2.

De nieuwe bepalingen gelden voor de strafzaken, waarin na inwerkingtreding van de wet eindvonnis in eersten aanleg wordt gewezen.

Het voorschrift van het tweede lid van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht blijft daarbij van kracht, behoudens voor wat betreft:

1°. de regeling, vervat in het nieuwe tweede en negende lid van artikel 23 van dat Wetboek;

2°. de overeenkomstige regeling, vervat in het nieuwe artikel 34.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

266. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het bijgaand wetsontwerp bedoelt een technische herziening op een enkel punt van de regelingen, geldende met betrekking tot de betaling van geldboeten en van het geldelijk bedrag, waarop verbeurdverklaarde voorwerpen bij de uitspraak geschat worden.

Die regelingen zijn op het oogenblik in groote lijnen als volgt.

Zoodra een vonnis of arrest, waarbij een geldboete is opgelegd of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen is uitgesproken, voor tenuitvoerlegging vatbaar is, stelt de ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, een bepaalden termijn van ten hoogste twee maanden vast, binnen welchen de geldboete moet worden voldaan of, worden de verbeurdverklaarde voorwerpen niet zelf uitgeleverd, het geldelijk bedrag, waarop zij bij de uitspraak geschat zijn, moet worden betaald. Deze termijn kan, indien bepaalde omstandigheden, bijv. tijdelijke onmacht van den veroordeelde om te betalen, dit wenschelijk maken, door denzelfden ambtenaar telkens worden verlengd; hij mag echter nimmer den duur van twee jaar te boven gaan (artikel 561 Wetboek van Strafvordering).

Volgt betaling niet binnen den aldus gestelden, al dan niet ver-

lengden termijn, zoo wordt bij een niet of slechts gedeeltelijk betaalde geldboete overwogen, of het niet-betaalde bedrag op de goederen en inkomsten van den veroordeelde zal worden verhaald dan wel of vervangende vrijheidsstraf — hechtenis, bij minderjarigen tuchtschool, bij z.g. psychopathen hetzij hechtenis, hetzij gevangenisstraf — zal worden toegepast (artikelen 23 Wetboek van Strafrecht en 573 en volgende Wetboek van Strafvordering). Bij niet-uitlevering van verbeurdverklaarde voorwerpen wordt, indien ook het bedrag, waarop de voorwerpen bij de uitspraak zijn geschat, niet is betaald, steeds vervangende vrijheidsstraf ten uitvoer gelegd (artikelen 34 Wetboek van Strafrecht en 577 Wetboek van Strafvordering).

Tot zoover laten de geldende bepalingen, wat de groote lijnen betreft, niet te wenschen over. Nu bevat echter het Wetboek van Strafrecht naast deze bepalingen nog een bijzonder voorschrift, dat, hoezeer op zich zelf uit een begrijpelijke overweging voortgekomen, in de praktijk tot grooten omslag en tot niet onaanzienlijk verlies voor 's Rijks kas aanleiding geeft. Artikel 24, tweede lid, van dat Wetboek bepaalt — ten einde tenuitvoerlegging op de goederen en inkomsten en vervangende vrijheidsstraf zooveel mogelijk te voorkomen —, dat de verdachte *altijd*, dus ook nog op het tijdstip, dat met deze executies zal worden begonnen — wellicht lang na verloop der oorspronkelijk gestelde termijnen —, bevoegd blijft zich, door betaling alsnog van de — *oorspronkelijke* — geldboete, of van het daarvan overgebleven gedeelte, te bevrijden. Hetzelfde geldt ingevolge artikel 34, zesde lid, ook ten aanzien van betaling alsnog van het, oorspronkelijk, bedrag, waarop verbeurdverklaarde voorwerpen bij de uitspraak worden geschat.

Deze laatste voorschriften hebben, speciaal in tijden van malaise als de tegenwoordige, tot practisch gevolg, dat talloozen de termijnen, waarbinnen geldboeten en geschatte waarden moeten worden voldaan, zonder meer laten verlopen en eerst tot betaling overgaan op het oogenblik, dat het tot verhaal op hun goederen of inkomsten komt of zij voor de vervangende vrijheidsstraf worden aangehouden.

Dit vormt zonder twijfel een misstand. Allereerst wordt aldus de eerbied voor de wet niet grooter, daar termijnen, rechtstreeks op grond van wetsvoorschriften gesteld, zonder verder gevolg blijken te kunnen worden veronachtzaamd. Doch daarnaast ontstaan voor den Staat ook meer rechtstreeksche nadeelen. Tot tenuitvoerlegging op goederen en inkomsten en tot executie van vervangende vrijheidsstraf pleegt eerst na herhaalde waarschuwing te worden overgegaan. Voorts vereischen deze tenuitvoerleggingen zelf administratieve voorbereiding. De administratieve werkzaamheden, welke aldus door wanbetaling noodzakelijk worden, worden in de gevallen, dat betaling op het laatste oogenblik vóór executie alsnog volgt, vruchteloos verricht. Dit beteekent voor den Staat nuttelooze vermeerdering van administratie, voor de betrokken ambtenaren nutteloos

en daarmede veelal min of meer deprimeerend werk. Daarnaast ontstaat voor den Staat, waar aan boeten en geschatte bedragen in totaal een à twee millioen gulden per jaar wordt ontvangen, van welk bedrag onder de tegenwoordige wetgeving ten minste de helft eerst na afloop van den gestelden termijn binnenkomt, niet onaanzienlijk renteverlies. In een enkel geval gaat trouwens ook de hoofdsom, de geldboete of het geschatte bedrag zelf, verloren, daar betaling bij aanhouding ten gevolge van werkloosheid of anderszins niet meer mogelijk blijkt, terwijl zij binnen den termijn nog wel mogelijk was geweest.

Het is wenschelijk deze nadeelen te ondervangen. Dit kan op betrekkelijk eenvoudige wijze geschieden. Bij wanbetaling van directe belastingen worden den wanbetaler vervolgingskosten in rekening gebracht, welke op dezelfde wijze als het aan belastingen verschuldigde bedrag worden verhaald. Zoo ver zou de ondergeteekende in dezen niet willen gaan. De geldboete en het geschatte bedrag van verbeurdverklaarde voorwerpen worden, blijft zoowel betaling als verhaal achterwege, vervangen door een vervangende vrijheidsstraf *van door den rechter bepaalden duur* — die dus ook niet voor verlenging wegens administratieve kosten in aanmerking komt. Het gaat dan echter bezwaarlijk aan, voor het geval, dat een boete wel op de goederen en inkomsten wordt ten uitvoer gelegd, een verhoogd bedrag ten uitvoer te leggen. De naar verhouding beter gesitueerde verdachte zou dan practisch bij hem, die weinig of niets bezit, achterstaan.

Een voorziening is echter mogelijk voor het geval, dat de verdachte — gelijk, als reeds werd vermeld, zeer veel voorkomt — *na afloop van den gestelden termijn* alsnog zich door betaling wenschte te bevrijden. De mogelijkheid van zoodanige betaling, nadat reeds de administratieve werkzaamheden voor tenuitvoerlegging op andere wijze hebben plaats gevonden, is te beschouwen als een gunst. Het is billijk, dat de kosten van deze gunst niet te laste komen van den Staat. De verdachte betale dus in dit geval, naast het oorspronkelijk bedrag, een extra-bedrag, te beschouwen o.m. als vergoeding voor den veroorzaakten administratieven overlast en voor het door den Staat geleden renteverlies.

In het wetsontwerp wordt voorgesteld de verhooging te stellen op een vast percentage van 20 pct., nochtans met een minimum van één gulden. Een geringer verhooging zou, speciaal bij kleine boeten, onvoldoende zijn.

Voor de uitwerking van het denkbeeld moge overigens verwezen worden naar de toelichting op de afzonderlijke artikelen.

Slechts zij nog vermeld, dat van de gelegenheid, dat de bepalingen omtrent de betaling van boeten en van de bedragen, waarop verbeurd verklaarde voorwerpen geschat worden, aan een herziening moesten worden onderworpen, gebruik gemaakt is in deze tegelijk eenige ondergeschikte, deels zuiver redactioneële verbeteringen aan te brengen. Ook deze zijn bij de afzonderlijke artikelen besproken.

Artikelen.

HOOFDSTUK I.

Art. 1. Het is wellicht het eenvoudigst de nieuw-voorgestelde leden van artikel 23 Wetboek van Strafrecht afzonderlijk te bespreken.

Nieuw eerste lid. Dit lid is in het ontwerp onveranderd uit het tegenwoordige artikel 23 overgenomen. Het is herhaald, omdat, begint men met vermelding van den tekst van het nieuwe tweede lid, gelijk de ervaring geleerd heeft, licht verwarring ontstaat bij de telling van de leden.

Nieuwe tweede lid. Het schijnt wenschelijk den termijn, nader geregeld in artikel 561 van het Wetboek van Strafvordering, reeds in artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht in het algemeen te noemen, daar overschrijding van dezen termijn, ingevolge den nieuw-voorgestelden tekst van artikel 23, een verhoogde betaling, in geval van betaling alsnog, noodzakelijk zal maken.

Nieuw derde lid. De gedachte is iets scherper geredigeerd dan in den tegenwoordigen eersten volzin van het tweede lid van artikel 23. Men vergelijke ook het bestaande eerste lid van artikel 24.

Nieuw vierde lid. De redactie van den aanhef van den eersten, en van den tweeden volzin sluit aan bij die van het voorgestelde derde lid. Men vergelijke voor den inhoud het eerste lid van het tegenwoordig artikel 24; voorts het voorgestelde achtste lid van dit artikel.

Het schijnt voorts wenschelijk het tijdstip, dat beslissend is voor de vraag, of een jeugdig persoon vervangende tucht school of vervangende hechtenis zal ondergaan, iets scherper aan te geven, dan in den tegenwoordigen tekst geschiedt — cf. arrest van den Hoogen Raad van 7 Juni 1926, W. v. h. R. 11550, N. J. 1926, blz. 737, en Noyon, Het Wetboek van Strafrecht verklaard, I, 4e druk 1926, aantekening 4 op artikel 23; men kan wellicht bij den tegenwoordigen tekst ook nog als beslissend beschouwen het tijdstip van tenuitvoerlegging van de vervangende vrijheidsstraf —.

Nieuw vijfde lid. In het bestaande artikel 23 is de maximum duur van de vervangende gevangenisstraf langer dan die van de vervangende hechtenis. Dit onderscheid is alleen historisch te verklaren. Systematisch kan het moeilijk worden gerechtvaardigd, waar gevangenisstraf, ook die te ondergaan in een bijzondere strafgevangenis, afgezien van bijzondere gevallen, zwaarder treft dan hechtenis. Aantekening verdient ook nog, dat de maximum-duur van de vervangende gevangenisstraf in het geval, geregeld in artikel

34, omgekeerd, korter is dan die van de vervangende hechtenis. Voorgesteld wordt thans voor beide gevallen de maximum-duur van de straffen gelijk te maken. Tevens om het minimum van een week — hetwelk oorspronkelijk gecorrespondeerd heeft met een bijzondere psychopathen-geldboete van minstens vijf gulden, in 1915 weer uit de toenmalige psychopathen-ontwerpen vervallen — te vervangen door het in het algemeen voor gevangenisstraf geldende minimum van één dag. Aldus wordt ook het voordeel verkregen, dat het voorschrift, dat niet meer dan één dag vervangende straf voor elken halven gulden in de plaats mag treden, welk voorschrift thans alleen voor vervangende hechtenis geldt, algemeen gemaakt kan worden voor de vervangende vrijheidsstraffen en gelijkelijk voor hechtenis en vervangende gevangenisstraf kan gelden — men vergelijke het voorgestelde nieuwe zevende lid —.

Ten aanzien van de vervangende plaatsing in een tuchtchool zijn de oude minimum- en maximum-duur, waarvoor deugdelijke argumenten kunnen worden aangevoerd, behouden.

Nieuw zesde lid. De bepalingen omtrent den invloed van samenloop, van recidive of van toepassing van artikel 44 of van artikel 23*bis* zijn op het oogenblik voor alle drie vervangende vrijheidsstraffen verschillend. Zoo wordt het maximum van de vervangende hechtenis en dat van de vervangende gevangenisstraf met een derde verhoogd in de gevallen, waarin wegens samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij artikel 44 het maximum der geldboete verhoogd wordt; het maximum van de vervangende plaatsing in een tuchtchool blijft in al deze gevallen onveranderd. Daarentegen ondergaat alleen het maximum van vervangende hechtenis verhooging bij toepassing van artikel 23*bis*. Het maximum en van vervangende gevangenisstraf en van vervangende plaatsing in een tuchtchool blijft bij toepassing van dat artikel onverhoogd.

Voor deze verschilpunten kan bezwaarlijk voldoende motiveering worden aangevoerd. Het is dus beter ze te doen vervallen. In het nieuwe zesde lid wordt voorgesteld de maxima voor de drie vervangende vrijheidsstraffen met een derde te verhoogten in de gevallen, waarin het maximum van de geldboete wegens samenloop, herhaling of het bepaalde bij artikel 44 wordt verhoogd. In al deze gevallen is een verhooging van het maximum van de hoofdstraf aanwezig in verband met een, in het algemeen, zwaardere schuld in deze gevallen. Daarentegen wordt geen verhooging voorgesteld voor het geval van toepassing van artikel 23*bis*. In dat geval is van verhooging van het maximum van de hoofdstraf wegens zwaardere schuld geen sprake. Het artikel maakt slechts een anderen *vorm* van straf mogelijk, n.l. een hooge geldboete in plaats van hechtenis of gevangenisstraf.

Aanteekening verdient nog, dat in de voorgestelde redactie de woorden „van misdrijf” na „herhaling”, welke in het vijfde en elfde lid van het tegenwoordig artikel 23 voorkomen, zijn geschrapt.

Er bestaat naar het oordeel van den ondergeteekende niet voldoende aanleiding de regeling tot het geval van herhaling van misdrijven beperkt te houden. Ook artikel 44 kan bij overtredingen toepassing vinden en voor samenloop van overtredingen geldt reeds op het oogenblik het bijzondere voorschrift van artikel 62, tweede lid. Men zie voor gevallen, dat het maximum van de geldboete wegens herhaling van overtredingen verhoogd wordt, artikel 83, tweede lid, van de Arbeidswet 1919, artikel 19, tweede lid, van de Veiligheidswet, artikelen 99, tweede lid, 100, derde lid, en 100*a*, tweede lid, van de Ongevallenwet 1921, artikel 134 van de Ziektewet, artikel 47, eerste lid onder *c*, van de Jachtwet 1923, enz.

De woorden „van misdrijven” na „samenloop”, eveneens voorkomend in het vijfde en elfde lid van het tegenwoordig artikel 23, zijn, om redenen van elegantie, eveneens geschrapt, hoewel verhooging van het maximum der boete bij samenloop van overtredingen of van misdrijven en overtredingen niet mogelijk is. Men vergelijk artikel 62, eerste lid, Wetboek van Strafrecht, krachtens welk artikel de straffen bij zoodanigen samenloop voor elke overtreding afzonderlijk worden opgelegd. Intusschen wordt in het ontwerp elders — artikel 6 van Hoofdstuk I — voorgesteld voor deze gevallen soortgelijke voorzieningen te treffen. Men vergelijk artikel 62, tweede lid, *voorgesteld* Wetboek van Strafrecht en ook den reeds boven terloops vermelden tegenwoordigen tekst van dit lid.

Nieuw zevende lid. De rechter zal, als onder de tegenwoordige wetgeving, in de uitspraak den duur van de vervangende straf bepalen voor het geval, dat de geldboete in haar geheel door vrijheidsstraf moet worden vervangen. Hij weet trouwens op het oogenblik van de uitspraak nog niet, of een deel van de boete zal worden betaald of verhaald en met welk gedeelte dit het geval zal zijn. De nieuwe tekst van den eersten volzin van het voorgestelde zevende lid heeft dan ook alleen deze beteekenis, dat thans uitdrukkelijk wordt vastgelegd, dat de vervangende straf uit de rechterlijke uitspraak correspondeert met de *geheele* boete. Dit was noodig, omdat in het voorgestelde vierde lid reeds — in tegenstelling van het tegenwoordige artikel 23 — over het vervangen van een deel van de boete door vrijheidsstraf wordt gesproken.

In den tweeden volzin van het voorgestelde zevende lid wordt, voor alle zekerheid, het voorschrift van de artikelen 21 en 27*ter* van het Wetboek van Strafrecht voor de vervangende vrijheidsstraffen herhaald.

In den derden volzin is, gelijk reeds in de toelichting op het nieuwe vijfde lid werd vermeld, de regel, dat niet meer dan een dag voor elken halven gulden in de plaats treedt, voor de vervangende vrijheidsstraffen algemeen gemaakt. Aan dien regel zal slechts gederogeerd worden door het algemeen minimum van een week, in het vijfde lid voor de vervangende plaatsing in een tuchtschool gehandhaafd.

Nieuw achtste lid. Men vergelijkte voor den eersten volzin het eerste lid van het tegenwoordig artikel 24.

Het bepaalde in den tweeden volzin is reeds op het oogenblik geldend recht. Het berustte echter tot nu alleen op een ministerieele circulaire — circulaire van 20 December 1909, 2de Afdeling A n°. 522, gericht tot de procureurs-generaal bij de gerechtshoven; men vergelijkte ook de artikel 21 en 27ter van het Wetboek van Strafrecht —.

Nieuw negende lid. Men vergelijkte voor dit lid het algemeen deel van deze memorie en het tegenwoordige artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht.

Overigens — de voorgestelde regeling lijkt, voor wie niet aan deze materie gewend is, op het eerste gezicht wellicht ietwat ingewikkeld — nog een concreet geval ter illustratie. Men stelle, dat is opgelegd een boete van f 60, indien vervangende vrijheidsstraf moet worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door 60 dagen vervangende hechtenis. De veroordeelde betaalt in het geheel niets binnen den termijn, bedoeld in artikel 23, tweede lid *nieuw*. Na afloop van dezen termijn is ingevolge artikel 23 *nieuw* betaling van de boete van f 60 niet meer mogelijk. Wel kan de veroordeelde, ingevolge het voorgestelde negende lid, door betaling alsnog van een *verhoogd* bedrag, in casu van f 72, verhaal op zijn goederen en inkomsten of tenuitvoerlegging van de vervangende straf voorkomen. De verdachte kan dus — stel tot verhaal op goederen en inkomsten wordt niet overgegaan — ook nog op het oogenblik, dat hij tot het ondergaan van de vervangende hechtenis wordt aangehouden, door het betalen van f 72 van de vervangende straf afkomen. Dan moet hij echter ook de volle f 72 betalen. Betaalt hij slechts een deel van dit bedrag, zoo vermindert „het door vrijheidsstraf te vervangen bedrag” — in dit geval de geheele boete, f 60 — slechts naar evenredigheid. Betaalt hij dus bijv. f 60, zoo is dit slechts 5/6 van het verhoogde bedrag van f 72 en vermindert het te verhalen bedrag van f 60 ook slechts met 5/6, of f 50. Een bedrag van f 10 blijft in dat geval over, hetwelk ingevolge het nieuwe achtste lid, vervangen zal worden door $10/60 \times 60$ dagen, dit is 10 dagen vervangende straf.

Art. 2. Nu het tegenwoordig artikel 24 wegvalt, kan artikel 23bis „24” genummerd worden.

Art. 3. Waar voorgesteld wordt het tegenwoordig artikel 24 te doen vervallen, kan uiteraard in artikel 27 niet meer naar het eerste lid van dat artikel worden verwezen. Dat lid is in het wetsvoorstel in de leden 4 en 8 van artikel 23 verwerkt. Op zich zelf zou verwijzing naar den eersten volzin van lid 8 van dat artikel thans mogelijk zijn. Beter schijnt het echter den rechter te dezen geheel vrij te laten. Het is toch onder omstandigheden mogelijk, dat hij

voor de voorloopige hechtenis, die reeds ondergaan is, een voor den veroordeelde gunstiger maatstaf zal willen aanleggen dan voor de vervangende vrijheidsstraf, die alleen nog maar bedreigd wordt en zoo mogelijk — daarom juist wordt geldboete als hoofdstraf opgelegd — moet worden vermeden.

Art. 4. Artikel 34voorgesteld bevat voor het geschatte bedrag bij verbeurdverklaring de materie, voor geldboeten geregeld in de artikelen 23voorgesteld, tweede tot en met negende lid, en 25.

In het tweede lid van artikel 34voorgesteld is nauwe aansluiting gezocht aan het tweede lid van artikel 23nieuw.

Overigens is, in het derde lid, goeddeels naar de bepalingen voor de geldboeten verwezen. Hierdoor ontstaat een technische vereenvoudiging, terwijl tegelijk eenige ondergeschikte, moeilijk te rechtvaardigen, verschilpunten tusschen de beide regelingen vervallen.

Niet is verwezen naar het bepaalde in het derde lid en het zesde lid van artikel 23voorgesteld.

De bepaling van het derde lid van artikel 23nieuw betreft het verhaal op de goederen en inkomsten van de veroordeelden. Zij is speciaal ook geschreven voor hooge geldboeten — men vergelijkte Blok-Besier, Het Nederlandsche Strafproces, III, 1926, blz. 212 en vlgde. — en in verband daarmee ook op het oogenblik niet op geschatte waarden van verbeurdverklaarde goederen toepasselijk.

Het voorgestelde zesde lid kan moeilijk van overeenkomstige toepassing worden verklaard in verband met het bepaalde in de artikelen 60, eerste lid *oud* onder 3°, en 62, eerste lid. In geval van samenloop van misdrijven, van misdrijven en overtredingen of van overtredingen worden de straffen van verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen ingevolge die artikelen „afzonderlijk en zonder vermindering” opgelegd — dus ook de geschatte waarden afzonderlijk vastgesteld en niet één der geschatte waarden verhoogd —. Men vergelijkte echter de wijzigingen, welke de artikelen 5 en 6 van dit Hoofdstuk voorstellen in de artikelen 60, eerste lid *oud*, en 62, tweede lid, en de toelichting op het nieuwe zesde lid van artikel 23 — laatste alinea —.

Art. 5. Het tegenwoordige eerste lid van artikel 60 houdt, onder n°. 3, geen rekening met de mogelijkheden van vervangende plaatsing in een tuchtschool en vervangende gevangenisstraf. Men vergelijkte overigens voor de aanvulling van dit nummer ook het tegenwoordige tweede lid van het artikel — oorspronkelijk bedoeld als tweede volzin van n°. 3 van het eerste lid; men vergelijkte den tekst, zooals die afgedrukt is in de Bijlagen van het Verslag der Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1879/80, 47, 28, blz. 207 (cf. ook 47, 25, blz. 109) met den tekst in *Staatsblad* 1881, n°. 35 — en het voorgestelde zesde lid van artikel 23.

Art. 6. Voor de regeling betreffende de vervangende vrijheids-

straffen vergelijkte men de toelichting op het nieuwe zesde lid van artikel 23 — laatste alinea —.

Het oude tweede lid van artikel 62 is thans, nu voor de vervangende straffen een afzonderlijke regeling wordt voorgesteld, beperkt tot de straffen van hechtenis, opgelegd als hoofdstraf.

Art. 7. De wijziging, in artikel 77*bis* voorgesteld is zuiver formeel; zij is noodig in verband met den voorgestelden nieuwen tekst van artikel 34.

HOOFDSTUK II.

Men vergelijkte artikel 2 van Hoofdstuk I.

HOOFDSTUK III.

Art. 1. In den tegenwoordigen tekst van artikel 535 is met de mogelijkheid van vervangende gevangenisstraf geen rekening gehouden.

Art. 2. De voorgestelde tekst is iets scherper geredigeerd. Hij sluit zich nauw aan aan artikel 23, derde lid, *voorgesteld* Wetboek van Strafrecht.

Art. 3. In den tegenwoordigen tekst is met de mogelijkheden van vervangende plaatsing in een tuchtschool en vervangende gevangenisstraf geen rekening gehouden. Men vergelijkte voorts artikel 23, zevende lid, *voorgesteld* Wetboek van Strafrecht.

Art. 4. Het artikel verbetert twee stelfouten in artikel 575.

Art. 5. Cf. de toelichting op artikel 1 van dit hoofdstuk.

SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN.

Art. 1. De invoering van de nieuwe bepalingen, speciaal van het nieuwe negende lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht, zal nog eenige administratieve voorbereiding vereischen. Ook is het voor de practische toepassing wenschelijk het nieuwe recht in werking te doen treden op een gemakkelijk te onthouden tijdstip, bijv. op den eersten dag van een maand. Om beide redenen wordt de bepaling van het tijdstip van inwerkingtreding voorbehouden aan een Koninklijk besluit.

Art. 2. Het ontwerp bevat in wezen veranderingen van het executierecht (met uitzondering van het voorschrift van artikel 62, derde lid, *nieuw*). Echter zal met deze, wordt het wetsontwerp wet, gedeeltelijk reeds in de rechterlijke vonnissen rekening moeten wor-

den gehouden — men denke aan de nieuwe bepaling betreffende de omrekening van voorloopige hechtenis in geldboete, het algemeen worden van den regel, dat niet meer dan een dag vervangende straf voor elken halven gulden opgelegde boete in de plaats mag treden, de nieuwe minima en maxima voor vervangende gevangenisstraf, enz. — Het eerste lid van artikel 2 stelt hierom voor het nieuwe recht alleen te doen gelden voor de strafzaken, waarin na de inwerkingtreding van de nieuwe artikelen eindvonnis in eersten aanleg wordt gewezen.

Uiteraard bedoelt dit voorschrift niet te derogeeren aan de algemeene bepaling van het tweede lid van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht — het bevat toch een beperking, niet een uitbreiding van de toepasselijkheid van het nieuwe recht —. Ten einde allen twijfel af te snijden — in 1886 is artikel 1, tweede lid, met betrekking tot het geheele executierecht buiten werking gesteld; men vergelijkte de artikelen 31, tweede lid, en 48 van de Invoeringswet van het Wetboek van Strafrecht — is dit nog uitdrukkelijk in het tweede lid van artikel 2 gezegd.

Daarbij is echter, om praktische redenen, één uitzondering gemaakt. De opschorting van de regeling van het nieuwe tweede en negende lid van artikel 23 en van de overeenkomstige regeling, vervat in het nieuwe artikel 34 — als „minder gunstige” regelingen — voor alle oude feiten, zou op de ontvangerskantoren, bij het verzenden van de uitnodigingen, aan de veroordeelingen te voldoen, en van de latere „aanmaningen”, bedoeld in het eerste lid van artikel 573 van het Wetboek van Strafvordering, tot grooten omslag aanleiding geven. Daarom is bepaald, dat deze regelingen voor *alle* strafzaken zullen gelden, waarin na inwerkingtreding van de wet eindvonnis in eersten aanleg wordt gewezen. De veroordeelden kunnen zich hierover niet beklagen, daar de bedoelde regelingen noch betrekking hebben op de hoogte van de oorspronkelijke straf, noch op de tenuitvoerlegging — waar mogelijk — van die straf op goederen en inkomsten, noch op de hoogte van de vervangende straf, doch alleen op het bedrag, waarmede men *na afloop van den voorbetaling* van de boete of het geschatte bedrag bij verbeurdverklaring *gestelden termijn* alsnog tenuitvoerlegging kan voorkomen.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

266. 4.

VERSLAG.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, in wier handen dit wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daaromtrent het navolgende te rapporteeren:

De Commissie kan zich in het algemeen zoowel met het beginsel van het ontwerp als met de uitwerking vereenigen. Met betrekking tot den vorm van het ontwerp meent zij te moeten opmerken, dat het haar niet practisch voorkomt ieder hoofdstuk opnieuw te laten beginnen met artikel 1; dit wekt verwarring. Zij zou er de voorkeur aan geven, de nummering der artikelen te laten doorloopen.

Hoofdstuk I, artikel 1. Naar aanleiding van de beschouwingen in de Memorie van Toelichting met betrekking tot het nieuwe zesde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht merkten enkele leden op, dat het h.i. toch wel aanbeveling zou verdienen, het maximum voor de vervangende hechtenis in geval van toepassing van artikel 23*bis* (nieuw 24), dat thans 8 maanden bedraagt, niet tot 6 maanden te verlagen. Zij dachten daarbij aan het geval, dat de rechter (b.v. bij veroordeeling wegens dood door schuld) bij toepassing van vrijheidsstraf hechtenis van meer dan 6 maanden zou hebben opgelegd, doch in plaats daarvan een hooge geldboete oplegt. Zij achtten het wenschelijk, dat in een dergelijk geval de vervangende hechtenis ook langer dan 6 maanden zal kunnen duren.

Andere leden deelden deze meening niet. Zij wezen er — naast het in de Memorie van Toelichting gebezigde argument — op, dat de rechter artikel 23*bis* alleen zal toepassen, wanneer hij aanneemt, dat de verdachte de boete kan voldoen; bij niet-betaling zal dan de boete ook wel worden verhaald, zoodat de vervangende hechtenis toch niet ten uitvoer gelegd wordt. Ook werd er de aandacht op gevestigd, dat de rechter dit artikel juist toepast, indien hij van oordeel is, dat in het geheel geen hechtenis behoort te worden opgelegd.

De eerstbedoelde leden bleven intusschen van meening, dat naast verhooging van het maximum der op te leggen geldboete ook een verhooging behoort te staan van het maximum der hechtenis, welke deze boete vervangt. De overweging, dat de verdachte de geldboete kan voldoen, zal de rechter wel maken bij het opleggen van *elke* geldboete. Het afzien van principale hechtenis belet niet, dat zoo noodig toch als vervangende straf wèl hechtenis wordt toegepast.

Naar aanleiding van het nieuwe negende lid van artikel 23 werd de vraag gesteld, of een veroordeelde, die reeds een gedeelte van de vervangende straf heeft ondergaan, en die zich wil bevrijden van het resterende gedeelte der straf, het geheele verhoogde bedrag der boete zal moeten voldoen, dan wel zal kunnen volstaan met een deel daarvan, evenredig aan het nog niet ondergane gedeelte der straf. Aangenomen mag worden, dat het laatste in de bedoeling van de Regeering ligt; men kan echter betwijfelen, of de woorden van het nieuwe lid deze bedoeling zuiver weergeven. In den eersten en den tweeden zin van dit lid toch wordt gezegd, dat de veroordeelde door de betaling van een verhoogd bedrag, nl. de oorspronkelijke boete vermeerderd met 20 pct., een reeds aangevangen tenuitvoerlegging kan stuiten. De derde zin zegt wel, dat betaling van een

deel van het verhoogd bedrag het door vrijheidsstraf te vervangen bedrag naar evenredigheid vermindert, doch men zou hieruit kunnen opmaken, dat een dergelijke gedeeltelijke betaling alleen mogelijk is vóór den aanvang der tenuitvoerlegging en niet, wanneer reeds een deel der vervangende straf is ondergaan.

Vertrouwende, dat de Regeering bereid zal zijn het bovenstaande vóór de openbare behandeling van dit wetsontwerp schriftelijk te beantwoorden, is de Commissie van oordeel, dat die behandeling daarmee voldoende zal zijn voorbereid.

Aldus vastgesteld 28 Februari 1933.

MARCHANT.
BEUMER.
KATZ.
KNOTTENBELT.
KORTENHORST.
VAN DEN BERGH.
GOSELING.

266. 5.

NOTA TER BEANTWOORDING VAN HET VERSLAG.

(Ingezonden bij brief van 7 Maart 1933).

Het was den ondergeteekende zeer aangenaam te vernemen, dat de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht zich in het algemeen zoowel met het beginsel van het ontwerp als met de uitwerking kan vereenigen. Ter beantwoording van de in het Verslag voorkomende opmerkingen der commissie moge het navolgende in het midden worden gebracht.

Dat ieder hoofdstuk van het ontwerp begint met een artikel 1 hangt samen met den aanhef van de hoofdstukken. De methode is trouwens niet nieuw, doch ook vroeger herhaaldelijk toegepast (men vergelijk de wetten van 28 Mei 1925, *Staatsblad* n°. 221, en 21 Juli 1928, *Staatsblad* n°. 251). Zij heeft het voordeel de artikelen, die bijeen behooren, samen te vatten. Voor de practijk kan zij ook geen bezwaren opleveren. Is het ontwerp eenmaal tot wet verheven, zoo zal er toch wel nimmer meer aanleiding bestaan zijn artikelen als zoodanig te citeeren; de ontworpen bepalingen zullen dan zijn overgegaan in de drie gewijzigde wetboeken.

Hoofdstuk 1, artikel 1. De ondergeteekende zou zich willen scharen aan de zijde van die leden, die meenen, dat geen aanleiding aanwezig is het maximum van zes maanden voor de vervangende hechtenis in geval van toepassing van artikel 23*bis* (nieuw 24) te verhoogen. Bij hun argumenten kan hij zich aansluiten. Hij voegt hier overeenkomstig het reeds gestelde in de Memorie van Toelich-

ting nog aan toe, dat het bij toepassing van artikel 23*bis* — anders dan bij samenloop, recidive of in het geval van artikel 44 — *niet* gaat om verhooging van het maximum van de hoofdstraf wegens zwaardere schuld. Meent men hiertegenover, dat de hooge geldboeten van artikel 23*bis op zich zelf* moeten kunnen corresponderen met een hoogere vervangende straf, zoo is niet in te zien waarom dit niet het geval zou moeten zijn met de hooge geldboeten, elders in het Wetboek gesteld (artikelen 347, 474*bis*, 474*ter*, enz.). Daarmede komt dan het maximum van de vervangende straf zelf in het geding, dat, als ieder maximum, betrekkelijk willekeurig is.

Overigens zij nog opgemerkt, dat naar de geldende wet de verhooging alleen plaats vindt bij vervangende hechtenis en niet bij de andere vervangende vrijheidsstraffen. Waar het onderhavige ontwerp mede dienstbaar is gemaakt aan een technische herziening ter wegneming van ongemotiveerde verschillen, zoude bij handhaving van de bestaande bepaling omtrent verhooging der vervangende hechtenisstraf deze verhooging ook tot de andere vervangende vrijheidsstraffen moeten zijn uitgebreid, zoodat uit dien hoofde de juistheid van die verhooging bepaaldelijk aan de orde moest worden gesteld.

Inderdaad beoogt het voorgestelde negende lid van artikel 23 te bepalen, dat de veroordeelde, die reeds een gedeelte van de vervangende straf heeft ondergaan en zich wil bevrijden van het resterende gedeelte dier straf, zal kunnen volstaan met betaling van het gedeelte van het verhoogde bedrag der boete, evenredig aan het nog niet ondergane gedeelte der vervangende vrijheidsstraf. Dit volgt naar het oordeel van den ondergeteekende toch ook uit het onderling verband tusschen den eersten en den derden volzin van het nieuwe lid. De eerste volzin stelt, dat de veroordeelde ook nog na afloop van den termijn, bedoeld in het tweede lid, en wel *onverschillig, of de tenuitvoerlegging van de straf reeds al dan niet is aangevangen*, door betaling van een verhoogd bedrag zich kan bevrijden. De tweede volzin regelt de hoogte van dit bedrag, terwijl de derde regelt, wat het gevolg is, indien niet het geheele verhoogde bedrag, doch een gedeelte wordt betaald. Ook deze volzin wordt echter beheerscht door den algemeenen regel, in den eersten gesteld, dat betaling nog tijdens tenuitvoerlegging mogelijk is („..... of, zijn zij reeds aangevangen te stuiten”). Iedere andere interpretatie zou trouwens het begrip *vervangende* vrijheidsstraf miskennen.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

In de openbare vergadering van de Tweede Kamer van 8 Maart 1933 (Handelingen, blz. 1977) is dit wetsontwerp, na goedkeuring der onderdeelen, zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1932—1933, N°. 100.

Eindverslag van de Commissie van Rapporteurs.

(o.a. betreffende dit wetsontwerp).

Het afdeelingsonderzoek van deze wetsontwerpen heeft geen aanleiding gegeven tot het maken van opmerkingen of het opperen van bezwaren.

Aldus vastgesteld den 17den Maart 1933.

VAN DER HOEVEN.
DE ZEEUW.
TER HAAR.
DE JONG.
VAN SASSE VAN YSSELT.

In de openbare vergadering van de Eerste Kamer van 5 April 1933 (Handelingen blz. 498 en 499) is dit wetsontwerp zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp is als wet van den 6en April 1933 opgenomen in *Staatsblad* n°. 141 (uitgegeven 21 April 1933).

OFFICIEEL GEDEELTE.

Onder een militaire belangenvereniging wordt in dit Reglement **militaire belangenverenigingen, toegelaten voor militairen beneden den rang van officier.** ¹⁾

Artikel 1.

Onder een militaire belangenvereniging wordt in dit Reglement verstaan een vereniging van militairen, behoorende tot het beroepspersoneel van de zee- of de landmacht, welke zich uitsluitend of mede ten doel stelt het bevorderen of behartigen van de met de militaire positie verband houdende belangen van haar leden.

Artikel 2.

Zij, die een militaire belangenvereniging wenschen op te richten, moeten van dit voornemen kennis geven aan den commandeerenden officier van de zeemacht, onderscheidenlijk den garnizoenscommandant ter plaatse waar de oprichtingsvergadering zal worden gehouden. Dag, uur en plaats dezer vergadering worden hierbij opgegeven.

Artikel 3.

1. De werkzaamheid met betrekking tot de in artikel 1 omschreven doelstelling van een militaire belangenvereniging en van haar afdelingen bepaalt zich, met inachtneming van de op ieder militair uit hoofde van zijn militaire positie en op grond van de krijgstucht rustende verplichtingen en onverminderd hetgeen te dien aanzien in het Reglement betreffende de krijgstucht is bepaald, tot:

- a. het bespreken van de met de militaire positie verband houdende belangen der leden in vergaderingen van (hoofd- en afdelings-) besturen, in afdelings- en algemeene vergaderingen, zoomede in haar orgaan;
- b. het kenbaar maken van met bedoelde belangen verband houdende verzoeken en bezwaren aan de bevoegde macht.

2. Onvereenigbaar met de krijgstucht is het door militaire belangenverenigingen verleenen van eenigerlei steun aan of het

---

¹⁾ Dit Reglement, vastgesteld bij Ministerieele Resolutie van 18 April 1933, IIIde Afd. A, en IIde Afd. B, nr. 60, is ook opgenomen in Legerorders 1933, Nr. 138 (Ministerieele kennisgeving van 26 April 1933, IIde Afd. B, nr. 12.) met het volgende onderschrift:

„De autoriteiten en commandanten worden uitgenoodigd op de naleving van dit Reglement orde te stellen en te doen stellen.

Eventueele overtredingen zullen — afgescheiden van het daaraan door de chefs der betrokken militairen e.q. te geven krijgstuchtelijk gevolg — ter kennis van den Minister van Defensie moeten worden gebracht.”

betuigen van sympathie met gestrafte militairen of uit de weermacht verwijderde personen.

Artikel 4.

1. Een militaire belangenvereniging mag, onder welke benaming ook, geen andere personen als lid aannemen, in haar midden hebben of aan haar werkzaamheden laten deelnemen dan meerderjarige militairen, behoorende tot het beroepspersoneel en die hun eerste opleiding hebben voltooid.

2. De vereniging mag slechts bestaan uit één van onderstaande categorieën van militairen, met uitsluiting der andere:

- a. onderofficieren met den rang (of titulair rang) van sergeant en hooger;
- b. korporaals;
- c. militairen, die geen rang bekleeden; tenzij de Minister van Defensie in uitzonderingsgevallen tot wederopzegging toe vergunning heeft verleend tot het samengaan van twee of meer categorieën in een bepaalde vereniging.*)

3. Het Europeesche en het Inlandsche personeel van de zeemacht in Nederlandsch-Indië mag niet van een en dezelfde militaire belangenvereniging deel uitmaken.

4. Onverminderd het bepaalde in het tweede lid mogen militairen, behoorende tot het wapen der Koninklijke Maréchaussée of tot het Korps Politietroepen, behoudens uitzonderingen, door den Minister van Defensie te stellen, alleen deel uitmaken van militaire belangenverenigingen, die uitsluitend voor militairen van dat wapen of dat korps open staan.¹⁾

Artikel 5.

Het is den tot het beroepspersoneel behoorenden militair verboden zich aan te sluiten bij of op eenigerlei wijze steun te verleen aan:

- a. meer dan één militaire belangenvereniging;
- b. eenige vakvereniging van burgers;
- c. groepen of verenigingen van niet tot het militaire beroepspersoneel behoorende personen, die op een wijze welke den militair niet geoorloofd zou zijn, zich bemoeien met de belangen van den militair.

---

*) Zie hierna blz. 98. Red. M.R.T.

¹⁾ Tot de in het vierde lid van artikel 4 bedoelde uitzonderingen worden gerekend

- a. de hoefsmeden van het wapen der Koninklijke Maréchaussée en van het Korps Politietroepen.
- b. de adjudant-onderofficier-administrateur en de sergeanten-majoor (opperwachtmeesters-) administrateur, gedetacheerd bij het Korps Politietroepen.

Artikel 6.

1. Het (hoofd) bestuur en de afdelingen van een militaire belangenvereniging mogen uitsluitend gevestigd zijn aan den wal, ter plaatse waar zich een commandeerend officier der zeemacht bevindt, onderscheidenlijk in de garnizoensplaatsen.

2. Aan boord van oorlogsvaartuigen, in de kazernes of in eenige andere inrichting der zee- of landmacht mogen geen afdelingen worden gevormd. Ook andere vertakkingen — onder welke benaming ook — zijn daar niet toegelaten, behoudens correspondentschappen, mits hunne werkzaamheid zich uitsluitend bepaalt tot het innen van de contributiën en de commandeerende officier of andere militaire chef toestemming daartoe heeft verleend.

Artikel 7.

De militaire belangenvereniging mag zich niet aansluiten bij eenige vakvereniging of standsorganisatie van burgers en aan zoodanige vereniging of organisatie geen medewerking of steun verlenen.

Hetzelfde verbod geldt ten aanzien van groepen of vereenigingen van niet-militairen, die zich op een wijze, welke den militair niet geoorloofd zou zijn, bezig houden met de belangen van den militair.

Federaties of verbonden van militaire belangenverenigingen zijn verboden. De vereniging mag geen algemeene of bijzondere vertegenwoordigers aanstellen.

Artikel 8.

1. Alle (hoofd- en afdelings-) bestuursleden zijn krijgstuuchtelijk verantwoordelijk voor alle handelingen, geschriften en publicaties van de vereniging (waaronder mede begrepen het orgaan der vereniging), onderscheidenlijk van de betrokken afdeling.

2. Het (hoofd) bestuur moet van elke aflevering van het orgaan der vereniging en van elk der andere van de vereniging uitgaande publicaties drie exemplaren zenden aan den Minister van Defensie.

Artikel 9.

1. Afdelings- of algemeene vergaderingen mogen uitsluitend worden gehouden:

- a. door vereenigingen van militairen, behoorende tot de Koninklijke Marine ter plaatse waar zich een commandeerend officier der zeemacht bevindt;
- b. door vereenigingen van militairen, behoorende tot de Koninklijke Landmacht in de garnizoensplaatsen.

2. Vergaderingen in de open lucht, aan boord van oorlogsvaartuigen, in kazernes of in eenige andere inrichting der zee- of landmacht zijn verboden.

3. De commandeerende officieren der zeemacht en de garnizoenscommandanten zijn bevoegd het houden van vergaderingen in door die autoriteiten aan te wijzen gebouwen te verbieden.

4. Van elke voorgenomen afdeulings- of algemeene vergadering moet het betrokken afdeulings- of het hoofdbestuur ten minste driemaal 24 uur tevoren — onder opgave van dag, uur, plaats en agenda der vergadering — kennis geven aan den ter plaatse, waar de vergadering zal worden gehouden, gevestigden commandeerenden officier der zeemacht, onderscheidenlijk garnizoenscommandant, en wanneer het een algemeene vergadering betreft, bovendien aan den Minister van Defensie.

Artikel 10.

1. In vergaderingen van militaire belangenvereeningen of afdeelingen daarvan mogen geen voordrachten of besprekingen worden gehouden, welke buiten de doelstelling van de vereeniging vallen.

2. De commandeerende officier der zeemacht, onderscheidenlijk de garnizoenscommandant ter plaatse waar de vergadering wordt gehouden kan, op verzoek van het betrokken bestuur, zoo noodig onder door hem te stellen voorwaarden, ontheffing van het in het eerste lid bedoelde verbod verleenen.

Artikel 11.

De militaire belangenvereeniging op godsdienstigen grondslag kan zich laten bijstaan door een geestelijk adviseur. De geestelijk adviseur heeft het recht alle vergaderingen van bestuur en leden bij te wonen.

Artikel 12.

1. Alle afdeulings- en algemeene vergaderingen zijn — behoudens het bepaalde in het derde en vierde lid en in de artt. 11 en 14 — uitsluitend toegankelijk voor de leden der betrokken vereeniging.

2. Het is den leden niet vergund de in het eerste lid bedoelde vergaderingen in burgerkleeding bij te wonen.

3. De commandeerende officieren der zeemacht, onderscheidenlijk de garnizoenscommandanten zijn bevoegd elke vergadering, als bedoeld in het eerste lid, bij te wonen of door een of meer door hen aangewezen militairen te doen bijwonen.

4. Op verzoek van het bestuur kan de Minister van Defensie in bijzondere gevallen ontheffing verleenen van het bepaalde in het eerste lid.

Artikel 13.

1. In de vereenigingsgebouwen of -lokalen moet gedurende den tijd, dat deze voor militairen toegankelijk zijn, desverlangd toegang worden verleend aan den betrokken commandeerenden officier der zeemacht, onderscheidenlijk garnizoenscommandant en aan de daartoe door die autoriteiten aangewezen militairen.

2. Alleen met toestemming van den commandeerenden officier der zeemacht, onderscheidenlijk den garnizoenscommandant, mogen de in het eerste lid bedoelde gebouwen of lokalen worden bezigtigd voor bijeenkomsten van niet-militairen.

3. In de in het eerste lid bedoelde vereenigingsgebouwen of -lokalen mogen niet aanwezig zijn de geschriften, welke op grond van het bepaalde in artikel 19, aanhef en sub c, van het Reglement betreffende de krijgstucht aan boord van de oorlogsvaartuigen, in de kazernes of in de onder eenige benaming tot huisvesting of verblijf aanwezige inrichtingen der zee- of landmacht worden geweerd, noch andere geschriften, welke de krijgstucht ondermijnen of het gezag der meerderen aantasten.

Artikel 14.

1. Indien en voor zoo lang de Minister van Defensie daartoe vergunning verleent kan de vereeniging burgers in dienst hebben of op andere wijze van de diensten van burgers gebruik maken. Bestuurs- of vertegenwoordigende bevoegdheden kunnen hun niet worden toegekend. Het bestuur kan hun toestaan de vergaderingen bij te wonen tot het geven van inlichtingen.

2. Neemt de dienstbetrekking of het gebruik maken van de diensten een einde, dan moet het betrokken bestuur daarvan kennis geven aan den Minister van Defensie.

Artikel 15.

Het (hoofd) bestuur van een militaire belangenvereeniging moet onmiddellijk aan den Minister van Defensie kennis geven van:

- a. wijziging in de statuten;
- b. oprichting van nieuwe en opheffing van bestaande afdeelingen.

Bij de kennisgeving van de oprichting van een nieuwe afdeeling moet een opgave gevoegd worden van de namen en de militaire positie harer bestuursleden.

Artikel 16.

1. De vereenigingen zullen zich bij haar arbeid voegen naar de voorschriften, door of vanwege den Minister van Defensie gegeven.

2. Wanneer hij dit in het belang van de weermacht of om andere redenen noodig acht, kan de Minister van Defensie de werkzaamheden van de vereeniging tijdelijk beperken of doen staken.

Artikel 17.

Aan boord van schepen, in kazernes en andere militaire verblijven wordt geen propaganda voor een vereeniging gemaakt.

Artikel 18.

Waar in de artt. 12 en 16 gesproken wordt van den Minister van Defensie treedt ten aanzien van het zich in Nederlandsch-Indië bevindende gedeelte der zeemacht voor dien Minister de Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië in de plaats.

Vastgesteld bij Ministerieele
Resolutie van 18 April 1933,
IIIe Afd. A., No. 60.¹⁾ ....

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Militaire belangenvereeningen.

Blijkens L.O. 1933, Nr. 191 heeft de Minister van Defensie op het verzoek van den *Bond van Militair Personeel bij den Geneeskundigen Dienst der Landmacht*, gelet op het bepaalde in de artt. 1 en 4 (2) van het Reglement Militaire belangenvereeningen, dien bond *voorloopig* toegelaten als militaire belangenvereening en tot wederopzegging vergunning verleend tot het samengaan in genoemden bond van onderofficieren en korporaals van den militairen geneeskundigen dienst der Koninklijke Landmacht.

¹⁾ Vorenstaand Reglement is toegezonden aan alle Bonden en Vereeningen van militairen beneden den rang van officier, zoowel van de zee als van de landmacht, bij beschikking van 18 April 1933, IIde Afd. B, Nr. 60, luidende:

Hierbij doe ik U toekomen een exemplaar van de door mij vastgestelde beginselen, waarnaar de militaire belangenvereeningen zich zullen hebben te gedragen.

Indien U de vereeniging onder Uw bestuur als militaire belangenvereening wilt zien toegelaten, behoort die toelating vóór 1 Juli 1933 — onder overlegging van een exemplaar der met die beginselen ten volle rekening houdende statuten — aan mij te worden gevraagd.

Ik reken er op, dat Uw vereeniging zich van het tijdstip van het ontvangen van dezen brief af bij haar arbeid zooveel mogelijk naar deze beginselen zal gedragen.

Gelijke beslissing heeft de Minister genomen (L.O. 1933, Nr. 192) op het verzoek van de *Vereeniging van Militaire Schoen- en Laarzenmakers der Koninklijke Landmacht*, met dien verstande dat vergund is het samengaan in die vereeniging van schoen- en laarzenmakers in de rangen van sergeant en korporaal.

Gelijke beslissing heeft de Minister eveneens genomen (L.O. 1933,) Nr. 202) op het verzoek van de *Militaire Hoefsmeden-Vereeniging*, met dien verstande dat vergund is het samengaan in die vereeniging van militaire hoefsmeden die den rang van wachtmeester of hooger of dien van korporaal (c.q. korporaal-titulair) bekleeden.

Gelijke beslissing heeft de Minister ook genomen (L.O. 1933, Nr. 215) op het verzoek van de *Vereeniging van leden behoorende tot het Wapen der Koninklijke Maréchaussée beneden den rang van officier*, met dien verstande dat vergund is het samengaan in die vereeniging van tot het wapen der Koninklijke Maréchaussée behoorende onderofficieren en maréchaussées met den rang van korporaal.

Verboden geschriften.

Ministerieele beschikking van 1 Mei 1933, IIIde Afd. B, nr. 15.
(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.)¹⁾

(Legerorders 1933, Nr. 144 O.)

In de *Bijlage* van L.O. 1931, nr. 225 O,¹⁾ onder „I. Binnenlandsche geschriften” opnemen:

41	De Nieuwe Koers.	Maandelijks.
42	Vredesbode.	Ongeregeld.

In de derde kolom, achter nr. 27 (Kerk en Vrede) „maandelijks” wijzigen in „14-daags”.

Ministerieele beschikking van 26 Mei 1933, IIde Afd. B, nr. 121.
(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.)¹⁾

(Legerorders 1933, Nr. 162 O.)

In de *Bijlage* van L.O. 1931, nr. 225 O,¹⁾ onder „I. Binnenlandsche geschriften”, opnemen:

43	Jonge Strijd.	Maandelijks.
----	---------------	--------------

¹⁾ M.R.T. XXVII, 289. Verder XXVII, 533, XXVIII, 107, 339 en 527, XXIX, 3. Red. M.R.T.

Ministerieele beschikking van 8 Juli 1933, IIde Afd. B, nr. 3.
(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.)¹⁾

(Legerorders 1933, Nr. 205 O.)

In de *Bijlage* van L.O. 1931, nr. 225 O¹⁾, onder „I. Binnenlandsche geschriften”, opnemen:

44	Het Anker, weekblad gewijd aan de belangen van het mindere marine- personeel.	voorloopig ongeregeld.
----	---	------------------------

Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Ministerieele beschikking van 5 Mei 1933, IIde Afd. B, nr. 51.
(Zie ook L.O. 1931, nr. 285.)²⁾

Legerorders 1933, Nr. 148.

1. Ter bevordering van de belangstelling voor het tuchtrecht en in het belang van de handhaving van een goede krijgstucht, zal — te beginnen met de op 1 Juli 1933 verschijnende eerste aflevering van Deel XXIX — het *Militair-Rechtelijk Tijdschrift* vanwege het Departement van Defensie worden verstrekt aan de autoriteiten en commandanten, vermeld op de als *Bijlage* hierbij gevoegde verzendingslijst.³⁾

2. Bedoelde exemplaren zijn in de eerste plaats bestemd voor en ter beschikking van de in de verzendingslijst genoemde tot straffen bevoegde meerderen, die het tijdschrift in hun archief opnemen en aan het einde van elken jaargang orde stellen op het inbinden van het complete deel.

3. L. O. 1931, nr. 285²⁾ (punten 4 en 5) blijft onverminderd van kracht.

4. De regimentscommandanten, die niet over een korpsbibliotheek beschikken, treffen een regeling tot het overeenkomstig het bepaalde in L.O. 1931, nr. 285 doen circuleeren van een of meer exemplaren van de blijkens de verzendingslijst in hun dienstkring te verstrekken afleveringen van het tijdschrift.

¹⁾ M.R.T. XXVII, 289. Verder XXVII, 533, XXVIII, 107, 339 en 527, XXIX, 3. Red. M.R.T.

²⁾ M.R.T. XXVII, blz. 295.

³⁾ Deze lijst bevat een zeer groot aantal autoriteiten en commandanten aan wie te zamen niet minder dan 332 exemplaren worden verstrekt. Ook voor de zeemacht is aan de verstrekking van het tijdschrift een belangrijke uitbreiding gegeven en zijn verder overeenkomstige voorschriften als in bovenvermelde Legerorder vastgesteld. Wij verheugen ons uiteraard zéér over deze ministerieele beschikkingen. Red. M.R.T.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Vershil tusschen Nederlandsch en Ned. Indisch erf- en huwelijksrecht.

In deel XXVI, blz. 122 en vlgg. van dit tijdschrift namen wij van de hand van den officier van administratie der 2e klasse Mr. R. J. Brunner eene bijdrage op, waarin de schrijver o.a. wijst op het verschil in regeling van het Nederlandsche en het Ned. Indische erf- en huwelijksrecht en op het belang, in het bijzonder voor het personeel der zeemacht, om eventueel met die verschillen rekening te houden.

De Minister van Defensie heeft nu aanleiding gevonden om eene aanvulling vast te stellen van Deel 1, Hoofdstuk IX (Bepalingen omtrent uitzending naar en terugkeer uit Nederlandsch-Indië) der Verordeningen Koninklijke Marine door inlassching van een nieuw artikel (13a), waarin de aandacht van de militairen der zeemacht voor vertrek naar of uit Ned.-Indië op bovengenoemde verschillen gevestigd wordt. In aansluiting hieraan is dan verder aan het Hoofdstuk eene bijlage toegevoegd waarin die verschillen gedetailleerd en toegelicht, zijn uiteengezet.

Wij teekenen intusschen hierbij aan, dat de onlangs afgetreden Minister van Koloniën bij de behandeling van de Indische begrooting voor 1933 in de vergadering der Tweede Kamer van 1 Maart jl. (Handelingen II 1932—1933 blz. 1847) heeft toegezegd te zullen bevorderen dat de Nederlandsche wet in de Koloniale wetgeving zou worden overgenomen. Naar wij meenen te weten is in die richting aan de Landvoogden der drie Overzeesche Gewesten geschreven.

Afdoening buiten proces.

Art. 74 Wetb. v. Strafrecht.

De majoor A. P. H. Boellaard, commandant der 2e Divisie Koninklijke Maréchaussée te Maastricht schrijft der Redactie het volgende:

Met veel belangstelling nam ik kennis van vraag en antwoord op blz. 448 en 449 Militair-Rechtelijk Tijdschrift deel XXVIII. Geheel duidelijk is mij Uw antwoord echter niet.

In het Militair-Rechtelijk Tijdschrift deel XVIII blz. 451 en 452 verklaart U het schrijven Advocaat-Fiscaal dato 24 Januari 1923 La. J. No. 55 voor, laat ons zeggen, niet geheel juist, en wijst zelfs een principieele fout aan. Thans geeft U aan dat de militaire autoriteiten het verstandigst zullen doen, zich bij dat schrijven neer te leggen.

Met dit laatste kan ik mij echter niet vereenigen. Zeer zeker zou het de gemakkelijkste oplossing zijn, als de militaire autoriteiten zich er maar bij neer leggen.

Maar of het verstandig is, daaraan twijfel ik toch. Of iets is goed, en dan legt men er zich bij neer, ook al mocht het niet aange-naam of gemakkelijk zijn, òf iets is niet goed, en dan legt men er zich niet bij neer, ook al zou dat het gemakkelijkst zijn. U schrijft, dat het niet gemakkelijk valt, te beantwoorden, wie in het Militaire Strafproces als de bevoegde ambtenaar in art. 74 Wetboek van Strafrecht is te beschouwen, en dat er, strikt genomen zoodanige ambtenaar niet is. Neen, een ambtenaar van het Openbaar Ministerie wordt in het Militaire Strafproces niet genoemd, maar er is wel een ambtenaar, als bedoeld in art. 74 W. v. S. die beslist over al of niet vervolgen, n.l. de Garnizoens-Commandant volgens Art. 11 en 12 R.L. Dit is dus de man, die een schikking kan treffen met den verdachte, in het geval, dat art. 74 W. v. S. toepassing mocht vinden ten opzichte van aan de Militaire Justitie ter zake onderworpen personen. Hij kan hieromtrent het advies vragen aan den Auditeur-Militair, doch de Garnizoens-Commandant is en blijft de bevoegde ambtenaar om de voorwaarde te bepalen, en te beslissen of al dan niet zal worden vervolgd. En is eenmaal een vervolging gelast, d.w.z. een verdachte naar den Krijgsraad verwezen, dan moet de Krijgsraad rechtspreken. Het intrekken van een verwijzing komt bij de militaire rechtspraak niet voor. Dit is ook de opvatting van den Heer Auditeur-Militair, zooals blijkt uit Z.W.E.G.'s schrijven dato 27 Augustus 1932 No. 1769 aan den Heer Garnizoens-commandant Maastricht, 6e alinea, luidende: „Het is duidelijk, dat, nu de verwijzing naar den Krijgsraad eenmaal van U.H.E.G. is uitgegaan, de zaak op deze basis voortgezet moet worden en voltooid, daar eene beschikking tot verwijzing niet ingetrokken kan worden.”

Bij het volgen van bovengenoemde gedragslijn zal ook geheel voldaan worden aan art. 12 R. L. en aan art. 74 W. v. S.

Zoowel in zijn schrijven dato 1 September 1922 Lett. J No. 55 van den Heer Advocaat-Fiscaal aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie als in zijn schrijven dato 24 Januari 1923 La. J. No. 55 gaat dus de Advocaat-Fiscaal uit van het beginsel, dat zoowel hij zelf als de Auditeur-Militair zijn de ambtenaren van het Openbaar Ministerie bij H. M. G. en Krijgsraad. Deze opvatting lijkt mij absoluut onjuist, en vindt nergens steun in eenige wet, alleen in het schrijven van Z.E. den Minister van Justitie dato 13 September 1922 2e Afd. A. No. 790.

Het wil mij vreemd toeschijnen, dat in deze ook niet het gevoelen van Z.E. den Minister van Oorlog is gevraagd.

Wellicht ware dan een regeling tot stand gekomen, die geheel is volgens de wet en niet in strijd met de Rechtspleging Landmacht.

Een schikking, getroffen door een Auditeur-Militair en een militairen verdachte, die door den Garnizoens-Commandant naar den

Krijgsraad is verwezen, moet dan ook als ongeldig worden beschouwd en in strijd met de Rechtspleging Landmacht.

Immers, bij verschil van meening door niet verwijzen tusschen Garnizoens-Commandant en Auditeur-Militair, kan de Auditeur in hooger beroep gaan bij het H. M. G., hetwelk daaromtrent beslist.

Het geven van een schriftelijke opdracht voor daarmee te vergelijkende gevallen door den advocaat-fiscaal, zooals toch is geschied met diens schrijven dato 24 Januari 1923 No. 55 is in strijd met het bepaalde in art. 15 R.L.

De geachte inzender is zeer beslist van meening dat de regeling neergelegd in het schrijven van den advocaat-fiscaal van 24 Januari 1923 niet in overeenstemming is met de wet en, blijkens hetgeen onze Redactie zelve vroeger reeds over die regeling opmerkte, meenen wij dat hij daarin geen ongelijk heeft. Intusschen ook eene andere opvatting blijkt mogelijk en die andere opvatting wordt zelfs gehuldigd door niemand minder dan den Minister van Justitie; het is immers niet aan te nemen dat deze Minister eene beslissing zou nemen welke hij in strijd zou achten met de wet. Maar dan lijkt het ons toch niet op den weg van een garnizoens-commandant te liggen, al zou hij persoonlijk het met die Regeerings-beschikking niet eens zijn, daartegen in te gaan, ook al is zij dan niet uitgegaan van den Minister van Oorlog (Defensie).

Wij hebben bovendien nog een tweede argument voor ons advies. Majoor Boellaard veronderstelt, — wij weten niet of die veronderstelling juist is — dat aangaande de door hem gewraakte regeling niet ook het gevoelen van Z.E. den Minister van Oorlog is gevraagd. Wellicht, zoo meent hij, zou de regeling er dan anders uitgezien hebben. Hier vergist de schrijver zich. De tegenwoordige Minister van Defensie althans deelt de opvatting van het toenmalige Hoofd van het Departement van Justitie. Immers in het hoofdstuk „Justitiële Zaken” (Verordeningen Kon. Marine Deel 3, Hoofdstuk XI), vastgesteld bij beschikking van den Minister van Defensie van 6 Mei 1931, IIIe Afd. A, No. 128, vinden we in art. 25 een voorschrift dat zich geheel aansluit bij, grootendeels zelfs woordelijk overeenkomt met het schrijven van den advocaat-fiscaal van 1923, weergevende de opvatting van den Minister van Justitie. Dit voorschrift, hoewel dan voor de zeemacht bestemd, bevestigt de juistheid van ons advies aan de tot verwijzing naar den Krijgsraad bevoegde militaire autoriteiten, dat zij goed zullen doen om zich bij de getroffen regeling neer te leggen, te meer nu haar invloed betreffende al of niet afdoening buiten proces voldoende gewaarborgd is en — wij herhalen het — de regeling, juist toegepast, ook hen gewoonlijk wel zal kunnen bevredigen.

Behandeling van het beklag over een krijgstuchtelijke strafoplegging door den in artikel 61 W.K. bedoelden meerdere.

Onlangs heeft zich met betrekking tot het klachtproces een geval voorgedaan, waaruit wij meenen dat door onze lezers leering kan worden getrokken en dat wij derhalve hieronder weergeven.

Een militair diende over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf zijn beklag in bij den in art. 61 W.K. bedoelden meerdere, daarbij aangevende, dat zijn bezwaar zich richtte tegen een bepaald gedeelte van de omschrijving der strafreden.

De in art. 61 W.K. bedoelde meerdere, nemende beslissing op het beklag, bevond dit *geheel gegrond* en verklaarde — conform het eerste lid van art. 66 W.K. — de oplegging der straf nietig.

Tegelijkertijd legde die meerdere den klager echter een andere straf op ter zake van hetzelfde feit, dat aanleiding had gegeven tot de oorspronkelijke strafoplegging — waarover het beklag liep — met, behoudens een kleine wijziging, instandhouding van de oorspronkelijke strafreden.

Over deze laatste strafoplegging deed de gestrafte, overeenkomstig art. 61 W.K., opnieuw zijn beklag.

De Minister van Defensie — van de onderwerpelijke zaak kennis krijsende — zond de daarop betrekking hebbende bescheiden aan het Hoog Militair Gerechtshof ter kennisneming, onder mededeeling dat, naar de zienswijze van Zijne Excellentie het aanvankelijke beklag door den in art. 61 W.K. bedoelden meerdere ten onrechte *gegrond* was verklaard en die meerdere in feite geen nieuwe straf had opgelegd, doch slechts wijziging had gebracht in de opgelegde straf en in de omschrijving der strafreden, hetgeen dien meerdere, naar den Minister voorkwam, tot geen andere beslissing had kunnen en mogen leiden dan tot *gedeeltelijk-gegrond-verklaring* van het beklag (art. 66, tweede lid, W.K.).

De Minister verzocht in verband daarmee aan het H.M.G. hem te willen doen kennen of het college zich bevoegd verklaart de onderwerpelijke zaak overeenkomstig het gestelde in art. 67 W.K. ter eindbeslissing in behandeling te nemen.

Het H.M.G. berichtte den Minister van Defensie de zienswijze van Zijne Excellentie te deelen en mitsdien, op de daarvoor door den Minister aangevoerde gronden, de onderwerpelijke beklagzaak overeenkomstig het gestelde in art. 67 W.K. ter eindbeslissing in behandeling te hebben genomen. ¹⁾

De Redactie teekent hierbij aan, dat de hiervoor geschetste behandeling, welke deze aangelegenheid bij den betrokken in art. 61 W.K. bedoelden meerdere heeft gevonden, waarschijnlijk haar oorzaak daarin vindt, dat deze heeft voorbij gezien dat, ook al richt het beklag zich tegen een onderdeel van de strafoplegging (in het onderwerpelijke geval tegen een gedeelte van de omschrijving der straf-

¹⁾ De betrekkelijke beschikking hopen wij t.g.t. te publiceeren.

reden), de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere, krachtens het bepaalde in den aanhef van art. 65 W.K. nochtans verplicht is „*de zaak*” te onderzoeken, d.w.z. alles wat met de strafoplegging, d.i. de straf en de omschrijving der strafreden, in verband staat, onafhankelijk van de omstandigheid of het beklag uitsluitend is gericht tegen slechts een onderdeel van de strafoplegging (zie aant. 1 ad art. 65 W.K. in het „Handboek militair tuchtrecht”; L.O. 1932, No. 222; M.R.T. XXVIII, 254. Verder Ver. Kon. Mar. „Justitieele Zaken” art. 9 (11) en de beschikking van het H.M.G. van 27 Mei 1924, M.R.T. XX, blz. 99.)

INGEKOMEN BIJDLAGEN.

Verzwaard arrest

door

Kapitein Mr. J. SCHUITEMAKER.

Een soldaat, gestraft met verzwaard arrest, verlaat dadelijk na den dienst gedurende tien minuten de kazerne om zich naar het postkantoor te begeven. Is deze militair deswege strafschuldig?

Velen, aan wien ik deze vraag voorlegde, hebben haar terstond bevestigend beantwoord. Het sprak immers vanzelf dat iemand, gestraft met verzwaard arrest, het kwartier niet mocht verlaten, waar dit reeds verboden is aan den met licht arrest gestrafte.

Mij heeft dit antwoord niet overtuigd en ik heb er de bepalingen omtrent het verzwaard arrest aan mindere militairen eens op nageslagen. Zij volgen hieronder, met de conclusie waartoe deze mij brachten in verband met de vraag, hierboven gesteld.

De straf van verzwaard arrest wordt door den minderen militair ondergaan in het daartoe bestemd vertrek (art. 9 W.K.), doch niet op de soldatenkamer, voegt art. 138 I.D. er aan toe.

De straf van verzwaard arrest bestaat ook uitsluitend in het zijn opgesloten in dat vertrek. Dat de man daarnaast zou zijn gestraft met licht arrest staat niet voorgeschreven en vanzelfsprekend vind ik het niet.

Hij ondergaat zijn straf dus niet, wanneer hij dit vertrek heeft verlaten.

Blijkens art. 11 W.K. kan de C.O. wijziging brengen in de plaats waar, en in de wijze waarop de straf zal worden ondergaan. Het verzwaard arrest van den minderen militair kan dan worden ondergaan buiten het daartoe bestemd vertrek, in een bepaald aan te wijzen gedeelte van de kazerne (Verz. v. Wetten enz. blz. 350). De bewegingsvrijheid van den gestrafte is dus in dat geval, voor de uren waarop hij arrest ondergaat, tot dat deel van de kazerne beperkt.

De met verzwaard arrest gestraften werden vroeger (zie I.D. uitg. 1912) dadelijk na den dienst in de strafkamers geplaatst, alleen werd hun de tijd gelaten, hunne kleeding en wapens in orde te brengen. Eerst kort voor het begin van den dienst, zoodat zij nog naar behooren daarin konden verschijnen, werden zij weder door den korporaal van de week daaruit gehaald. Wel werd in de practijk vaak anders gehandeld, maar reglementair ging het als hier vermeld. Reglementair was er dus voor den gestrafte geen gelegenheid de kazerne te verlaten.

Maar thans is het anders. De met verzwaaard arrest gestraften worden een half uur na afloop van hun dienst in arrest gesteld (art. 21 I.D.). Zij worden op gewone dagen op het uur van reveille uit het arrest ontslagen (art. 23 I.D.).

Wie uit het arrest ontslagen is, heeft geen arrest meer.

De R.C. kan buiten de kazerne wonende onderofficieren en korporaaals, die gestraft zijn met verzwaaard arrest, in de gelegenheid stellen het middagmaal in hunne woning te gebruiken. Hij bepaalt, in verband met den afstand hunner woning, den tijd gedurende welken zij daartoe uit de kazerne afwezig mogen zijn (art. 138, 3e lid I.D.).

Het zou onjuist zijn uit deze bepaling een argument af te leiden, dat met verzwaaard arrest gestraften overigens de kazerne niet mogen verlaten. Reeds hierom, omdat mijn betoog gaat over den minderen militair. Het lijkt mij inderdaad juist, dat onderofficieren en korporaaals, die het verzwaaard arrest op andere wijze ondergaan, en niet op bepaalde uren in arrest worden gesteld en daaruit weer ontslagen, nimmer zonder toestemming, buiten dienst, zich buiten de kazerne kunnen begeven (art. 138, 2e lid I.D.).

Misschien wordt nog een ander argument aangevoerd. Volgens art. 14 W.K. is het den met arrest gestraften militair verboden de plaats, waar hij zijn straf moet ondergaan, gedurende zijn straf-tijd zonder noodzaak te verlaten.

Voor den onderofficier en korporaal volgt daaruit weer een verbod tot het verlaten der kazerne, voor den soldaat niet. Die plaats is voor hem het daartoe bestemde vertrek en de uren, waarop hij zich daarin moet bevinden, zijn aangegeven. Nu kan men wel beweren, dat bij uitbreiding kan worden gezegd, dat die plaats ook is „het kazernegebouw”, maar waarom dan niet „het kazerne-terrein”, „het garnizoen”? Iedere uitbreiding zal willekeurig zijn.

Beperking in het ontvangen van bezoek (art. 14 W.K., art. 25 I.D.) zal alleen gelden voor den met verzwaaard arrest gestrafte in het arrestlokaal. Overigens behoeft hij dus tot het ontvangen van bezoek geen toestemming. Immers waar hij dan, méér dan de met licht arrest gestrafte, vrijheid van beweging heeft, is er geen reden om de vrijheid tot ontvangen van bezoek voor hem te beperken.

Art. 24 en 176 I.D. regelen de contrôle op met licht arrest gestrafte soldaten. Deze — en ook zij die op een bepaald uur in de kazerne terug moesten zijn — worden gecontroleerd door den wachtcommandant. Die commandant heeft ook het toezicht op de met verzwaaard arrest gestrafte soldaten, die in de strafkamers verblijven (art. 20 I.D.).

De contrôle op met verzwaaard arrest gestrafte mindere militairen, zoolang deze zich niet in arrest bevinden, wordt niet geregeld.

Hier en daar, misschien wel overal, wordt de man niet in arrest gesteld in de uren tusschen den morgen- en den middagdienst en evenmin in den tijd tusschen het einde van den middagdienst en het

uur van middageten. Het arrest gaat dan in een half uur na afloop van dien laatsten dienst — het nuttigen van den maaltijd als dienst beschouwd.

De vrijheid van den met verzwaaard arrest gestraften man wordt op bovenvermelde uren niet meer beperkt dan die van den niet-gestraften. Zoo zal hij ook de cantine mogen bezoeken, terwijl dit den met licht arrest gestraften militairen is verboden (art. 138 I.D.)

Nu zullen mijn bestrijders tenslotte beweren, dat een uitlegging, als hier gegeven, nimmer de bedoeling van den wetgever kan zijn geweest. Ik geloof dit gaarne. Maar de compagnies-commandant heeft, behalve met de wet, rekening te houden met de uitvoeringsbepalingen, vervat in den I.D. Hierin schijnt mij thans de positie van den met verzwaaard arrest gestrafte niet afdoende geregeld.

En in verband met deze bepalingen meen ik de vraag, waarmede ik dit artikel begon, met een „neen” te moeten beantwoorden. ¹⁾

Voorwaardelijke veroordeeling van militairen.

In deel XXI, van dit tijdschrift (blz. 90—149; zie ook blz. 257—260) is eene bijdrage opgenomen — later ook in boekvorm verschenen — van den reserve-ritmeester der Huzaren C. J. G. L. van den Berg van Saparoea betreffende „De wetten op de voorwaardelijke veroordeeling en hunne toepassing ten aanzien van justitiabelen die militair zijn of worden”. Naast blz. 131 vinden we een „Schematisch overzicht” hetwelk echter na het in werking treden, op 1 September 1930, van de wet van 25 Juni 1929, St.bl. No. 360, waardeeloos is geworden. De geachte schrijver deed ons nu een nieuw soortgelijk Overzicht toekomen, waarin met deze wijzigingswet rekening is gehouden. Tot nut en gemak van den militairen rechter verleen wij daaraan gaarne plaatsruimte.

---

¹⁾ De geachte inzender heeft ons niet van de juistheid van zijne zienswijze overtuigd. Zijn betoog schijnt ons toe gezocht te zijn. Onderbreking van de uitvoering van eene arreststraf buiten de gevallen van art. 52 W.Kr., kent de Wet niet.

SCHEMATISCH OVERZICHT

van de combinatie van bevel en beslissingen, welke volgens de wet mogelijk zijn bij de voorwaardelijke veroordeeling van een **militairen beklaagde** ouder dan 18 jaar, of van een **militairen beklaagde** tusschen 16 en 18 jaren oud, ten wiens aanzien het bepaalde in art. 39 septies, laatste lid, W. v. S. toepassing vindt.

Bij veroordeeling tot:

Voorwaardelijke **Geldboete**, (*niet in zaken van Rijksbelastingen*) art. 14a 1e en 5e lid W. v. S.¹⁾

Voorwaardelijke **Gevangenisstraf van ten hoogste één jaar, Hechtenis** (*vervangende hechtenis daaronder niet begrepen*), art. 14a, 1e l. of **Militaire Detentie**, art. 14 W. M. S.²⁾

een Combinatie van

Onvoorwaardelijke en voorwaardelijke **Gevangenisstraf of Hechtenis**, waarvan onvoorwaardelijk te ondergaan **tenminste 2 maanden**, of bij straffen van meer dan **6 maanden tenminste 1/3 der opgelegde straf**, art. 14a, 2e lid.³⁾
Voor wat betreft het niet te ondergane gedeelte

Onvoorwaardelijke en voorwaardelijke **Geldboete** (*niet in zaken van Rijksbelastingen*, art. 14a 2e en 5e lid
Voor wat betreft het voorwaardelijk gedeelte

Moet de Rechter bij het bevel,⁴⁾ dat de straf voorwaardelijk geheel of voor een gedeelte daarvan niet zal worden ondergaan, stellen de **algemeene voorwaarde**, dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan vóór het einde van een bij het bevel te bepalen proeftijd (art. 14a, 1e en 2e lid en art. 14c 1e lid) en zich, als hij militair is (art. 60 W. M. S.), *tijdens den proeftijd* ook niet schuldig zal maken aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder art. 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, noch aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder art. 2, nos. 2—6 van die wet (algemeene militaire voorwaard genoemd in art. 15 W. M. S.), terwijl de **maximum proeftijd** bedraagt: bij misdrijven⁵⁾ en de overtredingen van art. 432 e 433 W. v. S. 3 jaren, bij de overige overtredingen 2 jaar (art. 14b 1e l.), bij verlenging respectievelijk hoogstens 4¹/₂ en 3 jaren welke verlenging slechts één keer geoorloofd is (art. 14g)

Mag de Rechter opleggen:

Geldboete, welke ten hoogste bedraagt tweeduizend gulden bij feiten, waarop gesteld is gevangenisstraf van niet meer dan 3 maanden, hechtenis (art. 14a 4e lid) of militaire detentie (art. 14 en 11 W. M. S.) en ten hoogste vierduizend gulden bij feiten

schadevergoeding geheel of tot een te bepalen gedeelte (art. 14c, 1e lid) — [Dit bij voorkeur te laten afbetalen aan een in het vonnis te noemen derde ten behoeve van den benadeelde];

Mag de Rechter bij het bevel bovendien stellen, dat gedurende den proeftijd of een te bepalen gedeelte daarvan de veroordeelde zal voldoen aan:

andere bijzondere voorwaarden zijn gedrag betreffende; mede aan de bijzondere voorwaarde, dat hij zich gedurende genoemd tijdsverloop ter verpleging zal laten opnemen in een daarbij aan te wijzen inrichting⁶⁾ (art. 14c, 2e lid);

Mag de Rechter bij het bevel naast het stellen van de bijzondere voorwaarden

aan een reclasseeringsinstelling, aan den houder van een inrichting of aan een bijzonderen ambtenaar opdragen aan den veroordeelde ter zake van de naleving van de bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen (art. 14d, 2e lid).

schadevergoeding geheel of tot een te bepalen gedeelte (art. 14c, 1e lid) — [Dit bij voorkeur te laten afbetalen aan een in het vonnis te noemen derde ten behoeve van den benadeelde];

andere bijzondere voorwaarden zijn gedrag betreffende; mede aan de bijzondere voorwaarde, dat hij zich gedurende genoemd tijdsverloop ter verpleging zal laten opnemen in een daarbij aan te wijzen inrichting. (art. 14c, 2e lid);

aan een reclasseeringsinstelling, aan den houder van een inrichting of aan een bijzonderen ambtenaar opdragen aan den veroordeelde ter zake van de naleving van de bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen (art. 14d, 2e lid).

schadevergoeding geheel of tot een te bepalen gedeelte (art. 14c, 1e lid) — [Dit bij voorkeur te laten afbetalen aan een in het vonnis te noemen derde ten behoeve van den benadeelde];

Moet de Rechter bij het bevel bovendien stellen, dat gedurende den proeftijd of een te bepalen gedeelte daarvan, de veroordeelde zal voldoen aan:

andere bijzondere voorwaarden zijn gedrag betreffende (art. 14a, 2e lid en art. 14c, 2e lid); terwijl mede als bijzondere voorwaarde **mag** worden gesteld, dat hij zich gedurende genoemd tijdsverloop ter verpleging zal laten opnemen in een daarbij aan te wijzen inrichting (art. 14c, 2e lid);

Moet de Rechter bij het bevel naast het stellen van de bijzondere voorwaarden

aan een reclasseeringsinstelling, aan den houder van een inrichting of aan een bijzonderen ambtenaar opdragen aan den veroordeelde ter zake van de naleving van de bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen (art. 14a, 2e lid, 1e zinsnede en 2°).

schadevergoeding geheel of tot een te bepalen gedeelte (art. 14c, 1e lid) — [Dit bij voorkeur te laten afbetalen aan een in het vonnis te noemen derde ten behoeve van den benadeelde];

andere bijzondere voorwaarden zijn gedrag betreffende (art. 14a, 2e lid en art. 14c, 2e lid); terwijl mede als bijzondere voorwaarde **mag** worden gesteld, dat hij zich gedurende genoemd tijdsverloop ter verpleging zal laten opnemen in een daarbij aan te wijzen inrichting⁶⁾ (art. 14c, 2e lid);

aan een reclasseeringsinstelling, aan den houder van een inrichting of aan een bijzonderen ambtenaar opdragen aan den veroordeelde ter zake van de naleving van de bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen (art. 14a, 2e lid, 1e zinsnede en 2°).

¹⁾ W. v. S. = Wetboek v. Strafrecht (wordt bij de artikelen 14a enz. verder weggelaten). ²⁾ W. M. S. = Wetboek v. Militair Strafrecht.

³⁾ Militaire detentie, welke slechts tot ten hoogste twee maanden kan worden opgelegd (art. 11 W. M. S.), komt voor deze combinatie dus niet in aanmerking.

⁴⁾ Het bevel ten aanzien van de hoofdstraf of van een gedeelte daarvan strekt zich uit tot de geheele opgelegde bijkomende straffen, voor zooveel de rechter niet ten aanzien van die straffen in haar geheel anders bepaalt (art. 14a 3e lid). Ten aanzien van de militaire bijkomende straffen art. 6 1°, 2° en 3° W. M. S. zal in den regel anders dienen te worden bepaald (Verg. in dit verband ook art. 19, 1e lid W. M. S.).

⁵⁾ Daar alle in het W. M. S. strafbaar gestelde feiten zijn samengevat onder „misdrijven” is de maximum proeftijd bij al deze delicten 3 jaren.

⁶⁾ Deze laatste voorwaarde zal bij geldboete wel zelden of nooit gesteld worden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 10 Februari 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.).

Het als bestuurder van een motorrijtuig niet op de eerste vordering van de in art. 34 der Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten het in art. 9 aanhef en onder 3° bedoelde rijbewijs vertoonen.

Beklaagde had zijn militair rijbewijs aan den verbalisant moeten vertoonen. Nu hij dit niet heeft gedaan is niet voldaan aan de voorwaarden, welke verbonden zijn aan vrijstelling van de verplichting om een door den Commissaris der Koningin afgegeven rijbewijs te vertoonen. Anders Krijgsraad 's-Hertogenbosch.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 20n December 1932 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen P. S., oud 20 jaar, geboren te Gouda, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de Schoolcompagnie van den Motordienst, met groot verlof, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

MEMORIE VAN APPEL in de zaak tegen den gewoon dienstplichtig-soldaat P. S.

's-Hertogenbosch, 2 Januari 1933.

Op 20 December 1932 heeft voor den Krijgsraad voor de Landmacht terechtstaan P. S., gewoon dienstplichtig-soldaat der S. Cie Motordienst te Haarlem, wegens overtreding van art. 9 (27? Red.) van de Motor- en Rijwielwet.

Te zijner verdediging voert hij aan dat hij voor dienst reed en in het bezit was van een zoogenaamd militair rijbewijs, als bedoeld in de beschikking van den Minister van Waterstaat van 9 Mei 1928 (Ned. Stet. 1928, no. 91).

Op dien grond sprak de Krijgsraad beklaagde vrij.

Door mij is tegen dit vonnis hooger beroep aangetekend, omdat ik meen dat deze beslissing niet juist is.

In de bekendmaking van voornoemde beschikking (laatstelijk verschenen in de Ned. Staatscourant van 1932, No. 60)), staat vermeld: dat aan de ontheffing van het bepaalde in art. 9 van de Motor- en Rijwielwet, voor zooveel daarbij voor bestuurders van motorrijtuigen de verplichting is vastgesteld om voorzien te zijn van een geldig rijbewijs, en van art. 27 dier Wet, voor zooveel daarbij aan bestuurders van motorrijtuigen de verplichting is opgelegd om op eerste vordering van de daarbedoelde ambtenaren en beambten het vermelde rijbewijs te vertoonen, voor militairen, die in en ten behoeve van den militairen dienst motorrijtuigen besturen, o.a. de volgende voorwaarden zijn verbonden:

1°. moeten die militairen voorzien zijn van het zoogenaamd militaire rijbewijs enz.;

2°. op de eerste vordering van de bij art. 34 van de Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten, als bedoeld in artikel 27 dier Wet, moet de militaire bestuurder de verklaring (het militair rijbewijs) toonen, tenzij het door hem bestuurde motorrijtuig deel uitmaakt van eene militaire colonne.

S. reed niet in militaire colonne.

Om in aanmerking te komen voor de ontheffing, als in de beschikking in kwestie bedoeld, had hij dus het militaire rijbewijs, dat aan hem was uitgereikt door de bevoegde militaire autoriteit, moeten vertoonen aan den ambtenaar, die zulks vorderde op het tijdstip en onder de omstandigheden, als in de dagvaarding omschreven.

Daar S. dat bewijs toen niet kon vertoonen aan dien ambtenaar, voldeed hij niet aan een der voorwaarden, waaraan de ontheffing gebonden was, en waren derhalve toen op hem de gewone bepalingen der Motor- en Rijwielwet van toepassing.

Op grond daarvan meen ik, dat aan S. terecht ten laste is gelegd overtreding van art. 27 der Motor- en Rijwielwet en dat de Krijgsraad hem ten onrechte heeft vrijgesproken.

De Auditeur-Militair,

AGHINA.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de door appellant ingediende memorie, behelzende de middelen en gronden, waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal ver-

nietigen, beklaagde zal schuldig verklaren aan het hem ten laste gelegde, en hem zal veroordeelen tot eene geldboete van één gulden, subsidiair één dag hechtenis;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 10 December 1932 beteekende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 22 Augustus 1932 des voormiddags te omstreeks 8 uur te Halfweg, gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, als bestuurder van een tweewielig-motorrijtuig, daarmede rijdende op den openbaren rijweg Haarlemmerstraatweg, niet op eerste vordering van G. de Graaff, gemeente- tevens onbezoldigd Rijksveldwachter te Halfweg, gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, aan dezen heeft vertoond het geldige rijbewijs, aan hem, beklaagde, afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie, waar hij, beklaagde woonde;

Overwegende dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis het aan beklaagde ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en hem daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat het Hof zich met deze vrijspraak niet kan vereenigen;

Overwegende dat een ambtseedig proces-verbaal, op 23 Augustus 1932 opgemaakt door Gerrit de Graaff, gemeente- en onbezoldigd Rijksveldwachter te Halfweg, gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, voor zoover te deze van belang, zakelijk inhoudt:

dat hem op Maandag 22 Augustus 1932 des voormiddags omstreeks 8 uur werd medegedeeld, dat op den openbaren weg, den Haarlemmerstraatweg, te Halfweg eene aanrijding tusschen een tweewielig motorrijtuig en een rijwiel had plaats gehad;

dat hij zich onmiddellijk daarheen heeft begeven en toen beklaagde heeft gehoord, die hem verklaarde dat hij, beklaagde, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, gekenmerkt G-23379, op bovengenoemd tijdstip, na bekomen opdracht, in dienst heeft gereden op den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Haarlemmerstraatweg, te Halfweg onder de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude;

dat beklaagde op eene door hem, relatant, gedane vordering een aan hem, beklaagde, te zijnen name afgegeven rijbewijs, als bedoeld in de Motor- en Rijwielwet, niet kon toonen;

Overwegende dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij ontheffing had van de bepaling, dat hij in het bezit moest zijn van een rijbewijs, afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie zijner woonplaats, en aan hem door de daartoe bevoegde militaire autoriteit eene verklaring was afgegeven dat hij gerechtigd was tot het besturen van militaire motorrijtuigen;

dat hij ten tijde en ter plaatse, in de telastelegging genoemd, in uniform gekleed met het door hem bestuurde motorrijtuig niet in militaire colonne reed;

Overwegende dat het Hof door den boven weergegeven inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklagde het hem te laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande dat het is gepleegd op 22 Augustus 1932;

Overwegende toch dat bij beschikking van den Minister van Waterstaat van 9 Mei 1928, La. H., afdeling Waterstaat A (opgenomen in de Nederlandsche Staatscourant van dien datum, no. 91) ten behoeve van den militairen dienst voor militairen, in uniform gekleed, ontheffing is verleend van het bepaalde bij artikel 9 van de Motor- en Rijwielwet, voor zooveel daarbij voor bestuurders van motorrijtuigen de verplichting is vastgesteld om voorzien te zijn van een geldig rijbewijs, en van artikel 27 dier wet, voor zooveel daarbij aan bestuurders van motorrijtuigen de verplichting is opgelegd om op de eerste vordering van de daarbedoelde ambtenaren en beambten het vermelde rijbewijs te vertoonen, wanneer door de bedoelde militairen in en ten behoeve van den militairen dienst motorrijtuigen worden bestuurd, en dat aan die ontheffing o.m. de volgende *voorwaarden* zijn verbonden:

„De militairen moeten zijn voorzien van eene verklaring, afgegeven door de door of vanwege den Minister van Defensie daartoe „gemachtigde militaire autoriteit, ingevolge welke verklaring zij „gerechtigd worden tot het besturen van militaire motorrijtuigen.

„Op de eerste vordering van de bij artikel 34 van de Motor- en „Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten, als bedoeld in „artikel 27 dier wet, moet de militaire bestuurder de verklaring „toon, tenzij het door hem bestuurde motorrijtuig deel uitmaakt „van een militaire colonne.”;

dat derhalve, waar het door beklagde ten tijde en ter plaatse, in de telastelegging genoemd, bestuurde motorrijtuig niet deel uitmaakte van eene militaire colonne, hij de vorenbedoelde verklaring van de militaire autoriteit aan den verbalisant de Graaff had moeten vertoonen en, nu hij dit niet heeft gedaan, door hem niet is voldaan aan de *voorwaarden*, welke verbonden zijn aan de vrijstelling van de verplichting om een rijbewijs, afgegeven door den bevoegden Commissaris der Koningin, te vertoonen, zoodat het bepaalde in het eerste lid van artikel 27 van de Motor- en Rijwielwet op beklagde van toepassing is; ¹⁾

Overwegende dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Het als bestuurder van een motorrijtuig niet op eerste vordering van de in artikel 34 der Motor- en Rijwielwet

¹⁾ Vorenstaande sententie schijnt ons in hare motiveering toch niet geheel volledig toe. Als voorwaarde waaraan niet is voldaan stelt het Hof niet, dat beklagde niet was *voorzien* van eene verklaring van de militaire autoriteit, maar dat hij die verklaring aan den verbalisant niet heeft vertoond. Echter zegt Art. 5 van de beschikking van den Minister van Waterstaat dat die vertooning van die verklaring moet geschieden „op de eerste vordering” van den opsporingsambtenaar. Van zóódanige vordering blijkt evenwel niet, zij is waarschijnlijk ook niet gedaan.

genoemde ambtenaren en beambten het in artikel 9, aanhef en onder 3°., bedoelde rijbewijs vertoonen.”;

Overwegende dat het Hof te dezer zake eene veroordeeling tot eene geldboete van één gulden gerechtvaardigd acht;

Overwegende dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen oordeelt hetgeen aan beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan bij deze sententie als bewezen is aangewezen;

Toepassende de artikelen 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 9, aanhef en sub 3°., 27, 1ste lid, 29, laatste lid, 34 en 39 van de Motor- en Rijwielwet, 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hiervoren als zoodanig is aangewezen, zoomede beklagde's schuld daaraan;

Qualificeert dit als daar is gezegd;

Veroordeelt beklagde tot eene geldboete van één gulden;

Bepaalt dat deze boete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van één dag;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 5 Januari 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Schout-bij-Nacht tit. b.d. E. G. de Wijs (pl.v.).

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.).

Zonder toestemming zijn garnizoen verlaten en ruim twee dagen afwezig gebleven.

Klager heeft moeten begrijpen, dat zijne handelwijze te eenenmale onvereenigbaar is met het hem te voren bekend gemaakte voorschrift (art. 10 Kon. besl. van 20 Januari 1903, Stbl. no. 35), dat hij ter beschikking van den voorzitter der Commissie van onderzoek moest blijven.

Straf, mede in verband met klager's rang en zijne voor een officier

*buitengewoon slechte straflijst, gehandhaafd. Strafreden behoeft
cenige wijziging.*

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 23 November 1932, van den Kapitein X, behoorende tot . . . . ., in garnizoen te . . . . ., waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant . . . . ., den Kolonel Y., ingediend over de straf van drie dagen streng arrest, hem op 4 November 1932 opgelegd door zijn Regiments-Commandant, den . . . . . Z., en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Bij Kon. Besluit van . . . . . ter beschikking gesteld van eene commissie voor onderzoek, terwijl hem, zoowel door den H.I. als door den Reg. Comdt. er op gewezen is dat hij, ingevolge art. 10 van het Kon. Besl. van 20 Januari 1903 (Staatsblad No. 35) uitsluitend ter beschikking is van den voorzitter der commissie en dat hij niet zonder toestemming het garnizoen mocht verlaten, tusschen 28 October 1932 ongeveer 11.00 en 30 October 1932 ± 24.00 het garnizoen verlaten en voortdurend afwezig geweest zonder toestemming van genoemden voorzitter.”,

bij welke beslissing, — op 19 November 1932 genomen en op 23 November d.a.v. ter kennis van klager gekomen, — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, de opgelegde straf werd gehandhaafd, en de omschrijving van de strafreden werd gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Bij K.B. van . . . . . ter beschikking gesteld van een commissie van onderzoek, terwijl hem, zoowel door den H.I. als door den R.C., erop was gewezen, dat hij, ingevolge art. 10 van het K.B. van 20 Januari 1903 (Staatsblad No. 35), uitsluitend ter beschikking was van den voorzitter dier commissie, terwijl eerstgenoemde hoofdofficier hem er ten overvloede op had gewezen, dat hij zonder toestemming het garnizoen niet mocht verlaten, van 23 October 1932, ± 11.00, tot 30 October 1932, ± 24.00, het Garnizoen verlaten en voortdurend afwezig geweest zonder toestemming van den R.C., of van den Voorzitter der commissie, daarbij tevens nagelaten zorg te dragen, dat zijn adres tijdens die afwezigheid bekend was op het bureel van zijn commandant, dan wel bij den Voorzitter der commissie.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger, Kolonel Y. voornoemd;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat hij bij Koninklijk besluit van . . . . ., ter beschikking is gesteld van eene Commissie van onderzoek;

dat de Commandant van . . . . aan hem, klager, op 25 October 1932 heeft medegedeeld, dat hij ter beschikking van bovenbedoelde Commissie van onderzoek was gesteld, en hem heeft voorgelezen de laatste zinsnede van artikel 10 van het Koninklijk besluit van 20 Januari 1903 (Staatsblad no. 35), inhoudende dat de officier, die de mededeeling ontvangt, dat een onderzoek te zijnen aanzien zal plaats vinden, tot nà afloop van het onderzoek uitsluitend ter beschikking blijft van den Voorzitter der Commissie;

dat de Regiments-Commandant hem verder tijdens hetzelfde onderhoud heeft gezegd dat hij, klager, geen dienst meer mocht doen en uit het commando over zijne Schoolbatterij werd ontheven;

dat klager, zonder toestemming te vragen aan den Voorzitter der Commissie — hetzij rechtstreeks hetzij door tusschenkomst van zijn Regiments-Commandant —, op Vrijdag 28 October 1932 te ± 11 ure zijn garnizoen heeft verlaten en op Zondag 30 October d.a.v. daarin is teruggekeerd;

Overwegende dat klager heeft moeten begrijpen, dat zijne vorenstaande handelwijze te eenenmale onvereinigbaar is met het aan hem tevoren bekend gemaakte voorschrift, dat hij ter beschikking van den Voorzitter der Commissie moest blijven, en het begane feit — mede in verband met klager's rang en zijne voor een officier buitengewoon slechte straflijst — dan ook zeer zeker die mate van afkeuring verdient, welke tot uitdrukking komt in de aan hem opgelegde straf;

Overwegende dat de omschrijving van de strafreden eenige wijziging behoeft en behoort te luiden, zooals hieronder zal worden aangegeven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant . . . . op het beklag genomen, behoudens ten aanzien van de omschrijving der strafreden;

Wijziget deze omschrijving, zoodat zij komt te luiden:

„Zonder toestemming zijn garnizoen verlaten en ruim twee dagen afwezig gebleven.”;

Gelast dat deze omschrijving van de strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger Kolonel Y., één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 27 October 1931. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-Kolonel J. F. van Beijeren, Kapiteins H. C. van der Bijl, G. Stürm en J. L. van Dam.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Krijgsraad: Art. 162 der Algemeene Politieverordening van Brielle, alleen geldende voor wegen binnen de kom der gemeente, is niet verbindend, daar in dat artikel de gemeentewetgever de bevoegdheid, hem bij art. 7 der Motor- en Rijwielwet slechts voor wegen binnen de bebouwde kom der gemeente gegeven, heeft overschreden.

H.M.G.: Wel wordt in art. 162 verboden om te rijden met groter snelheid dan 20 K.M. per uur op de wegen in de kom der gemeente, maar waar ingevolge art. 2 der verordening onder de kom der gemeente wordt verstaan het geheele grondgebied der gemeente binnen de vestingwallen is het duidelijk, dat in art. 162 met „kom” is bedoeld: „de bebouwde kom”. De gemeente-wetgever heeft dus zijne bevoegdheid niet overschreden en het artikel mist dan ook geenszins verbindende kracht.

In de zaak van den Auditeur-Militair, r.o. eischer, tegen S. oud 20 jaar, geboren te Delft, gewoon dienstplichtig korporaal der Mitrailleurcompagnie van het Regiment Wielrijders, met groot verlof te Delft, beklaagde, niet ter terechtzitting verschenen.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde telastelegging, den 13en October 1931 aan den beklaagde beteekend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:

1e. het extract-stamboek den beklaagde betreffende blijkens hetwelk hij op 23 Maart 1931 is ingelijfd bij het Regiment Wielrijders, op 5 September 1931 met groot verlof is vertrokken en op dien datum is bevorderd tot korporaal;

2e. de ambtelijke verklaring door den Compagnies-Commandant opgemaakt, blijkens welke de beklaagde op den 23en Maart 1931 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

¹⁾ Zie ook de hierna opgenomen sententie van het H.M.G. van 18 December 1931. Red. M.R.T.

3e. het proces-verbaal den 2en Augustus 1931 onder No. 60 op den ambtseed opgemaakt door M. de Vos, agent van politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter te Brielle;

4e. het proces-verbaal den 11en Augustus 1931 op ambtseed onder No. 304 opgemaakt door G. Copier, hoofd-agent rechercheur van politie der gemeente 's-Hertogenbosch, tevens onbezoldigd rijksveldwachter;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklagde worde veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklagde is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 2 Augustus 1931 des namiddags te omstreeks 5.05 uur te Brielle, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden op den openbaren rijweg, Voorstraat, binnen de bebouwde kom der gemeente, met eene snelheid van ongeveer 36.6 K.M., althans van meer dan 20 K.M. per uur, hetwelk was verboden en welk verbod was aangeduid door waarschuwingborden van het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model;

Overwegende dat de bovenvermelde processen-verbaal inhouden:

A. dat onder 3e.:

dat relatant op 2 Augustus 1931 des namiddags te omstreeks 5.05 uur heeft gezien en bevonden, dat een hem onbekend persoon als bestuurder van een motorrijtuig op twee wielen daarmede reed over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg „de Voorstraat”, gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente Brielle; dat de bestuurder van dat motorrijtuig reed met een snelheid van 36,6 K.M. per uur, immers deze reed een afstand van 112 Meter in 11 seconden, hetgeen door hem, relatant, werd geconstateerd met behulp van een goed werkenden chronometer; dat aan alle ingangen der gemeente Brielle waarschuwingborden zijn geplaatst overeenkomende met het model vastgesteld door den Minister van Waterstaat en voorzien van het duidelijk leesbare opschrift „Maximum snelheid 20 K.M. per uur”; dat het motorrijtuig was genummerd 59888 voorafgegaan door de letter H; dat na onderzoek is gebleken, dat nummer met letter bovenvermeld door den Commissaris der Koningin in de provincie Zuid-Holland zijn afgegeven aan S. te Delft;

B. dat onder 4e.:

dat relatant op 10 Augustus 1931 heeft gehoord: S., geboren te Delft 4 Maart 1911, milicien bij de Mitrailleurcompagnie, in garnizoen te 's-Hertogenbosch, Isabellakazerne”, — zijnde beklagde —, die verklaarde: „Ik ben houder van het tweewielig motorrijtuig voorzien van het kenteken H. 59888. Ik beken op Zondag 2 Augustus 1931 des namiddags, de juiste tijd weet ik niet meer, met dat motorrijtuig te hebben gereden in de gemeente Brielle”;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is bezeugen, dat de beklagde het Rijk in hoedanigheid van gewoon dienstplichtig korporaal dient, en tijdens het plegen van voormeld feit nog niet met groot verlof was vertrokken;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd op 2 Augustus 1931 en dat beklaagde heeft gereden met een snelheid van ongeveer 36,6 K.M. per uur;

Overwegende dat klaarblijkelijk is bedoeld aan beklaagde ten laste te leggen de overtreding bedoeld bij art. 162 der Algemeene Politieverordening voor de gemeente Brielle;

dat het bewezen verklaarde feit echter ingevolge voormeld artikel niet strafbaar is, omdat genoemd artikel alleen geldende voor wegen binnen de *kom* der gemeente niet verbindend is, daar in dat artikel de gemeentewetgever de bevoegdheid, hem bij art. 7 der Motor- en Rijwielwet slechts voor wegen binnen de *bebouwde kom* der gemeente gegeven, heeft overschreden;

dat mitstdien genoemd art. 162 der A.P.V. voor Brielle verbindende kracht mist en derhalve beklaagde — nu het bewezen feit ook niet strafbaar is ingevolge eenige andere door straf te handhaven bepaling van wet of verordening — behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen: 2, 60, 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 193, 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Verklaart het bewezen feit niet strafbaar;

Spreekt beklaagde vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 18 December 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten, Vice-admiraal B. Schreuders, Luitenant-generaal P. J. van Munnekrede, en gep. Generaal-majoor E. A. D. E. Carp (plv.).

Wvd-Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis¹⁾ op den 27en October 1931 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen D. S., oud 20 jaar, geboren te Delft, gewoon dienstplichtig-korporaal bij de Mitrailleur-compagnie van het Regiment Wielrijders, met groot verlof te Delft, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

¹⁾ Hiervóór opgenomen. Red. M.R.T.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteevend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en den beklagde zal veroordeelen tot eene geldboete van vier gulden, subsidiair vier dagen hechtenis;

Overwegende dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis het aan beklagde ten laste gelegde feit wettig en overtuigend bewezen — doch niet strafbaar heeft verklaard en beklagde heeft vrijgesproken, zulks op grond dat klaarblijkelijk is bedoeld aan beklagde ten laste te leggen de overtreding, bedoeld bij artikel 162 der Algemeene Politieverordening voor de gemeente Brielle, ingevolge welk artikel echter het bewezen verklaarde feit niet strafbaar is, omdat genoemd artikel, alleen geldende voor wegen binnen de kom der gemeente, niet verbindend is, daar in dat artikel de gemeentewetgever de bevoegdheid, hem bij artikel 7 der Motor- en Rijwielwet slechts voor wegen binnen de bebouwde kom der gemeente gegeven, heeft overschreden;

Overwegende dat de Krijgsraad het aan beklagde ten laste gelegde feit terecht wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard;

dat echter de Krijgsraad ten onrechte het bewezen verklaarde feit niet strafbaar heeft geoordeeld ingevolge artikel 162 der Algemeene Politieverordening voor de gemeente Brielle;

dat wel in genoemd artikel verboden wordt om te rijden met grooter snelheid dan 20 kilometer per uur op de wegen in de kom der gemeente, maar dat, waar ingevolge artikel 2 van genoemde verordening onder de kom der gemeente wordt verstaan het geheele grondgebied der gemeente binnen de vestingwallen, het duidelijk is, dat in artikel 162 met „kom” is bedoeld: „de bebouwde kom”;

dat dus de gemeentewetgever de bevoegdheid, hem bij artikel 7 der Motor- en Rijwielwet gegeven, in deze niet heeft overschreden en genoemd artikel 162 dan ook geenszins verbindende kracht mist;

Gezien de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld — met uitzondering van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht —, alsmede de artikel 169 der Verordening van Politie voor de gemeente Brielle, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 75, 75d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Krijgsraad, waarvan hooger beroep, doch enkel voor zoover daarbij het bewezen feit niet strafbaar is geoordeeld en beklagde daarvan is vrijgesproken;

Qualificeert het bewezen feit als: „te Brielle als bestuurder van een motorrijtuig rijden met grooter snelheid dan 20 kilometer per uur op de wegen in de kom der gemeente”;

Verklaart beklagde daaraan schuldig;

Veroordeelt beklagde deswege tot een geldboete van vier gulden;
Bepaalt dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal
worden vervangen door hechtenis voor den tijd van vier dagen;
Bevestigt het vonnis voor het overige.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 4 October 1932 ¹⁾.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-kolonel J. T. van Beijeren, kapiteins G. Stürm,
J. Drost en J. L. van Dam.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. E. van Zinnicq Bergmann, te 's-Hertogenbosch.

Het in de gevallen waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert, schriftelijk opzettelijk een valsche verklaring onder eede afleggen. (Als wachtmeester der Maréchaussée in een, ter uitvoering van art. 153 W. v. Sv. door hem persoonlijk opgemaakt en ondertekend proces-verbaal opzettelijk eene onwaarheid opnemen).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens X oud 39 jaar, geboren te Hoevelaken, wachtmeester der . . . . Divisie Koninklijke Maréchaussée, brigade . . . ., beklagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde 5 Juni 1925 is aangesteld tot wachtmeester te voet bij het Wapen der Koninklijke Maréchaussée;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 23 September 1932 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 17 November 1932 bevestigd.
Red. M.R.T.

dat hij op of omstreeks 5 November 1931 te . . . . , althans elders in Nederland, als militair, opzettelijk in het proces-verbaal No. 229 van het detachement . . . . . der . . . . . Divisie Koninklijke Maréchaussée, door hem in zijne functie van wachtmeester van dat wapen en commandant van genoemd detachement, tezamen met den wachtmeester-titulair van hetzelfde wapen Y, op den ambtseed, door hem afgelegd bij de aanvaarding op 20 Juli 1920 van zijne bediening van onderofficier van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée als hulp-officier van Justitie, persoonlijk opgemaakt ter uitvoering van het voorschrift van artikel 153 van het Wetboek van Strafvordering, met zooveel mogelijk uitdrukkelijke opgaven van de redenen van wetenschap van hetgeen door hem alleen en tezamen met den wachtmeester-titulair Y. en den assistent-dienstgeleider B. was verricht en bevonden tot opsporing van een in den avond van 29 October 1931 te . . . . . vermoedelijk bij . . . . . gepleegde poging tot diefstal door twee of meer vereenigde personen, voorafgegaan of vergezeld van geweld of bedreiging met geweld tegen personen, gepleegd met het oogmerk dien diefstal voor te bereiden of gemakkelijk te maken, welk proces-verbaal door hem persoonlijk is gedagteekend 5 November 1931 en ondertekend X. en dat bestemd was om het onverwijld te doen toekomen aan den Officier van Justitie te . . . . . , en in eensluitend afschrift aan den Districts-Commandant der Koninklijke Maréchaussée te . . . . . en door hem, beklaagde, aan die autoriteiten is verzonden, heeft opgenomen op bladzijde 2 de navolgende verklaring:

„Direct heb ik, wachtmeester, vergezeld van Y. eveneens wachtmeester, en behoorende tot opgemeld detachement en den assistent-dienstgeleider B. voornoemd, mij naar de woning van . . . . . begeben, teneinde een onderzoek in te stellen. (Toen bleek dat de daders reeds weg waren zijn een drietal maréchaussées, die eveneens mede waren gegaan, begonnen de omgeving af te zoeken)”,

terwijl het gedeelte der verklaring door hem, beklaagde, tusschen twee haakjes geplaatst, valsch was, daar tijdens het gedeelte van het onderzoek, waarop de boven weergegeven verklaring betrekking heeft, ter plaatse en in gezelschap van beklaagde, zooals hij wist, geen drietal en in het geheel geen maréchaussées aanwezig waren geweest en ook niet waren medegegaan en deze dus de omgeving niet hebben afgezocht, doch dit gedeelte van de verklaring door beklaagde uitsluitend in het proces-verbaal is opgenomen, om het te doen voorkomen alsof bij het onderzoek wel een drietal maréchaussées in beklaagde's gezelschap aanwezig was geweest;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij te zamen met den wachtmeester-tit. der Kon. Maréchaussée Y. het hem vertoonde proces-verbaal No. 229 van het detachement . . . . . der . . . . . Divisie Kon. Maréchaussée op 5 November 1931 te . . . . . heeft opgemaakt en ondertekend met „X.”, zulks op den ambtseed, door hem afgelegd bij de aanvaarding op 20 Juli 1920 van zijne bediening van onderofficier van het

Wapen der Kon. Maréchaussée als hulpofficier van Justitie; dat hij dat proces-verbaal persoonlijk heeft opgemaakt ter uitvoering van artikel 153 van het Wetboek van Strafvordering, met zooveel mogelijk uitdrukkelijke opgaven van de redenen van wetenschap van hetgeen door hem, alleen en te zamen met den wachmeester-tit. Y. en den assistent-dienstgeleider B. was verricht en bevonden tot opsporing van een in den avond van 29 October 1931 te ..... vermoedelijk bij ..... gepleegde poging tot diefstal door twee of meer vereenigde personen, voorafgegaan of vergezeld van geweld of bedreiging met geweld tegen personen, gepleegd met het oogmerk dien diefstal voor te bereiden of gemakkelijk te maken en in dat proces-verbaal, hetwelk bestemd was om onverwijld te worden gezonden aan den Officier van Justitie te ....., èn in het eensluidend afschrift, bestemd voor den Districtscommandant te ..... heeft opgenomen op bladzijde 2 de navolgende verklaring: „Direct heb ik, wachmeester, vergezeld van Y., eveneens wachmeester, en behoorende tot opgemeld detachement, en den assistent-dienstgeleider B. voornoemd, mij naar de woning van ..... begeven, teneinde een onderzoek in te stellen. (Toen bleek, dat de daders reeds weg waren, zijn een drietal maréchaussées, die eveneens waren medegegaan, begonnen de omgeving af te zoeken)”, terwijl het gedeelte dezer verklaring door hem, beklagde, tusschen twee haakjes geplaatst, valsch was, daar tijdens het gedeelte van het onderzoek, waarop boven weergeven verklaring betrekking heeft, ter plaatse en in gezelschap van hem, zooals hij wist, geen drietal en in het geheel geen maréchaussées aanwezig waren geweest en ook niet waren medegegaan en deze dus de omgeving niet hebben afgezocht;

dat het proces-verbaal haastig moest worden opgemaakt en dit vermoedelijk de reden is, dat er in dat proces-verbaal een onjuiste verklaring is ingeslopen; dat tot zijn detachement behoorden drie maréchaussées, n.l. A., B. en C., die echter in den avond van 29 October 1931 niet thuis waren;

dat hij de getuigenverklaringen heeft overgenomen van de getypte gegevens van Y., dat hij de rest zelf heeft opgemaakt op 5 November en geteekend, en daarna gezonden naar den Officier van Justitie; dat hij op het oogenblik van het opmaken van het proces-verbaal wist, dat de drie maréchaussées bij het onderzoek van den overval in den nacht van 29 op 30 October 1931 niet aanwezig waren geweest; dat het getypte bijschrift op het dagrapport van 29 October 1931, daarop natuurlijk is ingevuld na 29 October 1931, omdat 's-nachts de overval plaats had; dat genoemd rapport op 30 October 1931 is verzonden aan luitenant .....; dat hij de bijvoeging op het dagrapport zelf heeft getypt; dat de dagrapporten dagelijks worden verzonden; dat hij den nachtpatrouillestaat voor de maand October 1931, waarop de onjuiste vermelding van de patrouille voorkomt, heeft geteekend vóór 5 November 1931;

Overwegende dat in het ten processe overgelegde en aan beklagde vertoond en voorgehouden proces-verbaal No. 229 van het

detachement . . . . . der .. Divisie Koninklijke Maréchaussée en in het ten processe eveneens aanwezige eensluitende afschrift van dat proces-verbaal, hetwelk op 5 November 1931 op ambtseed is opgemaakt X., wachtheester, Commandant van opgemeld detachement (beklaagde) en Y., wachtheester van dat detachement, o.m. staat gerelateerd:

„Den 29en October 1931 des avonds omtreeks 11½ uur, verscheen voor mij, X., wachtheester, commandant van opgemeld detachement:

B. assistent-dienstgeleider der Directe Belastingen te . . . . ., die het navolgende mededeelde:

„Hedenavond (29 October 1931) omstreeks 10¾ uur is er door Th. K., grenswinkelier te . . . . ., aangifte gedaan bij mijn vrouw, dat er eenige personen waren gezien in de nabijheid van de woning van . . . . ., die in het bezit waren van wapenen en blijkbaar bij . . . . wilden inbreken. Direct begaf ik mij per rijwiel naar de woning van . . . . . om te zien, wat er aan de hand was, zoo noodig hulp te verleen, totdat er de politie was. Pl.m. 60 meter van de woning van . . . . . verwijderd, werd ik plotseling van mijn rijwiel getrokken en mij bleek toen, dat ik met de trapper van mijn rijwiel was verward geraakt in de telefoondraden, die daar ter plaatse blijkbaar waren doorgesneden. Terwijl ik doende was die draden van het rijwiel te verwijderen, hoorde ik kloppen en schreeuwen bij . . . . ., tegelijkertijd werd er driemaal geschoten, terwijl ik de kogel van het 2e en 3e schot in mijn nabijheid in den grond hoorde slaan. Hoorende het lawaai om de woning van . . . . en in de veronderstelling, dat die kogels voor mij bestemd waren, vond ik het beter eerst hier te komen, dan er alleen heen te gaan, gezien de overmacht en de slechte bewapening.

„Direct heb ik, wachtheester, vergezeld van Y., eveneens wachtheester en behoorende tot opgemeld detachement en den assistent-dienstgeleider B. voornoemd, mij naar de woning van . . . . begeven teneinde een onderzoek in te stellen. (Toen bleek, dat de daders reeds weg waren, zijn een drietal maréchaussées, die eveneens mede waren gegaan, begonnen de omgeving af te zoeken)”.

terwijl blijkens de op het origineel gestelde ambtelijke verklaring van den Officier van Justitie te . . . . voormeld proces-verbaal op 6 November 1931 ten parkette van genoemden Officier van Justitie is ontvangen;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegd extract uit de minuten berustende ter Griffie van de Arr. Rechtbank te Arnhem, afgegeven door den Griffier bij voormelde Rechtbank, beklaagde op 20 Juli 1920 ter buitengewone openbare terechtzitting van genoemde Rechtbank, na voorlezing zijner acte van benoeming, heeft afgelegd den eed, voor de aanvaarding zijner betrekking voorgescreven bij Besluit van 13 Februari 1845;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. A., 26 jaar, maréchaussée te . . . . ;
dat beklaagde zijn detachementscommandant te . . . . was; dat hij op 29 October 1931 een dag vrij van dienst had gekregen en dat hij dien dag uiterlijk middernacht 12 uur bij zijn detachement moest zijn teruggekeerd; dat hij dien avond den trein heeft gemist en daarom den volgenden morgen pas is teruggekeerd; dat hij hoe- genaamd geen deel heeft genomen aan het onderzoek in zake den overval bij . . . . ;

2. B., 25 jaar, maréchaussée te . . . . :
dat beklaagde te . . . . zijn detachementscommandant was; dat hij een dag verlof had op 30 October 1931; dat hij in den avond van 29 October 1931 tusschen 8 en 9 uur naar . . . . is vertrokken, alwaar hij den nacht bij zijn ouders heeft doorgebracht; dat hij niet heeft deelgenomen aan het onderzoek in zake den overval bij . . . . ;

3. C., 25 jaar, maréchaussée te . . . . :
dat beklaagde te . . . . zijn detachementscommandant was; dat hij in den avond van 29 op 30 October 1931 niet bij zijn detachement aanwezig was en niet heeft deelgenomen aan het onderzoek in zake den overval bij . . . . ;

4. Z., 39 jaar, 1e Luitenant, Districts-commandant der Kon. Maréchaussée te . . . . :

dat hij het hem vertoonde afschrift van proces-verbaal No. 229 opgemaakt door beklaagde X. en den wachmeester Y. omstreeks 6 November 1931 te zijnen bureele te . . . . heeft ontvangen;

Overwegende dat beklaagde opzettelijk de in de telastlegging gemelde valsche verklaring heeft afgelegd;

Overwegende immers dat is komen vast te staan, dat beklaagde het proces-verbaal zelf heeft opgemaakt, getypt en ondertekend op 5 November 1931, terwijl hij voor dien tijd wist, dat de drie maréchaussées bij het onderzoek in den avond van 29 October 1931 niet aanwezig waren geweest;

dat het verweer van beklaagde, dat hij de tusschen haakjes geplaatste onjuiste verklaring door onnadenkendheid en zonder opzet aan het verbaal zou hebben toegevoegd te minder aannemelijk is, nu beklaagde onder het dagrapport van 29 October 1931, vóórdat dit op 30 October 1931 is verzonden de valsche verklaring heeft getypt „Ik bericht UWelEdelGestrenge beleefd, dat de dienst voor 29 dezer moet aangevuld worden met:

Wachtm. X. en Y. en de maréchaussées A., B. en C. nachtdienst naar . . . . ”,

én bovendien vóór het opmaken van het proces-verbaal op 5 November den patrouillestaat heeft ondertekend, waarin — ten onrechte — de aanwezigheid der drie maréchaussées bij de patrouille op 29 October stond vermeld, — een en ander, terwijl beklaagde wist, dat de drie genoemde maréchaussées in den avond van 29 October waren afwezig geweest;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van voren-

staande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd op 5 November 1931 te . . . .;

Overwegende dat de Krijgsraad termen aanwezig acht — om nu het militair belang er zich niet tegen verzet — ten aanzien van beklagde gebruik te maken van de bevoegdheid bedoeld bij art. 14a. Wetboek van Strafrecht;

Gezien de art.: 2,15 en 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect, 10, 14a, b en 207 Wetboek van Strafrecht, en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als: Het in de gevallen, waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert, schriftelijk opzettelijk een valsche verklaring onder eede afleggen;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf van één week;

Beveelt evenwel, dat de opgelegde gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd hierbij bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, No 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2, nos 2—6 dier wet.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 4 November 1932.

President Mr. J. K. Onnen.

Leden: Gep. schout-bij-nacht tit. Jhr. S. de Ranitz, gep. kolonel tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, Mr. L. M. Schoorel en Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn.

Na herhaalde ernstige waarschuwing dat zijne plichtsbetrachting en zijn gedrag spoedig moesten verbeteren, wilde hij in zijn rang gehandhaafd blijven, zich aan een ernstig verzuim schuldig gemaakt door niet op tijd bij eene dienstverrichting aanwezig te zijn.

Het H. M. G., de persoonlijkheid van klager in aanmerking nemende, acht geen voldoende termen aanwezig voor toepassing van de straf van verlagings.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. De omschrijving van de strafreden eenigszins gewijzigd. De straf van verlagings gewijzigd in 12 dagen streng arrest met inhouding van soldij.

Het Hof verstaat dat de meerdere die deze straf zal doen ten uitvoer leggen, de wijze zal bepalen waarop het door klager ten gevolge van de oplegging van de straf van verlaging ten onrechte geleden nadeel zal worden hersteld.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 30 Juli 1932, van den bij de Marinekazerne „Goebeng” dienenden marinier der 1ste klasse O., stamboeknummer . . . ., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag, door hem ingediend over de hem op 30 Juni 1932 door den Commandant van genoemde inrichting opgelegde straf van „verlaging tot marinier der 1ste klasse” en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Kort nadat hem door zijn commandant nadrukkelijk was voor„gehouden de Beschikking van den Commandant der Zeemacht van „20 Mei 1932 No. P. 5/4/21 Geheim, dat hij indien hij zich niet „spoedig aanmerkelijk verbetert, vooral wat betreft zijn plichtsbe„trachting en gedrag, niet in zijn tegenwoordigen rang gehandhaafd „kan blijven, zich wederom aan plichtsverzuim schuldig gemaakt en „45 minuten na overal slapende op zijn bed aangetroffen, zoodat „hij mankeerde op het tijdstip, dat hij met twee bakken der militie „moest afmarcheeren (was dien nacht zeer laat van passagieren „binnengekomen)”.

welk beklag bij op 23 Juli 1932 door den Commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing ongegrond is verklaard en waarbij de straf en de omschrijving der strafreden zijn gehandhaafd;

Overwegende, dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende, dat de strafoplegger heeft te kennen gegeven niet te verlangen bij het onderzoek van de zaak nader te worden gehoord en het Hof ook zelf geen termen aanwezig acht om daartoe over te gaan;

Gezien de memorie van den strafoplegger en de verdere op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gezien de ingevolge 's Hof's opdracht voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaring van klager en de, mede ingevolge 's Hof's opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde beëdigde verklaringen van de navolgende getuigen:

G. Th. Willemsen, marinier der derde klasse, stamboeknummer 4005; P. Sinke, korporaal der mariniers, stamboeknummer 2975; H. van Manen, marinier der tweede klasse, stamboeknummer 3943; H. H. J. Kroeze, adjudant-onderofficier der mariniers, stamboeknummer 731; J. A. J. de Bruyn, eerste luitenant der mariniers; C. Mallie, opperschipper, stamboeknummer 747; P. C. Goebert, sergeant der mariniers, stamboeknummer 2127; J. B. C. Ruiter,

sergeant der mariniers, stamboeknummer 2173 en J. S. Carton, korporaal der mariniers, stamboeknummer 3293;

Overwegende, dat door het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op den 28sten Juni 1932 bij schriftelijke order, welke mondeling door den chef d'équipage voor de dienstplichtigen was herhaald, was aangewezen om den volgenden morgen met twee bakken dienstplichtigen te gaan roeien;

dat klager opdracht had ontvangen om des morgens te 6 uur 15 minuten tot dat doel af te marcheeren;

dat klager den avond te voren passagier was, des nachts tusschen twee en drie uur van den wal terugkeerde en toen aan den onderofficier van de wacht heeft verzocht hem op de lijst te zetten om te vijf uur vijftien minuten te worden gepord, hetgeen is geschied;

dat klager, niettegenstaande hij gepord was, te zes uur vijftien minuten, dus op het oogenblik dat hij bij den dienst tegenwoordig moest zijn, slapende op zijn bed werd aangetroffen;

Overwegende, dat klager in een betrekkelijk kort tijdsverloop meermalen moest worden gestraft wegens tekortkomingen in zijn dienst als onderofficier, tekortkomingen, waarvan een drietal, te wijten aan zich verslapen of aan te lang te bed liggen, veel overeenkomst vertoonen met het feit waarvoor klager thans is gestraft;

Overwegende, dat klager — in het bijzonder nadat hij kort tevoren en van zijn commandant en namens den Commandant der Zee-macht eene ernstige waarschuwing had ontvangen, dat zijn plichtsbetrachting en zijn gedrag spoedig moesten verbeteren, wilde hij in zijn rang gehandhaafd worden — zijn uiterste best had behooren te doen om niet meer in de fouten van vroeger te vervallen;

Overwegende, dat hiermede zeker niet in overeenstemming is het zeer laat van passagieren terugkeeren, wetende aangewezen te zijn voor eene dienstverrichting in den vroegen morgen van den volgenden dag;

Overwegende, dat in verband met het voorafgaande klagers tekortkoming, welke, een enkel maal voorvallende, geen zeer ernstig vergrijp zoude opleveren, thans een veel ernstiger karakter draagt;

Overwegende anderzijds, dat de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen Kroeze, de Bruyn, Mallie, Goebert en Ruiter betreffende de persoonlijkheid van klager niet ongunstig, wat aangaat klagers ambitie in den dienst soms zelfs gunstig, luiden;

Overwegende, dat naar 's Hof's oordeel, hoewel in het onderwerpelijke geval eene gestrenge straf behoort te worden opgelegd, toch, de persoonlijkheid van klager in aanmerking nemende, geen voldoende termen aanwezig zijn voor toepassing van de, in hare gevolgen zeer zwaar zijnde straf van verlaging;

Overwegende, dat de omschrijving van de strafreden eenige wijziging behoeft, vermits daarin minder juist de bijzondere nadruk wordt gelegd op een verband, hetwelk zoude bestaan tusschen het uur van overal, hetwelk voor de onderofficieren slechts betrekkelijke beteekenis heeft, en het tijdstip van aanvang van den dienst;

Overwegende ten slotte, dat, nu de straf van verlaging niet wordt gehandhaafd, het tengevolge van de oplegging dier straf ten onrechte geleden nadeel ingevolge het bepaalde in het derde lid van artikel 66 van de Wet op de Krijgstucht zooveel mogelijk behoort te worden hersteld;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet te niet de beslissing door den Commandant der Marine te Soerabaja den 25sten Juli 1932 op het beklag genomen;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zooals deze komt te luiden:

„Kort nadat hij van zijn commandant en bovendien daarna namens „den Commandant der Zeemacht eene ernstige waarschuwing had „ontvangen, dat zijne plichtsbetrachting en zijn gedrag spoedig „moesten verbeteren wilde hij in zijn rang gehandhaafd blijven, zich „aan een ernstig verzuim schuldig gemaakt door niet op tijd bij eene „dienstverrichting aanwezig te zijn, waarvoor hij zoowel schriftelijk „als mondeling was gecommandeerd (was den nacht tevoren zeer „laat van passagieren teruggekeerd en werd, hoewel gepord zijnde, „op het tijdstip van aanvang van zijn dienst slapende op zijn bed „aangetroffen”.

Wijzigt de opgelegde straf van „verlaging” in eene straf van „twaalf dagen streng arrest met inhouding van de geheele soldij „gedurende den geheelen straftijd”;

Bepaalt, dat de gewijzigde omschrijving van de strafreden en de gewijzigde straf zullen worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje in stede van die, waarover beklag;

Verstaat, dat de tot straffen bevoegde meerdere, die de door het Hof opgelegde straf ten uitvoer zal doen leggen, de wijze zal bepalen waarop het door klager tengevolge van de oplegging van de straf van verlaging ten onrechte geleden nadeel zal worden hersteld ¹⁾;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt één afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den

¹⁾ Men vergelijkte M.R.T. XXVI, blz. 527, XXVIII, blz. 142, alsmede de ingezonden bijdrage XXVIII, blz. 436, in welke laatste eene motiveering kan worden gezien van de nu in praktijk gebrachte opvatting van het Indische H.M.G.

Ofschoon wij de door den geachten inzender naar voren gebrachte *practische* voordeelen van die opvatting kunnen waardeeren, meenen wij toch dat 's Hofs beslissing moeilijk met de Wet valt te rijmen. Het betreft hier eene rechterlijke bevoegdheid, zelfs een rechterlijke plicht, welke nu eenvoudig wordt gedelegeerd aan de militaire autoriteit. Delegatie van wetgevende macht is een zeer bekende figuur in ons staatsrecht, ook delegatie van bestuursbevoegdheid komt voor, maar delegatie van rechterlijke macht is iets nieuws. Wanneer de wet niet uitdrukkelijk daartoe de mogelijkheid opent is de rechter o.i. niet bevoegd de taak, welke de wetgever hem heeft opgelegd, aan het administratief gezag, i.c. de militaire overheid, over te dragen.

commandant der Marine te Soerabaja (alle door tusschenkomst van den Commandant der Zeemacht) en één aan den Commandant der Zeemacht.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 8 Juni 1932.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee D. Scalongne, officier van administratie der 1e klasse A. van Houte, kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis en luitenant ter zee der 1e klasse H. van Schreven.

Fisikaal: Hoofdofficier van administratie der 2e klasse Mr. D. Tollenaar.

Raadsman: Mr. C. P. Eecen, advocaat te Alkmaar.

Art. 134 W. v. M. S.

Als militair opzettelijk zonder daartoe bevoegd te zijn eenigen maatregel in het belang der krijgsmacht en van den dienst bevolen, belemmeren. (Het stoppen van den motor voor de dynamo van de electrische verlichting van de kazerne zoodat dit licht, speciaal noodig bij mogelijk nachtelijk alarm, is uitgegaan).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen: S., marinier der 1e klasse, oud 29 jaren, geboren te Tilburg, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 4 December 1931;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad dd. 26 Mei 1932 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde:

dat hij dienende als marinier der 1e klasse in de kazerne van het detachement mariniers te Oranjestad op het eiland Aruba in West-Indië, aldaar in den nacht van 3 op 4 November 1931 ongeveer tusschen één en twee uur opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, den maatregel in het belang der krijgsmacht of van den dienst ondernomen of bevolen dat des avonds bij het donker worden de aandrijvende motor van de verlichting moest worden aangezet, zoodat die verlichting aanging en dat des morgens bij licht worden die motor moest worden gestopt, waardoor de verlichting uitging en dat er des nachts voldoende licht in de kazerne moest branden om te voorzien in een behoorlijke verlichting, heeft belemmerd of verijdeld,

door bedoelde motor te stoppen, althans handelingen te verrichten welke het stoppen van bedoelde motor ten gevolge hadden, zoodat het licht in de kazerne is uitgegaan;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 27 Mei 1932, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastellegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 8 Juni 1932 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. C. P. Eecen;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van één maand met aftrek van den tijd in voorloopige hechtenis doorgebracht van en met 8 tot en met 21 November 1931 en voorts wat betreft den tijd van en met 22 November 1931 tot en met 23 Februari 1932 in voorloopige hechtenis doorgebracht voor den tijd van zestien dagen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 19 Mei 1920 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse en dat hij thans nog als marinier der 1e klasse dient;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1°. L. H. Blokvoort, marinier der 2e klasse:

dat hij in den nacht van 3—4 November 1931 in de Marinierskazerne te Oranjestad (Aruba) zich te $\pm 1\frac{3}{4}$ uur in de kombuis bevond; dat het licht toen in spanning zakte en onmiddellijk daarna weer opkwam; dat hij in de richting van de motorkamer kijkende, den beklaagde voor de deur van de motorkamer zag staan met de handen zich vasthoudende aan het latwerk van de deur terwijl tegen den wand naast die deur een billardqueue stond; dat hij korten tijd daarna op de binnenplaats komende het licht geleidelijk zag uitgaan, waarop hij iets hoorde vallen en de beklaagde met versnelden pas in zijne richting kwam; dat hij toen is gaan zoeken naar de billardqueue en dit voorwerp vond in de waschplaats achter een badkuip; dat hij in de motorkamer de motor met den slinger heeft aangezet, den hoofdschakelaar heeft ingezet, waarop het licht weer aanging; dat hij in het wachtlokaal rapport van het voorgevallene is gaan doen en toen zich door den beklaagde hoorde roepen; dat hij naar buiten ging, waar de beklaagde tot hem zeide, dat hij, getuige, een groote stommeling was dat hij zóó gehandeld had, want dat hij, getuige, moest begrijpen dat hij, beklaagde, zich had opgeofferd om voor allen beter licht te krijgen; dat hij te ruim 2 uur in dien nacht den beklaagde bij de wacht heeft hooren spreken met Reyndorp en hem o.a. tegen dezen heeft hooren zeggen, dat hij den motor gestopt had voor aller bestwil opdat aansluiting aan het stadsnet zou worden verkregen; dat de motor in de motorkamer is

een benzinemotor, dienende voor de aandrijving van de dynamo voor de verlichting der genoemde kazerne; dat de deur van de motor-kamer bestaat uit latwerk; dat de motor gestopt wordt door het indrukken van het kortsluitingscontact door middel van een zich op het schakelbord bevindende knop; dat er in 't begin eene ontevreden stemming onder de bemanning heerschte tengevolge van voortdurende lichtstoringen;

2°. H. M. Reyndorp, marinier der 1e klasse:

dat hij in den nacht van 3—4 November 1931 wachtcommandant was in de Marinierskazerne te Oranjestad (Aruba); dat te ± 1 uur het licht geleidelijk in spanning zakte en direct daarna weer opkwam om ± 5 minuten later geheel uit te gaan; dat Blokvoort nadat het licht weder was aangegaan, met een billardqueu in de hand in het wachtlokaal kwam; dat, nadat Blokvoort op post was gezet, hij den beklagde in het wachtlokaal aantrof, die tegen hem begon te spreken over Blokvoort „die hem geschaakt had en dien hij wel den nek zou omdraaien”; dat de beklagde verder nog zeide woorden in den geest van: „ik doe het toch voor een betere verlichting en jij bent toch ook lid van den bond”, en „er zijn wel meer die er van af weten dat ik het doen zou om een betere verlichting te krijgen”;

3°. H. J. Veltkamp, brigadier der Militaire Politie:

dat in den nacht van 3—4 November 1931 in de Marinierskazerne te Oranjestad (Aruba) te ± 2 uur het licht geleidelijk uitging, waarop hij naar de motorkamer is gegaan en in de nabijheid daarvan den beklagde aantrof; dat hij met Blokvoort en den beklagde de motorkamer is binnengegaan, waar Blokvoort met den slinger den motor aanzette, waarna de hoofdschakelaar werd ingeschakeld en het licht weder aanging; dat de beklagde in de motor-kamer tot hem zeide: „hij mag niet loopen”; dat hij, op zijn kamer teruggekomen, den beklagde en Blokvoort vlak bij het wachtlokaal samen zag staan praten; dat hij eenige dagen ná 3 November 1931 den luitenant der Mariniers Janssens en den sergeant-majoor van der Wey den motor heeft zien stoppen door staande buiten de deur met een lange stok de pushknop op het schakelbord in te drukken;

4°. G. O. Vonk, marinier der 1e klasse:

dat hij in den nacht van 3—4 November 1931 te ± 2 uur zich bevond in het wachtlokaal van de Marinierskazerne te Oranjestad (Aruba), waar zich ook de wachtcommandant, de marinier Reyndorp, bevond, terwijl de marinier Blokvoort in de nabijheid op wacht stond; dat de beklagde zich bij hen voegde en tegen hem en den wachtcommandant woorden sprak in den geest van „Je mag gerust weten dat ik het gedaan heb, want ik doe het niet alleen voor mij zelf maar voor jelui allemaal” en naar Blokvoort wijzende „dat hij, hem, Blokvoort, wanneer deze het gerapporteerd had, den nek zou omdraaien”;

5°. C. L. M. Janssens, 1e luitenant der Mariniers:

dat de tijdstippen van verlichting in de Marinierskazerne te Oranjestad (Aruba) zoo waren geregeld dat des avonds bij het donker worden de motor werd aangezet, waardoor de verlichting aanging en 's morgens bij licht worden de motor werd gestopt waardoor de verlichting uitging; dat door hem, getuige, in consignes schriftelijk was vastgelegd dat de wachtcommandant op nachtelijke rondes er op moest letten dat voldoende licht in de kazerne brandde; dat deze consignes bij aankomst van een nieuw transport mariniers werden voorgelezen en besproken en hij, getuige, persoonlijk aan wachtcommandanten theorie over die consignes gaf; dat het consigne betreffende de voldoende verlichting door hem, getuige, speciaal was gegeven om te voorzien in behoorlijke verlichting bij mogelijk nachtelijk alarm, daar het detachement Mariniers te Aruba geplaatst was met het oog op de beveiliging en verdediging van dat eiland; dat hij den beklagde niet de bevoegdheid heeft gegeven den aandrijvende motor van de verlichting tijdens de nachtelijke uren stop te zetten;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is S., oud 28 jaren, geboren te Tilburg; dat hij het laatst gediend heeft als marinier der 1e klasse in de Marinierskazerne te Oranjestad (Aruba); dat hij op 19 Mei 1920 voor den tijd van zes jaren in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse; dat hij in den nacht van 3—4 November 1931 zich bevond in de Marinierskazerne te Oranjestad (Aruba), te $\pm$ 1 uur langs de motorkamer ging en zag dat het licht geleidelijk in spanning zakte en daarna weder aanging; dat hij naar de motorkamer terugging en met beide handen leunende tegen het hek daar doorheen naar den motor heeft gekeken; dat hij later weder de motorkamer voorbijging en toen het licht plotseling uitging; dat in de Marinierskazerne geregeld werd geklaagd over lichtstoringen en op 1 November 1931 een algemeen verzoek is ingediend voor verbetering, hetgeen hij, beklagde, heeft opgemaakt en dat daarna door de anderen is geteekend; dat in den ochtend van 3 November 1931 het licht niet brandde terwijl de motor draaide; dat hij toen tegen den brigadier Veltkamp zeide „als we maar een stuk hout hadden dan kunnen wij hiermede de push van den motor indrukken”; dat iemand hem toen een billardqueu in handen gaf en hij heeft getracht de push in te drukken; dat in de Marinierskazerne bepaald was dat des avonds bij donker worden de aandrijvende motor voor de dynamo van de electrische verlichting door den monteur moest worden aangezet, zoodat de verlichting aanging en dat des morgens bij licht worden die motor door den monteur moest worden gestopt, waardoor de verlichting uitging; dat het hem bekend was dat des nachts voldoende licht in de kazerne moest branden; dat bij zijn komst op Aruba de luitenant Janssens hem en andere militairen, die voor wachtcommandant zouden worden aangewezen, mondeling er o.a. op heeft gewezen dat des nachts voldoende verlichting in de kazerne moest zijn; dat hij wist dat de maatregelen omtrent aandrijven en stopzetten van den motor en die

betreffende behoorlijke verlichting des nachts in het belang van de krijgsmacht en van den dienst waren bevolen; dat hij van niemand vergunning had gekregen om meergemelden motor ten tijde en ter plaatse als in de tenlastelegging vermeld stop te zetten;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde zoomede door laatstgenoemde's opgaven elders dan ter terechtzitting gedaan, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld er aan, met dien verstande dat de in de telastelegging vermelde maatregel was bevolen, en door den beklaagde werd belemmerd door den motor te stoppen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

Als militair opzettelijk zonder daartoe gevoegd te zijn eenigen maatregel in het belang der krijgsmacht en van den dienst bevolen, belemmeren;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 1, 60, 134 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Bepaalt dat van den tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht het arrest zonder waarneming van dienst van en met 8 November 1931 tot en met 21 November 1931 geheel en van het arrest met waarneming van dienst van en met 22 November 1931 tot en met 23 Februari 1932 een tijdvak van 16 dagen in mindering zal worden gebracht.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 10 Mei 1932.

President: Luitenant-kolonel der mariniers C. J. O. Dorren.

Leden: Officier van gezondheid der 1e klasse L. Hendriks, officier van administratie der 1e klasse J. C. N. Walter, luitenants ter zee der 1e klasse F. H. Vermeulen en Jhr. N. J. C. Versluys.

Straatschenderij. (Het in een bar baldadig van wit het buffet wegnemen van een halve kruik jenever en met die kruik, zonder deze betaald te hebben, de bar verlaten.)

Beklaagden hebben gehandeld met den wil om baldadig te zijn. Gezien den staat waarin de beklagden tengevolge van een overmatig gebruik van sterken drank verkeerden, is het niet aannemelijk dat zij op het oogenblik van het wegnemen der kruiken jenever het oogmerk hadden van wederrechtelijke toeëigening, in aanmerking bovendien genomen de geringe waarde van het weggenomene (f 2.50 per halve kruik). Vrijspraak van den primair ten laste gelegden diefstal.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marinekazerne „Goebeng”, in de zaak tegen F., stamboeknummer . . . . en W., stambn. . . . ., oud respectievelijk 22 en 23 jaren, geboren respectievelijk te Nijmegen (Gelderland) en den Helder (N. Holland), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende beiden als matroos der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Java”; gedurende de behandeling hunner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerden;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 26en November 1931 No. A. 16/9/28;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 20en April 1932 No. A. 16/3/48, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan ieder der beklagden wordt ten laste gelegd:

dat hij in den avond van den 27sten October 1931 uit het buffet van de bar „Tong A”, gelegen Tandjoeng-Perakweg-Oost No. 324 te Soerabaja, een halve kruik Bolsjenever, toebehoorende aan den eigenaar dier bar Loie Kong Hing, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen met het oogmerk om die kruik met inhoud zich wederrechtelijk toe te eigenen;

althans

dat hij in den avond van den 27sten October 1931 zich bevindende in de bar „Tong A” gelegen Tandjoeng Perakweg-Oost No. 324, te Soerabaja, zijnde dit een voor het publiek toegankelijke plaats, baldadiglijk vanuit het buffet van die bar zonder vergunning van of vanwege den eigenaar der bar, Loie Kong Hing, een halve kruik Bolsjenever, toebehoorende aan genoemden Loie Kong Hing, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen en met die kruik, zonder deze betaald te hebben, de bar heeft verlaten, door welke baldadige handeling nadeel kon worden teweeggebracht;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 29en April 1932, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gesteld telastlegging aan de beklagden zijn beteekend en ieder hunner is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 10en Mei 1932, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagden vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van ieder der beklaagden aan: „straat-schenderij”, en deswege veroordeeling van ieder der beklaagden tot eene geldboete van: tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor den tijd van tien dagen, met vrijspraak van hetgeen aan de beklaagden primair werd te laste gelegd;

Overwegende dat de beklaagden zich resp. den 19en October 1928 en op den 13en Januari 1928 vrijwillig als lichtmatroos respectievelijk onder stamboeknummer .... en .... in den zeedienst hebben verbonden voor den tijd van vijf jaren na het verlaten van het opleidingsschip en dat zij thans nog als matrozen der 2de klasse bij de Koninklijke Marine zijn verbonden resp. tot 24 September 1934 en 30 April 1934;

Overwegende dat beklaagde F. ten processe heeft opgegeven:

dat hij in den avond van 27 October 1931 zich bevonden heeft in de bar „Tong A” gelegen aan den Tandjoeng Perakweg-Oost No. 324 te Soerabaja alwaar hij in gezelschap was van andere matrozen, onder wie de beklaagde W.; dat hij aldaar jenever gedronken heeft en dientengevolge dronken is geworden; dat hij op een zeker oogenblik naar de toonbank in de bar geloopt is, omdat hij nog meer jenever wilde drinken; dat hij om dezen drank te koopen geen geld had en dat hij toen van die toonbank zonder van iemand daartoe vergunning te hebben gekregen een halve kruik Bolsjenever heeft weggenomen; dat die kruik jenever niet van hem was; dat hij de kruik in zijn witte hemd heeft gestopt en er mede naar buiten gegaan is; dat hij verder nog weet ten slotte in politiehanden te zijn gevallen en dat hij niet weet waar de kruik jenever gebleven is; dat hij dien avond voor het eerst jenever gedronken heeft en het aan zijn benevelden toestand wijt de kruik jenever te hebben weggenomen;

Overwegende dat beklaagde W. ten processe heeft opgegeven:

dat hij in den avond van 27 October 1931 te zamen met andere schepelingen onder wie de andere beklaagde, in een Chineesche bar aan den Tandjoeng Perakweg te Soerabaja jenever heeft zitten drinken, tengevolge van welk drankgebruik hij dronken geworden is; dat hij geen geld bij zich had; dat hij niet weet of hij een kruik jenever vanuit die bar heeft weggenomen; dat zulks hem echter door de politie medegedeeld werd;

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe hebben verklaard zooals achter hunne namen is vermeld:

1°. Loie Kong Hing, oud 36 jaar: dat ruim een maand geleden (datum verhoor 7 December 1931) op een avond 5 à 6 matrozen in zijn bar kwamen; dat deze bar genaamd is „Tong A”, gelegen is aan den Tandjoeng Perakweg-Oost No. 324 te Soerabaja en dat

hij, getuige, de eigenaar dier bar is; dat die matrozen jenever bij hem dronken, luidruchtig werden, zongen en op getuige den indruk maakten dronken te worden;

dat op een gegeven oogenblik de beide beklaagden, die hij ten processe heeft herkend, zijn buffet zijn binnengekomen en vandaar ieder een halve kruik Bolsjenever hebben weggenomen zonder deze te willen betalen; dat zij getuige wegdrongen en ieder met de kruik jenever zijn zaak hebben verlaten; dat de beide halve kruiken zijn, getuige's, eigendom waren en dat hij, getuige, de beklaagden geen toestemming had gegeven deze zaken weg te nemen; dat hij zijn bediende Loie Nie Tjam opdroeg de politie te waarschuwen; dat de prijs van een halve kruik Bolsjenever f 2,50 is;

2°. Tjoe Soe Tjoe, oud 26 jaren: dat hij ten tijde van het gebeurde barbediende was bij den vorigen getuige en op den bewusten avond in diens zaak werkzaam was; dat hij gezien heeft, dat de beide beklaagden, die hij ten processe heeft herkend, op een gegeven oogenblik met den barhouder, den vorigen getuige, bij het buffet in gesprek waren en dat hij hoorde, dat het ging over het verstreken van jenever op een bon; dat de barhouder van een bon niets weten wilde en dat de beide beklaagden toen van achter de toonbank ieder een halve kruik Bolsjenever hebben weggenomen, welke kruiken eigendom van den barhouder waren; dat de barhouder de beklaagden wilde tegenhouden, hetgeen niet gelukte en dat zij met de kruiken bij zich de zaak hebben verlaten; dat op order van den barhouder een andere bediende, Loie Nie Tjam, vervolgens de politie heeft gewaarschuid;

Overwegende dat ten processe gebleken is, dat de beide beklaagden op den bewusten avond een overmatig gebruik van sterken drank hebben gemaakt en dientenvolge in een toestand zijn geraakt, in welken zij tot baldadigheden zijn overgegaan; dat gezien den staat waarin zij verkeerden, het niet aannemelijk is, dat zij op het oogenblik van het wegnemen der kruiken jenever het oogmerk hadden van wederrechtelijke toeëigening, in aanmerking bovendien genomen, de geringe waarde van het weggenomene; dat het den Krijgsraad voorkomt dat zij gehandeld hebben met den wil om baldadig te zijn;

Overwegende dat door de verklaringen van de beklaagden, wordende ieders verklaring alleen gebezigd ten aanzien van den beklaagde die deze zelf aflegde, en die der getuigen, wettig en overtuigend is bewezen, met hun schuld daaraan, hetgeen den beklaagden subsidiair werd ten laste gelegd met dien verstande, dat de halve kruik Bols-jenever toebehoorde aan genoemden Loie Kong Hing;

Overwegende dat het als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als „straatschenderij”;

Overwegende omtrent de op te leggen straf: dat de beklaagden van goed gedrag zijn en nog nimmer voor ernstige feiten zijn gestraft geworden; dat de waarde van het weggenomene gering is; te meer daar een der kruiken door de politie in beslag genomen

is, zoodat deze aan den eigenaar kan worden teruggegeven en dat geen der beklaagden eenig voordeel van het ontvreemde heeft genoten; dat in het nadeel van de beklaagden zou kunnen worden aangevoerd, dat zij nuchter geworden zijnde, zich niet met den eigenaar van de kruiken jenever in verbinding hebben gesteld, maar dat een en ander niet zoo onbegrijpelijk is, daar deze dadelijk van het gebeurde een politiezaak gemaakt had;

dat na te melden geldboete geacht kan worden in goede verhouding te staan tot den ernst van de gepleegde feiten, in verband met de persoonlijkheid van de beklaagden en de omstandigheden waaronder de feiten begaan werden;

Gezien de artikelen: 1, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 424 van het Wetboek van Strafrecht; 185 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin!

Spreekt de beklaagden vrij van hetgeen hun primair is ten laste gelegd;

Verklaart het den beklaagden subsidiair ten laste gelegde als hiervoren werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart ieder hunner daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde voor ieder der beklaagden als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt ieder hunner tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor den tijd van tien dagen.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 11 October 1932. ¹⁾

President: Luitenant-kolonel der Mariniers C. J. O. Dorren.

Leden: Officier van gezondheid der 1e klasse L. Hendriks, officier van administratie der 1e klasse J. C. Nidelstein Walter, luitenant ter zee der 1e klasse F. Pinke en F. H. Vermeulen.

Opzettelijke ongehoorzaamheid. (Weigeren en opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan het bevel van een matroos 1e klasse, die beklaagde krachtens beschikking van het bevoegd gezag onder zijne bevelen had, in zijne functie van vice-baksmeeester om het zeuntje te helpen bij het schoonmaken van het bakscommeliewant.)

De commandant van het schip had eenigen tijd te voren bij eene „alle hens voor den boeg” bekend gemaakt dat bedoelde matroos

¹⁾ Dit vonnis is in hooger beroep bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië van 4 November 1932, als wel en terecht gewezen, bevestigd.

1e klasse en nog eenige andere schepelingen in dienst gelijkgesteld waren met korporaal.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marinekazerne Goebeng, in de zaak tegen: K., stamboeknummer 2058, oud $\pm$ 20 jaren, geboren te Sidomoeljo (district) Poedjon, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch matroos der 3de klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, gerequireerde;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 5den Augustus 1932, No. A. 16/8/16;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 21sten September 1932, No. A. 16/9/24, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als Inlandsch matroos der 3de klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, zich bevindende in de Nederlandsch-Indische wateren, aldaar aan boord op den 18den Juli 1932, nadat de Inlandsche matroos der 1ste klasse C. Lewerissa, die krachtens beschikking van het bevoegd gezag beklagde onder zijne bevelen had, in zijn functie van vice-baksmeester hem, beklagde, bevolen had het zeuntje te helpen bij het schoonmaken van het bakscammaliewant, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 27sten September 1932, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en dat hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag den 11den October 1932 des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan: „Opzettelijke ongehoorzaamheid” en veroordeeling deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

Gelet op hetgeen door den beklagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklagde zich op den 25sten Maart 1931 vrijwillig als lichtmatroos onder stamboek No. 2058 voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als Inlandsch matroos der 3de klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot 25 Maart 1937;

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft verklaard: dat hij op 18 Juli 1932 als Inlandsch matroos der 3de klasse

diende aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, welk schip toen te Balikpapan lag;

dat hij in den ochtend van dien dag na het 2de ontbijt van matroos der 1ste klasse Lewerissa, den vice-baksmeester van de bak, (de eigenlijke baksmeester schafte daar nooit), de order kreeg om het zeuntje te helpen bij het schoonmaken van het commaliewant; dat hij hierop antwoordde „tidak maoe, toenggoe sabentar, saja maoe pigi ka W.C.”; dat Lewerissa hem toen zeide dat hij, beklaagde, moest helpen bij het schoonmaken van het commaliewant; dat er op dat oogenblik niemand anders aan de bak waren dan Lewerissa, het zeuntje en hij, beklaagde; dat hij toen nogmaals tegen den vice-baksmeester zeide dat hij eerst naar de W.C. wilde; dat hij daarop naar de W.C. gegaan is; dat bij zijn terugkomst van die plaats het commaliewant al opgeborgen en niemand meer aan de bak aanwezig was; dat wanneer hij, beklaagde, toen nog vuil commaliewant aan de bak zou hebben aangetroffen, hij het zou hebben schoongemaakt; dat behalve, dat hij eerst naar de W.C. wilde, bovendien nog een reden dat hij het bevel niet wilde opvolgen, was, dat eenigen tijd geleden, toen hijzelf, zeuntje was, het baksvolk hem ook niet hielp bij het schoonmaken van het commaliewant; dat hij een bekendmaking, dat hij onder de bevelen stond van Lewerissa, niet gelezen heeft; dat hij toen het in dit verband „alle hens” was, zoover naar achteren stond, dat hij niet hooren kon wat de Commandant zeide; dat hij eenige maanden te voren op de Kweekschool matroos der 1ste klasse Lewerissa ook heeft medegemaakt die aldaar in opleiding was voor kwartiermeester; dat het hem bekend is, dat hij als matroos der 3de klasse in het onderhavige geval de bevelen van den vice-baksmeester moest opvolgen;

Overwegende dat de navolgende getuige ten processe heeft verklaard:

Carel Lewerissa, oud 23 jaren, matroos der 1ste klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”:

dat hij eenige dagen voor 20 Juli 1932 als Inlandsch matroos der 1ste klasse diende aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, welk schip toen te Balikpapan lag en dat hij dienst deed als vice-baksmeester aan de bak aan welke beklaagde zat; dat de Commandant van het schip eenigen tijd te voren bij een „alle hens voor den boeg” had bekend gemaakt, dat hij, getuige, en nog eenige andere schepelingen in dienst gelijkgesteld waren met korporaal; dat de bekendmaking in het Hollandsch en in het Maleisch geschiedde; dat hij op den bewusten dag na het 2de ontbijt het geheele baksvolk, dus ook beklaagde, order gaf het zeuntje te helpen bij het schoonmaken van het bakcommaliewant; dat beklaagde aan deze order niet voldeed en op een bank ging zitten;

dat hij vervolgens tot beklaagde zeide of hij het zeuntje moest helpen of niet, waarop deze antwoordde dat hij niet wilde; dat hij vervolgens zijn order in het Hollandsch en in het Maleisch herhaalde en hem zeide dat hij het zeuntje moest helpen; dat beklaagde

wederom zeide niet te willen en kalm op de bank bleef zitten; dat hij nog eens de order gaf, echter zonder resultaat; dat hij vervolgens het gebeurde ging rapporteeren; dat beklaagde hem niet gezegd heeft dat hij eerst naar de W.C. wilde gaan; dat hij de order om het zeuntje te helpen met het schoonmaken van het commaliewant gaf in zijn functie van vice-baksmeester, daar de baksmeester zelf niet aanwezig was;

Overwegende dat door de verklaring van den beklaagde (verdachte) en die van den getuige wettig en overtuigend bewezen is dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan;

Overwegende dat het als wettig en overtuigend bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid*”;

Overwegende dat na te melden straf geacht kan worden in goede verhouding te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de persoonlijkheid van den beklaagde en de omstandigheden waaronder het gepleegd werd;

Gezien de artikelen: 60, 114 eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier weken.

Krijgsraad te Paramaribo.

Vonnis van 14 Maart 1932.

President: Mr. A. Vettewinkel.

Leden: Officier van gezondheid der 1e klasse Dr. P. H. J. Lampe
en eerste-luitenant A. F. J. Brummer.

Auditeur-Militair: Mr. M. de Niet.

Opzettelijk een meerdere door een toegezonden geschrift beledigen.

(Ondergeteekende verzoekt u dringend en beleeft niet verder op deze zaak aan te dringen. Opdat hier geen onaangenaamheden uit voortvloeien, ter uwer verantwoording. Gezien de wijze van behandeling en bedriegerij van u tegen mij. Dan hoop ik dat nu afgelopen is. Zoo niet dan zijn de gevolgen voor u en mij).

De Krijgsraad is niet overtuigd dat beklaagde, wiens verklaring

op dat punt niet onaannemelijk voorkomt, het oogmerk had zijn meerdere met eenig kwaad te bedreigen. Vrijpraak in zoover.

Tusschen den Auditeur-Militair, eischer bij exploit van den deurwaarder bij het Hof van Justitie in Suriname W. P. F. Dompig, d.d. 16 Februari 1932, vertegenwoordigd door den Advocaat-Generaal, Mr. M. de Niet en G., Algemeen Stamboek No. . . . ., oud 32 jaren, fuselier bij de Troepen in Suriname, geboren te Nijmegen (Nederland), wonende te Albina in het district Marowijne, beklaagde bij voormeld exploit.

In naam der Koningin!

DE KRIJGSRAAD TE PARAMARIBO,

Gezien de stukken van het proces;

Gelet op de verwijzing van den beklaagde naar den Krijgsraad door den Commandant der Troepen in Suriname dd. 25 Januari 1932;

Gelet op de ordonnantie van den Commandant der Troepen in Suriname dd. 15 Februari 1932, waarbij de Krijgsraad is bijeengeroepen tegen Maandag 29 Februari 1932, des voormiddags te 8½ uur, welke aan den beklaagde is betekend, zooals hierboven is vermeld;

Gelet op de voorlezing van het verhoor van beklaagde voor den Officier-Commissaris ondergaan;

Gelet op de voorlezing van een door beklaagde aan den Commandant der Troepen gericht schrijven luidende:

„Albina den 21 Dec. 1931.

„Aan den WelEd. Gestr. Heer

„Z. Schlimmer, Troepen-Comdt.

„te Paramaribo.

„Ondergeteekende verzoekt u dringend en beleefd niet verder op „deze zaak aan te dringen. Opdat hier geen onaangenaamheden uit „voortvloeiën, ter uwer verantwoording. Gezien de wijze van be- „handeling en bedriegerij van u tegen mij. Dan hoop ik dat nu „afgelopen is. Zoo niet dan zijn de gevolgen voor u en mij.

„G., fus. 2e klasse Algm. Stb. No. . . . .

„Albina”.

Gehoord de voorlezing van de schriftuur van eisch, voorgedragen door den Auditeur-Militair en in geschrifte overgelegd, waarvan de conclusie luidt: dat de Krijgsraad den beklaagde zal schuldig verklaren aan het als militair opzettelijk een meerdere door een toegezonden geschrift beleedigen en met eenig kwaad bedreigen, oplevende eene voortgezette handeling en hem te dier zake veroordeelen tot een gevangenisstraf van twee maanden;

Gelet op de verklaring van den beklaagde dat hij afstand doet van het indienen van een schriftuur van antwoord;

Gehoord den beklaagde in zijne verdediging;

Overwegende dat blijkens overgelegd uittreksel-stamboek be-
klaagde ingang 18 Augustus 1921, op welken dag hij te Paramaribo
is aangekomen en in de sterkte der Troepen gebracht, voor den tijd
van 3 jaren is verbonden als soldaat bij het Leger in Nederlandsch-
Indië, ingang 18 Augustus 1924 voor 6 jaren is verbonden bij de
Troepen in Suriname en Curaçao, zoowel in als buiten Europa,
ingang 13 Januari 1928 met verbreking van zijn loopend verband
is herverbonden bij de Troepen in Suriname en Curaçao zoowel in
als buiten Europa voor den tijd van 6 jaren, 4 Februari 1928 naar
Nederland is vertrokken per SS. „Oranje Nassau” en aldaar is aan-
gekomen op 23 Februari 1928, 7 September 1928 per SS. „Comme-
wijne” naar Suriname is teruggekeerd, op 25 September 1928 te
Paramaribo is aangekomen en in de sterkte der Troepen gebracht;

Overwegende dat beklaagde aan den voet van het hem op 16
Februari 1932 betekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van
den Krijgsraad is ten laste gelegd dat hij:

als fuselier bij de Troepen in Suriname, op 21 December 1931
althans op 22 December 1931 althans omstreeks één dier tijdstippen
te Albina in het district Marowijne, althans in dit district of te
Paramaribo, althans in Suriname, gedetacheerd te Albina, opzette-
lijk een meerdere door een toegezonden of aangeboden geschrift
heeft beleedigd of met eenig kwaad bedreigd, hetzij hem heeft uit-
gescholden of beschimpt, door opzettelijk het navolgende, van be-
leedigenden, grievenden en (of) dreigenden inhoud, door hemzelf
geschreven geschrift, door middel van den postdienst op of om-
streeks 21 December 1931 vanuit Albina toe te zenden aan den
Commandant der Troepen B. A. W. Schlimmer althans Z. Schlim-
mer Troepencommandant te Paramaribo, met wien bedoeld wordt
de Commandant der Troepen in Suriname te Paramaribo, zijnen
meerdere, die het aldaar op of omstreeks 22 December daaraan-
volgende ontving, en waarvan de inhoud ter kennis van dien meer-
dere kwam, luidende bedoeld geschrift als volgt:

„Albina den 21 Dec. 1931.

Aan den WelEd. Gestr. Heer
Z. Schlimmer, Troepen Comdt.
te Paramaribo.

Ondergeteekende verzoekt u dringend en beleefd niet verder op
deze zaak aan te dringen.

Opdat hier geen onaangenaamheden uit voortvloeien, ter Uwer
verantwoording. Gezien de wijze van behandeling en bedriegerij
van U tegen mij. Dan hoop ik dat nu afgeloopen is. Zoo niet dan
zijn de gevolgen voor u en mij.

G., fus. 2e klasse Algm. Stb. No. ....
Albina.”

althans een geschrift van gelijke strekking;

Overwegende dat *de beklagde* ter terechtzitting alsnog heeft opgegeven:

dat hij erkent den hem vertoonden brief zelf te hebben geschreven in zijne woning te Albina den 21en December a.p. en hem den daaropvolgenden dag te hebben meegegeven aan den fuselier Westfa, met verzoek dien te posten;

dat het zijne bedoeling was dat bedoelde brief in het bezit zou komen van den majoor-commandant der Troepen te Paramaribo, door hem in den brief aangeduid met „Z. Schlimmer, Troepen Comdt.”;

dat hij dezen brief aan den Commandant heeft geschreven, omdat de Commandant hem sinds Februari 1929 op allerlei wijze het leven onaangenaam maakte, in het bijzonder in verband met het proces tusschen hem en zijne vrouw tot scheiding van tafel en bed;

dat n.l. toen hij in de maand November a.p. te Paramaribo was, de Commandant hem meegedeeld heeft, dat hij er zeker op kon rekenen dat hem een dochter zou worden toegewezen, dat hij daarvoor de noodige maatregelen kon treffen en hij later in de stad mocht komen, om zijn dochter af te halen;

dat hem echter later, toen hij te Albina was teruggekeerd, bericht werd, dat hij niet meer naar de stad behoefde te gaan, daar waarschijnlijk beide kinderen aan zijne vrouw zouden worden toegewezen;

dat hij te Albina een brief van praktizijn Mr. F. J. Schlüter heeft ontvangen, waarbij hem bericht werd, dat in overleg met den Commandant bepaald was, dat hij *f* 10.— per maand meer voor onderhoud van zijne kinderen zou moeten betalen boven de *f* 16.— per maand die hij reeds betaalde;

dat hij door deze handelingen van den Commandant waardoor hij zich misleid en bedrogen achtte en mede door de ondervonden teleurstelling — hij had er vast op gehoopt en gerekend dat hem een dochter zou worden toegewezen — erg opgewonden is geworden en toen bedoelden brief heeft geschreven;

dat hij toegeeft dat o.a. het woord „bedriegerij” beledigend is, doch het niet in zijne bedoeling heeft gelegen den Commandant te beledigen, noch minder hem te bedreigen;

dat het mogelijk is dat de brief door hem in verkeerde bewoordingen is opgesteld, doch het in zijne bedoeling heeft gelegen een verzoek aan den Commandant te richten;

dat hij n.l. bang was, dat als de Commandant zoo doorging, hij wellicht wraak op zijn eigen vrouw en kinderen zou nemen, waardoor er dingen zouden kunnen gebeuren, die zoowel hij als de Commandant later zouden betreuren, daar z.i. de Commandant door zijne handelwijze daarvan dan mede de verantwoordelijkheid droeg;

dat hij erkent dat de brief een bedreiging inhoudt, doch deze niet gericht is tegen den Commandant, maar tegen zijn eigen vrouw en kinderen en tegen zichzelf;

dat hij bij vonnis van den Krijgsraad te Paramaribo dd. 22 April

1929 wegens mishandeling van zijne echtgenootte veroordeeld is tot 3 maanden gevangenisstraf;

Overwegende dat de getuige Bruno Adolf Willem Schlimmer ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij den door beklagde aan zijn adres verzonden brief ontvangen heeft en zich door den inhoud daarvan beleedigd achtte;

dat hij wel den indruk kreeg dat, wanneer hij doorging beklagde op zijn plicht te wijzen, hem kennende en in verband met hetgeen reeds vroeger was gebeurd, beklagde in staat was wat te doen;

dat hij de reden van beklagde tot deze daad zeer gezocht en onwaarschijnlijk vindt en zijn voorstelling van zaken geheel onjuist is;

dat hij bij beklagde heelemaal niet het idee heeft opgewekt dat een van de kinderen aan hem zou worden toegewezen, doch hem vóór de uitspraak, toen hij bij hem op het bureau te Paramaribo was, gezegd heeft zijn tijd alhier te benutten met het treffen van de noodige maatregelen voor het geval hem een kind wordt toegewezen, zoodat hij niet weer aan zijn dienst behoefde te worden onttrokken;

dat hij beklagde in het proces met zijn vrouw in alle opzichten is tegemoetgekomen;

dat hij b.v. hem reeds direct na de uitspraak de gezinstoelage ad *f* 30.— per maand, waarop hij geen recht meer had, kon hebben ontnomen, doch hij, met het oog op de kosten die beklagde voor het voeren van het proces had gemaakt, dit niet heeft gedaan;

dat naar zijne meening beklagde wel het idee had dat hem een kind zou worden toegewezen;

dat beklagde zeer brutaal is en goed onder de duim moet worden gehouden en de door hem gepleegde handeling geheel in strijd is met de militaire tucht;

Overwegende dat door de erkenning van den beklagde en de verklaring van den getuige, in verband met den inhoud van het aan den hoofde dezes vermelde, ter terechtzitting voorgelezen schrijven, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met de schuld van beklagde daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat de Krijgsraad niet overtuigd is dat beklagde, wiens verklaring op dat punt niet onaannemelijk voorkomt, het oogmerk had zijn meerdere met eenig kwaad te bedreigen;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde oplevert misdrijf, strafbaar gesteld bij art. 79 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie Suriname; ¹⁾

dat niet bewezen is hetgeen den beklagde meer of anders is ten laste gelegd, zoodat hij daarvan dient te worden vrijgesproken;

Gezien, behalve het reeds aangehaalde wetsartikel, artt. 1, 6, 10 en 33 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de kolonie

¹⁾ Gelijkkluidend als art. 108 W.v.M.S.

Suriname (G.B. 1923 No. 6) en artt. 193 en 197 van de Regtspleging bij de Landmagt (G.B. 1913 No. 73);

Rechtdoende:

Verklaart den beklaagde G., Algemeen Stamboek No. . . . . voor-
noemd, schuldig aan: het opzettelijk een meerdere door een toege-
zonden geschrift beleedigen;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd
van één maand;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste
gelegd dan bewezen verklaard.

BESCHIKKING VAN 4 MEI 1933 VAN EEN INGEVOLGE ART. 61
W. KR. DOOR DEN MINISTER VAN DEFENSIE AANGEWEEZEN TOT
STRAFFEN BEVOEGDEN MEERDERE.

*„Zich gedragen op een wijze ernstig in strijd met de waardigheid
van den militairen stand, door als onderofficier in uniform gekleed
in een spoorwegcoupé ten aanhoore van anderen, zich op een voor
een beroepsmilitair zeer laakbare wijze uit te laten”. Klager (ser-
geant-kok) moet op grond van zijn optreden onwaardig worden ge-
acht om in den onderofficiersstand te blijven dienen. Strafreden en
straf (verlaging tot matroos-kok) gehandhaafd. Beklag ongegrond.
(Ter behandeling van het beklag als de tot straffen bevoegde
meerdere ingevolge art. 61 W. Kr. door den Minister van Defensie
aangewezen een gepensionneerd vlagofficier.)*

DE GEPENSIONNEERDE VICE-ADMIRAAL A. F. GOOSZEN,

Gelezen de beschikking van den Minister van Defensie van 19
April 1933, IIIe Afd. A, no. 20, waarbij ondergeteekende is aan-
gewezen als de tot straffen bevoegde meerdere, die ingevolge artikel
61 van de Wet op de krijgstuicht zal behandelen het beklag van den
sergeant-kok B.;

Gelezen het beklag van den sergeant-kok B. stamboekno. . . . .
van 23 Maart 1933, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over
de hem door den vice-admiraal C. J. E. Brutel de la Rivière, Com-
mandant der Marine te Willemsoord op 20 Maart 1933 opgelegde
straf van „verlaging tot matroos-kok” zoomede over de omschrij-
ving der bijbehorende strafreden, luidende: „Zich gedragen op een
„wijze ernstig in strijd met de waardigheid van den militairen stand,
„door als onderofficier in uniform gekleed in een spoorwegcoupé ten
„aanhoore van anderen, zich op een voor een beroepsmilitair zeer
„laakbare wijze uit te laten”;

Overwegende, dat de strafoplegger bij schrijven van 29 Maart
1933, no. 6671 Int., gericht aan den Minister van Defensie, te ken-
nen heeft gegeven, dat hij bij het onderzoek niet gehoord wenscht
te worden en dat ondergeteekende voor het nemen zijner beslissing

het verhooren van den strafoplegger ook niet noodig heeft geoordeeld;

Gehoord den gestrafte;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat klager in uniform gekleed op 7 Februari 1933 op zijn reis naar Den Helder op het traject Alkmaar—Den Helder heeft gereisd in een spoorwegcoupé 3e klasse, waarin behalve hijzelf nog eenige burgers waren gezeten;

dat een der burger-medereizigers, die klager persoonlijk kende, o.m. heeft verklaard:

„Op Dinsdag 7 Februari j.l. zat ik in Alkmaar in den trein, die „te 17 u. 5 naar Den Helder zou vertrekken, toen sergeant-kok B., „in uniform gekleed, een zwaren lederen koffer torsend, mijn coupé „binnenstapte, hierbij op luidruchtige wijze de woorden uitend: „Hier heb ik den commandant van de Zeven Provinciën in zitten”. „Mijn overbuurman en ik hielpen hem den koffer in den doorloop „plaatsen, waarbij ik de opmerking lanceerde, dat de commandant „E. toch zoo kwaad niet was. Hierop zeide B.: „Neen dat is zoo, „maar de eerste-officier M. is een rotvent”. Intusschen nam hij „plaats in den anderen hoek van de coupé op dezelfde bank, waarop „ik zat. Plaats nemende hoorde ik hem nog zeggen (zoo in het „algemeen, dus niet tegen een der reizigers in het bijzonder): „Ik „kom pas uit Indië vandaan en ik weet, wat er te koop is; je be- „hoeft me niets te vertellen; 't verwondert me niets, dat 't tot een „uitbarsting kwam”. Na het woord „rotvent” hoorde ik hem ook „nog zeggen: „Zoo zijn er nog meer”. Al deze uitlatingen werden „door B. gelanceerd, vóórdat er sprake was van een gesprek. De „trein was toen nog niet in beweging en heb ik dit alles zeer duide- „lijk kunnen verstaan. Nadat de trein zich in beweging had gesteld, „lokte hij een gesprek uit met zijn overbuurman, welk gesprek ik „niet geheel heb gevolgd, aangezien ik zelf in gesprek was. Wel is „mij bijzonder opgevallen de door hem gemaakte opmerking van: „Dacht U, dat het uit liefdadigheid was dat ik (of wij) altijd „gelapt heb (hebben) voor de arbeidersbeweging bij stakingen en „zoo?” en vervolgens: „Dat was omdat ze ons zouden helpen. Dat „zie je nu maar”. Al deze opmerkingen werden niet direct achter „elkaar geuit, maar waren brokstukken, die ik uit zijn gesprek „opving. Kort daarop hoorde ik B. nog zeggen: „Ik ben geen „militair voor mijn eer (of voor mijn plezier), maar voor mijn „broodje”;

dat een andere burger-medereiziger heeft verklaard:

1°. dat hij niet heeft gehoord, dat de hem onbekende in uniform gekleede sergeant der Koninklijke marine gezegd zou hebben, doellende op zijn koffer: „Hier heb ik den commandant van de Zeven Provinciën in zitten”;

2°. dat hij eveneens niet heeft gehoord, dat klager gezegd zou hebben, dat de eerste-officier M. een rotvent is, doch wel dat hij uit uitlatingen van klager heeft begrepen, dat klager den eerste-

officier M. minder sympathiek vond dan den commandant van de Zeven Provinciën; dat hij zich echter geene uitlatingen meer kan herinneren, waardoor hij tot laatstbedoelde meening is gekomen;

3°. dat hij den sergeant tegen den tegenover klager zittenden burger heeft hooren zeggen: „Dacht U dat het uit liefdadigheid was, „dat ik altijd gelapt heb voor de arbeidersbeweging bij stakingen en „zoo? Dat was, omdat ze ons zouden helpen. En dat zie je nou „maar”;

4°. dat hij den sergeant heeft hooren zeggen:

„Ik ben geen militair voor mijn eer maar ik ben militair omdat „ik er van eten moet” of in elk geval woorden van die strekking, hebbende klager dit gezegde vergezeld doen gaan van een handbeweging over zijn rangonderscheidingsteekenen;

Overwegende dat klager

1°. ontkent dat hij de uitdrukking gebezigd zou hebben: „Hier „heb ik den commandant van de Zeven Provinciën in zitten”, doch zich wel meent te herinneren, dat een der medereizigers hem gevraagd zou hebben of — doelende op den koffer — daar de commandant van de Zeven Provinciën inzat;

2°. ontkent gezegd te hebben, dat de eerste-officier M. een rotvent is, daaraan toevoegende dat hij nooit onder dien officier heeft gediend;

3°. zich niet kan herinneren of hij de hierboven door twee medereizigers gehoorde woorden:

„Dacht U dat het uit liefdadigheid was dat ik altijd gelapt heb „voor de arbeidersbeweging bij stakingen en zoo?” „Dat was omdat „ze ons zouden helpen. Dat zie je nu maar”, gebezigd heeft, waarbij klager nog opmerkt, dat hij zich ook niet kan voorstellen dat hij die woorden zou hebben gesproken, aangezien het al zeer vele jaren geleden is, dat hij voor stakingen had gelapt, waaraan hij toevoegde dat nu toch gebleken is, dat van hulp der arbeidersbeweging geen sprake is geweest, daarentegen dat het optreden van het kamerlid Ir. Cramer en andere sociaal-democraten in de volksvertegenwoordiging oorzaak is geweest, dat verschillende „rechten” van het marinepersoneel waren ingetrokken;

4°. zich niet kan herinneren, dat hij gezegd zou hebben:

„Ik ben geen militair voor mijn eer, maar voor mijn broodje”;

Overwegende, dat klager heeft verklaard, dat op een tusschenstation een burgerpersoon bij het portier, waarnaast hij zat, hem had toegevoegd, dat een dergelijk gesprek niet paste in een coupé, waar iemand in zat met 33 dienstjaren en waarop klager zou hebben geantwoord: „Dat hadt U eerder moeten zeggen, maar niet nu U den trein verlaat”;

Overwegende, dat uit het onderzoek niet is gebleken dat er eenige reden bestaat om aan de goede trouw van de gehoorde burger-medereizigers te twijfelen;

Overwegende, dat, in het midden latende, of klager de uitdrukkingen: „Hier heb ik den commandant van de Zeven Provinciën

in zitten" en „dat de eerste-officier M. een rotvent is" werkelijk heeft gebezigd, uit het onderzoek in ieder geval is komen vast te staan, dat klager zich in het gehoor van burgers heeft uitgelaten op een dusdanige — in strijd met de waardigheid van zijn militairen stand — ergerlijke wijze, dat deze burgers hieraan ernstig aanstoot hebben genomen;

Overwegende, dat een en ander, mede gelet op artikel 8 (4) van het Reglement betreffende de krijgstucht, onvereinigbaar is met de instandhouding van een goede krijgstucht;

Overwegende, dat het laakbare optreden van den sergeant-kok B. geschiedde in een tijd, waarin in het land hevige beroering en spanning waren gewekt door de berichten omtrent dienstweigering en muiterij bij de Koninklijke Marine in Nederlandsch-Indië, hetgeen als een verzwarende omstandigheid dient te worden aange-merkt bij de beoordeeling van klagers optreden;

Overwegende, dat de omschrijving der strafreden de tekortkomingen van klager zeer juist weergeeft en derhalve dient te worden gehandhaafd;

Overwegende, dat klager op grond van zijn optreden onwaardig moet worden geacht om in den onderofficiersstand te blijven dienen;

Overwegende, dat, ondanks de gunstige beoordeelingen, welke in klagers conduiteboekje voorkomen, de opgelegde straf in goede verhouding staat tot het gepleegde feit, daarbij rekening houdende met de tijdsomstandigheden, waaronder het feit plaats vond;

Beschikkende op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de straf met de daarbij behorende strafreden;

Bepaalt, dat van deze beschikking zal worden uitgereikt één afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger en één aan den Minister van Defensie.

Oegstgeest, 4 Mei 1933.

De gep. Vice-Admiraal,

A. F. GOOSZEN.

Deze verlaagde onderofficier heeft naar ons bleek naar aanleiding van bovenstaande beschikking NIET de eindbeslissing van het H.M.G. ingeroepen. Dientengevolge is het Hof niet in de gelegenheid geweest om zijn oordeel uit te spreken over de vraag of het met art. 61 W. Kr. te rijmen is, dat een GEPENSIONNEERD officier wordt aangewezen als de in dat artikel bedoelde tot straffen bevoegde meerdere om over een beklag te beslissen. Eenigen tijd geleden is bij de landmacht als zoodanig ook al eens een gepensionneerd opperofficier aangewezen, doch ook toen is de zaak niet in tweede instantie bij het Hof in behandeling gekomen. Indien aanwijzing van een gepensionneerd militair geoorloofd is, dan zou de leemte waarop wij destijds wezen (zie M.R.T. XXIV, blz. 433), dat n.l. van straffen, opgelegd door de hoogste militaire autoriteit

van land- of van zeemacht beklag wettelijk niet mogelijk is, in werkelijkheid niet bestaan. Wij meenen echter, ook thans nog, dat een gepensionneerd officier niet kan gezegd worden te zijn een „tot straffen bevoegde meerdere”, eene meening welke gedeeld werd door Minister Lambooy blijkens diens in April 1929 gegeven antwoord op een desbetreffend verzoekschrift van de Vereeniging van Officieren van de Nederlandsche Landmacht (Zie M.R.T. XXIV, blz. 533 en XXV, blz. 2).

Nu schijnt daartegenover de redeneering deze te zijn: volgens art. 63, 2° W. v. M. S. zijn onder militairen mede begrepen de tot eenigen militairen dienst gebruikt wordende gewezen militairen. Behandeling van een beklag kan worden beschouwd als „eenigen militairen dienst”, de daartoe aangewezen officier wordt dus weder militair, als vlag- of opperofficier is hij tot straffen bevoegd, mitsdien is voldaan aan den eisch dien art. 61 stelt. Deze gedachten-gang keert naar onze meening de zaak toch wel geheel om. Art. 61 wil voor aanwijzing een tot straffen bevoegden meerdere en als zoodanig kan toch nimmer een gepensionneerd militair worden beschouwd. Eerst DOOR dus na de aanwijzing zou die gepensionneerde weder militair worden, maar de Wet Kr. stelt haar eisch vóór de aanwijzing. Wij betreuren het, doch wij kunnen evenbedoelde redeneering, hoe gaarne ook, niet als juist erkennen.

Red. M. R. T.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer voor Strafzaken, 20 Maart 1933.

Voorzitter: Jhr. Dr. Rh. Feith.

Raadsheeren: Drs B. M. Taverne, C. J. H. Schepel (rapp.), G. Kirberger, R. W. J. C. de Menthon Bake.

ART. 132 SR.

Volgens art. 403 Sv. wordt na verzet de zaak behandeld, als ware het rechtsgeding bij verstek niet voorafgegaan, zoodat Rechtbank of Hof na verzet dezelfde vrijheden hebben als in de verstekprocedure, o.a. de vrijheid om de telastelegging te lezen zooals deze naar hun inzicht behoort te worden uitgelegd, en bij de bewezenverklaring met die uitlegging rekening te houden.

Nu in het art. 132 Sr. het woord „opzettelijk” niet voorkomt is de door het Hof gegeven qualificatie, waarin dit woord wel voorkomt, niet geheel juist, zoodat het arrest wat die qualificatie betreft niet in stand kan blijven.

Het Hof behoefde niet te kiezen in zijn bewezenverklaring tusschen het oogmerk om ruchtbaarheid te geven en het oogmerk om de ruchtbaarheid te vermeederen, nu requirant volgens zijn verklaring, afgelegd tegenover de politie, beide oogmerken had gehad.

Ten onrechte is ten laste gelegd en door het Hof bewezen verklaard dat het feit, waartoe in het geschrift werd opgeruid, strafbaar zou zijn gesteld bij art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, daar dit Wetboek sinds 1 Jan. 1923 niet meer van kracht is. Dit gedeelte der telastelegging was echter overbodig. Indien aan dit deel der telastelegging geen aandacht wordt geschonken, blijft nog over, dat bewezen is, dat requirant openlijk heeft ten toon gesteld enz. een bord, waarop vermeld stond: „Weigert Militaire dienst”, welk feit valt onder art. 132 Sr., daar het feit, waartoe in dit geschrift wordt opgeruid, is het strafbare feit van art. 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht. (Anders de Proc.-Gen.).

De bewering van requirant, dat het weigeren van militairen dienst nergens strafbaar is gesteld, doch integendeel uitdrukkelijk door den wetgever is toegestaan (gedoeld is op de Wet van 13 Juli 1923, S. 357), wordt ongegrond geoordeeld.

(Zie de noot onder het arrest. Red.).

P. v. L. (raadsman Mr. E. O. Goldstein. Red.) is requirant van cassatie tegen een arrest van het Hof te Amsterdam van 29 Dec. 1932, waarbij na verzet is bekrachtigd behalve t.o.v. de qualificatie

een bij verstek gewezen arrest van dat Hof van 24 Nov. 1932, bij welk laatste arrest in hooger beroep, met vernietiging van een vonnis van de Rb. te Haarlem van 22 Sept. 1932, requirant ter zake van „een geschrift, waarin tot enig strafbaar feit wordt opgeruid met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeederen, openlijk ten toon stellen of aanslaan”, met toepassing van art. 132 Sr., is veroordeeld tot eene gevangenisstraf van 8 dagen, hebbende het Hof bij zijn na verzet gewezen arrest deze qualificatie, met vernietiging van het bij verstek gewezen arrest in zooverre, gewijzigd in: „een geschrift, waarin tot enig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeederen opzettelijk ten toon stellen”.

Proc.-Gen. Tak concludeert tot vernietiging en verwijzing:

Na verzet bekrachtigde het Hof te Amsterdam zijn bij verstek gewezen arrest van enkele weken bevorens, waarbij ten aanzien van verdachte als bewezen werd aangenomen: „dat hij omstreeks eind Mei en begin Juni 1932 te Zaandam voor het raam van zijn aan den openbaren weg de C. Th. Kamphuisstraat no. . . . gelegen woning heeft openlijk ten toon gesteld en aangeslagen gehad, duidelijk zichtbaar en leesbaar voor een ieder, die zich daar ter plaatse op genoemden openbaren weg bevond, zoo ook voor in militairen dienst opgeroepen, of op te roepen personen, een bord, waarop met duidelijke letters stond vermeld: „Weigert Militairen dienst”, zijnde een geschrift, waarin wordt opgeruid tot een feit strafbaar gesteld bij art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven”. Alleen de qualificatie werd verbeterd, die van toen af luidde: „Een geschrift, waarin tot enig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeederen opzettelijk (sic) ten toon stellen of aanslaan”, terwijl alsnog werd medegedeeld, dat onder de in de aanklacht opgenomen woorden: „dat verdachte heeft openlijk ten toon gesteld en aangeslagen gehad”, werd verstaan: „dat hij heeft openlijk ten toon gesteld en dat hij heeft aangeslagen gehad”.

Tegen 's Hof's beslissing wordt thans opgekomen met de navolgende 5 middelen ter ondersteuning van het cassatieberoep:

„I. Schending en/of verkeerde toepassing van de artt. 399, 404 Sv., j^o. 132 Sr. door, na bij arrest bij verstek bewezen te hebben verklaard hetgeen aan verdachte als volgt primair ten laste wordt gelegd: dat verdachte omstreeks Mei 1932 te Zaandam voor het raam van zijn aan den openbaren weg de C. Th. Kamphuisstraat no. . . . gelegen woning heeft openlijk ten toon gesteld en aangeslagen gehad duidelijk zichtbaar en leesbaar voor een ieder, die zich daar ter plaatse op genoemden weg bevond, zoo ook voor in militairen dienst

opgeroepen of op te roepen personen, een bord, waarop met duidelijke letters stond vermeld: „Weigert Militairen dienst” zijnde een geschrift, waarin wordt opgeruid tot een feit, strafbaar gesteld bij art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, althans tot een strafbaar feit, zulks met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen,

a. bij arrest na verzet den inhoud der telastelegging anders op te vatten: dat verdachte heeft openlijk ten toon gesteld en aangeslagen heeft gehad het voormelde geschrift;

b. bij arrest na verzet als het bewezen verklaarde eveneens te stellen: dat verdachte heeft openlijk ten toon gesteld en aangeslagen heeft gehad het voormelde geschrift.

Ten onrechte, aangezien het rechtsmiddel van verzet uitsluitend aan den verdachte is gegeven en mitsdien de oorspronkelijke bewezenverklaring en telastelegging, die onder geen strafbepaling hoege-naamd zou kunnen vallen, niet ten gevolge van dit verzet ten nadeele van den verdachte kan worden gewijzigd.”

„II. Schending en/of verkeerde toepassing van de artt. 132 Sr., 338, 339, 349, 351, 403, 422, 423, 415 Sv.,

door het ten laste gelegde te kwalificeeren als: een geschrift waarin tot enig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen *opzettelijk* ten toon stellen en strafbaar te achten.

Ten onrechte, aangezien slechts het openlijk ten toon stellen van een geschrift, waarin tot enig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen, strafbaar zou zijn.”

„III. Schending en/of verkeerde toepassing van de artt. 348, 349, 350, 351, 358, 359, 403, 422, 423, 415, 404, 408 Sv. door, terwijl de zaak ter terechtzitting van het Hof in hooger beroep heeft gediend op 10 Nov. 1932, doch het vonnis, waarvan appèl, reeds was uitgesproken op 22 Sept. 1932, niet te onderzoeken of het appèl door den O. v. J. tijdig was ingesteld.”

„IV. Schending en/of verkeerde toepassing van de artt. 348, 349, 351, 358, 359, 403, 415, 422, 423 Sv., 132 Sr.,

a. door uit de gebezigde bewijsmiddelen af te leiden het oogmerk om aan den *opruierenden* inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen.

Ten onrechte, aangezien uit de gebezigde bewijsmiddelen niet *kan* worden afgeleid het oogmerk om tot een *strafbaar* feit aan te zetten;

b. door geen keuze te doen uit de twee feiten der alternatieve telastelegging of verdachte het oogmerk zou hebben gehad aan den opruienden inhoud van bedoeld geschrift ruchtbaarheid te geven of daarvan de ruchtbaarheid te vermeerderen, gelijk zulks op grond der aangehaalde wetsartikelen had behooren te geschieden.”

„V. Schending en/of verkeerde toepassing van de artt. 32, 116

Invoeringswet Militair Strafrecht (5 Juli 1921, S. 891), 60, 61, 62, 63, 114 Mil. Sr., 1 K. B. 2 Sept. 1922, S. 514, 132 Sr., 1, 2, 3, 4 der Wet van 13 Juli 1923, S. 357, 7 G.w., 403 Sv.,

door de feiten in het eerste cassatiemiddel vermeld, en door het Hof als bewezen aangenomen, strafbaar te achten.

Ten onrechte:

a. aangezien uitdrukkelijk ten laste was gelegd en door het Hof uitdrukkelijk bewezen is verklaard omstreeks Mei 1932 opruiing tot het bij art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande strafbaar gestelde feit, welk Wetboek echter sinds 1 Januari 1923 niet meer van kracht is, terwijl bovendien uit de motiveering van 's Hof's arrest blijkt dat het Hof het ten laste gelegde strafbaar acht, omdat het feit, waartoe zou zijn opgeruid, in voormeld art. 95 strafbaar zou zijn gesteld;

b. aangezien het weigeren van militairen dienst nergens strafbaar is gesteld, doch integendeel uitdrukkelijk door den wetgever is toegestaan."

De middelen I tot en met IV lijken mij allen onjuist, doch de motieven daarvoor zal ik maar niet vermelden, daar het eerste onderdeel van het vijfde mij gegrond voorkomt. Het Hof immers beslist, dat onderwerpelijk sprake is van een geschrift, waarin wordt opgeruid tot een feit strafbaar gesteld in art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande en overweegt: „dat verdachte, door op voorschreven wijze op te wekken militairen dienst te weigeren, hen, die in militairen dienst zijn of zullen worden opgeroepen, en verplicht zijn of zullen zijn dien dienst te verrichten, heeft opgeruid tot het in art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande strafbaar gestelde feit". Bedenkt men echter, dat dit Wetboek is afgeschaft bij art. 32, sub 1°, der Wet van 5 Juli 1921, S. 841, en sedert 1 Jan. 1923 is vervangen door het alstoen krachtens K. B. van 2 Sept. 1922, S. 514, in werking getreden Wetboek van Militair Strafrecht, dan meen ik te mogen beweren, dat de bestreden uitspraak niet voldoende met redenen is omkleed, waardoor geschonden zijn de artt. 350, 358 en 359 i.v.m. art. 415 Sv.

De Hooge Raad enz.;

Overwegende, dat bij het bij verstek gewezen arrest wettig en overtuigend bewezen is verklaard hetgeen aan requirant bij dagvaarding primair is ten laste gelegd: enz. (zie conclusie, 1e al.), met deze beperking, dat het is begaan omstreeks eind Mei 1932 en met dien verstande, dat in het voornoemde geschrift wordt opgeruid tot een feit, strafbaar gesteld bij art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, achtende het Hof niet bewezen, dat verdachte het hem primair ten laste gelegde feit ook heeft begaan omstreeks begin Juni 1932; dat het bewezen verklaarde is gequalificeerd en te dier zake straf is opgelegd als boven is vermeld; dat bij het na verzet gewezen arrest het Hof de in de telastelegging opgenomen woorden: „dat verdachte heeft openlijk ten toon gesteld

en aangeslagen gehad" aldus heeft opgevat, dat aan verdachte wordt verweten: „dat hij heeft openlijk ten toon gesteld en dat hij heeft aangeslagen gehad" en het Hof dan ook in dien zin het bewezene heeft opgevat;

Overwegende ten aanzien van de middelen van cassatie:

dat bij het *eerste* middel is voorbijgezien, dat volgens art. 403 Sv. na verzet de zaak wordt behandeld, als ware het rechtsgeding bij verstek niet voorafgegaan, overeenkomstig de gewone regelen van behandeling ter terechtzitting door de Rb. of het Hof; dat hieruit volgt, dat vrijheden die de Rb. of het Hof hebben met betrekking tot het rechtsgeding bij verstek, hun ook toekomen bij het rechtsgeding na verzet; dat daartoe behoort de vrijheid om de telastegging te lezen, zooals deze naar hun inzicht behoort te worden uitgelegd, en bij de bewezenverklaring met die uitlegging rekening te houden; dat dus het Hof, door te doen wat in het middel wordt afgekeurd, geen van de in het middel genoemde wetsartikelen heeft geschonden of verkeerd toegepast, zoodat het middel is ongegrond;

dat het *tweede* middel is gegrond, omdat het Hof bij het bestreden arrest het bewezen verklaarde op niet geheel juiste wijze heeft gequalificeerd en dit arrest, wat die qualificatie betreft, dan ook niet in stand kan blijven;

dat geen enkel wettelijk voorschrift eischt, ook niet art. 348, i.v.m. art. 415 Sv, dat de rechter, behoudens het geval van art. 358, 3e lid. waarvan echter ten deze niet is gebleken, in zijn uitspraak er reenschap van geeft of een ingesteld appèl tijdig is ingesteld; dat overigens het Hof in zijn verstekarrest de aantekening tot hooger beroep van het vonnis, waarvan appèl, door den O. v. J. ter Griffie van de Rb. gedaan, als „gezien" vermeldt; dat dus het *derde* middel is ongegrond;

dat het *vierde* en *vijfde* middel voor gezamenlijke behandeling vatbaar zijn; dat, wat grief *b* van het *vierde* middel betreft, het Hof geen keuze heeft gedaan uit de hier bedoelde twee feiten der telastegging; dat als bewijsmiddel in het arrest is gebezigd de verklaring van requirant tegenover den in het arrest genoemden rechercheur van politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, in diens op ambtseed opgemaakt proces-verbaal vermeld, dat hij (requirant) het bedoelde bordje ongeveer 3 weken te voren voor het raam zijner woning aan de straatzijde had opgehangen, met het doel, om aan dat opschrift zooveel mogelijk ruchtbaarheid te geven en daarmede zooveel mogelijk menschen te bereiken, ten einde deze ruchtbaarheid te vermeerderen;

dat door den inhoud van dit bewijsmiddel het Hof bewezen heeft kunnen verklaren hetgeen het als bewezen heeft aangenomen, zonder dat het zich verder behoefde te verdiepen in de vraag of hier het oogmerk was om aan den inhoud van het geschrift ruchtbaarheid te geven, dan wel ook om de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen; dat het Hof, dus doende, geenerlei wetsartikel heeft geschonden of verkeerd toegepast; dat deze grief derhalve is ongegrond;

dat grief *a* van het *vierde* middel en grief *a* van het *vijfde* middel beide daarvan uitgaan, dat het Hof ten onrechte heeft aangenomen, dat het bij art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande strafbaar gestelde feit nog steeds is een strafbaar feit in den zin van art. 132 Sr.; dat dit uitgangspunt is juist om de in het *vijfde* middel genoemde reden, dat dit Wetboek sinds 1 Jan. 1923 niet meer van kracht is, zijnde het bij art. 32 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht (wet van 5 Juli 1921, S. 841) afgeschaft, welke Invoeringswet ingevolge het K. B. van 2 Sept. 1922, S. 514, met ingang van 1 Jan. 1923 in werking is getreden;

dat echter, ook indien aan het overbodige deel van de bewezenverklaring, hetwelk op art. 95 van het genoemde Wetboek betrekking heeft, geen aandacht wordt geschonken, alsdan nog steeds bewezen is, dat requirant onder de in de bewezenverklaring bedoelde omstandigheden een bord, waarop met duidelijke letters stond vermeld: „Weigert Militairen dienst”, met het oogmerk om aan den inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te bevorderen, openlijk heeft ten toon gesteld en aangeslagen heeft gehad;

dat dit feit valt onder art. 132 Sr. omdat daaruit blijkt, dat requirant met dit geschrift heeft opgeruid tot het strafbaar feit van art. 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, het weigeren of opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan eenig dienstbevel, den militairen dienst betreffende; dat nu wel in grief *b* van het *vijfde* middel wordt beweerd dat het weigeren van militairen dienst nergens strafbaar is gesteld, doch integendeel uitdrukkelijk door den wetgever is toegestaan, terwijl bij dit laatste, blijkens de toelichting bij het middel gegeven, is bedoeld op de wet van 13 Juli 1923 S. 357, betreffende eene regeling ten behoeve van hen, die gewetensbezwaren hebben tegen de vervulling van militairen dienst, maar nergens in deze wet staat te lezen of daaruit is op te maken, dat weigeren van militairen dienst uitdrukkelijk door den wetgever is toegestaan; dat dus ook deze middelen zijn ongegrond;

Vernietigt het bestreden arrest doch enkel ten aanzien van de qualificatie, aan het bewezen verklaarde gegeven;

En, recht doende ingevolge art. 105 R. O.:

Qualificeert het bewezen verklaarde als: „een geschrift, waarin tot enig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen, openlijk ten toon stellen”;

Verwerpt het beroep voor het overige.

Deze zaak levert een goede illustratie op voor den regel: ieder wordt geacht de wet te kennen. Mr. J. P. Fockema Andreæ zal waarschijnlijk niet nalaten om ze als zoodanig te vermelden in de eerstvolgende uitgaven van zijn onder dezen titel verschenen boekje.

Een andere quaestie is of de H. R. het strafbare feit waartoe werd opgeruid wel volledig heeft vermeld. Er stond in het geschrift:

„Weigert Militaire dienst”. Zou daarmee niet in de eerste plaats bedoeld zijn op te ruien tot het misdrijf van art. 49, 2°, Dienstplichtwet? Het misdrijf van art. 114 Wb. v. M. Sr. bestaat toch in het weigeren te voldoen aan een bepaald dienstbevel en kan alleen gepleegd worden door een militair. Het wil mij voorkomen, dat iemand, die een bord plaats: „Weigert Militairen Dienst”, daarbij het eerst het oog heeft op hen die straks zullen moeten voldoen aan hun dienstplicht. Nu is het natuurlijk waar, dat het misdrijf van art. 114 ook als dienstweigering wordt aangeduid en zich vaak aansluit bij dat van art. 49, 2°, Dienstplichtwet (zie b.v. Krijgsraad 's-Hertogenbosch 10 Nov. 1925 en H. M. G. 20 Nov. 1925, M. R. T., XXI, blz. 363), maar voor den principieelen dienstweigerer zal de dienstweigering toch met het misdrijf van art. 49 D.pl.w. beginnen.

Ten slotte: was het verweer van verdachte dat de aansporing „Weigert Militairen Dienst” sedert de z.g. Dienstweigeringswet 1923 niet meer inhoudt een opruiing tot een strafbaar feit zoo ongemotiveerd als de H. R. het wil doen voorkomen? De formulering van dit verweer, dat het weigeren van militairen dienst nergens strafbaar is gesteld doch integendeel uitdrukkelijk is toegelaten, was natuurlijk niet juist, maar wel is waar, dat, wanneer iemand gewetensbezwaren heeft tegen de vervulling van militairen dienst, hij zich met een verzoekschrift tot den Minister van Defensie kan wenden en dat alsdan een reeds tegen hem aanhangige strafvervolging wegens ongehoorzaamheid aan eenig dienstbevel of dienstvoorschift geschorst en ten slotte zelfs geheel gestaakt kan worden. Een dergelijk weigeren van militairen dienst wordt derhalve wel niet uitdrukkelijk toegestaan, maar toch ook niet strafbaar geacht. Het iemand aansporen om dergelijke gewetensbezwaren te hebben zou m.e. ook niet strafbaar zijn, maar het ongeoorloofde van requirants handeling schuilde daarin, dat hij zonder eenige beperking aanzette tot het weigeren van militairen dienst. Hier moge verwezen worden naar wat Simons in W. 9900 en in zijn noot in W. 9955 onder het arrest van den H. R. van 26 Juni 1916 schreef over opruiing. Toch zou, geloof ik, ook Simons in dit geval van een opruiend geschrift gesproken hebben omdat hier meer gedaan werd dan een strafbaar feit aanprijzen. Er werd hier rechtstreeks tot een bepaald strafbaar feit aangezet, en het is ook niet aannemelijk, dat de requirant niet geweten zou hebben, dat het in het algemeen een strafbaar feit was, waartoe hij aanzette.

J. M. v. B.

(Overgenomen uit het W. v. h. R. no. 12591⁵.)

Het is niet de eerste maal dat wij getroffen worden door het gemis aan belangstelling voor en het gebrek aan bekendheid met het militaire recht bij den doorsnee-jurist. Ook onlangs wees Mr. Müller daar nog weer op (M. R. T. XXIX, blz. 38). Vorenstaand arrest geeft daarvan weder een „schlagend” bewijs. Het is haast

ontstellend, dat noch de Haarlemsche officier van justitie, noch een der drie leden van de rechtbank, noch de advocaat-generaal, noch een der drie raadsheeren van het Amsterdamsche Gerechtshof bekend waren met het feit dat het in de telastelegging genoemde *Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande* reeds tien jaren geleden was afgeschaft.¹⁾

Verder trok onze aandacht de buitengewoon lichte straf (8 dagen gevangenisstraf) welke wegens een voor de militaire tucht zeer gevaarlijk misdrijf werd opgelegd. In hetzelfde *W.v.h.R.*, no. 12591, vinden we op de volgende bladzijde nog een tweede arrest van denzelfden datum opgenomen, ook betreffende opruiing (het verspreiden van papieren met o.a. de woorden: „soldaten staakt”) ter zake waarvan twee beklagden veroordeeld werden tot drie weken gevangenisstraf, v o o r w a a r d e l i j k. Is het te verwonderen dat bij een zoodanige waardeering het begrip „gezag” in Nederland bij een groot deel van het volk verloren gaat, de krijgstucht bij de weermacht geschaad en het voor de verantwoordelijke chefs hoe langer hoe meer onmogelijk wordt gemaakt, die tucht behoorlijk te handhaven. In den vreemde is de rechter zich ten deze sterker van zijne verantwoordelijkheid bewust. Een voorbeeld uit de Engelsche rechtspraak namen we nog kort te voren op (Zie *M. R. T. XXIX*, blz. 13): wegens opruiing van militairen bij geschrifte veroordeelde de sheriff tot tien maanden gevangenisstraf.

Bij lezing van het hierboven overgenomen arrest en nog vóór kennismeming van het onderschrift van prof. van Bemmelen, dachten ook wij eveneens aan het misdrijf van art. 49, 2e lid der Dienstplichtwet, alsmede aan art. 150 W. v. M. S., hetgeen intusschen niet weg-

¹⁾ Nadat deze opmerkingen reeds ter perse waren namen wij kennis van de aflevering van de *Ned. Jur.* van 15 Juli 1933, alwaar (blz. 925) bovenstaand arrest van den H. R. eveneens is opgenomen, voorzien van een onderschrift van prof. Tavernier. Noot 2 daarvan mogen we hier wel overnemen. Zij luidt:

„Deze zaak toont wel duidelijk aan, dat het militair strafrecht zich niet in de belangstelling der juristen mag verheugen. De steller der dagvaarding, de Rechtbank en (tweemaal) het Hof — ook de griffiers mag men gerust meerekenen, want als maar iemand het had ontdekt, ware de fout vermeden — hebben het sinds 1 Januari 1923 afgeschafte *Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van 1814* rustig laten voortbestaan. Hieruit mag wel worden afgeleid, dat de onbekendheid van het militair strafrecht bij de juristen vrij algemeen is. Mag dit zoo blijven? Ik geloof niet, dat dit juist zoude zijn. Wellicht is hier een taak weggelegd voor de hoogleraren in het strafrecht aan onze Universiteiten. In de gewone Leerboeken wordt de materie wel behandeld, bij Van Hamel-van Dijk (blz. 108-111) zelfs vrij uitvoerig. Zie ook Simons I vijfde druk blz. 77-78. Dat het levenswerk van *Van der Hoeven*, 20 jaar na zijn totstandkoming, is in werking getreden, mag bij de Nederlandsche juristen wel bekend zijn, ook, dat er toen één *Wetboek* is gekomen voor de geheele weermacht, in plaats van de afzonderlijke wetboeken voor Land- en Zeemacht. Art. 132 Sr. is trouwens niet het eenige artikel waarbij het militair strafrecht kan te pas komen.”

neemt dat de opruier, hij moge in de eerste plaats het oog hebben gericht op hen die nog in dienst moeten komen, met zijn bord: „Weigert Militairen Dienst” toch óók hen die, vrijwillig of verplicht, reeds in dienst zijn tot het misdrijf van dienstweigering aanzet.

Het door den hooggeleerden annotator aangehaalde voorbeeld is overigens niet gelukkig. Het vonnis van den krijgsraad te 's-Hertogenbosch betref eene oproeping voor herhalingsoefeningen, niet eene inlijving; de dienstweigering sloot zich dus niet aan bij het misdrijf van art. 49 Dienstplichtwet, welk laatste delict trouwens niet eens ter competentie staat van den militairen rechter.

Red. M. R. T.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Juni 1933.

(1933 D. N° 1; I N° 21.)

Fungeerend-Voorzitter: Mr. E. J. Beumer

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

Klagers stelling dat, nu Titel II van de Ambtenarenwet 1929 met ingang van 1 Maart 1933 in werking is getreden, een beroep, ingesteld tegen een besluit genomen vóór dien datum, doch na de inwerkingtreding op 1 September 1931 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement niet kan worden verklaard niet-ontvankelijk op grond dat slechts ontvankelijk zouden zijn beroepen tegen besluiten genomen op of na 1 Maart 1933, is onjuist.

Klager niet-ontvankelijk verklaard in zijn beroep tegen het Koninklijk besluit van 26 Juli 1932, waarbij hij met ingang van 1 September 1932 uit 's Rijks dienst is ontslagen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te IJ., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. S. R. Perrin, advocaat te Amsterdam,

tegen:

Hare Majesteit de Koningin, verweerster, vertegenwoordigd door Haren Minister van Financiën, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. B. R. Wesseling, advocaat te Utrecht.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 26 Juli 1932, N° 39, gecontrasigneerd door den Minister van Financiën, gezien het advies der Commissie van advies voor den Dienst der Belastingen, d.d. 27 Juni 1932, is goedgevonden en verstaan:

1. X., ontvanger der registratie en domeinen te IJ., met ingang van 1 September 1932 uit 's Rijks dienst te ontslaan;
2. voorzover dat noodig mocht zijn, te bevelen, dat de strafoplegging onmiddellijk ten uitvoer zal worden gelegd;

Overwegende dat X. tegen vermeld Koninklijk Besluit beroep heeft ingesteld bij klaagschrift, hetwelk 2 Maart 1933 ter Griffie van dezen Raad is ingekomen, verzoekende:

primair: opgemeld Koninklijk Besluit nietig te verklaren,

subsidiair: het te vernietigen

en in beide gevallen den Staat der Nederlanden te veroordeelen tot vergoeding daarenboven van alle schaden door den klager geleden, bestaande uit:

a. het gederfde salaris van 1 September 1932 af, berekend naar een bruto-jaarwedde van *f* 5760.—, een kindertoeslag van *f* 168.— per jaar, waarvan in het Pensioenfonds per jaar te storten 5,5 % van *f* 3000.— en 3% van het bruto-salaris, behoudens vermindering door salariskorting en vermeerdering door periodieke verhooging en behoudens verhooging tot het hogere netto-maandsalaris, dat genoten zal worden in de toekomst door een ontvanger der registratie en domeinen, die op hem volgt in ancienniteit, met ingang van den dag, waarop deze dit hogere maandsalaris zal beginnen te genieten;

b. bij zijn overlijden uit te betalen aan zijn weduwe en eventuele weezen de pensioenen, als bepaald door de pensioenwetgeving;

c. alle verdere schade, door den klager geleden, nader vast te stellen tot een maximum van *f* 20.000 en een minimum van *f* 1200.—;

d. kosten rechtens

en den Staat te veroordeelen namens hem de vereischte stortingen te doen in het Pensioenfonds;

Overwegende dat de gemachtigde van den Minister van Financiën bij tijdig ingediende contra-memorïe dezen Raad heeft verzocht het beroep kennelijk ongegrond te verklaren, althans zich onbevoegd te verklaren van het beroep kennis te nemen, althans het beroep niet-ontvankelijk te verklaren; subsidiair, voor geval deze Raad van oordeel is, dat het door klager aanhangig gemaakte geschil door hem berecht moet worden, het aangevallen Koninklijk Besluit ongewijzigd te handhaven;

In rechte:

Overwegende dat allereerst de vraag moet worden beantwoord, of klager in zijn beroep kan worden ontvangen;

Overwegende dat klager voor zijne bevestigende beantwoording van die vraag bij klaagschrift het volgende aanvoert:

„dat art. 58 van de Ambtenarenwet 1929 hem het recht geeft *naleving* te vorderen van de bepalingen van de Ambtenarenwet en van de daarop gegronde reglementen, in den vorm van een actie tot nietigverklaring (art. 47, lid 1) of vernietiging (art. 47, lid 3);

dat hetzelfde art. hem voorts het recht geeft verzachting te vragen van een onevenredig hooge straf;

dat dit art. geenerlei beperking inhoudt, speciaal niet wat den tijd betreft, waarop het strijdige besluit moet zijn voorgevallen;

dat, waar de op de Ambtenarenwet berustende reglementen

geven rechten van materieelen aard, het vanzelfsprekend is, dat tegelijkertijd daarmee ook geboren wordt een recht tot handhaving, tot het doen naleven der voorschriften en bestaat een *vorderingsrecht* (zie Arr. H.R. d.d. 27 Maart 1914. W. 9649 ad art. 1014 B.W.);

dat aan dit vanzelfsprekend feit niet afdoet, dat op het moment van het ontstaan van dat recht nog niet bestaat het forum, waarvoor men dit recht kan doen handhaven;

dat de instelling van een forum op een bepaalden datum in geenen deele vanzelf wil zeggen, dat reeds vroeger geschonden of verworven rechten, daarvoor niet zouden kunnen worden gehandhaafd;

dat art. 58 Ambtenarenwet terecht dienaangaande dan ook geenerlei beperking maakt;

dat hij daarom als klager vermeent het recht te hebben bij dezen Raad in beroep te komen tegen de straf, die bij opgemeld Koninklijk Besluit van 1932 aan hem, klager, is opgelegd, wijl het Algemeen Rijksambtenarenreglement van 1931, benevens het Alg. Regl. Belastingdienst van 1931, welke op den klager zijn toegepast bij het opleggen van de in opgemeld Koninklijk Besluit vervatte straf, te weten ontslag uit 's Rijks dienst, uitgaan van de gedachte, dat er voor den gestrafte een beroep openstaat bij dezen Raad;

dat ook art. 60 der Ambtenarenwet niet dit recht kan doen verloren gaan, daar een aan een actie verbonden termijn, verjaringstermijn, vervaltermijn, dechéancetermijn nooit kan beginnen te loopen voor en aler de actie daadwerkelijk doorvoerbaar is, in casu de termijn op het vroegst kan aanvangen op 1 Maart 1933 (vergeelijk de analoge controverse ad B.W. 766 bij verkrijging door verjaring) onverminderd nog de bewering, dat artikel 60 niet toepasselijk is op schendingen vóór 1 Maart 1933, met gevolg, dat beroep op de rechterlijke instantie voor die gevallen is gebonden aan de gewone verjaringstermijn;

dat het hier is een procedure in eersten aanleg (art. 3), waarop art. 60 toepasselijk is;

dat art. 60, lid 3, ook weer zonder eenige beperking aan den rechter de bevoegdheid geeft een vordering te ontvangen *na* verloop van den vorderingstermijn, mits het beroep zóó spoedig is ingesteld als klager dit redelijkerwijs heeft kunnen doen;

dat de eenige verdere beperking, welke de wet hier stelt, er eene is *ten voordeele* van den klager, waar n.l. de wet de vrije, discretionaire bevoegdheid van het gerecht *beperkt*, door voor te schrijven, dat bij een termijnoverschrijding, als gevolg van te late ontvangst van stukken, in elk geval met *dezen* factor *moet* worden rekening gehouden;

dat klager zijn vordering inderdaad heeft ingesteld zoodra mogelijk;

dat de Ambtenarenwet en de Ambtenarenrechter in de eerste plaats zijn ingesteld ter bescherming van den ambtenaar;

dat hij daarom — voor zooveel noodig — met beleefden aandrang vraagt met het oog op de *ernstige* en *omvangrijke* schending zijner rechten, de duidelijk kenbaar *onevenredig hooge* straf en de voor hem *zeer fnuikende* gevolgen, van dit in art. 60 gegeven recht gebruik te willen maken en zijn vordering te ontvangen;

dat noch de M. v. T. noch de M. v. A. noch de Alg. Beschouwingen ter zake van deze wet dwingen tot een beperkte uitleg van art. 60, noch de systematiek der wet; dat uit de geheele behandeling in de beide Kamers blijkt, dat niemand er aan gedacht heeft, dat het materieele recht niet gedekt zou zijn door een beroepsmogelijkheid;

dat veeleer uit de Alg. Besch. (Minister Donner: Hand. IIe Kamer 1929/1930 pg. 183 ad art. 133) blijkt, dat het formeele recht er reeds veel eerder dan het materieele zou zijn geweest (institute van geruimen tijd later te komen) ware het niet, dat gewacht is op de uitwerking van het materieele recht;

(„Daartoe klemt ook de reden, die ik al bij de Alg. Besch. heb genoemd, dat het bij uitstek moeilijk zal zijn het formeele recht in te voeren, wanneer de uitvoering van art. 125 nog niet heeft plaats gehad”);

(Ook uit de toelichting op art. 3 blijkt het systeem: op het materieele recht steeds aansluitend formeel recht. Ingevoerd wordt een modificatie (de admin. instanties), waartegen geen bezwaar kan bestaan, daar zij slechts werken onder een eindcontrole van den Centralen Raad van Beroep);

dat voorts ook geen enkele toelichting op art. 135 (aanvankelijk 134) dwingt tot een andere opvatting;

dat mitsdien de klager tegen opgemeld Koninklijk Besluit in beroep komt;”

Overwegende dat klagers stelling dus kennelijk is, dat, nu de tweede titel van de Ambtenarenwet 1929, ingevolge het Koninklijk Besluit van 26 Januari 1933, Staatsblad No. 32, met ingang van 1 Maart 1933 in werking is getreden, een beroep, ingesteld tegen besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen), genomen, verricht of uitgesproken vóór 1 Maart 1933, doch na 31 Augustus 1931 (zijnde het bij Koninklijk Besluit van 12 Juni 1931, Staatsblad No. 248, ingevolge artikel 125, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, vastgestelde „Algemeen Rijksambtenarenreglement” met ingang van 1 September 1931 in werking getreden) niet kan worden verklaard niet-ontvankelijk, op dezen grond, dat slechts ontvankelijk zouden zijn beroepen, ingesteld tegen besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen), genomen, verricht of uitgesproken op of na 1 Maart 1933;

Overwegende dat klager tot staving van de bovenomschreven stelling aanvoert, dat uit de geheele behandeling in de beide Kamers blijkt, dat niemand er aan gedacht heeft, dat het materieele recht niet gedekt zou zijn door een beroepsmogelijkheid, doch veeleer uit de beraadslaging blijkt, dat het formeele recht er reeds veel eerder

dan het materieele zou zijn geweest — in stede van geruimen tijd later te komen — ware het niet, dat gewacht is op de uitwerking van het materieele recht;

Overwegende dat deze Raad zich met die zienswijze niet kan vereenigen, doch van oordeel is, dat uit niets blijkt, dat de wetgever er ook maar één oogenblik aan gedacht heeft, dat het materieele recht van stonde aan gedekt zou moeten zijn door een beroeps-mogelijkheid;

Overwegende dat, integendeel, de Minister van Justitie, onder wiens verantwoordelijkheid het wetsontwerp, houdende regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren, is ingediend en in het Staatsblad is opgenomen als „Ambtenarenwet 1929”, blijkens het door hem op 6 April 1933 ingezonden antwoord op een hem door een lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal gestelde vraag, van oordeel is, dat van schending vóór 1 Maart 1933 van op artikel 125 der Ambtenarenwet 1929 berustend ambtenarenrecht zonder nadere voorziening geen beroep mogelijk is — voor zooveel betreft beroep op de ambtenarengerechten en den Centralen Raad van Beroep ¹⁾ — en dat hij aan dit oordeel nog heeft toegevoegd, dat het van den aanvang af in de bedoeling heeft gelegen, dat de inwerkingtreding van de rechtspraak in ambtenarenzaken op een later tijdstip werd vastgesteld dan die van andere bepalingen van ambtenarenrecht, met name van die omtrent de verplichting tot regeling van het materieele recht (Handelingen der Staten-Generaal 1932—1933, II, Aanhangsel, bl. 189);

Overwegende dat dit standpunt in hoofdzaak kennelijk ook gedeeld wordt door de Commissie uit de Tweede Kamer, in wier handen werden gesteld de inlichtingen op het adres van een ambtenaar, aan wien bij missive van den Minister van Justitie van 30 Juli 1932 was medegedeeld, dat hij met ingang van 1 Januari 1933 op wachtgeld zou worden gesteld, welke commissie, bestaande uit 5 leden, die allen aan de totstandkoming van de Ambtenarenwet 1929 hebben medegewerkt, in haar verslag o.a. schrijft:

„Aanleiding om te bevorderen, dat met den meesten spoed uitvoering zal worden gegeven aan Titel II der Ambtenarenwet 1929 is vervallen sedert bij Koninklijk Besluit van 26 Januari 1933 (Staatsblad No. 32) bedoelde wet met ingang van 1 Maart 1933 volledig in werking is getreden. Volledigheidshalve merkt uw Commissie nog op, dat, naar haar meening, deze inwerkingtreding aan adressant nimmer het beroep zou hebben kunnen openen op de instantiën krachtens de Ambtenarenwet, nu het besluit, waardoor adressant zich bezwaard acht, is genomen vóór de inwerkingtreding van de toepasselijke wetsbepalingen” (Gedrukte Stukken, Zitting 1932—1933, 274, no. 2, bl. 2);

Overwegende dat deze Raad het standpunt, in de beide vooraf-

¹⁾ Zie in gelijken zin ook de Mem. v. Antw. op art. 14 „Militaire Ambtenarenwet 1931”, M.R.T. XXVII, blz. 471. Red. M.R.T.

gaande rechtsoverwegingen omschreven, juist acht, nu geenerlei wetsbepaling uitdrukkelijk een beroep toekent tegen besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen), genomen, verricht of uitgesproken vóór de inwerkingtreding van Titel II der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat met name niet kan worden betoogd, dat artikel 60, lid 3 der wet zoodanig recht erkent;

Overwegende toch dat genoemd lid slechts de mogelijkheid schept, dat de fatale gevolgen van de overschrijding van den beroepstermijn onder bepaalde omstandigheden achterwege blijven, maar zich in het minst niet uitspreekt over de praealabele vraag, of een recht van beroep bestaat;

Overwegende dat uit dit alles voortvloeit, dat in casu aan klager eenig recht van beroep op dezen Raad niet toekomt, zoodat hij in het niettemin door hem ingestelde beroep moet worden verklaard niet-ontvankelijk;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart X. niet-ontvankelijk in zijn beroep. ¹⁾

---

¹⁾ Bij uitspraak van denzelfden datum heeft de Centrale Raad van Beroep op gelijklopende gronden eveneens niet-ontvankelijk verklaard het College van Burgemeester en Wethouders van Woerden in zijn beroep naar aanleiding van eene uitspraak van het Scheidsgerecht dier gemeente van 17 Januari/8 Februari 1933, waarbij eene door B. en W. aan een bedrijfsmeester der bronwaterleiding opgelegde straf te zwaar werd geacht en waarbij werd uitgesproken dat een andere straf diende te worden opgelegd.

Eveneens is, bij uitspraak van 22 Juni 1933, op dezelfde gronden niet-ontvankelijk verklaard het College van Burgemeester en Wethouders van Zevenbergen in zijn beroep naar aanleiding van eene uitspraak van het Scheidsgerecht dier gemeente van 9 Maart 1933, waarbij werd uitgesproken dat aan een gemeentebode, door B. en W., d.d. 29 November 1932, gestraft met niet-eervol ontslag, behoorde te worden opgelegd de straf van verwijdering uit den dienst voor den tijd van 3 maanden met stilstand van jaarwedde.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1932—1933. 184.

Tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond.

Bij Koninklijke boodschap van 5 November 1932 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het volgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat eene tijdelijke voorziening wenschelijk is met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

De artikelen 37, derde lid, en 37a, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht blijven in zaken, waarin eindvonnis in eersten aanleg gewezen wordt in de jaren 1933 tot en met 1935, buiten toepassing ten aanzien van:

- 1°. de misdrijven, omschreven in de titels XXII — met uitzondering van het misdrijf van artikel 312 —, XXIV, XXV en XXVI van het Tweede Boek en in de artikelen 416, 417 en 417bis van dat Wetboek;
- 2°. de overtredingen, bedoeld in artikel 37, derde lid,

tenzij de verdachte bij derde of volgende herhaling, telkens binnen een jaar — tijden van verzekerde bewaring niet inbegrepen — nadat de laatste uitspraak te zijnen laste onherroepelijk is gewor-

den, een dezer misdrijven of, wordt wegens eene overtreding vervolgd, eene der onder 2°. bedoelde overtredingen heeft begaan.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

184. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het is bekend, dat de met 1 November 1928 in werking getreden Psychopathen-wetten, wat betreft de daarin geopende mogelijkheid van terbeschikkingstelling, veelvuldige toepassing hebben gevonden. Reeds zeer spoedig is de ondergeteekende op uitbreiding van gestichtsruimte bedacht moeten zijn.

Naar den indruk van den ondergeteekende is de vraag alleszins gewettigd, of bij die toepassing voldoende rekening is gehouden met het uitgangspunt der wetten, hetwelk was, dat de maatregel bij aanwezigheid van gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens slechts toepassing behoort te vinden, indien het belang der openbare orde dien maatregel „bepaaldelijk vordert”.

Wanneer men ziet, welk aandeel de vermogensmisdrijven in de gevallen van terbeschikkingstelling hebben (meer dan de helft) en daarbij in aanmerking neemt, dat de maatregel somtijds reeds bij de eerste veroordeeling wordt verordend, dan is er grond voor het vermoeden, dat wel eens tot terbeschikkingstelling wordt overgegaan, zoodra een geval van gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van geestvermogens aanwezig is en niet aanstonds wordt overzien langs welke lijnen de toekomstige reclasseering van den verdachte moet verlopen.

Men kan deze ruime toepassing uit het oogpunt van doeltreffende voorziening op zich zelf reeds van zeer twijfelachtig nut achten. De onvoorwaardelijke terbeschikkingstelling beteekent opneming van den betrokkene in een gesticht, verwijdering dus uit de maatschappij, waarin de terugplaatsing met groote moeilijkheden kan gepaard gaan, terwijl hij, in de maatschappij gelaten, tastend en zoekend wellicht zijn assimilatie zou hebben gevonden. Vooral voor de jongeren — het overwegend deel der gevallen — geldt dit.

Van meer dadelijke beteekenis echter is, dat de aldus uitgevoerde wetten voor steeds stijgende uitgaven plaatsen, die, met name in den tegenwoordigen tijd, niet kunnen worden gedragen. Van 1929 tot 1931 zijn die uitgaven verdriedubbeld.

Dit stelt voor de noodzakelijkheid om — trouwens in den geest

van de wettelijke bepalingen, welke terbeschikkingstelling slechts voor de uiterste gevallen hebben gewild — naar een voorziening te zoeken, welke waarborgt, dat de terbeschikkingstelling slechts, waar bescherming der openbare orde dit dringend vereischt, wordt toegepast. De ondergeteekende meent, dat men zich daartoe reenschap moet geven, dat uit een oogpunt van bescherming van de openbare orde niet alle rechtsgoederen gelijkelijk zijn te waardeeren; misdrijven tegen lijf of leven of tegen de zeden vallen niet onder hetzelfde oordeel als vele vermogensmisdrijven. Althans is bij deze laatste de eisch redelijk, dat het gevaar in dat opzicht van een psychopaath zich door herhaling van feiten moet bewezen hebben, alvorens tot zoo ingrijpenden maatregel wordt overgegaan.

In dien zin is het ontwerp opgezet, hetwelk hiernevens wordt aangeboden. Het beperkt er zich toe de strafbare feiten te noemen, ten aanzien waarvan voor terbeschikkingstelling de eisch van herhaalde recidive, telkens binnen bepaald tijdsverloop, wordt gesteld. Als zoodanig zijn vermeld de vermogensmisdrijven — afgezien van een drietal zeer ernstige delicten: diefstal met geweld of bedreiging, afpersing en afdreiging —, zoomede de overtredingen, die in artikel 37 van het Wetboek van Strafrecht worden genoemd.

Aan het ontwerp is het karakter gegeven van een tijdelijke voorziening. Al zijn in het vorenstaande overwegingen kenbaar gemaakt, die den voorgestelden maatregel ook anders dan uit hoofde van de dringend noodzakelijke beperking van uitgaven aanbevelen, zoo komt het den ondergeteekende toch beter voor een definitieve beslissing te dezen thans niet te nemen. Liever ware de praktijk dezer tijdelijke voorziening af te wachten, om aan de hand daarvan te beoordeelen, of voor een blijvende regeling aanleiding is.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

VOORLOOPIG VERSLAG.

De Vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, in wier handen dit wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daaromtrent het navolgende te rapporteeren:

Het oordeel der Commissie omtrent de voorgestelde regeling, welke een tijdelijke buitenwerkingstelling der Psychopathenwetten met betrekking tot de bedrijvers van vermogensdelicten en overtredingen beoogt, kan tot haar leedwezen niet gunstig zijn. Zij acht haar principieel niet juist en ook op practische gronden te ontraden, terwijl de uitwerking van de bedoeling der Regeering haar evenmin kan bevredigen.

Het hoofdbeginsel der Psychopathenwetten is, dat een psychopaath ter beschikking der Regeering gesteld kan worden, zoodra

hij eenig, onverschillig welk, delict heeft begaan, en onder de voorwaarde, dat het belang der openbare orde dit bepaaldelijk vordert. Welk delict gepleegd is, doet bij de beoordeeling van de vraag, of iemand ter beschikking gesteld zal worden, in beginsel niet af. Alleen wegens de gewone overtredingen kan niet ter beschikking gesteld worden. Beslissend zijn slechts de gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens en het belang der openbare orde. Het delict is dus slechts symptoom van den psychopathischen aanleg, die zich uit in onmaatschappelijkheid.

Dit beginsel wordt door het wetsontwerp verlaten. Ook bij aanwezigheid der beslissende factoren zal terbeschikkingstelling worden uitgesloten; of de openbare orde interneering van den delinquent in een bepaald geval eischt, daarmede mag de rechter voortaan bij zijn beslissing geen rekening meer houden, wanneer de psychopatische aanleg zich openbaart in een zeker soort van delicten.

De Minister gaat uit van de stelling, dat bedrijvers van economische delicten en van landlooperij etc. veel minder gevaarlijk voor de maatschappij zijn dan degenen, die zich aan andere categorieën van delicten schuldig maken. Dit moge waar zijn voor misdadigers met normalen aanleg, de Commissie is van oordeel, dat deze stelling in het algemeen niet opgaat ten aanzien van hen, bij wie gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestaat, daar bij deze personen de crimineele aanleg zich toevallig den eenen keer kan uiten in het plegen van een vermogensdelict, den anderen keer echter in het begaan van een voor de maatschappij veel gevaarlijker misdrijf. Zij acht de voorgestelde incidenteele buitenwerkingstelling van een gedeelte van het Wetboek van Strafrecht dan ook zeer bedenkelijk. Zij erkent, dat iedere noodmaatregel op dit gebied min of meer onlogisch moet zijn, en zij zou dan ook de voorkeur geven aan een definitieven maatregel, die het systeem der wet niet omver zou werpen. Wel is zij zich bewust, dat het zeer moeilijk zal zijn, in een nieuwe wetsbepaling scherpere grenzen te trekken voor de toepassing der terbeschikkingstelling dan thans reeds gelden; doch nu niet blijkt, dat de Minister zulks onmogelijk acht, meent zij, dat de definitieve weg boven dien van een noodmaatregel als deze te verkiezen is. Zoolang zij echter een dergelijk blijvend voorstel niet voor zich heeft, moet zij zich omtrent de beoordeeling van den inhoud daarvan natuurlijk alle vrijheid voorbehouden.

De Commissie meent, dat de opsomming der delicten, welker bedrijvers zullen worden onttrokken aan de werking van de artikelen 37, derde lid, en 37a, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht, niet vrij te pleiten is van willekeur; zij erkent overigens dat iedere opsomming van dezen aard willekeurig moet zijn, doch dat is een argument te meer tegen het stelsel van het ontwerp.

Tenzij iemand reeds driemaal wegens een vermogensdelict of een der in artikel 37, derde lid, genoemde overtredingen is veroordeeld, zal hij bij veroordeeling ter zake van zulk een vermogens-

delict of van een der genoemde overtredingen gedurende de eerste drie jaren niet meer ter beschikking der Regeering gesteld kunnen worden. Begaat hij echter een ander misdrijf, onverschillig welk, dan is zijn terbeschikkingstelling op eens weer mogelijk: indien de dief bij zijn arrestatie rukt en trekt of den politie-ambtenaar een klap geeft, dan maakt hij zich schuldig aan wederspanningheid of mishandeling, zoodat bij veroordeeling te dier zake dit wetsontwerp niet op hem van toepassing is; begaat een psychopaath een eenvoudige belediging, dan kan hij eveneens worden geïnterneerd. De officier van justitie, die van meening is, dat het belang der openbare orde de terbeschikkingstelling van een delinquent bepaaldelijk vordert, zal zich verplicht zien, ten einde dit doel te kunnen bereiken, naast het vermogensdelict zoo mogelijk ook een ander misdrijf ten laste te leggen, terwijl de rechter, die deze meening deelt, het zich eveneens tot plicht zal rekenen, wegens dat andere misdrijf te veroordeelen.

De Regeering ziet zelve in, dat buitenwerkingstelling van de Psychopathenwetten voor de bedrivers van de in het eenig artikel genoemde delicten niet onbeperkt kan worden doorgevoerd. Zij stelt daartoe voor, dit eenig artikel niet toe te passen op hen, die te voren reeds driemaal kort na elkaar zijn veroordeeld. Blijkens de Memorie van Toelichting is haar bedoeling, psychopathen, welker gevaarlijkheid zich door *herhaling van feiten* heeft bewezen, voor terbeschikkingstelling in aanmerking te brengen. De Commissie wijst er echter op, dat herhaling van feiten zich in vele gevallen voordoet, zonder dat herhaalde *veroordeeling* daarop volgt. Ook dit leidt tot groote willekeur. De psychopaat, bij wiens aanhouding pas wordt ontdekt, dat hij reeds een heele reeks diefstallen heeft begaan, doch die overigens nog geen driemaal werd veroordeeld; zijn soortgenoot, die nimmer werd vervolgd, omdat zijn familie telkens weer de benadeelden schadeloos stelde; de man, die in een opvoedingsgesticht herhaaldelijk blijk gaf van een crimineelen aanleg, zonder dat hij deswege met den strafrechter in aanraking gekomen is — zij allen, en dit zijn slechts voorbeelden, waarvan het aantal gemakkelijk te vermeerderen valt, zullen voortaan niet kunnen worden geïnterneerd.

Het verwondert de Commissie, dat de Regeering in dit ontwerp spreekt van „*derde* of volgende herhaling”, terwijl de Commissie-WELTER adviseerde tot een soortgelijke bepaling, doch daarbij een uitzondering maakte voor gevallen van *tweede* of volgende herhaling. Het ontwerp beperkt dus de toepassing der Psychopathenwetten op hen, die wegens vermogensdelicten worden veroordeeld, nog sterker dan in het rapport dier Commissie aan de hand was gedaan. Eerst bij vierde veroordeeling zullen de artikelen 37, lid 3, en 37a, lid 2, weer kunnen worden toegepast.

Daar komt dan nog bij, dat de strafbare feiten, waarom het hier gaat, met een zeer korte tusschenruimte op elkaar gevolgd moeten zijn. Is tusschen het onherroepelijk worden van de veroordeeling

wegens het eerste feit en het begaan van het tweede feit bijv. slechts één jaar en één maand verlopen, dan is terbeschikkingstelling reeds uitgesloten, ook al zijn het derde en het vierde feit onmiddellijk op het tweede gevolgd. Dezen termijn van één jaar acht de Commissie willekeurig en ongewenscht.

De Commissie neemt verder aan, dat het de bedoeling van de Regeering geweest is, te bepalen, dat iemand, die kort na elkaar vier delicten heeft begaan, welke zijn terbeschikkingstelling onder de bestaande wetgeving mogelijk maken, ook in de jaren 1933 t/m 1935 ter beschikking gesteld zal kunnen worden. De tekst van het eenig artikel maakt dat echter in vele gevallen onmogelijk. Houdt men zich aan den tekst, dan kan de rechter in geen geval iemand in een asyl laten opnemen, wanneer hij hem veroordeelt wegens een vermogensmisdrijf, indien deze delinquent reeds drie veroordeelingen wegens andere delicten dan de in het eenig artikel genoemde achter den rug had, doch nog geen driemaal wegens een aldaar wél genoemd delict was veroordeeld.

In alle gevallen, waarin personen met gebrekkig ontwikkelde of ziekelijk gestoorde geestvermogens niet meer ter beschikking der Regeering zullen kunnen worden gesteld, zal ook voorwaardelijke terbeschikkingstelling uitgesloten zijn. Dit acht de Commissie een zeer bedenkelijk gevolg van de voorgestelde regeling.

Voor de misdadige psychopathen zelf vreest de Commissie van dit ontwerp nadeelige gevolgen, die ook op de maatschappij hun terugslag zullen doen gevoelen. Zooals reeds bleek, zullen ten aanzien van vele personen, wier interneering door het belang der openbare orde bepaaldelijk wordt gevorderd, nu andere maatregelen moeten worden getroffen: zij zullen terecht komen in de strafgevangenis, waarschijnlijk in een bijzondere strafgevangenis, of wel zij zullen moeten worden opgenomen in een krankzinnigengesticht. In beide gevallen zullen zij in een voor hen minder geschikte omgeving verkeren dan ingeval zij werden ondergebracht in een speciaal voor hen ingericht asyl; ook de kans op aanpassing aan de maatschappij, op reclasseering, zal worden verminderd.

Of dit ontwerp, indien het wet mocht worden, een bezuiniging van eenigen omvang ten gevolge zal hebben, meent de Commissie te mogen betwijfelen. Niet alleen zullen de werkelijk gevaarlijke psychopathen toch in andere gestichten moeten worden opgenomen, wat den Staat eveneens geld kost, doch ook is het zeer de vraag, of op deze wijze wel meer zal kunnen worden bereikt dan dat slechts gedurende weinige maanden na ingebruikneming van „Veldzicht” geen nieuwe ruimte voor psychopathen noodig zal zijn. Dr. WIERSMA, de adjunct-directeur van het Leidsche asyl, heeft daarentrent berekeningen gepubliceerd in zijn artikelen in het *Nederlandsch Juristenblad* van 5 en 12 November 1932. Wel is waar ging hij uit van de voorstellen uit het rapport-WELTER, welke niet geheel overeenkomen met dit ontwerp, doch dit kan niet een zoo groot verschil maken, dat deze berekeningen haar waarde geheel

verliezen. Gaarne zal de Commissie van de Regeering vernemen, of het juist is, dat, zelfs bij aanneming van dit ontwerp, vóór 1 Januari 1934 alle voor psychopathen beschikbare plaatsen naar alle waarschijnlijkheid wederom zullen zijn bezet, zoodat uitbreiding van de gestichtsruimte dan opnieuw noodig zal worden.

Overigens blijkt wel, dat de stijging van het aantal terbeschikkingstellingen heeft plaats gemaakt voor een daling; toch zal de gestichtsbevolking nog langen tijd blijven toenemen, zóólang tot de meeste misdadige psychopathen zijn herkend en geïnterneerd; dan zal op den duur een vrij stabiele toestand ontstaan. Het intreden daarvan kan door dit wetsontwerp niet worden verhinderd, alleen vertraagd, tot schade der maatschappij.

Uit de genoemde artikelen meent de Commissie ook nog te moeten citeeren, dat onder 122 personen, die wegens vermogensdelicten ter beschikking gesteld zijn, er slechts 12 zijn, wier maatschappelijke gevaarlijkheid niet uit vroegere feiten is gebleken. Bij juiste uitwerking van de bedoeling der Regeering: geen terbeschikkingstelling, tenzij de gevaarlijkheid door herhaling van feiten is bewezen, zou dus niet meer dan ongeveer 10 pct. der thans wegens vermogensdelicten in een asyl opgenomen psychopathen (dus slechts 5 à 6 pct. van het totale aantal) daarbuiten blijven.

Of bezuiniging op de wijze, voorgesteld bij dit wetsontwerp, te bereiken valt, kan ook om de volgende reden nog worden betwijfeld: De rechter, die een psychopaath veroordeelt terzake van een niet in het eenig artikel genoemd misdrijf, zal wellicht, indien dit ontwerp niet tot wet wordt verheven, den dader nog niet dadelijk ter beschikking stellen, doch de zaak nog eens aanzien, daarbij overwegende, dat bij het eerstvolgend delict interneering niet zal kunnen uitblijven. Indien dit ontwerp het *Staatsblad* bereikt, zal hij zich in de eerstkomende jaren echter haasten, den dader in een asyl te doen opnemen; immers het is mogelijk, dat het volgende misdrijf een vermogensdelict zal zijn, waarbij krachtens dit wetsontwerp interneering zal zijn uitgesloten.

Enige bezuiniging kan naar de meening der Commissie wellicht op andere wijze worden bereikt. Bij juiste toepassing van de bepaling, dat alleen dan ter beschikking gesteld kan worden, indien het belang der openbare orde dat bepaaldelijk vordert, zouden vermoedelijk ook de meeste der zooeven genoemde 12 personen niet zijn opgenomen. Zulk een toepassing kan echter niet verkregen worden door de bepaling eenvoudig buiten werking te stellen. Naar het oordeel der Commissie mag enig succes wél worden verwacht van een aanschrijving aan de officieren van justitie, ten einde hen er aan te herinneren, dat het meer dan ooit noodzakelijk is, dat zij in ieder afzonderlijk geval met groote nauwgezetheid overwegen, of het belang der openbare orde terbeschikkingstelling bepaaldelijk vordert.

Ten slotte zal de Commissie gaarne vernemen, of over dit ontwerp de Psychopathenraad gehoord is, en zoo ja, hoe diens oordeel daaromtrent luidt.

Eenig artikel.

Betwijfeld kan worden of het voldoende is, dat de delinquent driemaal veroordeeld werd, telkens wegens een ander vermogensdelict, bijv. eenmaal terzake van verduistering, eenmaal terzake van diefstal en eenmaal terzake van heling, dan wel dat de drie vorige en de tegenwoordige veroordeeling alle betrekking moeten hebben op een reeks van dezelfde feiten, bijv. vier diefstallen. Het woord „herhaling” zou een aanwijzing kunnen zijn voor de laatste opvatting. Doch zelfs indien men de eerste opvatting mocht huldigen, zal men moeten toegeven, dat de psychopaath, die tweemaal wegens een der in art. 37, lid 3, genoemde overtredingen is veroordeeld en eenmaal wegens diefstal, thans terzake van een nieuw vermogensmisdrijf niet kan worden geïnterneerd.

Ook heeft de gekozen redactie nog een zeer zonderling gevolg ten aanzien van de overtredingen, genoemd in de artikelen 426, lid 2, en 453, lid 3 en 4. Deze overtredingen zijn opgesomd in art. 37, derde lid; bij derde herhaling binnen den vereischten termijn kan dus terbeschikkingstelling plaats vinden. Deze overtredingen zijn echter op zich zelf reeds herhalingen. De reeks snel op elkaar volgende veroordeelingen, die voor terbeschikkingstelling wegens een dezer overtredingen vereischt zullen zijn, wordt daarmee uitgebreid tot vijf, en men zou zelfs kunnen volhouden, dat er gevallen zijn, waarin eerst bij de zestiende veroordeeling aan de gestelde voorwaarde wordt voldaan. Zodoende worden de eischen zóó hoog opgevoerd, dat men vrijwel evengoed had kunnen bepalen, dat ten aanzien van de overtredingen van art. 426, lid 2, en art. 453, lid 3 en 4, de Psychopathenwetten in de jaren 1933 t/m 1935 nimmer van toepassing zullen zijn.

Opgemerkt werd nog, dat niet vaststaat, of ook bij berechting in hooger beroep de bepaling van het enig artikel zal gelden. De terminologie „waarin eindvonnis in eersten aanleg gewezen *wordt*” zou wellicht aanleiding kunnen geven tot de opvatting, dat het artikel in hooger beroep niet geldt. De vraag werd daarom gesteld, of hier niet zal moeten worden gelezen „wordt of is”.

Aldus vastgesteld 30 November 1932

MARCHANT.
 BEUMER.
 KATZ.
 KNOTTENBELT.
 KORTENHORST.
 VAN DEN BERGH.
 GOSELING.

184. 5.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 13 December 1932.)

Uiteraard was het den ondergeteekende een teleurstelling, dat het oordeel van de Vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht omtrent de voorgestelde regeling niet gunstig kon zijn. Hij vleit zich echter, dat hij in het hiernavolgende zal kunnen aantoonen, dat de aangevoerde bezwaren voldoende grond missen, en in elk geval niet zoodanig zijn, dat zij mogen doen afzien van een voorziening, die onder de tegenwoordige omstandigheden in 's Lands financieel belang dringend noodzakelijk is.

Daartoe moge hij in de eerste plaats bestrijden de principieele bezwaren der Commissie, vervolgens de practische bedenkingen tegen het ontwerp onder de oogen zien en voorts de noodzakelijkheid en doeltreffendheid van het ontwerp uit een oogpunt van bezuiniging aantoonen. Ten slotte komt dan bij het artikel de uitwerking van de bedoeling der Regeering ter sprake.

De Vaste Commissie meent, dat in het ontwerp het beginsel der Psychopathenwetten wordt verlaten. De ondergeteekende meent daartegenover te kunnen stellen, dat het ontwerp een stap kan zijn om het beginsel der Psychopathenwetten met het oog op de toepassing, die deze wetten in de practijk blijken te vinden, beter tot zijn recht te doen komen.

Ten onrechte toch gaat het Voorloopig Verslag er klaarblijkelijk van uit, dat de bedoeling der Psychopathenwetten zou zijn geweest ieder, van wien ter gelegenheid van de berechting van eenig delict zou blijken, dat bij hem gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens aanwezig is, ter beschikking van de Regeering te stellen, indien zulks zou zijn in het belang der openbare orde. Bij deze opvatting is naar de meening van den ondergeteekende uit het oog verloren, dat de opzet der Psychopathenwetten een veel beperktere is.

Dit kan reeds dadelijk blijken uit de, in het Voorloopig Verslag slechts terloops vermelde, omstandigheid, dat terbeschikkingstelling niet ter gelegenheid van elke berechting mogelijk is, doch alleen wanneer een misdrijf of eenige bepaaldelijk omschreven overtreding plaats vindt. Inderdaad, raadpleegt men de geschiedenis der wetten, dan zal men zien, dat allermint de opzet is geweest om — op den voet van de regeling der krankzinnigenverpleging — een psychopathenverpleging te verordenen van allen, die ter gelegenheid van een door het plegen van eenig strafbaar feit met de Overheid verkregen aanraking als psychopaath zijn onderkend, doch dat de terbeschikkingstelling als een ultima ratio is gevoeld, slechts te gelasten, indien daarvoor, na zorgvuldige afweging van de in aanmerking komende momenten, in het concrete geval voldoende aan-

leiding kan worden gevonden. Men is zich bij de totstandkoming der wetten ook bepaaldelijk bewust geweest, dat de terbeschikkingstelling met haar onbepaalde vrijheidsberoving ten aanzien van psychopathen, die — zij het dan ook in verminderde mate — toerekeningsvatbaar en dus verantwoordelijk te stellen zijn, een maatregel is, welke ook uit een oogpunt van het ontzien van de individueele vrijheid en verantwoordelijkheid met groote behoedzaamheid zou moeten worden gehanteerd.

Beziet men de zaak aldus, dan is het allerminst in strijd met het beginsel der Psychopathenwetten om, zooals het voorgestelde ontwerp doet, te zoeken naar objectieve begrenzingen, die het karakter van uitersten maatregel, dien de terbeschikkingstelling behoort te hebben, tot zijn recht trachten te doen komen. Met het volstrekt ter zijde stellen van vrijwel alle overtredingen als grond voor terbeschikkingstelling heeft de wet reeds een stap in die richting gedaan. Het ontwerp doet een verderen stap, door voor een andere groep van delicten den eisch van recidive te stellen. Het in de terzijdestelling van overtredingen tot uitdrukking komend beginsel wordt uitgebouwd; de rechtsgoederen, welke door de hierbedoelde delicten worden aangetast, zijn niet zoodanig, dat daarbij aanstonds naar dezen uitersten maatregel mag worden gegrepen. Bij overtredingen absolute uitsluiting, bij deze delicten relatieve uitsluiting.

Een dergelijke relatieve uitsluiting vindt in het Voorloopig Verslag nu echter verder bestrijding, omdat het onjuist zou zijn, dat bij psychopathen de criminieele aanleg zich zou uiten in een bepaalde soort van delicten. Het zou toevallig zijn, in welken vorm van criminaliteit op een bepaald oogenblik de psychopathie zich uit. Al ware dit zoo, dan was nog — men vergelijke de uitsluiting reeds nu van de overtredingen — het ontwerp niet geoordeeld, maar de stelling is, naar de ondergeteekende meent, ook niet juist.

In de forensische en criminologische wetenschappen is er juist herhaaldelijk in tegengestelden zin op gewezen — en de practijk van de psychopathenverpleging hier te lande bevestigt deze these —, hoe bepaalde psychopathe afwijkingen steeds weer voeren tot bepaalde, voor den betrokkene typische delicten. Bij deze typische criminaliteit kunnen zich uiteraard onder bijzondere omstandigheden in individueele gevallen complicaties voordoen — bijv. kan de op heeterdaad betrachte dief zich schuldig maken aan belediging van of eenvoudig verzet tegen den arresteerenden politie-ambtenaar — doch dit komt niet in strijd met den boven weergegeven algemeenen regel en is ook, wat betreft een eventueele terbeschikkingstelling, zonder belang, daar de betrokken eenvoudige belediging of wederspanningheid, wanneer men den opzet der Psychopathenwetten in het oog houdt, op zichzelf zeker niet tot terbeschikkingstelling zou mogen leiden.

Meent de ondergeteekende dus, dat in beginsel het ontwerp alleszins verdedigbaar is, hij erkent uiteraard, dat een poging om

de afweging der in aanmerking komende momenten niet in concretis te doen verloop, doch in een bepaald opzicht een vaste begrenzing te stellen, de bezwaren heeft, die aan het stellen van elken vasten regel zijn verbonden. Zelfs kan zulk een vaste regel in zooverre gevaarlijk zijn, als voor de daarbuiten liggende gevallen de meening zou kunnen post vatten, dat bij berechting van een delict, waarvoor de eisch van recidive niet wordt gesteld, nu maar, indien zulks in het belang der openbare orde voorkomt te zijn, aanstonds terbeschikkingstelling kan volgen. Het Voorloopig Verslag zelf draagt bij de verdere bestrijding van het ontwerp daarvan hier en daar de sporen! Immers het ontbreken van een vasten regel voor deze delicten beteekent allermint, dat ook in die gevallen niet een zeer zorgvuldige afweging van de in aanmerking komende momenten zou moeten plaats hebben. Doch een recidive-eisch is hier in zijn algemeenheid niet geëigend.

Het is in het besef van de betrekkelijke waarde van een regeling als de voorgestelde, dat aan het ontwerp een tijdelijk karakter is gegeven. Er is hier *periculum in mora*, zoowel om de toepassing der Psychopathenwetten naar haar oorspronkelijke bedoeling beter te verzekeren als — en dit is de naaste aanleiding — om in de tegenwoordige tijdsomstandigheden niet te aanvaarden financieele consequenties van de tegenwoordige praktijk te breidelen. Voor een definitieve wettelijke regeling — indien al mogelijk — schijnt de tijd nog niet gekomen. Het Voorloopig Verslag erkent trouwens de moeilijkheid. Dat kan echter onder de bestaande omstandigheden niet tot voorshands afzien van elke voorziening leiden. Maar met het tijdelijk karakter van de voorgestelde regeling zijn de bezwaren daarvan, gegeven de noodzakelijkheid van een ingrijpen, zooveel doenlijk ondervangen.

Zijn overigens de practische bezwaren van het voorgestelde wel zoo ernstig als het Voorloopig Verslag veronderstelt? De ondergeteekende meent het te mogen ontkennen. Hij moge daartoe hetgeen in het Voorloopig Verslag tegen den concreten vorm van het ontwerp wordt aangevoerd, nader bezien.

Het Voorloopig Verslag stelt allereerst, dat de opsomming der delicten in het ontwerp — al wordt tevens erkend, dat iedere opsomming van dezen aard willekeurig moet zijn — niet vrij is te pleiten van willekeur. Iedere grens heeft uiteraard iets willekeurigs, doch het is toch zonder meer duidelijk, dat de noodzaak van bescherming van de staatkundige orde, of van lijf, leven of eer van de op het territorium verblijvende personen, terbeschikkingstelling veel eerder kan rechtvaardigen, dan gevaar alleen voor economische goederen. Bij de keuze der uit te sluiten delicten heeft dus een leidend beginsel niet ontbroken.

In de tweede plaats merkt de Commissie op, dat, gaat een vermogensdelict of een in artikel 37, derde lid, genoemde overtreding gepaard met wederspanning of mishandeling van den aanhoudenden ambtenaar of met belediging, terbeschikkingstelling op

eens weer wel mogelijk zal zijn. Tegen dit argument werd reeds hiervoren aangevoerd, dat deze begeleidende delicten welhaast nimmer van zoo ernstigen aard zullen zijn, dat zij op zich zelf terbeschikkingstelling zullen kunnen rechtvaardigen, zoodat de samenloop te dezen zonder practisch belang is. Is intusschen het begeleidende delict, bijv. de betrokken mishandeling, wel van ernstigen aard, zoo is een andere casus-positie aanwezig en gaat het vermogensdelict geheel schuil achter de aantasting van den persoon van den aanhoudenden ambtenaar.

De Commissie meent in de derde plaats, dat het tot willekeur zal leiden, dat door den tekst van het ontwerp, bij vermogensdelicten en overtredingen, drie vroegere *veroordeelingen* — bedoeld wordt, men vergelijkte de redactie van het recidivevoorschrift, drie onherroepelijke bewezenverklaringen — worden geeischt en niet met gelijke *herhaling van feiten* genoegen wordt genomen. De ondergeteekende moge hiertegenover in de eerste plaats aanvoeren, dat bijv. in alle recidivebepalingen van het Wetboek van Strafrecht, afgezien van de vervanging van „onherroepelijk geworden veroordeelingen” door „onherroepelijke bewezenverklaringen”, dezelfde eisch wordt gesteld — men vergelijkte de artikelen 113, 119, 132, 421 en volgende, 426, 453, enz. van dat Wetboek —, blijkbaar in de overweging, dat de verzwarende omstandigheid in geval van herhaling mede hierin bestaat, dat de veroordeelde, ondanks de bijzondere inscherping, gelegen in het onherroepelijk geworden rechterlijk vonnis, niet van herhaling van het gewraakte feit is teruggehouden. Daarbij komt, dat vroegere feiten, welke niet in een onherroepelijk geworden bewezenverklaring zijn vastgelegd, met veel minder zekerheid, vooral als zij ver in het verleden liggen, als vaststaand kunnen worden aangenomen. Beide overwegingen gelden, naar het oordeel van den ondergeteekende, ook te dezen.

Uit de overweging, dat de terbeschikkingstelling een uiterste maatregel moet blijven, vloeit ook de verscherping voort — vergeleken met het voorstel van het rapport-WELTER — van de recidive-eischen. Overigens kan de omstandigheid, dat in dit laatste rapport ten aanzien van een dergelijk technisch onderdeel, een afwijkend voorstel wordt gedaan, naar het oordeel van den ondergeteekende, moeilijk als argument tegen een Regeeringsvoorstel worden aangevoerd. Dit zal, naar hij veronderstelt, in het Voorloopig Verslag ook niet zijn bedoeld. Aangeteekend zij intusschen, dat het rapport-WELTER voor een ruimer kring van delicten den recidive-eisch stelde, dan in het ontwerp is geschied.

Wat den termijn van een jaar betreft, binnen welchen herhaling telkens zal moeten plaats vinden, zij aangevoerd, dat uit den aard der zaak iedere termijn willekeurig is; men kan in dezen bijv. ook een tijdvak van 9 of 15 maanden kiezen. Een korte termijn schijnt den ondergeteekende, om de reeds boven vermelde reden, in deze materie bepaald gewenscht.

Delicten, welke reeds vóór 1933 tot een onherroepelijke be-

wezenverklaring leidden, zullen bij de toepassing van het recidivevoorschrift — de tekst van het ontwerp schijnt te dezen duidelijk — uiteraard kunnen medetellen. Waar dit voorschrift intusschen, in aansluiting aan de regeling van de artikelen 421 en volgende van het Wetboek van Strafrecht, driemaal herhaalde recidive eischt *telkens binnen een bepaalde groep van delicten*, te weten, hetzij binnen de groep vermogensdelicten, als omschreven in het ontwerp, hetzij binnen de groep van daarin bedoelde overtredingen, zullen bewezenverklaringen terzake van vroegere niet-vermogensdelicten belangeloos zijn. Deze laatste omstandigheid heeft, gezien hetgeen hiervoren omtrent het constante van den vorm van criminaliteit bij de psychopathen is vermeld, practisch echter geen beteekenis.

Het gaat niet aan in de gevallen, waarin terbeschikkingstelling wordt uitgesloten, voorwaardelijke terbeschikkingstelling mogelijk te laten. De laatste maatregel heeft alleen beteekenis, indien c.q., bij overtreding van de voorwaarden, de tenuitvoerlegging van de bedreigde terbeschikkingstelling kan worden bevolen. Doch het regime van toezicht en steun, dat bij de voorwaardelijke terbeschikkingstelling de hoofdzaak is, zal mogelijk blijven, immers als voorwaarde van de bij niet-ontoerekenbaren steeds uit te spreken veroordeeling tot straf. Alleen de sanctie wordt een andere.

Nadeelige gevolgen voor de reclasseering der psychopathen — ten gevolge van noodzakelijke interneering in andere, niet voor hun verpleging speciaal ingerichte gestichten; gevangnissen, krankzinnigengestichten, enz. — en, als terugslag, nadeel voor de maatschappij, verwacht de ondergeteekende, in tegenstelling met de Commissie, van de voorgestelde regeling niet of nauwelijks. In ieder geval zullen naar zijn oordeel te dezen eventueel te verwachten nadeelen door andere voordeelen ver worden overgecompenseerd. Voor zoover het om psychopathen in engeren zin gaat — dus niet om krankzinnigen — zal krankzinnigenverpleging al dadelijk geheel zijn uitgesloten. Een verblijf in de strafgevangenis van de betrokkenen zal, wordt het strafrecht goed toegepast, nooit van langeren duur zijn. Anderzijds brengen de thans veelal veel te spoedig bevolen terbeschikkingstellingen, gelijk in de Memorie van Toelichting werd uiteengezet, groote gevaren mede voor de ter beschikking gestelden en hun maatschappelijke aanpassing. Een gesticht, waarin de debielen worden samengebracht en, niet te onderschatten bijomstandigheid, gedurende hun maatschappelijke ontwikkelingsjaren van het vrije leven afgescheiden worden gehouden, kan nauwelijks hun reclasseering bevorderen en kan dan ook alleen worden gerechtvaardigd uit de noodzakelijkheid de samenleving tegen zeer gevaarlijke debielen te beschermen.

Meent de ondergeteekende aldus, dat de principieele en practische bezwaren tegen het ontwerp, in het Verslag aangevoerd, alleszins voor bestrijding vatbaar zijn, hij wenscht in de derde plaats den vollen nadruk te doen vallen op het feit, dat het ontwerp zijn

naaste aanleiding en grond vindt in de dringend noodige bezuiniging en dan ook die bezwaren allereerst in het licht daarvan moeten worden beschouwd.

Inderdaad toch is het oogenblikkelijke motief tot het ontwerp gelegen enerzijds in de noodzakelijkheid van bezuiniging op alle Rijksdiensten, anderzijds in het onrustbarend oploopen van de uitgaven juist van dit onderdeel van de Justitierekening, de uitgaven, verband houdende met de uitvoering van de z.g. Psychopathenwetten. In de Memorie van Toelichting is reeds vermeld — het wordt hier alleen in herinnering gebracht —, dat de uitgaven ter zake van deze wetten, in twee jaar, van 1929 tot 1931, zijn verdriedubbeld. Zij bedroegen over 1931 voor het Rijk weinig minder dan f 300,000 en bewegen zich ook nog op het oogenblik in snel stijgende richting.

De ondergeteekende meent, dat het, met deze cijfers voor oogen, wel voor ieder, dus ook voor hen, die op het standpunt mochten staan, dat de z.g. Psychopathenwetten tot op heden wel op de juiste wijze zijn toegepast, duidelijk zal zijn, dat hier, gezien den financiëleen noodtoestand van 's Rijks schatkist, met kracht dient te worden ingegrepen. Vermindering van de snel toenemende uitgaven voor de psychopathenverpleging moet — wil men niet tot nog ingrijpender maatregelen op ander gebied gedrongen worden — in ieder geval worden bereikt. Zoodanige vermindering is in voldoende mate alleen mogelijk door een aanzienlijke beperking van het aantal nieuwe terbeschikkingstellingen, welke beperking op haar beurt alleen kan worden bewerkstelligd door afsnijding te dezen van de delicten, waarbij terbeschikkingstelling, over het geheel genomen, althans het minst is aangewezen.

In het Voorloopig Verslag wordt nog twijfel uitgesproken met betrekking tot den omvang van de van het ontwerp te verwachten bezuiniging. De ondergeteekende kan dien twijfel op grond van de navolgende overwegingen niet deelen. Hij heeft aan zijn Departement over het tijdvak van 1 Januari 1931 tot aanvang September 1932 met betrekking tot alle terbeschikkingstellingen — dit is dus ruimer dan het onderzoek te dezen van Dr. WIERSMA, hetwelk alleen op de Leidsche asyls betrekking had — laten nagaan, op grond van welke strafbare feiten was ter beschikking gesteld. Daarbij is gebleken, dat de in het ontwerp uitgezonderde strafbare feiten 52 % uitmaakten van het totaal-aantal. Dit percentage moet uiteraard verlaagd worden met het oog op recidive-gevallen, doch deze verlaging kan, in verband met de recidive-eischen van het ontwerp, niet hoog worden geschat. Omgekeerd mag in de gevallen, welke niet rechtstreeks onder het ontwerp vallen, wordt dit tot wet verheven, een vermindering van terbeschikkingstellingen verwacht worden ten gevolge van een verscherpte interpretatie van de z.g. Psychopathenwetten, welke, ook indirect, van het ontwerp het gevolg zal zijn. De ondergeteekende is voornemens, bij aanvaarding van het ontwerp, op de wenschelijkheid van een verscherpte inter-

pretatie voor het overige gebied ook nog in een circulaire aan het openbaar ministerie te wijzen. Gezien het geheel dezer factoren mag er, naar zijn oordeel, op gerekend worden, dat de nieuwe terbeschikkingstellingen, in geval van aanneming van het ontwerp, zeer aanzienlijk zullen verminderen.

Dat Dr. WIERSMA in het *Nederlandsch Juristenblad* van 5 en 12 November j.l. tot andere resultaten komt, hangt ten deele te zamen met de omstandigheid, ook reeds in het Verslag genoemd, dat hij in de betreffende beschouwingen — het ontwerp was op het tijdstip, dat de betrokken artikelen geschreven werden, nog niet ingediend — uitging van de voorstellen van het rapport-WELTER, welke, speciaal wat de recidive-eischen betreft, niet zoo ver gaan als het ontwerp — het getal van 34 niet-recidivisten, door Dr. WIERSMA in het *Juristenblad* genoemd op bladzijde 688, is in verband daarmede, althans wat het wetsontwerp betreft, te laag —. De afwijkende conclusiën van Dr. WIERSMA vloeien echter daarennevens voort uit het feit, dat door hem ten onrechte wordt aangenomen, dat de z.g. Psychopathenwetten de strekking hebben alle „onmaatschappelijke” en „onsociale” delinquenten — cf. blz. 689 van het *Juristenblad* — uit de maatschappij te elimineeren.

In het Verslag wordt in dit verband nog de opmerking gemaakt, dat ook nog om een andere reden moet worden betwijfeld, of het ingediende wetsontwerp bezuiniging zal brengen. De rechter, die een psychopaath veroordeelt ter zake van een niet in het wetsvoorstel genoemd delict, zal, wordt het voorstel niet tot wet verheven, wellicht den dader nog niet dadelijk ter beschikking stellen in de overweging, dat hij beter de zaak nog eens kan aanzien en bij het eventueel eerstvolgend delict interneering gelasten. Indien daarentegen het ontwerp het *Staatsblad* bereikt, zal de rechter zich in de eerstkomende jaren „haasten” — aldus letterlijk het Voorloopig Verslag — den dader in een asyl te doen opnemen, daar wellicht het eerstvolgende delict een vermogensmisdrijf zal zijn, waarbij krachten het ontwerp interneering zal zijn uitgesloten.

De bovenstaande redeneering gaat uit van de naar het oordeel van den ondergeteekende onjuiste opvatting — reeds hiervoren uitvoerig bestreden —, dat eigenlijk alle maar eenigszins voor de openbare orde gevaarlijke psychopathen in de Rijks- en particuliere asyls, althans in psychopathenverpleging behooren. Deze verpleging is ultima ratio, alleen gerechtvaardigd ten aanzien van die individuen, die een zoodanigen graad van maatschappelijke gevaarlijkheid getoond hebben, dat het onverantwoord zou zijn hen langer vrij in de maatschappij te laten rondloopen. Reeds om deze reden zou een rechter, die, in geval van aanneming van het wetsontwerp, bij een niet-vermogensdelict tot terbeschikkingstelling zou overgaan uit overweging, dat hij, in geval van een eventueel volgend vermogensdelict, zoodanige terbeschikkingstelling niet zal kunnen gelasten, toonen zijn taak onjuist op te vatten; het eerste delict moet steeds, wat er zij van eventueele toekomstige mogelijkheden,

op zich zelf den ingrijpenden maatregel van terbeschikkingstelling rechtvaardigen. Hier komt bij, dat in het Verslag te dezen blijkbaar van de veronderstelling wordt uitgegaan — mede reeds hiervoren bestreden —, dat de psychopathe delinquenten herhaaldelijk vermogens- en niet-vermogensdelicten, beide van gevaarlijken aard — anders is terbeschikkingstelling al zonder meer uitgesloten —, in afwisseling zouden plegen. Dit is in werkelijkheid niet het geval. Daarmede is echter gegeven dat de casuspositie, in het Verslag gesteld, niet mogelijk is. De rechter, die een niet-vermogensdelict be-recht, kan in redelijkheid de mogelijkheid niet veronderstellen, dat door den betrokkene later een zoo ernstig vermogensdelict zal worden gepleegd, dat hij, was hij ook bij vermogensdelicten vrij deze te gelasten, tot terbeschikkingstelling zou overgaan.

Wat eindelijk de gestichtsruimte betreft, welke, bij aanneming van het ontwerp en uitgaan van een circulaire aan het openbaar ministerie, als boven bedoeld, de eerstvolgende jaren noodzakelijk zal zijn — punt, ook in het Verslag besproken — kan op grond van berekeningen worden aangenomen, dat gedurende een tijdvak van ten minste drie jaren geen nieuw gesticht, naast „Veldzicht” en de particuliere asyls te Rekken en te Heiloo, noodig zal zijn. Om dit resultaat te bereiken is het dan echter ook dringend noodig een wettelijke beperking der terbeschikkingstellingen in den omvang, als thans wordt voorgesteld, tot stand te brengen. Een aanschrijving aan het Openbaar Ministerie, als in het Voorloopig Verslag in overweging gegeven, kan voor het overblijvende terrein daarnevens zijn nut hebben — de ondergeteekende is, zooals hierboven reeds vermeld, voornemens bij de totstandkoming van het ontwerp tot zoodanige aanschrijving over te gaan —, doch de ervaring, met vroegere circulaires van dezelfde strekking — van 30 Januari 1928, 3de afdeeling D, no. 904, en van 31 October 1928, 3de afdeeling D, no. 800 — opgedaan, doet het zeker niet verantwoord zijn op de werking van een aanschrijving alleen te dezen te vertrouwen.

Met betrekking tot de vraag, of over dit ontwerp de Algemeene Raad voor Psychopathenzorg is gehoord, moge de ondergeteekende ten slotte mededeelen, dat hij destijds naar aanleiding van het betreffende gedeelte van het rapport-WELTER het oordeel van dezen Raad heeft ingewonnen. De Raad verklaarde zich in zijn advies met nadruk voor een *tijdelijke* voorziening — in tegenstelling met een definitieve wijziging der z.g. Psychopathenwetten, als door de Commissie-WELTER aanbevolen —. Hij verklaarde zich in het betrokken advies tevens bereid zich, zij het „noodgedwongen op zuiver practische en utiliteitsgronden”, bij een tijdelijke voorziening in den geest van het rapport-WELTER neer te leggen.

Eenig artikel.

Gelijk reeds in het algemeen gedeelte is vermeld, eischt het recidive-voorschrift van het ontwerp, in aansluiting aan den regel

van de artikelen 421 en volgende van het Wetboek van Strafrecht, herhaling telkens binnen een groep strafbare feiten, n.l. óf binnen de in het ontwerp omschreven vermogensdelicten, óf binnen de daarin bedoelde overtredingen. De ondergeteekende meent, dat dit, speciaal indien men de gekozen redactie vergelijkt met de betrokken voorschriften van het Wetboek van Strafrecht, uit het betrokken voorschrift ook wel duidelijk volgt. Aan het woord „herhaling”, dat ook in de artikelen 421 en volgende voorkomt, kan te dezen, naar zijn oordeel, bezwaarlijk eenig argument worden ontleend.

Terecht wordt in het Verslag opgemerkt, dat geen recidive, in den zin van het ontwerp, aanwezig zal zijn, indien feiten uit de eene groep daarin bedoelde delicten volgen op feiten uit de andere groep. Deze casuspositie kan men overigens vergelijken met het nog scherper toegespitst geval, dat een vermogensdelict volgt op een of meer niet-vermogensdelicten, welke op zich zelf tot terbeschikkingstelling aanleiding konden geven, doch niet later terbeschikkingstelling mogelijk maken ter zake van het latere vermogensdelict. Te dien aanzien is in het algemeen gedeelte reeds betoogd, dat zulks geen anomalie oplevert.

De overtredingsgevallen, beheerscht door de artikelen 426, tweede lid, en 453, derde en vierde lid, vormen zelf reeds gevallen van herhaling van overtreding — de eerste en, ingeval van artikel 453, ook de tweede overtreding werd, bij het tot stand komen van de z.g. Psychopathenwetten, bij deze artikelen te gering geacht om grond te mogen zijn voor terbeschikkingstelling —. Dit brengt mede, dat, ingevolge de recidivebepaling van het ontwerp, bij overtreding van artikel 426, gelijk het Verslag opmerkt, vijf, bij overtreding van artikel 453, zes — de gevallen van artikel 453, lid 3 en lid 4, behooren in het recidivevoorschrift tot dezelfde groep strafbare feiten — bewezenverklaringen noodig zullen zijn, wil terbeschikkingstelling kunnen worden bevolen (het getal „zestien”, met betrekking tot artikel 453 in het Voorloopig Verslag genoemd, komt den ondergeteekende niet juist voor). Hierin ligt echter, bij nadere beschouwing, niets bijzonder merkwaardigs. De overtredingen, waarom het hier gaat, zijn onbeduidend, vergeleken bijv. met het misdrijf van diefstal. Men zou dus, naar het oordeel van den ondergeteekende, eer de stelling kunnen verdedigen, dat de eisch van vijf overtredingen van artikel 426 tegenover dien van vier van artikel 310 — of van een soortgelijk artikel — te laag, dan die, dat die eisch te hoog zou zijn. De betrokken overtredingen worden veelal met korte tusschenpoozen begaan; ook zullen oude bewezenverklaringen voor den recidive-eisch medetellen.

De regeling van het ontwerp zal ook gelden in hooger beroep. De voorgestelde redactie drukt slechts uit, dat het gaat over zaken, waarin in de jaren 1933 tot en met 1935 eindvonnis in eersten aanleg zal worden gewezen, doch niet, dat de voorziening *ter gelegenheid van* het wijzen van zoodanig eindvonnis zal kunnen worden toegepast. De voorgestelde aanvulling komt den ondergeteekende,

waar de wet aan de betrokken eindvonnissen in eersten aanleg zal voorafgaan, ook niet juist voor.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

184. 6.

VERSLAG.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens bovengenoemd wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 20sten December 1932.

MARCHANT.
BEUMER.
KATZ.
KNOTTENBELT.
KORTENHORST.
VAN DEN BERGH.
GOSELING.

184. 7.

AMENDEMENT VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR PRIVAAT- EN STRAFRECHT.

Ingezonden 20 December 1932.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht heeft de eer het navolgende amendement voor te stellen:

In het **eenig artikel** worden de woorden „tenzij” tot en met „begaan” vervangen door:

„behoudens het geval, dat de verdachte voor de vierde of volgende maal eenig misdrijf begaat, ieder volgend misdrijf telkens gepleegd binnen een jaar — tijden van verzekerde bewaring niet inbegrepen — nadat de laatste uitspraak te zijnen laste onherroepelijk is geworden”.

Toelichting.

Het ontwerp eischt driemaal herhaalde recidive telkens binnen een bepaalde groep van delicten, hetzij binnen de groep vermogensdelicten, hetzij binnen de groep der overtredingen, als daarin genoemd, om terbeschikkingstelling mogelijk te maken. De Commissie acht deze begrenzing ongewenscht en, zelfs in het kader van het

ontwerp, onnoodig. Het amendement strekt er toe, toepassing van den maatregel van terbeschikkingstelling mogelijk te laten bij het plegen van eenig misdrijf voor de vierde of volgende maal, onverschillig of dit dan wel eenig voorafgegaan misdrijf behoort tot de groep der vermogensdelicten. Daartegenover is de mogelijkheid van terbeschikkingstelling bij recidive van overtredingen, als in het eenig artikel onder 2°. bedoeld, prijsgegeven.

Bovendien zijn in het laatste lid van het artikel enkele redactie-wijzigingen aangebracht, die, naar de meening der Commissie, de strekking van het voorschrift verduidelijken. Met dit doel stelt de Commissie ook voor, met vermindering van den term „herhaling” in den tekst van het voorschrift, te lezen: „dat de verdachte *voor de vierde of volgende maal* eenig misdrijf *begaat*”.

MARCHANT.
 BEUMER.
 KATZ.
 KNOTTENBELT.
 KORTENHORST.
 VAN DEN BERGH.
 GOSELING.

De openbare beraadslagingen over dit wetsontwerp in de Tweede Kamer hebben plaats gehad op 22 December 1932. (Handelingen blz. 1453—1462). Tijdens de beraadslaging wijzigde de Minister van Justitie het artikel aldus dat, in plaats van „zaken, waarin eindvonnis in eersten aanleg gewezen wordt in de jaren 1933 tot en met 1935”, zal worden gelezen „zaken, waarin eindvonnis in eersten aanleg gewezen wordt na het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet doch voor 1 Januari 1936,”. Tevens nam de Minister vorenstaand amendement van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht over.

Aldus gewijzigd is het ontwerp aangenomen met 45 tegen 14 stemmen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat eene tijdelijke voorziening wenschelijk is met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

De artikelen 37, derde lid, en 37a, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht blijven in zaken, waarin eindvonnis in eersten aanleg gewezen wordt na het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet doch voor 1 Januari 1936, buiten toepassing ten aanzien van:

- 1°. de misdrijven, omschreven in de titels XXII — met uitzondering van het misdrijf van artikel 312 —, XXIV, XXV en XXVI van het Tweede Boek en in de artikelen 416, 417 en 417bis van dat Wetboek;
- 2°. de overtredingen, bedoeld in artikel 37, derde lid,

behoudens het geval, dat de verdachte voor de vierde of volgende maal eenig misdrijf begaat, ieder volgend misdrijf telkens gepleegd binnen een jaar — tijden van verzekerde bewaring niet inbegrepen — nadat de laatste uitspraak te zijnen laste onherroepelijk is geworden.

Artikel 2.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

184.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
 RAPPORTEURS over het ontwerp van wet houdende tijdelijke
 voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de
 Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van
 een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing
 der geestvermogens bestond.

Bij het afdelingsonderzoek dezer wetsvoordracht verklaarden vele leden, dat zij zich met de daarin ontworpen wijziging der psychopathenwet niet konden vereenigen. Tenuitvoerlegging van dat voorstel zou huns inziens leiden tot afbraak van een stelsel, dat na zorgvuldige voorbereiding en langdurige overweging ten slotte tot stand was gekomen met instemming van al degenen, wien eene goede strafrechtspraak ter harte gaat.

De indiening van dit wetsontwerp vindt hare oorzaak niet, zoo betoogden deze leden, in eene verandering van inzicht omtrent de strafrechtspleging. Zij is slechts een gevolg van het feit, dat de toepassing der psychopathenwet telkenjare meer offers vraagt van 's Rijks schatkist, en heeft ten doel, in verband met den ongunstigen toestand van 's Lands financiën vermindering der uitgaven op dit stuk te bevorderen. Dat die uitgaven tot dusverre zeer hoog waren, valt niet te weerspreken. De practijk te dezen opzichte heeft o.a. eenen deskundige als dr. J. SCHOLTENS, geneesheer-directeur der Rijksasyls voor Psychopathen te Leiden, die in December 1928 schreef, „dat het nog wel eenige jaren zoude duren, voor men in het asyl van een behoorlijke sterkte zou kunnen spreken” (vgl. *Nederlandsch Juristenblad*, jaargang 1929, blz. 43, laatste alinea), in het ongelijk gesteld. Mitsdien is het te waardeeren, dat de Regeering naar beperking van uitgaven streeft. De leden, hier aan het woord, waren evenwel van oordeel, dat zulks ook op andere wijze kan worden bereikt dan door de psychopathenwet buiten werking te stellen voor het meerendeel der gevallen, waarin die thans toepassing vindt. Huns inziens heeft de Regeering bij het beramen harer desbetreffende plannen te weinig gerekend met de groote belangen, welke hier op het spel staan, en waarvan eene goede berechting van psychopathen wel een der voornaamste is. Vóór de inwerkingtreding toch der wet van 28 Mei 1925 (*Staatsblad* n°. 221), zooals die is gewijzigd bij de wet van 21 Juli 1928 (*Staatsblad* n°. 251) was de taak van den rechter te dezen aanzien eene uiterst moeilijke. Voor hem stonden slechts twee wegen open. Hij kon de bedoelde delinquenten veroordeelen tot eene vrijheidsstraf of tot eene geldboete, welke straffen menigmaal te zwaar waren, gelet op de verminderde toerekeningsvatbaarheid der daders. Of hij moest hen wegens hunnen psychopathischen aanleg van alle rechtsvervolgving ontslaan, met bevel tot hunne plaatsing in een krankzinnigengesticht, welke maatregel voor deze groep van misdadigers niet

als de juiste is te beschouwen. Werd niettemin tot het laatste overgegaan, dan volgde vaak spoedig ontslag uit het gesticht, waarin de veroordeelden waren geplaatst, met dikwerf als eenig resultaat, dat zij weder in de maatschappij werden toegelaten, alwaar opnieuw hunne afwijkende neigingen tot uiting konden komen.

In dien toestand is sinds 1 November 1928 eene aanmerkelijke verbetering gekomen, naardien de rechter thans bij de oplegging der straf niet alleen de verminderde toerekeningsvatbaarheid van den dader in aanmerking mag nemen, doch zelfs kan bevelen, dat deze ter beschikking van de Regeering zal worden gesteld, ten einde van harentwege te worden verpleegd, zulks echter — en te recht — alleen, indien het belang der openbare orde dat bepaaldelijk vordert (vgl. artikel 37, laatste lid van het Wetboek van Strafrecht). Het laatstgenoemde belang wordt derhalve, zoo betoogden de leden, hier aan het woord, op den voorgrond gesteld. Uit dezen hoofde mag volgens hen de psychopathenwet in geen geval alleen uit financiële overwegingen buiten werking worden gesteld ten aanzien van eene zóó belangrijke categorie van misdrijven als de vermogensdelicten. Evenmin toch zou het aangaan dit te doen met betrekking tot de overige bepalingen van ons strafwetboek en de daarmede verband houdende artikelen der Krankzinnigenwet, daar deze evenzeer ter bescherming der openbare orde zijn uitgevaardigd.

Eenen rechtsgrond, welke de voorgestelde wijzigingen aannemelijk zoude maken, voert de Regeering derhalve niet aan. Zij laat zich ten slotte slechts leiden door de overweging, dat de rechterlijke macht een te ruim gebruik pleegt te maken van de mogelijkheid, haar in artikel 37, laatste lid gegeven, hetgeen te zware financiële lasten aan het Rijk oplegt. De alleszins te rechtvaardigen drang, hierin wijziging te brengen, wettigt evenwel niet de totstandkoming eener bepaling, dewelke het in vele gevallen onmogelijk zal maken, eenen maatregel te nemen, welken het belang der openbare orde bepaaldelijk vordert. Veeleer is de oplossing hier te zoeken in eene engere redactie van artikel 37, laatste lid, welke eene te veelvuldige toepassing van den daarin genoemden maatregel zou beletten. Dat die redactie thans te ruim is erkende de Minister van Justitie implicite, toen hij op 22 December j.l. in de Tweede Kamer naar aanleiding van dit wetsontwerp verklaarde:

„Wij belasten de rechterlijke macht maar met alles en geven daarbij zoo weinig mogelijke vaste regels. Dit is erg gemakkelijk” — voor de Regeering?, zoo vroegen de leden, hier aan het woord —, „maar voor hen, die geroepen worden om in concreetis te beslissen, erg moeilijk” (vgl. *Handelingen* Tweede Kamer, Zittingsjaar 1932—1933, blz. 1460).

De Regeering bevordere daarom eene wijziging in den tegenwoordigen tekst, waarbij de taak van den rechter zoo nauwkeurig mogelijk worde omschreven, gelijk zulks o.a. is geschied bij de wet van 25 Juli 1929 (*Staatsblad* n°. 362), houdende nadere voorzieningen betreffende beroeps- en gewoontemisdadigers.

Doch ook op andere wijze had het met dit wetsontwerp beoogde doel — bezuiniging — kunnen worden bereikt, namelijk door eene circulaire te richten tot het openbaar ministerie bij de arrondissementsrechtbanken en gerechtshoven, waarbij er op zou worden aangedrongen:

- 1°. terbeschikkingstelling alleen te requireeren in die gevallen, waarin het belang der openbare orde dat bepaaldelijk vordert;
- 2°. slechts zoodanige psychiaters te dagvaarden, die niet in elken misdadiger eenen psychopaath zien.

Het is immers niet van de onderscheidene rechtscolleges te verwachten, dat zij die wenken niet in acht zouden nemen. De Minister zou ook nog eene bespreking kunnen houden met de voorzitters van de strafkammers dier colleges, ten einde met hen overleg te plegen over de wijze, waarop de psychopathenwet zou kunnen worden uitgevoerd op de voor het Rijk minst kostbare wijze, zooals hij reeds deed met de kinderrechtters ten aanzien van de ondertoezichtstelling van minderjarigen en — naar de leden, hier aan het woord meenden te weten — met gunstig gevolg.

Voorts zouden de rijksasyls eenvoudiger kunnen worden ingericht dan thans het geval is.

Aan dit wetsontwerp zijn, zoo betoogden de leden, hier aan het woord, nog andere bezwaren verbonden, waarop het bestuur der Vereeniging voor Strafrechtspraak in een uitnemend request aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal (vgl. *Weekblad van het Recht* n°. 12519, blz. 7) — waarmede zij hunne onverdeelde instemming betuigden — de aandacht heeft gevestigd. Zoo zal een gevolg van de uitvoering der in deze voordracht neergelegde bepalingen zijn, dat zelfs de voorwaardelijke terbeschikkingstelling, een zeer gunstig werkend middel, onmogelijk wordt, indien een vermogensdelict is begaan. Ook zal — aldus luidt het request — „indien de artikelen 37, derde lid of 37a, tweede lid van het Wetboek van Strafrecht, op een thans verpleegde juist zijn toegepast, doch zijn toestand zich allengs heeft verbeterd, zoodat bij expiratie der twee jaar verlenging van den termijn achterwege bleef, deze, indien na zijn terugkeer in de maatschappij zijn psychopathische aanleg weder bovenkomt en zich in een der uitgesloten misdrijven openbaart, niet opnieuw ter beschikking der Regeering kunnen worden gesteld, zoolang derde herhaling hem niet kan worden ten laste gelegd”.

De leden, hier aan het woord, achtten mitsdien de ontworpen regeling niet alleen ongewenscht, doch ook onnoodig.

Ongewenscht, omdat, krijgt zij kracht van wet, alsdan vele psychopathen zich vrijelijk in de maatschappij zullen kunnen bewegen, waarin zij even gevaarlijk zullen zijn als degenen, die zich schuldig hebben gemaakt aan misdrijven tegen den persoon. De ervaring, in den laatsten tijd opgedaan met ontsnapte misdadigers van deze soort, had tot leering moeten strekken. Velen hunner begingen reeds spoedig weder eenen diefstal en werden daarbij meestentijds in het bezit van eenen revolver bevonden.

Onnoodig, omdat ook zonder wetswijziging het mogelijk zal zijn de toepassing der psychopathenwet dusdanig te beperken, dat die niet meer zal kosten, dan hetgeen de Regeering met dit wetsontwerp beoogt te bereiken.

De Minister moge de aandacht hebben gevestigd op de betekenis van het tijdelijk karakter der voorgestelde wetswijziging, daartegenover staat, dat de practijk op dit stuk niet bemoedigend stemt. Herinnerd werd o.a. aan het vaccinatiewetje.

Om al deze redenen hadden de leden, hier aan het woord voorshands ernstig bezwaar, hunne stem aan dit wetsontwerp te geven.

Sommige andere leden sloten zich bij dit betoog aan. Met name achtten zij het voorgestelde in strijd met de strekking der psychopathenwet. Het plegen van een misdrijf is bij menigeen slechts het symptoom van den psychopathischen aanleg, zoodat ook bij het begaan van vermogensdelicten die aanleg tot uiting kan komen, en wel in dusdanige mate, dat het belang der openbare orde bijzondere maatregelen vordert. De beschouwingen, ter weerlegging eener soortgelijke opmerking geleverd in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, had de leden, hier aan het woord, niet van de juistheid van het aldaar geschrevene kunnen overtuigen. Zij verklaarden dan ook, in dit ontwerp eenen bedenkelijken maatregel te zien, ten gevolge waarvan een groote categorie van psychopathen, die zich aan vermogensdelicten hebben schuldig gemaakt, op de maatschappij kunnen en moeten worden losgelaten, hetgeen deze leden uiterst gevaarlijk achtten voor de openbare rust en veiligheid, alsmede voor de vermogensrechtelijke verhoudingen. De Regeering beschouwt de psychopathen weliswaar als niet ongevaarlijk, doch weigert desondanks, de verwijdering van een groot deel hunner uit de maatschappij te bevorderen. Toch zijn velen van deze „Haltlosen” in verschillende opzichten voorbestemd voor het begaan van vermogensdelicten en menigmaal gevaarlijk voor het leven van anderen. Voorbeelden van hypersexualiteit en van groote sluwheid zijn onder hen geenszins zeldzaam.

Een bezuinigingsvoorstel konden de leden, hier aan het woord, dit ontwerp bovendien niet noemen, omdat de veelvuldig voorkomende herhaling van eens begane delicten aanleiding geeft tot tallooze vervolgingen met al de daaraan verbonden werkzaamheden, dewelke veel kostbaren tijd van politie en justitie in beslag nemen. Kan de rechter zulke menschen voortaan niet meer ter beschikking stellen, dan zal hem niets anders overblijven dan hen vrij te laten, ook al is hij zich bewust daarmede de veiligheid en rust in groot gevaar te brengen.

Deze critiek bleef niet onwedersproken.

Betoogd werd, dat de argumenten der tegenstanders van dit wetsontwerp alle hun uitgangspunt vinden in de stelling, dat de psychopathische aanleg van den verdachte van primaire beteekenis is, het misdrijf of de overtreding, waaraan hij zich heeft schuldig gemaakt, van secundaire voor het beantwoorden der vraag, of hij

ter beschikking der Regeering moet worden gesteld. Eene dergelijke voorstelling van zaken achtte men evenwel niet in alle opzichten juist. Bij de totstandkoming toch der psychopathenwet heeft de bedoeling voorgezet, dat de terbeschikkingstelling zoude zijn eene uiterste maatregel, slechts te nemen, indien het belang der openbare orde dit bepaaldelijk vorderde. Uit deze woorden blijkt ten duidelijkste, dat de bedoelde maatregel uitzondering moet blijven. De praktijk heeft echter aangetoond, dat degenen, die een misdrijf hebben begaan en bij wie zich daarbij symptomen van psychopathie hebben voorgedaan, in den regel ter beschikking der Regeering worden gesteld. Is het nu te verwonderen, dat de laatste in den benarden toestand van 's Lands financiën eene gereede aanleiding ziet, om zoodanige wijziging der psychopathenwet te bevorderen, dat de oorspronkelijke strekking er van beter tot haar recht kome? Te meer getuigt dit van een juist beleid, nu daarmede tevens eene niet onbelangrijke bezuiniging — wegens de te verwachten vermindering der opnemings in de asyls — kan worden bereikt. Bij het zoeken naar een criterium voor de quaestie, wanneer de meergenoemde maatregel wèl, wanneer hij niet zal kunnen worden toegepast, is de Regeering getreden in eene waardeering der rechtsgoederen, welke bij het begaan van bepaalde misdrijven worden geschonden. Met dit standpunt, uitvoerig uiteengezet in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, verklaarden de leden, hier aan het woord zich te kunnen vereenigen. Daar bovendien vermindering van 's Rijks uitgaven dringend geboden is, waren zij van meening, dat deze wetsvoordracht behoort te worden aanvaard.

Aldus vastgesteld den 8sten Februari 1933.

OUDEGEEST.
 WESTERDIJK.
 MICHIELS VAN KESSENICH.
 GELDERMAN.
 VAN SASSE VAN YSSELT.

184.

EINDVERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De ondergeteekende nam met leedwezen kennis van den aanhef van het Voorloopig Verslag, vermeldende, dat vele leden verklaarden zich met de ontworpen wijziging van de psychopathenwet niet te kunnen vereenigen. Hij koestert echter de hoop deze leden alsnog van de wenschelijkheid van de voorgestelde bepaling te overtuigen, in het bijzonder, omdat uit het verslag blijkt, dat hun oordeel mede berust op *feitelijk* niet-gegronde veronderstellingen.

Op bladz. 2 van het Voorloopig Verslag wordt vermeld, dat het ontwerp „alleen uit financieele overwegingen” de psychopathenwet ten aanzien van een belangrijke categorie van misdrijven buiten werking zou stellen.

Op bladz. 1 wordt, blijkbaar in aansluiting aan deze gedachte, medegedeeld, dat het voorstel, naar het inzien van de leden, in het Verslag in de eerste plaats aan het woord, zou „leiden tot afbraak van een stelsel, dat na zorgvuldige voorbereiding en langdurige overweging ten slotte tot stand (is) gekomen, met instemming van al degenen, wien eene goede strafrechtspraak ter harte gaat”.

Den inhoud van beide stellingen moet de ondergeteekende bestrijden.

De Regeering poogde, van haar eerste bezuinigingsontwerpen af, indien eenigszins mogelijk, voorstellen te doen, die, naast bezuinigend, „constructief” zijn, d.i. den openbaren dienst beter dan thans aan de in de wetgeving gestelde doeleinden doen beantwoorden. Een van de middelen dit te bereiken is, naast reorganisatie van ondoelmatig ingerichte overheidsdiensten, het terugbrengen van te ruime toepassing van wettelijke regelingen binnen de door den wetgever bedoelde grenzen.

Dit laatste wordt nagestreefd door het aanhangig wetsontwerp. Het is dus in de eerste plaats feitelijk onjuist, dat het ontwerp „alleen uit financieele overwegingen” in de psychopathenwetgeving zou ingrijpen.

Evenzeer moet de these worden bestreden, dat het deze wetgeving, nog voor betrekkelijk kort, „na zorgvuldige voorbereiding en langdurige overweging . . . tot stand . . . gekomen”, om welke overwegingen dan ook, ten deele zou willen „afbreken”. Het wetsontwerp beoogt, omgekeerd, de regeling, die indertijd werd voorbereid en uitdrukkelijk in de wet is neergelegd — doch door een deel van de rechterlijke macht, ongetwijfeld te goeder trouw, onjuist wordt toegepast¹⁾ —, te handhaven. In zooverre is het ont-

¹⁾ Het feit wordt ook door tegenstanders van het thans aanhangig wetsontwerp erkend: men vergelijke de redevoering, door den heer VAN DER HEIDE op 22 December j.l. in de Tweede Kamer gehouden (*Handelingen* blz. 1454, kol. 1), en het adres van het Bestuur van de Nederlandsche Vereeniging tot bevordering der Geestelijke Volksgezondheid, afgedrukt in het *Maandblad voor Berechting en Reclasseering* van Januari j.l. (blz. 16).

werp, indien men zich op de basis stelt van de bestaande psychopathenwet, dan ook eer opbouwend dan afbrekend.

Wat toch is in concreto het geval? De wetgever dacht zich — het werd reeds in de Memorie van Toelichting bij het aanhangig ontwerp opgemerkt — de terbeschikkingstelling van psychopathen als ultima ratio, alleen voor alleruiterste gevallen. Het gaat hier om een maatregel, die dus niet, als een straf, te beschouwen is als boete voor zedelijke schuld. Maatregel, die in de natuurlijke persoonlijke vrijheidssfeer ten diepste ingrijpt en in beginsel wordt opgelegd aan toerekeningsvatbare personen (dit in tegenstelling met de krankzinnigenverpleging; de terbeschikkingstelling van al dan niet ontslagen krankzinnigen wordt hier buiten beschouwing gelaten).

De wet stelt daarom den uitdrukkelijken eisch, dat het belang der openbare orde de terbeschikkingstelling „bepaaldelijk” moet vorderen. Historisch en systematisch kan worden aangetoond, dat deze eisch zeer stringent is en bijv. geheel dezelfde beteekenis heeft als de omschrijving in het nog niet ingevoerde artikel 43*bis* betreffende het toepassen van bewaring: „indien dit ter voorkoming van verdere misdrijven noodig en ook overigens onder de gegeven omstandigheden gerechtvaardigd is te achten” (Handelingen Tweede Kamer, 1928/29, blz. 2220).

Tegen elkaar moeten dus steeds worden afgewogen het belang van de persoonlijke vrijheid van den eventueel ter beschikking te stellen psychopaath en de belangen van bescherming van de door dezen psychopaath bedreigde rechtsgoederen. Wanneer een psychopaath-verdachte bijv. herhaaldelijk kleine diefstalletjes pleegde en deze, mede blijkens psychiatrisch rapport, ook in de toekomst met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid moeten worden te gemoet gezien, zal door die omstandigheden op zich zelf de ingrijpende maatregel van terbeschikkingstelling nog niet gerechtvaardigd zijn.

De wettelijke eisch brengt voorts mede, dat tot terbeschikkingstelling, ook bij zeer ernstige delicten, eerst mag worden overgegaan, indien alle mogelijkheden van het strafrecht in engeren zin, ook de mogelijkheden om te reclasseeren bijv. door oplegging van een voorwaardelijke straf met toezicht en bijzondere voorwaarden, zijn uitgeput, dus, om zoo te zeggen, als laatste redmiddel.

Door een deel van de rechterlijke macht wordt aan deze eischen nauwkeurig de hand gehouden. Men vergelijkte onder de gepubliceerde vonnissen — de meeste beslissingen, houdende terbeschikkingstelling, worden niet gepubliceerd — o.m. het door mr. LEENDERTZ uitvoerig toegelichte Almelosche vonnis in *Weekblad van het Recht* n°. 12553 en het vonnis van den Amsterdamschen Politierechter, afgedrukt in de Februari-aflevering (blz. 54) van het *Maandblad voor berechting en reclasseering*.

Door andere gerechten wordt echter de Psychopathenwet naar de overtuiging van den ondergeteekende — en hij meent te dezen

enig recht van spreken te hebben, daar de strafdossiers der ter beschikking gestelden ingevolge artikel 5 van het Psychopathen-reglement bij zijn Departement worden ingezonden en hij zich deze dossiers steeds persoonlijk doet voorleggen — te ruim toegepast, nl. ook in gevallen, waarin terbeschikkingstelling door den aard van de gepleegde en van den verdachte nog te vreezen delicten *niet* „bepaaldelijk” wordt gevorderd.

Het is wellicht nuttig — gezien ook de opmerking van mejuffrouw KATZ, gemaakt bij de behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer — dit laatste oordeel aan de hand van eenige voorbeelden toe te lichten. De ondergeteekende neemt daartoe de gevallen, door mr. A. D. VAN REGTEREN ALTENA in een hoofdartikel van het *Weekblad van het Recht* (n°. 12551) *tegen* het aanhangig ontwerp aangevoerd. Aldus is al van te voren de schijn vermeden, alsof uit het omvangrijke voorhanden materiaal, eenige in het bijzonder voor het ontwerp pleitende gevallen zouden zijn uitgezocht.

Mr. VAN REGTEREN ALTENA behandelt in het genoemde artikel drie terbeschikkingstellingen van eenzelfde rechtbank uit den allerjongsten tijd, welke voor de toepassing van de psychopathenwet door die rechtbank ook tot op zekere hoogte kenmerkend zijn te achten. Naar het oordeel van den ondergeteekende kan de juistheid van de terbeschikkingstelling in alle drie gevallen worden betwist. Ware het ontwerp reeds wet geweest, zoo waren deze terbeschikkingstellingen voorkomen.

Het eerste geval — de hierna volgende mededeelingen berusten mede op bestudeering van de betrokken strafdossiers — betrof een weinig-gevaarlijken „hysterischen” of, volgens ander deskundigen-rapport „haltlosen” psychopaath, die door herhaalde maatschappelijke teleurstellingen allengs zelf het gevoel had gekregen steun te behoeven en er daarom naar streefde wegens landlooperij naar Veenhuizen te worden opgezonden. Toen de politie te Utrecht — ook elders had de betrokkene zich reeds tevergeefs aangemeld — weigerde wegens deze overtreding proces-verbaal op te maken, deelde hij, waar hij reden had te veronderstellen, dat de politie te Venlo daartoe mogelijk wel bereid zou zijn, te Utrecht aan een agent valschelijk mede dader te zijn van een te Venlo gepleegden rijwieldiefstal, waardoor hij de Utrechtsche autoriteiten bewoog hem gratis naar Venlo te vervoeren. Formeel ongetwijfeld „oplichting”. Echter toch niet een oplichting, die men, den vertwijfelden toestand van den delinquent in aanmerking genomen (ook zijn laatste meer ernstige delict, brandstichting in een alleenstaande schuur, trouwens reeds eenige jaren terugliggend, was gepleegd „om in de gevangenis te komen”), hem ernstig kan aanrekenen. Het is dan ook, als men het betreffend dossier bestudeert, niet duidelijk, waarom deze man niet overeenkomstig zijn wensch naar Veenhuizen is opgezonden: juist waar arbeidsschuwheid aanwezig was, scheen het verblijf in een rijkswerkinrichting, reeds met het oog op zijn maatschappelijke reclasseering, verkieselijk boven dat in een psychopathenasyl.

In het tweede geval werd terbeschikkingstelling opgelegd wegens een drietal in verhouding tot dezen ingrijpenden maatregel in het oog vallend onbeduidende oplichtingen (kort na elkaar gepleegd). De betrokkene bestelde op valschen naam een bloemstuk van *f* 6,50, kocht na een verdicht verhaal rookmateriaal tot een totaal van *f* 9,05 en lichtte een kamerverhuurder voor ongeveer *f* 3 op. Gelijke feiten had de verdachte ook vroeger eenige malen begaan, zonder echter in het algemeen in aanraking met de Justitie te komen, daar de schade steeds door de familie werd vergoed — in het voorbijgaan worde er op gewezen, dat deze omstandigheid het nieuwe delict, in zeker opzicht, niet ernstiger kan doen beoordeelen; zij kan, omgekeerd, twijfel doen rijzen aan het aanwezig zijn ook in het nieuwe geval van het oogmerk van wederrechtelijke bevoordeeling, daar de verdachte met eenigen grond kon hopen, dat de familie ook ditmaal de verschuldigde bedragen zou betalen; op dezelfde wijze als lichtvaardige jongelieden soms schulden maken in de niet ongerechtvaardigde verwachting, dat hun ouders die ten slotte zullen aanzuiveren —. De ondergeteekende meent in ieder geval, dat oplichtinkjes van *dezen* omvang — ook indien, gezien het uitgebracht psychiatrisch rapport, met vrij groote zekerheid herhaling in de toekomst moet worden tegemoet gezien en den rechter geen enkel middel tot reclasseering van den verdachte, ontleend aan het gewone strafrecht, meer ten dienste zou staan —, gezien den uitdrukkelijken eisch van artikel 37, een terbeschikkingstelling niet kunnen dragen. In het betrokken geval was een voorwaardelijke veroordeeling met toezicht en bijzondere voorwaarden echter nog zelfs niet beproefd!

Het derde geval, dat de ondergeteekende na het bovenstaande niet uitvoerig zal bespreken, betrof een tot zekere hoogte analoge casuspositie: een jongen, in de maatschappelijke ontwikkelingsperiode (geboorte 1912), die eenige kleine diefstalletjes had gepleegd en ook overigens niet goed wilde oppassen. Slechts worde, wat dit geval betreft, op twee omstandigheden de aandacht gevestigd. In de eerste plaats op de omstandigheid, dat ook reeds in het over dit geval uitgebrachte reclasseeringsrapport twijfel werd uitgesproken, of het belang der openbare orde terbeschikkingstelling wel „bepaaldelijk” vorderde. Daarnaast, dat in dit geval de verkeerde instelling van de rechtbank tegenover de psychopathenwet uit de motiveering van de terbeschikkingstelling in het strafvonnis — afgedrukt in het *Maandblad voor Berechting en Reclasseering* van Januari j.l., blz. 23 — zelf blijkt. Ook in dit geval had den ondergeteekende een voorwaardelijke veroordeeling met bijzonder toezicht — waar de ouders tot een bijdrage in staat waren, had opname in een geschikt gezin onder de voorwaarden kunnen worden gesteld — aangewezen gelken, desnoods gekoppeld aan een korte onvoorwaardelijke straf.

Samenvattend meent de ondergeteekende te mogen constateeren, dat het betrokken hoofdartikel van mr. VAN REGTEREN ALTENA, materieel beschouwd, eerder een pleidooi vormt voor wetsverduidelijking in den zin van het thans aanhangig ontwerp. Den onderge-

teekende heeft het betrokken artikel althans in zijn op de strafdosiers gebaseerd oordeel versterkt, dat zich bij de toepassing van de psychopathenwet tusschen de opvattingen der verschillende gerechten dusdanige verschillen hebben geopenbaard, dat deze niet *alleen* door een ministerieele circulaire en onderhandsch overleg met de colleges, als in het Verslag bedoeld, kunnen worden overbrugd.

Daarmede is geenszins gezegd, dat een circulaire aan het openbaar ministerie, wellicht ook een aan de voorzitters van de strafkamers te richten, *naast* het ontwerp niet wenschelijk zou zijn. Integendeel, zoodanige circulaire is strikt noodzakelijk te achten. Het ontwerp is slechts een der middelen om tot een meer juiste toepassing van de psychopathenwet te geraken. Het omschrijft ten aanzien van de vermogensdelicten, waarbij dit wetstechnisch mogelijk was, een aantal gevallen, waarin terbeschikkingstelling, ook naar de oorspronkelijke bedoeling van den wetgever, in het algemeen nog niet aangewezen is. Daarmede is geenszins uitgedrukt, dat op het overblijvende gebied steeds, in geval van psychopathie, terbeschikkingstelling zou moeten volgen. Integendeel, ook daar zal de rechtspraak nog veelszins, vergeleken bij tegenwoordig, binnen enger grenzen moeten worden teruggebracht. Dit laatste zal, bij aanneming van het ontwerp, door een aanschrijving, eventueel ook door overleg, worden nagestreefd.

De ondergeteekende meent in het bovenstaande den algemeenen gedachtengang van de leden, in het Verslag in de eerste plaats aan het woord, te hebben beantwoord. Hij gaat thans nog op enkele speciale punten in.

Bij de behandeling in de Tweede Kamer heeft de ondergeteekende er reeds op gewezen — een gedeelte van zijn uiteenzetting wordt op bladz. 2 van het Verslag aangehaald —, dat bij het redigeeren van wettelijke voorschriften twee methoden mogelijk zijn. Men kan een algemeene norm geven, opstellend een naar verhouding weinig omlijnd criterium, en aan de rechterlijke macht overlaten in concrete gevallen dit criterium toe te passen; men kan ook door uitgewerkte bepalingen aan de gerechten een bijzonder, doch ook bindend richtsnoer geven. De eerste methode is voor de regeering naar verhouding gemakkelijk. Zij laat tevens de rechterlijke macht vrijheid met alle gegevens van het werkelijke leven rekening te houden. Tegenover het laatste voordeel staat, dat een algemeen criterium den rechter vaak voor groote practische moeilijkheden plaatst. Zoodanig criterium levert ook het gevaar op, dat de bedoeling van den wetgever niet in alle arrondissementen tot zijn recht zal komen.

Dit laatste gevaar is ten aanzien van de psychopathenverpleging maar al te reëel gebleken. De practijk heeft getoond, dat de eisch, dat „het belang der openbare orde de terbeschikkingstelling bepaaldelijk moet vorderen”, de rechterlijke macht in concrete gevallen veelal onvoldoende houvast biedt. De rechtseenheid en, wat zwaarder weegt, de juiste toepassing van de wet, blijken in gevaar. Dit

voert tot de noodzakelijkheid tot den boven genoemden tweeden vorm van wetgeving over te gaan en den rechter een concreet richtsnoer in handen te geven voor het omstreden terrein. Dit doet het ontwerp. Het beperkt zich daarbij tot de vermogensdelicten, eensdeels omdat de onjuiste toepassingen van de psychopathenwet voor het grootste deel op het terrein van deze misdrijven liggen, anderdeels omdat een uitgewerkt richtsnoer voor de misdrijven tegen lijf, leven, eer en zeden vrijwel onmogelijk is. Overigens zij toegegeven, dat door de voorgestelde redactie, als door *iedere* concrete redactie — het is een bezwaar verbonden aan elke bijzondere norm — verenkelde gevallen kunnen worden uitgesloten, welke, bij toepassing alleen van het algemeene criterium, niet uitgesloten zouden zijn.

De ondergeteekende houdt overigens den voorgestelden tekst ook zelf in geen deele voor ideaal. Men beschouwe dien tekst als een eerste formuleering, steunende op het thans met betrekking tot de psychopathenwet aanwezige materiaal. De voorziening is mede hierom als een voorloopige regeling, buiten het strafwetboek, opgezet. Tegen 1 Januari 1936 zal op grond van het dan aanwezige materiaal een meer definitieve voorziening kunnen worden overwogen.

De leden, in het Verslag aan het woord, zijn van oordeel, indien het Verslag goed wordt begrepen, dat een gelijk resultaat door een andere formuleering van het algemeene criterium — dat de openbare orde de terbeschikkingstelling „bepaaldelijk” moet vorderen — kan worden bereikt. De ondergeteekende betwijfelt dit. Ook bijv. de redactie van artikel 43*bis*, welke, gelijk boven is vermeld, nauwkeurig dezelfde strekking heeft als het geldende criterium, zou naar het oordeel van den ondergeteekende in deze onvoldoende baat verschaffen. Overigens bevat artikel 43*bis* een soortgelijke recidivebepaling als het voorgestelde artikel.

In het Verslag wordt verder gesteld, dat in de gevallen, waarin terbeschikkingstelling van psychopathen niet mogelijk is, den rechter slechts de keus blijft tusschen veroordeeling tot een vrijheidsstraf of geldboete (blijkbaar wordt hier gedacht aan onvoorwaardelijke veroordeeling), of ontslag van rechtsvervolging met bevel tot plaatsing in een krankzinnigengesticht.

Deze tegenstelling is, naar het oordeel van den ondergeteekende, te scherp. Mogelijk zijn ook voorwaardelijke veroordeeling en, wordt een onvoorwaardelijke gevangenisstraf of plaatsing in een rijks-werkinrichting opgelegd, voorwaardelijke invrijheidstelling, beide met toezicht en bijzondere voorwaarden. Speciaal een voorwaardelijke veroordeeling zal bij geringe delicten, gepleegd door personen met psychopathischen aanleg, veelal aangewezen zijn. Door inschakeling van de reclasseeringsambtenaren in de psychopathenzorg tracht de ondergeteekende het gebruik van deze mogelijkheid reeds zooveel mogelijk te bevorderen.

Hiermede zijn tevens de bezwaren beantwoord, geopperd door het bestuur van de Vereeniging voor Strafrechtspraak, betreffende

het wegvallen in een aantal gevallen van de mogelijkheid van voorwaardelijke terbeschikkingstelling en de voorzieningen in de toekomst te treffen met betrekking tot ontslagen psychopathen, die opnieuw kleine vermogensdelicten beginnen — nog niet bij derde herhaling —.

Met de opmerking voorts, dat psychopathen, die zich schuldig hebben gemaakt aan vermogensdelicten, in de maatschappij veelal even gevaarlijk zullen zijn als degenen, die zich hebben schuldig gemaakt aan misdrijven tegen den persoon, kan de ondergeteekende in geen deele instemmen. De aan zijn Departement inkomende strafdossiers leeren bepaaldelijk anders.

Door sommige andere leden, die zich overigens bij de leden, in het Verslag in de eerste plaats aan het woord, aansloten, werd, blijkens het Verslag, nog met name aangevoerd, dat het ontwerp in strijd komt met de strekking der psychopathenwet. Het gepleegde misdrijf zou bij menigeen slechts als symptoom moeten worden beschouwd van psychopathischen aanleg, welke ook bij het begaan van vermogensdelicten tot uiting kan komen, ook zoodanig, dat het belang der openbare orde bijzondere maatregelen zou vorderen.

Naast verwijzing naar de voorafgaande beschouwingen zij hierop het volgende geantwoord.

Wat dezen laatsten leden eigenlijk voorzweeft, is verpleging en behandeling van alle psychopathen, althans van alle psychopathen, die delicten begaan, terwijl recidive min of meer waarschijnlijk is, een en ander analoog bijv. aan de verpleging van krankzinnigen ingevolge de krankzinnigenwet. Dit ideaal — hetwelk de ondergeteekende geenszins kan deelen: het behandelt ten slotte strafrechtelijk verantwoordelijke personen al te zeer als *personae miserabiles*, als „geestelijk zieken” en onverantwoordelijken — is in elk geval bepaaldelijk in strijd met de strekking van de geldende wet. Die schrijft psychopathenverpleging geenszins in alle gevallen voor, waarin die verpleging wellicht uit maatschappelijk oogpunt nuttig zou zijn — men overschatte de individueel-reclasseerende werking van de psychopathenverpleging niet; in de gestichten is de terbeschikkinggestelde, om slechts een omstandigheid te noemen, noodzakelijkerwijs steeds te zamen met andere psychopathen —, doch maakt haar alleen mogelijk in die uiterste gevallen, waarin de gevaarlijkheid van den dader zoo groot is, dat het belang der bedreigde rechtsgoederen zijn interneering vordert. Daarbij moet uiteraard tot zekere hoogte van de reeds aangerande rechtsgoederen worden uitgegaan. Het is n.l. niet juist, dat van de meerderheid van de psychopathen, die kleine vermogensdelicten begaan, ook misdrijven tegen leven of gezondheid of zeden kunnen worden verwacht. Zeker is die verwachting bij zoodanige psychopathen niet grooter dan bij tal van andere misdadigers, die men toch ook niet, alleen op grond van hun gevaarlijkheid, buiten gepleegde delicten om hetzij levenslang, hetzij voor geruimen tijd interneert. In zoo-

verre is het niet slechts een eisch van voor de hand liggende bezuiniging, doch mede een eisch van gerechtigheid, die interneering ook bij psychopathen niet bij lichte vermogensdelicten en bij zware niet dan bij herhaalde recidive toe te passen. Dat de geldende wet te dezen op het oogenblik dikwijls in strijd met haar strekking en in strijd met deze beginselen wordt toegepast, kan o.m. uit de boven op bladz. 3 geanalyseerde voorbeelden blijken.

De meerdere kosten voor politie en justitie, welke in het Verslag van het ontwerp verwacht worden, zullen, indien zij zullen optreden, wat betwijfelbaar is, uiterst gering zijn. Ook hier wordt, naar het oordeel van den ondergeteekende, in het Verslag uit het oog verloren, dat andere maatregelen — voorwaardelijke straffen, enz. — ten aanzien van lichte psychopathen mogelijk en in het algemeen uit een oogpunt van reclasseering zelfs meer doeltreffend zijn.

Met voldoening heeft de ondergeteekende geconstateerd, dat door andere leden bij het afdelingsonderzoek de grondslagen en de opzet van het ontwerp verdedigd zijn. Met de door deze leden ontwikkelde beschouwingen kan hij volledig instemmen.

De Minister van Justitie,
J. DONNER.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 11den Maart 1933.

OUDEGEEST.
WESTERDIJK.
MICHIELS VAN KESSENICH.
GELDERMAN.
VAN SASSE VAN YSSELT.

De openbare beraadslagingen over dit wetsontwerp in de Eerste Kamer hebben plaats gehad op 6 April 1933 (Handelingen blz. 536—547).

In de vergadering van 18 April 1933 (Handelingen, blz. 550) is het ontwerp met 26 tegen 13 stemmen aangenomen.

Het wetsontwerp is als wet van den 21en April 1933 opgenomen in *Staatsblad* 1933 N° 179. (Uitgegeven 25 April 1933).

Men zie in verband met de toepassing van deze wet ook de circulaire van den Minister van Justitie van 25 April 1933, 3e Afdeling D. N° 827, te vinden in W. v. h. R. N° 12584^s en in Ned. Jur. blad 1933, blz. 244.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Toelagen, enz. aan advocaten-raadslieden.

KONINKLIJK BESLUIT van den 10den Juli 1933 (Stbl. no. 357), tot nadere wijziging van het Koninklijk besluit van 3 Januari 1914, Staatsblad no. 2, houdende regeling der toelagen aan de advocaten-raadslieden van beklaagden, die naar den zee krijgsraad binnen het rijk in Europa zijn verwezen. ¹⁾

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Gezien Ons besluit van 3 Januari 1914, Staatsblad no. 2, houdende regeling der toelagen aan de advocaten-raadslieden van beklaagden, die naar den zee krijgsraad binnen het rijk in Europa zijn verwezen, zooals dit besluit laatstelijk is gewijzigd bij Ons besluit van 7 Juli 1925, Staatsblad no. 322;

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van den 6 Juli 1933, 2e Afdeling A, no. 806;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Eenig artikel.

Artikel 1 van Ons voornoemd besluit wordt gelezen:

„Artikel 1.

Aan de advocaten, die door den president van den zee krijgsraad binnen het Rijk in *Europa* als raadslieden worden toegevoegd aan beklaagden, die naar dien krijgsraad zijn verwezen, wordt ter zake van hunne verrichtingen als zoodanig eene toelage toegekend van vijftien gulden (*f* 15,—).

Door advocaten in het arrondissement Alkmaar, die buiten Helder zijn gevestigd, wordt bovendien genoten:

- 1°. ter zake van reis- en verblijfkosten, voor elken dag, waarop zij zich naar Helder hebben begeven, eene toelage ten bedrage van vijf gulden (*f* 5,—);
- 2°. wegens tijdverlies, voor elken dag, waarop zij zich naar Helder hebben begeven — den eersten en eenigen dag van de behandeling der zaak ter terechtzitting of dien samenvallende met zoodanigen dag uitgezonderd — eene toelage ten bedrage van tien gulden (*f* 10,—).

¹⁾ Zie M.R.T. XII, blz. 303; XV, 415; XXI, 163. Officieele „Verzameling” blz. 326.

Nochtans mag het gezamenlijk bedrag der toelagen voor verrichtingen in eene en dezelfde zaak de som van vijf en veertig gulden (f 45,—) niet overschrijden."

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 10den Juli 1933.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

Uitgegeven den *achttienden* Juli 1933.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

Nadere vaststelling van voorschriften ter uitvoering van de, sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad n°. 128).

KONINKLIJK BESLUIT van 4 Mei 1933 (Staatsblad no. 246).
(Legerorders 1933, Nr. 195.)

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Defensie van 25 April 1933, Geheim, Litt. P⁵⁸;

Gezien de wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128), zooals deze sedert is gewijzigd;

Gelet op het Koninklijk besluit van 2 November 1916 (*Staatsblad* nr. 488) ¹⁾, zooals dit sedert is gewijzigd;

Overwegende, dat het noodig is de, ter uitvoering van voren genoemde wet, bij vermeld Koninklijk besluit gegeven voorschriften te herzien;

Hebben goedgevonden en verstaan:

A. In te trekken het Koninklijk besluit van 2 November 1916 (*Staatsblad* nr. 488), zooals dit sedert is gewijzigd, met de bij dat besluit gevoegde instructie;

B. te bepalen:

Artikel 1.

Voor de uitoefening van het militair gezag, bedoeld in de, sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128) worden door Ons aangewezen:

¹⁾ M.R.T. XII, blz. 305. Red. M.R.T.

A. Wanneer oorlog of oorlogsgevaar is ontstaan:

1. *De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht*, in elk in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks.
2. *De Commandanten van een stelling, een front en een groep*, onderscheidenlijk in het gebied van die stelling, van dat front en van het front, waartoe die groep behoort.
3. *De Commandant in Zeeland en de Territoriale-bevelhebbers*, in de gedeelten van het grondgebied des Rijks, zooals die gedeelten aan ieder door Ons worden toegewezen.
4. *De rechtstreeks onder de bevelen van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht gestelde Commandanten van onderdeelen van Zee- en Landmacht*, in het operatiegebied van het onder hun bevel staande onderdeel van Zee- en Landmacht.

B. Wanneer binnenlandsche onlusten de in- of uitwendige veiligheid van het Rijk of van een gedeelte daarvan in dringend gevaar brengen en geen last is gegeven tot het voorbereiden van strategische voorzorgsmaatregelen, noch oorlog of oorlogsgevaar is ontstaan:

1. *De Commandant van het Veldleger*, in elk in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks.
2. *a. De Commandanten, onderscheidenlijk van de Ie, de IIe, de IIIe en de IVe (Vredes-) Divisie, tevens Bevelhebbers in de 1ste, de 2de, de 3de en de 4de Militaire Afdeeling*, onderscheidenlijk in het gebied van de 1ste, de 2de, de 3de en de 4de Militaire afdeeling, uitgezonderd de gemeenten Anna Paulowna, Callantsoog, Den Helder, Terschelling, Texel, Vlieland, Wieringen, Ameland, Schiermonnikoog en Warffum (alleen het deel Rottumer-oog).
- b. De Commandant der Marine te Willemsoord*, in het gebied van de onder *a.* genoemde gemeenten.
3. *De Commandanten aangewezen tot het voeren van het bevel over de troepen aanwezig in de gemeenten:*
  - a.* 's-Gravenhage, Wateringen, Rijswijk (Z.-H.), Voorburg, Veur, Stompwijk en Wassenaar;
  - b.* Rotterdam, Capelle a/d IJssel, Hillegersberg, Schiebroek, Overschie, IJsselmonde, Pernis, Schiedam, Kethel, Vlaardingen, Vlaardingerambacht, Maasland en Maassluis;
  - c.* Amsterdam, Edam, Purmerend, Katwoude, Monnikendam, IJpendam, Broek in Waterland, Landsmeer, Diemen, Wijdewormer, Wormer, Krommenie, Wormerveer, Zaandijk, Zaandam, Koog a/d Zaan, Oostzaan, Ouder-Amstel, Nieuwer-Amstel, Weesp, Weesperkarspel en Muiden;

d. Utrecht, Zuilen, Bunnik, Houten, Schalkwijk, Zeist, Maartensdijk, de Bildt, Achttienhoven en Jutphaas;

e. Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorhout, Voorschoten en Zoeterwoude;

f. Delft en Schipluiden;

g. Dordrecht, Alblasserdam, Oud-Alblas, Dubbeldam, 's-Graven-deel, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht;

h. Middelburg, Koudekerke en St. Laurens;

i. Bergen op Zoom en Halsteren;

j. Venlo en Maasbree;

k. 's-Hertogenbosch en Vught;

l. Breda, Ginneken en Bavel, Princenhage en Teteringen;

m. Kampen en IJsselmuiden,

onderscheidenlijk in elk der onder *a.* tot en met *m.* genoemde groepen van gemeenten.

4. *De hoogst in rang zijnde troepencommandant*, indien deze den rang van majoor of een hooger rang bekleedt, in eenige gemeente, niet genoemd onder 3, waar troepen zijn gelegerd.

C. Wanneer binnenlandsche onlusten de in- of uitwendige veiligheid van het Rijk of van een gedeelte daarvan in dringend gevaar brengen, nadat last is gegeven tot het voorbereiden van strategische voorzorgsmaatregelen en oorlog of oorlogsgevaar nog niet is ontstaan:

1. *De Chef van den Generalen Staf*,

in elk in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks.

2. *De Stellingcommandanten, de Commandant in Zeeland en de Territoriale-bevelhebbers*,

in de gedeelten van het grondgebied des Rijks, zooals die gedeelten aan ieder hunner door Ons worden toegewezen.

Artikel 2.

1. Naar gelang zulks noodzakelijk wordt geacht, zullen door Ons of door Onzen Minister van Defensie ook andere, dan de in artikel 1 vermelde, autoriteiten voor de uitoefening van het militair gezag, bedoeld in de, sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128) worden aangewezen.

2. Het gedeelte van het grondgebied des Rijks, waarin door deze autoriteiten dat militair gezag zal worden uitgeoefend, wordt door Ons of door voornoemden Minister aangewezen.

Artikel 3.

1. Ook voor zooveel de in artikel 1 en artikel 2 bedoelde aanwijzing van de autoriteiten, door wie en van het gebied, waarin het militair gezag, bedoeld in de, sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899

(*Staatsblad* nr. 128) zal worden uitgeoefend, door Ons is geschied, kan daarvan door Onzen Minister van Defensie bij nadere aanwijzing worden afgeweken.

2. Zoolang Wij of Onze voornoemde Minister niet anders bepalen, geldt als *operatiegebied*, bedoeld in artikel 1, onder A.4., hetgeen de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht als zoodanig aanwijst.

Artikel 4.

1. Wanneer ten gevolge van een vijandelijken inval of ten gevolge van binnenlandsche onlusten, als bedoeld in artikel 1, onder 2°., van de, sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128), de gemeenschap tusschen een gedeelte van het grondgebied des Rijks en den zetel der Regeering is afgesneden, kan de hoogste bevelvoerende militaire autoriteit, in dat gedeelte aanwezig, dit — hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk — in staat van beleg verklaren.

2. De in het eerste lid bedoelde autoriteit oefent alsdan in dat gebied het militair gezag uit.

Artikel 5.

Bij ontstentenis van een militaire autoriteit, voor de uitoefening van het militair gezag aangewezen, wordt zij, in afwachting dat in haar vervanging door Ons of door Onzen Minister van Defensie zal zijn voorzien, vervangen door den hoogsten of — bij gelijkheid in rang — door den oudsten in rang van de commandanten, die bij aanwezigheid van bedoelde autoriteit onder haar bevelen zouden staan.

Artikel 6.

Voor de autoriteiten, aangewezen voor de uitoefening van het militair gezag, gelden de bepalingen van de bij dit besluit gevoegde instructie.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan, evenals van de daarbij behorende, instructie, afschrift zal worden gezonden aan onze Ministers van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Waterstaat en van Economische Zaken en Arbeid en dat, met de instructie, in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 4den Mei 1933.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

WILHELMINA.

Uitgegeven den *drie en twintigsten* Mei 1933.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

BEHOORT BIJ KONINKLIJK BESLUIT
VAN DEN 4DEN MEI 1933, STAATS-
BLAD No. 246.

**Instructie voor de Autoriteiten, overeenkomstig artikel 7 van de,
sedert gewijzigde, wet van 28 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128)
aangewezen voor de uitoefening van het militair gezag.**

Artikel 1.

In deze instructie worden verstaan:
onder „de wet”, de, sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128);
onder „militair gezag”, het militair gezag, bedoeld in evenge-
noemde wet;
onder „bevelhebber”, de autoriteit, die in eenig gedeelte van het
grondgebied des Rijks het militair gezag uitoefent.

Artikel 2.

Het militair gezag wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid
van Onzen Minister van Defensie.

Artikel 3.

Wanneer voor de uitoefening van het militair gezag in eenig in
staat van oorlog of in staat van beleg verklaard gedeelte van het
grondgebied des Rijks meer dan één autoriteit zijn aangewezen, is elk
dier autoriteiten gehouden, bij de uitoefening van dit gezag de even-
tueel te geven bevelen en aanwijzingen te volgen van de in het be-
trokken gebied mede voor de uitoefening van het militair gezag aan-
gewezen autoriteiten voor zooverre deze hiërarchiek, dan wel — voor
wat betreft de uitoefening van het militair gezag — bij beschikking
van Onzen Minister van Defensie, boven haar zijn gesteld.

Artikel 4.

De bevelhebber kan de uitvoering der maatregelen tot uitoefening
van het militair gezag opdragen aan door hem aan te wijzen autori-
teiten of personen, die aldus handelen ingevolge zijn bevelen.

Artikel 5.

Wanneer eenig gedeelte van het grondgebied des Rijks in staat van
oorlog of in staat van beleg wordt verklaard, dan wel de staat van
oorlog of de staat van beleg voor dat gedeelte wordt opgeheven,
brengt de bevelhebber zulks onverwijld ter kennis van de troepen en
c.q. van de bemanningen der oorlogsvaartuigen, die onder zijn be-
velen zijn gesteld en draagt hij zorg, dat de afkondiging, bedoeld in de
eerste alinea van artikel 4 der wet, onverwijld en op de meest doel-
treffende wijze plaats heeft.

Artikel 6.

1. Zoodra eenig gedeelte van het grondgebied des Rijks in staat van oorlog of in staat van beleg is verklaard, waarschuwt de bevelhebber, bij algemeene bekendmaking, de bevolking, dat zij, die het aanroepen van schildwachten of patrouilles onbeantwoord laten, die niet voldoen aan bevelen, welke door schildwachten en commandanten van patrouilles ingevolge de hun verstrekte consignes worden gegeven, die geen gehoor geven aan de sommatiën, door de bevoegde autoriteiten gedaan of die tegenwoordig zijn bij samenscholingen, waarbij een aanval op de militaire macht geschiedt, zich aan lijfsgevaar blootstellen.

2. Hij doet de bevolking herinneren aan de wettelijke verplichtingen in den staat van oorlog dan wel in den staat van beleg op het burgerlijk gezag en de inwoners rustende, alsmede — voor zooveel daartoe de ingetreden rechtstoestand en de omstandigheden, bedoeld in artikel 1, onder 1°., dan wel in artikel 1, onder 2°., van de wet, aanleiding geven — aan de bepalingen van de artikelen 41 tot en met 49 der wet, van de artikelen 98, 100 tot en met 105, 107, 186, 187, 191, 203 en 204 van het Wetboek van Strafrecht, van de artikelen 78, 79, 85, 87, 88, 89, 91, 101, 102, 131, 144, 146, 147, 149, 151, 154, 157, 158 en 159 van het Wetboek van Militair Strafrecht, vastgesteld bij de Wet van 27 April 1903 (*Staatsblad* nr. 111) ¹⁾ en van de artikelen 77 en 78 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, vastgesteld bij de Wet van 5 Juli 1921 (*Staatsblad* nr. 841).

3. Hij brengt ter algemeene kennis, aan welke autoriteiten of personen, bedoeld in art. 4, door hem de uitvoering der te nemen maatregelen is opgedragen.

Artikel 7.

1. De bevelen, bedoeld in artikel 21 der wet, worden slechts gegeven in geval van noodzakelijkheid.

2. De wijze van uitvoering der bevelen wordt zooveel mogelijk aan de burgerlijke autoriteiten overgelaten.

3. Zoo mogelijk worden geen bevelen gegeven dan na overleg met het hoofd van het betrokken burgerlijk bestuur of met den daaronder ressorteerenden betrokken chef van dienst.

Mij bekend,

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

¹⁾ Waarom de bijvoeging „vastgesteld bij de Wet van 27 April 1903 (*Staatsblad* nr. 111)”? De artikelen zijn die van den thans geldenden, vernummerden tekst en kloppen dus niet met de nummering van 1903.

De practijk van het militaire tuchtrecht.

(Handboek ten dienste van hen, die bij de Koninklijke landmacht met eenig gezag zijn bekleed.)

Ministerieele kennisgeving van 26 Juni 1933,

Ile Afd. B, nr. 43.

(Zie L.O. 1932, nr. 222.) ¹⁾

Legerorders 1933, Nr. 197.

Bij de N.V. Boek- en Kunstdrukkerij v/h Mouton & Co., te 's-Gravenhage, zal binnenkort verschijnen ²⁾ en tegen den prijs van f 1 verkrijgbaar worden gesteld de „*Eerste verstrekking van aanvullingen*” op het boekwerk „De practijk van het militaire tuchtrecht”, ter grootte van 85 bedrukte bladzijden.

Het bepaalde in het tweede lid van L.O. 1932, nr. 222 ¹⁾, is op bedoelde verstrekking van aanvullingen mede van toepassing.

Verboden geschriften.

Ministerieele beschikking van 21 Juli 1933,

Iide Afd. B, nr. 6.

(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.) ³⁾

Legerorders 1933, Nr. 239.

In de *Bijlage* van L.O. 1931, nr. 225 O, ³⁾ onder „I. *Binnenland-sche geschriften*”, opnemen:

45	De chauffeur. Officieel orgaan van den Nederlandschen Bond van particuliere chauffeurs.	Maandelijks.
----	---	--------------

Ministerieele beschikking van 11 Augustus 1933,

Iide Afd. B, nr. 48.

(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.) ³⁾

Legerorders 1933, Nr. 261 O.

In de BIJLAGE van L.O. 1931, nr. 225 O ³⁾, onder „I. *Binnenlandsche geschriften*” opnemen:

46	De Stormer, orgaan R.K. Stormtroepen in Nederland.	14 daags.
----	--	-----------

¹⁾ M.R.T. XXVIII, blz. 254. Red. M.R.T.

²⁾ Is inmiddels verschenen. Red. M.R.T.

³⁾ M.R.T. XXVII, 289. Verder XXVII, 533; XXVIII, 107, 339 en 527; XXIX, 3 en 99. Red. M.R.T.

Toelatingsexamen tot de Hoogere Krijgsschool.

Ministerieele kennisgeving van 29 Juni 1933, Litt. T⁹⁴.

Legerorders 1933, Nr. 207.

Ter voorloopige kennis van de officieren, die voornemens zijn zich in de jaren 1934 e.v. te onderwerpen aan het toelatingsexamen tot de Hoogere krijgsschool, wordt gebracht, dat zij erop moeten rekenen dat — behoudens Koninklijke goedkeuring — de ter zake geldende voorschriften zullen worden aangevuld in dien zin, dat bij bedoeld examen ook wordt geëischt:

Tuchtrecht en zijne toepassing.

Volledig op de hoogte zijn van de bevoegdheden en verplichtingen der meerderen met betrekking tot de handhaving van de Krijgstucht. Grondige kennis bezitten van de bepalingen van de Wet op de Krijgstucht en van het Reglement betreffende de Krijgstucht en van de ter uitvoering daarvan getroffen bepalingen, een en ander voor zooveel vereischt, om te kunnen beoordeelen of een krijgstuchtelijk vergrijp is gepleegd en dit rechtvaardig te kunnen berechten, zoodat om te kunnen optreden als de tot straffen bevoegde meerdere, bij wien beklag kan worden gedaan (over een opgelegde straf, over een gegeven order of over een ondervonden krenkende of onbillijke behandeling), of die bevoegd is de door een beneden hem gestelden strafoplegger opgelegde straf te wijzigen, te niet te doen of de uitvoering daarvan te schorsen.

Militaire belangenverenigingen.

*Departement van Defensie,
Ile Afd. B. No. 3.*

's-Gravenhage, 16 Mei 1933.

Uit Uw brief van 11 Mei j.l., No. 695, blijkt mij, dat de president en de 1ste secretaris van Uw hoofdbestuur — tezamen het dagelijksch bestuur van „Ons Belang” vormende — garnizoen houden onderscheidenlijk te *Utrecht* en te *Haarlem*.

Hoewel deze functionarissen als zoodanig belast zijn met de behandeling en de afdoening der dagelijksche aangelegenheden, schijnt het secretariaat Uwer vereeniging gevestigd te blijven te *Amersfoort*.

Deze omstandigheid zou er allicht toe kunnen leiden, dat het even-

tueel aan Uw secretariaat toe te voegen burgerpersoneel, hetwelk uitsluitend voor administratieve hulp mag worden bestemd, een zoodanig aandeel in de werkzaamheden van Uw vereeniging verkrijgt, dat daardoor in strijd zou worden gehandeld met het stellige verbod, vermeld in artikel 14 (1) van het Reglement betreffende de militaire belangenvereeningen.

Ik wil niet nalaten reeds thans onder Uw aandacht te brengen, dat ik er niet mede zou kunnen instemmen, dat de behandeling en afdoening der dagelijksche zaken — als tot dusver heeft plaats gehad — zou geschieden door burgerpersoneel.

De werkverdeeling moet zoodanig zijn, dat het Bestuur, dat officieel de verantwoordelijkheid draagt voor de daden der vereeniging, deze verantwoordelijkheid ook metterdaad dragen kan. Ik stel er prijs op U reeds thans mede te deelen, dat ik hiermede rekening zal houden bij het nemen van een beslissing op Uw eventueele verzoeken om „Ons Belang” toe te laten als militaire belangenvereeniging en tot het in dienst nemen van een of meer der afgetreden burgerhoofdbestuursleden, voor administratieve hulp.

Voorts breng ik, ten aanzien van het vermelde in het orgaan Uwer Vereeniging van 11 Mei 1933, No. 19, te Uwer kennis, dat de overneming van een artikel uit „De Centrale”, weekblad voor het Rijkspersoneel, in strijd moet worden geacht met het beginsel, neergelegd in artikel 7 (1) van het Reglement, betreffende de militaire belangenvereeningen.

Overigens dient uit den inhoud van Uw orgaan te blijken, dat strijdmanieren en vakvereenigingsdiscipline, zooals in enkele burgerorganisaties wel eens plegen te worden toegepast, in het vereenigingsverband van militairen niet thuis behooren.

Uitdrukkingen, zooals in het hoofdartikel van het aangehaald nummer van het orgaan voorkomen, als „Sluit aan, sluit op!”, „Hoofden dus op, makkers!”, in het verband aldaar genoemd, alsmede de kop, gesteld boven het met „Democraat” ondertekende artikel op blz. 2, zijn naar mijn meening weinig in overeenstemming met de waardigheid van den onderofficier.

Ik vertrouw dat U in den vervolge met het vorenstaande zult rekening houden. Ongetwijfeld is het ook Uw wensch, dat uit Uw orgaan blijkt, dat het Hoofdbestuur zich ervan bewust is, dat beroepsmilitairen in Vereenigingsverband niet geheel vrijstaan en dat zij zich bij hun gedragingen rekenschap hebben te geven van de geheel vrijwillig op zich genomen militaire verplichtingen en de daarmede gepaard gaande eischen van de krijgstuicht.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Aan het Hoofdbestuur van „Ons Belang”.

Departement van Defensie
IIe Afd. B No. 120.

's-Gravenhage, 24 Mei 1933.

Het heeft mijn aandacht getrokken, dat in de organen der Vereenigingen van militairen, welke zich uitsluitend of onder meer de behartiging van de met de militaire positie der leden verband houdende belangen ten doel stellen, veelal artikelen of gedeelten daarvan plegen te worden gewijd aan het uitoefenen van kritiek op de werkwijze of aan de bestrijding in het algemeen van andere militaire belangenverenigingen.

In het belang van de eensgezindheid, saamhoorigheid en samenwerking, welke bij de krijgsmacht worden vereischt en die — zooals Artikel 7 (1) van het Reglement betreffende de krijgstucht uitdrukkelijk doet uitkomen — o.m. vorderen, dat de militairen zoowel in dienst als daarbuiten in goede kameraadschap leven, elkanders rechten en overtuiging eerbiedigen en elkander achting toedragen, kan ik dergelijke artikelen en uitlatingen als in den aanhef bedoeld, niet toelaten.

Mitsdien reken is erop dat Uw bestuur in den vervolge de andere militaire belangenverenigingen niet in de besprekingen in Uw verenigingsorgaan zal betrekken.

Voor den Minister van Defensie,
 De Secretaris-Generaal,
 C. P. VAN GINKEL.

Aan het Hoofdbestuur van „Ons Belang”.

Blijkens L.O. 1933, nrs. 220, 221, 222, 223, 224, 237, 238, 258, 264, 293 en 295 heeft de Minister van Defensie naar aanleiding van door de Vereenigingen ingediende verzoeken — in afwachting van de verleening der Koninklijke goedkeuring op de Statuten — *voorloopig* toegelaten als militaire belangenvereniging in den zin van het Reglement militaire belangenverenigingen ¹⁾, respectievelijk;

- a. „*Voorwaarts*” Vereeniging van muzikanten van het beroepspersoneel der Koninklijke landmacht;
- b. de *Vereeniging van meester-smeden-bankwerker behoorende tot de Koninklijke Landmacht*;
- c. de *Vereeniging van meesters-geweermaker en -zwaardveger behoorende tot het beroepspersoneel der Koninklijke landmacht*;
- d. de *Nederlandsche Militaire Zadelmakers Vereeniging*;
- e. de *Vereeniging van Militaire Kleermakers behoorende tot de Koninklijke landmacht*;
- f. den *Bond van Hoofdopzichters en Opzichters bij den Vliegdiens van de Koninklijke Landmacht*;

¹⁾ Zie ook hiervóór, blz. 98.

- g. de *Vereeniging van Militair Technisch Personeel beneden den rang van tweede-luitenant bij den Luchtvaartdienst der Koninklijke Landmacht*;
- h. de *Vereeniging van Militaire Apothekersbedienden behoorende tot de Koninklijke Landmacht*;
- i. de *Vereeniging van jaarwedde-genietende beroepsmilitairen beneden den rang van tweede-luitenant, behoorende tot de Koninklijke Landmacht „Ons Aller Belang”*;
- j. de *Neutrale Onderofficieren Vereeniging*;
- k. de *Vereeniging van Hoofdopzichters en Opzichters van Fortificatiën*.

Wat betreft de sub *a* genoemde Vereeniging is tevens tot wederopzegging vergunning verleend tot het samengaan in die Vereeniging van muzikanten met den rang van sergeant of hooger en élève-muzikanten met den rang van korporaal; wat de sub *e* genoemde Vereeniging betreft tot het samengaan van kleermakers in de rangen van sergeant en korporaal; wat de sub *g* genoemde Vereeniging betreft tot het samengaan van onderofficieren en korporaals van het technisch personeel bij den luchtvaartdienst der Koninklijke landmacht; wat de sub *i* genoemde Vereeniging betreft tot het samengaan van onderofficieren en korporaals van het beroepspersoneel der Koninklijke landmacht.

Taak der politietroepen. Handhaving van de krijgstucht.

*Departement van Defensie,
IIe Afd. B. No. 73.*

's-Gravenhage, 12 Augustus 1933.

Van een der garnizoenscommandanten ontving ik een uitvoerig betoog betreffende de onderscheidene diensten, welke naar diens meening aan de in dat garnizoen gevestigde groep politietroepen zouden moeten toevallen. Voor het naar den eisch verrichten van al die diensten bleek de sterkte van de groep ten eenenmale onvoldoende, welke omstandigheid den garnizoenscommandant dan ook leidde tot het voorstel om aan die sterkte een zeer aanzienlijke uitbreiding te geven.

Vermits uit de in bedoelden brief naar voren komende zienswijze van den garnizoenscommandant nopens de aan de politietroepen in de garnizoenen toevallende taak ten deele een misvatting blijkt, welke mogelijk ook bij andere garnizoenscommandanten en bij troepencommandanten kan zijn ontstaan, acht ik het dienstig het volgende onder Uw aandacht te brengen.

I. Te allen tijde behoort in het oog te worden gehouden, dat de zorg voor de instandhouding van goede krijgstuchtelijke verhoudingen in de eerste plaats berust bij de militaire meerderen (zie art. 27 R.K.).

II. Het daartoe vereischte toezicht op het gedrag en de houding der militairen buiten de kazernes — daaronder begrepen het toezicht op de stations op de tijdstippen van vertrek met en terugkeer van verlof, zoomede het tegenwoordig noodzakelijk blijkende toezicht bij de uitgangen van het garnizoen aan de groote verkeerswegen — mag niet worden overgelaten of uitsluitend opgedragen aan de politietroepen, doch behoort in de eerste plaats te worden uitgeoefend vanwege de troepencommandanten, e.q. volgens door den garnizoenscommandant te treffen regeling.

III. Voor zooveel de politietroepen hun overige dienstverrichtingen mede dienstbaar (kunnen) maken aan het toezicht op de militairen in het openbaar, moet nochtans worden bedacht, dat uiteindelijk slechts dan goede resultaten mogen worden verwacht, wanneer in de eerste plaats allen, die in de weermacht met gezag zijn bekleed, te allen tijde in gelijken zin werkzaam zijn. De omstandigheid dat een meerdere in burgerkleeding is, ontheft hem in geen enkel opzicht van de krachtens art. 27 (2) R.K. op hem rustende verplichting om op te treden tegen krijgstuuchtelijke vergrijpen, waarvan hij kennis krijgt.

IV. De practijk heeft bovendien geleerd dat, wanneer het toezicht op de militairen overwegend uitgaat van de zijde der politietroepen, eenerzijds het gezag van het troepen kader daaronder lijdt en anderzijds bij de militairen in den troep een met de algemeene dienstbelangen strijdige haat tegen de politiemilitairen wordt opgewekt, welke ongewenschte stemming op den duur tot ernstige wrijvingen kan leiden.

V. De bewaking van in gebruik zijnde kazerne-complexen en van de zich daarop bevindende munitiemagazijnen, wapenkamers e.d. valt volledig toe aan de in het betrokken kazernecomplex gelegeerde troepen.

VI. Wanneer de eigen middelen, waarover de troepencommandanten ter handhaving van de krijgstuuch of ter voorziening in de bewaking van kazerne-complexen, in bepaalde gevallen bij uitzondering ontoereikend blijken, kan tot die doeleinden aan de politietroepen hulpverlening worden verzocht.

VII. Meer en meer blijken de politietroepen te worden belast met het houden van zgen. voorloopig of huishoudelijk onderzoek, ook in strafzaken van eenvoudigen aard, waarin uitsluitend militairen zijn betrokken.

Dergelijke eenvoudige onderzoeken behooren door de troepenofficieren te worden gehouden.

Het aan de politietroepen opdragen van bedoeld onderzoek blijve in het algemeen beperkt tot meer ingewikkelde zaken en tot die waarin ook burgers zijn betrokken.

VIII. De sterkte van de in de garnizoenen gevestigde groepen politietroepen houdt uiteraard uitsluitend rekening met het onder normale omstandigheden verrichten van de verschillende diensten, welke tot de eigenlijke taak van het korps behooren. Wat daarboven aan de politietroepen zou worden opgedragen, moet op den duur noodzakelijk leiden tot ontoelaatbare overbelasting van de politie-

militairen en tot ongemotiveerde klachten over te geringe sterkte van bedoelde groepen, dan wel tot het onvoldoende tot hun recht komen van de diensten waaraan het Korps politietroepen zijn bestaansrecht ontleent.

Ik noodig U uit, ieder voor zooveel hem betreffende, met de in dezen brief aangegeven beginselen rekening te houden en te doen houden. ¹⁾

De Minister van Defensie,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
C. P. VAN GINKEL.

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE

3e Afdeling D/B/.

N°. 820.

's-Gravenhage, 11 Juli 1933.

Betreffende:
art. 24 Uitvoeringsregeling
voorwaardelijke veroordeeling.

Naar mij wordt medegedeeld zou het Openbaar Ministerie bij het verstrekken van inlichtingen, als bedoeld bij artikel 24 der Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling den betrokken commandeerenden officier niet altijd kennis geven van het strafbare feit, hetwelk tot de voorwaardelijke veroordeeling heeft geleid. Vermits het, ook in verband met het bepaalde bij artikel 26, eerste lid, van voormelde Uitvoeringsregeling, van belang is, dat de commandeerende officier bekend is met de bijzonderheden der voorwaardelijke veroordeeling, moge ik u verzoeken te willen bevorderen, dat voortaan de te verstrekken inlichtingen ook het gepleegde strafbare feit omvatten. Bij het verstrekken der betreffende inlichtingen ware wellicht gebruik te maken van het formulier, bedoeld in het eerste lid van artikel 2 van voormelde Uitvoeringsregeling.

U gelieve den Parketten in uw ambtsgebied van het voorgaande mededeeling te doen, waartoe een aantal afschriften dezer missive hierbij gaat. ²⁾

De Minister van Justitie,
VAN SCHAİK.

Aan
de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven.

¹⁾ Bij deze beschikking behoort een verzendingslijst waarop alle hoogere autoriteiten der Landmacht zijn vermeld. Red. M.R.T.

²⁾ Zie ook de Circulaire van den Minister van Justitie van 6 Juli 1925, M.R.T. XXI, blz. 120. Red. M.R.T.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Berechting van de miterij aan boord van „De Zeven Provinciën”.

Het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer Albar da, heeft aan de Regeering de navolgende vragen gesteld (Ingezonden 30 Mei 1933):

1. Is het juist, dat de schepelingen van *De Zeven Provinciën* niet eerder dan in September voor de krijgsraden zullen terechtstaan?

2. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, zijn de Ministers dan niet van meening, ook gelet op sommige der pleidooien, bij de tot dusver in Ned.-Indië gevoerde processen door militaire verdedigers gehouden, alsmede op het oordeel door verschillende juristen hier te lande over de noodzakelijkheid van een onafhankelijke verdediging uitgesproken, dat het aanbeveling verdient, alsnog door wetswijziging ten spoedigste te bevorderen, dat de beschuldigde marine-schepelingen, die voor een krijgsraad in Ned.-Indië zullen terechtstaan, rechtskundigen bijstand kunnen erlangen van rechtsgeleerden, die onafhankelijk zijn van de Regeering en van de marine-autoriteiten?

3. Zijn de Ministers bereid, een daartoe strekkende herziening van enkele wetsartikelen ten spoedigste te bevorderen, zoodat deze nog in September van kracht zal kunnen zijn?

Antwoord van de heeren van Schaik en Deckers Ministers van Justitie en van Defensie (Ingezonden 29 Juni 1933).

1. Volgens ontvangen bericht van den Commandant der zeemacht in Nederlandsch-Indië is nog niet met zekerheid op te geven, wanneer de krijgsraad voor de berechting van de schepelingen van Hr. Ms. *De Zeven Provinciën* bijeenkomt; naar schatting zal de bijeenroeping in September of October a.s. plaats hebben.

2- en 3. Omtrent den inhoud der belangrijkste schrifturen van antwoord en pleidooien van de militaire verdedigers in dienstweigeringszaken zijn eveneens spoedeisvende inlichtingen verzocht. Deze zijn nog niet ontvangen, zoodat het nog niet mogelijk is zich daaromtrent een behoorlijk gefundeerd oordeel te vestigen.

Een herziening, als in de vragen bedoeld, is reeds ter hand genomen. Een van kracht zijn van de betreffende bepalingen in September of October a.s. is om technische redenen — de materie is op zich zelf niet eenvoudig en eischt in verband met de daarbij noodzakelijk te betrekken instanties, o.a. het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, tijdroovend overleg — niet mogelijk.

Afgezien hiervan, zou het niet van juist beleid getuigen een herziening van het militair procesrecht te bevorderen speciaal met het oog op de belangen van een bepaald gedeelte van die militairen, die zich ter gelegenheid van de bekende gebeurtenissen in Nederlandsch-

Indië in den aanvang des jaars aan strafbare feiten hebben schuldig gemaakt.

(Handelingen Tweede Kamer 1933. Aanhangsel 29).

In verband met het bovenstaande vestigen wij de aandacht op het volgende in Juni j.l. uit Soerabaja geseinde Aneta-bericht:

Behandeling in hooger beroep.

„De korporaal-machinist van Dijk, die door den Krijgsraad werd vrijgesproken, tegen welke uitspraak de advocaat-fiscaal appèl aantekende, verzocht bij de behandeling van zijn zaak door het Hoog Militair Gerechtshof te worden bijgestaan door zijn verdediger tijdens de behandeling van zijn zaak door den Zeekrijgsraad, den officier van administratie Van 't Hof.

Naar aanleiding van dit verzoek zijn de betreffende bepalingen nader onderzocht, als gevolg waarvan thans aan den President van het Hoog Militair Gerechtshof is medegedeeld, dat de heer Van 't Hof de verdediging zal voeren. Tot nog toe kwamen uitsluitend advocaten hiervoor in aanmerking.”

De militaire beklaagden zelf geven blijkbaar niet altijd de voorkeur aan een advocaat ter verdediging hunner belangen. Dit is ook vroeger al meermalen opgemerkt. Lang vóór de herziening van de Regtsplegingen in 1912 toen de bijstand door advocaten *wettelijk* werd geregeld, was het bij den Zeekrijgsraad te Amsterdam gewoonte om aan elken beklaagde bij het slot van zijn eerste verhoor voor officieren-commissarissen te vragen of hij in zijne zaak een officier of advocaat als raadsman wenschte te raadplegen. Elke pressie in een of anderen zin werd daarbij angstvallig vermeden. En wat bleek toen? (Men zie de ingezonden bijdrage in Weekblad van het Recht No. 8789³): In 1907 stonden 14 beklaagden terecht, hiervan verlangden 8 geen raadsman, 4 vroegen een officier, 2 een advocaat. In 1908 werden 29 militairen vervolgd, waarvan 12 een raadsman niet verlangden, 13 wenschten een officier, 4 een advocaat.

Men schijnt in Indië getwijfeld te hebben of ook voor het H.M.G. aldaar een *officier* als raadsman mocht optreden. Wij zien daartegen geen wettelijk bezwaar. Ook bij het Nederlandsche H.M.G. komt dit een enkele maal voor. Het eerst naar wij meenen in 1915, een geval dat door een misplaatste uitlating van den toenmaligen advocaat-fiscaal, nog al de aandacht trok. (Zie M.R.T. XI, blz. 242.)

Rechtskennis van officieren.

De officier van administratie der 1e klasse bij de zeemacht *D. B. A. Franken*, officier-commissaris te Willemsoord en officier-instructeur bij het Koninklijk Instituut voor de Marine aldaar, reeds in het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide rechtskennis, heeft op 26 Juni 1933 aan de Vrije Universiteit te Amsterdam met goed gevolg het doctoraal examen in de rechten afgelegd.

Wij bieden Mr. Franken met dit succes gaarne onze gelukwensen aan.

Militaire bonden en krijgstucht.

In de jongste September-aflevering van het Orgaan van de Vereniging van Officieren van de Koninklijke Landmacht komt onder den titel „De puntjes op de I” eene bijdrage voor van * * naar aanleiding van hetgeen wij onder bovenstaand opschrift schreven in de Juli-aflevering van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Ofschoon de toon van die bijdrage weinig aanlokt, meenen wij daarop toch met enkele korte opmerkingen te moeten antwoorden.

Wij noemden de ontstellende gebeurtenissen in Indië „in de annalen onzer zeemacht ongekende misdrijven tegen de tucht”. Naar aanleiding daarvan stelt de Schrijver de vraag: „Maar is de Schrijver van de „annalen onzer zeemacht” wel op de hoogte?” En ter adstructie van die vraag komt hij dan met een aantal voorbeelden van muitereijen — ons werkelijk niet onbekend en trouwens uit de alphabetische registers achter de werken van de Jonge, Backer Dirks en Elias gemakkelijk op te diepen — uit vroegere eeuwen en uit het begin van de 19e eeuw, al hetwelk den Schrijver doet betwijfelen of wij die annalen wel voldoende kennen.

Inderdaad, wij hadden er voorzichtigheidshalve aan moeten toevoegen „van de laatste honderd jaren”, waaraan wij dan ook wel in de eerste plaats dachten, ook al zijn de door S. aangehaalde voorbeelden nog niet op één lijn te stellen met het gebeurde met „De Zeven Provinciën”.

Overigens trof ons de uitgesproken twijfel, te meer nu wij juist voor de geschiedenis van het zeewezen, vooral wat betreft recht en rechtspraak, steeds bijzondere belangstelling hebben gekoesterd. Wellicht wil onze criticus zich de moeite geven eens op te slaan de Verslagen der Marine-vereeniging 1907—1908 No. 3, blz. 175—269 ¹⁾, of eens door te lezen de studie „Militair oproer” te vinden in Tijdschrift voor Strafrecht, Deel XX, blz. 429—469.

Wij schreven waarom wij het gevaar voor *geheime* vereenigingen en vergaderingen van militairen van eenige talrijkheid in onzen tijd denkbeeldig achten. Blijkbaar ter bestrijding van die meening geeft S. enkele voorbeelden uit de jaren 1798 en 1812. Ook vraagt hij of wij wel eens vernomen hebben van het complot der Zwitsers te Semarang in 1860. Inderdaad was dit „Zwitsersche oproer” ons niet onbekend. Weet onze bestrijder ook dat die gebeurtenis nog nawerkt in ons

¹⁾ Op blz. 184-185 vindt men daar vermeld het geval van de „Neyenburg”, waarover het kort geleden verschenen, inderdaad zeer aardige boekje van J. C. Mollema handelt. Dit schip behoorde echter niet tot 's Lands vloot, maar was een Oost-Indisch compagnieschip, welke compagnie in Indië eigen rechtsmacht bezat.

Op blz. 211-212 is ook gewag gemaakt van het gebeurde met Witte de With, waaromtrent S. een uitvoerig citaat aan Elias ontleent.

tegenwoordig Wetboek van Militair Strafrecht? Art. 83 dankt daaraan n.l. zijn ontstaan. Het is opgenomen op aandrang van de Militaire Commissie, wier medelid, kolonel Hennis, als luitenant gedetacheerd bij het Indische leger, de eerste was die door denunciatie met het voornemen der Zwitsers bekend werd en aan wiens onmiddellijk en tactvol optreden het was te danken, dat de zaak in haar geboorte gesmoord werd; zijn kranig en heldhaftig gedrag bij die gelegenheid werd met de Militaire Willemsorde beloond.¹⁾

De Schrijver meent dat ook de muiters van „De Zeven Provinciën” wel in het geheim vergaderd moeten hebben. Wij weten het nog niet. Als het waar is, dan is dat geschied, hoewel er toch allerlei bonden en vereenigingen bestonden. Maar dan hebben die z.g. veiligheidskleppen toch al zeer slecht gewerkt!

Tegenover onze tegenovergestelde meening — het is in een Orgaan van een Vereeniging te verwachten —, verdedigt S. nadrukkelijk het bestaansrecht der bonden. Gelukkig voegt hij, cursief gedrukt, er bij „mits onder goede leiding”. Wij gaan hierop thans niet nader in; willen alleen hartelijk hopen dat de toekomst S. in het gelijk zal stellen en dat dus de door den Minister van Defensie getroffen regeling betreffende de Militaire belangenvereenigingen doeltreffend en afdoende zal blijken te zijn.

Schrijver laat ons als verdachtmaking zeggen, dat wij de beroeps-officieren der landmacht onbetrouwbaar zouden achten. Wij hebben dat echter nergens geschreven.²⁾ Wel heeft de gestie van de Vereeniging „Ons Belang” — wij zijn trouw lezer van haar orgaan — ons meermalen de overtuiging geschonken dat die met een goede krijgstuicht en met gezonde militaire opvattingen moeilijk te rijmen viel. (Laat ons hopen dat wij in den verleden tijd mogen schrijven.) Vandaar onze meening dat ook die Vereeniging evenmin „vrij uit” ging. Men zie in dit verband ook eens de beschikkingen van het H.M.G. van 20 October 1922 M.R.T. XVIII, 392, van 17 November 1922 XVIII, 409, van 24 September 1918, XIV, 372.

Wij zijn werkelijk in ernst overtuigd dat den beroepsmilitair het actieve kiesrecht moet worden onthouden en hebben ook gemotiveerd waarom. Onze opponent noemt dit een reactionnair idee waarover hij moet glimlachen. Wij gunnen hem dien glimlach. Maar hij moet ons niet aan boord komen met de scheeve, nietszeggende vergelijking: „Dus ieder werkschuwe slampamper zou mogen stemmen en de C.V. niet.”³⁾ Verder wijzen wij nog op art. 10 Leidraad vereenigingswezen voor het Indisch Leger (M.R.T. XXVI, blz. 108) en op art. 2 van de „Berufspflichten des Deutschen Soldaten” (XXVI, blz. 112): „Politische Betätigung is den Soldaten verboden”. Geeft een en ander niet iets te denken ook ten aanzien van het kiesrecht?

¹⁾ Men zie meer uitvoerig Van der Hoeven, Militair Straf- en tuchtrecht II, blz. 37 en vlgg.

²⁾ Wel was het gedrag van het Hoofdbestuur der Onderofficiers-vereeniging „Ons Belang” in November 1918 dubbelzinnig. Men zie de „proclamatie” in het „Verweerschrift”, Maart 1933, blz. 16.

³⁾ Zie ook hierna blz. 232.

S. zoekt ten slotte verbetering in *meer bezigheid*, wenscht daarom o.a. scherm-, dans-, muziek-, tooneel- en roeiverenigingen. Verder *meer* onderling contact, *meer* kennis van onze krijgsgeschiedenis ter zee. Accoord. Hierop hebben wij niets hoegenaamd af te dingen.

Art. 2 j°. art. 57 Wet Krijgstucht.

De hierna opgenomen beschikking van het H.M.G. van 5 Mei 1933 ¹⁾ geeft ons aanleiding tot enkele opmerkingen.

Art. 2, 6° W. Kr. luidde in de ongewijzigde Wet op de Krijgstucht als volgt:

„6° de feiten vallende in de bepaling van eene der buiten het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen waarop geene andere hoofdstraf gesteld is dan geldboete, indien het begane feit naar het oordeel van den in n°. 2 vermelden meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde.”

De Regeering ging daarbij uit van de veronderstelling dat deze rubriek van overtredingen „van nature zijn van genoegzaam lichten aard” om disciplinair te kunnen worden afgedaan. (Zie de rede van den Minister van Justitie Loeff bij Van der Hoeven III, blz. 95.) Er bestaan intusschen overtredingen waarop alleen geldboete is gesteld maar tot een bedrag van vijf duizend gulden!

Bij de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht is het bepaalde sub 6° uitgebreid in dier voege dat daaronder nu ook komen te vallen de overtredingen waarop hechtenis of geldboete alternatief zijn gesteld, terwijl bovendien voor alle gevallen als tweede eisch werd opgenomen dat het feit „tevens van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan”. De Regeering lichtte deze wijziging volgenderwijze toe (Kempen, blz. 111): „En eindelijk is eene wijziging van n°. 6 noodzakelijk, omdat het meer en meer gebruikelijk is geworden — vooral in gemeentelijke verordeningen — om op overtredingen niet alleen geldboete als hoofdstraf te stellen, doch daarnaast de gelegenheid te geven tot het opleggen van hechtenis. De beteekenis van n°. 6 is derhalve allengs eene betrekkelijk veel geringere geworden dan bij de behandeling van de Wet op de Krijgstucht bedoeld is. Ook kan men tegenwoordig bezwaarlijk volhouden, dat uit de omstandigheid, dat tegen eene overtreding alleen geldboete is bedreigd, mag worden afgeleid, dat eene zoodanige overtreding steeds een minder ernstig karakter draagt dan die, waarop ook hechtenis is gesteld. Er bestaan overtredingen, waarop hechtenis is gesteld van niet meer dan zes dagen of geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden, en aan den anderen kant overtredingen, waartegen alleen geldboete is bedreigd, doch tot eene hoogte van vijf duizend gulden. Door n°. 6 aan te vullen, als in art. 22 (in de Wet geworden 24) dezer wetsvoordracht wordt voorgesteld, kan zonder bezwaar krijgstuhtelijke afdoening worden mogelijk ge-

¹⁾ Zie blz. 236.

maakt van alle overtredingen, waarop niet *uitsluitend* hechtenis is gesteld."

In het onderhavige geval kon de schuldige worden gestraft met ten hoogste dertig dagen hechtenis of honderd vijftig gulden geldboete.

Dat het feit, nog wel gepleegd door een korporaal van de politietroepen, onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, lijkt ons niet betwistbaar. Dit wordt dan ook blijkbaar in de beschikking stilzwijgend aangenomen. Maar, zegt het Hof, het feit kan i.c. niet als een feit van lichten aard worden beschouwd, hetgeen door de wet wordt geëischt. Wij merken *salva reverentia* op, dat art. 2, 6° niet eischt, dat de daar genoemde feiten van lichten aard zijn, maar, dat zij van zóó lichten aard zijn, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan, hetgeen o.i. niet hetzelfde is. De door den Wetgever gekozen woorden wijzen naar de bedoeling, dat strafrechtelijke behandeling achterwege kan blijven indien de disciplinaire autoriteit met de haar ten dienste staande middelen bij machte is om den dader eene aan diens schuld evenredige straf op te leggen en dat hij dit in concreto ook gedaan heeft. Is dat niet het geval dan biedt art. 57 het correctief. Het rijden zonder rijbewijs kan zeker met een der in de W.Kr. genoemde straffen meer dan voldoende worden gecorrigeerd. Over de vraag of de opgelegde straf van 6 dagen licht arrest dan niet te gering is, kan natuurlijk verschillend worden geoordeeld. Een wanverhouding tusschen feit en straf schijnt ons echter niet te bestaan en alleen in dat geval zou gebruikmaking van art. 57 o.i. verantwoord zijn. Leest men de geschiedenis van dit artikel na, dan constateert men, dat daartegen nog al bedenking bestond. De Regeering erkent in hare toelichting ¹⁾ dat zoodanige dubbele bestraffing den soldaat allicht wrevelig zou kunnen maken en alzoo een niet gewenschte bron voor nieuwe vergrijpen zou zijn. „Zoo mogelijk moet derhalve in den regel de zaak met ééne bestraffing worden afgedaan”. De ondervinding had echter geleerd dat er geen bezwaar bestaat om na disciplinaire bestraffing alsnog tot gerechtelijke behandeling der zaak over te gaan, „wanneer dit in een bijzonder geval noodig blijkt te zijn”.

Bij de openbare beraadslaging in de Tweede Kamer bleek de heer Van Raalte het eens te zijn met den heer De Ridder, dat n.l. het artikel, waaraan toen nog geen tweede lid was toegevoegd, het rechtsgevoel beleedigde. En het hatelijke was, dat ten slotte de delinquent het slachtoffer werd van een verschil van appreciatie tusschen degenen die tot oordeelen geroepen worden ²⁾ Om aan de bezwaren tegemoet te komen is toen het tweede lid aan het artikel toegevoegd, meer uit beleefdheid tegenover de Kamer dan dat de Regeering dit noodig achtte.

Naar aanleiding van in de Eerste Kamer geopperde bezwaren tegen eene dubbele bestraffing gaf de Regeering in haar Antwoord op het

1) Van der Hoeven III, blz. 350.

2) T.a.p. blz. 353.

Voorloopig Verslag ter verdediging der noodzakelijkheid van het voorschrift, het volgende voorbeeld: „Wanneer een feit, dat krijgstuuchtelijk is afgedaan, omdat het beschouwd werd als een overtreding van een voorschrift betreffende de schietoefeningen, naderhand blijkt een laaghartige moord geweest te zijn, dan is er niet alleen niets onbillijks in gelegen, maar den is het zelfs hoogst noodzakelijk, dat de dader alsnog strafrechtelijk wordt vervolgd”. De Regeering hield zich overtuigd dat de bepaling van art. 57 bij verstandige toepassing van ad. 2 „slechts uiterst zelden toepassing zal behoeven te vinden”.

Ook in de litteratuur is het artikel nog al aan critiek onderhevig geweest en wordt eveneens gewezen op de wenschelijkheid om de bepaling, waar mogelijk, buiten toepassing te laten.

In de door den President van het H.M.G. te zamen met wijlen prof. van Dijk verzorgde uitgave van de Wet op de Krijgstucht lezen we, blz. 162, o.a.: „Inderdaad zal echter zoodanige dubbele bestraffing in den regel zeer ongewenscht zijn; de militair zal eenvoudig rekenen met het feit, dat hij voor hetzelfde vergrijp tweemaal wordt gestraft en hierin eene grove onrechtvaardigheid zien”. En iets verder: „*Zoo mogelijk* moet derhalve de zaak met ééne bestraffing worden afgedaan”.

Sterk tegen art. 57 toont zich Mr. Millard in M.R.T. II, blz. 337. Evenzoo Munter in het „Recht van Nederlandsch-Indië”, L. XXXIV, blz. 65.

Een compromis geeft prof Simons ¹⁾ in zijn wensch om door overleg tusschen auditeur-militair en militaire autoriteit aangaande de wijze van berechting vooraf tot overeenstemming te komen en bij zoodanige regeling dan art. 57 te doen vervallen.

Naar onze meening zijn de bezwaren die tegen dit artikel kunnen worden aangevoerd geenszins van belang ontbloot. ²⁾ Wij erkennen echter voor *uitzonderingsgevallen* de noodzakelijkheid om ook na eene disciplinaire bestraffing ter zake van hetzelfde feit alsnog eene strafrechtelijke vervolging te kunnen instellen. Mits in hare toepassing eng begrensd — zooals de Wetgever ook heeft bedoeld — kan de bepaling haar nut hebben zonder dat voor de van verschillende zijden genoemde nadeelen behoeft te worden gevreesd. De rechtspraak van het H.M.G. is echter met het hier betoogde niet geheel in overeenstemming. Dit blijkt uit de bovenbedoelde beschikking; het blijkt eveneens uit verschillende vroegere beslissingen, waarin het Hof op het besproken punt middellijk of onmiddellijk zijn oordeel uitsprak.

Bij beschikking van 28 Maart 1924, M.R.T. XX, blz. 96, ³⁾ deed het Hof te niet de straf van 8 dagen verzuwaard arrest op grond dat

¹⁾ Tijdschr. v. Strafr. XIV, blz. 375.

²⁾ Wij laten nog buiten beschouwing de vraag of toepassing van het artikel niet steeds min of meer het prestige van den strafoplegger schaadt. Zekere afkeuring van zijn beleid ligt er toch wel in opgesloten. Zie echter de beschikking van het H.M.G. van 15 April 1921, M.R.T. XVII, blz. 29.

³⁾ Verg. ook reeds de beschikking van 18 September 1923, M.R.T. XIX, blz. 329.

de mishandeling ter zake waarvan die straf was opgelegd vrij ernstige gevolgen had gehad en tevens dat de beslissing over het al dan niet strafbaar zijn van den dader geenszins van eenvoudigen aard was (de man had zich op noodweer beroepen). Een strafrechtelijke vervolging is daarna ingesteld en de schuldige veroordeeld tot 3 dagen gevangenisstraf met inminderingbrenging van 3 dagen preventief arrest ondergaan reeds vóór de disciplinaire bestraffing. Wij vragen, was hier nu de tenietdoening van de disciplinaire straf met als gevolg verwijzing naar den militairen rechter noodzakelijk? En verder, waar zegt de Wet dat de beslissing aangaande de strafbaarheid van eenvoudigen aard moet zijn wil krijgstuuchtelijke afdoening — i.c. betref het art. 2, 3° W. Kr. — geoorloofd zijn? Er is hier eenige analogie met artt. 369 W. v. Sv., waarin echter uitdrukkelijk naast een strafmaximum, gesteld wordt dat de zaak van eenvoudigen aard is, „bepaaldelijk ook ten aanzien van het bewijs en de toepassing der wet”, terwijl in art. 487 gesproken wordt over „de ingewikkeldheid der zaak”. Soortgelijke eischen stelt art. 2. W. Kr. echter niet. Een feit kan trouwens van lichten aard zijn en toch moeilijk wat betreft het onderzoek. Menig, ook zuiver disciplinair vergrijp kost bij het onderzoek heel wat meer hoofdbreken en is dikwijls veel meer ingewikkeld dan tal van strafbare feiten. Overigens heeft een disciplinair gestrafte een tweevoudig, een strafrechtelijk veroordeelde slechts een enkelvoudig recht van beroep, in het een en in het andere geval in hoogste instantie te behandelen door het H.M.G. Voor een minder gedegen onderzoek in disciplinaire zaken bestaat dan ook geen gevaar.

Bij herhaling heeft het H.M.G. beslist ¹⁾ dat krijgstuuchtelijke afdoening van een oneigenlijk disciplinair vergrijp niet geoorloofd is indien het krijgstuuchtelijk element van het feit op den achtergrond, het strafrechtelijk element daartegenover op den voorgrond treedt. Ook in de Mem. v. Toel. op art. 2 W. K. ²⁾ treffen we een dergelijk criterium aan. In de Wet zelve wordt daaromtrent echter niets bepaald. Daárin wordt alleen geëischt dat het feit onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde en hiearaan is, al moge het krijgstuuchtelijk element dan niet op den vóórgrond treden, toch bijna altijd volstaan. Er komt nog bij, dat de hier getrokken demarcatielijn hoogst onzeker is, weinig houvast geeft. Naar onze overtuiging ligt in vrijwel elk strafbaar feit ook een krijgstuuchtelijk element. ³⁾ Wanneer dan de militaire autoriteit binnen de formeele grenzen van art. 2 zoodanig feit disciplinair heeft afgedaan, zal het aanbeveling verdienen, dat slechts bij hooge uitzondering die beslissing wordt ge-

¹⁾ Zie bijv. de beschikking van 26 April 1927, M.R.T. XXIII, blz. 80 en daarnaast die van 28 Augustus 1925, M.R.T. XXI, blz. 300, 22 Januari 1926, M.R.T. XXI, blz. 496 en 498.

²⁾ Van der Hoeven, III, blz. 34.

³⁾ Men vergelijkte in dit verband Van der Hoeven II, 32, alwaar zelfs overtreding van een v r e e m d e belastingwet als een krijgstuuchtelijk vergrijp wordt aangemerkt. Zie ook Van Dijk, blz. 11, noot ³⁾ en de missive van den Minister van Justitie van 8 Mei 1915, M.R.T. X, blz. 609.

annuleerd, in het bijzonder ook indien daarvan het gevolg zou zijn, dat alsnu nog eene strafrechtelijke vervolging zal worden ingesteld met al de hierboven gereleveerde nadeelen daaraan verbonden en o.i. niet overeenkomstig de bedoeling van art. 57. Niet noodzakelijk werk en daarmede tijd- en geldverlies zullen dan tevens vaak vermeden worden.

De korporaal der Politietroepen L. is bij vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch van 27 Juni 1933 veroordeeld tot eene geldboete van f 5.—, subsidiair 5 dagen hechtenis.

Jhr. H. W. Storm van 's Gravesande.

Bij Koninklijk besluit van 13 Juni 1933 is aan Jhr. H. W. Storm van 's Gravesande op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit zijn betrekking van raadsheer in het Hoog Militair Gerechtshof, als bedoeld in artikel 28, 1ste lid van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Bij Koninklijk besluit van 19 Juni 1933 is aan Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler, in verband met de door de wet gestelde leeftijds-grens met ingang van 1 Juli 1933 eervol ontslag verleend als procureur-generaal bij het gerechtshof te 's-Gravenhage, tevens belast met de functiën van directeur van politie in het ressort van dat gerechtshof, onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten, door hem aan Ons en aan den Lande bewezen.

Bij Koninklijk besluit van denzelfden datum is Mr. van den Brandeler bevorderd tot groot-officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Ten gevolge van zijn ontslag als procureur-generaal zal Mr. van den Brandeler niet meer optreden als advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmagt. (Art. 2 Prov. Instr. Hoog Mil. Gerechtshof.)

Op 23 Juni 1933 heeft het Hoog Militair Gerechtshof in een plechtige zitting afscheid genomen van den scheidenden advocaat-fiscaal. 's Hof's President, Mr. Dr. C. J. H. Schepel, heeft daarbij de volgende rede uitgesproken:

„Op dezen laatsten zittingsdag vóór 1 Juli zullen wij afscheid „moeten nemen van onzen Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land- „macht Jhr. Mr. van den Brandeler. Op dien datum toch zal hij, „door de wet gedwongen, zijn hoog ambt van Procureur-Generaal „bij het Haagsche Gerechtshof moeten neerleggen en daardoor „zal dan een einde komen ook aan zijn ambt van Advocaat-Fiscaal „bij ons College. Het is nu ruim acht jaren geleden, dat de band „tusschen ons Hof en hem werd gelegd als gevolg van de reorga- „nisatie van het Hoog Militair Gerechtshof, dat van Utrecht naar

„den Haag werd overgeplaatst. Dit was een bezuinigingsmaatregel; „de toekomst zoude moeten uitwijzen of die maatregel aan de „militaire justitie schade zoude toebrengen. Voor een belangrijk „deel zoude dit afhangen van de wijze, waarop het nieuwe parket „zijn taak zoude opvatten; of het tijd voor zijn nieuwe functie „zoude kunnen vinden en ook of het zich daartoe aangetrokken „zou gevoelen. En nu mag worden getuigd, dat èn het een èn het „ander het geval is geweest. Ons Hof heeft van den beginne af „het degelijke en ernstige werk van zijn nieuw openbaar ministerie „hoogelijk gewaardeerd en omgekeerd, men voelde, dat het parket „sympathie had opgevat voor de wijze, waarop het College werkte, „waarbij het nieuw had te fungeeren. Kortom de samenwerking „was van den aanvang af zoo goed mogelijk. En, wanneer men dit „mag constateeren, dan denkt men daarbij in de eerste plaats aan „den waardigen magistraat, die aan het hoofd staat van dit parket „en die zijn krachtige schouders onder het werk heeft gezet en dit „zoodanig heeft weten te organiseeren, dat alles vlot en goed ver- „liep en elk onderdeel tot zijn recht kwam. Daarvoor brengen wij „hem hier openlijk onzen hartelijken dank; zijn naam zal in de „annalen van ons Hof bekend staan als die van den man, die onze „Haagsche periode met eere heeft ingeleid. Mijnheer van den Bran- „deler, het spijt ons oprecht, dat wij U op deze plaats niet meer „zullen zien, maar het is ons eene groote voldoening, dat wij altijd „in de beste verstandhouding met U hebben samengewerkt. Laat „mij U mogen verzekeren, dat Uwe ons zoo sympathiek geworden „figuur steeds ons voor oogen zal blijven.”

Vervolgens werd het woord gevoerd door den oudsten waarnemend Advocaat-Fiscaal, Mr. A. Brants, die den scheidenden Advocaat-Fiskaal als volgt toesprak:

„Mijnheer de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, „Zooveen heeft de President van het Hoog Militair Gerechtshof „in welgekozen woorden de gevoelens vertolkt, die het College „bezielen, nu gij op het punt staat Uw ambt neder te leggen; het „zij thans aan mij vergund, namens Uwe naaste medewerkers „een enkel woord tot U te richten.

„Toen de waardigheid van Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en „Landmacht U werd aangeboden, hebt ge niet gearzeld, naast de „waarlijk niet lichte taak die reeds Uw schouders drukte, ook „den last van dit ambt op U te nemen; en met de benijdenswaar- „dige veerkracht die U eigen was en is, hebt ge dit ambt vervuld „op waarlijk voortreffelijke wijze. Op een wijze, die een voorbeeld „en een spoorslag is geweest voor degenen, die geroepen waren. „een deel van Uwe taak over te nemen, en die steeds blijk heeft „gegeven van Uwe levendige en onverflauwde belangstelling ook „in dit onderdeel van Uwe veelomvattende werkzaamheid. Wij „zullen U dankbaar blijven voor dat voorbeeld, en voor de bezieling, „die van U uitging.

„En niet minder zullen wij U dankbaar blijven voor de immer „welwillende en hoffelijke wijze, waarop ge leiding hebt gegeven „aan onzen arbeid, die het ons niet alleen tot een eer, maar ook „tot een genoeg en heeft gemaakt, onder Uwe leiding werkzaam te „zijn.

„Wij wenschen U van harte toe, dat het U moge gegeven worden, „nog vele jaren met voldoening terug te zien op de schoone en „edele carrière die Uw deel is geworden, en Uwe welverdiende „rust te genieten na zoo welvolbrachten arbeid.”

Namens de bij het Hoog Militair Gerechtshof ingeschreven advocaten werd daarop het woord gevoerd door den Deken der Orde van Advocaten, Mr. J. H. Telders.

Ten slotte heeft de afgetreden Advocaat-Fisikaal zijn dank uitgesproken in de volgende bewoordingen:

„HoogEdelGestrenge Heeren,

„Het zij mij vergund U mijn hartelijken dank te betuigen voor „de waardeerende zeer door mij op prijs gestelde woorden, door U, „Mijnheer de President, mij mede uit naam van de overige leden „van dit Hof tot afscheid toegesproken.

„Waar ik acht en half jaar als Advocaat-Fisikaal bij dit hooge „College heb gefungeerd, geeft het mij wel eene bijzondere vol- „doening van U te hebben mogen vernemen, dat de wijze, waarop „ik mijn ambt vervulde, Uwe sympathie vermocht weg te dragen, „en mijne aanwezigheid op deze plaats U niet onwelgevallig was.

„Die jaren hebben zich in mijn gevoel zeer snel voltrokken; „ik mag wel zeggen te snel. Zij zijn echter niet voorbij gegaan „zonder herinneringen bij mij achter te laten van den meest aan- „genamen aard, en hebben mij meermalen doen gevoelen welk een „voorrecht het was het openbaar ministerie te mogen vervullen „bij een college, samengesteld als dit Hof, uit mannen van supe- „rieure bekwaamheid en karakter, als ik hier heb aangetroffen. „Ik heb hier de rechtspraak toevertrouwd gezien aan zoo voor- „treffelijke en conscientieuse handen, dat zij den meest volstrek- „ten waarborg opleveren voor de onkreukbaarheid Uwer senten- „tiën. Dit alleen reeds heeft de bezwaren vermogen te verzachten, „die zich in 1924 bij mij deden gelden tegen de voeging van het „ambt van Advocaat-Fisikaal bij dat van Procureur-Generaal bij „het Haagsche Gerechtshof.

„Die bezwaren koesterde ik, niet omdat ik — Gij weet het, „Mijnheer de President, — tegen meerder werk opzag, — zoodanige „bedenking heeft nimmer bij mij gegolden, — maar omdat ik „vreesde, dat ik beide betrekkingen, hoe degelijk ook gesecondeerd „door mijne beide Advocaten-Generaal, niet onder alle omstandig- „heden naar behooren zou kunnen vervullen, waardoor beide amb- „ten, of een van beide, in het gedrang zouden kunnen geraken.

„Dank zij die krachtige en voortreffelijke hulp, heb ik mij steeds „kunnen redden, en mag ik getuigen, dat zich nimmer eenige „stagnatie heeft voorgedaan. Ik kan daar niet genoeg dankbaar „voor zijn.

„Daarom mag ik een woord van hulde niet onthouden aan den „afgetreden Minister van Justitie, Mr. Dr. J. Donner, die, destijds „nog Raad-Adviseur, de reorganisatie van dit Hof onder Minister „Heemskerk voorbereidde en hielp tot stand brengen; die met „benijdenswaardig optimisme mijne bezwaren ter zijde schoof, en „..... tot dusver zijn inzicht door de praktijk bekroond zag. Ik „moge echter van harte hopen, dat ook in de toekomst zich geene „omstandigheden zullen voordoen, welke zijne goede verwachtingen „zouden beschamen. Ook na de achter mij liggende jaren, gevoel ik „mij dienaangaande nog niet volkomen gerust.

„De vervulling van de ambt van Advocaat-Fiscaal heeft voor „mij intusschen bijzondere bekoring gehad. Zij heeft mijn blik en „kennis verruimd. Ik moge daar echter aan toevoegen, dat ik dit in „zeer bijzondere mate aan U, Mijnheer de President, te danken heb „gehad, wiens voortreffelijke leiding steeds mijne hooge bewondering „heeft gehad. Moge de hamer nog vele jaren in Uw bekwame handen „rusten. Ik ken er geen betere plaats voor.

„Op de glyptothek te Kopenhagen staan de woorden te lezen: „„Fuisse nihil est; esse momentum fore aeternum”. Die woorden „gelden onder alle omstandigheden des levens. Ik breng ze van toe- „passing op dit moment van mijn leven, en zou ze vrij vertaald willen „zien met de regels uit Bilderdijk's roerend „Afscheid”: „In het „heden ligt het verleden, in het nu wat worden zal”.

„In het heden zie ik geconcentreerd de vriendelijke achter mij „liggende jaren, bij Uw Hof doorgebracht, met den van zooveel waar- „deering getuigenden omgang, dien Gij mij allen wel hebt willen „schenken. Uit het heden mag ik de zekerheid putten, dat de bij U „ondervonden sympathie en de mij geschonken omgang niet met het „neerleggen van mijn ambt zullen zijn geëindigd. Mijne bijzondere „hoogachting en groote waardeering zullen U geschonken blijven; „de jaren zullen die niet vermogen te verzwakken.

„Deze woorden gelden ook U, Mijnheer de Griffier, Luitenant „Spruijt, wien ik steeds op zoo voortreffelijke en vlotte wijze de pen „heb zien hanteren bij de verhooren, en wien ik dikwijls in stilte „heb bewonderd.

„Onnoodig U te zeggen, dat het mij van harte leed doet van hier „te moeten scheiden. Dit brengt echter het leven met zijne eischen en „lasten mede. De schaduwen beginnen zich op mijn weg te lengen. „Dan geldt ook hier het woord van den reeds eerder genoemden dichter:

„Opgaen, blinken en verzinken
„Is het lot van ieder dag,
„En wij allen moeten vallen
„Wie zijn licht bestralen mag.

„Gelukkig hij, die welgemoed het onvermijdelijke kan aanvaarden, met een dankbaren blik op een gezegend verleden, en een vasten geloofsblik in de toekomst.

„Mijne Heeren, moogt Gij de voldoening blijven smaken van de vervulling van Uwe dure taak: het handhaven van recht en gerechtigheid. Het geschiedde in het bewustzijn, dat Gij onmisbaar zijt voor de handhaving van orde en tucht op de vloot en in het leger, tot heil en tot behoud van ons Vaderland.”

De zitting werd o.a. bijgewoond door den jongsten waarnemend-Advocaat-Fiscaal Mr. J. A. de Visser, en den Generaal-Majoor Th. de Goeijen, Commandant der Iste Divisie, tevens Bevelhebber in de Iste Militaire Afdeeling.

Mr. A. Brants.

Bij Koninklijk besluit van 23 Juni 1933, n°. 26, is: benoemd tot procureur-generaal bij het gerechtshof te 's-Gravenhage Mr. A. Brants, thans advocaat-generaal; tijdelijk belast met de functiën van directeur van politie voor het ressort van het gerechtshof te 's-Gravenhage Mr. A. Brants, benoemd procureur-generaal bij dat Hof.

Door zijne benoeming tot procureur-generaal zal Mr. Brants nu tevens optreden als advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmagt.

Aanwijzing van Raden in het Hoog Militair Gerechtshof.

Bij Kon. besluit van 14 Juli 1933 n°. 63 zijn aangewezen tot Raad in het Hoog Militair Gerechtshof, als bedoeld in het eerste lid van art. 28 der Provisionele Instructie voor het H.M.G.:

Mr. Dr. W. A. J. M. Fick, Raadsheer in den Hoogen Raad en Jhr. Mr. Dr. Th. W. C. Calkoen, Rechter in de Rechtbank te 's-Gravenhage.

Beoefening van het tuchtrecht in de weermacht.

Onder bovenstaand opschrift troffen wij in „De Militaire Spectator” (Aflevering Mei 1933, blz. 320), de volgende mededeeling aan:

„In verband met de verhoogde belangstelling, welke wij in de weermacht meenen waar te nemen met betrekking tot de beoefening van het tuchtrecht en de vraagstukken welke met de tuchthandhaving verband houden, hebben wij gemeend ook in ons tijdschrift dit streven te moeten steunen, door aan dit voor leger en vloot hoogstbelangrijke vraagstuk de noodige aandacht te wijden.

Wij stellen ons voor alleen die onderwerpen te behandelen, welke op het gebied van de dagelijksche praktijk liggen.

Wij leiden deze rubriek in met het aan onze lezers voorleggen van een drietal vragen. Reeds bij de eerste lezing van deze vragen zal de lezer ontwaren, dat voor de goede beantwoording, een meer dan oppervlakkige bekendheid met het tuchtrecht wordt vereischt.

In de volgende aflevering zullen de antwoorden op deze vragen worden vermeld, met zoo noodig een verwijzing naar de voorschriften en bepalingen welke kennis voor een goede beantwoording noodzakelijk is.

Indien belangstellende lezers tevoren mededeeling wenschen te doen van de antwoorden, welke zij meenen op de gestelde vragen te moeten geven, zal dit zeer op prijs worden gesteld.

De Redactie stelt zich voor, die beschouwingen — voor zooveel de antwoorden daartoe aanleiding geven — mede tot een punt van bespreking (zonder naamsvermelding) te maken, ten einde de ter hand genomen vraagpunten zoo veelzijdig mogelijk te belichten en vruchtdragend te doen zijn."

Daarna volgen dan een drietal aardig gekozen, voor de praktijk belangrijke en ook theoretisch wel interessante vragen. Voor den inzender wiens antwoorden het meest juist worden geacht, wordt een exemplaar van het boekwerk „De praktijk van het militaire tuchtrecht" beschikbaar gesteld.

Wij verheugen ons zeer in deze mededeeling en wenschen der Redactie van „De Militaire Spectator" veel succes toe met haar nieuwe rubriek.

Reserve-officieren als garnizoenscommandant.

In het boekwerk „Vredesorganisatiën" vindt men op blz. 24 o.a. bepaald:

„In de garnizoensplaatsen treedt de hoogst of oudst in rang zijnde officier, dienstdoende bij de in dat garnizoen aanwezige troepen (de Koninklijke Maréchaussée hieronder niet begrepen), op als garnizoenscommandant, tenzij de Minister van Defensie op andere wijze in dit commando voorziet."

In verband met dit voorschrift richtte de bevelhebber in de 3e Militaire Afdeeling te Breda zich in dato 8 Augustus 1933 tot den Minister van Defensie met het volgende verzoek:

„Van den Garnizoenscommandant te Vlissingen ontving ik de mededeeling dat het Garnizoenscommando door hem was overgegeven aan een reserve-officier, die voor eenige weken aldaar onder de wapenen is gekomen en die ouder in rang is dan de commandant van het detachement van het R.K.A. te Vlissingen, die normaal als Garnizoenscommandant fungeert.

Deze overgave werd gegrond op het bepaalde in punt 1, blz. 24, van het boekwerk „Vredesorganisatiën".

Zooals het daar staat, is die overgave juist, doch het wil mij voorkomen, dat het niet gewenscht is een dergelijk commando over te

dragen, telkens, als een reserve-officier die ouder in rang is — of zelfs, indien hij hooger in rang is — dan de Garnizoenscommandant, onder de wapenen komt, temeer waar uit den aard der zaak een reserve-officier over 't algemeen niet op de hoogte zal zijn van de taak van een garnizoenscommandant.

Ik moge Uwer Excellentie verzoeken mij wel Uwe zienswijze in deze te doen kennen."

De Minister heeft hierop in dato 11 Augustus 1933, IIe Afd. B. Nr. 38, geantwoord:

„Naar aanleiding van Uw brief van 8 Augustus 1933, B. no. 210, deel ik U het volgende mede.

In het in het normale tijden over het algemeen zeldzame geval, dat een reserve-officier de hoogst of oudst in rang van de bij de in het garnizoen aanwezige troepen dienstdoende officieren is, zie ik in beginsel geen bezwaar, dat die reserve-officier het garnizoenscommando waarneemt. Bij de gemobiliseerde weermacht zal dit geval zich uiteraard veelvuldig kunnen voordoen.

In de gevallen waarin tegen bedoelde waarneming naar Uw oordeel wèl overwegend bezwaar zoude bestaan, zult U mij het met redenen omkleede voorstel kunnen doen om, overeenkomstig het ter zake bepaalde in punt 1 der Bepalingen op blz. 24 van het boekwerk „Vredesorganisatiën", op andere wijze in het garnizoenscommando te voorzien.

Aangeteekend zij, dat reserve-officieren, die in werkelijken dienst komen voor het deelnemen aan cursussen, in het onderwerpelijke verband niet kunnen worden beschouwd als te zijn „dienstdoende bij de in het garnizoen aanwezige troepen." ¹⁾

(Een afdruk van deze beschikking is gezonden aan de bevelhebbers in de 1ste, 2de en 4de Militaire afdeling).

Wederinvoering van de militaire rechtspleging in Duitschland.

Op grond van art. 106 van de Reichsverfassung werd in Duitschland de militaire rechtspleging voornamelijk om politieke redenen

¹⁾ Als gevolg van deze ministerieele beschikking zullen nu ook voor den reserve-officier die als garnizoenscommandant optreedt, de bepalingen van de Regtspleging bij de Landmagt gelden, welke door deze wet aan die functie zijn verbonden. Zoo zal hij o.a. in voorkomende gevallen als „Gerichtsherr" hebben te beslissen of een militair al dan niet naar den Krijgsraad zal worden verwezen. Min of meer vreemd doet daartegenover thans wel aan de bepaling van art. 120 R.L., volgens welke reserve-officieren — al mist hunne uitsluiting, althans in gewone tijden, practisch betekenis — niet mogen worden benoemd tot lid van den Krijgsraad, een voorschrift dat de toenmalige Regeering destijds wenschelijk achtte omdat deze officieren, die niet als officier in het leger hebben gediend, „nimmer eenig onderricht in het militair strafrecht hebben genoten en de noodige kennis van militaire toestanden en verhoudingen niet bezitten". (Mem. v. Toel. Bijl. Hand. Tweede Kamer 1903-1904. 156. blz. 9.)

bij de wet van 17 Augustus 1920 afgeschaft, behalve in tijd van oorlog en aan boord der oorlogsvaartuigen.

Het Wetboek van Militair Strafrecht is toen behouden gebleven.

Thans is bij de wet van 12 Mei 1933 (Reichsgesetzblatt I, blz. 264) de afzonderlijke militaire rechtspraak in Duitschland weder hersteld.

De nieuwe wet bestaat slechts uit 4 paragrafen.

§ 1 bepaalt dat de militaire rechtspleging op den grondslag van de „Militärstrafgerichtsordnung” van 1 December 1898 algemeen weder zal worden ingevoerd. (Deze bevat ook de militair-rechterlijke organisatie).

§ 2 machtigt den Reichswehrminister in overleg met zijn ambtgenoot van Justitie om het tijdstip te bepalen waarop de wet in werking zal treden.

§ 3 bepaalt dat in plaats van het Reichsmilitärgericht het Reichsgericht zal treden, welk laatste ook thans reeds de cassatie-(Revisions) instantie vormde in de gevallen waarin de militaire rechtspleging nog behouden was gebleven (dus in tijd van oorlog en aan boord).

Wederinstelling van een afzonderlijk Reichsmilitärgericht zou onevenredig hooge kosten meebrengen.

§ 4 machtigt den Reichswehrminister om, weder in overleg met den Rijkminister van Justitie, de noodige bepalingen vast te stellen: „zur Ueberleitung und zur Durchführung” van de wet.

Wij ontleenen het bovenstaande aan de „Deutsche Juristen-Zeitung” van 1 Juni 1933, waarin een kort artikel voorkomt van de hand van den Ministerialrat Fuhse, die zijne mededeelingen eindigt met de woorden: „Ich zweifle nicht daran, dasz die Zukunft die Berechtigung der Wiedereinführung der Militärgerichtsbarkeit, die von der gesamten Wehrmacht, nicht zuletzt rein gefühlsmässig von einfachen Soldaten, gewünscht wird, zeigen wird.”

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Kapitein-adjutant J. P. van Pelt te Ginneken schrijft ons het volgende:

In deel XXIX van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift heeft het artikel „Militaire bonden en Krijgstucht” op blz. 5 mijn bijzondere belangstelling getrokken.

Uit den aard der zaak zal ik natuurlijk alle maatregelen, die door de Redactie geponeerd worden, met de bedoeling de krijgstucht op te voeren, toejuichen. Wanneer dan bovendien op wetsgronden bepaalde maatregelen worden voorgesteld, dan zal ik de laatste zijn, om met deskundigen op dit gebied van meening te verschillen. Iets anders wordt het, wanneer ik een onderwerp zie behandeld, dat ook door anderen, dan kenners van de Militair-Rechtelijke wetgeving, dezer dagen in de publieke belangstelling is ingeleid. Ik bedoel hier de beantwoording van de vraag, of het al dan niet wenschelijk is, dat aan de beroepsmilitairen het actieve kiesrecht worde onthouden. Of het toevallig is of niet, wil ik hier niet beantwoorden,¹⁾ zooveel is zeker, dat deze materie achtereenvolgens is behandeld in „Ons Leger” Meinummer en de „Haagsche Post” nummer van 24 Juni j.l. blz. 11. Het is niet mijn bedoeling op de laatstgenoemde stukken in te gaan, althans hier niet, doch ik zou het ten zeerste op prijs stellen, wanneer Uwe Redactie mij wel in de gelegenheid zou stellen, hetgeen volgt, ook aan de aandacht, hopenlijk ook in de belangstelling van de lezers van Uw tijdschrift te onderwerpen.

U stelt voor den militair — ook aan den beroepsmilitair — het actief kiesrecht te ontnemen en wel op de volgende gronden:

- a. Politiek behoort in een militaire organisatie niet thuis.
- b. Het moet voor den militair als zoodanig van geen belang zijn, van welke politieke richting de Regeering is, die 's Lands zaken bestuurt.
- c. Zijn plicht is slechts aan elke wettige Overheid te gehoorzamen.

Deze gronden zijn volgens mij absoluut *onaanvechtbaar*. Doch, al bevatten deze gronden „in facto” niets, waaraan een beroepsmilitair aanstoot zou kunnen nemen — integendeel — daarom is nog geenszins gezegd, dat zij een logischen ondergrond vormen voor de *conclusie*, die U eraan verbindt.

U geeft het „waarom” als volgt: „daarom behoort hij bij verkiezingen geen direct belang of belangstelling te hebben”. Zou het *niet directe belang* desnoods verdedigd kunnen worden, daar uit de ontwikkeling Uwer gedachten gevoeglijk deze drie woorden gevolgd kunnen gedacht worden door een ander drietal, n.l. „van den beroepsmilitair”, dit geldt m.i. geenszins voor de *directe belangstelling*. Waarschijnlijk zult U het met mij eens zijn, dat, waar de *belangstel-*

¹⁾ Het zal inderdaad wel toeval zijn, een toeval dat intusschen wel iets te denken geeft.

ling gedood wordt, dit gepaard moet gaan met het dooden, althans wonden van den *geest*.

En *dit* is het, wat mij zoozeer verwonderd heeft in Uw stuk! *U* heeft op rechtskundige gronden Uw meening naar voren gebracht. Veroorloof *mij*, dat ik o.a. op geschiedkundige gronden mijn meening naast de Uwe plaats. Wat is er in de Geschiedenis terecht gekomen van de militaire strijdkrachten, die door de Vorsten als gedachteloze werktuigen ¹⁾ gebruikt, beter ware *misbruikt* zijn? Wat leert ons de Geschiedenis omtrent de Pretorianen, de Strelitsen, de Janitsaren? Er zijn momenten geweest in de Geschiedenis, dat inderdaad deze keurtroepen een onfeilbaar middel waren in de hand hunner Vorsten. Het waren immers willooze werktuigen ¹⁾ in zijn hand. Maar even waar is het, dat die zelfde keurbenden *allen* ten slotte zich gekeerd hebben tegen hunne vorsten! Het gebrek aan belangstelling in den gang der zaken heeft zich wel degelijk ten slotte gewroken!

Er is een bepaalde cathogorie van personen, die zich vrijwel steeds in alle landen vrijwillig, niet alleen buiten de politiek, maar ook buiten het geheele wereldlijke leven heeft gesteld. Ik bedoel de „Religieusen”. De wetgever is het hier blijkbaar in zooverre niet mede eens geweest, dat hij haar verplicht aan het actieve kiesrecht deel te nemen. Wat is de gedachte geweest, die hierbij heeft voorgezet? De wetgever wensch niet, dat het politieke gevoel „rudimentair” worde. Hij eischt een zekere mate van *belangstelling*. Alleen zij, die qualitate qua buiten de wet gesteld zijn, n.l. gevangenen en geestelijk minderwaardigen, zijn uitgesloten van het actief kiesrecht.

Ik had ook gaarne gezien, dat U onderscheid had gemaakt tusschen het „uitoefenen van het kiesrecht” en het „in den kiezersstrijd betrekken” ²⁾, waar U den wetgever van 1917 er een verwijt van maakt, dat hij den militairen het kiesrecht toekende.

Ik zie niet in, waarom een militair zich door sociale ontwikkeling niet een bepaalde politieke zienswijze zou kunnen eigen maken, terwijl hij in de verste verte *niet* in den kiezersstrijd betrokken behoeft te zijn. Reeds de opvoeding, die hij als kind ontving, de Godsdienstige inslag waarmede deze gepaard ging, kan ruimschoots voldoende zijn, om zijn staatkundige richting te bepalen.

Ik ben er van overtuigd, dat het overgrootste deel der beroeps-militairen erover denkt als ik en de noodzakelijkheid er niet van in zal zien, om gelijkgesteld te worden met gevangenen en geestelijk minderwaardigen. ³⁾

1) „Gedachteloze werktuigen”, „willooze werktuigen”. De geachte inzender dicht ons hier toch wel een bedoeling toe, welke ons verre ligt.

2) Dit onderscheid valt moeilijk te trekken; het eene houdt nauw verband met het andere.

3) Deze bekende, eenigszins hatelijke vergelijking heeft nooit veel indruk op ons gemaakt. Gevangenen en geestelijk minderwaardigen zijn uitgesloten omdat zij onwaardig of ongeschikt zijn voor de uitoefening van het kiesrecht. Hiervan is bij militairen geen sprake. Hen wenschen wij buiten het kiesrecht te houden, niet om persoonlijke redenen maar in het belang van de eensgezindheid en de kracht van leger en vloot. Red. M.R.T.

Ten slotte moge ik even nog wijzen op het slot van Uw stuk. U wilt zeer terecht, van de Officieren vergen, dat zij zich „opnieuw en met meer kracht en overtuiging, dan in de laatste jaren mogelijk was, bewust worden van hun sociale taak”. Deze wenschen komen vrij periodiek terug. Het is blijkbaar noodig, dat zoo nu en dan hierop weer eens gewezen wordt. De bedoeling is dan, dat zij de soldaten — liefst buiten de diensturen — het een en ander bijbrengen van de plaats, die de soldaten in de Maatschappij innemen. Trouwens elke Theorie Krijgstucht — mits goed gegeven — leidt tot dergelijke bespiegelingen. Maar wanneer U diezelfde Officieren de belangstelling ontnemt in de gang van zaken, hoe wilt U dan een met vuur voor gedragen betoog uit den mond van dienzelfden Officier vernemen? ¹⁾

Zeer geachte Redacteur, ik geef met vertrouwen deze overdenkingen in Uwe handen en meen te mogen verwachten, dat U ze aan de lezers van Uw tijdschrift niet zult onthouden, waarvoor ik U bij voorbaat mijn beleefden dank betuig.

Als tegenhanger van de vorenstaande beschouwingen verleen wij ook gaarne plaatsruimte aan ondervolgend schrijven, hetwelk de Redactie ontving van den kapitein der artillerie Mr. R. H. de Ruyter van Steveninck en met de strekking waarvan wij ons geheel kunnen vereenigen:

Met zeer veel belangstelling las ik Uw in het nummer van Juli voorkomend artikel: „Militaire bonden en Krijgstucht”.

In dit artikel werd o.m. betoogd dat den beroepsmilitair het actieve kiesrecht moet worden onthouden; hij moet zooveel mogelijk buiten de politiek staan.

Een dergelijke regeling zou inderdaad veel aantrekkelijks hebben. M.i. zou echter als „pendant” hiervan een regeling noodig zijn om de weermacht en den beroepsmilitair tegen de politiek te beschermen. Ik heb hier het oog op bepalingen die in Engeland (en wellicht ook elders) schijnen te bestaan en waarbij straf bedreigd wordt bij beleedigingen of onbehoorlijke uitlatingen t.a.v. de weermacht.

Dergelijke bepalingen zouden in ons land, waar de moed van de linksche partijen voornamelijk in beschimpen en belachelijk maken van leger en vloot tot uiting komt (juist dezer dagen heeft zich bij de 4-daagsche afstandsmarschen weer een frappant geval voorgedaan), zeer op haar plaats zijn.

Is het niet mogelijk dat het M.R.T. aan dit onderwerp een beschouwing wijdt (waarin dan misschien de in Engeland opgedane ervaring eveneens vermeld zou kunnen worden)? Ik ben er van overtuigd dat een dergelijk artikel door de getrouwe lezers van het tijdschrift zeer gewaardeerd zou worden. ²⁾

¹⁾ Kan dit niet geschieden zonder daarbij die heillooze politiek te betrekken? Is dat zelfs niet vereischt?

²⁾ Het zal niet zoo eenvoudig zijn om aan dit verzoek van den geachten schrijver te voldoen.

De Kapitein Mr. J. Schuitemaker schrijft ons:

Het kan wellicht zijn nut hebben voor de lezers van dit tijdschrift, het navolgende onder hunne aandacht te brengen:

Bij de voordracht tot ontheffing van de opleiding van een korporaal legt de commandant van . . . . R.I. ook over een uittreksel straflijst van dien korporaal.

De Minister van Defensie schrijft daarop o.a.:

„Naar aanleiding van de aan genoemden korporaal op . . . . „opgelegde straf van vijf dagen streng arrest, merk ik op, dat het „feit waarvoor deze straf is opgelegd, het misdrijf oplevert omschre- „ven in art. 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht. In ver- „band daarmede en met verwijzing naar het bepaalde in punt 8 „van Bijlage C van het Regl. o.d. Inw.dienst der Kon. Lm., deel A, „noodig ik U uit te doen onderzoeken of, en in bevestigend geval, „op welk tijdstip is voldaan aan het bepaalde in L.O. 1923, No. 383 „(5 de B.U. blz. 1039).”¹⁾

Nu vermeende ik, dat de aantekening: „Auditeur-militair ge- „hoord,” bedoeld in bovengenoemd punt 8, tot heden alleen op de straflijst werd vermeld, wanneer het advies van den A.M. werd ingewonnen vóór de oplegging van een krijgstuchtelijke straf.

Het bovenstaande leert mij, dat deze aantekening ook dient gesteld te worden wanneer het feit valt onder art. 2, 2°—6° van de Wet op de krijgstucht en na de oplegging van een krijgstuchtelijke straf van de afdoening kennis is gegeven aan den C.-O. van het korps, zooals L.O. 1923, no. 383 dit voorschrijft.

Dit verband tusschen L.O. 1923, no. 383, en het bepaalde in punt 8 van bijlage C zal menigeen tot heden zijn ontgaan.

---

1) Zie M.R.T. XIX, blz. 242. Red. M.R.T.

BOEKAANKONDIGING.

Wij ontvingen van het Nationaal Jongeren Verbond eene brochure waarin de Algemeene voorzitter van dat Verbond, de heer W. Inden onder den titel „*Onze Taak*”, het karakter, het doel en het streven dier organisatie op duidelijke wijze uiteenzet.

Onze tijd staat nu eenmaal in het teeken van bonden en vereenigingen, ook de jongeren doen daaraan ijverig mede. Jammer genoeg spreekt daarbij meermalen ook al weer de politiek een woordje mee, als gevolg waarvan de jeugdige geesten in ongewenschte banen worden geleid. Dit verwijt kan het Nationaal Jongeren Verbond niet treffen. Het is onafhankelijk van elke politieke richting, en eerbiedigt iedere godsdienstige overtuiging. Het bevorderen van gezonde, nationale opvattingen, zonder chauvinisme, afweer van het gevaar van eene anti-nationale jeugdbeweging, dit is het hoofddoel van deze vereeniging. Elk rechtgeaard Nederlander zal dan ook kunnen toejuichen de bij haar streven op den voorgrond gestelde punten (blz. 13):

- 1°. Eerbiedigen en onvoorwaardelijk steunen van het Gezag.
- 2°. Bestrijden van alle revolutionaire actie; bevorderen van orde en tucht.
- 3°. Opkomen voor de, ook geestelijke, weerbaarheid van ons volk.
- 4°. Handhaven van de Rijkseenheid.
- 5°. Bestrijden van onjuiste vredes-propaganda en bevorderen van de internationale samenwerking.
- 6°. Verspreiden van kennis, in den ruimsten zin, omtrent Nederland en de overzeesche deelen van het Rijk.”

Wij wenschen het Verbond een steeds groeiend succes. Ook voor den goeden geest in de weermacht zal zijn streven heilzame gevolgen hebben.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 5 Mei 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-fiscaal: Mr. A. Brants (fg.)

Art. 15 R. L. j^o. artt. 9, sub 3 en 29 Motor- en Rijwielwet.

Het zonder geldig rijbewijs op een voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg op een motorrijwiel rijden door een korporaal van de Politietroepen — (door de disciplinaire autoriteit bestraft met 6 dagen licht arrest) — kan i.c. niet als een feit van lichten aard worden beschouwd, gelijk in art. 2, N°. 6 W. Kr. wordt geëischt.

*Op verzoek van den auditeur-militair beslist, dat de betrokkene alsnog naar den militairen rechter zal worden verwezen.*¹⁾

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen het schrijven d.d. 13 April 1933, no. 83 J, van den Garnizoens-Commandant te 's-Gravenhage, daarbij overeenkomstig het bepaalde in artikel 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht inzeggende de stukken, betreffende eene zaak van den korporaal L., dienende bij de 1ste Compagnie Politietroepen, benevens het aan dien Garnizoens-Commandant gericht verzoek d.d. 11 April 1933, no. 392 R, van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch om, nu de Garnizoens-Commandant geen termen vindt de bedoelde zaak alsnog naar den Krijgsraad te verwijzen, terwijl hij, Auditeur-Militair, van meening is, dat het belang van de Justitie zoodanige verwijzing vereischt, het Hoog Militair Gerechtshof overeenkomstig het bepaalde in artikel 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht daarover te doen beslissen;

Gezien het bericht d.d. 3 April 1933, no. 546, van den Commandant der 1ste Compagnie Politietroepen, houdende mededeeling, dat de korporaal L. op 3 April 1933 door hem, Commandant, is gestraft met 6 dagen licht arrest met de strafreden: „Op een voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg op een motorrijwiel gereden, zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs”;

1) Zie onze opmerkingen hiervóór blz. 219. Red. M.R.T.

Gelet op het te dezer zake uitgebracht advies d.d. 5 Mei 1933, no. 582, van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit de overgelegde stukken is gebleken, dat de Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch de verwijzing der zaak van genoemden korporaal naar den Krijgsraad wenschte naar aanleiding van het te diens laste door A. G. Cremer, agent van politie en buitengewoon veldwachter der gemeente 's-Gravenhage, opgemaakt ambtseedig proces-verbaal d.d. 23 Maart 1933;

Overwegende dat genoemd proces-verbaal in hoofdzaak inhoudt, dat relatant op Zaterdag 11 Maart 1933 heeft gezien dat een persoon, die hem later opgaf genaamd te zijn L., van beroep korporaal bij de 1ste Compagnie Politietroepen, wonende te . . . , als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, gemerkt H. 90212, daarmede reed over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, de Pletterijkade, te 's-Gravenhage, en dat, waar hij, verbalisant, wilde onderzoeken of genoemde bestuurder in het bezit was van de vereischte papieren, hij hem staande heeft gehouden en van hem heeft gevorderd hem, verbalisant, een op zijn, L.'s, naam staand geldig rijbewijs voor het besturen van een tweewielig motorrijtuig, afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie zijner woonplaats, te vertoonen, waarop die bestuurder verklaard heeft aan die vordering niet te kunnen voldoen, omdat een dergelijk rijbewijs hem nimmer was afgegeven, en dat hij bedoeld motorrijtuig sedert Februari 1932 in zijn bezit had;

Overwegende dat feiten als het vorenomschrevene, welke feiten strafbaar zijn gesteld bij de artikelen 9, aanhef en sub 3°, en 29 van de Motor- en Rijwielwet, ingevolge artikel 2, n°. 6, van de Wet op de Krijgstucht, in verband met artikel 30 van de Motor- en Rijwielwet, krijgstuhtelijk kunnen worden afgedaan, doch daarvoor onder meer wordt geëischt dat die feiten van lichten aard zijn;

Overwegende dat het gerelateerde feit, gepleegd door een korporaal van de Politietroepen onder de in het proces-verbaal vermelde omstandigheden, echter niet als een feit van lichten aard kan worden beschouwd;

Gezien artikel 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Bepaalt dat de korporaal L. ter zake van het bovenbedoelde feit, vermeld in het ambtseedig proces-verbaal van A. G. Cremer, agent van politie en buitengewoon veldwachter der gemeente 's-Gravenhage, naar den militairen rechter zal worden verwezen;

Bepaalt voorts dat afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Garnizoens-Commandant te 's-Gravenhage, aan den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch en aan den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 23 Juni 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.).

Op de rugzijde van den omslag van een per post verzonden brief, gericht aan een agent van politie ten politiebureele, den naam en het adres van een ander officier als afzender vermeld, zonder — uit onachtzaamheid — aan dien officier daarvoor eerst toestemming te hebben gevraagd, en met het klaarblijkelijke doel om de politie-autoriteiten op een dwaalspoor te brengen.

Klager is niet op juiste wijze tegenover zijn collega opgetreden en wilde de meerderen van den agent op een dwaalspoor brengen, zoodat hij zich aan een om beide redenen ongeoorloofde gedraging heeft schuldig gemaakt.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd. Straf gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 31 Maart 1933, van den Eerste-Luitenant X. in garnizoen te Y., waarbij deze het verlangen kenbaar maakt zich te beklagen over de beslissing, door den ..... bij beschikking d.d. 28 Maart 1933 genomen op het beklag, door genoemden Eerste-Luitenant bij die autoriteit ingediend over een gedeelte van de omschrijving der strafreden. behoorende bij de hem op 21 Maart 1933 door den ....., den Luitenant-Kolonel Z., opgelegde straf van twee dagen licht arrest, welke omschrijving luidt:

„Wederom misleidend opgetreden. Ditmaal door op de rugzijde „van een per post verzonden enveloppe, gericht aan een agent van „politie, den naam en het adres van een ander officier als afzender te vermelden, zonder — uit onachtzaamheid — aan dien officier daarvoor eerst toestemming te vragen en met het klaarblijkelijke doel om de politie-autoriteiten te weerhouden een onderzoek in te stellen naar aan agenten verboden handelingen, hetwelk „hij, als oud-inspecteur van politie, wist dat vaak geschiedde en „welke belemmering van de uitoefening van controle door het „openbaar gezag op zijne organen, voor hem, officier zijnde, als „een verzwarende omstandigheid moet beschouwd worden.”

bij welke beslissing, op 28 Maart 1933 genomen en op 29 Maart

d.a.v. ter kennis van klager gekomen, het beklag geheel gegrond werd verklaard, de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden nietig werden verklaard, en klager werd gestraft met twee dagen licht arrest, wegens:

„Wederom misleidend opgetreden. Ditmaal door op de rugzijde „van een per post verzonden enveloppe, gericht aan een agent van „politie, den naam en het adres van een ander officier als afzender te vermelden, zonder — uit onachtzaamheid — aan dien officier daarvoor eerst toestemming te vragen en met het klaarblijkelijke doel om de politie-autoriteiten te misleiden. Door deze „handeling de uitoefening van eventueel gewenschte contrôle door „het openbaar gezag op zijne organen bemoeilijkt, hetgeen voor „hem — officier zijnde — als eene verzwarende omstandigheid „moet worden beschouwd”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat de straf, aan klager opgelegd door den . . . . ., op dezelfde gedraging, als ook in de oorspronkelijke strafreden omschreven, betrekking heeft, zoodat tengevolge van het beklag in eersten aanleg in feite alleen de strafreden in voor den gestrafte eenigszins gunstiger bewoordingen is gesteld;

dat mitsdien het beklag, zoowel ten aanzien van de straf als van de omschrijving der strafreden, ten onrechte „geheel gegrond” is verklaard in stede van „gedeeltelijk gegrond” overeenkomstig de bewoordingen van artikel 66, 2de lid, van de Wet op de Krijgstucht, en de beslissing op dezen grond geacht moet worden te luiden: „gedeeltelijk gegrond”; ¹⁾

Overwegende dat klager tijdig — immers op 31 Maart 1933 — binnen den in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht gestelden termijn het verzoek heeft gedaan zich te beklagen over de vorenstaande beslissing, en in dit verzoek ontvankelijk is;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat hij op 2 Maart 1933 per post een brief heeft verzonden aan den Heer O., Agent van politie, ...;

dat hij op de achterzijde van den omslag van dien brief als afzender heeft vermeld: „A., ...straat, ...”;

dat hij aan den Eerste-Luitenant A. uit onachtzaamheid geen toestemming heeft gevraagd om diens naam en adres als afzender van den brief te mogen vermelden;

Overwegende dat klager heeft verklaard, dat hij in den brief — welks inhoud van onschuldigen aard was — zijn eigen naam en adres heeft vermeld, en dat hij naam en adres van den Eerste-

¹⁾ Men vergelijke onze mededeelingen M.R.T. XXIX, blz. 104. Red. M.R.T.

Luitenant A. op de achterzijde van den omslag van dien brief heeft geschreven, opdat hij den brief door diens tusschenkomst bij eventueele onbestelbaarheid zou kunnen terugontvangen, en omdat hij gemeend heeft dat het misschien den agent van politie niet aangenaam zou zijn op het bureau van politie een brief te ontvangen van hem, klager, die vroeger als Inspecteur van politie bij de . . . . .sche politie was werkzaam geweest;

Overwegende dat klager, blijkens zijne vorenstaande handeling, niet op de juiste wijze jegens zijn genoemden collega is opgetreden, terwijl uit die handeling ook ten duidelijkste blijkt dat hij de meerderen van den agent op een dwaalspoor heeft willen brengen, zoodat hij zich aan een om beide redenen ongeoorloofde gedraging heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is; dat echter de omschrijving van de strafreden wijziging behoeft, zoodat zij komt te luiden zooals hierna zal worden aangegeven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den . . . . . op het beklag genomen, zoomede de door dezen opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij gestelde strafreden;

Handhaaft de aan klager oorspronkelijk opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Op de rugzijde van den omslag van een per post verzonden „brief, gericht aan een agent van politie ten politiebureele, den „naam en het adres van een ander officier als afzender vermeld, „zonder — uit onachtzaamheid — aan dien officier daarvoor eerst „toestemming te hebben gevraagd, en met het klaarblijkelijke doel „om de politie-autoriteiten op een dwaalspoor te brengen.”;

Gelast dat deze omschrijving van de strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger Luitenant-Kolonel Z., één aan den . . . . ., één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 25 October 1932. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-kolonel J. T. van Beijeren, kapiteins H. C. van der Bijl, G. Stürm en J. L. van Dam.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. T. A. M. A. van Löben Sels, te Haarlem.

Het aan zijne schuld den dood van een ander te wijten hebben.

Roekeloos en onvoorzichtig rijden door bestuurder van een motorrijtuig. Motiveering van de schuld. Straf: 3 maanden hechtenis en één jaar ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens X., oud 22 jaar, geboren te Zwolle, ... bij de ....., beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 7 October 1932 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is telaste gelegd:

dat hij op of omstreeks 14 Juli 1932 des namiddags te ongeveer 10 uur te Haarlem, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden op den openbaren rijweg, de Leidsche Vaart, ter hoogte van de A. de Jongestraat, hoogst roekeloos en onvoorzichtig rijdende op dien weg, waarop geregeld rijverkeer plaats heeft en waarop ter plaatse waar beklaagde reed een dubbele trambaan van de electrische tram ligt, met eene snelheid van circa 90 K.M. per uur, althans met eene snelheid de aldaar geldende maximum-snelheid van 30 K.M. per uur verre overtreffende en waarbij hij het door hem bestuurde motorrijtuig door van de remmen gebruik te maken eerst kon doen stilstaan op een afstand van ongeveer 50 Meter en vervolgens tijdens hij met deze groote snelheid reed en waarbij hij eenige personen inhaalde die rechts van hem

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 29 December 1932 bevestigd.

op hunne rijwielen reden, in het geheel niet althans onyoldoende met zijn motorrijtuig naar links is uitgeweken toen deze wielrijders eveneens naar links moesten aanhouden om een tramrijtuig van de electrische tram te ontwijken dat hen achterop reed, terwijl er toch voor hem, beklaagde, om uit te wijken ruimschoots ruimte was op de linkerzijde van den weg, tengevolge van welke hoogst roekelooze en onverantwoordelijke wijze van rijden, het motorrijtuig van beklagde tegen het achterwiel van het rijwiel van een der bedoelde wielrijdende personen, Josefine Fronhoffs, is aangereken, de wielrijdster door den schok van het rijwiel is gelicht, terecht is gekomen op de motorkap van het motorrijtuig, daarna tegen de voorruit is aangeslagen en vervolgens, na over eenigen afstand te zijn medegesleurd, rechts van de auto op den grond is gevallen, tengevolge van val en aanrijding een schedelbreuk heeft bekomen en hare hersenen zoodanig zijn verwond geworden, dat zij tengevolge daarvan korten tijd daarna is overleden, zijnde aldus de dood van Josefine Fronhoffs voornoemd aan beklagde's schuld te wijten;

althans dat hij destijds aldaar, rijdende op de wijze en met de snelheid als bovenomschreven, ter plaatse de vrijheid en de veiligheid van het verkeer heeft belemmerd en in gevaar gebracht;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij op 14 Juli 1932 met zijn auto, merk Lancia G. 74083, omstreeks 20.45 uur reed van Haarlem naar Zandvoort; dat in zijn gezelschap was getuige Sturm; dat, nadat zij in het groot badhuis te Zandvoort hadden gezeten, alwaar hij twee glaasjes bier had gedronken, hij als bestuurder van zijn vierwielig motorrijtuig te $\pm$ 11.30 naar Haarlem terug reed; dat hij volgde den weg Aerdenhout—Leidsche Vaart—Haarlem; dat, toen hij op de Leidsche Vaart reed, het nog niet donker was; dat hij ter hoogte van de Schouwtjesbrug aan de Leidsche Vaart reed met een snelheid van naar schatting 50 à 60 K.M., niettegenstaande op dat punt een maximumsnelheid van 30 K.M. is voorgeschreven; dat hij een goed overzicht over den weg had; dat het een vrij lichte avond was en de verlichting langs de Leidsche Vaart goed was; dat het omstreeks 21.50 uur was, toen hij over den openbaren weg, de Leidsche Vaart, ter hoogte van de Schouwtjesbrug in de richting van Haarlem reed; dat hij met zijn linkervoorwiel reed op de tramrails, welke in de richting van Aerdenhout gaan; dat voor hem het linkergedeelte van den weg geheel vrij was; dat hij ter hoogte van de Schouwtjesbrug zijnde, op ongeveer 80 Meter voor zich op den weg zag een electrische tram rijdende in de richting Haarlem en onmiddellijk naast en links van de tram vier wielrijders, twee aan twee achter elkaar rijdende met een afstand van ongeveer 20 M. van elkaar en tusschen de beide rails in; dat hij, beklagde, met dezelfde snelheid doorreed, terwijl hij ongeveer 1 Meter naar links uitweek vóór hij de twee achterste wielrijders had gepasseerd; dat hij met dezelfde snelheid doorrijdende, na de twee achterste wielrijders gepasseerd te hebben, op ongeveer $2\frac{1}{2}$ Meter afstand kwam van de voorste wiel-

rijdster, die links van een manspersoon reed; dat hij op dat moment zag, dat die voorste wielrijdster plotseling naar links uitweek en wel ongeveer 1½ M.; dat hij op dat moment zijn stuur naar links omgooidde om te trachten nog een aanrijding met het meisje te voorkomen, doch dat zulks niet meer baatte;

dat de wielrijdster met de rechtervoorlamp in aanraking kwam, op de motorkap sloeg, met haar rug over de kap en tegen de voorruit aangleed, welke ruit brak; dat, terwijl het meisje op en over de motorkap lag en gleeed hij, beklagde, al remmende in schuine richting naar het linkertrottoir van de Leidsche Vaart reed, waar hij ten slotte zijn auto tot stilstand kon brengen; dat, toen zijn linkervoorwiel op dat trottoir stond, het meisje aan de rechterzijde van zijn auto op straat viel; dat er vóór de aanrijding op het linker-gedeelte van de Leidsche Vaart voldoende ruimte was om uit te wijken;

dat, toen het meisje op den grond lag, dit bewusteloos was; dat zij naar het diaconessenhuis werd overgebracht, vanwaar men hem na een uur mededeelde, dat zij overleden was;

dat, indien het slachtoffer gewoon was blijven doorrijden, hij haar op ongeveer een meter was gepasseerd; dat hij, toen het meisje eenmaal was aangereden, met alle kracht heeft geremd;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. Helene Fronhoffs, 20 jaar, dienstbode, wonende te Haarlem: dat zij op 14 Juli 1932 per rijwiel reed op de Leidsche Vaart te Haarlem; dat links van haar heur broer reed, terwijl ongeveer 40 à 50 meter voor hen uit haar zuster Josefine en August Bossmann reden; dat haar zuster links van Bossmann reed; dat zij alle vier rechts op den weg reden; dat een stadstram hen achterop reed en zij naar links uitweken om de tram te laten passeeren; dat zij zag, dat ook haar zuster en Bossmann eenigszins naar links uitweken; dat een auto haar broer en haar in zeer snelle vaart voorbij reed en zij toen zeide: „Als er maar geen ongeluk gebeurt”; dat zij een klap hoorde en even later zag, dat haar zuster op den grond lag naast een auto; dat tijdens de aanrijding links op den weg geen tegemoetkomend verkeer was; dat, toen de auto van beklagde haar zuster aanreed, beklagde's auto, de tram en haar zuster op gelijk hoogte naast elkaar waren;

2. A. Wapstra, 33 jaar, onder-opzichter in dienst bij de Lichamelijke Opvoeding der gem. Haarlem, wonende te Haarlem:

dat hij in den avond van 14 Juli 1932 te omstreeks 10 uur op het trottoir aan de Leidsche Vaart stond voor perceel No. 332 gelegen in de nabijheid van de Schouwtjesbrug te Haarlem; dat hij een tram zag rijden komende uit de richting Aerdenhout; dat voor de tram uit vier wielrijders reden, twee mannen en twee vrouwen; dat deze bij nadering van de tram iets naar links uitweken; dat eveneens uit de richting Aerdenhout met zeer groote snelheid een open roode auto naderde; dat die auto met groote snelheid zonder signalen te

geven het kruispunt Schouwtjesbrug—Pijlslaan en Leidsche Vaart passeerde en de wielrijders juist achterop reed, toen deze voor de tram naar links uitweken; dat de auto eveneens eenigszins naar links uitweek; dat de auto remde en doorschoot naar links en tot stilstand kwam links van den weg met het linkervoorwiel op het trottoir; dat naast het rechterachterwiel een vrouwspersoon lag; dat op het oogenblik, dat de auto de wielrijders inhaalde, het linkerweggedeelte geheel vrij was, zoodat de auto behoorlijk naar links had kunnen uitwijken; dat die auto hem opviel door haar snel rijden en in 't bijzonder omdat hij geen signaal hoorde; dat hij vroeger in den ambulancedienst ook met groote snelheid heeft gereden; dat hij schat, dat beklaagde reed met een snelheid van 90 à 100 K.M.; dat hij, toen hij de auto zag passeeren en even te voren de tram en de wielrijders had zien voorbijgaan, uitriep: „Daar moet een ongeluk gebeuren”, zulks omdat de auto zoo'n geweldige vaart had en de wielrijders naar links moesten uitwijken voor de achterop komende tram; dat de wielrijders tusschen de twee stellen rails in waren, toen de auto voorbij reed;

3. D. J. Thuis, 24 jaar, chauffeur, wonende te Haarlem:

dat hij op 14 Juli 1932 stond op het trottoir hoek Adriaan de Jongestraat-Leidsche Vaart aan de rechterzijde, wanneer men de A. de Jongestraat inziet vanaf de Leidsche Vaart; dat hij uit de richting Aerdenhout een Lancia met open uitlaat hoorde naderen en dat hij opkijkend ongeveer ter hoogte van de Schouwtjesbrug een auto met zeer snelle vaart zag naderen; dat naar zijn schatting die auto reed met een snelheid van 90 à 100 K.M. per uur; dat hij plotseling zag, dat die auto eenigszins naar links zwenkte en twee wielrijders, die zich in dezelfde richting als de auto voortbewogen, voorbijreed; dat de auto daarna weer iets naar rechts ging en met de voorzijde een wielrijdster greep, die naast een manspersoon voortreed; dat naast dien man zich een tram in de richting Haarlem voortbewoog; dat het meisje eerst omhoog werd geworpen en daarna terecht kwam op de motorkap; dat hij vervolgens hoorde gillen; dat de auto toen geheel links van den weg stond met het linkervoorwiel op het trottoir; dat een vrouwspersoon op den weg lag ongeveer bij het rechterachterwiel; dat er voor de aanrijding op de voor de auto linkerweghelft geen verkeer was, zoodat de auto voldoende ruimte had gehad om behoorlijk naar links uit te wijken; dat hij na afloop van het ongeval zag, dat de aanrijdende auto een roode Lancia was; dat hij diezelfde auto herhaalde malen te voren in razende vaart heeft zien rijden; dat zoowel de auto als het slachtoffer op het moment der aanrijding tusschen de twee stellen tramrails in waren; dat, toen de aanrijding plaats had, de tram zoo wat op gelijke hoogte was met het slachtoffer;

4. H. Elsinga, 29 jaar, leeraar handenarbeid, wonende te Haarlem:

dat hij in den avond van 14 Juli 1932 tegen 10 uur per rijwiel reed op de Leidsche Vaart te Haarlem, gaande in de richting Aerdenhout en wel geheel rechts van den weg langs het trottoir; dat

hij, toen hij de Adriaan de Jongestraat gepasseerd was, uit tegenovergestelde richting drie wielrijders zag naderen, een manspersoon en twee vrouwpersonen; dat, gezien vanaf het punt, waar hij zich bevond, die wielrijders op den rijweg reden, vlak naast het linksche stel tramrails; dat hij uit tegenovergestelde richting ook een auto zeer snel zag naderen, die van achteren recht op de wielrijders toereed, dat, toen die auto op zeer korten afstand genaderd was, de wielrijdster, welke het meest links reed, een zwenking naar links maakte, zoodat zij met haar voorwiel kwam ongeveer tot de uit zijn, getuige's richting gezien, linksche rail van het rechtsche stel tramrails; dat die beweging in ieder geval zeer miniem is geweest, dat die wielrijdster onmiddellijk daarop werd gegrepen door de auto, die pas na de zwenking door de wielrijdster gemaakt, eenigszins naar links begon uit te wijken; dat de auto in schuine richting op hem afkwam; dat de vrouw tegen den motorkap was aangedrukt en eveneens het rijwiel, dat over den weg kraste; dat hij inmiddels van zijn rijwiel was gesprongen, teneinde zoo mogelijk hulp te verleenen; dat hij zijn rijwiel aan zijn rechterzijde had en zelf zich bevond ongeveer midden op het trottoir, toen hij getroffen werd door het rijwiel, dat door de linkervoorzijde van de auto werd vooruitgeduwd en vervolgens weggeworpen; dat de auto links langs hem heen ging; dat hij, getuige, kwam te vallen en dat, toen de auto tot stilstand was gekomen, hij ongeveer gelijk lag met het achterwiel; dat hij achter de auto om beenen zag liggen; dat hij opgestaan is en er heen geloopt en zag, dat er een meisje lag; dat de remsporen van de auto na het ongeval duidelijk te zien waren;

5. G. G. Kol, 21 jaar, chauffeur te Haarlem:

dat hij stond op de Leidsche Vaart bij de Schouwtjesbrug, toen hij een auto zag aankomen uit de richting Zandvoortsche laan en gaande in de richting Haarlem; dat die auto hem voorbijreed bij de Schouwtjesbrug; dat zij daar met vier jongens bij elkaar stonden; dat hij zich toen tegenover die andere jongens liet ontvallen: „Nou, als die geen 90 K.M. rijdt, laat ik m'n kop afhakken”; dat hij vond, dat die auto voor die straat en het gewone verkeer veel te hard reed; dat hij ter plaatse zelf met zijn vrachtauto hoogstens 40 K.M. rijdt, omdat het daar veel te gevaarlijk is, vanwege de trambaan en fietsers telkens moeten uitwijken voor de tram;

Overwegende dat J. J. Sauer, 43 jaar, inspecteur van politie te Haarlem, als getuige-deskundige onder eede heeft verklaard:

dat hij op 14 Juli 1932 des namiddags te ongeveer 10 uur bericht kreeg, dat op de Leidsche Vaart te Haarlem een ernstig auto-ongeluk had plaats gevonden; dat hij een onderzoek heeft ingesteld en onmiddellijk na het ongeval heeft geconstateerd, — welk ongeval had plaats gehad op den openbaren rijweg de Leidsche Vaart binnen de bebouwde kom der gemeente Haarlem —, dat de straatverlichting op het punt, waar de aanrijding plaats had, goed was en dat de klinkerbestrating van den weg dien avond droog was; dat de geheele breedte van de Leidsche Vaart 12.20 M. is; dat de aanrijding plaats

vond op een punt, waar de weg, gerekend tot het trottoir 6.25 M. is; dat de afstand, door beklaagde na de aanrijding afgelegd met het meisje en haar rijwiel, ongeveer 52 M. bedroeg; dat in zijn tegenwoordigheid met de Lancia-auto, waarmede beklaagde het meisje aanreed, remproeven zijn genomen op een betonweg met een snelheid van ± 95 K.M. en op de Leidsche Vaart met een snelheid van ± 50 K.M.; dat deze laatste weg een klinkerweg is; dat bij de eerste proef, toen met een snelheid van ± 95 K.M. werd gereden en op een door hem, getuige, aangegeven plaats, krachtig werd geremd, de auto na krachtig remmen nog ongeveer 50 Meter doorreed, alvorens tot stilstand te zijn gebracht; dat, toen met dezelfde Lancia onder gelijke weersomstandigheden met de door beklaagde opgegeven snelheid van ruim 50 K.M. werd gereden, de auto na krachtig remmen na 18 Meter stilstond; dat gezien deze remproeven zijn oordeel is, dat beklaagde met een snelheid heeft gereden, die aanmerkelijk grooter was dan de door beklaagde opgegeven snelheid van 50 à 60 K.M.; dat door hem is geconstateerd, dat de Lancia op alle wielen een remvermogen bezat en het remvermogen uitstekend was; dat hij den volgenden dag, 15 Juli 1932, het lijk van het aangereden meisje, genaamd Josefina Fronhoffs heeft overgegeven aan J. Hulst, arts te Leiden tot het verrichten van de uit- en inwendige schouwing, teneinde de doodsoorzaak na te gaan;

dat de remsporen van beklaagde's auto na de aanrijding duidelijk zichtbaar waren;

Overwegende dat uit het ten processe overgelegde uittreksel uit de registers van den Burgerlijken Stand der gemeente Haarlem, afgegeven d.d. 4 Augustus 1932 door den Ambtenaar v. d. Burgerlijken Stand aldaar blijkt: dat aldaar op 14 Juli 1932 is overleden Josefina Fronhoffs, ongehuwd, dochter van Johann Fronhoffs en van Gertrud Verheyen;

Overwegende dat J. P. L. Hulst, arts, wonende te Leiden, na als deskundige beëdigd te zijn de uit- en inwendige schouwing heeft verricht van het lijk van Josefina Fronhoffs op 15 Juli 1932 in het Diaconessenhuis te Haarlem, waarvan door dien deskundige is opgemaakt het ten processe overgelegde rapport, waarin die deskundige tot de navolgende conclusie komt:

dat de oorzaak van den dood van Josefina Fronhoffs is geweest de inwerking van een grof geweld, dat in hoofdzaak het hoofd heeft getroffen, waarbij de schedel is gebroken en de hersenen zijn verwond, tengevolge van welke hersenverwonding de dood is ingetreden;

Overwegende dat de dood van Josefina Fronhoffs aan de schuld van beklaagde is te wijten:

dat immers ten processe is komen vast te staan, dat beklaagde, toen deze met zijn auto op de Leidsche Vaart ter plaatse als in de telastelegging genoemd reed met een zeer groote snelheid, welke de aldaar geldende maximum-snelheid verre overtrof, bij het inhalen van de wielrijders, waaronder ook de verslagene, steeds met die-

zelfde snelheid is blijven doorrijden en niettegenstaande, dat voor hem ter linkerzijde van den weg meer dan voldoende ruimte was om in te halen en te passeeren en hij tijdig die wielrijders — immers volgens zijn eigen verklaring op ongeveer 80 meter afstand — had waargenomen, niet zoodanig voldoende en tijdig naar links is uitgeweken, dat een aanrijding kon voorkomen worden;

dat bovendien beklaagde had behooren te bedenken, dat, toen hij tram en wielrijders voor zich uit zag rijden, de omstandigheid zich zou kunnen voordoen — welke zich inderdaad ook heeft voorgedaan —, dat die wielrijders genoodzaakt zouden worden om voor de tram links uit te halen en dat ook deze omstandigheid beklaagde genoopt moest hebben tot zeer voorzichtig rijden;

dat voorts de omstandigheid, dat het slachtoffer bij de aanrijding boven op de kap van de auto is terecht gekomen op zichzelf reeds wijst op zeer hard rijden door beklaagde;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat hij heeft gereden met eene snelheid de ter plaatse geldende maximum-snelheid van 30 K.M. per uur verre overtreffende en dat hij onvoldoende naar links is uitgeweken;

Overwegende dat — nu het primair ten laste gelegde bewezen is — een onderzoek naar het subsidiaire overbodig is;

Overwegende dat de Krijgsraad termen aanwezig acht om aan beklaagde — die zich behalve aan vorenstaand feit reeds herhaalde malen aan overtreding der Motor- en Rijwielwet en van het Motor- en Rijwielreglement heeft schuldig gemaakt — de bevoegdheid te ontzeggen om motorrijtuigen te besturen;

Gezien de artt. 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 18 en 307 Wetboek van Strafrecht, 31 der Motor- en Rijwielwet, en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als het aan zijne schuld den dood van een ander te wijten hebben;

Veroordeelt den beklaagde tot eene hechtenis van drie maanden;

Ontzegt hem de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor den tijd van één jaar.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 7 Juni 1933.

President: Luitenant-kolonel der Mariniers C. J. O. Dorren.

Leden: Luitenant ter zee der 1e klasse J. C. Cornelis, Officier van administratie der 1e klasse J. C. Nidelstein Walter, Luitenants ter zee der 1e klasse H. D. Lindner en F. Pinke.

Fisikaal: Officier van administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 30 Juni 1933.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: Gep. schout-bij-nacht tit. Jhr. S. de Ranitz, gep. kolonel tit. der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. W. van Nieuwenhuizen (pl.v.).

Advocaat-fisikaal: Mr. H. Marcella.

Raadsman: Officier van Administratie der 2e klasse H. C. van 't Hof.

*Door toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen of mondelinge opruiing tot opzettelijke ongehoorzaamheid.**Krijgsraad spreekt vrij omdat niet wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde eenige van de in de telastelegging genoemde uitdrukkingen heeft gebezigd en omdat het bezigen van de andere daarin vermelde uitdrukking wel is bewezen, doch daarin geen strafbaar feit kan worden gezien.**(De fisikaal had eveneens tot vrijspraak geconcludeerd, echter met verwijzing naar den commandeerenden officier.)**H.M.G.: Onjuist is de opvatting van den raadsman dat art. 245, 2e lid, R.Z. beperkt zou zijn tot de fisikaals bij de krijgsraden binnen het Rijk in Europa: de fisikaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja is zeer zeker verplicht de hem door den advocaat-fisikaal in Ned. Indië gegeven bevelen (i.c. tot het aantekenen van appèl) op te volgen.**Wijziging van de telastelegging is in de R.Z. uitsluitend toegelaten in het geval omschreven in art. 172, waarvan i.c. geen sprake is. De door de advocaat-fisikaal verzochte wijziging van de telastelegging moet derhalve worden geweigerd.*

De Krijgsraad is uitgegaan van de onjuiste veronderstelling dat art. 342, 2e lid, W.v.Sv. zou voorschrijven dat ieder onderdeel der telastlegging nimmer uitsluitend door één getuigenverklaring mag worden bewezen.

Door een minder volledige plaatsaanduiding van een deel van het tenlastegelegde is beklagde i.c. niet in zijne verdediging benadeeld.

's Krijgsraads vonnis vernietigd; beklagde schuldig verklaard aan: „door een toespraak trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, tweemaal, doch als voortgezette handeling gepleegd” en veroordeeld tot 6 maanden gevangenisstraf met verlaging tot stoker-olieman.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen D., stamboeknummer . . . . oud 30 jaren, geboren te Roosendaal en Nispen laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-machinist aan boord van Hr. Mr. „K2”, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 16en Maart 1933, No. A. 16/4/2;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad van den 8en Mei 1933, No. A. 16/7/6, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als korporaal-machinist aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” liggende te Soerabaja, in de dagen omstreeks 27 Januari en 30 Januari 1933 op een of meer tijdstippen aan boord van dat schip heeft getracht door een toespraak of door toespraken de tucht onder de krijgsmacht — zijnde de ter plaatste van het gesprokene aanwezige militairen der Zeemacht — te ondermijnen door tot die schepelingen te zeggen: „even de stoom uit de leiding en het happie gaat niet weg”, door de schepelingen aan te raden op Zaterdag 28 Januari 1933 gezamenlijk naar het Secretariaat te gaan loopen, daar zulks meer indruk zou maken en door te zeggen: „morgen (d.i. 30 Januari 1933) staan ik beneden op de wacht; maar ik zal wel naar boven komen en zal ik de „kijk” (voorbeeld) geven om er uit te komen en er mee uit te scheiden; denk er aan dat jullie ook allemaal meedoen” althans door woorden en uitdrukkingen van gelijke beteekenis en strekking tot die schepelingen te richten, hebbende hij door een of meer der hierboven vermelde toespraken of uitroepen mondeling de aanwezige militairen der Zeemacht opgeruid tot opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk en tot opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 18en Mei 1933 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard

om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 30en Mei 1933, des voormiddags ten 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord te voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot vrijspraak van den beklaagde van het hem ten laste gelegde en verwijzing van beklaagde, onder mededeeling van alle stukken, naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden Officier;

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 21sten Augustus 1922 vrijwillig als stoker der 2de klasse onder stamboek No. . . . . voor den tijd van vijf jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als korporaal-machinist bij de Koninklijke Marine is verbonden tot 21 Augustus 1936;

O. dat de navolgende getuigen ten processe verklaard hebben zooals achter ieders naam staat aangegeven:

1e. *C. de Wolf*, oud 20 jaar, matroos der 1ste klasse bij de Koninklijke Marine:

dat hij als matroos der 1ste klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”, welk schip gedurende het tijdvak 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat aan boord eveneens de beklaagde diende; dat deze een vurig bondsman was; dat beklaagde hem, getuige, er eigenlijk toe heeft overgehaald lid van den Bond van Minder Marine-Personeel te worden; o.a. door te zeggen dat men geen kerel is als men niet in den Bond is, dat men dan een dood wezen is; dat er in bovengenoemde dagen onder het Marinepersoneel een opgewonden stemming bestond vanwege een juist afgekondigde korting op de soldij over welk onderwerp veel gesproken werd; dat getuige op Zaterdagmorgen 28 Januari 1933 met zijn motorfiets de stad wilde ingaan; dat beklaagde toen tot hem zeide: „dat moet je niet doen”, en op getuige's vraag waarom, antwoordde: „je moet loopen, dat staat beter, dan zien ze dat er niets meer af kan”; dat hij toen is gaan loopen met eenige andere schepelingen onder wie beklaagde; dat hij hem onderweg nog vroeg wat een en ander beteekende, waarop beklaagde zeide dat dit de wandelclub van de „Evertsen” was; dat toen beklaagde hem, getuige, zeide te gaan loopen, alleen matroos der 2de klasse Goode daarbij aanwezig was; dat beklaagde het niet had over een demonstratie en evenmin over het secretariaat gesproken heeft; dat hij de andere uitlatingen in de telastelegging vermeld door beklaagde niet heeft hooren bezigen;

2e. *F. J. W. C. Thomassen*, oud 20 jaar, matroos der 1ste klasse bij de Koninklijke Marine:

dat hij als matroos der 1ste klasse diende aan boord van Hr. Mr. „Evertsen” welk schip gedurende het tijdvak van 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat beklaagde eveneens daar aan boord diende;

dat er in die dagen onder het Marinepersoneel een opgewonden stemming heerschte in verband met een juist afgekondigde soldijkorting over welke veel gesproken werd; dat er zelfs gemompeld werd om op 30 Januari 1933 het werk er bij neer te leggen; dat hij beklaagde op Zondag 29 Januari 1933 aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” heeft hooren beweren: „even de stoom uit de leiding en het happie gaat niet weg, de vloot kan niet varen”; dat, toen beklaagde deze woorden bezigde hij bij den afgang voor de kombuis aan dek stond en dat in zijn nabijheid eenige schepelingen stonden, hoeveel weet getuige niet; dat hij deze woorden uitte terwijl hij op het punt stond naar beneden te gaan; dat hij andere uitlatingen van beklaagde niet gehoord heeft; dat hij niet weet waarover het gesprek ging toen beklaagde de bovenaangehaalde woorden bezigde, daar hij een en ander in het passeeren hoorde;

3e. *H. Lourens*, oud 24 jaar, matroos der 1ste klasse bij de Koninklijke Marine:

dat hij als matroos der 1ste klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” welk schip in de dagen van 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat beklaagde als korporaal-machinist daar eveneens aan boord diende; dat er in die dagen juist bekend gemaakt was, dat met ingang van 1 Februari 1933 een nieuwe soldijkorting zou plaats vinden en dat de stemming der menschen eenigszins verhit was; dat er op 27 Januari 1933 aan de wal een vergadering van den Bond voor Minder Marine-Personeel was gehouden, die zeer rumoerig geweest was; dat getuige Zaterdag 28 Januari 1933 naar een gecombineerde vergadering zou gaan, die op het secretariaat der Marinebonden op Ketabang te Soerabaja zou plaats vinden; dat, terwijl hij met nog eenige andere schepelingen klaar stond om daarheen te gaan, door verschillende menschen, onder wie beklaagde, tot hen geroepen werd, dat zij naar het secretariaat moesten gaan loopen, daar dat meer indruk zou maken; dat zij toen zijn gaan loopen, maar dat zij het secretariaat niet bereikt hebben daar de straten door de politie afgezet waren; dat hijzelf echter niet is gaan loopen maar met de motor gegaan is; dat beklaagde niet sprak van een „demonstratie”;

4e. *J. B. Kersten*, oud 22 jaar, matroos der 1ste klasse bij de Koninklijke Marine:

dat hij als matroos der 1ste klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” welk schip in de dagen van 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat beklaagde daar ook aan boord diende als korporaal-machinist; dat in die dagen juist bekend gemaakt was, dat er met ingang van 1 Februari 1933 een nieuwe korting op de soldijen zou worden ingevoerd en dat de stemming onder het Marinepersoneel opgewonden was; dat op Vrijdag 27 Januari 1933 door den Bond voor Minder Marinepersoneel aan den wal een vergadering was gehouden waar het nogal warm was toegegaan en waar zelfs gesproken werd over het neerleggen van het werk;

dat hij Zondagmiddag — 29 Januari 1933 — vóór 6 uur beklaagde tegen eenige schepelingen aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” heeft

hooren vertellen: „morgen staan ik beneden op wacht; maar ik zal wel naar boven komen en ik zal de kijk (voorbeeld) geven om er uit te komen en er mee uit te scheiden!” „Denk er aan, dat jullie allemaal meedoen en houdt hem warm”; dat beklaagde bij het spreken dezer woorden bij de toko stond; dat hij niet weet hoeveel schepelingen om hem heen stonden; dat hij andere uitdrukkingen niet door beklaagde heeft hooren bezigen:

5e. *P. van Gelderen*, oud 25 jaar, stoker-olieman bij de Koninklijke Marine:

dat hij als stoker-olieman aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” diende welk schip in de dagen van 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat beklaagde daar ook aan boord diende als korporaal-machinist; dat op Vrijdag 27 Januari 1933, aan den wal een vergadering was gehouden van den Bond voor Minder Marinepersoneel om te beraadslagen over een, zoo juist afgekondigde soldijkorting; dat die vergadering zeer rumoerig was en dat er zelfs gemompeld werd „we scheiden er mee uit” en „we verzoeken om de vloot niet te laten uitvaren”; dat hij eens aan boord van de Evertsen gezegd heeft „als het aan mij ligt dan doe ik niets”, hiermede bedoelend „dan weiger ik niet dienst”; dat beklaagde hem hierop antwoordde: „strijdt dan voor ons”, hiermede de getrouwden bedoelend; dat hij echter bij nader inzien niet met zekerheid durft verklaren dat beklaagde die woorden bezigde omstreeks 27-30 Januari 1933, daar het ook gebeurd kon zijn toen de 7% korting voor 1 Januari 1933 in de lucht hing; dat het ook wel geweest kon zijn dat hij die woorden zeide naar aanleiding van een gesprek over organisatie; dat hij andere uitlatingen door beklaagde nooit heeft hooren bezigen;

6e. *E. W. H. Peters*, oud 29 jaar, stoker-olieman bij de Koninklijke Marine:

dat hij als stoker-olieman aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” diende welk schip in de dagen van 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat beklaagde daar ook aan boord diende als korporaal-machinist; dat in die dagen juist bekend gemaakt was dat met ingang van 1 Februari 1933 een nieuwe soldijkorting zou plaats vinden en dat de stemming onder de Marineschepelingen nogal opgewonden was en er zelfs gemompeld werd op Maandag 30 Januari 1933 het werk er bij neer te leggen; dat hij verschillende menschen aan boord van de „Evertsen” heeft hooren zeggen: „De zaak is af” waaruit hij opmaakte, dat de dienstweigering op dien Maandag zou doorgaan; dat hij in die dagen beklaagde vaak aan den bak, waar meerdere schepelingen aanwezig waren, heeft hooren zeggen: „als we allemaal één zijn, dan is het af”; dat getuige den indruk had dat beklaagde hiermede bedoelde, dat als iedereen het werk neerlegde de salariskorting zou worden ingetrokken; dat hij andere uitlatingen van beklaagde niet gehoord heeft;

7e. *H. G. Vermeer*, stoker der 1ste klasse bij de Koninklijke Marine, oud 25 jaren:

dat hij als stoker der 1ste klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” welk schip in de dagen van 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat beklagde ook daar aan boord diende als korporaalmachinist; dat er in die dagen juist bekend gemaakt was, dat met ingang van 1 Februari 1933 een nieuwe korting op de soldij zou plaats hebben; dat om hierover te beraadslagen de Bond voor Minder-Marinepersoneel een vergadering aan den wal had gehouden, alwaar stemmen waren opgegaan om het werk er bij neer te leggen; dat er aan boord ook veel over gesproken werd en dat getuige overtuigd was, dat iedereen aan de dienstweigering zou meedoen; dat getuige persoonlijk weinig belang bij de korting had; dat getuige aan boord in die dagen wél eens sprak met beklagde die het er over had, dat als men dan niet voor zichzelf wilde meedoen men dan voor de getrouwden moest strijden; dat hij andere uitlatingen van beklagde nooit gehoord heeft;

O. dat de *beklaagde* ten processe heeft verklaard:

dat hij als korporaalmachinist diende aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” welk schip gedurende het tijdvak van 27—30 Januari 1933 te Soerabaja lag; dat er in die dagen aan boord een rumoerige en opgewonden stemming heerschte naar aanleiding van een juist afgekondigde soldijkorting; dat er over en weer van allerlei gezegd werd en dat er vage plannen bestonden op Maandagmorgen 30 Januari 1933 het werk neer te leggen; dat er volgens beklagde geen vast omljnd plan was en dat er ook door niemand is opgeruid tot een of andere onwettige actie; dat iedereen, hij ook, met die kletspraatjes meedeed zonder eenige kwade bedoeling; dat er op een van bovengenoemde dagen aan boord van de Evertsen, waar ter plaatse aan boord weet hij niet, gesproken werd over plannen om op 30 Januari 1933 op een afgesproken sein van de Java het werk neer te leggen; dat van verschillende kanten gevraagd werd hoe dat dan gaan moest omdat de Evertsen het eerst van het Eskader zou moeten uitvaren op Maandagmorgen 30 Januari 1933; dat hij, beklagde toen gezegd heeft, dat dit in het geheel geen moeilijkheden behoefde op te leveren en dat hij wel gelooft dat hij toen ongeveer de woorden heeft gebezigd, die in de telastelegging staan met de strekking, dat als er geen stoom in de leiding was het schip niet kon varen; dat het niet waar is, dat hij bij wijze van demonstratie aangeraden heeft te gaan loopen; dat een en ander als volgt geschied is; dat op Zaterdagmorgen 28 Januari 1933 vele schepelingen zich begaven naar het secretariaat der Marinebonden op Ketabang (Soerabaja); dat hij, beklagde, ook klaar stond met een man of 10 van de Evertsen om daarheen te gaan; dat een van dezen zeide met een auto te gaan en dat hij, beklagde toen zeide: „neen ik ga loopen, dat maakt meer indruk ook”; op welk gezegde ook de anderen zijn gaan loopen, niet gezamenlijk, want er was afgekondigd, dat geen samscholingen van meer dan 5 man mochten plaats hebben; dat hij de laatste hem telastegelegde uitdrukking niet gebezigd heeft; dat hij wel gezegd heeft, dat als er „gestaakt” werd

hij het het zwaarst zou hebben daar hij het eerst naar boven zou moeten komen en hij de wacht had;

dat hij op de verklaring van getuige *De Wolf* heeft aan te merken, dat hij zich niet kan herinneren zooiets tegen dezen gezegd te hebben;

dat hij op de verklaring van getuige *Thomassen* heeft aan te merken, dat hij op die wijze de uitdrukking „even de stoom uit de leiding enz:” niet gebezigd heeft, doch wel in het verband door hem, beklaagde, opgegeven;

dat hij op de verklaring van getuige *Lourens* niets heeft aan te merken;

dat hij op de verklaring van getuige *Kersten* heeft aan te merken, dat hij de uitdrukkingen, die deze getuige hem in den mond legt niet gebezigd heeft; dat hij dien Zondag tot 6 uur 's middags in de machinekamer aan het werk geweest is; dat hij één keer even aan dek moest wezen, echter daar niet heeft staan praten;

dat hij op de verklaring van getuige *van Gelderen* niets heeft aan te merken; dat hij eens naar aanleiding van een gesprek over organisatie gezegd heeft „we moeten allemaal één zijn”;

dat hij op de verklaring van getuige *Peters* heeft aan te merken dat hij misschien wel eens gezegd heeft: „als we allemaal één zijn, dan is het af” maar dit dan bij een gesprek over organisatie; dat hij daarmede absoluut niet bedoelde dat iedereen het werk moest neerleggen;

dat hij op de verklaring van getuige *Vermeer* heeft aan te merken dat hij in verband met de organisatie wel eens gezegd heeft, dat allemaal mee moesten strijden, maar nooit in verband met de dienstweigering; dat hij aan boord correspondent was van den Bond van Korporaals en minderen; dat er een hoop jongens schuld hadden bij den Bond en hij deze flink moest achterna zitten; dat hij steeds getracht heeft nieuwe leden te werven want dat men daar correspondent voor is;

O. dat ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad alsnog als getuige gehoord is:

J. B. Kersten, matroos der 1ste klasse, oud 22 jaar,

die heeft opgegeven, dat hij volhardt bij zijn getuigenis, afgelegd voor den Officier-Commissaris; dat hij er nog aan toevoegen wil, dat beklaagde de bewuste zinsnede in een gesprek persoonlijk tot hem, getuige, richtte; dat hij niet kan verklaren, wie dit gesprek zouden kunnen gehoord hebben; dat hij zelf pas een maand aan boord was en de menschen nog niet kende; dat er een stuk of vier andere schepelingen om hem heen stonden; dat hij begreep, dat de bedoeling van de zinsnede van beklaagde was, dat zij er den volgenden dag mee zouden uitscheiden;

O. dat de uitdrukking „even de stoom uit de leiding en het happie gaat niet weg”, welke uitdrukking alleen gehoord is door den getuige *Thomassen* — zoodat het wettig en overtuigend bewijs dat beklaagde die uitdrukking zou hebben gebezigd niet geleverd is —, noch van

opruïenden aard is, noch van een strekking, waardoor de tucht onder de krijgsmacht zou kunnen worden ondermijnd;

dat evenmin wettig en overtuigend bewezen is, dat beklagde de hem aan het slot ten laste gelegde zinsnede zou hebben gebruikt, daar de verklaring van den getuige Kersten staat tegenover die van den beklagde en beide verklaringen ever pertinent zijn;

dat wettig en overtuigend bewezen is, dat beklagde de schepe-lingen van Hr. Mr. „Evertsen” op Zaterdag, 28 Januari 1933 heeft aangeraden gezamenlijk te gaan loopen, doch de Krijgsraad hierin geen strafbaar feit kan zien;

dat beklagde mitsdien van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 177 ¹⁾ van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen, als hiervoren werd overwogen; en voorzover wel wettig en overtuigend bewezen niet strafbaar;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem is ten laste gelegd.

Sententie

in de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, razione officii, appéllant, en D., stamboeknummer . . . ., oud 30 jaren, geboren te Roosendaal en Nispen, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaalmachinist aan boord Hr. Ms. „K. 2”, van 24 Maart 1933 tot 7 Juni d.a.v. in arrest zonder waarneming van dienst, beklagde-geappélleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op den 7den Juni 1933, waarvan appél, bij welk vonnis het den beklagde te laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen is verklaard en, wat betreft het gedeelte der telastelegging dat wel bewezen wordt geacht, dit niet strafbaar is verklaard en beklagde is vrijgesproken van hetgeen hem is ten laste gelegd;

Gelet op de door den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad op 14 Juni 1933, dus tijdig, gedane aantekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep dd. 21 Juni 1933 en het relaas van beteekening daarvan dd. 27 Juni d.a.v.;

Gehoord den door den Plv. Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Mr. H. Marcella genomen en daar-

¹⁾ Bedoeld zal zijn 185. Red. M.R.T.

na schriftelijk overgelegden eisch in appèl dd. 30 Juni 1933, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja gewezen en uitgesproken op den 7den Juni 1933, waarvan beroep, zal vernietigen,

den beklaagde, D., stamboeknummer . . . ., zal schuldig verklaren aan het misdrijf „het mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf”,

hem deswege zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van twee jaren, met bepaling dat de tijd door veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hof's sententie in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der hem op te leggen straf geheel in mindering zal worden gebracht,

hem wijders zal ontslaan uit den militairen dienst, met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen,

zal gelasten dat beklaagde terstond in verzekerde bewaring zal worden gesteld;

O., dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van Administratie der 2de klasse H. C. van 't Hof, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat beklaagde's raadsman de niet-ontvankelijkheid van het hooger beroep heeft voorgesteld op grond, dat de Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja aanvankelijk het voornemen zou hebben gehad om in het vrijsprekend vonnis van dat college te berusten en slechts tot het aantekenen van appèl is overgegaan op last van den Advocaat-Fiskaal, terwijl krachtens art. 245 van de Rechtspleging bij de Zeemacht slechts de Fiskaals bij de Krijgsraden binnen het Rijk in Europa verplicht zijn, de bevelen van den Advocaat-Fiskaal op te volgen, doch zulks ten onrechte;

dat toch des raadsmans opvatting onjuist is, aangezien artikel 245, 2de lid, van de Rechtspleging bij de Zeemacht, bepalende, dat de Fiskaals bij de Zeekrijgsraden binnen het Rijk in Europa verplicht zijn, op te volgen de bevelen, hun gegeven door den Minister van Justitie en den Advocaat-Fiskaal, met welken laatste in dit verband uitsluitend de Nederlandsche magistraat van die benaming kan zijn bedoeld, slechts bevat het uiteraard noodzakelijke voorschrift, dat de bemoeienis van deze functionarissen in Nederland tot het Rijk binnen Europa beperkt blijft;

dat overigens ingevolge art. I van de slotbepalingen van genoemde rechtspleging alles wat daarin ten aanzien van het Hoog Militair Gerechtshof — en mitsdien ten aanzien van den Advocaat-Fiskaal bij dat College — is bepaald, eveneens geldt voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch-Indië en voor deszelfs Advocaat-Fiskaal en juist uit het door den raadsman aangehaalde art. 245, alsmede uit art. 247 dier rechtspleging en tevens uit de artt. 84, 2de lid en 85 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland in verband met art. 97 van de Provisioneele

Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch-Indië ten duidelijkste blijkt, dat het Openbaar Ministerie ook bij den militairen rechter is één hiërarchiek geheel en daarop ten aanzien van in Nederlandsch-Indië behandelende zeemachtzaken geen inbreuk wordt gemaakt, zoodat de Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja zeer zeker verplicht is, de hem in zijn ambtsbetrekking door den Advocaat-Fiskaal bij de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië gegeven bevelen op te volgen;

O., dat de Advocaat-Fiskaal ter terechtzitting heeft verzocht wijziging van de telastelegging in dier voege, dat in plaats van de woorden „aan boord van dat schip” worde gelezen: „aan boord of in de nabijheid van dat schip, althans te Soerabaja”, tegen welke wijziging beklagde's raadsman zich heeft verzet op grond, dat het aanbrenge van zoodanige wijziging niet is toegestaan, vermits art. 313 van het Wetboek van Strafvordering niet toepasselijk is in het militaire strafproces en bovendien nimmer toepassing kan vinden in hooger beroep, terwijl hij tevens heeft betoogd, dat na het aanbrenge der gevraagde wijzigingen de telastelegging mede materiele handelingen zou betreffen, welke tevoren niet waren ten laste gelegd;

O. te dien aanzien:

dat inderdaad wijziging der telastelegging in de Rechtspleging bij de Zeemacht uitsluitend is toegelaten in het geval omschreven in art. 172 dier Rechtspleging en de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, opgenomen in art. 184 der Rechtspleging voornoemd, waaronder art. 313 van evengemeld Wetboek trouwens niet is begrepen, blijkens het hoofd van het achtste hoofdstuk des tweeden titels van meergemelde Rechtspleging slechts toepassing kunnen vinden bij de berechting van strafbare feiten als overtredingen in het gemeene strafrecht omschreven, waarvan ten deze niet de rede is, terwijl bevens art. 313 voornoemd, indien het hier toepasselijk ware, in hooger beroep niet van kracht is;

dat derhalve op evengenoemde gronden de gevraagde wijziging der telastelegging moet worden geweigerd en de vraag, of de telastelegging door die wijziging al dan niet andere dan wel tevens nieuwe feiten zou bevatten, in dit verband buiten beschouwing kan blijven;

O., dat het vonnis van den Zeekrijgsraad niet in stand kan blijven, daar de eerste rechter is uitgegaan van de onjuiste veronderstelling, dat het ingevolge art. 74 der Invoeringswet van het Militair Strafen Tucht recht ook in het militaire strafproces toepasselijke art. 342, 2de lid, van het Wetboek van Strafvordering zou voorschrijven, dat ieder onderdeel der telastelegging nimmer uitsluitend door één getuigenverklaring mag worden bewezen, hebbende toch deze wetsbepaling geen andere strekking dan te verhinderen dat een beklagde zou worden veroordeeld, ofschoon voor de geheele telastelegging geen ander bewijs zou bestaan dan de verklaring van één enkelen getuige, terwijl tevens de waardeering van het naar de meening van den eersten rechter wél bewezene naar 's Hofs oordeel onjuist is;

O., dat de telastelegging aldus moet worden verstaan, dat beklagde aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” tusschen 27 en 30 Januari 1933 tot ter plaatse aanwezige militairen heeft gericht de navolgende woorden:

- 1e. „even de stoom uit de leiding en het happie gaat niet weg”;
- 2e. „dat de schepelingen op Zaterdag 28 Januari 1933 gezamenlijk naar het Secretariaat (n.l. van de Marinebonden) moesten gaan loopen (n.l. in plaats van rijden), omdat dit meer indruk zou maken”;
- 3e. „maar ik zal wel naar boven komen en zal ik de kijk geven om er uit te komen en er mee uit te scheiden, denk er aan, dat jullie ook allemaal meedoen”,

althans woorden van gelijke strekking tot die schepelingen heeft gericht, welke uitdrukkingen opleverden een of meer toespraken met het doel, op te ruien tot opzettelijke ongehoorzaamheid dan wel te trachten, de krijgstucht te ondermijnen, zijnde het eerste, ofschoon aan het slot der telastelegging vermeld, blijkens de woorden „hebbende hij” kennelijk bedoeld als te zijn primair te laste gelegd;

O. ten aanzien van het hierboven sub 1° genoemde:

dat het Hof door de verklaring van getuige Thomassen en door de opgaven van beklagde wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklagde tot een aantal aanwezige schepelingen op Zondag 29 Januari 1933 bij de kombuis aan dek van Hr. Ms. „Evertsen” heeft gezegd de woorden: „even de stoom uit de leiding en het happie gaat niet weg; de vloot kan niet varen”;

dat deze uiting, vrijwel identiek met de in de telastelegging hierboven sub 1° genoemde woorden, naar 's Hof's oordeel oplevert een toespraak, welke de strekking heeft, de krijgstucht te ondermijnen, immers, hen, die deze woorden aanhoorden, in een stemming te brengen, waarin licht tot ongeoorloofde handelingen wordt overgegaan;

dat het toch voor het aannemen van een toespraak in den zin der wet niet bepaaldelijk aankomt op den duur der gebezigde uiting, zooals door beklagde's raadsman is betoogd, hetgeen reeds daaruit blijkt, dat met het houden van een toespraak wordt gelijkgesteld een sein of teeken, doch wel daarop, dat de schuldige zich in het algemeen tot een aantal aanwezige personen wendt;

dat beklagde wel heeft verklaard, geenerlei stemming met die woorden te hebben willen maken, doch zulks in verband met den geestestoestand, waarin, gelijk bij het onderzoek is komen vast te staan, de meeste schepelingen ingevolge de bekendmaking van het besluit, dat 4% op de salarissen zou worden gekort en in verband met de volgens beklagde's eigen opgaven bestaande vage plannen tot dienstweigering zich bevonden, als te eenenmale onaannemelijk moet worden verworpen;

dat naar 's Hof's oordeel hier geen sprake kan zijn van opruiing tot een strafbaar feit, n.l. tot het weigeren, om te gehoorzamen aan eventueele bevelen tot het doen uitvaren van het schip, vermits, gelijk beklagde's raadsman terecht heeft opgemerkt, zoodanige opruiing slechts zin kon hebben ten aanzien van stokers en andere

schepelingen, wier werkzaamheden bestaan in de behandeling van ketels en machines, doch niet is komen vast te staan, dat zoodanige schepelingen deze toespraak hebben gehoord, noch ook, dat het beklaagde's bedoeling is geweest, zich speciaal tot zoodanige schepelingen te wenden;

O. ten aanzien van het hierboven sub 2° genoemde:

dat door de verklaring van de getuigen Lourens en De Wolf en de opgaven van beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde gedurende het tijdvak 27—30 Januari 1933 tot een aantal schepelingen heeft gezegd, dat, indien, gelijk in hun voornemen lag, zij zich gezamenlijk zouden begeven naar het Secretariaat der Marinebonden, zij te voet moesten gaan, omdat dit meer indruk zou maken;

dat weliswaar door deze verklaringen niet is bewezen, dat beklaagde zoodanige woorden heeft gebezigd aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” doch zulks niet ter zake doet, daar beklaagde heeft erkend, eenmaal zoodanige woorden in gemeld tijdvak op of bij genoemd schip te hebben gebezigd en hij dus door een minder volledige plaatsaanduiding niet in zijn verdediging is benadeeld;

dat deze woorden, welke inhielden een aansporing tot het op een bepaalde wijze zich begeven naar een, gelijk vaststaat, door de militaire autoriteiten verboden vergadering en bijzonderlijk tot doel hadden, dat op het publiek indruk zou worden gemaakt, zeer zeker zijn aan te merken als een toespraak ten einde te trachten de krijgstucht te ondermijnen;

dat beklaagde wel heeft aangevoerd, dat hij met die woorden slechts de bedoeling heeft gehad, te kennen te geven, dat het „gek” zou zijn, als de schepelingen zich per taxi naar het evengemelde Secretariaat begaven en hij geenerlei aansporing tot onkrijgstuchtelijk handelen heeft bedoeld, doch zoodanige strekking in strijd is met de voor geen anderen uitleg vatbare beteekenis der gesproken woorden, zoodat beklaagde's verweer te dien aanzien als onaannemelijk moet worden verworpen;

O., dat het Hof niet als bewezen aanneemt, dat beklaagde de sub 3° genoemde woorden heeft gebezigd, zijnde zijn opgave, dat hij gezegd heeft, dat, als er gestaakt werd, hij „de kijk zou moeten geven” immers, omdat hij wacht had, het eerst naar boven moest komen, en getuige Kersten die woorden anders heeft begrepen, niet geheel onaanvaardbaar voorgekomen, terwijl de uitdrukking, die beklaagde zegt, gebezigd te hebben, ofschoon getuigend van een weinig afkeerige houding tegenover de voorgenomen dienstweigering, niet bepaaldelijk een opruiende of de krijgstucht ondermijnende strekking behoeft te hebben gehad, zijnde bovendien in verband met de verklaring van getuige Kersten voor den Zeekrijgsraad, dat de gewraakte woorden tot hem persoonlijk en niet mede tot andere schepelingen waren gericht, niet komen vast te staan, dat hier van een toespraak in den zin der wet mag worden gesproken;

O., dat beklaagde mitsdien, zulks met vernietiging van het be-roepen vonnis, aan de hierboven sub 1° en 2° vermelde feiten, welke opleveren het misdrijf, strafbaar gesteld bij artikel 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behoort te worden schuldig ver-klard en tot straf veroordeeld;

O., ten aanzien van de aan beklaagde op te leggen straffen:

dat de door beklaagde begane feiten zeer ernstig zijn, temeer, nu zij zijn gebleken niet te zijn twee op zich zelf staande uitingen, doch deel uitmaken van een geheel complex van gedragingen en zijn woorden, in verband met andere uitingen, zooals zijn herhaaldelijk aansporen tot actief bondsleven, solidariteit en gezamenlijke actie, gelijk uit de verklaringen der getuigen Van Gelderen, Peters en Lourens is gebleken, ofschoon laatstgemelde uitingen op zich zelve niet als ongeoorloofd zijn aan te merken, bij beklaagde's kameraden des te meer indruk moesten maken en hen sterken in hun overtuiging, dat hij hun illegitieme gedragingen goedkeurde;

dat het Hof echter bij de strafmaat ten gunste van beklaagde, behalve met zijn goed gedrag in dienst, rekening wil houden met de omstandigheid, dat hij blijkbaar niet tot de aanleggers der plaats gehad hebbende ongeregelheden heeft behoord en hij veeleer door de reeds bestaande opgewonden stemming is meegesleept en verleid tot uitingen als die, waarvoor hij thans wordt veroordeeld;

dat in verband hiermede het Hof termen aanwezig acht tot het opleggen van een betrekkelijk korte vrijheidsstraf;

dat het zeer ernstige van beklaagde's misdrijf naar 's Hof's oor-deel vooral hierin ligt, dat hij in stede van als gegraduateerde het voorbeeld te geven tot gezagshandhaving en plichtsbetrachting, door zijn houding de mindere militairen in hun misdadige en onkrijgstuchtelijke voornemens heeft gestaafd en den indruk ge-wekt, hun zelfs daarin te willen voorgaan;

dat, al deze omstandigheden in aanmerking genomen, beklaagde naar 's Hof's oordeel op grond van het begane feit wel ongeschikt is te achten, den rang van korporaal te behouden, doch niet, om in den militairen dienst te blijven;

O., dat het Hof voorts termen aanwezig acht, den tijd door be-klagde van 24 Maart tot en met 7 Juni 1933 in verzekerde be-waring doorgebracht, geheel in mindering te brengen van de hem opgelegde straf;

O., dat de Advocaat-Fiscaal heeft gevorderd, dat beklaagde on-middellijk in hechtenis zal worden gesteld, doch het Hof tot het geven van een zoodanig bevel geen termen aanwezig acht, nu be-klagde niet, zooals in het requisitoir werd gevorderd, uit den militairen dienst is ontslagen;

Gelet op artikel 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en op artikel 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht, alsmede op de artt. 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja ontvankelijk in het door hem ingestelde onderwerpelijke hooger beroep; Weigert het verzoek tot wijziging der telastelegging;

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja dd. 7 Juni 1933, waarvan beroep;

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde D., stamboeknummer . . . ., schuldig aan het misdrijf: Door een toespraak trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, tweemaal, doch als voortgezette handeling gepleegd;

Veroordeelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Verlaagt hem tot den stand van matroos met bepaling, dat de verlaging zal gaan tot stoker-olieman;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd;

Bepaalt dat de tijd, door beklaagde van 24 Maart tot en met 7 Juni 1933 in verzekerde bewaring doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Weigert het verzoek tot onmiddellijke inhechtenisstelling van beklaagde.

Onderschrift van den inzender.

Bovenstaande sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned-Indië geeft mij aanleiding tot de navolgende opmerkingen.

I. Het Hof overweegt in den breede, dat de Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja verplicht is, de hem in zijn ambtsbetrekking door den Advocaat-Fiskaal bij de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië gegeven bevelen op te volgen. Daaraan is bij mijn weten nooit getwijfeld; maar het ging hier om de vraag, of die ondergeschiktheid van den Fiskaal zoover gaat, dat de Advocaat-Fiskaal eerstgenoemde kan beknotten in diens wettelijke bevoegdheid ex artikel 209 van de Regtspleging bij de Zeemagt („regt van appèl”). Zulks is m.i. niet geoorloofd en zeker niet (naar mij ter oore is gekomen) dat de Advocaat-Fiskaal den Fiskaal verzoekt (= opdracht geeft) om in het algemeen mede appèl aan te teekenen als de beklaagden zulks doen.¹⁾

II. Wijziging der telastelegging ex artikel 313 van het Wetboek van Strafrecht is, volgens het Hof, in het militaire strafproces niet toegestaan.

Naar mijne meening terecht, daar het aanbrengen van zoodanige wijziging niet past in het systeem der regtspleging. In het burgerlijke strafgeding toch kan de Officier van Justitie ter zitting nog voor verrassingen komen te staan, aangezien recht gedaan wordt

¹⁾ Inzender zoekt hier eene beperking van art. 245 R.Z., welke de wet o.i. niet kent. Red. M.R.T.

op hetgeen door getuigen (en verdachte) aldaar wordt verklaard, doch het O.M. in het militaire strafproces weet bij het opstellen der telastelegging aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkomst van den krijgsraad precies hoe de zaak staat. Getuigen worden (op hooge uitzondering na) niet meer ter zitting gehoord en aan hetgeen beklaagde ter zitting anders mocht verklaren dan voor den Officier-Commissaris „zal geene meerdere waarde worden toegekend dan dezelve in goede justitie verdienen” (art. 166 van de Regtspleging bij de Zeemacht).

III. De sententie (zie 5e overweging) doet het voorkomen, alsof de zinsnede „even de stoom uit de leiding en het happie gaat niet weg” als een *onderdeel* der telastelegging moet worden beschouwd en de krijgsraad dat ook als zoodanig heeft opgevat (wat intusschen niet uit het vonnis blijkt). Het merkwaardige is echter, dat het Hof in de 5e overweging spreekt over een „onderdeel” der telastelegging, terwijl uit het dictum der sententie blijkt dat dit onderdeel *een op zich zelf staand feit is*, getuige de qualificatie: „door een toespraak trachten . . . enz., tweemaal gepleegd” (Zie ook de 10de overweging).

IV. Kan het gezegde: „even de stoom uit de leiding en het happie gaat niet weg” een toespraak genoemd worden in den zin van art. 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht? Twijfel is zeer wel mogelijk, vooral als men let op de omstandigheden onder welke bovengenoemde zinsnede gebezigd werd.

Het Hof ziet blijkbaar het essentiele van een toespraak hierin, dat de spreker zich tot een *aantal* personen richt.

Toespraak beteekent toch taalkundig: korte rede, heeft dus een zekeren omvang en samenhang, waarin deze zich juist van losse toevoegingen onderscheidt. Volgens de redeneering van het Hof echter, zou een losse toevoeging, als die maar tot meerdere personen gericht is, een toespraak in den zin der wet worden.

V. In de 8e overweging wordt ook heel vlug een bepaald gezegde tot een „toespraak” verheven; bovendien staat in die overweging: „naar een, gelijk vaststaat, door de militaire autoriteiten verboden vergadering”. Uit welk bewijsmiddel blijkt, dat die vergadering door de militaire autoriteiten verboden was? Uit geen enkel.

Getuige De Wolf verklaart, dat hij de stad wilde ingaan met zijn motorfiets en dat beklaagde toen tegen hem gezegd heeft: „je moet loopen, dat staat beter”. De Wolf spreekt niet over een vergadering. Getuige Lourens zegt, dat hij Zaterdag-morgen met nog eenige schepelingen naar een vergadering op het Secretariaat der Marinebonden zou gaan en dat toen verschillende menschen, onder wie beklaagde (let wel) hen toeriepen, dat zij naar het Secretariaat moesten gaan loopen. Alleen Lourens spreekt dus over een „vergadering”, niet tegen beklaagde, maar hij had het „plan” daarheen te gaan. Om nu uit de verklaringen van de Wolf en Lourens af te leiden, dat beklaagde met zijn gezegde van te gaan loopen

deze beide personen heeft aangespoord om zich naar een door de militaire autoriteiten verboden vergadering te begeven, lijkt mij toch erg zwak. Jammer dat uit het onderzoek bij den Officier-Commissaris een en ander niet duidelijk is komen vast te staan, want in werkelijkheid betrof het hier ook geen „vergadering”; de menschen wilden op het Secretariaat bij het Bestuur om inlichtingen gaan vragen. Echter „vergadering” of niet, van een verboden zijn daarvan, blijkt zooals gezegd, uit niets.

VI. Kan het op zich zelf staande gezegde op 28 Januari 's-morgens (aanraden te gaan loopen) en het losse gezegde op 29 Januari (even de stoom uit de leiding enz.) als een voortgezette handeling beschouwd worden? Mijns inziens zijn de gezegden geen uiting van één en hetzelfde ongeoorloofde wilsbesluit en het gelijksoortige in de gedragingen zie ik alleen in het feit, dat beklagde in beide gevallen „woorden uitte”.

VII. Naar mijne meening wordt voor veroordeeling ex artikel 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht opzet vereischt; voor het 1ste gedeelte van dat artikel (het mondelinge) wordt zelfs „oogmerk” noodig geacht (zie v. d. Hoeven, Militair Straf- en Tucht-recht II, blz. 79). Of een bepaald gezegde objectief beschouwd de krijgstuicht ondermijnend is, is dus niet voldoende.

Over het opzet van beklagde wordt in de sententie echter in het geheel niet gerept. ¹⁾

VIII. Aan den kop der sententie staat: van 24 Maart 1933 tot 7 Juni d.a.v. in arrest zonder waarneming van dienst; in het dictum brengt het Hof in mindering *tot en met* 7 Juni 1933 zonder zich te houden aan de terminologie van art. 27 van het Wetboek van Strafrecht; art. 27 toch spreekt van „in voorloopige hechtenis doorgebracht”; de sententie gebruikt de verouderde woorden „in verzekerde bewaring”;

Verder valt het op, dat noch art. 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht, noch art. 56 van het Wetboek van Strafrecht in de sententie worden aangehaald.

P. SMIT

Officier van Administratie der 2e klasse bij de
Koninklijke Marine.

¹⁾ Tot tweemaal toe meenen wij in de sententie te lezen, dat beklagde's verweer ten aanzien van zijne bedoeling uitdrukkelijk wordt verworpen.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 10 Februari 1932.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. van Houte,
Kapiteins der mariniers T. C. W. Michaëlis en M. R. de Bruijne,
en Luitenant ter zee der 1ste klasse H. van Schreven.

Fiscaal: Hoofdofficier van administratie 2e kl. Mr. D. Tollenaar.

Raadsman: Mr. H. T. A. van de Loos, te Alkmaar.

*Feitelijke insubordinatie, hebbende het feit eenig lichamenlijk
letsel ten gevolge.*

*Beklaagde's wangedrag geeft blijk van zoo uiterst weinig begrip
van militaire tucht en ondergeschiktheid, ondanks een diensttijd
van twee jaren, dat hij ongeschikt moet worden geacht in den
militairen stand te blijven (Anders H.M.G.).*

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen K., tamboer der 3e klasse, oud
18 jaren, geboren te Ede, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd.
7 Januari 1932;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad dd. 27
Januari 1932 en het aan den voet van dat bevel den beklagde
tenlastegelegde:

dat hij, dienende als tamboer der 3e klasse bij de Koninklijke
Marine, op of omstreeks den 27sten December 1931 te Wageningen
opzettelijk zijn meerdere, den korporaal der landmacht G. J. Kestelo,
die in uniform gekleed was, feitelijk heeft aangerand, door
opzettelijk genoemden meerdere gewelddadig één of meer klappen
op diens gezicht te geven, tengevolge waarvan diens wang eenigszins
ontveld werd en hij pijn heeft ondervonden;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 28 Januari
1932, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telaste-
legging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te
verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 10 Febru-
ari 1932 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door
diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en
gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strek-
kende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem ten-

lastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 19 Februari 1930 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige:

G. J. Kesteloo, gewoon dienstplichtig korporaal der Infanterie:

dat hij op 27 December 1931 zich te Wageningen bevond, waar de beklaagde hem per rijwiel achterop reed; dat de beklaagde van zijn rijwiel afstapte en tegen hem begon te vloeken, vervolgens zijn rijwiel tegen een muur zette, zijn overjas uittrok, de kraag van zijn jas losmaakte en op hem afkwam en hem een zoodanigen vuistslag in het gezicht gaf, dat er eenige schaafwonden ontstonden, die een schrijnende pijn veroorzaakten;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is K, oud 18 jaren, geboren te Ede; dat hij het laatst geëdiend heeft aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord als tamboer der 3e klasse; dat hij op 10 Februari 1930 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren; dat hij op 27 December 1931, dienende als tamboer der 3e klasse bij de Koninklijke Marine, te Wageningen een korporaal der landmacht ontmoette, die in uniform was gekleed; dat hij dien korporaal toen opzettelijk gewelddadig één of meer klappen op zijn gezicht heeft gegeven;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat het feit heeft plaats gehad op 27 December 1931, en dat de beklaagde één klap heeft gegeven;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie, hebbende het feit eenig lichamelijk letsel ten gevolge”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl beklaagde's wandgedrag blijkt geeft van zoo uiterst weinig begrip van militaire tucht en ongeschiktheid, ondanks een diensttijd van twee jaren, dat hij ongeschikt moet worden geacht in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen: 1, 23, 60, 117, 1e en 2e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd gelijk hooger werd

overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den bekaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.¹⁾

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 5 October 1932. ²⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-luitenant ter zee G. J. Verwijnen, officier van administratie der 1e klasse A. van Houte, kapitein der Mariniers M. R. de Bruyne, en luitenant ter zee der 2e klasse A. D. A. Peereboom Voller.

Fiscaal: Hoofdofficier van administratie der 2e klasse Mr. D. Tollenaar.

Raadsman: Mr. H. T. A. van de Loos, te Alkmaar.

Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats, tweemaal gepleegd. (Art. 152 W. v. M. S.)

(Beklaagde had als schildwacht op de slaapzaal in de kazerne, des nachts uit de kastjes van twee aldaar slapende mariniers resp. f 6,50 en f 2,50 weggenomen, wat die f 2,50 betreft door verbreking, met gebruikmaking van zijn bajonet, van het slot waarmede het kastje was afgesloten.)

Beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

Met de door den raadsman naar voren gebrachte, mogelijk bestaande civielrechtelijke betrekkingen tusschen den Staat — ingebruikgever — en den militair — ingebruiknemer — van een kastje in de kazerne heeft de krijgsraad zich niet te bemoeien.

In de zaak van den fiscaal tegen C., marinier der 3e klasse, oud 19 jaren, geboren te Den Helder, gerequireerde in persoon,

¹⁾ Dit vonnis is in, door den veroordeelde ingesteld, hooger beroep bij sententie van het H.M.G. van 17 Maart 1932 bevestigd, behalve ten aanzien van de opgelegde bijkomende straf, welke is te niet gedaan, daar het Hof den beklagde niet op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven.

Red. M.R.T.

²⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 17 November 1932 bevestigd.

Red. M.R.T.

Gezien de beschikking, tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 8 Augustus 1932;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 24 September 1932 en het den beklagde aan den voet van dat bevel ten laste gelegde:

dat hij als marinier der 3e klasse in den morgen van den 23en Juli 1932 tusschen 4 en 6 uur, toen hij dienst deed als schildwacht op de zoogenaamde lange slaapzaal op de eerste verdieping van de Marinierskazerne te Rotterdam, welke zaal alzoo onder zijne bijzondere bewaking was gesteld, waarbij hij meer in het bijzonder te waken had over de aan anderen toebehoorende zich op die zaal bevindende goederen, aldaar achtereenvolgens uit het kastje van den marinier der 3e klasse J. van der Werf een bedrag in geld van ongeveer *f* 6,50 en uit het kastje van den marinier der 3e klasse B. Haverkamp een bedrag in geld van ongeveer *f* 2,50, welk geld toebehoorde respectievelijk aan Van der Werf en Haverkamp, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, heeft weggenomen, telkens met oogmerk om zich dat geld wederrechtelijk toe te eigenen,

hebbende hij daarbij bedoeld bedrag in geld van ongeveer *f* 2,50, onder zijn bereik gebracht door het slot, waarmede het kastje van Haverkamp waarin zich dit geld bevond was afgesloten, te verbreken, met gebruikmaking van de tot zijne uitrusting van schildwacht behoorende bajonet;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 27 September 1932, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 5 October 1932, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken en tot ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt, dat hij op 17 September 1931 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren en dat hij thans nog als zoodanig dient;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1°. J. van der Werf, marinier der 3e klasse:

dat hij in den nacht van 22—23 Juli 1932 heeft geslapen op de lange slaapzaal op de eerste verdieping in de Marinierskazerne te Rotterdam en in zijn kastje op diezelfde zaal een hem toebe-

hoorend geldelijk bedrag van $\pm f$ 6,50 had geborgen; dat hij in den morgen van 23 Juli bevond dat genoemd bedrag aan geld uit zijn kastje was verdwenen; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven om zich gemeld geld toe te eigenen of daarover op andere wijze te beschikken; dat hij in den morgen van 23 Juli te $\pm 5\frac{1}{2}$ uur heeft gezien dat de beklagde op de zaal dienst deed als schildwacht en voorzien was van een schildwachtband om den linkerbovenarm;

2°. B. Haverkamp, marinier der 3e klasse:

dat hij in den nacht van 22—23 Juli 1932 sliep op de lange slaapzaal op de eerste verdieping van de Marinierskazerne te Rotterdam; dat hij den avond van te voren in zijn zich op die zaal bevindend kastje een hem toebehoorend bedrag van f 2,50 had geborgen; dat hij in den morgen van 23 Juli bevond dat het hangslot waarmee hij den voorgaanden avond zijn kastje had afgesloten was verdwenen en het genoemd geldelijk bedrag niet meer aanwezig was; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven dat geld weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

3°. A. van Brummelen, sergeant der mariniers:

dat de schildwacht die van des avonds 8 uur tot des morgens overal op de slaapzalen in de Marinierskazerne te Rotterdam dienst doet, heeft te waken tegen ongeregeldheden, dat de kasten op de zalen in gebruik gesloten zijn en dat onbevoegden zich niet inlaten met goederen en eigendommen van de mariniers die op die slaapzalen slapen of daar thuis hooren en hunne goederen aldaar hebben; dat bij de theorielessen over schildwachtdienst aan de manschappen wordt geleerd dat de clausule voorkomende in de consignes van den schildwacht als uitkijk op de slaapzalen geplaatst: „Hij waakt voor orde op de zaal waar hij geplaatst is en houdt nauwlettend toezicht ten opzichte van verkeerde handelingen” op bovengemelde wijze moet worden opgevat;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is C., oud 19 jaren, geboren te Den Helder; dat hij het laatst gediend heeft als marinier der 3e klasse bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam; dat hij op 17 September 1931 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren;

dat hij in den morgen van 23 Juli 1932 tusschen 4 en 6 uur dienst deed als schildwacht op de lange slaapzaal, eerste verdieping in de Marinierskazerne te Rotterdam en voorzien was van een schildwachtband om den linkerbovenarm; dat hij als zodanig onder meer er voor te waken had dat onbevoegden zich niet inlieten met zich op die zaal bevindende aan anderen toebehoorende voorwerpen, hetgeen hem was geleerd bij de theorie schildwachtdienst, terwijl in de consignes van de schildwachten slaapzalen iets dergelijks stond vermeld; dat hij in den morgen van 23 Juli 1932 te $\pm 4\frac{1}{2}$ uur uit het zich op die zaal bevindende kastje in gebruik bij van der Werf, een bedrag van $\pm f$ 6,50 heeft weggenomen met

het oogmerk zich dat geld wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij daarna tezelfder tijd en plaats met de tot zijne uitrusting als schildwacht behoorende bajonet het hangslot waarmede het zich op genoemde zaal bevindende kastje in gebruik bij den marinier Haverkamp was afgesloten, heeft verbroken, en een zich in dat kastje bevindend geldelijk bedrag van $\pm f 2,50$ heeft weggenomen met het oogmerk zich dat geld wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij van niemand vergunning had gekregen zich genoemde geldelijke bedragen toe te eigenen of daarover te beschikken;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is tenlastegelegd, met dien verstande dat de weggenomen geldelijke bedragen van $\pm f 6,50$ en $\pm f 2,50$ respectievelijk toebehoorden aan de in de tenlastelegging met name genoemde mariniers;

Overwegende dat beklaagde's raadsman een verweer heeft gevoerd, eigenlijk meer betreffende de qualificatie, te geven aan het door den beklaagde gepleegde misdrijf, dan het bewijs van het strafbare feit heeft bestreden of verzachtende omstandigheden heeft gepleit, betoogende dat wel de slaapzaal doch niet de kastjes op die zaal stonden onder de bijzondere bewaking van den schildwacht — beklaagde —; dat de kastjes zijn in gebruik gegeven met den sleutel aan de verschillende manschappen en de Staat daarover niets meer te zeggen heeft en geen bewaker kan aanstellen; dat de beklaagde zou kunnen worden gestraft uit hoofde van artikel 310 vlgg. juncto 44 van het Wetboek van Strafrecht maar zijn misdrijf niet valt onder artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat de Krijgsraad dat gevoelen van den verdediger allermint deelt, zich niet heeft te bemoeien met mogelijk bestaande civielrechtelijke betrekkingen tusschen den Staat — ingebruikgever — en den militair — ingebruiknemer — van een kastje in eene kazerne, maar zich heeft te bepalen uit kracht van artikel 185 der Rechtspleging bij de Zeemacht tot het onderzoek van het tenlastegelegde, het bewezene of niet bewezene der feiten, derzelve qualificatie, over het bewezene der schuld van den beklaagde en over de toepassing der straf of straffen bij de Wet bepaald; dat het aan geen redelijken twijfel onderhevig is dat de op een slaapzaal als schildwacht geplaatste militair niet alléén onder zijne bijzondere bewaking heeft al datgene wat open en bloot voor ieder zichtbaar daar ligt, maar evenzeer heeft te zorgen voor de veiligheid der zich in die zaal bevindende kastjes of andere bergplaatsen, in 't algemeen heeft te waken dat al hetgeen zich in de zaal moge bevinden, los of vast, geborgen of niet, veilig zij gesteld tegen onrechtmatige handelingen van daarop niet rechthebbenden en onbevoegden; dat de clause in de consignes der schildwachten in de Marinierskazerne te Rotterdam „Hij waakt voor de orde op de zaal en houdt nauwlettend toezicht op verkeerde handelingen” en het-

geen daaromtrent den manschappen in de lessen wordt geleerd, met die opvatting geheel in overeenstemming is, zijnde het zeer zeker in strijd met de orde en eene verkeerde handeling, afsluittingen van bergplaatsen te verbreken en daaruit goederen weg te nemen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats, tweemaal gepleegd”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt moet worden geacht in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen: 1, 23, 60, 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 57, 310 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde, als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLANDSCH-INDIË VAN 1 JULI 1932, No. P 25/2/35.

1°. Naar aanleiding van een ontvangen opdracht zeer onmilitair opgetreden tegen zijn commandant door te zeggen: „dat is mijn werk niet, daar zal ik mij over beklagen”; 2°. nagelaten deze opdracht naar behooren uit te voeren.

Beklag ongegrond. De strafreden, hoewel voor hen die op de hoogte der zaak zijn, niet onduidelijk, behoeft echter wijziging.

Klager was op 17 Februari gestraft. Op 18 Februari is de strafreden door den strafoplegger eenigszins gewijzigd. Het op 19 Februari ingediende beklag, hoewel dan kenbaar gemaakt binnen den in art. 62 W.Kr. gestelden termijn, behoeft onder deze omstandigheden ten aanzien van die gewijzigde strafreden i.c. echter niet te leiden tot niet-ontvankelijk-verklaring.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen de dd. 19 Februari 1932 gedagteekende verklaring van den aan boord van Hr. Ms. „Flores” dienenden Officier van Admini-

stratie der 2de klasse K., waarin deze den wensch te kennen geeft zich te willen beklagen over de hem op den 17den Februari 1932 door den Commandant van voornoemden bodem, den Luitenant ter Zee der 1ste klasse C. Meyer, opgelegde straf van 3 dagen licht arrest en de daarbij behoorende strafreden luidende:

1. De persoonlijke opdracht van den Commandant gevolg te geven aan de beschikking van den Commandant der Marine dd. 4 December 1931 zonder voorkennis van den Commandant aan den schrijver commandement teruggegeven met de mededeeling, dat dit commandementswerk was.

2. Deswege hierover onderhouden in toon en houding onmilitair tegen zijn Commandant opgetreden door te zeggen: „dat is mijn werk niet, daar zal ik mij over beklagen”,

welke strafreden op 18 Februari 1932 door genoemden Commandant nader is aangevuld en gewijzigd, zoodat zij thans luidt:

1. De persoonlijke opdracht van den Commandant gevolg te geven aan de beschikking van den Commandant der Marine dd. 4 December 1931, No. 5366, zonder voorkennis van den Commandant aan den schrijver Commandement teruggegeven met de mededeeling, dat dit commandementswerk was.

2. In een voorafgaand onderhoud over deze opdracht in toon en houding onmilitair tegen zijn Commandant opgetreden door te zeggen: „dat is mijn werk niet, daar zal ik mij over beklagen”;

Gelezen:

1e. het proces-verbaal, opgemaakt door de commissie, benoemd bij beschikking van 22 Maart 1932, No. 25/1/25 Geheim, zooals deze werd gewijzigd ingevolge het radiogram van 26 Maart 1932, No. 1209 dr.;

2e. de memorie van den strafoplegger;

Gehoord den strafoplegger en den klager;

Overwegende ten aanzien van het recht:

dat weliswaar de strafoplegger op 18 Februari de aan klager op 17 Februari medegedeelde omschrijving van de strafreden heeft gewijzigd, maar dat dit in het onderhavige geval nog niet behoeft te leiden tot de conclusie, dat klager in zijne op 19 Februari d.a.v. ingediende klacht, als zijnde ingediend binnen den in artikel 62 der Wet op de Krijgstucht genoemden termijn van twee dagen niet ontvankelijk dient te worden verklaard;

dat toch klager zijn beklag heeft ingediend zoowel over de omschrijving der strafreden als over de straf; dat laatstgenoemde in stand is gebleven, klager niet opnieuw is gestraft en de strafreden naar de meening van den Commandant slechts een wijziging van ondergeschikt belang heeft ondergaan, daar de gedragingen waarvoor klager werd gestraft dezelfde zijn gebleven, óók wat de omschrijving betreft en alleen in de bepaling van den tijd, waarop die handelingen werden verricht eene verandering werd aangebracht;

dat uit dien hoofde, hoewel formeel onjuist, het begrijpelijk is, dat klager in de meening heeft verkeerd, dat hij reeds op 19 Febru-

ari (zijnde den tweeden dag na dien waarop de opgelegde en in stand gehouden straf met de oorspronkelijke strafreden te zijner kennis is gekomen) zijn klacht kon inbrengen, eene meening die de Commandant van klager, door deze klacht zonder meer in ontvangst te nemen en door te zenden heeft gedeeld; dat aan de door klager gevolgd — en door zijn Commandant stilzwijgend gesanctioneerde — wijze van handelen te eer geene voor hem uit processueel oogpunt nadeelige consequenties dienen te worden verbonden, waar de in artikel 62 1ste lid der Wet op de Krijgstucht bedoelde termijn blijkens de Memorie van Toelichting in het leven werd geroepen in het belang van klager t.w. om dezen te behoeden voor overijlde reclames;

- dat de door klager ingediende klacht dan ook dient te worden ontvangen en moet beschouwd worden als te zijn gericht tegen de hem opgelegde straf en tegen de gewijzigde strafreden, daar de oorspronkelijke omschrijving der strafreden op 19 Februari — datum van indiening der klacht — niet meer bestond;

Overwegende ten aanzien van de feiten:

dat uit het onderzoek is komen vast te staan, dat de Commandant der Marine te Soerabaja per radiogram op 16 Februari 1932 den Commandant van Hr. Ms. „Flores” verzocht een nieuwe opgave in te dienen van personeel, dat in aanmerking kwam om te worden geplaatst op de kiezerslijst voor de stadsgemeente Soerabaja, daar de vorige opgave onjuist was geweest; dat deze Commandant klager nog dienzelfden dag bij zich deed roepen en hem opdroeg deze aangelegenheid in orde te maken, waarbij een en ander uitvoerig werd besproken; dat de desbetreffende beschikking van den Commandant der Marine te Soerabaja door den Commandant aan klager werd ter hand gesteld vergezeld van een kladontwerp voor de op te maken lijst, zooals de Commandant zich die gedacht had; dat klager is heengegaan en in de door hem van den Commandant ontvangen beschikking eenige zinsneden met rood heeft aangestreept en de beschikking aldus aan den schrijver van het Commandement heeft gegeven onder de opmerking dat dit commandementswerk was;

dat op 17 Februari, toen de Commandant van den schrijver vernam, dat deze de bedoelde beschikking, voorzien van eenige roode strepen en onder de opmerking, dat dit commandementswerk was van klager had teruggekregen, klager andermaal bij den Commandant is ontboden;

Overwegende voorts dat klager opgeeft dat hij bij het daaropvolgend onderhoud zich onder meer de uitlatingen „dat is mijn werk niet” en „daar zal ik mij over beklagen” heeft laten ontvallen en het gesprek van de zijde van klager een onmilitair karakter heeft gekregen, doch dat daarentegen de Commandant heeft verklaard, dat klager zich aldus heeft uitgelaten na het eerste onderhoud op 16 Februari 1932 en voorts dat klager na het ontvangen van de opdracht heftig protesteerde, een onmilitairen toon aansloeg en ook

zijne houding onmilitair was; dat de Commandant klager onmiddellijk over zijn onmilitaire houding heeft onderhouden;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat hij meende met het plaatsen van de roode strepen aan de opdracht van den Commandant te hebben voldaan en dat de door hem gebezigde uitdrukking „daar zal ik mij over beklagen” niet sloeg op de opdracht, doch moet worden in verband gebracht met de uitlating van den Commandant: „als ik vind, dat de officier van administratie iets voor mij persoonlijk moet doen, dan doet hij het ook en daarmee afgeloopen”;

Overwegende:

a. voor wat betreft het verschil in de verklaring van den Commandant en in die van klager over het tijdstip, waarop laatstgenoemde de uitdrukkingen „dat is mijn werk niet” en „daar zal ik mij over beklagen” heeft gebezigd: dat in dezen klagers lezing in de omschrijving van de oorspronkelijke strafreden sub 2° is weer te vinden; doch dat de Commandant deze omschrijving juist gewijzigd heeft, omdat zij het gebeurde — voor wat de tijdsbepaling aangaat — niet goed omschreef; dat waar deze wijziging den volgenden dag plaats had en juist de tijdsbepaling toen de bijzondere aandacht van den Commandant had, niet is aan te nemen dat deze zich daarin kan hebben vergist;

b. voor wat aangaat klagers verweer dat hij de opdracht wel zou hebben uitgevoerd:

dat dit verweer niet opgaat; dat na de uitvoerige bespreking door zijn Commandant het plaatsen van eenige roode strepen niet als een uitvoering van de opdracht om de kwestie der kiezerslijst in orde te brengen kan worden beschouwd; dat het protesteeren van klager tegen de opdracht van den Commandant in zich sluit dat ook hij meende, dat die opdracht méér inhield dan het zetten van een paar strepen daar anders dit protest volkomen onbegrijpelijk wordt; dat trouwens klagers geheele optreden — gezien ook de door hem tegen den schrijver van den Commandant gebezigde woorden „alsjeblijft, dat is mijn werk niet, dat is commandementswerk” — het stempel draagt van lijdelijk verzet;

c. ten aanzien van den zin, waarin de woorden „daar zal ik mij over beklagen” moeten worden verstaan:

dat de Commandant zeer positief heeft verklaard, dat in het eerste onderhoud, na klagers opmerking dat hij, klager, met de zaak niets te maken had, hij, Commandant, aan klager mededeelde, dat het zijn persoonlijke meening was, dat de opdracht hem wél competeerde en dat daarop klager antwoordde met: „Ja maar Commandant, dat is mijn werk niet, dat is commandementswerk, daar heb ik geen tijd voor en daar zal ik mij over beklagen”;

dat tegenover deze stellige verklaring, klagers bewering, dat de woorden terugsloegen op een uitlating van den Commandant over den Commandant persoonlijk te bewijzen diensten moet worden verworpen, te meer waar in casu dat soort diensten, aan den Comman-

dant persoonlijk te bewijzen, in het geheel niet aan de orde waren en de uitdrukking „daar zal ik mij over beklagen” hierdoor dus niet wordt verklaard;

Overwegende dat klager mitsdien terecht en zeker niet te zwaar is gestraft; dat echter de omschrijving van de strafreden, hoewel voor hen, die op de hoogte der zaak zijn niet onduidelijk, wijziging behoeft;

Gezien de artikelen 61, 62 en 65 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de straf;

Verstaat dat de strafreden zal luiden:

1°. Naar aanleiding van een ontvangen opdracht zeer onmilitair opgetreden tegen zijn Commandant door te zeggen: „dat is mijn werk niet, daar zal ik mij over beklagen”;

2°. Nagelaten deze opdracht naar behooren uit te voeren;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

De Schout-bij-Nacht voornoemd,

J. F. OSTEN.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER —e ARTILLERIEBRIGADE VAN 14 JULI 1933.

Klager voerde aan, dat hij te zwaar was gestraft, omdat z.i. bij de bepaling van de mate der straf uitsluitend behoort te worden gelet op het feit en niet op den persoon van den dader.

Dit verweer gaat niet op, daar immers in art. 37 W.K. (ook art. 29(3) R.K.) den strafoplegger wordt voorgeschreven o.m. de persoonlijkheid van den dader in aanmerking te nemen.

Beklag ongegrond verklaard.

De Kolonel, Commandant der -e Artilleriebrigade,

Gezien het beklag van S., gewoon dienstplichtig soldaat, dienende bij de Treinafdeeling der —e Artilleriebrigade, houdende den op 12 Juli 1933 kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen over de zwaarte van de hem op 10 Juli 1933 door den waarnemend Commandant der Treinafdeeling —e Artilleriebrigade opgelegde straf van acht dagen licht arrest met de volgende omschrijving der strafreden: „Na het avondappel op de recrutenkamer aangetroffen, ofschoon hij meerdere malen er op gewezen was, dat hij zich aldaar niet mocht ophouden”;

Gehoord den gestrafte en, ingevolge diens verlangen, den strafoplegger, den Kapitein H.;

Gezien het verslag van het door den strafoplegger gehouden onderzoek en de verdere informatiën te dezen genomen;

Overwegende, dat klager heeft opgegeven:

dat hij toegeeft het feit, zooals het is omschreven, te hebben begaan, doch dat hij meent, dat de opgelegde straf te zwaar is, daar zijns inziens bij de bepaling van de mate der straf uitsluitend behoort te worden gelet op het feit en niet op den persoon van den dader, terwijl hij den indruk had gekregen, dat dit laatste bij de bestraffing, waarover beklag, wèl was geschied;

Overwegende, dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat klager's wijze van dienen voortdurend aanleiding geeft tot klachten;

Overwegende, dat de meening van klager, als zoude bij de toemeting der straf uitsluitend gelet behooren te worden op het begane feit en niet op den persoon van den dader kennelijk onjuist is, daar immers bij artikel 37 van de Wet op de Krijgstucht het tegendeel is voorgeschreven;

Overwegende, dat, zooals blijkt uit klagers straflijst, deze zich voortdurend schuldig maakt aan allerlei krijgstuchtelijke vergrijpen en in dit geval derhalve niet met een lichte straf kan worden volstaan;

Overwegende, dat klager terecht is gestraft, de opgelegde straf geenszins te zwaar is en de omschrijving der strafreden klager's gedrag met juistheid weergeeft;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Minister van Defensie en aan den strafoplegger en zal worden uitgereikt aan den klager.

De Kolonel,
Commandant der —e Artilleriebrigade,
N.

Ambtenarenrechtspraak.

In aansluiting aan de Uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 8 Juni 1933, M.R.T. XXIX, blz. 162 en van de daaronder vermelde beslissingen met dezelfde strekking van 8 en 22 Juni heeft de Raad daarna nog eenige uitspraken in gelijken zin en met overeenkomstige motiveering gegeven:

Bij uitspraak van 29 Juni 1933 werd niet-ontvankelijk verklaard R., behorende tot de gemeentelijke arbeidersreserve te Rotterdam in zijn beroep tegen een besluit van B. en W. van 7 Februari 1933, waarbij aan klager in antwoord op zijn desbetreffend verzoek was te kennen gegeven dat geen aanleiding werd gevonden op zijn overplaatsing naar de arbeidersreserve terug te komen, terwijl het

Scheidsgerecht voor het personeel der gemeente Rotterdam bij beslissing van 22 *Maart* 1933 het tegen genoemd besluit door R. ingestelde beroep ongegrond had verklaard.

Bij uitspraak van 29 Juni 1933 is niet-ontvankelijk verklaard de Raad der gemeente Ede in zijn beroep naar aanleiding van het besluit van het Scheidsgerecht in die gemeente van 18 Februari 1933 waarbij het als zijn oordeel uitsprak dat X., technisch leider bij de gasfabriek niet strafbaar was en de Raad geen gevolg diende te geven aan zijn voornemen, hetwelk bij schrijven van 27 Januari 1933 aan verweerder was medegedeeld, om hem met ingang van 1 Februari 1933 uit genoemde functie ontslag te verleenen.

Bij uitspraak van 29 Juni 1933 is niet-ontvankelijk verklaard G. in zijn beroep tegen een besluit van B. en W. der gemeente Heerlen van 25 April 1932, waarbij aan klager was bericht dat op zijn verzoek om toekenning van wachtgeld in verband met het hem met ingang van 1 Mei 1931 verleende ontslag als hoofdcommies ter secretarie en als secretaris van de Commissie voor de Belastingzaken afwijzend was beschikt. Tegen dit besluit had klager eerst beroep ingesteld bij het gemeentelijk Scheidsgerecht hetwelk dat beroep bij besluit van 16 November 1932 gegrond had verklaard voor zoover betreft de toekenning van wachtgeld wegens ontslag *als hoofdcommies*. Hierop hadden B. en W. bij schrijven van 31 *Maart* 1933 aan G. medegedeeld dat hun College in dato 28 *Maart* te voren had besloten het advies van het Scheidsgerecht niet te volgen en derhalve niet tot toekenning van wachtgeld over te gaan.

Ook over het besluit van het Scheidsgerecht had klager het oordeel van den Centralen Raad van Beroep gevraagd, voor zoover dat gerecht zijn beroep ongegrond had verklaard.

Wat betreft het beroep tegen het besluit van B. en W. overweegt de C.R.v.B. nog dat het schijnbaar wel gaat om het besluit van 28 *Maart* 1933, maar in wezen om het besluit van dat College van 25 April 1932, welk besluit immers leidde tot het beroep door klager ingesteld op het Scheidsgerecht.

Bij uitspraak van 6 Juli 1933 is niet-ontvankelijk verklaard K. in zijn beroep tegen een besluit van B. en W. van Rotterdam van 13 Januari 1933 houdende het voornemen hem te straffen met ontslag uit den dienst als conducteur bij de Rotterdamsche Electriche Tram, van welk besluit dd. 14 Januari aan K. schriftelijk mededeeling was gedaan onder toevoeging dat het College voorts had bepaald dat hij met ingang van 13 Januari uit den dienst was verwijderd met inhouding van zijn bezoldiging. Het Scheidsgerecht

voor het trampersoneel had zich bij uitspraak van 28 *Maart 1933* uitgesproken overeenkomstig het besluit van B. en W.

De C.R.v.B. overwoog dat, hoewel klager kennelijk bedoeld heeft beroep in te stellen ingevolge art. 3, lid 2, sub *a*, j° art. 3, lid 3 der Ambtenarenwet 1929 en heeft gevorderd herziening van de uitspraak van het Scheidsgerecht, zijn beroep in feite betreft het besluit van B. en W. van 13 Januari 1933.

Ter motiveering van de niet-ontvankelijk-verklaring doet de C.R. in deze uitspraak óók nog een beroep op de Memorie van Antwoord betreffende het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer over art. 14 der Militaire Ambtenarenwet 1931. (Zie M.R.T. XXVII, blz. 471.)

WETGEVING.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1931—1932, No. 167.

Voorloopig Verslag van de commissie van Rapporteurs over het ontwerp van wet tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met voorzieningen betreffende bepaalde voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen. ¹⁾

Het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de navolgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

De beweegredenen tot de indiening.

De openbare beraadslaging over dit wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal had enkelen leden den indruk gegeven, dat niet in de laatste plaats politieke overwegingen van invloed zijn geweest op de indiening er van. De behandeling van het amendement, voorgesteld door het lid der Kamer den heer SLOTEMAKER DE BRUINE — waarvan zij de niet-totstandkoming betreurden, hoewel zulks niet insloot, dat zij zich bij aanneming dier wijziging vóór deze wetsvoordracht zouden hebben verklaard — had bij hen dien indruk versterkt. De bedoelde factoren hebben, zoo merkten zij op, ten onrechte de voorstelling gewekt, als zouden zij, die hunne stem tegen de ontworpen strafbepalingen hebben uitgebracht, zich kunnen vereenigen met het hoogst laakbare optreden, dat de rechtstreeksche aanleiding tot de indiening is geweest. Dat dit geenszins het geval is, behoeft uiteraard geen nader betoog.

Vele andere leden kwamen met klem tegen deze voorstelling van zaken op. Uit men, zoo verklaarden zij, eene zoo ernstige beschuldiging tegen hem, die de indiening van dit wetsontwerp heeft bevorderd, dan mag redelijkerwijze worden verwacht, dat argumenten ten bewijze er van worden aangevoerd. Deze ontbreken evenwel geheel. Zulks had de leden, hier aan het woord, te meer getroffen, daar de gedachtenwisseling in de andere Kamer bij hen juist de vaste overtuiging had gevestigd, dat politieke beweegredenen aan deze wetsvoordracht ten eenenmale vreemd waren. Met name vestigden zij de aandacht op het slot der voortreffelijke rede, door den Minister van Justitie ter verdediging van dit ontwerp gehouden, waaruit huns inziens wel zeer duidelijk de onjuistheid der in het voorafgaande betoog geuite stelling blijkt. Deze leden achtten

¹⁾ Voor de vroegere stukken zie M.R.T. XXVII, blz. 186-206 en XXVIII, blz. 409-423.

de indiening eene daad van diep gevoeld plichtsbefef, ten einde er voor te waken, dat het God-erkennend karakter van den Nederlandschen Staat niet verloren ga.

Critiek op de strekking van het wetsontwerp.

Eenige leden stelden bij hunne critiek op het onderhavige wetsontwerp op den voorgrond, dat ook zij elke uiting in woord of geschrift, waardoor de godsdienstige gevoelens van anderen worden gekwetst, ten sterkste afkeuren. Hieruit trokken zij evenwel niet de conclusie, dat aanvaarding dezer voordracht mitsdien geboden is. Deze leden toch waren van oordeel, dat het niet op den weg van den Staat ligt met behulp der strafwet dergelijke uitingen te verhinderen; en voorts meenden zij, dat men bij eene wettelijke omschrijving van de krenking der godsdienstige gevoelens, welke in Gods-lastering is gelegen, op dusdanige moeilijkheden stuit, dat toepassing dier wet met groote bezwaren gepaard zal gaan. Dit laatste blijkt ook, zoo merkten zij op, uit de ontworpen strafbepalingen, welke zijn gesteld in bewoordingen, waarvan de beteekenis uiterst onzeker is, weshalve deze leden bezwaarlijk hunne goedkeuring aan dit wetsontwerp meenden te kunnen schenken. Dat de wetten in het algemeen, en de strafwet in het bijzonder zoo duidelijk mogelijk moeten zijn, zal een ieder wel erkennen. Over de vraag echter, wat te verstaan is onder „smalende Gods-lasteringen”, hoever het begrip reikt en wat het, al dan niet, omvat, bestaan de meest uiteenloopende overtuigingen. Wat „godsdienstige gevoelens” zijn of niet zijn, staat evenmin met stelligheid vast. De een zal die vragen in anderen zin beantwoorden dan de ander. De leden, hier aan het woord, beoogden geenszins te beweren, dat de Regeering de opneming van stilliger en ondubbelzinniger uitdrukkingen in het wetsontwerp had behooren te bevorderen. Daaraan zouden misschien weder andere bezwaren kleven, zonder dat aan den eisch van rechtszekerheid zou zijn voldaan. Bepaaldelijk zouden zij zich niet hebben kunnen vereenigen met eene wijziging, als welke het amendement, ingediend door den heer SLOTEMAKER DE BRUINE, inhield, doch wel waren zij van oordeel, dat uit de critische beschouwingen van dien afgevaardigde onwedersprekelijk is gebleken, dat de strafwetgever, in de eerste plaats in het belang der rechtszekerheid, daarnevens echter om andere redenen beter doet zich niet op het terrein, door dit wetsontwerp bestreken, te begeven. Zeer terecht, naar deze leden oordeelden, had dan ook de heer SLOTEMAKER DE BRUINE, toen de door hem begeerde tekstwijziging geen bijval vond, de logische consequentie uit dat feit getrokken door zijne stem aan dit wetsontwerp te onthouden.

Enkele andere leden sloten zich goeddeels bij het hierboven weergegeven betoog aan. Zij veronderstelden, dat in de Kamer wel eenstemmigheid zoude bestaan over het afkeurenswaardige van Gods-lastering, vloeken en dergelijke uitingen, doch ook zij betwijfelden,

of de wetgever in staat is dat kwaad te weren. Ware zulks mogelijk, dan zouden zij het toejuichen. Nu zij evenwel daaraan twijfelden, konden zij in de voorgestelde regeling geen heil zien. Uiteraard keurden ook zij de uitingen, voorkomende in zekere — overigens door slechts zeer weinigen gelezen — organen, welke stelselmatig strijd tegen den godsdienst voeren, ten zeerste af. Zij waren evenwel van meening, dat aan zulke incidenteele verschijnselen te groote beteekenis wordt toegekend, indien men daarin eene aanleiding zoekt tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht. Aldus bevordert men de totstandkoming eener gelegenheidswet, aan welker practisch nut te twijfelen valt. Voorheen toch kwamen eveneens uitingen van Godslastering voor, waartegen de wetgever niet terstond in verzet is getreden, met het gevolg, dat aan zoodanig weinig sympathie ontmoetend optreden zonder inmenging van Overheidswege spoedig een einde werd gemaakt. Uitlatingen als de bedoelde behooren volgens de leden, hier aan het woord, met geestelijke wapenen te worden bestreden.

Het voornaamste bezwaar, door deze leden tegen dit wetsontwerp aangevoerd, gold intusschen het feit, dat zij het in strijd achtten met de hier te lande gewaarborgde vrijheid op godsdienstig gebied. Naar hun gevoelen zou het passen in eene theocratische staatsgemeenschap gelijk die, welke CALVIJN heeft ingesteld — voorstelling, welke juistheid verscheidene leden betwistten (vgl. Dr. A. KUYPER, *Antirevolutionnaire Staatkunde*, deel I, blz. 273—274) — en is het niet te aanvaarden in den Nederlandschen Staat, waarin volgens de Grondwet godsdienstvrijheid heerscht. Bij artikel 1 van het ontwerp namelijk [resp. artikel 147, 1°. (nieuw) van het Strafwetboek] wordt Godslastering als een element van het misdrijf beschouwd, hetgeen beteekent, dat de gevoelens van een zeker — zij het dan zeer talrijk — volksdeel in meerdere mate dan die van andere groepen onzer bevolking van Overheidswege zullen worden geëerbiedigd. Zulks zoude dan, naar het heet, te rechtvaardigen zijn door de ontwikkeling der denkbeelden op dit stuk. De voorbeelden evenwel, door den Minister in de Memorie van Toelichting genoemd ten bewijze, „dat in ons Staatsleven, ondanks de godsdienstvrijheid in den ruimsten zin, God openlijke erkenning vindt” (blz. 2, bovenaan), ¹⁾ achtten de leden, hier aan het woord, niet van dusdanig gewicht, dat die eene dergelijke conclusie zouden wettigen. Zoo komt zelfs het beginsel, dat het gezag bij de gratie Gods wordt uitgeoefend, in de Grondwet niet tot uitdrukking.

Een lid verklaarde zich in vele opzichten te kunnen vereenigen met de ethisch-theologische overwegingen, ontwikkeld door het lid der Tweede Kamer, den heer Zandt.

De beschouwingen, hierboven weergegeven, vonden van verschillende zijden krachtige tegenspraak.

¹⁾ M.R.T. XXVII, blz. 188. Red.

Alvorens te treden in eene beoordeeling van het onderhavige wetsontwerp wenschten vele leden in herinnering te brengen, dat de laatste rede, door Mr. TH. HEEMSKERK in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gehouden, aan dit ontwerp was gewijd, en terecht door den Minister van Justitie als een hoogtepunt der discussie was gekenschetst. Deze leden betuigden hunne instemming met het uitnemende betoog, door den sedert overleden Staatsman gehouden ter verdediging van dit ontwerp van wet.

Eenigen hunner verklaarden zich in het algemeen met deze wetsvoordracht te kunnen vereenigen. Niettemin zoude het hun grootere voldoening hebben gegeven, indien uitingen van Godslastering als zoodanig strafbaar waren gesteld. Deze leden waren de overtuiging toegedaan, dat in Nederland de groote meerderheid des volks God beschouwt als de bron van alle leven en goed en in Hem het Opperwezen huldigt. Zij stelden zich op het standpunt, dat de Overheid hier te land de belediging Gods in het openbaar met straf mag bedreigen, en dat dit geen verwondering behoeft te wekken, vermits ten onzent reeds lang niet meer strikte neutraliteit op godsdienstig gebied in acht wordt genomen. Ten bewijze hiervan meenden zij o.a. de aandacht te mogen vestigen op de vrijstelling van belasting voor kerkgenootschappen en de vrijstelling van dienstplicht voor geestelijken, waaruit, volgens hen, mede blijkt, dat onze Staat niet is een Etat athée, gelijk ook in de Memorie van Toelichting tot dit wetsontwerp (blz. 2, eerste alinea) wordt opgemerkt. Het ware derhalve slechts eene voortzetting dezer politiek, indien ook op strafrechtelijk gebied de godsdienst als een groot maatschappelijk goed erkenning vond. Zulks achtten de leden, hier aan het woord, geenszins in strijd met de Grondwet, waarbij vrijheid van godsdienst, ook door hen hoogelijk gewaardeerd, is gewaarborgd. Deze vrijheid mag, zoo verklaarden zij, echter nimmer leiden tot bandeloosheid, waarop wel degelijk kans bestaat, indien de uitwassen, welke dit ontwerp beoogt te bestrijden, onbelemmerd kunnen voortwoekeren.

De leden, hier aan het woord, ontveinsden zich intusschen niet, dat hier te lande bij hen, die een Opperwezen erkennen, zeer uiteenloopende opvattingen dienaangaande worden aangetroffen. Strafbbaarstelling van Godslastering als zoodanig, afgezien van de daarmede verbonden krenking van andersdenkenden, zoude daarom in eenen gemengden Staat op groote moeilijkheden stuiten. Ook de Minister heeft dit beseft, en dientengevolge het bedoelde misdrijf slechts willen bezien in zijne beteekenis voor de openbare orde, welke zienswijze in het ontwerp duidelijk tot uitdrukking komt. Nu eenmaal van dit standpunt is uitgegaan, achtten deze leden abstracte beschouwingen over de vraag, wat meer gedaan had kunnen worden, hier niet op hare plaats. Zich derhalve bepalende tot de waardeering dezer wetsvoordracht, spraken zij als hun oordeel uit, dat de Minister, gelet op de beperking, welke hij zich desbewust heeft opgelegd, er in is geslaagd eene alleszins aanvaardbare regeling

samen te stellen, ook al zouden zij krachtens hunne staatkundige overtuiging op zichzelf aan een verder gaand en op anderen grond steunend ingrijpen der Overheid de voorkeur hebben gegeven.

Met het gunstige oordeel, in de hierboven weergegeven beschouwingen over het wetsontwerp uitgesproken, betuigden verscheidene andere leden hunne instemming, al konden zij zich met het beginsel, waarvan bij die beschouwingen werd uitgegaan, niet in elk opzicht vereenigen.

In de eerste plaats brachten zij den Minister hulde voor het bevorderen der indiening en voor de uitstekende verdediging van dit wetsontwerp. De indiening achtten ook zij volkomen gerechtvaardigd door de uitwassen, waarneembaar op het gebied van kwetsing van godsdienstige gevoelens, aan welke eene van Rusland uit geregeerde politieke partij, kennelijk met de bedoeling de christelijke grondslagen der rechts- en zedelijke orde te vernietigen, zich stelselmatig schuldig maakt.

De leden, hier aan het woord, erkenden volkomen de bezwaren, aan deze materie verbonden, omdat het niet gemakkelijk is het strafbare feit aldus te omschrijven, dat de Overheid binnen de grenzen blijft, welke zij in acht behoort te nemen. Zij toch zouden het beginsel, dat de Overheid eene onpartijdige houding behoort aan te nemen ten aanzien der onderscheidene geloofs- en ook ongelooftsovertuigingen, in geen enkel opzicht geschonden wenschen te zien. Wel beleden zij met den Minister, dat de staat God erkent en dat zulks belangrijke consequenties medebrengt met betrekking tot wetgeving en bestuur, doch met hem waren zij eveneens van oordeel, dat hieruit geenszins volgt een plicht der Overheid tot belemmering der vrijheid in zake het verdedigen van atheïstische leerstellingen. Integendeel meenden zij, dat de Overheid door dit te doen juist den godsdienst zou schaden en dus hare roeping als Christelijke Overheid niet zoude volgen. Indien dit wetsontwerp op eenigerlei wijze eene aantasting der godsdienstvrijheid zoude inhouden, zouden zij het reeds uit dien hoofde nimmer kunnen aanvaarden. Zulk eene aantasting echter beoogt het volgens hen in geen enkel opzicht. Strafbbaar zal slechts zijn het in het openbaar, door smalende Godslasteringen zich uitlaten op voor godsdienstige gevoelens krenkende wijze. Niet iedere krenking wordt strafbaar geacht, doch slechts die, gepleegd in eenen vorm, waartoe toch wel niemand zich in gemoede verplicht kan achten. En al ware dit zoo, ook dan zou ingrijpen van Overheidswege gerechtvaardigd kunnen zijn, omdat eene zoo ver gaande verdraagzaamheid, waarbij zelfs dergelijke onoorbare openbare Godslasteringen werden toegelaten, op hare beurt de geloofsvrijheid der belijdende Christenen ernstig zoude aantasten. Dit laatste zoude het geval zijn niet alleen, omdat deze door die uitingen in hunne gevoelens zouden worden gekrenkt, doch ook omdat — gelijk de Minister in zijne nopens dit wetsontwerp aan de Tweede Kamer gerichte Memorie van Antwoord terecht heeft

gesteld — die krenking juist hierin bestaat, dat smalende Gods-lasteringen op het publieke erf zouden worden geduld.

In tegenstelling met de leden, die ontkenden, dat de Staat het recht heeft smalende Godslasteringen te verbieden, waren zij, die hier aan het woord waren, derhalve van meening, dat de Staat daartoe zelfs den plicht heeft, indien het kwaad inderdaad ernstige vormen dreigt aan te nemen. Dat de Staat dit stuk der geestelijke vrijheid in het bijzonder in bescherming neemt, achtten zij volkomen natuurlijk, daar, ook naar het oordeel van onderscheidene partijen, die zich niet christelijk als zoodanig noemen, het godsdienstig leven der natie voor de Overheid meer dan gewone waarde heeft.

Intusschen volgt uit vorenstaand betoog, dat de leden, daar aan het woord, zich niet, omdat men nu eenmaal om redenen van practijk zekere beperkingen in acht moet nemen, neerlegden bij de strafbaarstelling van smalende Godslasteringen alleen uit het motief, dat daardoor anderer gevoelens worden gekrenkt, doch dat zij ook in beginsel niet verder wenschten te gaan. Indien, gelijk sommige voorstanders van dit wetsontwerp, onder wie degenen, wier beschouwingen tevoren werden weêrgegeven, wenschen, principieel de Godslastering als zoodanig, dat wil dus zeggen als zonde tegen God strafbaar zou worden gesteld, dan zoude de Overheid naar de overtuiging der leden, hier aan het woord, een standpunt innemen, hetwelk met den geest van ons Staatsrecht in strijd is, en ook in beginsel door deze leden niet juist werd geacht.

Wat betreft het op bladzijde 2, alinea 2 weergegeven betoog ¹⁾, zoo werd van andere zijde daartegen opgemerkt, dat men in de aangelegenheid, welke het hier geldt, niet heeft te doen met een incidenteel verschijnsel, noch met individueele uitingen over op religieus gebied liggende leerstellingen, zoodat de herinnering aan hetgeen vroeger te dezen viel waar te nemen, in het licht der tegenwoordige gebeurtenissen veel van hare kracht verliest.

Enkele leden voerden als een ernstig bezwaar tegen dit ontwerp aan, dat het niet rekent met de zielkundige oorzaken, welke tot de zoogenaamde Godslastering kunnen leiden. Deze bedenking wordt, zoo merkten zij op, ook geopperd in een zeer lezenswaardig rapport, uitgebracht door de Commissie tot de zaken der Remonstrantsche Broederschap, en den leden der Staten-Generaal in Juli 1931 toegezonden, met welks verderen inhoud zij eveneens ten volle instemden. Met name hadden deze leden daarbij het oog op tweeërlei uitingen. Ten eerste vestigden zij de aandacht op de wijze, waarop soms van godsdienstige zijde de meest stuitende vorm van oorlogsbedrijf met een beroep op den wil van God wordt verdedigd. Ten tweede bedoelden zij uit een godsdienstig oogpunt krenkende uitingen, welke niet zelden in christelijke bladen voorkomen. Zoo worden in het orgaan *De Christelijke Radiogids* de aankondigingen van uit-

¹⁾ Zie hiervóór blz. 280. Red. M.R.T.

zendingen vaak gedaan op eene wijze, welke bij andersgezinden terecht aanstoot wekt.

Op dezen grond meenden de leden, hier aan het woord, hunne stem aan deze wetsvoordracht te moeten onthouden.

Tegen deze beschouwing werd van verschillende zijden opgekomen. Dat indirect het vraagstuk der landsverdediging nog met dit ontwerp in verband kon worden gebracht, had verbazing gewekt. Men meende goed te doen met dit onderwerp, als liggende geheel buiten het gebied, door het ontwerp bestreken, buiten bespreking te laten.

Hetzelfde werd opgemerkt met betrekking tot het psychologische bezwaar in het algemeen. Men was van oordeel, dat dit bezwaar niet kan worden aangevoerd tegen de ontworpen regeling wegens het zeer speciale karakter, dat deze draagt.

Sommige leden — hoewel geenszins afwijzend staande tegenover dit wetsontwerp — vroegen zich af, of het, tot wet verheven, inderdaad aan de er van gekoesterde verwachtingen zou voldoen, en of het niet veeleer tot gevolg zou hebben eene nóg sterkere propaganda van datgene, wat men juist beoogt ermede te bestrijden. Intusschen waren deze leden van oordeel, dat ook indien de laatste veronderstelling bewaarheid mocht worden, aanvaarding van het ontwerp niettemin geboden is. Uiteraard kan de werking eener wet teleurstellen, doch deze mogelijkheid mag niet leiden tot de slotsom, dat onthouding van den wetgever „in dubiis” immer gewenscht is. De verschijnselen, welke de rechtstreeksche aanleiding tot de indiening dezer voordracht waren, hebben allerwege zoo sterke afkeuring gevonden, dat het den rechter niet moeilijk zal vallen, de wet toe te passen, al kunnen zich grensgevallen voordoen, geschikt om den wetgever in zijne verwachtingen teleur te stellen. Zulks is echter ook het geval bij de beslissing der vraag, of iets al dan niet in strijd is met de openbare zedelijkheid. Men denke bij voorbeeld aan eene rechtspraak, waarin de rechter een oordeel heeft te vellen over uitingen van kunst, waarin het openbare ministerie eene bedreiging der zedelijkheid ziet. Indien de rechter dit laatste niet beaamt — hetgeen niet ondenkbaar is —, zal wel niemand daarin aanleiding vinden om aan te dringen op wegneming van alle remmen ter beteugeling van vergrijpen aan de openbare zedelijkheid.

Het wetsontwerp en de rechterlijke macht.

Eenige leden waren van oordeel, dat de rechterlijke macht voor zeer groote moeilijkheden zal komen te staan bij de toepassing der ontworpen strafbepalingen. Niet gehouden aan scherpe en ondubbelzinnige omschrijvingen, zal de beslissing des rechters veelal afhangen van zijne persoonlijke overtuiging aangaande bepaalde theologische of godsdienstige vraagstukken. Dit achtten zij onvermijdelijk,

omdat hier het vaste richtsnoer in den tekst der wet ontbreekt, hetwelk voor den rechter onontbeerlijk is bij de beantwoording der vraag, of de verdachte zich aan het strafbaar gestelde feit heeft schuldig gemaakt. Op welken grond de Minister in zijne Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag, door de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer over dit wetsontwerp uitgebracht (blz. 8, in fine)¹⁾, kon verklaren, dat het persoonlijke geloofsstandpunt van den rechter hier buiten het geding is, konden de leden, hier aan het woord, dan ook niet begrijpen. Zij waren van meening, dat de behandeling van het onderhavige ontwerp in het even genoemde Staatscollege wel zeer overtuigend de onjuistheid dier uitspraak heeft aangetoond. Het aan deze onzekerheid ontleende bezwaar weegt, volgens hen, te zwaarder, daar op geen gebied de individuele meeningen zoozeer uiteenloopen, de verzekerdheid van de juistheid van eigen overtuiging zoo groot is, als juist op dat der religieuse en theologische vraagstukken. Deze verschijnselen, welke de ervaring van alle tijden aan het licht heeft gebracht, inzonderheid ook in ons land, behooren den wetgever tot groote behoedzaamheid te manen. Ook de alleszins gerechtvaardigde ergernis over de zeer stuitende uitlatingen, welke aanleiding hebben gegeven tot de indiening van dit wetsontwerp, mag den wetgever die voorzichtigheid niet uit het oog doen verliezen.

Ook waren deze leden van oordeel, dat 's Ministers uiteenzetting bij de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling met de Tweede Kamer over de vraag, wat al dan niet valt onder Godslastering als zoodanig, welke niet, en onder Godslastering, welke wél strafbaar zal zijn, alsmede zijne uitspraken omtrent een aantal moeilijke en subtiële theologische vraagstukken ongetwijfeld te eerbiedigen persoonlijke opvattingen weërgaven, doch opvattingen, die geenerlei steun vinden in den tekst. 's Ministers ambtsopvolgers en de rechterlijke macht zullen aan die interpretatie dan ook geenszins gebonden zijn. „Dat de bepaling een scherp omgrensd gebied heeft”, gelijk Zijne Excellentie heeft betoogd (vgl. *Handelingen* Tweede Kamer, zittingsjaar 1931—1932, blz. 2633, tweede alinea), meenden deze leden, met alle deferentie voor den ernst van den bewindsman, met stelligheid te moeten ontkennen. Eene nadere verklaring der opmerking, „dat men bij smalende bestrijding van anderer geloof, des anderen godsdienstige gevoelens als het ware accapareert”, voorkomende in de Memorie van Toelichting (blz. 2, 4de alinea)²⁾ en nadien nogmaals (Memorie van Antwoord, blz. 7, eerste alinea)³⁾ gemaakt, zouden zij ten zeerste op prijs stellen. Aanvankelijk waren zij namelijk van meening, dat deze voorstelling van zaken onjuist is, en daarenboven de stelling verzwakt, dat krenking van anderer godsdienstige gevoelens de rechtsgrond der strafbepaling is. De bedoeling toch om te krenken kan aanwezig zijn, zonder

1) M.R.T. XXVIII, blz. 420.

2) M.R.T. XXVII, blz. 188.

3) M.R.T. XXVIII, blz. 417.

dat men bovendien den valschen schijn aanneemt de godsdienstige gevoelens van anderen te deelen.

Sommige andere leden waren bevreesd, dat de toepassing der ontworpen voorschriften aanleiding zoude geven tot onstichtelijk getwist in de gerechtszaal over godsdienstige aangelegenheden, hetwelk even kwetsend zou kunnen zijn als de uitingen zelve, welke aanleiding gaven tot eene gerechtelijke vervolging. Daarenboven bestaat de mogelijkheid, dat de uitgevers van organen als de reeds eenmaal vermelde (vgl. blz. 2, alinea 2)¹⁾, zooveel mogelijk processen over de bedoelde onderwerpen zullen bevorderen, waarvan de kwade gevolgen niet zijn te overzien.

Deze opmerkingen vonden bij verscheidene leden tegenspraak. In de eerste paats betwistten zij, dat bij de beoordeeling van iemands strafbaarheid de persoonlijke overtuiging van den rechter van invloed zal zijn. Een der belangrijkste elementen van het misdrijf is — zoo zeiden zij — het smalend karakter er van. „Smalen” nu kan men slechts op een persoon. Zóó moeilijk is het niet te beslissen, of de bewoordingen, waarin eene bepaalde uiting is gesteld, op de als persoon gedachte Godheid betrekking hebben, ja dan neen. Meer wordt te dezen niet geëischt, daar de smaling strafbaar is, ongeacht de voorstelling omtrent den persoon van God, die in de smalende uiting wordt verondersteld. Inderdaad is de uitdrukking, in het wetsontwerp gebezigd, eenigszins vaag, doch dit is zoo dikwijls het geval en behoeft in de practijk geene onoverkomelijke moeilijkheden op te leveren.

Vrees voor misbruiken in de gerechtszaal achtten deze leden ongegrond. Indien, zoo zeiden zij, het optreden van den verdachte of van den verdediger daartoe aanleiding mocht geven, kan de rechtbank sluiting der deuren bevelen; daarenboven staat de verdediger onder de tucht van den voorzitter van het rechterlijke college en kan hem het woord worden ontnomen. Evenmin verwachtten zij disputen over theologische problemen, vermits de tekst der strafbepalingen daartoe naar hun gevoelen geenerlei aanleiding kan geven. Dat toepassing dier bepalingen ongemeen groote bezwaren zou ontmoeten, konden zij, gelet ook op de ervaring in Duitschland opgedaan in zake de werking van een soortgelijk wetsvoorschrift (vgl. § 166 van het *Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich*) niet inzien.

Ten slotte juchten deze leden met den Minister de politiëele nevenwerking der ontworpen voorschriften toe, en vestigden zij de aandacht op de preventieve kracht, welke van eene strafbaarstelling der in de artikelen omschreven feiten ongetwijfeld zal uitgaan. Zelfs indien de toepassing der wet tot bedankingen aanleiding mocht geven, zouden zij zich niet daardoor laten weerhouden, hunne stem vóór deze voordracht uit te brengen. Gelet op de gruwelijke misbruiken, op dit gebied waarneembaar, achtten zij onthou-

1) Hiervóór blz. 280. Red. M.R.T.

ding der Overheid te dezer zake een nog ernstiger kwaad dan eene moeilijk aan te wenden strafrechtelijke sanctie.

Verzoek om overlegging van stukken.

Verzocht werd nederlegging ter griffie van de afbeeldingen en uitingen, welke aanleiding zijn geweest tot de indiening van het onderhavige ontwerp.

Buitenlandsche wetgeving.

Wijders zoude men het op prijs stellen, te worden ingelicht omtrent de overeenkomstige wetsartikelen in het strafrecht van andere landen.

Artikelen.

Classificatie.

Enkele leden hadden den indruk, dat de classificatie van het misdrijf moeilijkheden had gebaard, en dat het daarom ten laatste is gerangschikt onder de misdrijven tegen de openbare orde, wijl plaatsing elders, gelet op het beginsel, in de Grondwet aanvaard, onmogelijk bleek.

Van andere zijde werd hiertegen opgemerkt, dat de classificatie ten nauwste verband houdt met de gedachte, waarvan men bij het ontwerpen dezer strafbepalingen is uitgegaan, gelijk met groote uitvoerigheid in de Memoriën van Toelichting en van Antwoord is uiteengezet.

Opmerkingen betreffende de redactie.

Eenige leden opperden bezwaar tegen het bezigen der uitdrukking „op voor godsdienstige gevoelens krenkende wijze” in de ontworpen artikelen. Hoe, zoo vroegen zij, kan men God smalend belasteren op *niet* voor godsdienstige gevoelens krenkende wijze? Zij vestigden er de aandacht op, dat dezelfde vraag is gesteld in een artikel van de hand van Professor Mr. J. C. VAN OVEN, in het *Nederlandsch Juristenblad* (jaargang 1931, blz. 314).

Voorts had het de leden, hier aan het woord, getroffen, dat in tegenstelling met een sinds lang erkend gebruik, de rechtsgrond der strafbepaling in het wetsartikel zelf zal zijn opgenomen, zonder dat — hetwelk deze leden overigens juist achten — deze rechtsgrond tot een element van het strafbare feit is gemaakt. Onder verwijzing naar eene desbetreffende beschouwing van Mr. H. NAUTA in het *Weekblad van het Recht*, n°. 12450 (blz. 7 en 8), stelden zij de vraag, waarom in dit geval van de tot nog toe gevolgde praktijk is afgeweken.

Andere leden deelden deze bezwaren niet. Opneming van den rechtsgrond in de ontworpen strafbepalingen achtten zij in het gegeven geval juist. Ware zulks nagelaten, dan zou bij het publiek, dat de parlementaire geschiedenis der wet niet kent, twijfel kunnen rijzen nopens de strekking der artikelen. Strikt genomen moge de bedoelde opneming overbodig zijn, vermits elke smalende Gods-lastering de godsdienstige gevoelens van anderen kwetst, doch hier kan zij haar nut hebben, aangezien zij den rechter noopt de aan den verdachte te laste gelegde feiten steeds te beoordeelen in hun verband met den indruk, welken deze feiten op den godsdienstigen mensch zullen hebben gemaakt.

Sommige leden zouden het op prijs stellen 's Ministers gevoelen te vernemen omtrent eene opmerking van Professor Dr. W. POMPE (vgl. *De Tijd* van 22 April j.l., 2de blad, blz. 5, derde kolom), dat het aanbeveling had verdiend in de artikelen te spreken van „lastering” in stede van „lasteringen”. Voorts vroegen zij — mede naar aanleiding van de beschouwingen van dien hoogleeraar —, of bij het Godsbegrip in pantheïstischen zin van lastering en krenking van godsdienstige gevoelens sprake kan zijn.

Een lid zou er de voorkeur aan hebben gegeven, indien in plaats van de uitdrukking „op voor godsdienstige gevoelens krenkende wijze” de term „aanstootelijk voor de godsdienstige gevoelens” ware gebruikt, naar analogie der woorden „aanstootelijk voor de eerbaarheid” (vgl. artikel 240 van het Strafwetboek).

Gebied, door de bepalingen bestreken.

Enkele leden verzochten den Minister, eenigszins uitvoeriger dan tot dusverre geschiedde, uiteen te zetten, waarin — naar zijn oordeel — het kenmerkende verschil bestaat tusschen onbehoorlijke en stuitende uitingen op het terrein, het wetsontwerp betreffende, welke *buiten* en welke *binnen* de rechtssfeer er van vallen.

Deze leden zouden vooral prijs stellen op eene scherpere omschrijving van het begrip „Godslastering als zoodanig”, welke immers volgens dit ontwerp niet strafbaar zou zijn, reden waarom eene kleine fractie in de Tweede Kamer hare stem aan deze wetsvoordracht heeft gemeend te moeten onthouden (vgl. *Handelingen*, blz. 2653). Moet, zoo vroegen deze leden, inderdaad worden aangenomen, dat het verschil tusschen de bovenbedoelde uiting en die, welke het ontwerp beoogt strafbaar te stellen, uitsluitend in den factor „krenking van godsdienstige gevoelens” is gelegen? En volgt niet uit het door den Minister te dezer zake gesprokene (vgl. *Handelingen*, blz. 2630), dat zijns inziens door het niet strafbaar stellen van „Godslastering als zoodanig” de kring van feiten en personen, eerlang binnen de strafwet getrokken, zal worden uitgebreid?

Eenige leden hadden zich afgevraagd, hoe iemand, die niet aan God gelooft, bijvoorbeeld een fatalistische wereldbeschouwing aanhangt, God kan lasteren. Wel zal hij de godsdienstige gevoelens van anderen kunnen krenken, doch volgens hen niet op de wijze, bedoeld in de ontworpen artikelen. Een onderdeel van het strafbare feit zal derhalve steeds ontbreken bij ongeloofigen, die het in die artikelen beschreven feit plegen. Zij zullen, ook al zijn de overige elementen, waarop dat feit is gebouwd, aanwezig, niet gestraft kunnen worden. Aldus was, zoo merkten deze leden op, ook de opvatting van den heer SLOTEMAKER DE BRUINE, die uit dien hoofde de uitdrukking „Godslastering” uit het artikel gelicht wenschte te zien. Deze leden achtten evenwel het in plaats daarvan te stellen woord „onduldbaar” te vaag, dan dat het als element van het misdrijf zoude kunnen worden aanvaard.

Sommigen hunner vroegen zich af, of degene, die voor den God der Joden opkomt en den Christus niet erkent, strafbaar zal zijn, indien hij, zijn geloof verkondigend, de gevoelens der Christenen krenkt, en voorts of degene, die de Joden krenkt door zich minachtend uit te laten over hunne voorstelling van het Opperwezen, strafbaar is.

Naar aanleiding van deze opmerkingen werd van andere zijde ontkend, dat een ongeloofige zich niet zal kunnen schuldig maken aan het hier bedoelde feit. Niet Godslastering als zoodanig zal immers strafbaar zijn, indien dit ontwerp tot wet mocht worden verheven, doch als misdrijf tegen de openbare orde. Overigens meende men, dat, wanneer de rechter geroepen zal worden de wet toe te passen in de andere gevallen, hierboven genoemd, het hem ongetwijfeld mogelijk zal zijn, zich een oordeel daaromtrent te vormen, na nauwkeurige kennisneming van den tekst der strafbepaling.

Een lid zou gaarne 's Ministers opvatting vernemen over de uitdrukking „God is het kwaad”. Zijns inziens was dit eene zinledige uitspraak, die niet onder de strafbepaling in artikel 1 zal mogen vallen, doch evenmin onder die, vermeld in artikel 2. Dit lid zou eenige nadere toelichting te dezer zake op hoogen prijs stellen.

Sommige leden uitten de veronderstelling, dat vooral het Katholieke volksdeel weinig ingenomen zal zijn met de ontworpen regeling, daar dit volksdeel door smalende uitdrukkingen betreffende de door zijne Kerk erkende Heiligen nog in ruime mate in zijne diepste gevoelens kan worden gekrenkt.

Van andere zijde werd toegegeven, dat deze veronderstelling in zekere opzichten juist is, al wordt zij niet algemeen gedeeld, o.a. niet door Mr. F. A. BIJVOET, in zijn prae-advies, uitgebracht aan de Vereeniging tot het Bevorderen van de Beoefening der Wetenschap onder de Katholieken in Nederland (vgl. Annalen der Ver-

eeniging, jaargang 1932, aflevering II, blz. 64—65). Dat onvoldaanheid op een onderdeel echter aanleiding zoude bieden tot verzet tegen de geheele regeling, achtte men eene zeer gewaagde conclusie.

Het ontwerp en de Katholieke eeredienst.

De aandacht werd gevestigd op een artikel, verschenen in het dagblad *De Banier*, het orgaan der Staatkundig Gereformeerde Partij, betreffende de volgende zinsneden in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (blz. 8) ¹⁾:

„Aan het vereischte, dat de uiting in haar vorm het smalen van een persoon moet zijn, is voorts te toetsen de vraag, of het smalen der Eucharistie onder de strafbepaling kan vallen: voor zoover het den vorm zou hebben van een smalen op den Persoon van Christus, die naar de geloofsvoorstelling der Roomsch-Katholieken in deze gedaante aanwezig is, kan het onder de voorgestelde strafbepaling begrepen worden geacht.”

De vraag rees nu, of uitdrukkingen, welke somwijlen worden gebezigd bij de bespreking van het vraagstuk der transsubstantiatie, en welke hier niet herhaald behoeven te worden, in het openbaar uitgesproken, tot aanraking met den strafrechter zouden kunnen leiden. Hetgeen de Minister in de hierboven aangehaalde zinsneden te dien aanzien heeft opgemerkt, werd niet voldoende duidelijk geacht. Aangedrongen werd op eene meer besliste verklaring op dit stuk.

Aldus vastgesteld den 16den Juli 1932.

NIVARD.
HEERKENS THIJSSSEN.
VAN CITTERS.
DE JONG.
DE SAVORNIN LOHMAN.

¹⁾ M.R.T. XXVIII, blz. 419. Red. M.R.T.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rechtsgeleerde opleiding van officieren.

Ministerieele beschikking van 27 September 1933.

Litt. L 142.

*(Zie Vde B.U., blz. 790.)*¹⁾

Legerorders 1933, Nr. 303.

Legerorder 1921, nr. 391 (Vde B.U., blz. 790)¹⁾ wordt nader gewijzigd als volgt:

Het gestelde onder B. (10) wordt vervangen door:

„De meer uitgebreide rechtskennis omvat:

1. het strafrecht in zijn vollen omvang, gewoon en militair, materieel en formeel;
2. het militaire tuchtrecht;
3. kennis van de militaire wetten, welke voor den militair van bijzonder belang zijn, als daar zijn de Dienstplichtwet, de Bevorderings- en Militaire Pensioenwetten, de Wet op den Staat van Oorlog en van Beleg, de Inkwartieringswet en de Ambtenaarswetten en van de uitvoeringsbepalingen op die wetten;
4. de beginselen van het volkenrecht;
5. de beginselen van het Nederlandsche staatsrecht.”

Deze wijziging treedt in werking bij den aanvang van den cursus 1933—1934 .

Ministerieele beschikking van 21 October 1933, Iste Afd., nr. 111.
(Zie 5de B.U., blz. 790¹⁾ en L.O. 1933, nr. 303.)

Legerorders 1933, Nr. 331.

De Minister van Defensie,

Gelet op de Ministerieele beschikking van 27 September 1933, La. L¹⁴² (L.O. 1933, nr. 303), waarbij gewijzigd en aangevuld is Legerorder 1921, nr. 391 (Ve B.U., pag. 790)¹⁾;

Heeft goedgevonden:

- A. aan te wijzen tot het geven der lessen in:
- a. het militaire tuchtrecht den Eerste-Luitenant der Infanterie *A. P. J. Berger*, werkzaam bij het Departement van Defensie;

¹⁾ Zie M.R.T. XVII, blz. 210.

Ook voor de officieren der zeemacht zijn de desbetreffende bepalingen op overeenkomstige wijze aangevuld.

b. kennis van de Wet op den Staat van Oorlog en Beleg; van de Inkwartieringswet en aanverwante wetten en van de uitvoeringsbepalingen op die wetten, den Kapitein van den Generalen Staf *G. J. Sas*, werkzaam bij het Departement van Defensie;

c. de Dienstplichtwet en de daarop gegeven uitvoeringsbepalingen, alsmede andere daarbij te pas komende wettelijke regelingen, den Administrateur, Hoofd der VIIe afdeeling van het Departement van Defensie *P. W. Oosterhoff* en den Administrateur-titulair bij die Afdeeling *E. Werdmüller von Elgg*;

d. de Bevorderings-, Pensioen- en Ambtenarenwetten en aanverwante wetten en de op die wetten gegeven uitvoeringsbepalingen, den Referendaris bij de IIIde Afdeeling B van het Departement van Defensie *J. Vennik* en de Hoofdcommiezen bij die Afdeeling *L. C. Rietveld* en *A. A. Lind*;

B. te bepalen, dat de lessen in de sub A gemelde vakken zullen worden gegeven in het gebouw van de Hoogere Krijgsschool te 's-Gravenhage, wekelijks des Dinsdags van 14 tot 17 uur en zulks met dien verstande, dat de eerste week zullen worden gegeven de lessen en de vakken sub *a* en *b* genoemd en in de tweede week, de lessen in de sub *c* en *d* vermelde vakken en in diezelfde afwisseling in de daarop volgende weken; de eerste les op Dinsdag 7 November 1933. ¹⁾

Bepaalt wijders, dat de verdeling van de behandeling der leerstof betreffende de wetten en voorschriften, genoemd sub *c* en *d*, in onderling overleg tusschen de aldaar genoemde Heeren zal geschieden en dat de rooster der lessen over de weken van het leerjaar te verdeelen, door de sub *a* t/m. *d* genoemde Heeren in onderling overleg zal worden vastgesteld.

Toespraak van den Heer P. W. Oosterhoff:

Mijne Heeren,

Ambtsbezigheden noodzaken den Minister van Defensie, op dit oogenblik elders te vertoeven. Ware die niet het geval, dan zou Zijne Excellentie thans vóór U hebben gestaan om U toe te spreken

¹⁾ Onder veel belangstelling van de zijde der officieren en in tegenwoordigheid van enkele genoodigden is op dien datum in het gebouw der Hoogere Krijgsschool namens den Minister van Defensie, die tot zijn leedwezen verhinderd was persoonlijk tegenwoordig te zijn, door den Heer Administrateur *P. W. Oosterhoff* vóór den aanvang van deze lessen eene rede gehouden ter uiteenzetting van het doel en de beteekenis daarvan voor de weermacht. Vervolgens voerde ook het woord *Mr. Schepel* als voorzitter der Commissie op wier voorstel de Minister deze lessen heeft ingesteld, alsmede de Ritmeester *Pieters* in opdracht van den Directeur der Hoogere Krijgsschool, die zelf wegens uitstедigheid niet aanwezig kon zijn. Eerstgenoemde beide redevoeringen zijn hierna opgenomen.

Daarna heeft de voor het geven van de lessen in het militaire tucht-recht aangewezen officier, eerste-luitenant *Berger*, zijn eerste les geopend met eene door alle aanwezigen met aandacht gevolgde voordracht, waarin hij op overtuigende wijze het groote belang van een gedegen kennis van het tucht-recht, in het bijzonder voor de gezagsdragers in leger en vloot, in het licht stelde.

ter opening van de cursussen in de kennis van militaire wetten, welke op het punt staan een aanvang te nemen. De Minister heeft mij verzocht, uitdrukking te geven van zijn spijt, hier niet tegenwoordig te kunnen zijn. Ik twijfel niet, of meer nog zult U het met mij betreuren, dat wij het bezielend woord van Zijne Excellentie moeten ontberen.

Mij valt thans de eer te beurt, uit naam van Zijne Excellentie eenige woorden tot U te richten. Allereerst roep ik U dan een hartelijk welkom toe. In het bijzonder moge ik dit brengen aan hen, die door hun aanwezigheid getuigenis afleggen van hun belangstelling in de instelling van deze cursussen. Ik veroorloof mij hierbij eenige namen te noemen en noem dan in de eerste plaats:

Mr. Schepel, Raadsheer in den Hoogen Raad, President van het Hoog Militair Gerechtshof en voorzitter van de commissie, welke den Minister van advies heeft gediend om te geraken tot duurzame versterking van den goeden geest in de weermacht en tot duurzame betere handhaving van de tucht; verder:

Schout-bij-Nacht de Wijs, voorzitter der examen-commissie voor uitgebreide rechtskennis van officieren en redacteur van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift;

Mr. Rollin Couquerque, Administrateur bij het Departement van Koloniën, Lector in het Militair Strafrecht aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam en, evenals Schout-bij-Nacht de Wijs, redacteur van genoemd tijdschrift;

Ritmeester Pieters, vertegenwoordiger van den Directeur van de Hoogere Krijgsschool; en

ten slotte de hoofden van een tweetal afdelingen van het Departement van Defensie, zijnde:

Mr. Krämer, Administrateur en Hoofd van de Juridische afdeling, en

Kapitein van den Generalen Staf van Weel, Hoofd van de afdeling Generale Staf.

Ook Schout-bij-Nacht de Graaff, Chef van den Marinestaf en Hoofd van de afdeling van dien naam, zou ons met zijn tegenwoordigheid hebben vereerd, ware hij niet op het laatste oogenblik verhinderd geworden.

Gij allen zult wel de verzekering willen aanvaarden, dat Uw aanwezigheid op hoogen prijs wordt gesteld.

Het denkbeeld om voor officieren cursussen in militaire wetten in te voeren, is uitgegaan van de commissie, welke de eer geniet, Mr. Schepel tot haar voorzitter te hebben. Vergis ik mij niet, dan ligt aan dit denkbeeld ten grondslag de gedachte, niet dat officieren in het algemeen geen kennis van militaire wetten zouden dragen, maar dat, indien hun kennis zou worden aangevuld met het een en ander, wat tot het eigendom behoort van enkele op sommige gebieden van wetgeving gespecialiseerde officieren en ambtenaren, dit van groot nut zou kunnen zijn voor onderscheidene belangen,

welke de officieren bij leger en vloot te behartigen hebben, belangen zoowel van de weerwacht als van hen, die daarvan deel uitmaken.

Was de aanvankelijke opzet, deze cursussen te maken tot een verlengstuk van den tweejaarlijkschen rechtsgeleerden cursus voor officieren aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, hoe langer hoe meer is de wenschelijkheid gevoeld, een grooter aantal officieren in de deelneming te betrekken. En tevens wordt de hoop gekoesterd, dat zij, die deze cursussen volgen, niet alleen met de hier vergaarde kennis hun voordeel zullen doen bij de uitoefening van de functies, welke zij later bij leger en vloot zullen bekleeden, maar ook, rechtstreeks of middellijk, tot verdere verbreiding van deze kennis zullen medewerken.

Het zal de commissie tot voldoening stemmen, dat haar voorstel bij den Minister is ingeslagen en Zijne Excellentie reeds spoedig tot verwezenlijking van het denkbeeld is overgegaan niet alleen, doch hierbij zelfs nog iets verder is gegaan dan het voorstel strekte. Met dit succes moge ik de commissie en bovenal haar hooggeschatten voorzitter mijn gelukwensch aanbieden.

Ook in ander opzicht dan ik reeds schetste zullen deze cursussen nut kunnen afwerpen. Bij sommige onderwerpen zullen vraagstukken aan de orde komen, die eigenlijk telkens opnieuw, wanneer zij zich in de praktijk voordoen, zich min of meer in de studiezône bewegen. Voor ons, departementale werkers, is er echter al heel weinig tijd voor studie te vinden. Er wordt dan in het geval, dat zich voordoet, wel een oplossing gevonden en misschien is deze oplossing ook wel de beste, die zich denken laat, doch er blijft ook wel eens eenige twijfel over, of men, indien de gelegenheid bestond zich verder in de zaak te verdiepen, tot dezelfde slotsom zou zijn gekomen.

Ik noem U als voorbeeld het vraagstuk van de lichaamslengte. Hoe lang behoort de militair te zijn:

op zijn minst en op zijn hoogst?

voor den dienst in het algemeen en voor den dienst bij verschillende korpsen?

voor het militair belang en voor zijn eigen belang?

Ziedaar vragen, die elk voor zich weer in andere vragen te splitsen zouden zijn. Nu moet ik U verklaren, nog nooit zoo gelukkig te zijn geweest, iemand te ontmoeten, die van dit vraagstuk alles afwist. Mij verwondert dit evenwel niet; reeds hierom niet, omdat hij, die het vraagstuk in zijn volle lengte en breedte wil doorgronden, medicus, anthropoloog, statisticus, wiskundige, militair en dienstplichtdeskundige, alles te gelijk zou moeten zijn.

Wat is nu mooier dan zulk een vraagstuk te kunnen voorleggen aan een kring van studeerenden, die elk voor zich vermoedelijk wel een deel van het terrein beheerschen. Om te beginnen, zal de medicus, dien wij het voorrecht hebben in ons midden te zien en die ook den dienstplichtcursus zal bijwonen, ongetwijfeld ons te hulp willen komen, opdat wij ons, voor zoover dit mogelijk is, een heldere voor-

stelling kunnen vormen van de factoren, die den lengtegroei beheerschen. Een ander zal zich weer met een ander onderdeel van het vraagstuk onledig willen houden en zij, die in de practijk van den dienst leven, zullen vooral de eischen van den dienst in het geding willen brengen. Op deze wijze zullen niet alleen de deelnemers aan den cursus iets van den docent kunnen opsteken, maar zullen wij allen te zamen zoeken naar wat ik maar zal noemen den grootsten gemeenen deelnemer en zoo klaarheid kunnen brengen, waar thans, nu ja, geen duisternis heerscht, maar dan toch wat meer licht niet overbodig zou zijn.

Een ander, evenzeer veelzijdig, onderwerp is het sterkteverloop. Ik wil echter de verleiding weerstaan om op dit oogenblik daarop verder in te gaan en meer van deze onderwerpen te noemen, doch hoop, dat deze korte schets voldoende mag zijn om voor de deelnemers aan de cursussen het vooruitzicht te openen, dat er bij de lessen nog iets meer en iets anders te doen zal zijn dan het ontleden van artikelen, paragrafen en wat dies meer zij.

Het spreekt vanzelf, dat met het instellen van de cursussen alleen het doel nog niet is bereikt. De groote vraag is thans, hoe docenten en leerlingen zich zullen ontpoppen. En ik wil gaarne erkennen, dat we het zwaartepunt in de eerste plaats bij de docenten moeten zoeken.

's Ministers keus is gevallen op officieren en ambtenaren, wier dagelijksche werkkring zich beweegt op het gebied van de te behandelen stof. Wij mogen dus aannemen, dat zij de stof meester zijn en tevens in staat zullen wezen om bij de theorie ook de practijk, zooals deze bij de ten departemente tot oplossing komende vraagpunten naar voren komt, in het volle licht te plaatsen. Intusschen sluit het beheerschen van de materie nog niet in zich, dat zij ook de kunst verstaan, hun kennis op anderen over te planten. Neemt men hierbij in aanmerking, dat wij bureaumenschen bij onze dagelijksche bezigheden onze kracht meer hebben te zoeken in het voeren van de pen dan in het gesproken woord, dan ligt het voor de hand, dat wij in de taak, die ons wacht, nog eenigszins zullen moeten pokken en mazelen. Laten wij hopen, dat wij deze kinderziekten spoedig te boven zullen zijn en het uithoudingsvermogen van de toehoorders niet aan een te zware proef behoeven te onderwerpen.

Van één ding houd ik mij overtuigd: dat het geen der docenten aan de noodige toewijding zal ontbreken en dat zij zich gaarne zullen beijveren om van hetgeen zij in hun ambtelijken werkkring aan kennis vergaren, anderen deelachtig te maken.

Een beroep te doen op de toewijding van de deelnemers aan de cursussen, — ik vertrouw, dat dit ternauwernood noodig zal zijn, dit te meer omdat het aanbod de vraag heeft overtroffen en sommige officieren ditmaal zelfs teleurgesteld zijn moeten worden wegens de begrensde klassesterkte. Het ligt evenwel in 's Ministers bedoeling om de cursussen om de twee jaren met een aantal nieuwe deelnemers voort te zetten en zoo zal wellicht aan hen, die thans niet konden

worden toegelaten, een volgenden keer de thans ontbrekende gelegenheid alsnog verschaft kunnen worden.

Een verheugend verschijnsel is, dat verscheidene deelnemers door den aard van hun vroegeren of tegenwoordigen werkkring reeds over een min of meer uitgebreide kennis en ervaring beschikken in het vak, waarin zij de lessen gaan volgen. Het zou mij niet verwonderen, indien deze kennis en ervaring hen heeft gebracht tot het inzicht, dat het onderwerp voor hen nog niet uitgeput is, en de begeerte heeft wakker geroepen om hun kennis verder te verdiepen. Een waarborg te meer, dat het niet alleen de docent zal behoeven te zijn, die iets aan anderen heeft te leeren, en dat de gedachtenwisseling, welke aan de lessen zal kunnen worden verbonden, op een hoog peil zal kunnen staan.

Laten wij, studeerenden en docenten, met vereende krachten het doel van deze cursussen nastreven en zorgen, dat Zijne Excellentie de Minister van Defensie in zijn verwachtingen niet wordt beschaamd.

Ik dank U voor Uw aandacht en zou thans gaarne het woord willen geven aan Mr. SCHEPEL.

Rede van Mr. Schepel:

Mijne Heeren,

Ik wil deze gelegenheid aangrijpen om mijne groote erkentelijkheid uit te spreken voor de uitnoodiging, die mij namens Zijne Excellentie den Minister van Defensie is geworden, om deze bijeenkomst tot opening van de cursussen in het militaire tuchtrecht en in andere voor officieren belangrijke wetten bij te wonen. Aan die uitnoodiging heb ik gaarne gevolg gegeven, al ware het alleen maar, omdat het hier geldt de uitvoering op onbekrompen schaal en reeds zoo spoedig van een denkbeeld, dat den Minister aan de hand is gedaan door de in Februari j.l. door Zijne Excellentie ingestelde Commissie, waarvan ik de eer heb Voorzitter te zijn. Gij zult begrijpen, dat de verwezenlijking van dit denkbeeld de geheele Commissie en mij tot voldoening strekt. Wij hadden ons de vraag gesteld, of aan de handhaving van een goede krijgstuicht door de gezagsdragers in het algemeen wel die zorg wordt besteed, welke dit zeer belangrijke onderwerp verdient, en of de belangstelling in de Weermacht voor het tuchtrecht wel voldoende is. En wij meenden die vraag in ontkennenden zin te moeten beantwoorden. Niet enkel de diep treurige gebeurtenissen in Nederlandsch-Indië, maar ook langer geleden gebeurtenissen hier te lande, waarbij de gezagshandhaving in het gedrang is gekomen, brachten ons tot deze ontkennende beantwoording.

Naar onze meening wordt aan de opleidingsinrichtingen voor beroeps- en reserve-officieren aan het tuchtrecht genoeg aandacht en tijd gewijd om den jongen officier zijn loopbaan met voldoende kennis te doen aanvaarden en een voldoende grondslag te vormen voor zijn verderen diensttijd, om die kennis tot grootere ontwikke-

ling te brengen. Maar daarbij blijft het dan ook en behoorde het niet te blijven. Bij de voortgezette opleiding der officieren diende te worden gezorgd, dat, aan de hand van de praktijk, de van de opleidings-inrichtingen medegekrege onderbouw regelmatig verder werd ontwikkeld. En juist daar wringt de schoen. Aan het tuchtrecht wordt bij die voortgezette opleiding over het algemeen geen aandacht meer besteed; het valt, om het zoo uit te drukken, van stonden aan onder de tafel en blijft daar rusten tot tijd en wijle, dat de officieren in eene positie zijn gekomen, die hen dwingt het wederom ter hand te nemen. Maar dan ontwaren zij tot hun ongeluk, dat zij in de praktijk moeilijkheid ondervinden met wat hun jaren geleden is bijgebracht, wat dan soms ook niet meer up to date is en is verdrongen door de vele zuiver militaire vakken, die al die jaren hunne belangstelling hebben in beslag genomen. Uit eigen, vrije liefhebberij dan nog in te halen wat men zoolang heeft verzuimd, is voor velen te bezwaarlijk en het gevolg is, dat men tracht zich er door te redden en al tevreden is, indien men geen misslagen begaat. Maar aldus moet men te kort schieten in de handhaving van het gezag en in leiderschap.

Wij hebben daarom den Minister geadviseerd de voortgezette opleidingen dienstbaar te maken aan voortgezette beoefening onder bekwame en in de praktijk geoefende leerkrachten van het tuchtrecht en andere, eveneens van belang zijnde onderwerpen en om daarvoor tijd en gelegenheid te scheppen. Worden op die wijze kernen van officieren opgeleid, dan zullen deze hun kennis in de Weermacht verder verspreiden en belangstelling wekken, die nu in ernstige mate blijkt te ontbreken. Trouwens het is verheugend te constateeren, dat in den laatsten tijd voor het tuchtrecht weer belangstelling is ontstaan. Ik denk hier niet zoozeer aan het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, dat steeds in deze richting werkzaam is geweest, en dat, dank zij een ministerieelen maatregel, die ook weer op advies van onze Commissie is genomen, in de handen zal komen van allen, die strafbevoegdheid hebben. Ik denk aan boeken over militair tuchtrecht, die zijn verschenen, zooals het bekende werk van de drie officieren; aan de nieuwe rubriek in den Militairen Spectator; aan de moeite, die leden van het Hoog Militair Gerechtshof, bijgestaan door zijnen bekwamen waarnemenden Griffier, zich in de laatste jaren hebben gegeven om hen, die in opleiding zijn voor het diploma voor meer uitgebreide rechtskennis, ook praktisch te bekwamen in het tuchtrecht, waarover het Hof in hoogste instantie uitspraak doet.

Mogen deze cursussen die groeiende belangstelling nog meer aanwakkeren onder de leiding van de bekwame en ervaren leerkrachten, die daaraan hunne beste krachten willen wijden. Het is een groot belang voor de Weermacht, dat de proef, die staat genomen te worden en waarvoor — ook dat strekt tot verheugenis — meer deelnemers dan al dadelijk geplaatst konden worden, zich hebben aangemeld, zal slagen. Moge dit zoo zijn.

Vrijdenkers Vereeniging „De Dageraad”.

*Ministerieele beschikking van 14 November 1933,
IIde Afd. B, nr. 12.*

(Zie ook L.O. 1933, nrs. 59 en 79.) ¹⁾

Legerorders 1933, Nr. 351.

Ter kennis wordt gebracht, dat aansluiting bij of eenigerlei steunverleening aan de *Vrijdenkers Vereeniging „De Dageraad”*, in strijd is met de plichten van den militairen ambtenaar, en dien ambtenaar derhalve verboden.

Militaire belangenvereeningen.

Blijkens L.O. 1933, Nrs 352 en 367 heeft de Minister van Defensie naar aanleiding van een door die Vereenigingen ingediend verzoek — in afwachting van de verleening der Koninklijke goedkeuring op de Statuten — *voorloopig* toegelaten als militaire belangenvereening in den zin van het Reglement militaire belangenvereeningen ²⁾:

- a. de *Nederlandsche Roomsche Katholieke Onderofficieren Vereeniging „Sint Martinus”*;
- b. de *Christelijke Sociale Onderofficieren Vereeniging*.

Handhaving van de krijgstuicht

Departement van Defensie.

IIde Afd. B. Nr. 53.

's-Gravenhage, 4 September 1933.

Onderwerp:

Handhaving van de krijgstuicht.

In verscheidene garnizoenen is vastgesteld, dat onder de met bewegingsvrijheid uit de kazernes vertrokken militairen de gewoonte is ingeslopen, om zich langs de groote verkeerswegen te posteerden, met het kennelijk — veelal door armgezwaai nog verduidelijkt — doel,

¹⁾ M.R.T. XXVIII, blz. 528, XXIX, blz. 2. Red. M.R.T.

²⁾ Zie ook hiervóór, blz. 211. Red. M.R.T.

Op blz. 211 hiervóór namen wij ook eene beschikking op van den Minister van Defensie, gericht aan het Hoofdbestuur van „Ons Belang”, houdende verbod om andere militaire belangenvereeningen in de besprekingen van het vereenigingsorgaan te betrekken.

Naar ons later is gebleken is gelijk schrijven óók gericht tot de besturen van verschillende andere vereeningen, welke een eigen orgaan uitgeven.

Red. M.R.T.

om de aandacht van passerende automobilisten te trekken en door dezen in hun voertuig te worden medegenomen.

Dergelijk optreden acht ik niet overeenkomstig de waardigheid van den militairen stand en schadelijk voor het aanzien van de weermacht, en derhalve met een goede krijgstucht onverenigbaar.

(Artt. 1 en 16 (1), j^o art. 8 (4) R.K.).

Voor zooveel de na te noemen maatregelen Uwerzijds niet al reeds zijn genomen, verzoek ik U, in het belang van de handhaving van een goede krijgstucht, ieder Uwer voor wat zijn garnizoen betreft, aan den geschetsten misstand onverwijld paal en perk te stellen door, overeenkomstig het bepaalde in art. 6 (2) van het Reglement op den garnizoensdienst:

1°. aan alle militairen van het garnizoen het aanwenden van dergelijke pogingen tot mederijden, om redenen ontleend aan de krijgstucht, te verbieden;

2°. op de stipte naleving van dat verbod orde te doen stellen door, door de troepen te geven, patrouilles van voldoende aantal en sterkte.

Het op rijwielen plaatsen van een of meer der bedoelde patrouilles zal overweging verdienen, in de eerste plaats omdat het geschetste euvel ook is geconstateerd tot verscheidene kilometers buiten de garnizoenen, en voorts omdat de dan te verkrijgen grootere arbeidssfeer mede dienstbaar zal kunnen worden gemaakt aan een doeltreffend optreden tegen de afwijkingen van de tenue (open kragen, open veldjassen, e.d.), zooals vele militairen die zich, zoodra zij buiten het garnizoen en zonder direct toezicht zijn, tot schade van de krijgstucht en van het aanzien van de weermacht plegen te veroorloven.

Hoewel mag worden verwacht, dat bij doeltreffend toezicht als vorenbedoeld, het vereischte resultaat spoedig zal worden verkregen, zal dat toezicht nimmer geheel achterwege mogen blijven, zoowel omdat het bestreden euvel gemakkelijk opnieuw kan insluipen, als omdat elke nieuwe lichtingsploeg te zelfder zake aanvankelijk weer verscherpt toezicht zal vorderen.

De garnizoenscommandanten zullen derhalve de intensiviteit van het uit te oefenen toezicht van week tot week naar de hun bekende omstandigheden en behoefte hebben te bepalen.

Overeenkomstig de door den
Minister geparafeerde minute.

De Minister van Defensie,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
R. E. KRAMER, L.S.G.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Art. 50 juncto art. 70 Wet Krijgstucht.

Het geval heeft zich voorgedaan dat een dienstplichtig militair, gestraft met 14 dagen verzuwaard arrest wegens het uiten van een ongegrond geoordeelde klacht over een bij den middagmaaltijd verstrekte portie vleesch, deswege zijn beklag deed, welk beklag door den meerdere van den strafoplegger echter ongegrond werd bevonden. De gestrafte heeft zich bij die beslissing neergelegd, dus niet de eindbeslissing van het H.M.G. ingeroepen.

Dáárna rees bij een hoogereren meerdere twijfel of de strafoplegger in dit geval wel een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik had gemaakt van de hem toegekende strafbevoegdheid en deed zich alzoo de vraag op, of die hogere chef nu alsnog bevoegd was om, met toepassing van art. 50 W.K. wijziging te brengen in straf of strafreden. Hij verzocht dienaangaande het oordeel van den Minister van Defensie en zette daarbij in een uitvoerige memorie zijn eigen opvatting over deze vraag uiteen.

De steller dezer memorie was van meening, op grond van art. 70 W.K., dat ook in een dergelijk geval, indien althans het H.M.G. niet in de zaak gemoed wordt, toepassing van art. 50 noodig kan zijn. Wel was het hem bekend dat de rechtspraak heeft uitgemaakt, dat de bevoegdheid bedoeld in laatstgenoemd artikel, niet meer mag worden uitgeoefend nadat de gestrafte beklag heeft gedaan, doch hij meende dat dit verbod alleen betrekking had op den *oorspronkelijken strafoplegger*. Een andere opvatting zou tengevolge hebben, dat de plicht in art. 70 opgelegd, beperkt zou zijn tot den lageren chef, n.l. den meerdere die het beklag heeft behandeld.

De memorie wijst er verder op dat het gewenscht is 's Ministers oordeel te kennen, omdat de mogelijkheid bestaat dat ook de Minister zelf geroepen kan worden om te beslissen. Gesteld dat een hogere chef in een geval als hierboven beschreven, art. 50 toepast, straf en (of) strafreden wijzigt ten gunste van den gestrafte en daarbij het beleid van den strafoplegger bepaaldelijk afkeurt. Deze zou dan, meent de steller der memorie, gebruik kunnen maken van de hem in art. 71 W.K. toegekende bevoegdheid, in welk geval de Minister van Defensie zou moeten beslissen, en dus ook zijn oordeel zou moeten uitspreken over de vraag, of het geoorloofd was in dat geval van art. 50 gebruik te maken.

Mogelijk zou het dan ten slotte nog kunnen zijn dat de opvatting van den Minister en die van het H.M.G. — indien n.l. de gestrafte de eindbeslissing van het Hof had ingeroepen — niet overeenkwamen.

De Minister van Defensie heeft bij beschikking van 26 September 1933 bovengenoemd verzoek beantwoord.

Na te hebben vooropgesteld dat de opgeworpen vraagpunten eenerzijds den *gestrafte*, anderzijds den *strafoplegger* betreffen en deze beide zijden der zaak scherp zijn te onderscheiden, zet de Minister zijne zienswijze volgenderwijze uiteen:

„A. DE GESTRAFTE.

De gestrafte heeft een recht van beklag. Zoodra hij den wensch om van dat recht gebruik te maken, heeft kenbaar gemaakt, is zijn zaak in handen gekomen van de daarvoor in § VI der W.K. aangewezen beklagrechters, d.z. de in artikel 61 W.K. bedoelde meerdere en eventueel, na ingeroepen eindbeslissing, het Hoog Militair Gerechtshof.

Bedoelde § VI der W.K., regelende het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straffen, verleent uitsluitend aan de beide genoemde beklagrechters de bevoegdheid om, nemende (eind) beslissing op het beklag, in de strafoplegging wijziging te brengen of deze te niet te doen.

De beklagrechter ontleent die bevoegdheid aan artikel 65, laatste lid, en artikel 66 W.K. (het H.M.G. juncto artikel 68, eerste lid, W.K.) en *niet* aan artikel 50 W.K., welks plaatsing in § IV, en *niet* in § VI der W.K., n.m.m. tot geen andere conclusie kan leiden, dan dat het artikel betrekking heeft op ingrijpen van de daarin genoemde meerderen *buiten het geval* dat de gestrafte gebruik heeft gemaakt van zijn recht tot beklag.

Een niet te aanvaarden consequentie van de in de Memorie verdedigde opvatting zou zijn, dat de hogere chef, die nà ingebracht beklag van de bevoegdheid tot wijziging ex artikel 50 W.K. gebruik zou maken, de opgelegde en bij eerste beklag-instantie al of niet gehandhaafde straf, zou kunnen verzwaren, een bevoegdheid, welke het Hof, bij eindbeslissing, zich zelf waarschijnlijk niet eens zou toekennen (zie aant. 4 ad. art. 66 W.K. in het handboek „De practijk van het militaire tuchtrecht”).

Dezelfde opvatting zou dan ook kunnen leiden tot de al te vreemde figuur, dat de hogere chef, nadat de eerste beklagrechter een beklag gegrond bevonden en dus de strafoplegging te niet gedaan zoude hebben, alsnog tusschen beide kwam en zijnerzijds ter zake van hetzelfde feit weer straf zou gaan opleggen.

Trouwens de slotoverweging van de op blz. 115 van het handboek „De practijk van het militaire tuchtrecht” aangehaalde beschikking van het H.M.G. van 19 October 1926, wijst er m.i. op, dat het Hof met het ingrijpen van hogere chefs, in zaken waarover beklag is ingebracht, niet accoord zou gaan.

Dat voor den gestrafte diens zaak met de eindbeslissing van het H.M.G. definitief van de baan is, wordt naar ik meen door niemand betwijfeld. Zooals uit het vorenstaande zal zijn gebleken, ben ik van oordeel, dat de hogere chefs zich ook zullen hebben neer te leggen bij het geval, dat zij de door den in art. 61 W.K. bedoelden meerdere ten aanzien van de strafoplegging genomen beslissing, waarin de ge-

strafte berustte, onjuist achten. En dat zullen zij des te gereeder kunnen doen, nu de gestrafte zelf met de beslissing op zijn beklag tevreden is, althans geen aanleiding vond om zijn zaak nog in tweede instantie door het H.M.G. te doen behandelen.

Hoewel de Jurisprudentie op dit stuk nog niet geheel volledig is, ben ik op grond van het vorenstaande, nochtans van oordeel dat het, zoolang van een tegenovergestelde opvatting van het H.M.G. niet blijkt, de voorkeur verdient, dat, *indien over de opgelegde straf beklag is gedaan*, andere chefs dan de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere nemende beslissing op het beklag, zich ten aanzien van de onderwerpelijke strafoplegging onthouden van de aan art. 50 W.K. te ontleenen bevoegdheid tot wijziging of tenietdoening.

In dit verband zij tenslotte nog aangeteekend, dat in het eerste lid van het overigens met art. 50 W.K. gelijkkluidend art. 44 van het Ontwerp Wetboek van krijgstucht voor Nederlandsch-Indië (M.R.T. XXVIII, blz. 481) is toegevoegd het voorbehoud „indien over de opgelegde straf geen beklag is gedaan”. In de M. v. T. wordt te dier zake het volgende opgemerkt:

„Met de indiening van het beklag is de zaak van het zuiver militaire terrein overgegaan naar het terrein van het beklag en slechts „de beklagrechtter is vanaf dat oogenblik bevoegd om wijziging te „brengen in de opgelegde straf en in de omschrijving van de „strafreden.”

Uitgaande van het standpunt dat, na ingebracht beklag, aan art. 50 W.K. geen bevoegdheid tot wijziging of tenietdoening van de strafoplegging meer kan worden ontleend, springt het groote belang, dat is gelegen in een nauwkeurige opvolging van het bepaalde in art. 138 (6) I.D.K.L., deel A, in het oog, en niet minder de noodzakelijkheid dat de hoogere chefs, die aldus kennis nemen van de in hun ressort opgelegde straffen, deze *terstond* in beschouwing nemen en toetsen aan de eischen van een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik van de strafbevoegdheid door de betrokken strafopleggers (art. 70 W.K.), opdat zij desnoodig, met gebruikmaking van de aan art. 50 W.K. te ontleenen bevoegdheid, kunnen ingrijpen, vóórdat de gestrafte de gelegenheid heeft beklag in te brengen (zie art. 62, eerste lid, W.K.).

B. DE STRAFOPLEGGER (en eventueel andere bij de zaak betrokken meerderen).

Kan dus, na ingebracht beklag, het afwijkend oordeel over de strafoplegging van andere hoogere chefs dan de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere, nemende beslissing op het beklag, niet meer leiden tot eenig gevolg voor den gestrafte in den vorm van wijziging of tenietdoening van de opgelegde straf, geheel anders staat de zaak ten aanzien van de bij de strafoplegging — al dan niet als strafoplegger — betrokken meerderen. Te hunnen aanzien blijven de hoogere chefs, ongeacht een beklag van den gestrafte, steeds volkomen vrij, wanneer zij meenen dat zij ingevolge den plicht, welken art. 70

W.K. hen oplegt, de meerderen, die in de onderwerpelijke zaak onrechtvaardig, onverstandig of ongepast zijn opgetreden, ter verantwoording moeten roepen.

Uiteraard zullen de bedoelde chefs met het uitspreken van hun oordeel over het beleid der bij de zaak betrokken meerderen (daar- onder eventueel mede begrepen de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere) en met de aan hun ongunstig oordeel voor die meerderen te verbinden gevolg, dienen te wachten, totdat de klachtzaak volledig haar beslag zal hebben verkregen, hetgeen het geval is wanneer, hetzij de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere het beklag gegrond bevindt of de klager berust in diens gedeeltelijk gegrond- of ongegrond-verklaring van het beklag, dan wel nadat het H.M.G. zijn door den klager ingeroepen eindbeslissing zal hebben gegeven.

Ingeval 's Hofs eindbeslissing werd ingeroepen, zal er bovendien rekening mede zijn te houden, dat een eventuele afkeuring van het beleid van door het H.M.G. in zijn klachtbeschikking betrokken meerderen, haar grond moet vinden in de op die meerderen betrekking hebbende overwegingen in bedoelde beschikking (zie bijv. de Besch. H.M.G. van 15 Oct. 1931, vermeld in aant. 2 ad art. 68 W.K. in het handboek „De practijk van het militaire tuchtrecht”).

Welke maatregelen ten aanzien van de bedoelde meerderen krachtens art. 70 W.K. behooren te worden getroffen, valt a priori niet te zeggen. Het kan zijn een aanmerking, een ontevredenheidsbetuiging, een ongunstige beoordeeling, zelfs een krijgstuuchtelijke straf (zie bijv. Jur. I ad art. 70 W.K. in het handboek „De practijk van het militaire tuchtrecht”).

Deze maatregelen vallen echter *niet* onder art. 71 W.K. Dit artikel heeft — een gegeven order nu buiten beschouwing gelaten — zooals uit zijn tekst en ook uit art. 2 van het ter verdere uitvoering gegeven K.B. van 21 April 1922 (*Staatsblad* Nr. 204) naar voren komt, uitsluitend betrekking op het beklag van den *strafoplegger*, in het geval dat deze betrokken is in de „*uitspraak*”, wanneer, zooals dezerzijds nader is aangegeven (zie aant. 7 ad art. 71 W.K. in het handboek „De practijk van het militaire tuchtrecht”), in die uitspraak een blaam op den strafoplegger wordt geworpen of diens beleid bepaaldelijk wordt gewraakt.

Inderdaad is het mogelijk, dat de Minister van Defensie, krachtens het bepaalde in het laatste lid van art. 2 van het aangehaalde K.B. „naar bevind van zaken” beslissende op het beklag van een strafoplegger over een uitspraak van het H.M.G. waarin die meerdere als zoodanig is betrokken, nopens het beleid van dien strafoplegger uiteindelijk tot een andere zienswijze zou komen dan waarvan het Hof in zijn klachtbeschikking deed blijken. Het geval zal zich echter zelden voordoen, vooral nu het Hof zich tegenwoordig in zijn uitspraken bijna nimmer over het beleid van den strafoplegger uitlaat op zóó scherpe wijze, dat deze daaraan grond zou kunnen ontleenen om deswege, met gebruikmaking van de hem in art. 71 W.K. geschonken bevoegdheid, zijn beklag te doen.”

Gestrafte dienstplichtigen die, vóórdat hun straftijd is verstreken, met groot verlof moeten worden gezonden.

Eenigen tijd geleden werd een voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst gekomen dienstplichtige door zijn compagnies-commandant gestraft met 12 dagen streng arrest. Reeds den dag daarop meldde deze gestrafte zich ziek; twee dagen daarna werd hij in het militair hospitaal geneeskundig onderzocht met het gevolg, dat de chef van den Militairen Geneeskundigen Dienst ter plaatse hem tijdelijk ongeschikt verklaarde om den actieven militairen dienst te vervullen uit hoofde van eene ziekte waaraan de betrokkene reeds bij zijne opkomst onder de wapenen lijdende bleek te zijn. Naar het oordeel van genoemden Chef viel de man in de termen om onverwijld in het genot van groot verlof te worden gesteld. Hetgeen ook is geschied.

Dit geval gaf den Commandant der IVde Divisie aanleiding om, gelet op de belangen der krijgstucht, de aandacht van den Minister van Defensie te vragen voor de wenschelijkheid om bij het zenden met groot verlof bij tijdelijke ongeschiktverklaring rekening te houden met opgelegde straffen en tevens om 's Ministers beslissing te verzoeken betreffende de vraag, hoe gehandeld dient te worden — indien een gestrafte toch huiswaarts moet worden gezonden — met de tenuitvoerlegging van het niet ondergane deel der opgelegde straf.

De Minister heeft zijne zienswijze doen kennen in de ondervolgende, aan den Commandant van het Veldleger toegezonden beschikking:

Departement van Defensie
IIde Afd. B No. 112.

's-Gravenhage, 21 October 1933.

Onderwerp:
Toepassing van het tuchtrecht.

De kennisneming van den brief van den Commandant der IVde Divisie van 1 September 1933, nr. 1628 A, met twee bijlagen (in afschrift bijgevoegd; den I.G.D.L. bereids in afdruk toegezonden), geeft mij aanleiding het volgende onder Uw aandacht te brengen.

In de eerste plaats komt, naar ik meen, uit dien brief naar voren de noodzakelijkheid van wederzijds ter hand te nemen samenwerking tusschen de troepencommandanten eenerzijds en den militairen geneeskundigen dienst anderzijds.

In gevallen als het onderwerpelijke vindt die samenwerking haar grondslag in de mededeeling, namens den troepencommandant, in het ziekenregister (art. 34, eerste lid, I.D.K.L., deel A), dat de zich ziek gemeld hebbende militair is gestraft met streng, e.q. verzuwaard arrest.

Vervolgens mag worden verwacht, dat de behandelende officier van gezondheid, e.q. de chef van den militairen geneeskundigen

dienst ter plaatse, bij de overweging van zijn beslissing, na onderzoek van den betrokken militair, zich mede ten volle rekenschap geeft van den invloed, welke die beslissing zal hebben op de tenuitvoerlegging van de opgelegde straf, m.a.w. op de handhaving van de krijgstuucht.

Daarbij zal dus o.m. aandacht behooren te worden gewijd aan:

- 1e. de omstandigheid dat de straf van karakter geheel verandert, wanneer ze verder wordt ondergaan in een ziekeninrichting;
- 2e. de mogelijkheid om, krachtens art. 11 W.K., j^o het K.B. van 21 April 1922, Stbl. No. 205 (V.W. blz. 349) in verband met den lichaamstoestand van den met verzwaaard of streng arrest gestraften militair, wijziging te brengen in de plaats waar en in de wijze waarop de straf zal worden ondergaan.

Anderzijds ligt het op den weg van den troepencommandant om in gevallen, als waarover het hier gaat, de onmisbare samenwerking te bevorderen door — bij voorkeur persoonlijke — bespreking met den behandelenden officier van gezondheid, in den zin als aangegeven in art. 34, vijfde lid, I.D.K.L., deel A.

Doch ook bij volledige samenwerking als bovenbedoeld, zal zich tenslotte het geval kunnen voordoen — en hiermede kom ik dan meer bepaaldelijk tot de door den divisiecommandant onder mijn aandacht gebrachte aangelegenheid — dat de chef van den militair geneeskundigen dienst, na alle erbij betrokken belangen te hebben overwogen, uiteindelijk komt tot de beslissing, of, zoo men wil, tot den dringenden raad, den betrokken gestraften militair ten spoedigste in het genot van groot verlof te stellen.

Hoewel art. 28 W.K. geen twijfel laat nopens de wettelijke bevoegdheid van den troepencommandant om nochtans het vertrek met groot verlof van den met arrest gestraften militair op te schorten tot nadat de straf volledig zal zijn ondergaan, en de artn. 36, eerste lid, sub *c* der Dienstplichtwet en 5, vijfde lid, sub *b*, der Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905, bedoelde bevoegdheid ook uitstrekken ten aanzien van alle andere krijgstuuchtelijke straffen, kunnen de overige bij de zaak betrokken belangen het onmiddellijk vertrek met groot verlof vorderen.

Het geval dat beklag is ingediend nu buiten beschouwing gelaten, zou voor den strafoplegger en diens chefs de mogelijkheid bestaan om, krachtens hun aan art. 50 W.K. te ontleenen bevoegdheid, de verdere tenuitvoerlegging van de straf te schorsen, dan wel de strafoplegging te wijzigen of (c.q. gedeeltelijk) te niet te doen.

Ik ben echter van oordeel, dat noch het een, noch het ander aanbeveling kan verdienen. Schorsen niet, omdat daarmee de verdere tenuitvoerlegging zou worden verschoven naar een ver-verwijderd tijdstip en dus het beginsel, tot uitdrukking gebracht in art. 55 W.K., eerste lid, zou worden miskend. Voor wijziging (i.e. uiteraard verlichting) of tenietdoening van de opgelegde straf bestaat, wanneer op het gepleegde feit dat tot de bestraffing aanleiding gaf, geen nieuw licht is gevallen en van een onjuist gebruik van de

bevoegdheid tot strafoplegging niet is gebleken, geen goede grond.

Het verdient daarom naar mijn meening de voorkeur om het bovenbedoelde geval, waarop mede de brief van den divisiecommandant betrekking heeft, aan te merken als een „buitengewone omstandigheid”, waaraan, krachtens het bepaalde in art. 53 W.K., j^o het K.B. van 7 Juli 1922, Stbl. no. 437 (V.W. blz. 374), de betrokken meerdere, bedoeld in art. 39, sub 3°, W.K. en diens chefs, de bevoegdheid kunnen ontleenen om vrijstelling van het nog niet ten uitvoer gelegde gedeelte van de straf te verleenen, onder aantekening van deze vrijstelling in de straflijst, als bepaald in punt 11 van Bijlage C, I. D. K. L., deel A.

Zooals ook in de Toelichting van het K.B. van 7 Juli 1922, Stbl. no. 437 (V.W. blz. 374) tot uiting is gebracht, draagt deze vrijstelling het karakter van een *gratie*, d.w.z. de strafoplegging blijft in wezen.

Het wil mij nuttig voorkomen, indien U de tot straffen bevoegde meerderen in Uw dienstkring op de hoogte stelt van het door den Commandant der IVde Divisie onder mijn aandacht gebrachte vraagpunt en van mijn vorenontwikkelde zienswijze daaromtrent, opdat zij daarmede in voorkomend geval rekening zullen kunnen houden.

Ik zal het voorts op prijs stellen, wanneer U, tot gelijk doel, de rechtstreeks onder mij ressorteerende, niet tot het Veldleger behorende, autoriteiten wilt inlichten.

Tenslotte noodig ik U uit mij in kennis te stellen met het door U aan deze zaak verleende gevolg.

De Minister van Defensie,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
C. P. VAN GINKEL.

Openbaarheid terechtzittingen Zeekrijgsraden.

161. VRAAG van den heer De Dreu (ingezonden 15 April 1933).¹⁾

Volgens persberichten was de zeekrijgsraadszitting, gehouden op 11 April j.l. in de marine-kazerne te Soerabaja ter berechting van eenige dienstweigeraars, *niet* openbaar, waaronder blijkbaar moet worden verstaan, dat noch publiek noch de pers tot de zitting is toegelaten.

Aangezien de wetgever bij de krijgsraadszittingen „een zoo ruim mogelijke, zoo ver mogelijk gaande openbaarheidsregeling” (T.K. zitt. 1911-'12, Handelingen blz. 2692) heeft gewild en met de woorden „met open deuren” in artikel 118 R.Z. geenszins heeft be-

¹⁾ De Aanhangsels van de Handelingen van den Volksraad zijn pas in September hieraanvolgend hier te lande ontvangen. Red. M.R.T.

doeld aan het beginsel der op straffe van nietigheid voorgeschreven openbaarheid te tornen, doch alleen heeft beoogd rekening te houden met de mogelijkheid, dat zee krijgsraadszittingen buiten het Rijk worden gehouden aan boord van varende oorlogsschepen, veroorlooft steller zich, onder verwijzing naar een desbetreffend artikel in „De Indische Courant” van 4 April j.l., aan te dringen op spoedige beantwoording van de volgende vragen:

- a. Is de Regeering niet van meening, dat de bij de behandeling van het ontwerp-R.Z. aan de Tweede Kamer gedane mededeeling, dat „de terechtzittingen na invoering van de bij dit wetsontwerp voorgestelde wijzigingen (moeten) worden gehouden in lokalen, waar gelegenheid is om het publiek te ontvangen”, evenzeer voor zee krijgsraadszittingen h.t.l. als voor zittingen van den zee krijgsraad te Den Helder geldt?
- b. Is de Regeering niet van oordeel, dat zee krijgsraadszittingen, welke h.t.l. aan den wal worden gehouden, niet minder openbaar mogen zijn dan wanneer die zittingen te Den Helder plaats zouden hebben en dat — behoudens de wettelijke uitzonderingen om gewichtige redenen, ontleend aan de openbare orde of de zedelijkheid — tegen openstelling van krijgsraadszittingen op Hr.Ms. oorlogsschepen h.t.l. voor publiek en pers alleen dan bezwaar kan worden gemaakt als die schepen niet aan den wal gemeerd liggen?
- c. Is de Regeering niet van oordeel, dat een zitting met open deuren in een marine-kazerne h.t.l. slechts dan in overeenstemming met de wettelijke bepalingen wordt gehouden als aan publiek en pers toegang tot die kazerne wordt verleend?

Bij ontkennende beantwoording van een of meer der vorenstaande vragen zal steller gaarne worden ingelicht welke argumenten de Regeering daarvoor meent te kunnen aanvoeren, terwijl hij bij bevestigende beantwoording van die vragen gaarne zal vernemen of stappen zullen worden gedaan om te voorkomen, dat bij de volgende krijgsraadszittingen het openbaarheidsbeginsel opnieuw geweld wordt aangedaan.

Ten slotte moge hij de vraag stellen of naar het oordeel der Regeering de in de wet beoogde ruime mate van openbaarheid al dan niet medebrenge, dat dag en uur van de te houden krijgsraadszittingen tijdig worden bekend gesteld.

ANTWOORD DER REGEERING (ingezonden 30 Mei 1933).

Bij tweede nota van wijziging (Bijl. Hand. Staten-Generaal 1909/1910, Ond. 17 — st. 2, ad art. 111a) is de bepaling, welke voorschreef dat rechtsgedingen steeds in het openbaar zouden moeten worden gehouden, gewijzigd in dien zin, dat slechts de zittingen binnen het Rijk in het openbaar en elders met open deuren zouden worden gehouden.

De door den steller van de vraag vermelde mededeeling, dat „de terechtzittingen na invoering van de bij dit wetsontwerp voor-

„gestelde wijzigingen (moeten) worden gehouden in lokalen, waar „gelegenheid is om het publiek te ontvangen” komt voor in de memorie van antwoord (Bijl. Hand. 1904—'05, Ond. 25, stuk 1, blz. 6) ingezonden op 4 Augustus 1905. Zij dateert derhalve van voor de vorenbedoelde, eerst in 1910 aangebrachte wijziging, zoodat die mededeeling, welke blijkens de daarop volgende zinnen verband hield met de in te voeren openbare zittingen, niet kan gelden voor de zeekrijgsraden hier te lande.

Op deze gronden kunnen de sub *a*, *b* en *c* gestelde vragen, in de formuleering welke zij daar hebben ontvangen, niet anders dan ontkennend worden beantwoord.

Intusschen is de maritieme autoriteit, rekening houdend met het feit, dat de zeekrijgsraad te Soerabaja zetelt in een lokaliteit van bescheiden omvang, welke niet is ingericht voor het toelaten van publiek en gelegen is op militair terrein, stellig bereid om het voorschrijf, dat de zitting (als regel) wordt gehouden „met open deuren” zoo goed mogelijk tot zijn recht te doen komen door ook anderen dan zij, die zich rechtens in de marinekazerne ophouden, tot deze inrichting toe te laten. Aan de toelating ontleenen deze personen dan vanzelfsprekend het recht zich naar de „open deuren” van de krijgsraadszitting te begeven. Ten aanzien van vertegenwoordigers van de pers is bereids aldus gehandeld.

Tegen het vooraf bekend stellen van datum en uur van de krijgsraadszittingen bestaat geen bezwaar. In verband met de beperkte toelating zal met rechtstreeksche inlichting van de verslaggevers, die vergunning hebben verkregen de marinekazerne tijdens de zittingen te bezoeken, kunnen worden volstaan.

(Aanhangsel van de Handelingen van den Volksraad betreffende het zittingsjaar 1932—1933. Blz. 66-67).

Sociaal-democraten in Duitschland in 's Rijks dienst geweerd.

In het „Marineverordnungsblatt” van 15 September 1933 troffen wij het volgende verbod van den Reichswerhminister aan:

228. Verbot von Beziehungen zur ehemaligen S.P.D. und K.P.D.

Der Reichsminister des Innern hat das nachstehende Schreiben unter Nr. IC 6260/2.8. am 11 August 1933 an die obersten Reichsbehörden gerichtet:

„Infolge des landesverräterischen Charakters der sozialdemokratischen Bestrebungen muss diese Partei als ebenso staatsfeindlich bewertet werden wie die Kommunistische Partei. Für die Beamten, Angestellten und Arbeiter des Reichs ist daher eine weitere Zugehörigkeit und jede auch nur lose Verbindung zu diesen Parteien unmöglich.

Ich bitte hiernach alle Beamten, Angestellten und Arbeiter

darauf hinzuweisen, dasz jede auch nur lose Beziehung zu den genannten Parteien verboten ist. Von denjenigen Personen, die diesen Parteien früher angehört haben, bitte ich eine schriftliche Erklärung zu fordern, dasz sie keinerlei Beziehung zu den beiden Parteien, ihren Hilfs- und Ersatzorganisationen und ihren Vertretern im Auslande mehr unterhalten. Sie sind darauf hinzuweisen, dasz falsche Angaben mit Dienstentlassung bestraft werden."

Dieser Erlass hat volle Gültigkeit für den Bereich der Wehrmacht. Ich beauftrage die Dienststellenleiter, seine Bekanntgabe an alle Beamten, Angestellten und Arbeiter zu veranlassen und von Personen, die den genannten Parteien früher angehört haben, entsprechende schriftliche Erklärungen einzufordern. Die Erklärungen sind zu den Personalakten zu nehmen.

Rechtsgeleerde studie bij de Zee- en Landmacht.

Aan de eerste-luitnants der Infanterie A. Groen en J. Gerritsen en aan den officier van administratie der 2e klasse bij de zeemacht T. Schaper is na daartoe in de maand November j.l. afgelegd examen, het getuigschrift voor meer uitgebreide kennis op het gebied der Rechtswetenschap uitgereikt.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om dezen heeren onze gelukwensen aan te bieden.

Aan de candidaten was, naast het mondeling onderzoek, ook weder een schriftelijke opdracht verstrekt. Zij werden in dato 11 October uitgenoodigd om vóór 31 October d.a.v. een beredeneerd antwoord in te zenden op één der vier ondervolgende vragen (naar keuze). Zij hebben tijdig aan die opdracht voldaan; allen hebben de vierde vraag gekozen.

1. Een omstandig antwoord wordt verzocht op de vraag, of een staat volkenrechtelijk aansprakelijk te stellen is voor een op zijn gebied uitgevoerde boycot van handel en industrie van een vreemden staat. Zoo ja, onder welke omstandigheden.

2. Verlangd wordt een gedetailleerd overzicht van de verschillpunten tusschen de in het Nederlandsch Staatsrecht bekende bijzondere rechtstoestanden onderling en in vergelijking tot den normalen rechtstoestand.

3. Verlangd wordt een critische beschouwing van de bestaande transitoire bepaling, vervat in art. 1, 2de lid Strafrecht; met inachtneming van de daaruit voortgevloeide rechterlijke beslissingen en wetenschappelijke opvattingen.

4. Welke is — militair-strafrechtelijk — de verhouding van de Zeemacht tegenover de Landmacht in Nederlandsch-Indië en, indien die verhouding niet goed geregeld is, welke wijzigingen zouden dan in de desbetreffende wettelijke voorschriften noodig zijn?

Beleid van de Regeering tegenover de S.D.A.P.

In het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer betreffende het Iste Hoofdstuk der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1934 komt o.a. in § 5, blz. 8, uitvoerig toegelicht, de volgende opmerking voor:

Van een volkomen onjuist inzicht getuigt volgens deze leden het beleid der Regeering jegens de S.D.A.P., zooals dat sedert het gebeurde met de *Zeven Provinciën* is gevoerd. Ten onrechte heeft men in Februari van dit jaar aan de S.D.A.P., het N.V.V. en de bonden van marinepersoneel aansprakelijkheid opgelegd voor de gebeurtenissen in Indië.

De Regeering heeft daarop in hare Memorie van Antwoord, blz. 29 en 30, het volgende geantwoord:

Dat men in Februari van dit jaar aan de S.D.A.P., het N.V.V. en de bonden van het marinepersoneel ten onrechte aansprakelijkheid heeft opgelegd voor de gebeurtenissen in Indië moet de Regeering ontkennen. Zij is van meening, dat de naar aanleiding van de gebeurtenissen in Nederlandsch-Indië tegenover de S.D.A.P. aangenomen houding gemotiveerd is. Uit die houding is het personeel voldoende duidelijk gebleken, welken kant de Regeering wenscht uit te gaan en dat heeft in hooge mate er toe bijgedragen, dat er rust gekomen is.

De Regeering is dan ook niet voornemens de getroffen maatregelen in te trekken of daarop ook maar gedeeltelijk terug te komen, althans niet zoolang niet alle twijfel, die tot de maatregelen aanleiding gaf, opgeheven is.

Met betrekking tot de houding van de Regeering tegenover de S.D.A.P. en aanverwante organisaties, zij voorts het volgende mededeeld.

De laatstelijk door het partijcongres der S.D.A.P. te Arnhem in het jaar 1931 bevestigde resolutie, waarin voorbehoud wordt gemaakt met betrekking tot het, op het tijdstip, dat het leven van den Staat door oorlogsgevaar wordt bedreigd, verleenen van medewerking aan de mobilisatie der weermacht, en de, in aansluiting aan die resolutie, door de leiding aanbevolen, „dappere ongehoorzaamheid” in bedoelde voor de Regeering meest moeilijke omstandigheden, gaven op zich zelf gereeden grond voor ernstigen twijfel aan de goede gezindheid van de S.D.A.P. en haar aanverwante organisaties ten opzichte van het wettig gezag.

De betreuwenswaardige gebeurtenissen op de vloot in Nederlandsch-Indië in het voorjaar 1933 en, zooals hieronder nader zal worden uiteengezet, onderscheidene andere daarmee verband houdende omstandigheden nadien, hebben bedoelden twijfel bevestigd. Door een en ander werd tevens duidelijk, dat het van sociaal-democratische zijde, met betrekking tot den strijd voor nationale ontwapening, o.m. aanbevolen „afknabbelen”, „uithollen” „ondermijnen” van de weermacht, meer dan een leuze is geweest.

Leidende en andere vooraanstaande figuren in de sociaal-democratische beweging hebben zich niet ontzien om, in woord en geschrift, binnen en buiten 's Lands vergaderzaal, een van de ernstigste misdrijven tegen den Staat, dat van muiterij, aanvankelijk goed te praten, althans niet af te keuren. Zij hebben voorts het recht van de Regeering om haar gezag, *desnoods* met middelen van geweld, te herstellen, niet aanstonds en niet onvoorwaardelijk erkend.

In het bijzonder ook de sociaal-democratische partijpers heeft, in onmiddellijke aansluiting aan het gebeurde op de vloot, haar reeds sinds verscheidene jaren ingeleide tuchtondermijnende en tegen het gezag der meerderen gerichte actie, op nog meer in het oog vallende wijze voortgezet. Door diezelfde pers werd, toen de Minister van Defensie zich genoodzaakt zag de met name genoemde sociaal-democratische bladen, om redenen ontleend aan de krijgstucht, van de oorlogsschepen en uit de kazernes te weren, aanstonds een poging ondernomen om dat verbod door de militairen te doen ontduiken, door de uitgave en colportage, in het bijzonder in Den Helder, van een nieuw blad *De Zeven Provinciën*, met een inhoud van overeenkomstige ontoelaatbare strekking. Deze poging tot ondergraving van het Overheidsgezag werd aangekondigd in den radio-omroep door den partijvoorzitter, die daarbij mededeelde, dat men bij eventueel verbod van het nieuwe blad op dezelfde wijze zou voortgaan, door het doen verschijnen van nieuwe bladen, opvolgend de *Acht*, *Negen*, enz. *Provinciën*, waarbij genoemde partijvoorzitter het oorbaar heeft geacht naar voren te brengen, dat, wanneer men aldus voortgaande tot *Elf* zou zijn gekomen, dit laatste getal juist zou passen bij het door den Minister van Defensie uitgevaardigde verbod. *Deze poging tot gezagsondermijning werd ondernomen ten tijde, dat het muitende schip zich nog in handen der rebellen bevond.*

Verscheidene vooraanstaande personen in de sociaal-democratische beweging hebben voorts niet nagelaten, om sindsdien, in woord en geschrift, de revolutionnaire gezindheid van de S.D.A.P. in het licht te stellen.

Weder een strooming uit de S.D.A.P. was het, welke het initiatief nam tot de wederuitgave van het eertijds om redenen ontleend aan de krijgstucht van de oorlogsschepen geweerde weekblad *Het Anker*, welks inhoud den Minister van Defensie al dadelijk opnieuw tot denzelfden maatregel moest leiden. De daarbij betrokken personen hebben voorts gemeend zich mede aan het hoofd te moeten stellen

van een stichting, welke beoogt het Marine-bondsgebouw te Den Helder te onttrekken aan het uit krijgstuhtelijke overwegingen noodzakelijk gebleken toezicht der marine-autoriteiten.

Het zal, na bovenstaande uiteenzetting der feiten, nog nauwelijks betoog behoeven, dat in het ressort van den Minister van Defensie geen militaire en burgerambtenaren kunnen worden geduld, die, krachtens hun ambt, een verantwoordelijke schakel in het apparaat der oorlogswaermacht vormen en in vreedstijd de uitgebreide en nauwkeurige voorbereidingen daarvoor hebben te verzorgen, doch die zich daarnaast door de leiding der S.D.A.P. en haar pers gedurig laten opzetten tegen het gezag — in welks dienst zij zich vrijwillig hebben gesteld — en zich door diezelfde organen doen inprenten, dat in voorkomend geval niet de Regeering, maar de S.D.A.P. de noodzakelijkheid beoordeelt van een door de verantwoordelijke Regeering bevolen mobilisatie.

De Regeering zou in haar plicht te kort schieten, indien zij het ernstige risico zou aanvaarden, hetwelk voor haar verbonden zou zijn aan het bij de waermacht in dienst houden van militaire en burgerambtenaren, die die waermacht zooveel mogelijk verzwakt en ontredderd willen zien, en die, in de voor den Staat moeilijkste omstandigheden, wellicht, in stede van hun ambtsplicht na te komen, het eventueel parool van de partijleiding zouden opvolgen, strekkende om der Regeering een spaak in het wiel te steken en de voor het vlot verloop der mobilisatie noodige maatregelen met de hun ten dienste staande middelen tegen te werken. De in het Voorloopig Verslag gemaakte opmerking, dat nooit de partijuitspraken boven den ambtsplicht gesteld zijn, doet aan de waarde dezer overweging niet tekort.

Daar komt, in het bijzonder voor de militaire ambtenaren, nog dit bij. De Regeering kan en mag de opleiding en de daarmede verband houdende belangen der dienstplichtigen, niet toevertrouwen aan militaire ambtenaren, wier inborst — zooals de sociaal-democratische pers in de dagen der muiterij kenschetste — „rood” is, en wier hart — volgens diezelfde pers „een hooger toerental bereikt bij het hooren van de internationale dan bij het Nederlandsche Volkslied.” Niet alleen omdat van dergelijke ambtenaren onmogelijk kan worden verwacht, dat zij zich met volle overtuiging en toewijding aan hun nationale taak zullen wijden, maar ook, omdat de Regeering hun handhaving niet zou kunnen verantwoorden tegenover de ouders van dienstplichtigen, die op goeden grond mogen eischen, dat hun zonen van deze invloeden vrij blijven. Opgevoed als deze laatsten zijn in haat tegen het gestelde gezag, is de handhaving van het gezag bij hen niet in veilige handen en kan de opvoeding der dienstplichtigen tot goede soldaten aan hen niet worden toevertrouwd.

De boven weergegeven overwegingen en omstandigheden te zamen en in onderling verband beschouwd, konden der Regeering tot geen andere conclusie leiden, dan dat het deel uitmaken van organisaties

op sociaal-democratischen grondslag in strijd is met de plichten van den militairen ambtenaar en van den onder het Departement van Defensie ressorteerenden burgerambtenaar.

De bezwaren, welke in het Voorloopig Verslag tegen dat verbod worden aangevoerd, kan de Regeering vooralsnog dan ook niet erkennen. Zij meent daarentegen de door bedoeld verbod getroffen militaire en burgerambtenaren van dienst te zijn geweest, door hun moeilijken gewetensstrijd tusschen ambtsplicht en partijbeginsel tot oplossing te helpen brengen.

Dat, zooals in het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, het meerbedeelde verbod „een groote beweging buiten de volksgemeenschap zou werpen”, vermag de Regeering geenszins in te zien. Dat verbod strekt niet verder, dan dat het van den dienst als militair ambtenaar of als burgerambtenaar, ressorteerend onder het Departement van Defensie uitsluit, hen, die op grond van hun partijbeginsel voor die betrekkingen ongeschikt moeten worden geacht. Betrokkenen zullen ten slotte zelf moeten erkennen, dat zij niet van twee wallen kunnen blijven eten, t.w. een betrekking bekleeden in de weermacht en tegelijkertijd die weermacht zooveel mogelijk helpen afbreken.

Optreden tegen S.D.A.P. en vakorganisaties; Reglement militaire belangenverenigingen. — Fascisme in leger en vloot. — Geestelijke vrijheid. — Mouterij op „De Zeven Provinciën”. — Taak der militaire politie.

Aan het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer over de Defensie-begrooting over 1934 ontleenen wij het volgende:

Optreden tegen S.D.A.P. en vakorganisaties; Reglement militaire belangenverenigingen.

Verscheidene leden gaven uiting aan hun misnoegen over de maatregelen, door den Minister van Defensie genomen ten opzichte van het lidmaatschap van de S.D.A.P., van organisaties, aangesloten bij het N.V.V., en van de marinebonden. Zij zagen daarin een ontoelaatbare inbreuk op het recht van vereeniging en een afkeurenswaardige aantasting van de vrijheid, die eens de trots was der Nederlandsche staatkunde. Wel schijnt op dit gebied in den allerlaatsten tijd een ietwat mildere geest zich baan te breken. Dit kan echter moeilijk een wijziging van beteekenis brengen in het oordeel over 's Ministers optreden in dezen, in zijn geheel en als uiting van een bepaalde mentaliteit beschouwd.

De leden, hier aan het woord, wenschten zich wat dit belangrijke punt betreft tot deze enkele opmerkingen te bepalen, omdat zij wilden afwachten, tot welke slotsom de gedachtenwisseling met

de Regeering over deze zaak bij de algemeene beschouwingen over de Rijksbegrooting voert, en omdat zij het, wat de gegeven ontslagen betreft, niet juist achtten in bijzonderheden te treden, hangende de daarover bij den bevoegden rechter aanhangig gemaakte procedures.

Wel stelden deze leden er prijs op, tegenover den Minister van Defensie nog eens uitdrukkelijk vast te stellen, dat tot het nemen van de door hen onjuist geoordeelde maatregelen ten aanzien van hen, die lid zijn of waren van een der genoemde vereenigingen, te minder aanleiding bestond, omdat, gelijk meer en meer uit de feiten komt vast te staan, de S.D.A.P., het N.V.V. en de marinebonden ten onrechte voor het gebeurde op *De Zeven Provinciën* aansprakelijk zijn gesteld.

Konden sommige leden zich in het in dezen door den Minister ingenomen standpunt vinden, zonder nochtans alle maatregelen, op grond daarvan getroffen, toe te juichen, vele andere leden stelden zich in dezen onvoorwaardelijk achter de Regeering en keurden de door haar genomen maatregelen goed. Ook deze leden zagen in een uitvoerige gedachtenwisseling over deze maatregelen op dit oogenblik weinig nut.

In dit verband werd ook ter sprake gebracht het onlangs ingevoerde Reglement militaire belangenvereenigingen, dat, naar verscheidene leden meenden, in het opleggen van beperkingen onnoodig ver gaat. Deze leden meenden te weten, dat in het bijzonder de personeelbonden bij de landmacht zich steeds loyaal tegenover de Overheid hebben gedragen. In het bijzonder wezen zij op de in het genoemde reglement voorkomende bepalingen: 1°. dat de onderofficieren ter bespreking van hun gemeenschappelijke belangen alleen mogen vergaderen onder contrôle van officieren; 2°. dat onderofficieren, die den dienst verlaten hebben, niet langer lid van hun vereeniging mogen blijven, hetgeen tot dusver velen deden in verband met ziekenfondsen, ondersteuningskassen, enz., aan de vereenigingen verbonden; 3°. dat bestuursfuncties bij de verschillende aan de vereenigingen verbonden sociale instellingen niet door niet-militairen mogen worden vervuld, en 4°, dat de vereeniging geen niet-militaire begunstigers mogen hebben. Het wilde den leden, hier aan het woord, voorkomen, dat dergelijke verboden aan den geest onder de onderofficieren eerder kwaad dan goed zullen doen. Zij zouden den Minister de vraag in overweging willen geven, of niet juist in het belang van het leger de hier bedoelde regeling door een mildere ware te vervangen.

Verscheidene andere leden konden zich met de uit het vorenstaande sprekende zienswijze niet vereenigen.

Fascisme in leger en vloot.

Verscheidene leden vestigden de aandacht op de bij velen levende gedachte, dat onder de beroeps- en verlofsofficieren zich een aantal aanhangers van het fascisme bevindt. Gaarne zouden zij vernemen,

of den Minister hiervan iets bekend is, en, indien de genoemde gedachte in overeenstemming met de werkelijkheid is, welke maatregelen hij zich dan voorstelt in dit opzicht te nemen.

Gevraagd werd voorts, of van Regeeringswege al dan niet eenig voorschrift in het leven is geroepen, dat voor militairen aansluiting bij de Nationaal-Socialistische Beweging, welke openlijk van revolutionair streven heeft blijk gegeven, uitsluit.

Gewezen werd in dit verband ook nog op het feit, dat, blijkens een mededeeling, voorkomende op bladz. 579 van den jaargang 1933 van het *Indisch Militair Tijdschrift*, bij het toelatingsexamen voor de Hogere Krijgsschool, afdeeling intendance-studiën, als onderwerp voor een opstel o.m. is opgegeven „De verwording van het Parlementarisme”. Men meende, dat een dergelijke opgave in dezen tijd beter achterwege had kunnen blijven.

Geestelijke vrijheid.

Met bezorgheid hadden verscheidene leden zich afgevraagd, of — afgezien van het in dit verslag reeds eerder ter sprake gekomen verbod van het lidmaatschap van bepaalde vereenigingen — de geestelijke vrijheid in het leger en op de vloot wel voldoende gewaarborgd is. Is het waar, vroeg men, dat dienstplichtigen tot kerkgang gedwongen worden?

Veroordeeld werd in dit verband ook, dat officieren tendentieuze toespraken tot de miliciens houden, waarin vooral de S.D.A.P. het moet ontgelden. Men achtte dit te meer af te keuren, wijl verweer tegen bij zoodanige gelegenheden geuite beweringen niet mogelijk is.

Muiterij op „De Zeven Provinciën”.

Opgemerkt werd, dat het proces betreffende de muiterij op *De Zeven Provinciën* wel zeer lang duurt.

Enkele leden vroegen in dit verband, waarom geen amnestie was toegepast, aangezien toch reeds vele slachtoffers zijn gevallen. Het voorarrest op het eiland Onrust achtten deze leden een noodelooze verzwarende van de straf. Dat de verdachten niet in de gelegenheid werden gesteld hun eigen verdedigers te kiezen, oordeelden zij onjuist.

Wat dit laatste betreft, werd van andere zijde opgemerkt, dat de toegevoegde militaire verdedigers juist blijk hebben gegeven van groote objectiviteit.

Taak der militaire politie.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende het IVde hoofdstuk der Rijksbegroting voor 1922 heeft de toenmalige Minister van Justitie de taak der militaire politie omschreven. Daarbij legde die Minister er den

nadruk op, dat de gewone Rijkspolitietoek door het korps politietroepen slechts subsidiair, bijv. bij onlusten, wordt waargenomen. Echter meenden eenige leden te weten, dat door leden van dit korps, die gecommisionneerd zijn als Rijksveldwachter, somtijds proces-verbaal wordt opgemaakt in normale gevallen van overtreding van bijzondere wetten door burgers. Deze leden vroegen, of op deze wijze de grenzen van de taak der politietroepen, zooals die in hun instructie is omschreven, niet overschreden wordt.

In de Memorie van Antwoord vinden we hierop de volgende antwoorden:

Optreden tegen S.D.A.P. en vakorganisaties; Reglement militaire belangenverenigingen.

De Regeering mocht reeds in de Memorie van Antwoord nopens het Voorloopig Verslag betreffende het Iste hoofdstuk der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1934 uitvoerig uiteenzetten, ¹⁾ welke omstandigheden en overwegingen den ondergeteekende moesten leiden tot het nemen van maatregelen ten opzichte van het lidmaatschap van de S.D.A.P. en van organisaties, aangesloten bij het N.V.V. Ondergeteekende moge zich verwijzing naar bedoelde uiteenzetting veroorloven.

Met betrekking tot de in het Voorloopig Verslag gemaakte opmerkingen in zake het Reglement betreffende de militaire belangenverenigingen zij het volgende medegedeeld.

De gebeurtenissen op de vloot in Nederlandsch-Indië hebben doen uitkomen, dat het vereenigingswezen van beroepsmilitairen geleidelijk meer en meer in verkeerde banen was geraakt, niet wat alle militaire belangenverenigingen betreft, maar ten aanzien van een deel van deze vereenigingen. Begeerig de met de militaire positie van hare leden verband houdende materiele belangen te behartigen, hebben deze vereenigingen steun gezocht bij die politieke partijen, welke op den grondslag van den klassenstrijd de belangen van de werknemers voorstaan. Zij zijn er aldus toe gekomen de strijdmanieren en de vakvereenigingsdiscipline van deze partijen over te nemen en in woord en daad te propageeren. Steeds meer is daardoor de krijgstucht in het gedrang geraakt. Het was noodig daaraan paal en perk te stellen door een regeling — het Reglement betreffende de militaire belangenverenigingen — welke beoogt aan de geschetste uitwassen, welke de krijgstucht dreigden te ondermijnen, een einde te maken.

Uitgangspunt is daarbij geweest, dat die vereenigingen, welke bij hare gedragingen en handelingen de eischen van de krijgstucht steeds nauwgezet in het oog hebben gehouden, zullen kunnen

¹⁾ Zie hiervóór, blz. 310. Red. M.R.T.

voortgaan op dezen weg zonder van de gestelde regelen ernstige belemmeringen te ondervinden. Maar den in andere vereenigingen georganiseerde beroepsmilitairen zal door deze regelen moeten worden geleerd, dat zij, als lid van een vereeniging, in geen enkel opzicht zich eenige gedraging mogen veroorloven, welke hun, uit hoofde van de vrijwillig op zich genomen militaire verplichtingen en de daarmede gepaard gaande eischen van de krijgstuicht, niet kan vrijstaan. Indachtig zullen zij voortaan moeten zijn, dat bij het optreden in vereenigingsverband de militaire gezagsverhoudingen in alle opzichten gehandhaafd moeten blijven en hun geen grootere vrijheden toekomen dan buiten dat verband.

Ten einde op de richtige naleving van het Reglement betreffende de militaire belangenvereenigingen toezicht te kunnen houden en het zich ontwikkelen van een uit krijgstuichtelijk oogpunt ongewenscht bondsleven eventueel tijdig te kunnen voorkomen, is aan de commandanten der marine en de garnizoenscommandanten de bevoegdheid verleend, de vergaderingen der militaire belangenvereenigingen door een officier te doen bijwonen. De handhaving van de bepalingen van het genoemde reglement en het bereiken van het daarmede beoogde doel zouden worden bemoeilijkt, wellicht zelfs onmogelijk gemaakt, door van de onderwerpelijke vereenigingen ook niet-militairen, die aan het toezicht en de sancties der militaire Overheid zijn onttrokken, te doen deel uitmaken. Intusschen is de mogelijkheid geopend om enkele burgerambtenaren tot hulp van het bestuur, aan een militaire belangenvereeniging te verbinden. Voorts is de ondergeteekende den daarvoor in de termen vallenden organisaties tegemoet gekomen, met betrekking tot het in werking blijven van onderscheidene daaraan tot dusver verbonden sociale instellingen, eventueel met enkele burgerbestuurders en met het bieden van gelegenheid om niet-leden als contribuant aan die instellingen verbonden te doen zijn en hun de voordeelen dier instellingen deelachtig te doen worden.

Fascisme in leger en vloot.

Den militairen ambtenaren — waaronder o.m. de beroeps- en verlofsofficieren zijn begrepen — is het deel uitmaken van, of op eenigerlei wijze steun verleen en aan groepen of vereenigingen van personen op fascistischen grondslag verboden. De Nationaal Socialistische Beweging wordt als een organisatie op fascistischen grondslag aangemerkt.

De ondergeteekende is met zijn ambtgenoot van Koloniën van meening, dat de bij het toelatingsexamen voor de intendance-studiën in Nederlandsch-Indië gestelde opgave: „De verwording van het Parlementarisme” als onderwerp voor een opstel niet had moeten worden gesteld. De aandacht van de Indische Regeering wordt hierop gevestigd.

Geestelijke vrijheid.

Afgezien van de omstandigheid dat personen, die revolutionnaire beginselen zijn toegedaan, uit dien hoofde ongeschikt moeten worden geacht om een vrijwillige aangegane betrekking in de weermacht te bekleeden en op dien grond uit dat orgaan worden geweerd, meent ondergeteekende, dat de geestelijke vrijheid in het leger en op de vloot volledig is gewaarborgd.

Van gedwongen kerkgang van dienstplichtigen is slechts sprake in zoover, dat de militaire chefs, naar vanzelf spreekt, hun medewerking verleenen om minderjarige dienstplichtigen, wier ouders of voogden den wensch daartoe hebben kenbaar gemaakt, overeenkomstig dien wensch ter kerke te doen gaan.

Het ligt uit den aard der zaak op den weg van de militaire leiders om hun ondergeschikten bij voorkomende gelegenheden te wijzen op de gevaren, welke de weermacht, en niet in de laatste plaats hen, die daarvan deel uitmaken, bedreigen van de zijde van hen, wier actie er op is gericht de tucht te ondermijnen, het gezag der meerderen aan te tasten en in het algemeen de weermacht te ontredderen. Het spreekt van zelf, dat de dienstplichtigen van tijd tot tijd door hun officieren worden onderricht over de beteekenis van de weermacht. Het standpunt, door de S.D.A.P. ten opzichte van de weermacht ingenomen, maakt het onmogelijk, dat bij dit onderricht steeds over die partij wordt gezwezen.

Muiterij op „De Zeven Provinciën”.

Het veel omvattende onderzoek in zake de muiterij vereischte uiteraard veel tijd. Van amnestie kan geen sprake zijn; de ernst der gepleegde feiten eischt vervolging volgens de wet. Het voorarrest op Onrust was ter isoleering van de verdachten, in verband met het onderzoek, noodzakelijk. Aangaande het kiezen van een verdediger wordt verwezen naar:

1°. het antwoord van den toenmaligen Minister van Koloniën op de vragen van den heer ALBARDA (*Handelingen Tweede Kamer 1932—1933, Aanhangsel 168*); ¹⁾

2°. het antwoord van ondergeteekende op de 16de vraag van den heer ALBARDA (*Handelingen Tweede Kamer 1932—1933, blz. 1933*).

Taak der militaire politie.

Het bij het grensdetachment in Zuid-Limburg aanwezige, als Rijksveldwachter gecommisioneerde, personeel der politietroepen, heeft deze uit de commissie voortvloeiende bevoegdheden nodig voor de uitoefening van zijn taak, ingevolge het Bewakingsvoorschrift.

1) Zie M.R.T. XXVIII, blz. 533. Red. M.R.T.

Dat aan enkele onderofficieren van het overige gedeelte van het korps politietroepen een commissie als Rijksveldwachter is verleend, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat dit personeel belast is met het opsporen en onderzoeken van door militairen gepleegde strafbare feiten, waarvoor de commissie noodzakelijk wordt geacht. In de desbetreffende voorschriften wordt er voor gewaakt, dat dit personeel de grenzen van de aan de politietroepen opgedragen taak niet overschrijdt en de Rijkspolitietaken slechts subsidiair door het korps wordt waargenomen.

In aansluiting aan de schriftelijke stukken meenen wij goed te doen hieronder ook een uittreksel op te nemen uit de hoogst belangrijke redevoering van den Minister van Defensie, op 16 November 1933 bij de openbare beraadslagingen betreffende de Defensiebegroting voor 1934 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gehouden.

Mijnheer de Voorzitter! Het tweede punt. De geachte afgevaardigde de heer K. ter Laan sprak in zijn redevoering Dinsdagavond van een oorlogsverklaring mijnerzijds aan de Sociaal-democratische Arbeiderspartij. De geachte afgevaardigde achtte het noodig en nuttig zoover te gaan, dat hij mij zijn vijand noemde. Ik zal hierop niet ingaan en het gelaten aanvaarden. De ondervinding door alle eeuwen heen leert, dat de regeerder, die om wille van den harden plicht harde maatregelen moet nemen, zich vijanden maakt onder degenen, die personen niet van zaken weten te onderscheiden.

Nu klaagt de heer ter Laan er over, dat ik geen militaire ambtenaren toelaat, die lid zijn van de S.D.A.P. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dien maatregel genomen, los van de personen, alleen in het belang van de weermacht en geen van de sociaal-democraten in Nederland reken ik tot mijn vijand.

Overigens, de klacht van den geachten afgevaardigde heeft niet nagelaten mij te verbazen. Zoolang de partij van den geachten afgevaardigde in haar gezag aantastende en tucht ondermijnende houding ten aanzien van de weermacht volhardt, kan van de gevraagde toelating niet alleen geen sprake zijn, maar is het mij tegelijkertijd onbegrijpelijk, hoe sociaal-democraten ook maar in het minst prijs kunnen stellen op vrijwillige dienstneming in een orgaan, hetwelk zij zich tot taak stellen zooveel doenlijk van zijn betekenissen te ontnemen. Wie zijn vrijwillig aanvaarde taak in de weermacht aldus heeft leeren zien, voorgelicht door de sociaal-democratische pers, heeft zich voor de betrekkingen in de weermacht ongeschikt gemaakt en dat moet toch ook de geachte afgevaardigde de heer ter Laan begrijpen.

Met de statuten van de S.D.A.P., waarop de geachte afgevaardigde zich heeft beroepen, heeft dit alles niets uit te staan; daar gaat het niet om. Het zijn de geestesgesteldheid ten aanzien van de weermacht en de daarin vereischte krijgstuuchtelijke verhouding, zoals die in de S.D.A.P. en haar pers worden aangekweekt, welke

degenen, die hun geest voeden met den inhoud van die pers, noodzakelijk ongeschikt moeten maken om als vrijwilliger behoorlijk op den duur hun plicht in de weermacht te vervullen.

Wanneer afgevaardigden van de confessioneele marinebonden mij ter audientie spontaan komen verklaren, dat zij de gebeurtenissen op de vloot in Nederlandsch-Indië onvoorwaardelijk afkeuren, worden zij voor die voor de hand liggende verklaring in de sociaal-democratische pers beloond met een artikel onder het sprekende hoofd: Slaven krommen hun rug. Wanneer ik mij genoodzaakt zie de bladen van de sociaal-democratische arbeiderspers om redenen, ontleend aan de krijgstucht, nadat ik ze vele maanden te voren al heb moeten verbieden in de ontspanningslokalen van de militaire gebouwen, nu te weren van de oorlogsschepen en uit de kazernes, dan vindt die zelfde pers het oorbaar om een van haar redacteurs in een militaire uniform te steken, hem aldus te doen fotografeeren en de foto af te drukken in de pers, terwijl die gecamoufleerde militair lezende is in een pas door den Minister van Defensie verboden blad. De muiters op *De Zeven Provinciën* werden voorgesteld als mannen, die het onrecht gingen wreken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou zoo kunnen doorgaan; het is al meer gehoord en ik laat het bij deze enkele voorbeelden.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, de geachte afgevaardigde de heer ter Laan moet niet zeggen, dat zijn partij geen schuld treft, wanneer de krijgstuchtelijke verhoudingen in een deel van de weermacht uit het oog werden verloren. Dat is de oogst van het door de S.D.A.P. en haar pers nu al sinds vele jaren gestrooide zaad der ontevredenheid, der miskennis van het gezag en der aantasting van de weermacht.

De geachte afgevaardigde de heer Drop heeft in dit verband nog gezegd, dat bij de publicatie van de stukken van het proces in Soerabaja toch in het geheel niet gebleken is van eenigen invloed, door de S.D.A.P. geoeffend op de muiterij. Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik wil het gaarne erkennen; uit de stukken is dat niet gebleken en in die stukken zal het ook wel niet te vinden zijn: van een rechtstreekschen invloed, door de S.D.A.P. geoeffend op die muiters, is niets gebleken, maar dat zegt niets. Reeds meermalen is verklaard, dat deze invloed hierin bestaat, dat hij, door het verenigingsleven in de weermacht te doordringen van de sociaal-democratische beginselen, die gevaarlijke mentaliteit heeft geschapen, welke tot zulke betreurenswaardige dingen als dienstweigering en muiterij moest leiden. Dat van een rechtstreekschen invloed niet zou blijken, daarover heeft niemand zich verbaasd. In de Memorie van Antwoord op hoofdstuk I der Rijksbegrooting voor 1934 heeft de Regeering zeer uitvoerig uiteengezet, waarom zij het lidmaatschap van de S.D.A.P. en aanverwante organisaties onverenigbaar acht met de plichten van den militairen ambtenaar. ¹⁾

¹⁾ Zie hiervóór, blz. 310. Red. M.R.T.

Ik heb moeten vaststellen, dat de daarin geplaatste overwegingen door de leden van de S.D.A.P. niet zijn weerlegd en onder meer hierom meen ik mij te kunnen bepalen tot hetgeen ik thans omtrent deze aangelegenheid in het midden heb gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Nu mijn laatste punt. Ik moet nog even aandacht schenken aan de beschouwingen, die door sommige geachte afgevaardigden gewijd zijn aan het vereenigingsleven in de weermacht.

Verscheidene leden hebben gepleit voor verzwakking of verzachting van de bepalingen, die ik getroffen heb in het bondsleven der beroepsmilitairen, maatregelen, die ik moest nemen om dat bondsleven in goede banen te leiden en te houden. De gebeurtenissen op de vloot in Nederlandsch-Indië hebben onder meer onweerlegbaar aan het licht gebracht tot welk een ontoelaatbare geestesgesteldheid een ongebreideld bondsleven kan leiden. Het is mijn ernstige plicht uit deze droevige ervaringen de voor de hand liggende slotsom te trekken en de weermacht te vrijwaren voor een opnieuw opkomen van een ongewenscht en krijgstuuchtelijk ontoelaatbaar bondsleven. Ook en vooral — ik heb het al meermalen gezegd — in het belang van de beroepsmilitairen zelf. Dat zien de leiders van die beroepsmilitairen niet altijd in; en toch is het zoo. Bij al mijn maatregelen heeft het belang van die menschen mij voor oogen gestaan, niet achter het belang van het leger, maar onmiddellijk daarnaast. Menschen, die in den loop der jaren in een verkeerde geestesgesteldheid gebracht zijn, zij zijn tusschen hamer en aambeeld terecht gekomen; zij zijn de slachtoffers en hun gezinnen zijn de slachtoffers. Degenen, die hen in die geestesgesteldheid gebracht hebben, gaan vrij uit, althans komen niet met den strafrechter in aanraking. Vrij uit in geweten en moreel vrij uit gaan zij niet. Een der waarborgen om te voorkomen, dat de krijgstuuchtheid wordt bedreigd, is uit de vereenigingen te weren niet-militairen, die aan het toezicht en dus ook aan de misschien noodige sancties van de militaire Overheid worden onttrokken. Het is zeer bezwaarlijk om in deze uitzonderingen te maken. Ik erken heel gaarne: niet voor alle organisaties waren alle maatregelen in volle gestrengheid noodig, maar van den anderen kant zullen zij ook moeten toegeven en zullen ook de geachte afgevaardigden, die bijzondere aandacht hebben geschonken aan organisaties van een bepaalde richting, moeten erkennen, dat in een lichaam als de weermacht in dezen geen onderscheid kan worden gemaakt en dat ik een reglement heb moeten maken, geldende voor alle organisaties, zuiver godsdienstige natuurlijk uitgesloten.

Ik heb gemeend de vereenigingen in staat te moeten stellen om burgers in dienst te nemen, voor zoover deze daarin een zuiver administratieve taak hebben te vervullen. Ik heb niet verboden dus, dat bepaalde organisaties een burger in loondienst nemen; ik heb mij wel voorbehouden aan die benoeming van dien burger mijn

goedkeuring te hechten en ook aan mij gehouden te bepalen of eventueel aan dien burger ontslag zal moeten worden verleend.

Hiermede kom ik dan tot hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Tilanus in het midden heeft gebracht over de toelating van burgers. Het in dienst stellen van dergelijke administratieve krachten kan ik in sommige omstandigheden billijken, omdat daardoor voorkomen wordt, dat een vereeniging haar taak niet zou kunnen vervullen. Als men zich voorstelt een groote vereeniging met allerlei instellingen dan is het niet denkbaar, dat die vereeniging al dat werk behoorlijk kan leiden zonder dat zij een administratieve kracht heeft. De beroepsonderofficier heeft in de eerste plaats zich te wijden aan zijn beroepspligt en staat ook aan overplaatsing onderhevig. Men denke alleen maar aan den dienst bij de zeemacht; nu dienst in Nederland, dan in Indië. Dan wordt het nog duidelijker, dat er militaire organisaties kunnen zijn, aan welke men moet toestaan om een burger in dienst te nemen, natuurlijk onder de noodige waarborgen, zooals ik zoeven heb geschetst. Die burger mag echter geen bestuursfunctie vervullen en geen vertegenwoordigende bevoegdheid hebben; hij mag alleen tot het geven van inlichtingen de vergaderingen bijwonen. Donateurs en begunstigers zijn bij vereenigingen, welke met de militaire positie verband houdende belangen behartigen, niet op hun plaats en worden niet toegelaten. Ik heb dezen maatregel moeten nemen om te voorkomen, dat langs dezen weg ongewenschte invloed zal worden geoefend, welken ik langs anderen weg onmogelijk maakte. Ik heb niet door een achterdeur willen binnenlaten wat ik door de voordeur heb weggezonden.

Ook jeugdige militairen behooren niet reeds als adspirant-leden van militaire belangenvereenigingen te worden toegelaten. De jeugdige militairen moeten al hun krachten inspannen om goede militairen te worden, om zich te oefenen en te bekwamen; zij moeten zich bezighouden met militaire dingen en als zij dat goed doen en in hun dienst gehandhaafd blijven dank zij hun ontwikkeling en goed gedrag, dan mogen zij, als zij meerderjarig zijn geworden, zich ook aan andere dingen wijden en lid worden van een militaire belangenvereeniging.

Ten aanzien van de omstandigheid, dat het Reglement voor de militaire belangenvereenigingen alleen betrekking heeft op de vereenigingen van personeel beneden den rang van officier, wil ik den geachten afgevaardigden, die hierover spraken, mededeelen, dat tot nu toe door mij nog niet de behoefte is gevoeld om voor de officiersvereenigingen een overeenkomstigen maatregel te treffen.

De geachte afgevaardigde de heer Drop meent, dat ik moet aantoonen, dat ik bij de beperking van het vereenigingsleven den legalen weg heb bewandeld, en niet in strijd ben met artikel 9 van de Grondwet.

De geachte afgevaardigde zal zich wellicht herinneren de vergadering van 8 Maart 1933, toen ongeveer hetzelfde is gezegd door den partijgenoot van den geachten afgevaardigde, n.l. den

heer Vliegen. Ik heb toen, naar mijn meening niet zonder goed gevolg aangetoond, dat ik met dezen maatregel wel degelijk ben op den legalen weg. Art. 9 van de Grondwet zegt, dat het recht van de ingezetenen tot vereeniging en vergadering wordt erkend, en dat de wet regelt en beperkt de uitoefening van het recht in het belang van de openbare orde. En dit is gebeurd — de geachte afgevaardigde weet misschien, dat het lang heeft geduurd voor het gebeurde — bij de wet van 22 April 1855. Deze wet regelt het vereenigings- en vergaderingsrecht, een recht van algemeene orde, een recht, geldende voor de Staatsburgers in het algemeen. Dit recht van den Staatsburger kan langs twee verschillende wegen worden beperkt. Op de eerste plaats kan de Staatsburger zelf zijn recht beperken. Ik kan bijv. met den heer Drop een overeenkomst aangaan, waarbij ik mij verplicht, nooit lid te worden van de S.D.A.P. Bij dat contract, dat ik vrijwillig aanga, beperk ik dus mijn vrijheid, doe ik afstand van een deel van mijn vereenigingsrecht, mij door de Grondwet gegeven. Ik kan op de tweede plaats een stukje van dat recht vrijwillig afstaan, door mij vrijwillig te begeven in de weermacht. Ik treed vrijwillig in de weermacht (men wordt er niet naar toe gesleept!), treed dus vrijwillig in een omgeving, waar ik mij eraan onderwerp, dat maatregelen worden genomen door de Overheid, onder wier bevelen ik als lid van de weermacht sta. Het is dus in die speciale positie, waarin ik mij vrijwillig begeef, dat ik een deel van de vrijheid, die de Grondwet mij overigens waarborgt, prijsgeef.

Dat is een klein stukje Staatsrecht, dat de geachte afgevaardigde minder populair uiteengezet kan terugvinden o.a. bij Buys en bij Struycken. Ik herinner mij, dat ik in de vergadering van Maart Struycken heb geciteerd; daar kan de geachte afgevaardigde, als hij het wenscht, het nog eens nalezen. Daar staat het, alsof het voor deze zaak geschreven was, want Struycken haalt daar aan het verbieden van het lidmaatschap van vereenigingen aan militairen. Ik heb aan mijn linkerarm Buys, aan mijn rechterarm Struycken, ik ben dus in goed gezelschap en voel mij veilig op dezen Staatsrechtelijken weg.

De heer Albarda voegt mij nu toe, dat prof. Kranenburg er anders over denkt. Ja, maar ook met een zekere nuance. Prof. Kranenburg denkt er in ieder geval niet over, zooals de geachte afgevaardigde de heer Drop er over denkt.

De geachte afgevaardigde de heer Amelink en vóór hem de geachte afgevaardigde de heer Duymaer van Twist wijdden even aandacht aan de omstandigheden, waarin verkeert het vereenigingsleven van de Protestant-Christelijke militairen. Ik wil hier herhalen de vraag, die de geachte afgevaardigde de heer Duymaer van Twist heeft gesteld; ik doe dat met alle deferentie voor het betoog van den heer Amelink, maar de heer Duymaer van Twist stelde de vraag in enkele woorden zeer duidelijk:

„Ten aanzien van de Christelijke militaire organisaties, wier

streven uitsluitend gericht is op bevordering van het geestelijk en zedelijk leven bij het leger en op de vloot, zou ik den Minister willen vragen, of het juist is, wat ik las in de bladen, dat deze organisaties voor haar voortreffelijk werk den financielen steun van personen buiten leger en vloot niet meer zullen mogen genieten, of het dus verboden is deze Christelijke organisaties financieel te steunen, en ook, of het dezen organisaties niet meer is toegestaan, aspirant-leden in te schrijven."

Ik onderstreep de woorden: „wier streven uitsluitend gericht is op bevordering van het geestelijk en zedelijk leven". Dat zijn dus godsdienstige vereenigingen, en die vallen niet onder het reglement op de belangenvereenigingen. Daarmee is de vraag van den geachten afgevaardigde den heer Duymaer van Twist beantwoord. Trouwens de Christelijke onderofficieren van het leger hebben het zeer goed begrepen. Zij hebben een godsdienstige vereeniging met donateurs en aspirant-leden. Dat vind ik prachtig. Maar zij hebben ook een militaire belangenvereeniging en die valt onder het reglement belangenvereenigingen.

Zoo weet ik, dat er is een godsdienstige groep, een godsdienstige broederschap, onder leiding van een geestelijke, en natuurlijk valt een dergelijke broederschap niet onder het reglement belangenvereenigingen. Ik neem natuurlijk aan, dat die vereenigingen zich goed blijven gedragen. Indien die vereenigingen zouden blijken op haar beurt de krijgstuicht te ondermijnen, dan zal ook daarvoor een stokje gestoken moeten worden.

De heer van der Bilt: Zij behoeven dus niet in een belangenvereeniging te zijn?

De heer Deckers, Minister van Defensie: Ik heb niemand verplicht lid te worden van een belangenvereeniging. Er zijn vele voorstanders van de opheffing van alle belangenvereenigingen. Ik heb ze toegelaten, omdat ik meen, dat ze, goed geleid en behoorlijk staande onder krijgstuicht, diensten kunnen bewijzen, die te waardeeren zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet ook nog iets zeggen over een groote vereeniging, die hier door vele geachte afgevaardigden is besproken en die ook u, Mijnheer de Voorzitter, niet onbekend is, n.l. de vereeniging „Ons Belang". Ook voor de vereeniging „Ons Belang" geldt het reglement betreffende de militaire belangenvereenigingen en ik heb sterk den indruk, dat ook voor deze vereeniging dit reglement slechts heilzaam kan werken.

Mijn practijk van het bondsleven leerde het volgende. Ik moet daar even bij stilstaan — ik zou dat niet gedaan hebben, want het lag heelemaal niet in mijn bedoeling — uit eerbied voor de Kamer, waarvan alle leden een verzoekschrift van de vereeniging „Ons Belang" hebben ontvangen, een verzoekschrift, waaraan door vele leden volle aandacht is geschonken, blijkens de discussies. Ik

moet dus nu wel even geheel en al tegen mijn zin op deze zaak ingaan.

Een en andermaal moesten hoofd- en afdelingsbestuurderen van „Ons Belang” worden gestraft ter zake van onkrijgstuchtelijk handelen op het gebied van het vereenigingswezen.

In de moeilijke dagen van November 1918 heeft het hoofdbestuur op ondeugdelijke wijze leiding gegeven aan zijn leden.

Mijnheer de Voorzitter! Het hoofdbestuur heeft toen aan den Minister van Oorlog aangeboden een heele reeks van eischen. Het *Algemeen Militair Weekblad* van 24 October 1924, toen wij ten aanzien van de salarisverlaging leefden in ongeveer dezelfde omstandigheden als thans, bevatte een plaat — ik heb gelegenheid gehad, die aan enkele leden te laten zien —, die geheel en al in strijd is met ook maar het allereerste begrip van krijgstucht. Ik ga met die plaat niet wapperen; voor belangstellende leden ligt zij ter inzage.

In November 1925 zag de Minister van Oorlog zich genoodzaakt het hoofdbestuur te waarschuwen met verbreking van het contact in verband met een in het bezit van den Minister gekomen geheime circulaire van het hoofdbestuur, waarin verschillende door het legerbestuur als geheim behandelde aangelegenheden werden besproken. Velen van de leden dezer Kamer weten bovendien, dat tot voor niet zoo heel langen tijd namens de Vereeniging „Ons Belang” in verschillende gevallen z.g. protestvergaderingen werden georganiseerd. Nog in September van dit jaar, hangende de besprekingen over de statuten, moest het hoofd van de afdeling van mijn Departement, die namens mij deze zaak behandelde, namens mij het hoofdbestuur van „Ons Belang” een ernstige waarschuwing geven naar aanleiding van de publicatie van een artikel, waardoor gehandeld werd in strijd met een in Juli 1933 door mij gegeven bevel ten aanzien van artikelen en publicaties.

Nu wat het request van de vereeniging betreft. Ik zeg dit expres, om hier te doen uitkomen, dat het nog niet zoo heel mal is, dat door den Minister van Defensie maatregelen zijn genomen, waaraan ook die groote vereeniging „Ons Belang” zich heeft te onderwerpen. Maar laat ik er dit bijvoegen. Ik heb gesproken met de bestuurders der vereeniging en ik heb hun alles vergeven. Ik heb gezegd: wij beginnen met een schoone lei, ik zal niet beginnen met u het vertrouwen te onthouden, u schenkt het mij, ik zal het u dan niet onthouden. Maar de Vereeniging „Ons Belang” heeft, zich telkens en telkens beroepend op haar loyaliteit tegenover de Overheid, zich gewend tot de Kamer. Op het moment, dat de besprekingen over reorganisatie van de vereeniging gaande waren, dat wij te zamen overleggen over wijziging van de statuten, aan den vooravond van de behandeling der Rijksbegroting, komt de vereeniging zich wenden tot de Volksvertegenwoordiging. Dat doet een goed soldaat niet. Het is, naar mijn meening, niet in overeenstemming te brengen met recht begrip van de positie, die een soldaat heeft in te nemen tegenover den Minister van Defensie.

Wat nu het request zelf betreft: het hoofdbestuur van Ons Belang heeft j.l. Dinsdag aan de leden van de Kamer een verzoekschrift doen toekomen, nopens hetwelk ik, Mijnheer de Voorzitter, eenige inlichtingen moet geven. Ik wil zeggen, dat ik intusschen ook een afschrift van dat verzoekschrift van de vereeniging heb ontvangen.

Ik heb er al op gewezen, dat de in dat request gestelde mededeeling, dat „Ons Belang” zou moeten worden aangemerkt als een vereeniging, die, zooals de vereeniging het zelf uitdrukt, de eischen van de krijgstuicht met nauwgezetheid in het oog heeft gehouden, min of meer onjuist is. De annalen van het Hoog Militair Gerechtshof, de militaire rechtspraak bewijzen, dat dat met een korreltje zout moet worden aanvaard. De omvorming der drie grootste organisaties van landmacht personeel, waaronder ook „Ons Belang”, heeft aanvankelijk vertraging ondervonden; geenszins door gebrek aan medewerking mijnerzijds of door gebrek aan medewerking van de zijde van den officier, dien ik had belast met het voeren van de besprekingen met de organisaties over deze aangelegenheid, doch wel doordat de betrokken besturen de omvorming aanvankelijk niet in de juiste richting hebben geleid. Die vereenigingen meenden aanvankelijk aan de voor haar werkzaamheden gestelde regelen te kunnen voldoen niet door, zooals ik had aangegeven, de bestaande vereenigingen te hervormen, maar door in den boezem van de op den ouden voet voortgaande vereenigingen een dochterorganisatie in het leven te roepen, uitsluitend bestaande uit de tot de moedervereeniging behorende beroepsmilitairen, dus een soort van dubbel lidmaatschap. Ik kon dat niet toestaan. Beide vereenigingen zouden dan, ook voor wat betreft het bestuurswezen, ten nauwste aan elkaar verbonden blijven, zoo zelfs, dat voor de dochterorganisatie geen contributie verschuldigd zou zijn, terwijl de kosten van die vereeniging geheel door de moedervereeniging zouden worden betaald.

Het is duidelijk, dat op die wijze de feitelijke leiding der beide organisaties zou dreigen te ontsnappen aan het toezicht der militaire chefs.

De hooggeplaatste personen, die zich op verzoek van het hoofdbestuur van de Christelijke onderofficiersvereeniging voor de omvorming van die organisatie geïnteresseerd hebben, nadat ik met hen over de zaak had gesproken, hebben mijn standpunt als juist erkend.

Wat de Roomsche-Katholieke onderofficiersvereeniging St. Martinus betreft, is de zaak in orde. Deze vereeniging heeft bereids mijn goedkeuring ontvangen. Van de zijde van mijn Departement is de meest mogelijke medewerking verleend om de omvorming tot een goed einde te brengen. De besturen hebben heel ruim gebruik gemaakt van de gelegenheid, welke ik hun bood, om mondeling mijn Departement in te lichten en hulp te verleen.

In het request, dat „Ons Belang” verzonden heeft aan de Tweede

Kamer, komen een paar onjuistheden voor, waarop ik ook nog tot mijn spijt de aandacht moet vestigen. Tegenover hetgeen onder *a* van het request wordt medegedeeld, zeg ik het volgende: de versplintering van de dochterorganisatie van de bestaande Vereeniging „Ons Belang” is nimmer door mij goedgekeurd, terwijl deze wijze van omvorming ook niet door een der ambtenaren van mijn Departement is goedgevonden. Dat plaats ik dus tegenover hetgeen door de requestreerende vereeniging in het slot van letter *a* van haar request werd geplaatst.

Nadat in Juni 1933 na een mondeling onderhoud op mijn Departement over de statuten overeenstemming met het hoofdbestuur van „Ons Belang” scheen te zijn bereikt, gaf dit hoofdbestuur, zonder eenig nader overleg met den officier, die voortdurend met het hoofdbestuur overleg had gepleegd en waartoe alle gelegenheid had bestaan, kennis van de bedoelde omvorming der vereeniging.

De tegemoetkoming, door mij gedaan met betrekking tot de aan „Ons Belang” verbonden sociale instellingen, waarover het request ook sprak, bleef niet beperkt tot twee instellingen, zooals in het request staat, maar ik heb ten aanzien van twee keer twee instellingen dezelfde tegemoetkoming betoond, n.l. de ondersteuningskas, de sanatoriumstichting, de woningstichting en het plaatsingsbureau. De overige instellingen, de naamlooze vennootschappen, zouden van de vereeniging moeten worden losgemaakt.

Ik ben zoover gegaan tegenover deze vereeniging, dat ik den officier van mijn Departement, die zich met het geven van voorlichting in deze zaak belastte, heb laten gaan naar Amersfoort, naar het hoofdbestuur, om met het hoofdbestuur te spreken, en met mijn goedvinden is aan die bespreking ook nog deelgenomen door oud-hoofdbestuurders. Al het mogelijke is gedaan mijnerzijds om deze zaak in de goede baan te brengen.

Ten slotte, nadat hierover overeenstemming was bereikt, zijn door het hoofdbestuur eigener beweging de vier genoemde instellingen weer van Ons Belang losgemaakt, dus eerst alle moeite doen om ze er onder te brengen, dan krijgt het de toestemming het te doen en dan maakt men ze eigener beweging weer los.

Het request spreekt van een vertraging. Wat hier staat, is niet met de werkelijkheid in overeenstemming te brengen. Het hoofdbestuur kreeg op de vergadering van 24 Juni 1933 machtiging om het vereischte te verrichten, tot omvorming van Ons Belang tot een belangenvereeniging; daartoe is dus opnieuw niet noodig het houden van een algemeene vergadering. Op de Koninklijke goedkeuring behoeft evenmin te worden gewacht: ik kom den vereenigingen te gemoet; als de statuten voldoen aan den eischen, dan krijgen zij van mij, in afwachting van de Koninklijke goedkeuring, een voorloopige toelating om te werken.

Het hoofdbestuur van Ons Belang deelt in zake de eere teekenen mijn bezwaren mede, maar het verzuimt voorts mede te deelen, waar het zijn ontstemming te kennen geeft over mijn verbod, eere teekenen

uit te reiken voor gewichtige diensten, aan de vereeniging bewezen, dat ik wel goed heb gevonden, dat eereteekenen worden ingesteld om te worden uitgereikt aan personen, die langen tijd lid van de vereeniging zijn geweest. Dat heb ik kunnen goedkeuren. Ik heb niet kunnen goedkeuren en zal ook niet goedkeuren, dat voor speciale en buitengewone diensten, bewezen aan de vereeniging, bijzondere eereteekenen worden ingesteld. Dat zou aan het vereenigingsleven een relief geven, dat het plaatste op een lijn met de militaire plichten.

Dat acht ik in strijd met de belangen van de weermacht en niet minder met de belangen van de menschen zelf.

Wil men medailles, kruisen of wat ook instellen om uit te reiken aan personen, die tien, twintig, dertig jaar lid van de vereeniging zijn, dan heb ik daartegen geen bezwaar.

Ik nam de maatregelen, waarover ik sprak, niet voor mijn genoeg, niet uit machtsvertoon, zooals men wel eens heeft willen te kennen geven, maar alleen omdat het belang van de weermacht, dus het belang van den Staat, het nemen van die maatregelen heeft geëischt.

De krijgstucht, de onmisbare pijler van leger en vloot, moet worden gehandhaafd en zal door mij tot elken prijs worden gehandhaafd. Mijnheer de Voorzitter! Het is lang niet altijd gemakkelijk, ik behoef het u niet te zeggen, maar ik durf hopen, dat de handhaving zal worden voortgezet. Nieuwe afschuwelijke en beschamende gebeurtenissen zullen dan uitblijven, maar ook als zij uitblijven, dient strenge tuchthandhaving voort te gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan slechts hopen, dat ik bij die tuchthandhaving zal kunnen rekenen op den steun van allen, die het wel meenen met de weermacht en haar beteekenis beseffen.

De heer Sneevliet klaagde over de zware straffen, welke door den krijgssraad zijn opgelegd aan de militairen der zeemacht, die zich misdragen hebben op *De Zeven Provinciën* en in verband met de dienstweigerings.

Inderdaad, deze straffen zijn zwaar; de geachte afgevaardigde heeft eenige namen genoemd, waaronder ook die van een der bekende opruiers. Het is nu eenmaal niet anders, Mijnheer de Voorzitter, opruiers worden ook in het militaire gestraft en zwaar gestraft, dat is gebleken. Nu komen de menschen in hooger beroep en ik stel er prijs op te zeggen: ze zijn voor den krijgssraad door den officier naar hun inzichten zoo voortreffelijk verdedigd, dat zij, hoewel ze het recht hadden zich voor het hoog militair gerechtshof van burgerlijken rechtsbijstand te voorzien, gevraagd hebben om dezelfde verdedigers weer te laten optreden voor het hoog militair gerechtshof.

Te straffen zooals geschiedde, behoort tot de bevoegdheid van den volgens de wettelijke voorschriften ingestelden krijgssraad.

De heer Sneevliet: Hoe staat het met de amnestie?

De heer Deckers, Minister van Defensie: Als dat ooit aan de orde komt, dan zeker nu nog niet, maar ik geloof toch, dat wij in dezen met amnestie heel voorzichtig zullen moeten zijn.

Rectificatie.

Op bladz. 5 van den loopenden jaargang van dit tijdschrift komt tot ons leedwezen eene onjuistheid voor, welke tot misverstand aanleiding heeft gegeven en daarom verbetering eischt.

Uit hetgeen wij daar, afgaande op ons geheugen, schreven betreffende de genesis van den Matrozenbond, zou blijken dat de goedkeuring van zijn statuten heeft plaats gehad tijdens het ministerschap van Admiraal Jhr. Röell. Dit is ons, bij nader onderzoek gebleken niet juist te zijn. Admiraal Röell is n.l. 15 Januari 1898 opgetreden als Minister van Marine, terwijl de *eerste* goedkeuring van die statuten reeds was geschied bij Kon. besluit van 20 Juli 1897, zoodat de mogelijkheid ook niet bestond dat genoemde Bewindsman werd beïnvloed door de meening van zijn (lateren) ambtgenoot Mr. Goeman Borgesius.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië,

door

MR. R. J. BRÜNNER,

Officier van administratie der 1e klasse Kon. Marine.

Ons hoogste militaire rechtcollege in Indië heeft weer eens een restauratie ondergaan. Op p. 19 e.v. van den loopenden jaargang van dit tijdschrift deelt de redactie daaromtrent het een en ander mede. Het wil mij voorkomen, dat het zijn nut kan hebben thans de geschiedenis van deze vierschaar in het kort eens op te halen. ¹⁾

Het Hof kan op een lang en veelbewogen leven wijzen. Zijn geboortedatum kunnen wij stellen op 22 April 1808; het was de Yzeren Maarschalk, die het college in het leven riep. ²⁾ Het college bestond uit negen leden. Al spoedig komt er een wijziging; op 17 Augustus 1809 wordt het met twee leden uitgebreid. Dan blijft het zoo tot de landing van Lord Minto. Het Hof is toen blijkbaar opgeheven.

Mr. I. H. J. Hoek in zijn „Het Herstel van het Nederlandsche Gezag” vermeldt (p. 242), dat een Hoog Militair Gerechtshof onder het Engelsche tusschenbewind niet heeft bestaan. Gelegenheid om een en ander te verifieeren heb ik niet gehad. ³⁾ Gezien het voorkomende in artikel 50 van het Regeeringsreglement van 1818, waarin gezegd wordt, dat alle misdaden gepleegd door militairen, hetzij tot den zee- of landdienst behoorende in Indië, zullen beoordeeld worden door militaire rechtbanken, welke inrichting door bijzondere reglementen en verordeningen *zal worden geregeld*, komt deze bewering mij wel aannemelijk voor.

Hoe het ook zij, in 1819 vinden we de hooge militaire vierschaar weder terug. Drie rechtsgeleerden, vier officieren van de landmacht en twee officieren van de Koloniale zeemacht maken er deel van uit. Zijne instructie is provisioneel: waar de instructie van het Nederlandsche Hof provisioneel was gearresteerd, werd het n.l. raadzaam geacht slechts bij voorraad eene instructie te geven teneinde niet vooruit te loopen op de uiteindelijk vast te stellen bepalingen (S. 1819 no. 21).

Acht jaar later is het weer anders. Artikel 51 van het Regeeringsreglement van 1827 bepaalde, dat militairen, hetzij tot den zee- of landdienst behoorende in Ned.-Indië, wegens alle delicten door hen gepleegd terecht zouden worden gesteld voor krijgsraden

¹⁾ In de archieven te Buitenzorg en Batavia zal dienaangaande nog wel een massa te vinden zijn. Wie zoekt eens?

²⁾ Zie M.R.T. XXVIII p. 368.

³⁾ Over dit tijdperk H. D. Levysohn Norman, „De Britsche heerschappij over Java en onderhoorigheden”.

en een Hoog Militair Gerechtshof, volgens de bestaande en provisioneel in zwang blijvende reglementen en verordeningen. Dit Gerechtshof zou steeds bestaan uit een president en zes leden.

Bij S. 1827 no. 54 wordt hieraan uitvoering gegeven. In het Hof zullen zitting nemen twee rechtsgeleerden, drie officieren van de landmacht en twee officieren van de zeemacht. Van langen duur is dit echter niet. Reeds bij S. 1828 no. 92 wordt met alteratie van het besluit van Heeren Commissaris-Generaal van 17 Mei 1827 no. 16 (S. 54) bepaald, dat het Hoog Militair Gerechtshof voortaan zal zijn samengesteld uit den president van het Civile Hooge Gerechtshof, twee civile leden, twee officieren van de landmacht en twee officieren van de zeemacht.

Het college wordt daarna eenigen tijd met rust gelaten. Vijf en dertig jaren gaan voorbij, voor en aleer wederom het snoeimes wordt gehanteerd. Dan zijn het de maritieme leden, die het slachtoffer worden. In den vervolge zal de zeemacht slechts incidenteel vertegenwoordigd zijn. De samenstelling van de vierschaar is als volgt (S. 1863 no. 58): president de voorzitter van het hooggerechtshof; leden: twee civile leden en drie hoofdofficieren van de landmacht. Slechts ingeval het college moet kennis nemen van strafzaken, waarin personen, tot de marine behoorende, als beklagden betrokken zijn, zal door den Gouverneur-Generaal op voordracht van den president een hoofdofficier van „dat corps” aangewezen worden om als lid in die zaken zitting te nemen.

Blijkbaar was het aantal zeemacht-zaken zoo gering, dat men een permanent maritiem lid overbodig achtte.

Echter, reeds het volgend jaar is men van inzicht veranderd. Bij S. 1864 no. 92 wordt bepaald, dat een of twee hetzij actief dienende hetzij gepensioneerde hoofdofficieren der Nederlandsche Marine of van het sedentaire zeezezen ¹⁾ leden zullen zijn van het Hoog Militair Gerechtshof. Wel is nog hunne deelname aan de rechtspraak afhankelijk gesteld van het voorkomen op de rol van marine-zaken maar zij zijn lid, hetgeen ook nog eens duidelijk blijkt uit het slot van artikel 3 der instructie, dat de mogelijkheid veronderstelt, dat zij invallen voor militaire leden der landmacht.

Dit wijdloopige product van wetgeving heeft trouwens nog eene bijzonderheid: duidelijker dan voorheen zegt het, dat het H.M.G. is Hooggerechtshof plus militaire deskundigen. President of vice-president van dit laatste college hanteeren den voorzittershamer, naast hem zetelen twee raadsheeren, daartoe bij de halfjaarlijksche samenstelling van de beide kamers van het hooggerechtshof door den president met inachtneming van artikel 2 van S. 1849 no. 5 aangewezen. De sterkte der landmachtleden is gehandhaafd: het zullen zijn drie hetzij gepensioneerde hetzij actief dienende en als zoodanig bij hun corps à la suite gevoerd wordende hoofdofficieren.

De minder omvattende werkzaamheden der marine-leden komen

¹⁾ Zie S. 1843 no. 24 en S. 1868 no. 84.

tot uiting in het voorschrift, dat dit zullen zijn hetzij actief dienende hetzij gepensioneerde hoofdofficieren. Hun lidmaatschap kon eerder een nevenfunctie zijn. Wat in de practijk bij benoemingen regel was, is mij niet bekend. In ieder geval is met dit staatsblad de tusschen beide hoven reeds bestaande band nog eens nauwer aangehaald. Griffie en parket zijn geheel dezelfde.

Het benoemingsrecht, den president geschonken schijnt echter niet voldaan te hebben.

In 1905 ontmoeten we het voorschrift, dat aan de werkzaamheden van het H.M.G. *gewoonlijk* zal worden deelgenomen door den vice-president en twee leden der tweede kamer van het hooggerechtshof.

Waarschijnlijk was deze redactie echter niet positief genoeg, want vijf jaar later heet het „aan de werkzaamheden van het H.M.G. *wordt* deelgenomen door den vice-president en tenminste één lid der tweede kamer van het hooggerechtshof”.

Het belang van een constante samenstelling van het opperste rechtscollege werd dus wel ingezien.

S. 1922 no. 163 brengt weder eene inkrimping van het ledental; thans zijn het de landmachtleden, die het moeten ontgelden. In den vervolge (d.w.z. van 1 Augustus 1932 af, den datum van invoering) hebben (in theorie) zitting drie juristen, twee landmachtleden en een of twee zeemachtleden.¹⁾

Een lang leven was aan het Hof in deze samenstelling echter niet beschoren. Op 26 September, nog geen twee maanden na de invoering van de gewijzigde P.I., worden den Volksraad een drietal ontwerpen van ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot wijziging van de samenstelling van het H.M.G., tot het treffen van wettelijke voorzieningen in verband daarmee zoomede tot ontbinding van dat hof en tot vaststelling van eenige overgangsbepalingen aangeboden.

Aan de totstandkoming was een uitvoerige correspondentie voorafgegaan, waar echter merkwaardig genoeg de commissie voor het militaire straf- tucht- en strafproces-recht buiten was gehouden.²⁾

Was de Regeering huiverig voor haar oordeel? Zij zelf gaf als reden heel laconiek op, dat waar zij reeds beschikte over de adviezen van alle betrokken adviseurs, van het hooren van die commissie, welke in hoofdzaak (!) uit vertegenwoordigers dezer adviseurs bestaat, werd afgezien. De zaak was daarmee afgedaan. Ontging het gedelegeerden, dat dit toch heelemaal niet hetzelfde was?

Het meest merkwaardige van het ontwerp was, dat het punt, waarover de strijd zou loopen, niet in de ordonnantie lag doch in de Memorie van Toelichting. Men oordeele zelf.

¹⁾ Reeds sedert geruimen tijd sprak het Hof recht met drie juristen en twee militaire leden (1 landmacht en 1 zeemacht); het juridische element had dus de overhand.

²⁾ Zie een vraag daaromtrent aan het slot van het gedelegeerden-verslag en het antwoord van de Regeering daarop: Volksraad zittingsjaar 1932-33 Onderwerp 80 stukken 4 en 5.

Het artikel in quaestie van het Ontwerp luidde:

(1) Het hoog militair gerechtshof bestaat uit vijf leden te weten twee rechtsgeleerden, van wie een president zal zijn, zoodat twee hetzij actief dienende, hetzij gepensioneerde hoofd- of opperofficieren van de landmacht en één hetzij actief dienend, hetzij gepensionneerd hoofd- of vlagofficier der Koninklijke Nederlandsche Marine. Het hof heeft bij zich een advocaat-fiscaal voor de land- en zeemacht en een griffier.

(2) Met hoofd- en opper(vlag)officieren worden gelijk gesteld zij, die den rang van hoofd- en opper(vlag)officier bij de land- en zeemacht bekleed hebbende, in eenige burgerlijke betrekking zijn overgeplaatst.

De Memorie van Toelichting vermeldde: „Voorts ligt het in de bedoeling de tegenwoordige militaire leden, welke allen gepensioneerde hoofdofficieren zijn, die een toelage van *f* 600.—'s maands ontvangen, op den duur te vervangen door actief dienende officieren.”

Tegen deze bedoelingen van de Regeering werden in en buiten den Volksraad ernstige bezwaren ontvouwd, in het kort hierop neerkomende dat:

1e. de waarborgen eener onafhankelijke rechtspraak werden prijsgegeven,

2e. de deskundigheid van het college werd aangetast, en

3e. de continuïteit werd geschaad.

Betoogd werd, dat een actief dienend officier nimmer zoo vrij zou staan tegenover verschillende quaesties als een gepensionneerd (men haalde als voorbeeld aan de beklagprocedure, waarbij het zoo licht kan voorkomen, dat het militaire lid zal hebben te oordeelen over beslissingen van zijn chefs). Voorts werd bij de benoeming van actieve officieren gevreesd voor onvoldoende deskundigheid en ervaring. Men betwijfelde, of zij over den noodigen tijd beschikten om zich op korten termijn in hunne nevenfunctie in te werken. Gewezen werd op de veelomvattende kennis, die het lidmaatschap eischte en op de omstandigheid dat binnen afzienbaren tijd eene geheel nieuwe militaire wetgeving zou worden ingevoerd.

Tenslotte werd het gevaar, dat de rechtspraak zou hebben te lijden door gemis van de noodzakelijke continuïteit verre van denkbeeldig geacht. Voor de maritieme leden b.v. was men immers — wilde er althans sprake van bezuiniging zijn — aangewezen op de hoofdofficieren, werkzaam bij het Departement der Marine als chefs van afdelingen. De Regeering zelf repte er niet over, hoe men zich de oplossing voor zee- en landmacht had gedacht.

Zooals men ziet, was de kritiek dus niet malsch. Het leek niet eenvoudig de aangevoerde bezwaren te ontzenuwen.

Wat stelde de Regeering hier tegenover? Zij begon met te betoogen dat de vervulling van het lidmaatschap door actieve officieren uitsluitend was voorgesteld om bezuinigingsredenen en als proef. Zij had zich niet verheeld, dat daaraan bezwaren waren

verbonden, maar had gemeend om, waar de innerlijke waarde der rechtspraak daardoor naar hare overtuiging niet zou worden aangetaast, over deze bezwaren onder den drang der omstandigheden te mogen en te moeten heenstappen. Zij kon de door gedelegeerden tegen het ontwerp ingebrachte grieven geenszins onderschrijven. Zeer uitvoerig (maar voor den insider weinig overtuigend) wordt dit uiteengezet. Ik wil hier nog slechts aanhalen, wat de Regeering omtrent de deskundigheid opmerkt: „De vraag — aldus de M.v.A. — of de te benoemen actief dienende officieren over de noodige kennis en bekwaamheid zullen beschikken, c.q. den noodigen tijd zullen hebben om zich in de te behandelen zaken in te werken, kan wat het laatste punt betreft, mede op grond van den omvang der werkzaamheden, bevestigend worden beantwoord. Het aantal wettelijke voorschriften in het verslag opgesomd moge zeer groot schijnen, de meest voorkomende te berechten gevallen vormen de geregeld terugkeerende misdrijven, zooals bij de burgerlijke misdrijven die tegen den persoon of het vermogen en bij de zuiver militaire de feitelijke insubordinatie en de desertie”.

Ondanks dit alles krijgen gedelegeerden voorloopig hun zin. Uit de beschouwingen — aldus de Regeering — welke zoowel in als buiten den Volksraad (Bataviaasch Nieuwsblad van 4 November 1932) aan het voorstel zijn gewijd, is wel gebleken, dat de bezorgdheid voor de onafhankelijkheid van de militaire rechtspraak, welke door het voorstel in gevaar zou worden gebracht, in wijden kring leefde. Deze factor was ook voor de Regeering zeer gewichtig. Hoewel zij zelf deze vrees voor de innerlijke waarde der rechtspraak niet deelde, woog voor haar dit psychologische argument zeer zwaar.

Het militaire element van het Hof zou daarom — aldus de M.v.A. — worden gevormd door twee gepensioneerde hoofd- (opper-, vlag-) officieren, van wie een afkomstig van de land- en een van de zeemacht en als derde militair lid een actief dienend hoofdofficier van het leger.

„Daarmede — zoo vervolgde de M.v.A. — is enerzijds de onafhankelijkheid der rechtspraak, anderzijds een levende kennis van de militaire toestanden en verhoudingen gewaarborgd.”

Het kon niet mooier. Jammer genoeg volgden er geen daden. Het bleef bij theorie. De Regeering hield de handen vrij. Zij ging zelfs een stap verder. Bij nota van wijzigingen werd artikel 26 aldus geredigeerd, dat het Hof met drie leden zou kunnen rechtspreken. Een der beide militaire leden kan dus geheel uitgeschakeld worden.

Bij de openbare beraadslagingen is van Inlandsche zijde nog eens aarzelend de onafhankelijkheid der militaire leden ter sprake gebracht. Na de verklaring van den Legercommandant, dat hij uit ervaring wist, dat de officieren er niet tegen opzagen zonder aanzien des persoons voor hunne overtuiging uit te komen, liet men het echter erbij. Blijkbaar was men strijdensmoe. Het ontwerp ging in den door de Regeering voorgestelden gewijzigden vorm onder den hamer door.

Sinds 1 Februari j.l. (datum van inwerkingtreding der ordonnantie) bestaat het Hof dus uit een raadsheer van het Hooggerechts-hof, een lid van den Raad van Justitie te Batavia, een hoofd- of opperofficier van de landmacht en een hoofd- of vlagofficier der zeemacht. ¹⁾)

Recht wordt gesproken met ten minste drie leden. In appèl kan dit dus zijn: de president met de twee militaire leden, de president, het lid van den Raad van Justitie, het landmachtlid of de president, het lid van den R.v.J. en het zeemachtlid. Varietas delectat! Blijkbaar was de quaestie van de verhouding tusschen het militaire en het juridische element in het college voor de Regeering geen vraagstuk.

Het Hof kan met drie maar ook met vier of vijf rechters rechtspreken. De positie van den tweeden landmachtvertegenwoordiger is niet recht duidelijk. Hoe dit novum in de wereld is gekomen, weet ik niet. De M.v.A. zegt: „Het actief dienend lid zal alleen behoeven mede te werken aan de berechting van zaken, welker aard zijn kennis, inzicht en oordeel van bijzondere waarde doen zijn. Overigens kan dit punt aan het beleid van president en hof worden overgelaten.” Kan het Hof in zoo'n geval niet beter een deskundige voor zich doen verschijnen?

Het wetsartikel schrijft voor, dat bij behandeling van landmachtzaken in eersten aanleg alsmede in die gevallen waarin het Hof in raadkamer zulks noodig oordeelt, zich onder de rechters moeten bevinden twee officieren van de landmacht.

Hoe de samenstelling van het Hof bij rechtspraak in eersten aanleg is, wordt verder in het midden gelaten. Was dit juist? Het meest waarschijnlijke lijkt mij, dat het Hof dan in pleno zal zitten. Met deze hypothesen is de ordonnantie reeds veroordeeld. Zeker is er niets. Men zal moeten afwachten, hoe lang er nog gepensioneerde officieren in het college zitting zullen hebben. De bezoldiging is niet van dien aard, dat men bij een vacature op een grooten toeloop hoeft te rekenen. Trouwens het college kan immers recht spreken met drie leden! Hoopvol is de toekomst niet.

¹⁾ In den loop der tijden was de samenstelling van het H.M.G. van Ned.-Indië als volgt:

Tijdvak.	Rechtsgeleerde leden.	Landmacht leden.	Zeemacht leden.	Totaal.
1808—09	4	4	1	9
1809—11	5	4	2	11
1811—19	?	?	?	?
1819—27	3	4	2	9
1827—28	2	3	2	7
1828—63	3	2	2	7
1863—64	3	3	0	6
1864—1932	3	3	2	8
1932—33	3	2	1 of 2	6 of 7
1933—heden	2	1	1	4 e.q. 5

Overgave van de vesting Venlo (1637)

door

Mr. P. L. J. M. A. MÜLLER.

In 1637 besloot de Cardinaal Infant om Frederik Hendrik te noodzaken het beleg van Breda op te breken, een aanval te doen op Roermond en Venlo. De stad had een bezetting van 15 vendels voetvolk, welke echter niet meer dan 1000 man sterk waren. Te zwak om alles te bezetten had men de buitenwerken verlaten; de poorten en de bolwerken waren aan het krijgsvolk en de tusschen beide gelegen muren aan de burgerij ter verdediging overgelaten. 20 Augustus werd de stad reeds door de Spaansche ruitery berend, echter te vergeefs.

Twee schipbruggen werden over de Maas gelegd een ten Noorden en een ten Zuiden der stad. Den 22sten werden de loopgraven naar het hoornwerk Blerik en op drie onderscheiden plaatsen ter landzijde geopend en daags daarna werden aan vier zijden batterijen van 5 stukken opgericht, die dadelijk hun vuur openden. De belegeraars zetten 24 Augustus hun werken voort en wierpen verschillende bommen van 50 en 60 pond in de stad. Des avonds deden zij vuurballen neervallen, die een grooten brand stichtten en de langs de Maas liggende huizen in asch legden.

De burgerij sloeg aan het muiten en verliet de wallen. Het garnizoen capituleerde, terwijl de magistraat zich verantwoordelijk stelde tegenover de Staten-Generaal. Den 25 Augustus verliet het Staatsche garnizoen met twee stukken geschut de stad en vertrok naar Grave, terwijl de bevelhebber naar Keulen vluchtte.

De krijgsraad der Vereenigde Nederlanden in het leger bij Breda sprak op 29 October 1637 de volgende vonnissen over de schuldige officieren uit.

I.

Alsoo Nicolaes de Brederode, gesprooten van een natuurlijke van 't Huys van Brederode, Lieutenant Colonel, gewesen Gouverneur van Venlo, hem ondervonden heeft in Augusto laetsleden, als voorsz. Stadt belegert was, in plaetse van te procureeren alles wat tot behoudennisse vande voorsz. Stadt hadde moghen dienen, niet alleen door groove onachtsaemheyte te versuymen de behoorlijke devoiren, tot wederstandt vanden Vyandt gerequireert ende vereyscht, maer oock buyten kennisse ende voorweeten van die van den krijghsrade aldaer, het Magazijn te laten openen, de Borgen de wapenen in handen te doen gheven, ende, op begeeren van de Magistraat, een Tambour met een Paep, uyt de Stadt naer den Vyandt te seynden, daer naer eenighe Capiteynen byeen te roupen, ende met

derselver consent (onder pretext van tijdt te willen ghewinnen) twee Ostagiers te committeren ende commanderen, derselver onghe-
teykende Capitulatie, aen hem, uyt des Vyandts legher gesonden,
promptelijcken te teykenen, de Posten precipitantelijcken inne te
trecken, ende aen den Vyandt eene Poorte inne te geven, mede buyten
kennisse ende voorweeten als vooren, ende sulcx de voorsz. Stadt,
daervan hem de sorghe ende bewaringhe bevolen was, in handen
van den Vyand Eer, Eedt ende Plicht vergeetelijck over te leveren;
Alhoewel den Vyandt maer vier daghen op de Stadt geapprocheert,
deselve omtrent twee daghen beschooten ende gheen voordeel daer-
op ghekreghen, oock gheene Buytenwercken inne ghenomen hadde,
veel weyniger aen de Grachten vande voorsz. Stadt ghekomen was,
de Soldaten noch welghemoet, de Stadt met Fortificatien ende
Munitien van Oorloghe wel versien ende sulcx noch buyten alle
noot ende perijckel zijnde. Waerover hy, Nicolaes de Brederode,
door ordre van Syne Hoogheyd eerst beschreven ende daernaer by
openbare Trommel ende Trompetslaghen, op drie achtereenvolghende
vyer daghen, door alle de Quartieren van den Legher was ghedaen
daghen ende inneroupen, omme sich in Persoone voor Hoogh-ghe-
melte Syne Hoogheyd te kommen sisteeren ende redenen te gheven
van het overgheven van de voorsz. Stadt, op pene, dat bij gebreecke
van dien, jehghens hem, Nicolaes, soude worden gheprocedeert, alsof
hy gecompareert ware, ende hy tot noch toe heeft gelatiteert ende
niet en compareert;

SOO IST, dat die vanden Krijghsrade der Vereenighde Neder-
landen (doende Recht) met approbatie van Syne Hoogheyd, den
voorsz. Nicolaes de Brederode, versteecken hebben, gelijk sy den
selven versteecken by desen van allen exceptien, so declinatoir,
dilatoir als peremptoir, defensien ende weeren, daer mede hy sich
inde voorsz saecke eenichsints hadde konnen ofte moghen behelpen;
Verklarende oversulcx, dat deselve Nicolaes allenthalve is ap-
prehensibel, omme, soo hy gheattrapeert konde werden, over het
voorsz. leelijke ende schandelijke feyt, streckende tot merckelijken
ondienste, irreparable schade ende disreputatie van dese Landen, die
gheensints ghetoloreert, maer anderen ten Exemple met alle rigeur
behooren gestraft te worden: Van alle syne Charges ghecasseert,
van de Wapenen gedegradeert ende metten Swaerde gestraft te
worden datter de doot naer volgt ende werden alle desselfs goe-
deren gheconfisqueert.

Aldus ghedaen ende ghesentencieert in den Legher by Breda, by
de Heeren Wijtz, president ende Major Generael, Maisonneufeu,
Ferentz, Erentreyter, de Heere van Beverwaert, Herbert ende
Ysselsteyn, Collonellen; Puchler ende Grave Hendrick van Nassau,
Lieutenanten Collonels; den Heere van Spijck, Ritmeester ende
Major; Boshuysen, Bryenen, de Gruutere, de Bye ende Swartsen-
burch, mede Lieutenanten Collonels; ten overstaen van den Adv-
caet-Fiscael vande Generaliteyt, by forme van Krijghsrade behoor-
lijcken vergadert, op den negentienden October sesthien hondert

seven ende dertich, stylo novo, ende in den Krijghsrade publykelyk ghepronunciert op den negen en twintichsten daer aen volgende.

Ter Ordonnantie van den Krijghsrade
voornoemt,

Anth. van Dalen.

II.

Also Jan de Jeger, Capiteyn ende ghewesen Major van Venlo, hem ondervonden heeft, niet alleen door groove onachtsaemheyte te versuymen de behoorlyjke devoiren, tot wederstande vanden Vyandt gherequireert ende vereyscht, maer oock sijn Eer, Eedt ende Plicht sooverre te vergeeten dat hy, alhoewel hy soo wel als de Gouverneur ghehouden was sorghe te draghen ende te helpen procureeren alles wat tot behoudenis van de voorsz. plaetse soude hebben moghen dienen, in Augusto laetstleden, als de voorsz. Stadt belegert was, Eerst heeft ghedooght, dat een Tambour met een Paep uyt de Stadt naer den Vyandt gingh, daer naer (onder pretexte van tijdt te willen ghewinnen) hem selven heeft helpen committeren ende laten ghebruicken als Ostagier, omme by den Vyandt te werden ghesonden, alwaer hy oock eenighe Articulen heeft laten ontwerpen, die van daer aen den Gouverneur geschickt ende by denselven onderteykent zijn, daerop voorsz. Stadt oock dadelijcken overgegeven is, alhoewel maer vier daghen op de Stadt geapprocheert, deselve omtrent twee daghen beschooten, ende gheen voordeel daerop ghekregen, oock gheene Buytenwercken inne genomen hadde, veel weynigher aen de Grachten vande voorsz. Stadt ghekomen was, de Soldaten noch welghemoet, de Stadt met Fortificatien ende Munitien van Oorloghe wel versien, ende sulcx noch buyten alle noot ende peryckel synde;

Waerover hy, Jan de Jeger, door ordre van Syne Hoogheyt eerst beschreven ende daer naer by openbare Trommel ende Trompetslaghen, op drie achtereenvolgende vyer daghen, door alle de Quartieren vanden Leger was gedaen dagen ende inne roupen, omme sich in Persoone voor Hooghghemelte Syne Hoogheyt te kommen sistteren ende redenen te gheven van het overgeven van voorsz. Stadt, op pene, dat by ghebreecke van dien jegens hem Jan de Jeger soude werden geprocedeert alsof hij gecompareert ware, ende hy tot noch toe heeft ghelatiteert ende niet en compareert;

SOO IST, dat etc.

Jan de Jeger werd by verstek tot dezelfde straf veroordeeld als de gewezen gouverneur der stad, echter zonder verbeurdverklaring zijner goederen.

III.

Alsoo Jan Wifredingh, Jan Spiegell, Gijsbert Vijgh ende Hans Konraet Börringer, Capiteynen, Guarnisoen ghehouden hebbende

binnen Venlo, jegenwoordigh Gearresterde, bekendt hebben ende die van den Krijghsrade ghebleecken is, dat sy Gearresterde, in Augusto Laetstleden, als deselve Stadt belegert was, haer sooverre hebben laeten misleyden, dat, alhoewel sy, soo wel als den Gouverneur ghehouden waren sorghe te dragen ende te helpen procureeren, alles wat tot behoudnisse van voorsz. Stadt soude hebben moghen dienen, onvoorsichtelijken hebben helpen resolveren, dat men (onder pretexte van tijdt te willen ghewinnen) twee Ostagiers uyt dem Krijghsrade naar den Vyandt seynden soude, dat mede de voorz. Gearresterde wel voorgheslagen, maer sorgelooselijken voorbyghegaen, immers niet doen arresteeren hebben eenighe middelen, waerdoor men de Borgerye der voorz. Stadt binnen dwingen ende buyten den Vyandt keeren soude, waernaer voorsz. Stadt soo subytelijken in handen van den Vyandt overgelevert is, alhoewel de Vyandt maer vier daghen op de Stadt geapprocheert, deselve omtrent twee daghen beschooten ende gheen voordeel daerop gekregen, oock gheene Buytenwercken inne genomen hadde, veel weyniger aen de Grachten van de voorsz. Stadt gekomen was, de Soldaten noch welghemoet, de Stadt met Fortificatien ende Munitien van Oorloghe wel versien ende sulcx noch buyten alle noot ende perijckel zijnde;

SOO IST, dat die vanden Krijghsrade voornoemt (doende Recht) met approbatie van Syne Hoogheyt, de voorsz. Jan Wifredingh, Jan Spiegell, Gijsbert Vijgh ende Hans Koenraet Börringer ghecondemneert hebben, ghelijck sy deselve condemneeren mits desen, over 't-gunt voorsz. is, als streckende tot merkelijken ondienste, irreparable schade ende disreputatie van dese Landen, 'twelck gheenszins ghetoloreert, maar anderen ten exemple met alle rigeur behoort ghestraft te werden: Van haere respectie Capiteynschappen te werden ende te blyven gecasseert ende vervallen, ende dat syluyden haer van nieuws sullen stellen onder alsulcke Compaignien als Hooghgemelte Syne Hoogheyt gelieven sal hun te ordonneeren, omme daeronder te dienen op alsulcke gaiges, als de Capiteyn daeronder sy ghestelt sullen werden, aen ander Adelborsten is gevende ende sullen soo langh dienen, totdat syluyden door eenighe vroomme feyten van wapenen de voorsz. faulten sullen hebben gherepareert ende alsoo wederomme tot Advanchement gheraecken; Werden mede ghecondemneert inde kosten ende Misen van Justitie.

Aldus ghedaen etc.

IV.

Alsoo Hendrick van Haecksberghen, Lieutenant van de Compagnie van de Capiteyn van der Wall, Guarnisoen ghehouden hebbende tot Venlo ende nu alhier in den Leger gheconfincert, bekendt heeft ende die van den Krijghsrade der Vereenighde Nederlanden ghebleecken is, dat hy gheconfineerde niet alleen in Augusto laetstleden, als de voorsz. Stadt belegert was:

Eerst in plaetse van by afwesen vanden voornoemden synen

Capiteyn de Compagnie, ende daenaer by 't overlyden van wylen den Capiteyn Ausema desselfs Brigade, daeronder hy verdeelt was, als Cheff te commanderen, kennisse van saecken te nemen ende te helpen procureeren, alles wat tot behoudenisse van deselve plaetse hebben mogen dienen, onvoorsichtelijken toeghestaen, immers niet tegengesproocken heeft, dat de voorsz. Stadt aen den Vyandt soude werden overgelevert ende dienvolghende oock sonder verder te inquireren op het overgeven van de voorsz. Stadt, uyt deselve gemarcheert is, alhoewel de Vyandt maer vier daghen daerop geapprocheert, deselve omtrent twee daghen beschooten, ende gheen voordeel daerop ghekregeen, oock gheene Buytenwreken inne genomen hadde, veel weyniger aen de Grachten van voorsz. Stadt ghekomen was, de Soldaten noch welghemoet, de Stadt met Fortificatien ende Munitien van Oorloghe wel versien ende sulcx noch buyten noot ende perijckel sijnde, maer oock dat hy geconfirmeerde, uyt het Hoornwerek buyten de Tichelpoort (1) der voorsz. Stadt, van synen Poste, die hy als Cheff commandeerde, als voorsz. is, leelijcken ende schandelijcken naer de Stadt gheloopen was gheweest, totdat hy by een Tambour weder terugge was ghedreven;

SOO IST, dat die vanden Krijghsrade voornoemt (doende Recht) met approbatie van Syne Hoogheyt, den voorsz. Hendrick van Haexbergen gecondemneert hebben, ghelijck sy denselven condemnieren mits desen, daerover anderen tot exemple van de Wapenen gedegradeert, ende van sijn Lieutenantschap gecasseert te werden; Ende verklaren hem Hendrick van Haexberghen inhabil omme van nu voortaan de Wapenen ten dienste den Lande te draghen ofte eenige militaire Charge te bekleeden; Comdemneeren denselve mede in de Kosten ende Misen van Justitie.

Aldus ghedaen ende etc.

V.

Alsoo Hendrich Feytgens, Lieutenant van de Compagnie van den Capiteyn Geritsma; Gerlach Quicke, Lieutenant van de Compagnie vanden Capiteyn Staveren; Hendrich Hubbelingh, Lieutenant van de Compagnie van den Capiteyn Huninga; Anthoni Polman de Jonge, Vendrich van de Compagnie van den Capiteyn Ausema; Lieuw Johannes, Vendrich van de Compagnie van den Capiteyn Herema; Evert van Hees, Vendrich van de Compagnie vanden Capiteyn Wijfwyler ende Johan Herres, Vendrich vande Compagnie van den Capiteyn Oeeveldt: Alle Guarnisoen ghehouden hebbende tot Venlo ende nu in den Leger geconfineert, bekendt hebben ende die van den Krijghsrade der Vereenighde Nederlanden gebleecken is, dat sy geconfineerde, in absentie van hare Capiteynen ende Lieutenanten respectie in Augusto laetsleden, als de voorsz. Stadt belegert was, haer tot soverre hebben laten misleyden, dat sy in plaetse van by

1) Tegelsche poort, richting Roermond.

afwesen van de voorsz. overhoofden, als Cheffs te commanderen, kennisse van saecken te nemen ende te helpen procureren alles wat tot behoudenis van deselve plaetse soude hebben moghen dienen, daertoe sy soowel als den Gouverneur waren gehouden, onvoorsichtelijken toegestaen, immers niet tegengesproocken hebben, dat de voorsz. Stadt aen den Vyandt soude werden overgelevert ende dienvolgende oock sonder verder te inquireeren op het overgeven van voorsz. Stadt, uytte selve ghemarcheert zijn, alhoewel de Vyandt maer vier daghen daerop geapprocheert, deselve omtrent twee daghen beschooten, oock gheene Buytenwercken inne genomen hadde, veel weyniger aen de Grachten van de voorsz. Stadt ghekomen was, de Soldaten noch welghemoet, de Stadt met Fortificatien ende Munitien van Oorloghe wel versien ende sulcx noch buyten alle noot ende perijckel zynde;

SOO IST, dat die van den Krijghsrade voornoemt, (doende Recht,) met approbatie van Syne Hoogheyt, de voorsz. Hendrick Feytges, Gerlach Quicke ende Hendrick Hubbelingh, Lieutenanten; Anthony Polman de Jonghe, Lieuw Johannes, Evert van Hees ende Johan Herres, Vendrichen, gecondemneert hebben, gelijk sy deselve condemneeren mits desen, daerover anderen ten exemple, gesuspendeert te werden van hare respective Charges: Te weten de Lieutenanten elck voor een tijdt van twee Heeremaenden, ende de Vendrichen elck voor een Heeremaendt. Werden mede ghecondemneert in de kosten ende misen van Justitie.

Aldus ghedaen etc.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 23 Juni 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.).

Onvoldoende dienstijver betoond, door met drie dagen verlof zijnde en de mededeeling ontvangen hebbende, dat in de orders stond dat hij op wacht moest komen — denkende dat hij nog wel een order zou krijgen, welke order echter uitbleef — verzuimd te informeeren of de mededeeling juist was, wetende of althans kunnende weten, dat de order bestaat, dat bij verlof van vier dagen of korter de onderofficieren niet vrij zijn van wachtdienst.

Klagers verweer niet te kunnen inzien dat hij, ingeval hij nog twijfelt, uit zich zelf moet onderzoeken of de ontvangen mededeeling juist was, getuigt slechts van een, vooral voor een onderofficier van zijn rang en aantal dienstjaren, onvoldoenden dienstijver.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 12 Mei 1933, van den sergeant-majoor-instructeur B., dienende bij de Tirailleur-compagnie van het . . . Regiment Infanterie, in garnizoen te . . . , waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstructeur bij dat Regiment ingediend over de straf van vier dagen licht arrest, hem op 2 Mei 1933 opgelegd door zijn compagnies-commandant, den kapitein X., en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Onvoldoende dienstijver betoond, door, met drie dagen verlof „zijnde en de mededeeling ontvangen hebbende, dat in de orders „stond, dat hij op wacht moest komen — denkende dat hij nog wel „een order zou krijgen, welke order echter uitbleef — verzuimd te „informeeren of de mededeeling juist was, wetende of althans kun- „nende weten, dat de order bestaat, dat bij verlof van vier dagen „of korter de onderofficieren niet vrij zijn van wachtdienst.”, bij welke beslissing, — op 11 Mei 1933 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gekomen, — het beklag ongegrond werd

verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat op 7 December 1932 op last van den Regiments-Commandant opnieuw is bekend gemaakt eene reeds jarenlang bij het . . . Regiment Infanterie bestaande Regiments-order, luidende: „Ten-,einde zooveel mogelijk gelijkvormigheid te verkrijgen in het aan-,houden van den wachtrooster, wordt door mij bepaald, dat bij een-,gewoon verlof van 4 dagen of korter, de wachtdoende onderoffi-,cieren *niet* vrijgesteld zijn van wachtdienst. Onderlinge ruiling —,mits met kennisgeving — kan ten allen tijde worden verleend,door den onderofficier, belast met het aanhouden van den wacht-,rooster.”;

dat klager op 10 April 1933 met drie dagen verlof naar zijn huis te B., op plus minus een kwartier gaans van de kazerne, is gegaan en aan hem toen bekend was dat hij denzelfden dag was aange-
wezen voor reserve-wachtdienst;

dat hij in den middag van den tweeden dag van dit verlof thuis van den burgerwerkman C., bij klager's compagnie werkzaam als oppasser-rustkamer en belast met het overbrengen van mondelinge en schriftelijke berichten aan officieren en onderofficieren, het afhalen van aangeteekende stukken op het postkantoor, het overbrengen van bestellingen bij leveranciers enz., de mondelinge mededeeling ontving, — welke, zooals hij begreep, afkomstig was van den sergeant van de week van klagers compagnie, — dat in de orders stond, dat hij, klager, op dien dag des namiddags op wacht moest komen;

dat klager aan de hem gedane mededeeling geenerlei gevolg heeft gegeven;

dat in den loop van het gesprek, gevoerd tusschen klager en den genoemden burger-werkman, o.a. door klager is gezegd: „Zeg maar, dat ik niet thuis ben.”;

Overwegende dat klager, door den hem opgedragen wachtdienst niet te verrichten en evenmin te voren zelf te trachten daarin alsnog tijdig door ruiling te voorzien, heeft gehandeld in strijd met de vorenstaande Regiments-order, waarvan hij den inhoud heeft moeten kennen;

Overwegende dat klager verschillende verweren heeft gevoerd, welke echter alle hierin overeenstemmen, dat hij niet vermog in te zien, dat een militair, die onder de bovenvermelde omstandigheden de mededeeling ontvangt dat hij voor den wachtdienst is gecommandeerd, *ingeval hij nog twijfelt*, uit zichzelf zal onderzoeken of die mededeeling inderdaad juist is; dat deze opvatting slechts getuigt

van een, vooral voor een onderofficier van klagers rang en aantal dienstjaren, onvoldoenden dienstijver;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat klager terecht is gestraft; dat de opgelegde straf staat in goede verhouding tot den ernst van klager's tekortkoming en deze in de omschrijving van de strafreden juist is gekenschetst;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Majoor-Hoofdinstructeur bij het . . . . Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Majoor-Hoofdinstructeur voornoemd, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 7 Juli 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.).

Uit onachtzaamheid niet in de voorgeschreven tenue bij de landingsdivisie verschenen.

Klager heeft aannemelijk gemaakt dat de tenue voor de landingsdivisie hem niet op zóó duidelijke en „rechtstreeksche” wijze is medegedeeld, dat hem opzettelijke afwijking van die, ditmaal bij uitzondering ook voor de korporaals voorgeschreven, tenue kan worden verweten, doch geenszins dat hij geheel vrijuit gaat, aangezien hij ten onrechte blijkbaar in het geheel geen aandacht heeft geschonken aan de ontvangen mededeeling en heeft nagelaten omtrent die tenue nog navraag te doen.

Het in de eerste plaats in de strafreden vermelde behoeft daarom wijziging en het in de tweede plaats daarin voorkomende (bij het onderzoek op vóórparade zijn divisiechef voorgelogen) behoort daaruit te worden weggelaten, terwijl dienvolgens de straf behoort te worden verminderd.

Beklag gedeeltelijk gegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 15 Mei 1933, van den korporaal-konstabel W., dienende aan boord van Hr. Ms. „Friso”, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem ingediend bij den Ondercommandant der Marine te Vlissingen over de straf van 10 dagen licht arrest, hem op 31 Maart 1933 opgelegd door den toenmaligen Commandant van bovengenoemden bodem, den Luitenant ter zee der 2de klasse A. A. Fresco, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„1°. Niet in tenue bij de landingsdivisie verschenen, ondanks „dat hem tevoren persoonlijk een afwijking van de tenue-orders was „bekend gemaakt;

„2°. Bij het onderzoek van het vorenstaande op vóórparade zijn „divisiechef voorgelogen.”,

bij welke beslissing, — op 13 Mei 1933 ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuige onder eede den schipper G., dienende aan boord van bovengenoemden bodem;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij op Vrijdagmorgen 31 Maart 1933 niet in tenue bij de landingsdivisie is verschenen;

dat hem *niet* tevoren persoonlijk eene afwijking van de tenue-orders was bekend gemaakt;

dat weliswaar de schipper hem daags te voren heeft toegeroepen: „Het is morgen landingsdivisie in baaien hemd en frokje”, doch dat hij deze woorden heeft opgevat als eene tenuebepaling voor de manschappen en niet voor hem als korporaal, omdat bij voorgaande gelegenheden de schipper ook steeds op deze wijze de tenue voor de manschappen had bekend gemaakt;

dat de schipper nooit speciaal de tenue voor de korporaals bekend maakte;

dat hij, klager, dan ook tot zijn divisiechef, den Luitenant ter zee 2de klasse V., op voorparade heeft gezegd, dat hij niet vermoedde dat het dit keer ook voor de korporaals baaien hemd was;

dat, indien waar zoude zijn de bewering van den schipper dat hij, klager, nog tot hem had opgemerkt: „dan gaan ons alleen de frokjes aan” — hij deze opmerking toch niet zou hebben gemaakt, indien de schipper hem persoonlijk zou hebben medegedeeld, dat de tenue voor korporaals baaien hemd was, en dat, zoo dit wél waar zou zijn, de schipper hem toch had moeten waarschuwen, dat niet alleen de frokjes, doch eveneens het baaien hemd de korporaals betroffen;

Overwegende dat de schipper G. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat in de schriftelijke orders van Donderdag 30 Maart 1933 was vermeld, dat bij de landingsdivisie van den volgenden dag de tenue baaien hemd met frokje zou zijn, ook voor onderofficieren beneden den rang van sergeant;

dat hij aan klager dienzelfden middag deze order bekend heeft gemaakt, voor zoover hij zich kan herinneren in het benedenschip in het volksverblijf;

dat klager daarop de opmerking heeft gemaakt: „O, dan gaan ons alleen de frokjes aan”, waarop hij, getuige, heeft geantwoord: „het gaat den onderofficieren aan beneden den rang van sergeant”;

Overwegende dat klager aannemelijk heeft gemaakt, dat de tenue voor de landingsdivisie hem niet op zóó duidelijke en „rechtstreeksche” wijze is medegedeeld, dat hem opzettelijke afwijking van die, ditmaal bij uitzondering ook voor de korporaals voorgeschreven, tenue kan worden verweten, doch geenszins dat hij ten deze geheel vrijuit gaat, aangezien hij ten onrechte blijkbaar in het geheel geen aandacht heeft geschonken aan de mededeeling van den schipper: „het gaat den onderofficieren aan beneden den rang van sergeant” en hij nagelaten heeft te doen wat op zijn weg had gelegen, n.l. in den loop van den dag nog navraag te doen omtrent zijne tenue bij de te houden landingsdivisie;

Overwegende dat in verband met het vorenstaande de omschrijving van het in de strafreden onder 1°. vermelde feit wijziging behoeft en het onder 2°. vermelde feit daaruit behoort te worden weggelaten, terwijl dienvolgens de aan klager opgelegde straf behoort te worden verminderd tot twee dagen licht arrest;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Ondercommandant der Marine te Vlissingen op het beklag genomen;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zoodat zij komt te luiden:

„Uit onachtzaamheid niet in de voorgeschreven tenue bij de landingsdivisie verschenen.”;

Vermindert de opgelegde straf tot twee dagen licht arrest;

Gelast dat laatstgenoemde omschrijving der strafreden en laatstgenoemde straf in klager's conduiteboekje en in het strafregister van Hr. Ms. „Friso” zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Ondercommandant der Marine te Vlissingen, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 1 September 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. E. L. M. H. baron Speyart van Woerden, (fg.).

Raadsman: Mr. W. F. H. Zegers, te den Helder.

Als ambtenaar opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren. (Toeëigening van een bedrag van f 2000, deel uitmakende van de fondsen van een militaire cantine, door een officier, beheerder van die cantine.) Beklaagde had de gelden, deel uitmakende van de cantinefondsen onder zich gekregen enkel doordien hij beheerder van de cantine was gemaakt, dus in zijn genoemde kwaliteit, hetwelk uitsluit, dat de eigendom van die gelden aan hem persoonlijk was gekomen, waar hij met betrekking tot die gelden enkel tot beheersdaden voor de cantine gerechtigd was.

Toen beklaagde de gelden uit de cantinekas nam, was hij niet te allen tijde in staat die tot betaling van eigen schulden gebruikte bedragen uit eigen middelen dadelijk weer aan te zuiveren.

In de zaak van den Fiscaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appelland van een vonnis op den 21en Juni 1933 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen X. oud 31 jaar, geboren te Antwerpen (België), Eerste-Luitenant der Mariniers, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman en van X. voornoemd, appelland van gemeld vonnis, bijgestaan door zijn raadsman, tegen den Fiscaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord de getuigen-deskundigen, door den beklaagde opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de midde-

len van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter; ¹⁾

O. dat de beklaagde heeft bekend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat het extract-stamboek van beklaagde inhoudt, dat hij op 13 Augustus 1925 is benoemd tot Tweede-Luitenant der Mariniers en dat hij thans nog dient als Eerste-Luitenant der Mariniers;

O. dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 22 Mei 1933 beteevende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij, dienende als 1e Luitenant der Mariniers bij het Detachement Mariniers op het eiland Aruba (West-Indië) aldaar:

1°. ongeveer in het tijdvak eind 1930 tot begin October 1931 opzettelijk verschillende bedragen in geld tot een totaal bedrag van *f* 2000 of daaromtrent, althans eenig geld, deel uitmakende van de fondsen van de Militaire Cantine op het eiland Aruba, waarvan hij, beklaagde, in zijne voormelde kwaliteit beheerder was, welke voormelde gelden alzoo toebehoorden geheel of ten deele aan anderen of aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welke gelden aan hem in zijne kwaliteit van beheerder dier cantine waren toevertrouwd en welke hij als zoodanig rechtmatig, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door voormelde gelden ten eigen bate aan te wenden;

2°. ongeveer in het tijdvak begin October 1931 tot 2 Februari 1932 opzettelijk verschillende bedragen in geld tot een totaal bedrag van *f* 1505 of daaromtrent, althans eenig geld, deel uitmakende van de fondsen van de Militaire Cantine op het eiland Aruba, waarvan hij, beklaagde, in zijne voormelde kwaliteit beheerder was, welke voormelde gelden toebehoorden gelijk onder 1° nader is omschreven en welke gelden hij gelijk onder 1° is omschreven onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door voormelde gelden ten eigen bate aan te wenden;

3°. ongeveer in het tijdvak Februari 1932 tot 13 Juli 1932 opzettelijk verschillende bedragen in geld onder meer van *f* 100 of daaromtrent en van *f* 400 of daaromtrent, althans eenig geld, deel uitmakende van de fondsen van de Militaire Cantine op het eiland Aruba, waarvan hij, beklaagde, in zijne voormelde kwaliteit beheerder was, welke voormelde gelden toebehoorden gelijk onder 1° nader is omschreven en welke gelden hij gelijk onder 1° is om-

¹⁾ In de dagbladpers, van deze zaak verslag gevende, lezen we het volgende: „De advocaat-fiscaal ving zijn requisitoir aan met een woord van waardeering voor den arbeid van den officier-commissaris, die het onderzoek leidde, zonder daarbij van de zijde van beklaagde eenige medewerking te hebben ondervonden. Met groote deskundigheid is dit onderzoek geleid.” Men zie ook M.R.T. XXIX, blz. 26. Red. M.R.T.

schreven, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door voormelde gelden ten eigen bate aan te wenden;

O. dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis het aan beklagde in aanhef en onder 1°, 2° en 3° ten laste gelegde — met den verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard met beklagde's schuld daaraan, het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „het als ambtenaar opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren, herhaalde malen gepleegd, alle de feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling”, en beklagde deswege heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van 21 tot 28 October 1932 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht, met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, terwijl de Krijgsraad de teruggave heeft bevolen van het overtuigingsstuk voorschotbon, gemerkt A, aan den Commandant van het Detachement Mariniers te Curaçao, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan;

Overwegende dat beklagde met betrekking tot het hem in aanhef en onder 1° ten laste gelegde heeft verklaard:

dat hij in de maand Juni 1930 is overgeplaatst naar het Detachement Mariniers te Aruba, van welk detachement hij commandant werd; dat hij van zijn voorganger, den Luitenant der Mariniers A., de kas van de daar bestaande cantine heeft overgenomen, zoodat een afgesloten verantwoording betreffende de cantine, de tot de cantine behoorende goederen en de uitstaande schulden, hetgeen hij heeft gedaan in zijn kwaliteit van detachementscommandant; dat hij begreep dat hij de door de cantine opgeleverde winst niet persoonlijk mocht gebruiken doch deze moest besteden tot dekking van verliezen en ten bate van de manschappen; dat het kapitaal der cantine diende tot betaling van de leveranciers en dat hij, wanneer hij de cantine aan zijn opvolger zou moeten overgeven, verplicht was om het aanwezige bezit aan goederen en kapitaal tot den laatsten penning over te dragen, zoodat de op de cantine bestaande vorderingen;

dat hij, toen hij eenigen tijd in Aruba was, diep in de schulden stak en door zijn schuldeischers zoo werd lastig gevallen en langzamerhand zoo in het nauw werd gebracht, dat hij er toe is overgegaan op verschillende tijdstippen ongeveer in het tijdvak van eind 1930 tot October 1931 opzettelijk verschillende bedragen aan geld tot een totaal van f 2000, welke bedragen deel uitmaakten van de fondsen der militaire canteekas, welke hij als beheerder van de cantine onder zich had, te gebruiken tot betaling van zijne particuliere schulden; dat hij in de maand September 1931 de ten processe aanwezige bon, met blauw potlood gemerkt A, aangevende

een bedrag van *f* 2000, in de kas heeft gelegd; dat de Kapitein B. omstreeks de maand October 1931 de cantinekas heeft geïnspecteerd; dat toen in stede van baar geld de bovengenoemde bon van *f* 2000 daarin werd bevonden; dat hij op 23 November 1931 niet in staat was zijn bon tegen geld in te wisselen;

Overwegende dat de navolgende getuigen met betrekking tot het aan beklagde in aanhef en onder 1° ten laste gelegde hebben verklaard:

1. B. . . . . onder het afleggen van eene bevestiging, zijnde deze getuige Doopsgezind:

dat hij van 12 September 1929 tot het einde van September 1932 op Curaçao is geweest ter beschikking van den Gouverneur van Curaçao; dat de Gouverneur hem, als Commandant van de Compagnie Mariniers, bij instructie had aangewezen als Plaatselijk Militair Commandant te Willemstad; dat de Eerste-Luitenant der Mariniers A. ongeveer April 1930 als detachementscommandant te Aruba werd aangewezen; dat hij dezen detachementscommandant op last van den Gouverneur van Curaçao eene cantine heeft doen oprichten voor alle aldaar geplaatste of tijdelijk aanwezige militairen van Land- en Zeemacht; dat hij, getuige, daartoe aan dezen detachementscommandant een bedrag uit de cantinekas te Curaçao als voorschot aan de cantine te Aruba heeft medegegeven; dat de inrichting en de stoffeering van de voor de cantine bestemde localiteit door het Gouvernement met gouvernementsgelden werden bekostigd; dat ongeveer in de maand Juni 1930 de beklagde als detachementscommandant te Aruba werd geplaatst; dat hij, getuige, in het begin van de maand October 1931 bij een bezoek aan Aruba de cantinekas aldaar heeft gecontroleerd en dat hem daarbij is gebleken dat een bedrag van *f* 2000, hetwelk volgens de boeken in kas aanwezig moest zijn, niet door geld, maar door de ten processe aanwezige voorschotbon, met blauw potlood gemerkt A, was gedekt; dat de beklagde hem, getuige, heeft verzekerd dat alles in orde zou komen, want dat hij, beklagde, eene geldzending verwachtte; dat deze zending, naar een brief van beklagde aan hem, getuige, meldde, op 23 November 1931 nog niet was aangekomen;

2. A. . . . . onder eede:

dat hij ongeveer in de maand April 1930 met een detachement Mariniers te Aruba is geplaatst; dat hij van den Kapitein B. een bedrag van *f* 100 heeft medegekrege als voorgeschoten bedrijfskapitaal ten behoeve van eene op te richten cantine, tot welke oprichting hij van den Kapitein B. opdracht ontving, terwijl hem door dien Kapitein tevens werd opgedragen die cantine te beheeren en te administreeren zooals bij de Marine gebruikelijk is; dat hij in de maand Juni 1930 als detachementscommandant door den beklagde werd afgelost; dat hij, getuige, aan beklagde nauwkeurig heeft medegedeeld, hoe de cantine werd beheerd en geadminiistreerd, en hem tevens heeft geïnstrueerd, dat zulks volgens de Marinevoorschriften geschiedde; dat hij daarna de loopende vorde-

ringen, de uitstaande schulden en de aanwezige gelden en goederen van de cantine aan den beklaagde heeft overgedragen;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een zoogenaamde voorschotbon, met blauw potlood gemerkt A en luidende: „Cantinekas. Voorschot ontvangen uit de cantine-kas ten bedrage van Twee duizend Gulden terug te betalen direct na ontvangst van het bedrag uit Nederland, doch uiterlijk vóór het eind der maand November van dit jaar. Aruba, 3 September 1931. (get.) X.”;

Overwegende dat het Hof door den boven weergegeven inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen oordeelt met beklagde's schuld er aan hetgeen hem in aanhef en onder 1° is ten laste gelegd, met dien verstande dat beklagde zich bedragen in geld tot een totaal bedrag van *f* 2000 wederrechtelijk heeft toegeëigend, dat dit bedrag geheel aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehoorde en dat hij dat geldelijk bedrag in zijne kwaliteit van beheerder der cantine te Aruba anders dan door misdrijf onder zich had;

Overwegende dat beklagde tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat hij was eigenaar der cantinegelden onder zekere beperkingen en dat hij te allen tijde in staat was elk ten eigen bate uit de cantinekas genomen bedrag uit eigen middelen dadelijk aan te zuiveren;

Overwegende dat de onjuistheid en onwaarheid van dit verweer uit den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen reeds voortvloeit;

dat beklagde toch de gelden, deel uitmakende van de fondsen van de Militaire Cantine op het eiland Aruba, onder zich heeft gekregen enkel doordien hij beheerder van die cantine was gemaakt, dus in zijn genoemde kwaliteit, hetwelk uitsluit, dat de eigendom van die gelden aan hem persoonlijk was gekomen, waar hij met betrekking tot die gelden enkel tot beheersdaden voor die cantine gerechtigd was;

dat, zooals uit zijn eigen verklaringen en bovendien uit door hem geschreven brieven aan zijn schoonouders en aan den Kapitein B. — welke brieven ten processe aanwezig zijn en hem zijn vertoond — blijkt, hij zelf van den aanvang af dit zeer wel heeft begrepen;

dat verder uit vorenstaande verklaringen en uit bedoelde brieven blijkt, dat hij, toen hij de gelden uit de Cantinekas nam, niet ten allen tijde in staat was, de uit de Cantinekas genomen en tot betaling van eigen schulden gebruikte bedragen uit eigen middelen dadelijk weer aan te zuiveren;

Overwegende dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „als ambtenaar opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren”;

Overwegende dat het Hof, alle omstandigheden in aanmerking genomen, te dezer zake een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken gerechtvaardigd acht, terwijl het Hof den beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht, in den militairen stand te blijven;

Overwegende dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde in aanhef en onder 1° meer of anders is ten laste gelegd, dan hiervóór als bewezen is aangewezen, noch hetgeen aan beklaagde in aanhef en onder 2° en 3° is ten laste gelegd;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 2, 23, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 84, 359 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 190 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem in aanhef en onder 1° is ten laste gelegd, met den verstande als hiervóór is aangegeven;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als boven is gezegd;

Veroordeelt beklaagde te dier zake tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van 21 tot 28 October 1932 in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat den veroordeelde uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde in aanhef en onder 1° meer of anders is ten laste gelegd dan bij deze sententie is bewezen verklaard, noch hetgeen aan beklaagde in aanhef en onder 2° en 3° is ten laste gelegd;

Spreekt beklaagde daarvan vrij;

Beveelt de teruggave van de ten processe aanwezige bon, met blauw potlood gemerkt A, aan den Commandant van het Detachement Mariniers te Curaçao onmiddellijk na de uitspraak van deze sententie. ¹⁾

¹⁾ Wat betreft de vrij épineuse vraag (zie ook M.R.T. XXVII, blz. 29 en XXVIII, blz. 6) wie eigenaar van cantinegelden is, vonden wij in het vonnis van den Zeekrijgsraad nog de volgende overwegingen:

„O. omtrent het 1e punt (n.l. dat hij, beklaagde, eigenaar was der cantingelden onder zekere beperkingen) dat, zooals de raadsman dat heeft uitgedrukt, „de Officier die van een meerdere order krijgt tot oprichting en exploitatie van een cantine, dat niet anders beteekent dan dat „iemand als zetbaas in een café wordt gezet” en „als zoodanig eigenaar is van de kas der cantine”;

dat de Krijgsraad deze opvatting niet kan deelen; dat de cantines van Staatswege zijn ingesteld, terwijl inrichting en beheer van Staatswege zijn gereguleerd en ten deele althans werken met van Staatswege verstrekt kapitaal; dat het Reglement voor de Cantines bij 's Rijks Zeemacht o.m. bepaalt in art. 1: De Minister van Marine bepaalt waar cantines gevestigd zullen zijn, in art. 3 voorschriften geeft omtrent hare in-

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 27 Maart 1933. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. Polvliet, Kapiteins G. Stürm en J. Drost, en
Eerste-Luitenant E. A. Brongers.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. P. van 't Hoff Stolk, te Amsterdam.

Bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, zoodanig stuk ten toon stellen en aanslaan.

richting, geoorloofde en verboden gemakkelikheden, in art. 4 het Rijk zich met de kosten belast van bouw en onderhoud van het gebouw, inwendige inrichting en meubileering, kosten van water en licht, in art. 6 met het oppertoezicht over het beheer in zijn geheelen omvang wordt belast de betrokken vlootvoogd van alle in zijn commandement aanwezige cantines, in art. 8 toelagen worden vastgesteld voor personeel der cantines beneden den rang van officier en maatregelen genomen mogelijke tekorten van de toelagen af te houden, in art. 10 voorschriften zijn te vinden tot verzeke- ring en bewaring der gelden en inrichting der boekhouding, in art. 13 de wijze wordt bepaald waarop gemaakte winsten moeten worden aangewend, in de artikelen 14 en 15 voorschriften worden gevonden omtrent een te vormen reservefonds en belegging daarvan, eindelijk art. 17 in geval van force majeure in uitzicht stelt geldelijk verlies der cantines ten laste van het Rijk te brengen;

O. dat uit het bovenstaande volgt dat de beheerder eener cantine niet is „zetbaas in een café” doch beheerder eener Rijksinstelling, werkende onder van Rijkswege gegeven voorschriften en bepalingen en ten deele met Rijks gelden en derhalve in geenerlei opzicht als eigenaar van de kas dier instelling kan worden beschouwd, integendeel rekening en verantwoor- ding voor zijn geldelijk beheer schuldig is en aan zijn opvolger de boek- houding en de daarmee overeenstemmende kas gelden heeft af te dragen, welke laatstgenoemde verplichtingen, door den beklagde volledig erkend, onverenigbaar zijn met de rechten van den eigenaar;

O. dat niet behoeft te worden uitgemaakt aan wie de cantine gelden dan wel toebehooren, maar dat het voldoende is indien vaststaat dat ze niet toebehooren aan dengene die ze zich toeëigent;”

Het is o.i. niet voldoende dat de gelden *niet* toebehoorden aan den be- klaagde, voor verduistering moet vaststaan dat de gelden aan een ander toebehooren, hetgeen niet hetzelfde is. Als dit laatste vaststaat, doet het er verder niet toe *wie* die ander is. Van geld kan nu veilig aangenomen worden dat het een eigenaar heeft. Noyon, aanteekening 6 op art. 310, stelt als algemeenen regel voorop dat „elke zaak, door menschenhanden gemaakt of bewerkt, geacht wordt eenen eigenaar te hebben”. Toen dus als bewezen was aangenomen dat beklagde niet de eigenaar van het cantinegeld was, volgde daaruit i.e. van zelf, dat dit geld aan een ander toebehoorde. Krijgsraad en H.M.G. behoefden zich nu niet verder bezig te houden met de betwiste vraag *wie* dan eigenlijk wel de eigenaar van de cantine gelden is.

Red. M.R.T.

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 28 April 1933 bevestigd.

Red. M.R.T.

De inhoud van het geschrift heeft kennelijk de strekking om de militairen tot ontevredenheid tegen het wettelijk gezag aan te sporen en daarin wordt alzoo getracht de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen.

Beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven en wel zoodanig ongeschikt dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten. Ontslag met ontzetting.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens K., oud 21 jaar, geboren te Barmen (Dld.), gewoon dienstplichtig soldaat van de Mitrailleurcompagnie van het 10e Regiment Infanterie te Ede, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresteerde.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaaide op 4 October 1932 is ingelijfd bij het 10e Regiment Infanterie en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 16 Februari 1933, door den Compagnies-Commandant, te Ede opge maakt, beklaaide op 4 October 1932 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaaide aan den voet van het hem op 14 Maart 1933 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 10 Februari 1933 te Ede, met de strekking van het geschrift bekend, heeft ten toon gesteld en aangeslagen een geschrift strekkende om te trachten de tucht onder de krijgsmacht, de militairen, gelegerd in de Infanteriekazerne te Ede, te ondermijnen, door op het terrein dier kazerne tegen een boom of houten afscheiding een bedrukt biljet te bevestigen, met het oogmerk dat dit zoude gelezen worden door de talrijke daarlangs passerende militairen, en waarvan de inhoud luidde als volgt:

„R.J.B. R.J.B. Proclamatie. Aan de soldaten van leger en vloot! Het verzet in Indonesië brandt los! Op 30 Januari werden 40 matrozen Europeanen en enkele inheemschen gearresteed. Op 2 Februari zijn te Malang 47 gearresteeden ondergebracht. Op 3 Februari weigerden 425 man te Soerabaja dienst. Thans is de „Zeven Provinciën” in handen der matrozen! Naar Te Lok Betoeng zijn Dornier-vliegbooten gedirigeerd! De Marine-autoriteiten kondigen

aan, dat „beslissende gebeurtenissen” op komst zijn! Kameraden van de Hollandsche Marine, soldaten van het Nederlandsche leger *wat zult gij doen?* Ondersteunt het verzet van Uw kameraden in Indië. Laat niet toe, dat zij onder de beulshanden van de koloniale Ned. Regeering zullen bezwijken! Arbeiders, soldaten en matrozen vormt één front tegen uw kapitalistische uitbuiters! Eischt de invrijheidstelling van de reeds gearresteerden.”;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 10 Februari 1933 om ongeveer half tien des avonds was op kamer No. 41 van de Mitrailleurcompagnie van 10 R.I. te Ede; dat hij bezig was met figuurzagen, toen enkele jongens binnenkwamen met de mededeeling, dat er pamfletten buiten waren opgehangen; dat zij toen gezamenlijk naar buiten zijn gegaan en hij toen aan het privaat van de Mitrailleurcompagnie achter de kazerne van 10 R.I. twee pamfletten zag hangen; dat het hem getoonde pamflet overeenkomstig de pamfletten is, die hij toen heeft zien hangen; dat hij den inhoud heeft gelezen en deze zeer opruiend vond; dat zij toen terug zijn gegaan naar hunne slaapkamer en hij toen nog heeft gezegd: „Dat laten we hangen, jongens”;

dat hij een kwartier later van andere jongens hoorde, dat de pamfletten door menschen van de Tirailleurcompagnie waren verwijderd; dat hij daarop naar de Tirailleurcompagnie is gegaan, alwaar ze hem het pamflet toonden, dat op een kastdeur hing; dat hij het er toen afgehaald heeft en het heeft aangeslagen op een boom bij genoemd privaat; dat hij het papier weer heeft opgehangen, omdat hij de voldoening wilde hebben den volgende dag bij den kapitein geroepen te worden, omdat het bekend is, dat hij communistische ideëen aanhangt; dat er over het ophangen van die pamfletten meermalen theorie is gehouden; dat hij nu wel voelt, dat het strafbaar is, wat hij gedaan heeft;

Overwegende dat W., 20 jaar, gew. dienstpl. soldaat 10 R.I. te Ede als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 10 Februari 1933 om ongeveer half tien des avonds te Ede kwam uit de cantine en ging naar kamer 41 kazerne I; dat hij, toen hij daar kwam, hoorde, dat er een pamflet was opgehangen op een boom bij de privaat achter de kazerne; dat hij alleen is gaan kijken en den inhoud heeft gelezen; dat hij toen weer naar de kamer terug ging en dat even later een paar jongens kwamen zeggen, dat het pamflet weg was en wie het weggehaald hadden; dat beklaagde toen ging naar de kamer, waar het pamflet zich moest bevinden en hij, getuige, toen uit nieuwsgierigheid is medegegaan; dat het pamflet daar op de kamer was en beklaagde het terug vroeg; dat beklaagde het biljet heeft gekregen en het weer op denzelfden boom heeft opgehangen;

Overwegende dat J., 20 jaar, gew. dienstpl. soldaat Tirailleurcomp. van 10 R.I., wonende te IJmuiden, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op Vrijdag 10 Februari 1933 om ongeveer 9.25 uur des

avonds van de cantine in de Infanteriekazerne te Ede ging naar kamer 61 van kazerne I; dat hij ging langs de privaat achter kazerne I met nog eenige menschen, die een pamflet lazen, hetwelk tegen een boom was gespijkerd; dat het hem getoonde pamflet gelijk is aan bovengenoemd pamflet; dat hij het pamflet heeft gelezen en van den boom gehaald en het mede naar de kamer heeft genomen met de bedoeling om het aan den sergeant van de week te geven bij het avondappèl, dat om 10 uur des avonds gehouden zou worden; dat eenige oogenblikken, nadat hij op zijn kamer gekomen was, meerdere menschen van de M.C. 10 R.I., waaronder beklaagde, binnenkwamen; dat beklaagde hem een duw gaf, zeggende: „Waar heb je mijn papier gelaten?"; dat hij zeker weet, dat beklaagde het woord „mijn" gebruikt heeft; dat beklaagde toen het pamflet, dat hij, getuige, op tafel had gelegd, heeft weggehaald en er toen mede is weggegaan; dat beklaagde, voordat hij wegging, nog zeide: „Denk er om, dat je me niet verraadt.";

Overwegende dat in het ten processe overgelegde en aan beklaagde en getuige J. voorgehouden pamflet staat vermeld:

„R.J.B.

R.J.B.

PROCLAMATIE.

(Zie verder de telastelegging. Red.).

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de inhoud van vorenbedoeld geschrift kennelijk de strekking heeft om de militairen tot ontevredenheid tegen het wettelijk gezag aan te sporen en alzoo daarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, en wel zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien de artikelen 6, 10, 23, 60, 62 en 147 Wetboek van Militair Strafrecht. 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht, en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: het, bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, zoodanig stuk ten toon stellen en aanslaan;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van negen maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf vanaf 11 Februari 1933 in mindering zal worden gebracht.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 11 April 1933.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. Polvliet, Kapiteins G. Stürm, J. Drost, en Eerste-Luitenant E. A. Brongers.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Jhr. Mr. C. van Nispen tot Sevenaer.

Opzettelijke ongehoorzaamheid bij herhaling, tweemaal gepleegd, beschouwd als ééne voortgezette handeling. (Nalaten te gehoorzamen aan de bevelen om een zak waschgoed, welke beklaagde naar de rustkamer moest dragen en die op den grond was gevallen, weder op te nemen en verder te dragen en bovendien om een sigaret, welke beklaagde onder dit werk rookte, weg te doen).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens D., oud 21 jaar, geboren te Sneek, huzaar 2e klasse van het 2e Escadron Ie Regiment Huzaren te Amersfoort, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 6 Mei 1930 zich vrijwillig heeft verbonden als huzaar 2e klasse voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 1 April 1933 betekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 6 Maart 1933 te Amersfoort, als militair nadat zijn meerdere, de korporaal De Jong, die belast was met het houden van toezicht op het waschgoed, hem gelast had een zak

waschgoed, die hij, beklaagde, naar de rustkamer moest dragen, en die op den grond gevallen was, weder op te nemen en verder te dragen en bovendien een sigaret, die hij onder dit werk rookte, weg te doen, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan die dienstbevelen te gehoorzamen, zulks terwijl tijdens het plegen van deze feiten nog geen vijf jaren waren verlopen sedert beklaagde een hem bij vonnis van den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa d.d. 14 Februari 1933 wegens opzettelijke ongehoorzaamheid opgelegde straf van zeven dagen gevangenisstraf van 31 December 1932 tot 7 Januari 1933 geheel in voorarrest had ondergaan;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij bekent, dat hij op of omstreeks 6 Maart 1933 te Amersfoort als militair, nadat de korporaal de Jong, die belast was met het toezicht op het waschgoed, hem had gelast een zak waschgoed, die hij, beklaagde, naar de rustkamer moest dragen, daar die op den grond was gevallen, weder op te nemen en verder te dragen en bovendien een sigaret, die hij rookte, weg te doen, heeft nagelaten aan die dienstbevelen te gehoorzamen;

dat hij erkent, dat hij reeds eerder ter zake van dienstweigering is veroordeeld;

dat hij nu spijt heeft van het gebeurde en dat hij bij kalm nadenken zich zeker niet tot die weigering zou hebben laten verleiden;

Overwegende dat H. de Jong, 23 jaar, vrijw. dienend korporaal bij 2-I R.H. te Amersfoort, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 6 Maart 1933 bij 2-I R.H. was belast met het ontvangen en verzenden van waschgoed; dat hij dien dag omstreeks 9 uur beklaagde had opgedragen twee zakken waschgoed in de kazerne Bereden Wapens te Amersfoort naar beneden te brengen, waaraan deze gevolg heeft gegeven; dat hij om 11 uur beklaagde opdroeg een zak schoon waschgoed te brengen van de auto naar zaal 137, tweede verdieping; dat hij, nadat beklaagde dit gedaan had, tegen hem zeide: „Breng nu dezen zak met waschgoed naar boven naar de rustkamer”; dat beklaagde den zak opnam en daarmede den gang van de kazerne inging; dat op ongeveer drie meter van den ingang de zak van zijn schouder viel; dat beklaagde daarna den zak over den steenen vloer sleepte; dat hij tegen beklaagde zeide, dat hij den zak niet moest sleepen en vervolgens de woorden: „Neem den zak op en breng hem boven”; dat beklaagde, die een sigaret rookte, hem geen antwoord gaf; dat hij, getuige, hem drie maal heeft gelast den zak naar boven te brengen en zijn sigaret weg te doen, aan welke bevelen beklaagde geen gevolg gaf; dat beklaagde tusschen zijn getuige's opeenvolgende bevelen voldoende tijd en gelegenheid heeft gehad om te overwegen of hij zijn bevelen zou opvolgen;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegd extract-vonnis d.d. 31 Maart 1933 afgegeven door den Secretaris bij den Krijgs-

raad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch, beklaagde bij vonnis van dien Krijgsraad d.d. 14 Februari 1933 is schuldig verklaard aan „Opzettelijke ongehoorzaamheid” en deswege is veroordeeld tot zeven dagen gevangenisstraf met aftrek voorarrest van 31 December 1932 tot 7 Januari 1933;

O. dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat hij opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken;

Gezien de artikelen 6, 10, 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27, 56 en 91 Wetboek van Strafrecht, en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: opzettelijke ongehoorzaamheid, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige eene hem wegens gelijk misdrijf bij vonnis opgelegde straf geheel heeft ondergaan, tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van drie weken;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 6 tot 8 Maart 1933 in mindering zal worden gebracht.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 26 Mei 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants (fg.).

Raadsman: Mr. D. J. Veegens, te 's-Gravenhage.

De telastelegging bij de verwijzing luidde, dat beklaagde heeft g e w e i g e r d aan de daarbij omschreven dienstbevelen te gehoorzamen, waaraan in het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgs-

raad door den auditeur-militair was toegevoegd: „althans opzettelijk heeft nagelaten”. Ter zake van dit laatste is beklaagde veroordeeld.

Het betoog van den raadsman dat ter zake van nalaten nu geen recht tot strafvordering aanwezig was, is onjuist. Volgens art 14 R.L. kan in de verwijzing worden volstaan met een omschrijving van het feit dat wordt ten laste gelegd. I.c. is daarbij duidelijk aangegeven dat beklaagde aan bepaaldelijk omschreven dienstbevelen niet heeft gehoorzaamd, waaromtrent hij zich alleszins kon verdedigen. Het doet niet ter zake dat in de verwijzing het niet gehoorzamen is omschreven als weigeren om te gehoorzamen, omdat deze bijvoeging is een van de elementen van het strafbaar feit van art. 114 W.v.M.S., thuisbehoorende niet in de verwijzing, maar in de telastelegging van den A.M., die daaraan kan toevoegen het opzettelijk nalaten indien het niet gehoorzamen zich in dezen vorm blijkt te hebben geopenbaard. Ook het opzettelijk nalaten wordt dus in de telastelegging door de verwijzing gedekt.

In de zaak van D., oud 22 jaar, geboren te Sneek, huzaar der 2de klasse, dienende bij het 2de eskadron van het 1ste Regiment Huzaren, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 11 April 1933 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hem geweest, bijgestaan door zijn raadsman, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appél;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de raadsman van beklaagde er 's Hofs aandacht op heeft gevestigd, dat in dezen de verwijzing naar den Krijgsraad niet geheel gelijkkluidend is aan de telastelegging aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad; dat n.l. in de verwijzing enkel is opgenomen, dat de beklaagde heeft geweigerd aan de daar omschreven dienstbevelen te gehoorzamen, terwijl in de telastelegging daarnaast is opgenomen, dat de beklaagde „althans opzettelijk heeft nagelaten” aan die dienstbevelen te gehoorzamen; dat de raadsman op grond daarvan heeft betoogd, dat, waar ter zake van het opzettelijk nalaten verwijzing niet heeft plaats gehad, te dier zake ook geen recht tot strafvor-

dering voor den auditeur-militair aanwezig was, zoodat, nu de Krijgsraad juist dit gedeelte van de telastelegging bewezen heeft geoordeeld, hij beklagde van het hem tenlastegelegde had behooren vrij te spreken en het Hof, met vernietiging van 's Krijgsraads vonnis, dit alsnog zal behooren te doen;

Overwegende dat dit betoog is onjuist; dat ingevolge artikel 14 van de Rechtspleging bij de Landmacht in de verwijzing naar den Krijgsraad kan worden volstaan met eene omschrijving van het feit, hetwelk den beklagde wordt telastegelegd; dat in de verwijzing in deze zaak duidelijk wordt aangegeven, dat de beklagde op tijd en plaats als daarin genoemd, aan bepaaldelijk omschreven dienstbevelen niet heeft gehoorzaamd en eene zoodanige omschrijving den beklagde alleszins in staat stelt, zich daaromtrent te verdedigen; dat niet ter zake doet, dat in de verwijzing het niet gehoorzamen is omschreven als weigeren om te gehoorzamen, omdat deze bijvoeging is een van de elementen van het strafbaar feit van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, hetwelk thuis behoort niet in de verwijzing maar in de telastelegging van den auditeur-militair, die daaraan kan toevoegen het opzettelijk nalaten, indien naar zijne meening het gehouden onderzoek geleerd heeft, dat het niet gehoorzamen in dezen vorm zich heeft geopenbaard of dat ter terechtzitting daarvan zou kunnen blijken; dat dus ook het opzettelijk nalaten in de telastelegging door de verwijzing wordt gedekt;

Overwegende dat de behandeling van deze zaak in hooger beroep het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, alzoo zich vereenigende met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overnemende, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen, bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, en

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden. ¹⁾

¹⁾ Men vergelijke met deze beslissing de beschouwingen van Mr. J. D. Schepers, M.R.T. XXVIII, blz. 452. Red. M.R.T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 2 Mei 1933. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. Polvliet, Kapiteins G. Stürm en J. Drost, en
Eerste-Luitenant E. A. Brongers.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. H. J. van Urk, te Amersfoort.

Mondeling een militair opruien tot eenig in het W. v. M. S. omschreven misdrijf. („Ik hoop niet dat jullie me zult verraden, maar een ding zeg ik jullie, leer goed schieten, maar als het zoover komt, schiet dan niet op den vijand, die voor je is, maar schiet op de meerderen, die achter je staan. Gooi daarna de wapens neer.”)

De door den Krijgsraad opgelegde bijkomende straf van ontslag zonder ontzetting door het H. M. G. veranderd in ontslag met ontzetting.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens P., oud 19 jaar, geboren te Ipeldorf (Dld) gewoon dienstplichtig soldaat van de Tirailleurcompagnie van het 10e Regiment Infanterie te Ede, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresteerde.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 20 Maart 1933 is ingelijfd bij het 10e Regiment Infanterie en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 6 April 1933, door den Compagnies-Commandant, te Ede opge maakt, beklaagde op 20 Maart 1933 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 16 Juni 1933 bevestigd, behoudens t.a.v. de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst *zonder* ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, welke straf werd gewijzigd in ontslag uit den militairen dienst *met* ontzetting van die bevoegdheid. Red. M.R.T.

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 24 April 1933 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 25 Maart 1933 te Ede, mondeling een aantal militairen, aanwezig met hem op dezelfde kamer, heeft opgeruid tot opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, mitterij, militair oproer en feitelijke insubordinatie, althans tot enig misdrijf omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht door voor hen hoorbaar hen toe te spreken als volgt: „Ik hoop niet dat jullie me zult verraden, maar een ding zeg ik jullie, leer goed schieten, maar als het zoover komt, schiet dan niet op den vijand, die voor je is, maar schiet op de meerderen, die achter je staan. Gooi daarna de wapens neer”, althans door hen toe te spreken in bewoordingen van gelijke strekking;

althans dat hij destijds aldaar heeft getracht door bovenvermelde toespraak de tucht te ondermijnen onder de krijgsmacht, te weten de met hem op bedoelde kamer in die kazerne aanwezige militairen;

Overwegende dat in het proces-verbaal d.d. 5 April 1933 onder No. 19 op ambtseed opgemaakt door J. J. van Sonsbeek, sergeant-majoor-instructeur der Politietroepen te Ede, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, o.m. staat gerelateerd:

dat beklaagde hem, relatant, heeft verklaard als volgt:

„Zaterdagavond, 25 Maart 1933, kwam ik op kamer 53 in de kazerne van het 10e Regiment Infanterie te Ede. De jongens, die op die kamer zaten te praten, hadden het over politiek. Ik zei hun, dat het gevaarlijk was om daarover te praten. Maar, zei ik, nu jullie, het toch er over hebben, zal ik jullie hierover wel eens even wat zeggen. Ik hield hierop tot hen de volgende toespraak: „Ik hoop niet, dat jullie mij zullen verraden, maar een ding zeg ik jullie, leert goed schieten, maar als het zoover komt, schiet dan niet op den vijand, die voor je is, maar schiet op de meerderen, die achter je staan. Gooi daarna de wapens maar weg.”;

Ik ben georganiseerd in de Revolutionnaire Socialistische Partij.”

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. A. van M., 20 jaar, gew. dienstpl. soldaat 10 R.I., wonende te Weesperkarspel:

dat hij op Zaterdagavond 25 Maart 1933 tusschen 18 en 20 uur zich met eenige dienstplichtigen, waaronder H., H., G., Van der L. en W., bevond op de door hen bewoonde kamer No. 53 van Infanteriekazerne No. 1 te Ede; dat, terwijl zij daar zaten te praten, beklaagde de kamer opkwam; dat al pratende over verschillende onderwerpen beklaagde en G. te praten kwamen over politiek, over het loopen met borden enz.; dat op een zeker oogenblik, toen het gesprek op schieten kwam naar aanleiding van een pas meegemaakte schietoefening, beklaagde tegen hen zeide: „Ik hoop niet, dat jullie me zult verraden, maar leert goed schieten en als het dan eenmaal zoover is, moet je niet schieten op de menschen, die vóór je zijn,

want die ken je heelemaal niet, maar op de hoogerren, die achter je staan, die moet je neerschieten en dan de wapens neergooien.”;

2. G. F. C. van der L., 19 jaar, gew. dienstpl. soldaat 16 R.I. wonende te Bussum:

dat hij op Zaterdagavond 25 Maart 1933 tusschen 18 en 20 uur zich met enkele andere dienstplichtigen bevond op kamer 53 van Infanteriekazerne No. 1 te Ede; dat zij daar zaten te praten; dat op zeker oogenblik beklaagde binnenkwam, die zich in het gesprek mengde; dat na eenigen tijd het gesprek over schieten kwam; dat beklaagde toen tot hen zeide: „Ik hoop niet dat jullie mij zullen verraden, maar één ding zeg ik jullie, leer goed schieten, en als het zoover komt, schiet dan niet op den vijand, die vóór je staat, maar draai je om en schiet op de meerderen, die achter je staan. Gooi daarna de wapens maar neer.”;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat hij heeft opgeruid tot de misdrijven in de tenlastelegging genoemd door hen toe te spreken in bewoordingen van gelijke strekking als daarin vermeld;

Overwegende dat — nu het primair ten laste gelegde bewezen is — een onderzoek naar het subsidiaire overbodig is;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien de artikelen 6, 10, 23, 60, 62 en 146 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht, en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: het mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf ¹⁾;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van tien maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 4 April 1933 in mindering zal worden gebracht.

¹⁾ Deze qualificatie klopt — gelet ook op het *tweede* lid van art. 146 W.v.M.S. — niet geheel met het ten laste gelegde en bewezen verklaarde.
Red. M.R.T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 16 Mei 1933. ¹⁾)

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. Polvliet, Kapiteins G. Stürm en J. Drost, en
Eerste-Luitenant E. A. Brongers.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. P. van 't Hoff Stolk, te Amsterdam.

Door een toespraak trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, meermalen gepleegd.

Mondeling een militair opruien tot eenig in het W. v. M. S. omschreven misdrijf.

Beklaagde ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten. Ontslag zonder ontzetting.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens H., oud 19 jaar, geboren te Leiden, gewoon dienstplichtig huzaar van het 3e Escadron Huzaren te Breda, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresteerde;

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 2 Januari 1933 is ingelijfd bij het IIe Regiment Huzaren en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 24 Maart 1933, door den Eskadrons-Commandant te Breda opgemaakt, beklaagde op 2 Januari 1933 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 4en Mei 1933 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 14 Juli 1933 bevestigd.

dat hij in of omstreeks de maanden Januari, Februari en Maart 1933 te Breda, in de kazerne, waarin hij destijds gelegerd was mondeling de aldaar onder zijn gehoor aanwezige militairen heeft opgeruid tot feitelijke insubordinatie en opzettelijke ongehoorzaamheid en door toespraken heeft getracht de tucht onder de krijgsmacht, diezelfde toen aldaar aanwezige militairen, te ondermijnen door:

I. omstreeks het einde van de maand Februari 1933 in tegenwoordigheid van de dienstplichtige huzaren Corsius, Janssen en andere militairen, zich tegenover hen te uiten als volgt: „Wanneer ik in de stad een meerdere tegenkom, dan groet ik dezen niet en wanneer hij wat durft te zeggen, dan sla ik hem op zijn smoel”, althans woorden van gelijke strekking;

II. omstreeks half Februari 1933 in tegenwoordigheid van de dienstplichtige huzaren Van Erp, Janssen en andere militairen, nadat hij van den 2en luitenant Baron van Heeckeren van Brandsenburg, een aanmerking had gekregen, omdat hij geen slot op zijn kastje had, zich tegenover hen, althans te hunnen aanhoore te uiten als volgt: „Wanneer ik mijn burgerpet ophad, zou die ster dat niet gedaan hebben en zou ik die vent een choleraschop hebben gegeven”, althans woorden van gelijke beteekenis;

III. omstreeks het begin der maand Maart 1933 tijdens voorbereidende schietoefeningen op de eetzaal van het 2e peloton, 3e escadron, 2e halfregiment Huzaren ten aanhoore van de militairen bij die oefening tegenwoordig, zich uit te laten als volgt: „Zij moeten mij maar leeren schieten, want als het er op aankomt dan keer ik mij om en schiet ik op den persoon, die mij het commando gaf om te schieten of om iets anders te doen”, althans woorden van gelijke beteekenis;

IV. omstreeks het begin van de maand Maart 1933 tijdens een gesprek op een der kamers in de kazerne over het gebeurde met de „Zeven Provinciën”, waarbij meerdere militairen tegenwoordig waren, te hunnen aanhoore te verklaren: „dat hij het lafhartig vond dat een bom op de „Zeven Provinciën” was geworpen en dat hij het een stout stukje vond van de bemanning van dat schip hiermede er tusschen uit te gaan en dat zij dat meer moesten doen”, althans woorden van gelijke beteekenis;

V. omstreeks het einde van de maand Januari 1933 en den aanvang van de maand Februari 1933, tegenover den vrijwillig dienenden korporaal Kusters en de dienstplichtige huzaren Corsius en Janssen en andere militairen, zich uit te laten als volgt: „Als ik in de stad niet groet voor een meerdere en hij maakt hierover drukte, dan sla ik hem voor zijn donder”, althans met woorden van gelijke beteekenis;

VI. omstreeks de maand Februari 1933 in tegenwoordigheid en ten aanhoore van verschillende militairen te spreken als volgt: „De hooge heeren maken den oorlog en wij arme bliksems kunnen er

ons voor kapot laten schieten, maar dat moeten wij verdommen", althans woorden van gelijke strekking;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

ad I. dat hij erkent, dat hij zich omstreeks het einde van de maand Februari 1933 te Breda in de kazerne, waarin hij destijds gelegerd was, in tegenwoordigheid van verschillende dienstplichtige huzaren heeft geuit als volgt: „Wanneer ik in de stad zoo'n meerdere nog eens tegenkom, dan groet ik dezen niet en wanneer hij wat durft te zeggen, dan geef ik hem een tik”;

ad II. dat hij in Februari 1933 op een Zondagmiddag aangetreden was voor het middagappèl, welk appèl gehouden werd door den officier van de week, den 2e luitenant van Heeckeren van Brandenburg, in de Cavaleriekazerne te Breda; dat hij tijdens het middagappèl van den luitenant een aanmerking kreeg, dat hij geen slot op zijn kastje had; dat hij naar de cantine ging en een slot kocht; dat toen hij zich terugmeldde bij den luitenant, deze tegen hem zeide, dat hij zich onbeschoft had gedragen; dat hij, beklaagde, daarop naar de kamer in de kazerne ging, waar verschillende huzaren aanwezig waren; dat hij woedend was en in zijn woede tegenover de aanwezige huzaren op de kamer wel wat heeft gezegd;

ad III. dat hij erkent, dat hij in de maand Februari 1933 te Breda in de kazerne, waarin hij destijds gelegerd was, tijdens voorbereidende schietoefeningen op de eetzaal van het tweede peloton van het 3e escadron 2e half Regiment Huzaren zich heeft uitgelaten als volgt: „Zij moeten mij maar leeren schieten, want als het er op aan komt, dan keer ik mij om en schiet ik op den persoon, die mij het commando gaf om te schieten of om iets anders te doen.”;

ad IV. dat hij erkent, dat hij in de maand Februari 1933 te Breda in de kazerne, waar hij destijds gelegerd was, tijdens een gesprek op een der kamers in de kazerne over het gebeurde met de „Zeven Provinciën”, waarbij meerdere militairen tegenwoordig waren, ten hunne aanhoore heeft verklaard, dat hij het lafhartig vond, dat een bom op de „Zeven Provinciën” was geworpen en dat hij het een stout stukje vond van de bemanning van dat schip hiermede er tusschenuit te gaan en dat zij dat meer moesten doen;

ad VI. dat hij ontkent het feit te hebben begaan;

dat hij voor zijn indiensttreding lid was van de Communistische Partij Holland, doch dat hij het lidmaatschap heeft opgezegd, alvorens hij in werkelijken dienst kwam;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. J. J. C., 19 jaar, gew. dpl. huzaar 3-II R.H. te Breda:

dat hij zich omstreeks het eind der maand Februari 1933 op een Zondagavond bevond op de eetkamer van het 2e peloton van het 3e escadron in de Cavaleriekazerne te Breda in gezelschap van beklaagde, huzaar J. en nog meerdere huzaren; dat beklaagde het tegenover hen had over den Sowjet-staat Rusland; dat deze zeide, dat het daar voor de arbeiders een heilstaat was en dat daar de

arbeider een winstaandeel had in de Staatsbedrijven; dat beklaagde o.m. zeide: „Ze moesten de eigenaars van de fabrieken en bedrijven er hier ook uit slaan, dan zou het veel beter worden voor de arbeiders”; dat tijdens dit gesprek ook gesproken is over het groeten van meerderen; dat beklaagde toen tegen hem zeide: „Wanneer ik in de stad een meerdere tegenkom, dan groet ik dezen niet en wanneer hij wat durft te zeggen, dan sla ik hem op zijn smoel”; dat hij den indruk kreeg, dat beklaagde hem wilde aansporen om bij het tegenkomen van meerderen niet te groeten;

dat in de maand Februari 1933 op een kamer der Cavalerie-kazerne te Breda beklaagde tijdens een gesprek tegen hem zeide: „De hooge heeren maken den oorlog en wij, arme bliksems, kunnen er ons voor kapot laten schieten, maar dat moeten wij verdommen”;

2. S. J. A. J., 19 jaar, gew. dpl. huzaar 3-II R.H. te Breda:

dat hij op een Zondag op het eind van Februari 1933 met beklaagde en getuige C. was op een eetzaal van de Cavaleriekazerne te Breda; dat beklaagde met hen een gesprek had over Rusland en het vijf-jaren-plan; dat op een gegeven oogenblik er ook werd gesproken over het groeten van meerderen; dat beklaagde tegen hem zeide: „Wanneer ik in de stad een meerdere tegenkom, dan groet ik dezen niet en wanneer hij wat durft te zeggen, dan sla ik hem op zijn smoel”; dat hij den indruk kreeg, dat beklaagde hem wilde aansporen om een meerdere op zijn donder te slaan, wanneer deze er drukte over maakte, dat zij hem in de stad niet gegroet hadden;

dat op een Zondag, in de maand Februari 1933 tijdens het middagappèl in de Cavaleriekazerne te Breda beklaagde van den luitenant van H. een aanmerking kreeg over het feit, dat hij geen slot op zijn kastje had; dat zij na het middagappèl naar de eetzaal gingen om te eten; dat beklaagde ook op de eetzaal kwam; dat deze woedend was en huilde; dat op dat oogenblik tal van huzaren op de eetzaal aanwezig waren; dat beklaagde toen riep: „Wanneer ik burger was, dan zou die ster dat niet tegen mij gezegd hebben, dan had ik hem op zijn donder geslagen”;

dat op een dag in de maand Februari 1933 hun groep voorbereidende schietoefeningen had op de eetzaal van het 2e peloton 3e escadron IIe Regiment Huzaren te Breda; dat telkens een van hen naar de gang moest om bij den wachtmeester F. een schietproef af te leggen; dat beklaagde, nadat deze die proef had afgelegd op de eetzaal terugkwam en op duidelijken toon tegen hem zeide: „Zij moeten mij maar leeren schieten, want als het er op aan komt, dan keer ik mij om en schiet ik op den persoon, die mij het commando gaf om te schieten”;

dat hij op een dag in Februari 1933 op de eetzaal van het 3e Escadron te Breda, alwaar verschillende huzaren, w.o. W., C. en R. aanwezig waren, beklaagde, die een gesprek met hen had over het gebeurde met de „Zeven Provinciën” heeft hooren zeggen: „Dat zij dat meer moesten probeeren.”;

dat hij op een dag in dezelfde maand en op dezelfde eetzaal, in

gezelschap zijnde van beklaagde en C., beklaagde op een gegeven oogenblik tegen hen heeft hooren zeggen: „De groote heeren maken den oorlog en wij, arme bliksems, kunnen er ons voor kapot laten schieten, maar dat moeten wij verdommen”;

dat beklaagde met hem en anderen meermalen heeft gesproken over Rusland en den Sowjet; dat beklaagde hen altijd opstookte;

3. A. J. van E., 20 jaar, gew. dipl. huzaar 3e Escadron 2e Half reg. Huzaren te Breda:

dat hij evenals beklaagde behoorde tot de 4e groep 2e peloton 3e escadron van het 2e Halfregiment Huzaren gelegerd in de Cavaleriekerne te Breda; dat op een Zondag in de maand Februari 1933 tijdens het middagappél beklaagde een aanmerking kreeg van den 2en Luitenant Baron v. H. van B., dat beklaagde geen slot op zijn kastje had; dat een oogenblik later beklaagde huilende op de eetzaal terug kwam; dat beklaagde toen tegen hem en andere huzaren heeft gezegd: „Wanneer ik mijn burgerpet ophad, dan zou die ster dat niet gedaan hebben en zou ik die vent een choleraschop hebben gegeven”;

dat in de maand Februari 1933 hun groep voorbereidende schiet-oefeningen had op de eetzaal van het 2e peloton, 3e escadron, 2e Halfregiment Huzaren in de Cavaleriekerne te Breda; dat op de eetzaal korporaal K. hen onderricht gaf in handgrepen, vullen en ledigen van den karabijn enz.; dat telkens een van hen naar den gang moest, waar zij bij den wachtmeester F. een schietproef moesten afleggen; dat, nadat beklaagde die proef had afgelegd, deze op de eetzaal terug kwam en op duidelijken toon zeide: „Zij moeten mij maar leeren schieten, want als het er op aan komt, dan keer ik mij om en schiet ik op den persoon, die mij het commando gaf om te schieten of om iets anders te doen”; dat hij die woorden duidelijk heeft kunnen verstaan; dat, toen beklaagde dit zeide, de huzaren van de 4e groep in een cirkel op de eetzaal stonden;

dat op een dag in de maand Februari 1933 beklaagde in de Cavaleriekerne te Breda sprak over het gebeurde met de „Zeven Provinciën”; dat hij, getuige, daarbij tegenwoordig was alsmede verschillende andere huzaren; dat beklaagde tijdens dit gesprek over het gebeurde met de „Zeven Provinciën” tegen hen zeide, dat hij het lafhartig vond, dat een bom op de „Zeven Provinciën” was geworpen en dat hij het een stout stukje vond van de bemanning van dat schip hiermede er tusschen uit te gaan en dat zij dat meer moesten doen;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de sub I, II, III en IV der telastelegging aangegeven uitdrukkingen kennelijk de strekking hadden de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, en beklaagde door die woorden een geest van tuchteloosheid onder die macht heeft trachten aan te kweken;

Overwegende dat de sub VI der telastelegging aangegeven woorden inhouden eene opruiing tot het misdrijf van dienstweigering, omschreven in artikelen 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde de hem sub I, II, III, IV en VI ten laste gelegde feiten heeft begaan, met dien verstande, ad I, III, IV en VI, dat beklagde de woorden heeft gebezigd als in de tenlastelegging genoemd en ad II, dat beklagde woorden van gelijke beteekenis heeft gebezigd als in de tenlastelegging genoemd;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde onder V is ten laste gelegd, zoodat hij hiervan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane feiten ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien de artikelen 6, 10, 23, 60, 62, 146 en 147 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27, 57 en 91 Wetboek van Strafrecht, en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als: I, II, III en IV het door een toespraak trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, meermalen gepleegd; VI het mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf van vijftien maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 1 Maart 1933 af in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklagde onder V is ten laste gelegd; spreekt hem daarvan vrij.

Zee krijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 22 Maart 1933.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-luitenant ter zee G. J. Verwijnen, Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1ste klasse G. van Noortwijk, Officier van Administratie der 1e klasse A. J. Poll en Kapitein der Mariniers M. R. de Bruijne.

Fisikaal: Hoofdofficier van Administratie der 2e klasse Mr. D. Tollenaar.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, beschouwd als ééne voortgezette handeling. (Opzettelijk nalaten te voldoen aan de order van een meerdere, die beklagde op straat had aangebracht wegens het niet brengen van den voorgeschreven groet, om de militaire houding aan te nemen en vervolgens, toen beklagde aan dit bevel geen gevolg gaf, om zijn naam op te geven.)

Motiveering door den Krijgsraad waarom deze beklagde uit den militairen dienst behoort te worden ontslagen. (In hooger beroep acht het H.M.G. hem echter niet ongeschikt om in den militairen stand te blijven.)

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen C. de G., matroos der 2e klasse, oud 19 jaren, geboren te Velsen, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 8 Februari 1933;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 3 Maart 1933 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij dienende als matroos der 2e klasse bij de Koninklijke Marine op den 3den Januari 1933 om ongeveer half acht des avonds, terwijl hij in uniform gekleed was, in de Breestraat te Beverwijk, toen hij opzettelijk had nagelaten den eveneens in uniform gekleeden Cadet-sergeant P. J. van der Giessen bij het tegenkomen den voorgeschreven militairen groet te brengen,

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het H.M.G. d.d. 28 April 1933 bevestigd, behoudens t.a.v. de gevangenisstraf, welke werd verzwaard tot ééne maand, en t.a.v. de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst, waaromtrent het Hof overwoog, dat het den beklagde niet op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven.

1o. vervolgens, toen voornoemde Cadet-sergeant hem deswege aangesproken had en hij, beklaagde, daarbij opzettelijk niet voldeed aan de in artikel 28 onder (3) van het Reglement op de Eerbe-wijzen, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 19 December 1923, No. 21, voorgeschreven verplichting, heeft geweigerd en opzette-lijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het daarop aan hem, be- klaagde, door den sergeant gegeven bevel om de militaire houding aan te nemen;

2o. en toen vervolgens de voornoemde sergeant bij betrapping op heeterdaad op voormelde feiten hem, beklaagde, gelast had zijn naam op te geven teneinde rapport van het voorgevallene te kunnen maken, opzettelijk nagelaten heeft aan dit bevel te gehoorzamen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 7 Maart 1933, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlaste- legging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 22 Maart 1933 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strek- kende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevan- genisstraf voor den tijd van vier weken en tot ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde in- houdt:

dat hij op 24 April 1930 in dienst is aangenomen als licht- matroos voor den tijd van vijf jaren ingaande na het verlaten van het opleidingsschip en dat hij thans nog als matroos der 2e klasse dient;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige:

P. J. van der Giessen, cadet-sergeant:

dat hij in den avond van 3 Januari 1933 te ± 7½ uur in de Breestraat te Beverwijk, gekleed in de uniform van cadet-sergeant, den beklaagde ontmoette die was gekleed in de uniform van matroos der Koninklijke Marine; dat de beklaagde op enkele meters afstand hem recht in 't gezicht keek, doch onder 't voorbijgaan het gelaat afwendde en naliet den militairen groet te brengen; dat hij den beklaagde daarop staande hield en hem aansprak over het nalaten van den militairen groet, waarbij de beklaagde zich onbehoorlijk gedroeg en op zeer nonchalante wijze voor hem, getuige, plaats nam zonder in de houding te gaan staan; dat hij den beklaagde toen het bevel gaf: „Ga in de houding staan”, aan welk bevel de beklaagde weigerde te voldoen met de woorden: „Je wil mij hier toch niet voor gek laten staan” en evenmin aan het bevel gevolg gaf maar zich verwijderde; dat hij ten einde van het voorgevallene

rapport te kunnen maken den beklaagde achterna ging en hem gelastte zijnen naam op te geven, aan welke order de beklaagde niet voldeed doch zonder zijnen naam op te geven doorliep;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is C. d. G., oud 19 jaren, geboren te Velsen; dat hij het laatst gediend heeft bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Den Helder als matroos der 2e klasse; dat hij op 24 April 1930 in dienst is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaren ingaande na het verlaten van het opleidingsschip;

dat hij, dienende als matroos der 2e klasse bij de Koninklijke Marine, op 3 Januari 1933 te $\pm 7\frac{1}{2}$ uur des avonds in uniform gekleed op de Breestraat te Beverwijk opzettelijk naliet een in uniform gekleeden cadet-sergeant bij het tegenkomen den voorgeschreven militairen groet te brengen; dat die sergeant hem daarover aansprak, waarbij, hij, beklaagde, opzettelijk naliet tijdens dit onderhoud de militaire houding aan te nemen; dat die sergeant hem daarop bevel gaf de militaire houding aan te nemen doch dat hij heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen door te zeggen: „Ik loop door” en ook inderdaad zonder de houding aan te nemen is doorgelopen; dat de sergeant hem naliep en gelastte zijnen naam op te geven, aan welk bevel hij opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen; dat hij begreep dat de sergeant zijn naam wilde weten ten einde rapport van het voorgevallene te kunnen opmaken;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, beide de feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de Krijgsraad van oordeel is dat een militair, die in de tegenwoordige tijdsomstandigheden ná een dienstdienst van drie jaren, blijk geeft nog zóó weinig begrip te hebben van orde en tucht en militaire ondergeschiktheid en zóó weinig waarde te hechten aan zijne verplichtingen tegenover zijn meerdere, in den militairen stand niet thuis behoort en daaruit dient te worden ontslagen;

Gezien de artikelen: 1, 23, 60, 114, 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 56 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 22 Februari 1933. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-luitenant ter zee G. J. Verwijnen, Officier van administratie der 1ste klasse A. J. Poll, Kapitein der Mariniers M. R. de Bruijne en Luitenant ter zee der 2de klasse A. D. A. Peereboom Voller.

Fiscaal: Hoofdofficier van administratie der 2de klasse Mr. D. Tollenaar.

Raadsman: Mr. A. Schenkeveld.

Opzettelijke ongehoorzaamheid. (Weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan het bevel van een opperwachtmeester der Maréchaussée, dien beklagde eenige malen op straat ontmoette zonder dien meerdere te groeten, om den vereischten militairen groet te brengen).

Beklaagdes verweer niet te hebben geleerd een maréchaussée te moeten groeten en diens rang niet te kennen, weerlegd en verworpen.

In de zaak van den fiscaal tegen:

B. P., zeemilicien-matros der 3e klasse, oud 20 jaren, geboren te Heeg, gem. Wijnbriteradeel (Fr.), gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 23 Januari 1933;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 7 Februari 1933 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij, dienende als zeemilicien-matros der 3e klasse bij de Koninklijke Marine, in den nacht van 31 December 1932 op 1 Januari 1933 te IJlst, toen hij, in uniform gekleed, den eveneens in uniform gekleeden opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée H. Sinkeler eenige malen op straat ontmoet en dezen meerdere toen telkens niet den militairen groet gebracht had en toen Sinkeler, hem, beklagde, deswege staande gehouden en hem gelast had aan

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het H.M.G. d.d. 31 Maart 1933 bevestigd, behoudens t.a.v. de straf, welke werd verminderd tot één week gevangenisstraf.
Red. M.R.T.

hem, opperwachtmeester, den vereischten militairen groet te brengen, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, hebbende hij voorts in voormelde ongehoorzaamheid volhard nadat Sinkeler hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen;

Gezien het bevel tot beteekening en dagvaarding dd. 10 Februari 1933 waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 22 Februari 1933, des namiddags ten 11½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem tenlastegelegde met uitzondering van de woorden „hebbende hij voorts” tot en met „had gewezen” en tot veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt:

dat hij op 24 Augustus 1932 is opgenomen in werkelijken dienst als gewoon dienstplichtige der lichting 1932 en dat hij thans nog als zeemilicien-matroos 3e klasse dient;

Overwegende dat een proces-verbaal dd. 28 Januari 1933 op den ambtsead opgemaakt door Hermanus Sinkeler, opperwachtmeester, Commandant der brigade Sneek, 4e Divisie Koninklijke Maréchaussée, in hoofdzaak inhoudt:

dat hij in den nacht van 31 December 1932 op 1 Januari 1933 in uniform gekleed zich op surveillance bevond in de stad IJlst, waar een in de uniform van matroos der Koninklijke Marine ge'leed militair, later opgevende genaamd te zijn B. P., gewoon dienstplichtig matroos aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Noord-Brabant” te Vlissingen, hem voorbijging op een afstand van ongeveer 3 à 4 Meter zonder den militairen groet te brengen en hem eenigen tijd later nog twee malen rakelings passeerde, hem daarbij aanzag, doch den militairen groet achterwege liet; dat hij dien matroos aanhield en vroeg waarom hij niet groette, waarop deze antwoordde daartoe zich niet verplicht te gevoelen; dat de matroos zeide wel te weten dat hij, relatant, opperwachtmeester der Maréchaussée was, doch in zijn diensttijd niet te hebben geleerd zoodanigen ambtenaar te moeten groeten; dat hij dien matroos daarop mededeelde dat zijn rang gelijk was aan dien van Schipper bij de Koninklijke Marine, met de toelichting dat een gegraduateerde één rang hooger dan van bootsman aan boord wordt aangesproken als „schipper”, hetgeen de matroos verklaarde te weten; dat hij hierna twee malen den matroos heeft gelast den militairen groet te brengen telkens met de woorden: „Matroos B. P., ik gelast je mij onmiddellijk en op staanden voet den vereisch-

ten militairen groet te brengen", die evenwel antwoordde: „Ik doe het niet" en ook naliet den groet te brengen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is B. P., oud 20 jaren, geboren te Oudega, gemeente Wiimbritseradeel; dat hij het laatst gediend heeft aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen als zeemilicien-matroos der 3e klasse; dat hij op 24 Augustus 1932 in werkelijken dienst is gekomen bij de zee-militie; dat hij in den avond te ruim 12 uur van 31 December 1932 in uniform gekleed liep te IJlst en eenige malen een maréchaussée voorbijging zonder dezen den militairen groet te brengen; dat die maréchaussée, in uniform ge'leed en met smalle zilveren chevrons op de mouwen, hem aanhield en hem gelastte den militairen groet te brengen doch dat hij daarop antwoordde: „Dat doe ik niet" en den groet achterwege liet;

Overwegende dat door den inhoud van opgemeld proces-verbaal en de verklaring van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd tot aan het woord „hebbende";

Overwegende dat de beklaagde tot zijne verdediging heeft aangevoerd, welk verweer door zijn raadsman nader is toegelicht, dat hij in de theorielessen nooit heeft geleerd een maréchaussée te groeten en diens rang ten opzichte van de Koninklijke Marine niet kende;

Overwegende dienaangaande, dat beklagde's verdediging niet heel waarschijnlijk is, nu uit een schrijven van den Commandant der Marine-kazerne te Willemsoord blijkt dat bij de eerste opleiding in de Kazerne bij de rangen en onderscheidingsteekenen der landmacht, ook die van het wapen der Koninklijke Maréchaussée worden behandeld; dat zulks herhaaldelijk onderwezen wordt en zeker niet alleen de allereerste dagen; dat, ook al moge beklagde's bewering juist zijn en hij die lessen niet hebben bijgewoond, hem zijne onkunde niet kan vrijpleiten, nadat de opperwachtmeester hem uitvoerig omtrent zijn rang had ingelicht, en met welken gegradeerde bij de Koninklijke Marine hij gelijk stond; dat de beklagde ná die informatie kon weten dat het bevel den militairen groet te brengen hem door een meerdere werd gegeven en hij door te weigeren, zich aan opzettelijke ongehoorzaamheid schuldig maakte, te meer klemmend nu de opperwachtmeester hem ook daarop heeft gewezen; dat op bovenvermelde gronden beklagde's verdediging moet worden verworpen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: opzettelijke ongehoorzaamheid;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde;

Gezien de artikelen 1, 60, 62, 114, 1e lid, van het Wetboek van

Militair Strafrecht, 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklagde meer is ten laste gelegd dan bewezen verklaard en spreekt hem daarvan vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 31 Mei 1933. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-luitenant ter zee G. J. Verwijnen, Officier van administratie der 1ste klasse A. J. Poll, Kapitein der Mariniers M. R. de Bruijne, Luitenant ter zee der 1ste klasse A. D. A. Peereboom Voller.

Fiscaal: Hoofdofficier van administratie der 2de klasse Mr. D. Tollenaar.

1°. Als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten; 2°. opzettelijke ongehoorzaamheid (nalaten om te voldoen aan de order van een als kwartiermeester dienstdoend matroos 1e klasse, tevens dienstdoend onderofficier van het benedenschip, om van zijn bed, waar beklagde een sigaar lag te rooken, op te staan en de sigaar weg te doen); 3°. opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd („als je niet weggaat, geef ik je een schop tegen je zijkert”).

Door aanplakken, fluiten en bekendmaken was bekend gemaakt dat aan bedoelden matroos 1e kl. door den commandant van het schip de dienst van kwartiermeester werd opgedragen, met last aan een ieder om hem in die functie te erkennen. Dit is een beschikking van het bevoegd gezag overeenkomstig de daaromtrent bestaande voorschriften gegeven. Niet noodig is dat daarbij tevens zou moeten worden bepaald door welke niet-gegradueerden en voor welke bepaald aangewezen diensten de „dienstdoende” als meerdere moet worden beschouwd.

De dienstdoende kwartiermeester was dus bevoegd aan beklagde order te geven gelijk hij heeft gedaan. Geen strijd met de voor-

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 7 Juli 1933 bevestigd. Red. M.R.T.

schriften betreffende den inwendigen dienst ten aanzien van den onderofficier van politie.

Beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt geacht in den militairen stand te blijven. Ontslag met ontzetting.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen V., marinier der 3e klasse, oud 21 jaren, geboren te Tilburg, gedetineerd in het Marine-Provoosthuis te Willemsoord,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 4 Mei 1933;

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad dd. 18 Mei 1933 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde:

dat hij, dienende als marinier der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te den Helder;

1°. aldaar op den 19den April 1933 kort na 8 uur des namiddags, toen hij als schildwacht met geweer gewapend zich op post bevond voor het zoogenaamde Paleis van den Vice-Admiraal, na zijn geweer in het aldaar aanwezige schildwachthuisje gezet en zijn leergoed aldaar opgehangen te hebben, zijn post eigendunkelijk heeft verlaten en zich naar het centrum van de stad heeft begeven, alwaar hij iets later op dien avond opzettelijk nagelaten heeft den in uniform gekleeden korporaalschrijver H. B. den voorgeschreven militairen groet te brengen;

2°. aan boord van voormeld schip op den 20sten April 1933, toen de dienstdoend onderofficier van het benedenschip, z.g. provoost van de wacht, dienstdoend kwartiermeester, de matroos der 1e klasse D. J. de B. hem, daar het „Overal” geweest was, gelast had om van zijn bed, waar hij een sigaar lag te rooken, op te staan en de sigaar weg te doen, opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen en vervolgens, toen de B. zijn order eenige malen herhaalde, naar aanleiding hiervan opzettelijk dezen meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad heeft bedreigd, door hem woorden van de strekking toe te voegen: „Als je niet weggaat, geef ik je een schop tegen je zijkert.”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 19 Mei 1933, waarbij bovenstaand bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 31 Mei 1933, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem onder 1° en 2° ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot

eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden en tot ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 25 Maart 1930 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren en dat hij thans nog als zoodanig dient;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder aanhef en 1° ten laste gelegde:

dat hebben verklaard de getuigen:

1°. H. C., marinier der 1e klasse:

dat hij in den avond van 19 April 1933 te ongeveer 8 uur, als korporaal van de wacht aan boord Hr. Ms. Wachtschip te den Helder, den beklaagde als schildwacht met geweer gewapend op post heeft gesteld voor het zoogenaamde Paleis van den Vice-Admiraal; dat hij den beklaagde de verplichtingen van den schildwacht op die post volgens consignes heeft overgegeven, terwijl verder op dien schildwacht de verplichtingen in het algemeen reglement „Schildwachtendienst” rusten n.l. dat de schildwacht zijn post niet mag verlaten dan nadat hij door den korporaal van de wacht als zoodanig is afgelost; dat de schildwachtdiensten op die post twee uren duren en de beklaagde om 10 uur zou zijn afgelost;

2°. P. C. G., schipper:

dat hij op 10 April 1933 tijdens de eerste wacht te ruim half negen, als onderofficier van de wacht aan boord Hr. Ms. Wachtschip te den Helder, een matroos der 1e klasse heeft uitgezonden ter controle van den schildwacht, die zich op post moest bevinden voor het Paleis van den Vice-Admiraal, welke matroos eenigen tijd later terugkwam met het geweer en het ledergoed van den schildwacht;

3°. H. B., korporaal-schrijver:

dat hij op 19 April 1933 des avonds te ongeveer 8½ uur den beklaagde in de Spoorstraat te den Helder tegenkwam; dat hij, getuige, in uniform was gekleed; dat de beklaagde hem vlak in het gezicht keek en hem voorbijging zonder den voorgeschreven militairen groet te brengen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is V., oud 21 jaren, geboren te Tilburg; dat hij het laatst heeft gediend als marinier der 3e klasse aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord; dat hij op 25 Maart 1930 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren;

dat hij, dienende als marinier der 3e klasse aan boord Hr. Ms. Wachtschip te den Helder, op 19 April 1933 des namiddags te ongeveer 8 uur door den korporaal van de wacht van dat wachtschip als schildwacht met geweer gewapend op post was gesteld voor het zoogenaamde Paleis van den Vice-Admiraal; dat hij, toen

hij zich omstreeks 10 minuten als schildwacht op post had bevonden, zijn geweer in het daar aanwezige schildwachthuisje heeft gezet, zijn ledergoed daarin heeft opgehangen, en eigendunkelijk zijn post heeft verlaten en zich naar het centrum van de stad heeft begeven; dat hij van des namiddags 8 tot 10 uur op post had moeten blijven, die post althans niet eerder had mogen verlaten vóór hij door den korporaal van de wacht was afgelost; dat hij eenigen tijd later in de Spoorstraat te den Helder opzettelijk heeft nagelaten een in uniform gekleeden korporaal-schrijver den voorgeschreven militairen groet te brengen;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem onder aanhef en 1° is ten laste gelegd;

Overwegende omtrent het den beklagde onder aanhef en 2° ten laste gelegde:

dat hebben verklaard de getuigen:

1°. D. J. de B., matroos der 1e klasse:

dat hij op 20 April 1933 diende als dienstdoend kwartiermeester aan boord Hr. Ms. Wachtschip te den Helder, als hoedanig hij omstreeks December 1932 bij beschikking van den Commandant van voormeld Wachtschip was aangewezen; dat hij op dien datum tevens belast was met de functie van dienstdoend onderofficier van het benedenschip, zoogenaamd provoost van de wacht, voor welke functie hij op den dag te voren door den schipper van genoemden bodem was aangewezen, terwijl zijn naam met die qualiteit op het wachtbriefje vermeld stond; dat de beschikking waarbij hij als dienstdoend kwartiermeester was aangewezen, indertijd op alle dekken op het publicatiebord is bekend gemaakt; dat hij in den morgen van 20 April 1933 direct ná overal als dienstdoend onderofficier van het benedenschip een ronde maakte op de koebrug, waar hij bevond dat de beklagde, die zich aldaar in de zoogenaamde dronkenmanscel in arrest met open deur bevond, nog onder de dekens lag en een sigaar rookte; dat het tot zijne functie behoorde zorg te dragen dat kooien en bedden ná overal gesjord worden, ook die der gestraften, terwijl vóór kooien-op in geen der verblijven mag worden gerookt; dat hij, daar het nog geen kooien-op was geweest, den beklagde heeft gelast op te staan en zijn sigaar weg te doen; dat de beklagde opzettelijk naliet aan dat bevel te gehoorzamen en in zijn bed bleef liggen en bleef rooken; dat hij zijn bevel nog eenige malen heeft herhaald, waarop de beklagde hem in zijn tegenwoordigheid opzettelijk mondeling met eenig kwaad heeft bedreigd door hem woorden toe te voegen van de strekking: „Als je niet weggaat geef ik je een schop tegen je zijkert”; dat hij op dien morgen om den linkerbovenarm een witte band droeg, waarop met zwarte letters stond vermeld D.D.Kw.;

2°. H. C., marinier der 1e klasse:

dat hij in den morgen van 20 April 1933 aan boord Hr. Ms. Wachtschip te den Helder ongeveer vijf minuten ná overal luide

en op bevelenden toon gesproken woorden hoorde uit de richting van de zoogenaamde dronkenmanscel op de koebrug; dat hij zich naar die cel begaf en daar den beklagde aantrof, die in zijn bed een sigaar lag te rooken;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij op 20 April 1933 zich aan boord Hr. Ms. Wachtschip te den Helder in de zoogenaamde dronkenmanscel bevond; dat hij, nadat het overall was geweest, een sigaar heeft opgestoken; dat kort daarop een matroos der 1e klasse, die om den bovenarm een witte band droeg waarop met zwarte letters stond vermeld D.D.Kw., waaruit hij begreep dat deze dienstdoend kwartiermeester was, in zijn cel kwam, en hem gelastte van zijn bed op te staan, waarop hij zijn sigaar lag te rooken, en de sigaar weg te doen; dat hij opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen en is blijven rooken en toen die matroos niet heenging, hem in zijn tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad heeft bedreigd door hem woorden toe te voegen van de strekking: „Als je niet weggaat geef ik je een schop tegen je zijkert”;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem onder aanhef en 2° is ten laste gelegd;

Overwegende dat de beklagde ten aanzien van het hem onder aanhef en 2° ten laste gelegde, tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat de getuige de B. niet bevoegd was hem een bevel tot opstaan of niet rooken te geven, welke bevoegdheid uitsluitend toekomt aan den onderofficier van Politie;

Overwegende daaromtrent, dat blijkens een „Bekendmaking” dd. 15 December 1932 van den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, den matroos der 1e klasse D. J. de B. met ingang van 15 December 1932 door dien Commandant de dienst van dienstdoend kwartiermeester werd opgedragen, met last aan een ieder hem in die functie te erkennen, terwijl uit een schrijven van dien Commandant dd. 10 Mei 1933 blijkt dat die bekendmaking is geschied door aanplakken, fluiten en bekendmaken; dat gemelde „Bekendmaking” niet anders inhoudt dan een beschikking van het bevoegd gezag gegeven overeenkomstig en met inachtneming van de voorschriften van artikel 72 Verordeningen, Deel 2, Hoofdstuk IV, Voorschriften voor de Commandeerende Officieren van Hr. Ms. Oorlogsschepen en inrichtingen der zeemacht, waarbij de matroos der 1e klasse de B. wordt gelijk gesteld met gegradueerden van den rang van kwartiermeester, (korporaal), en als zoodanig alle niet gegradueerden aan boord van zijn schip onder zijne bevelen heeft; dat daarmee is voldaan aan het vereischte van artikel 67 aanhef en 3° van het Wetboek van Militair Strafrecht, immers, al moge de daar genoemde beschikking niet verder worden uitgebreid dan tot hetgeen voor den dienst strikt noodzakelijk is, dan toch niet in die mate beperkt moet blijven dat bij dezelfde beschikking tevens zou moeten worden bepaald en bekend gemaakt

door welke niet-gegradueerden en voor welke bepaald aangewezen diensten de „dienstdoende” als meerdere moet worden beschouwd; dat uit het bovenstaande volgt dat de B. was de meerdere van den beklaagde en als zoodanig bevoegd en verplicht dien mindere order te geven gedragingen na te laten, in strijd met de aan boord in het belang van dienst en veiligheid gegeven voorschriften;

dat de getuige de B. in den morgen van 20 April 1933 tevens was belast met den dienst van onderofficier van het benedenschip en als zoodanig, blijkens artikel 204 van het Reglement op den inwendigen dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen, Verordeningen, Deel 2, Hoofdstuk V, onder meer had zorg te dragen dat de bepalingen tot het voorkomen van brand gehandhaafd worden (1) en dat met „overal” een ieder zijn kooi verlaat (6); dat wel artikel 205 (6) van datzelfde Reglement den onderofficier van Politie belast met alles wat de arrestanten betreft maar dat dat voorschrift niet in strijd is met of te niet doet de voorschriften hierboven vermeld in artikel 204 voor den onderofficier van het benedenschip, integendeel daarmede zeer wel kan samengaan; dat uit het bovenstaande volgt dat de dienstdoende kwartiermeester de B. zijne bevoegdheid niet te buiten ging door den beklaagde te gelasten zijn bed te verlaten en met rooken op te houden;

dat het verweer van den beklaagde op grond van het bovenstaande moet worden verworpen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

- 1°. Als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten;
- 2°. Opzettelijke ongehoorzaamheid;
- 3°. Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, het feit in dienst gepleegd;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden staat in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de Krijgsraad den beklaagde op grond der begane misdrijven ongeschikt acht in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen: 1, 23, 60, 67, 108, 114, 1e lid, 129, 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27, 57 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zee-macht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht

sedert 29 April 1933 bij de uitvoering der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 30 September 1932.

President: Mr. J. K. Onnen.

Leden: Gep. Schout-bij-nacht tit. Jhr. S. de Ranitz, gep. kolonel tit. der Infanterie Dr. P. van Hulstijn, Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn en Mr. E. E. G. Joakim.

Substituut-advocaat-fiscaal: Mr. J. R. L. Jansen.

Raadsman: Mr. R. M. Sartono.

[Zeekrijgsraad veroordeelt wegens: 1° desertie in tijd van vrede, 2° verduistering, 3° moord, 4° diefstal tot 20 jaren gevangenisstraf met ontslag met ontzetting.]

Het H.M.G. acht voorbedachten rade niet bewezen, veroordeelt, wat het sub 3° ten laste gelegde betreft, wegens doodslag.

Na een door het Hof bij interlocutoire sententie gelast psychiatrisch onderzoek neemt het Hof overeenkomstig het rapport van den deskundige, aan, dat de desertie en de verduistering den beklagde ten volle kunnen worden toegerekend, doch zijn toerekeningsvatbaarheid ten aanzien van den doodslag en den diefstal aanmerkelijk is verminderd, zoodat daarmede bij de beoordeeling van de strafwaardigheid van die handelingen rekening moet worden gehouden. Hoofdstraf verminderd tot 12 jaren gevangenisstraf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, razione officii, geappelleerde, en M. S., stamboeknummer 1564, oud ± 22 jaren, geboren te Lamongan, distr. Lamongan, afd. Grisse, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch leerling-vliegtuigmaker bij het Marinevliegkamp „Morokrempangan” te Soerabaja, appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien 's Hof's in deze zaak op 19 Augustus 1932 gewezen interlocutoire sententie, waarbij het onderzoek in de onderhavige zaak is heropend en is gelast, dat door een deskundige een onderzoek zal worden ingesteld naar de geestvermogens van beklagde, als hoe-

danig bij voornoemde sententie is benoemd Dr. *R. Tumbelaka*, Arts, Inspecteur van het Krankzinnigenwezen, wonende te Batavia-Centrum;

Overwegende, dat de voornoemde deskundige ter openbare terechtzitting van den 26sten Augustus 1932 den bij de wet voorgeschreven eed heeft afgelegd;

Overwegende, dat de deskundige het vorenbedoelde onderzoek heeft ingesteld en zijn bevindingen heeft neergelegd in een bij den Hove ingediend schriftelijk Rapport ¹⁾, hetwelk hij ter 's Hofs terechtzitting d.d. 30 September 1932 nader heeft toegelicht;

Overwegende, dat op laatstgenoemde terechtzitting beklaagde naar aanleiding van dit rapport is gehoord; dat de Substituut-Advocaat-Fiscaal Mr. J. R. L. Jansen heeft verklaard te persisteren bij zijn in deze zaak bereids genomen requisitoir en subsidair heeft verzocht, dat een nader onderzoek naar beklaagdes geestvermogens zal worden ingesteld door een of twee andere deskundigen, waarna beklaagde en diens raadsman Mr. R. M. Sartono als middelen van verdediging hebben voorgedragen, dat beklaagde het hem sub 3° ten laste gelegde niet met voorbedachten rade heeft gepleegd en hij voor zijn misdrijven niet, althans verminderd, toerekeningsvatbaar is te achten;

Overwegende, dat de deskundige als zijn oordeel heeft te kennen gegeven, dat beklaagde de hem sub 1° en 2° ten laste gelegde misdrijven nl. „desertie” en „verduistering van een fiets”, heeft kunnen verrichten in volle verantwoordelijkheid, doch die, welke sub 3° en 4° zijn ten laste gelegd, nl. het doden van Soepratikto en het daarna wegnemen van het horloge met ketting, zijn te beschouwen als een uitvloeisel van de door hem, deskundige, bij beklaagde geconstateerde schizoïede psychopatische constitutie en hij daarvoor slechts gedeeltelijk toerekenbaar is te achten;

Overwegende, dat de deskundige nog heeft verklaard, dat beklaagde weliswaar een psychopatische constitutie heeft, doch geen verschijnselen bij hem zijn te vinden, welke op het bestaan van een bepaalde geestesziekte wijzen en beklaagde daarom, hoezeer door zijn aanleg gevaarlijk voor de maatschappij, toch niet voor verpleging in een krankzinnigengesticht in aanmerking komt, en voorts, dat ofschoon de sub 3° en 4° tenlaste gelegde feiten als een uitvloeisel van beklaagde's abnormale geestesgesteldheid te beschouwen zijn, hij niettemin die handelingen bij volle bewustzijn heeft gepleegd, terwijl zijn vermogen, om zich tegen de bij hem opkomende neiging tot het plegen van zoodanige misdadige gedragingen te verzetten, niet geheel was opgeheven;

Overwegende, dat het Hof, in zooverre het oordeel van den deskundige overnemende en tot het zijne makende, van meening is, dat de aan beklaagde sub 1° en 2° ten laste gelegde misdrijven hem ten volle kunnen worden toegerekend, doch zijn toerekeningsvat-

¹⁾ Hierna opgenomen. Red. M.R.T.

baarheid ten aanzien van de hem sub 3° en 4° ten laste gelegde misdrijven aanmerkelijk is verminderd, zoodat daarmede bij de beoordeeling van de strafwaardigheid dier handelingen rekening moet worden gehouden;

Overwegende, dat het Hof, mede lettend op de verklaring van den deskundige, dat bij personen met een constitutie als die van beklaagde het ontstaan van een plotselinge opwelling tot het plegen van een asociale handeling, onmiddellijk gevolgd door uitvoering van het in die opwelling genomen wilsbesluit, een geregeld voorkomend verschijnsel is, de opgaven, welke beklaagde, in tegenstelling met zijn vroegere verklaringen, voor het Hof heeft gedaan, nl. dat hij Soepratikto niet tengevolge van een tevoren beraamd wilsbesluit, doch in een plotselinge opwelling heeft gedood, niet geheel onaannemelijk acht en mitsdien van voorbedachten raad ten deze geen sprake kan zijn, weshalve beklaagde van dit gedeelte der telastelegging alsnog behoort te worden vrijgesproken en het hem sub 3° ten laste gelegde, behoort te worden gequalificeerd als „doodslag”;

Overwegende ten aanzien van de opgelegde straf:

dat de omstandigheid, dat beklaagde van den hem ten laste gelegden voorbedachten raad bij den aanslag op Soepratikto is vrijgesproken en voorts in verband met het hiervoren overwogene niet is komen vast te staan, dat, gelijk beklaagde in eersten aanleg zelf heeft opgegeven, hebzucht de drijfveer van dezen aanslag is geweest, den Hove aanleiding geeft, de aan beklaagde opgelegde gevangenisstraf te verminderen in voege als hieronder omschreven;

dat bij de bepaling der strafmaat het Hof in aanmerking neemt enerzijds, dat beklaagde op een wijze, welke hem ondanks zijn aanleg kan worden toegerekend, een zeer groote onverschilligheid heeft getoond voor het leven van zijn medemensch, weshalve hij thans voor de maatschappij gevaarlijk is te achten, en mitsdien voor geruimen tijd daaruit behoort te worden verwijderd, anderzijds, dat hij in mindere mate dan iemand van normalen aanleg in staat was, zich tegen zijn impulsen te verzetten en het naar het oordeel van den deskundige niet is uitgesloten, dat hij zich zal beteren in zooverre, dat hij later beter dan thans het geval is, zijn misdadige neigingen zal weten te weerstaan;

Overwegende, dat het Hof met den Zeekrijgsraad van oordeel is, dat beklaagde ongeschikt is, om in den militairen stand te blijven dienen dan wel daarin terug te keeren, weshalve de hem door dat College opgelegde bijkomende straf moet worden gehandhaafd;

Overwegende, dat overigens het vonnis van den Zeekrijgsraad op juiste gronden en terecht is gewezen en mitsdien behoort te worden bekrachtigd;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht, den tijd, door beklaagde in voorloopige hechtenis doorgebracht, geheel in mindering te brengen van de hem opgelegde vrijheidstraf;

Gelet, behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen,

op de artikelen 173 en 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, alsmede op de artikelen 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland en op artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja d.d. 28 Juni 1932, waarvan beroep, voorzoover beklaagde daarbij is schuldig verklaard aan het misdrijf „moord”, alsmede ten aanzien van de opgelegde hoofdstraf;

Verklaart beklaagde ten aanzien van het hem in de klacht sub 3° primair ten laste gelegde schuldig aan het misdrijf: „doodslag”;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem in de klacht sub 3° meer of anders is ten laste gelegd;

Veroordeelt beklaagde terzake van de misdrijven, waaraan hij is schuldig verklaard, tot een *gevangenisstraf* voor den tijd van *twaalf jaren*;

Bepaalt, dat de tijd, door beklaagde in voorloopige hechtenis doorgebracht, vanaf 15 November 1931 geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde vrijheidstraf;

Bevestigt het vonnis voor het overige, met behoud van de tegen beklaagde uitgesproken bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om hij de gewapende macht te dienen.

Rapport over het, in opdracht van het Hoog Militair Gerechtshof onder eede ingesteld onderzoek naar de geestesvermogens van den beklaagde M. S., die bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaia d.d. 28 Juni 1932 is veroordeeld tot 20 jaren gevangenisstraf en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Dit rapport is opgemaakt na observatie van den beklaagde gedurende één maand in het arrestantenlokaal aan den Vrijmetselaarsweg en na inzage te hebben genomen van het dossier en kennisneming van de inlichtingen omtrent beklaagde, verstrekt door diens oudsten broeder R. D.

Beklaagde, te Lamongan geboren in het jaar 1910, was de jongste uit een gezin met 4 kinderen. Zijn moeder stierf in 1912 tijdens eene bevalling, en zijn vader overleed in 1916 aan een koortsige ziekte. Zijn familie is niet met de een of andere ziekte erfelijk belast. Ook krankzinnigheid en andere zenuwziekten hebben zich daarin niet geopenbaard.

Op zijn 4de jaar heeft beklaagde aan een ernstige ziekte geleden, waarvan gedurende eenigen tijd hij een slechts langzaam herstellende zwakte in de beenen overhield. Sindsdien was hij steeds gezond.

Na het overlijden van zijn vader nam een oom hem bij zich, terwijl zijn 2 oudere broers en 1 zuster bij andere familieleden een onderkomen kregen.

Beklaagde bezocht de H.I.S. te Magelang, alwaar zijn oom onder-collecteur bij den Pandhuisdienst was.

Op zijn 17de jaar kwam hij bij zijn oudsten broer te Soerabaia met de hoop verder te kunnen leeren.

Na het kleinambtenaars-examen moest hij echter mede den kost verdienen, omdat zijn familie het niet breed had. Hij kwam bij de firma Ruhaak te Soerabaia met een aanvangssalaris van f 20.— en verdiende reeds f 60.— 's maands, toen hij na 1½ jaar zich bij de Marine verbond.

Geestelijke ontwikkeling.

Op school kon hij met de anderen meedoen, en verkeerde in goede verstandhouding met zijn medescholieren. Gedurende zijn 6 schooljaren te Magelang had hij thuis herhaaldelijk conflicten met zijn oom, die hem menigmaal een draai om de ooren gaf. Volgens beklagde waren deze hardhandigheden vaak onverdiend, doordat de ouderwetsche oom hem niet begreep. Voorbeelden van dit „niet begrijpen” weet beklagde niet te noemen.

Op zijn 17de jaar kwam hij bij zijn oudsten broeder te Soerabaia wonen tot zijn 19de jaar, toen hij bij de Marine in dienst trad. Deze broer deelt mede, dat beklagde stil was van aard, doch zeer prikkelbaar. Op een vraag, een opmerking of vermaning kon hij zeer heftig uitvallen en het gebeurde wel eens, dat hij niet ontzag zich tegen zijn oudere te keeren, tot handtastelijkheden over te gaan of zelfs te dreigen met bij de hand liggende voorwerpen. Andere keeren liep hij na een standje woedend weg om, na een poos bij kennissen of andere familieleden te hebben vertoefd, weer bij zijn oudsten broer terug te keeren. Vrienden had hij na zijn schooljaren niet; door zijn stillen aard had hij geen contact met jongelieden. Mogelijk vermeden anderen hem, omdat hij zoo moeilijk een grap of tegenspraak duldde. Veelal was hij dan ook alleen en beoefende de fiets-sport. Andere liefhebberijen had hij niet. Alcoholische dranken gebruikte hij niet, en aan dobbelen heeft hij nooit gedaan. Met meisjes had hij geen omgang.

De mededeeling van zijn broer over zijn (beklaagde's) driftuitingen noemde hij overdreven; ten slotte gaf hij echter toe vaak tegenover zijn familieleden heftig te zijn geweest, waaraan hij echter, naar hij zegt, geen schuld had. Bedoeld als een verontschuldiging, zegt hij, teleurgesteld te zijn geweest omdat hij niet verder heeft kunnen studeeren. Hij blijkt niet in staat te zijn om de aanleiding van de verschillende conflicten mede te deelen. In de Kweek-school te Makassar was hij, gelijk thuis bij zijn broeder en thuis bij zijn oom, het liefst altijd maar alleen. Hij had geen vrienden, zelden ging hij met anderen uit. Als hij een bioscoop bezocht of

andere gemakkelijkheden, dan deed hij dat niet in gezelschap van anderen. Het liefst gaat hij alleen fietsen. Door zijn afzijdigheid en door dat hij vaak in zichzelf was gekeerd, werd hij door zijn klasgenooten ook plagend „orang alim” (heilige) genoemd. Hij hield van den dienst, en straf heeft hij te Makasser nimmer gehad.

Toen hij nog bij zijn broer was en ook later te Makasser, dacht hij, in de oogenblikken waarin hij in zichzelf was gekeerd, veel aan zijn overleden ouders, van wie hij een vage herinnering zegt te hebben. Aan die gedachten verbond hij phantasiën over zijn toekomst. Het was hem steeds onaangenaam, in zulke overpeinzingen gestoord te worden met vragen, opmerkingen of verwijten.

Beklaagde is goed georiënteerd. Zijn inprentingsvermogen en herinnering voor vroegere en recente gebeurtenissen zijn voldoende. Het peil van zijn intellectuele ontwikkeling is in overeenstemming met zijn schoolopleiding en het milieu, waaruit hij is voortgekomen en later heeft verkeerd. Tijdens de observatie is hij affectief gelijkmatig, ietwat gedeprimeerd, welke depressie echter wel in overeenstemming is met de onaangename situatie, waarin hij thans verkeert. Zijn gedachtengang vertoont geen afwijkingen. Omtrent de hem ten laste gelegde misdadige handelingen geeft hij hier dezelfde verklaring als door hem is gedaan voor het Hooggerechtshof.

Met nadruk verklaart hij dat zijn verklaring over den aanslag op S., door de politie opgemaakt, niet juist is. Toen de politie hem ondervroeg, was hij min of meer in de war; hij begreep de bedoeling der vragen van de politie niet, en was hij geneigd om toe te geven en de vragers naar den mond te spreken. Deze houding had ook de bedoeling om het onderzoek te bekorten, omdat het telkens spreken over de misdaad, waarvan hij zelf niets begreep, hem zeer onaangenaam was.

Toen hij later las, dat door zijn uitlatingen men tot de conclusie was gekomen, dat hij S. had gedood na kalm overleg met voorbedachten rade, met het doel om den inhoud van den koffer te kunnen bemachtigen, drong het pas tot hem door, dat hij verkeerd heeft gedaan, de politie niet juist te hebben ingelicht.

In werkelijkheid zegt beklagde, dat de zaak als volgt zich heeft toegedragen:

Zonder eenige aanleiding kwam de gedachte plotseling bij hem op om den slapenden S. te dooden en, zoo gedacht, zoo stapte hij het bed uit om een pennemes uit zijn broekzak te halen, en zoo volgde direct, of eigenlijk tegelijk met de gedachte, de uitvoering van de gedachte. Denkbeelden over gevolgen van deze daad kwamen niet bij hem op. Het opkomen van de gedachte om te dooden ging niet gepaard met angst of gevoel van dwang, en direct na het steken beheerschten hem geen bijzondere sensaties, zooals gevoel van opluchting, benauwdheid, angst of spijt.

De gedachte, het slachtoffer te dooden, om vrij te zijn en den inhoud van den openstaanden koffer te bemachtigen, heeft hij niet gehad. Eerst toen hij zag, dat het slachtoffer uit het bed stapte en

wankelend in de kamer liep en toen bloedend neerstortte, schrok hij en nam hij zijn kleeren en verliet de kamer; tevoren had hij het mesje dichtgeklapt en weer in den broekzak gedaan.

Bij het stelen van den ketting en het horloge het volgende. Toen hij zich weer gekleed had, zag hij den ketting en, zoo zag hij het voorwerp, zoo kreeg hij het denkbeeld van het mee te nemen. De politie heeft hij verklaard, dat hij de gedachte had om den ketting te stelen. Hij zag toevallig den ketting, en de gedachte kwam bij hem op hem mee te nemen, en deed dit. De gedachte van stelen kwam daarbij niet bij hem op.

Er bestond bij het dooden en het meenemen van den ketting een zelfde soort psychisch mechanisme, n.l. een directe omzetting van eene voorstelling in een motorisch gebeuren onder volkomen buiten werking blijven van contra-motieven, van weerstrevingen of andere remmen. Opvallend is het ook, dat het afloopen van dit psychisch mechanisme zoo affectloos geschiedde, dat het was alsof deze handeling hem persoonlijk niet raakte. Dit bleek ook, toen hij kort nadat hij zijn misdaad pleegde, aan den persoon, bij wien hij logeerde, kalm om toegang tot zijn kamer verzocht en verder zonder blijk van eenige emotie bij de prostituéé S. kwam, zich reinigde en toen rustig insliep, zoodat de politie eenige moeite had hem den volgenden ochtend wakker te krijgen.

Samenvatting en besprekingen.

Beklaagde heeft zijn ouders vroeg verloren en werd door familieleden opgevoed. Hij heeft de H.I.S. doorloopen. In de jaren was hij thuis lastig, waardoor hij van zijn opvoeders menigmaal een pak slaag kreeg.

Na de schooljaren was hij wel stil van aard, doch zeer driftig. Herhaaldelijk kwam hij in conflict met zijn ouderen, waarbij ongebreidelde woede-aanvallen zich soms van hem meester maakten.

Het gebeurde echter ook wel, dat hij in een woedebui zich nog zoo wist te beheerschen, dat hij wegliep om na het voorbijgaan van de bui weer terug te keeren.

Door zijn stillen aard en waarschijnlijk ook door zijn prikkelbaarheid, had hij weinig vrienden. Het liefst was hij alleen en dan placht hij te denken aan zijn overleden ouders en te phantaseeren over de toekomst.

Het was hem zeer onaangenaam in zijn overpeinzingen te worden gestoord. Vele conflicten en woedebuien waren vaak begonnen door verstoring van zijn aangename overpeinzingen.

In die vele ruzies zegt hij geen schuld te hebben gehad en is hij geneigd om zich te verontschuldigen met de mededeeling, dat hij niet begrepen werd en dat er onaangename omstandigheden waren.

Te Makasser diende hij goed. In zijn conduiteboekje staat „zeer goed gedrag”. Op 1 Juni 1931 te Makasser was o.m. vermeld „eigen-dunkelijk”; op 17 Juni 1931 te Soerabaia kreeg hij 6 dagen ver-

zwaard arrest; 29 Juni 1931 10 dagen streng arrest enz.; 7 September 1931 8 dagen streng arrest enz.

Al deze straffen werden gegeven op grond van pogingen om zonder toestemming het terrein te verlaten.

Kort nadat hij van Makasser te Soerabaia kwam, maakte hij kennis met de prostituée Marliah, die zijn gedachten zoo in beslag nam, dat beklaagde ook bij zijn werk over haar peinsde, met het gevolg, dat hij menig standje opliep en steeds meer een hekel kreeg aan den dienst, zoodat hij ten slotte deserteerde.

De gegevens over beklaagde's schooljaren, de jaren daarna en de jaren in den dienst totdat hij deserteerde, wijzen in de richting van het bestaan bij beklaagde van een van de normale afwijkende psychische constitutie, in de psychopathologie bekend onder den naam „Schizoïede psychopathie”.

Het gedrag van beklaagde vóór, tijdens en na het dooden van Soepratikto en het medenemen van het horloge en den ketting, kortom het psychische mechanisme, dat zich daarbij afspeelde, is een niet zelden bij lijders aan Schizophrenie voorkomend verschijnsel.

Er bestaat dan ook alle reden om het dooden van Soepratikto en het medenemen van het horloge voor een goed deel te beschouwen als een geestesuiting van iemand van een Schizoïede psychopatische constitutie.

Punt 1 en punt 2 van het den beklaagde ten laste gelegde, n.l. desertie en diefstal van een feits, kunnen door dezen psychopaat in volle verantwoordelijkheid zijn ten uitvoer gebracht.

Conclusies.

- I. Beklaagde is van een Schizoïede psychopatische constitutie.
- II. Punt 1 en 2 van de hem ten laste gelegde misdaden zijn door hem verricht kunnen worden in volle verantwoordelijkheid.
- III. Punt 3 en 4 van de hem ten laste gelegde misdaden zijn openbaringen van zijn Schizoïede psychopatische constitutie, en is hij daarvoor slechts gedeeltelijk toerekenbaar te achten.

Opgemaakt naar waarheid, gedachtig aan den eed, afgelegd bij de aanvaarding van de opdracht tot onderzoek van beklaagde's geestestoestand.

Dr. R. Tumbelaka,

Inspecteur van het Krankzinnigenwezen.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 5 Januari 1932.

President: Luitenant-kolonel der mariniers C. J. O. Dorren.

Leden: Officier van gezondheid der 1e klasse L. Hendriks, luitenant ter zee der 1e klasse H. Vreedenberg, F. H. Vermeulen en Jhr. N. J. C. Versluys.

Muiterij, gepleegd buiten dienst, hebbende het door den schuldige gepleegde misdrijf eenig lichamelijk letsel ten gevolge gehad.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marinekazerne „Goebeng”, in de zaak tegen A., stamboeknummer . . . ., B., stamboeknummer . . . ., C., stamboeknummer . . . ., oud resp. 22, 25 en ± 29 jaren, geboren resp. kg. Kedjoeron (Madioen), dessa Krandegan (Kedoe) en Pasoeroean (Pasoeroean), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebben als Inlandsche stokers-olieman in de Marinekazerne „Oedjoeng” te Soerabaja; terzake van het feit waarvoor zij terechtstaan den 15en October 1931 gesteld in arrest zonder waarneming van dienst; thans gedetineerd in het Marine-Provoosthuis te Soerabaja;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 15en October 1931, No. A 16/8/14;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 15en December 1931, No. A 16/10/10 aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan de beklagden wordt ten laste gelegd:

„dat zij, ieder voor zich dienende als Inlandsch stoker-olieman bij de Koninklijke Marine, in den avond van den 17den Juli 1931 op den voor het openbaar verkeer openstaanden weg Balokan Pekoelen nabij de Pigirianstraat te Soerabaja, in vereeniging en samenwerkende met elkaar, opzettelijk hun meerdere, den Inlandschen korporaal-machinist S., hebben mishandeld, door dezen opzettelijk gewelddadig met een stomp hard voorwerp eenige slagen op het hoofd toe te brengen, waardoor hij ter plaatse waar hij werd getroffen bloedend werd verwond en door hem opzettelijk gewelddadig eenige stompen op het linkeroog toe te brengen, waardoor een kneuzing van de oogleden links met bloedingen onder het bindvlies van dat oog is ontstaan”;

Gezien het exploit van beteekening en de dagvaarding van den 21en December 1931 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastelegging aan de beklagden zijn beteekend en zij zijn gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgs-

raad op Dinsdag den 5en Januari 1932, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagden vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van ieder der beklaagden aan:

Muiterij, gepleegd buiten dienst, hebbende het door den schuldige gepleegde misdrijf eenig lichamelijk letsel ten gevolge;

en deswege veroordeeling voor ieder der beklaagden tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met bepaling, dat de tijd, door ieder der veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de ieder hunner opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 15den October 1931;

Overwegende dat de beklaagden zich resp. onder stamboeknummer . . . . , ... en . . . . resp. den 30sten Juni 1924, den 20sten April 1923 en den 4den October 1920 vrijwillig als resp. Inlandsch lichtmatroos, Inlandsch leerling-stoker en Inlandsch leerling-stoker in den zeedienst hebben verbonden voor den tijd van zes jaren, welk dienstverband voor elk van hen is verlengd door reëngement en dat zij thans nog als Inlandsche stokers-olieman bij de Koninklijke Marine zijn verbonden tot resp. 30 Juni 1937, 20 April 1936 en 4 October 1936;

Overwegende dat de *beklaagden* ten processe hebben verklaard zooals hieronder achter hunne namen is vermeld:

a. beklaagde A.:

dat hij, terwijl hij diende als stoker-olieman bij de Marinekazerne „Oedjoeng” te Soerabaja. in den avond van den 17den Juli 1931, zich in gezelschap bevindend van beklaagde B., te omstreeks 7 uur in de Pegirianstraat te Soerabaja beklaagde C. ontmoette;

dat hij en B. in uniform waren gekleed, terwijl C. in burgerkleding was;

dat C. hun mededeelde, dat hij den korporaal-machinist S. zocht omdat diens handelwijze niet deugde en hem daarbij een foto van S. en een brief overhandigde, welke laatste een liefdesverklaring van S. aan de vrouw van een zekeren stoker-olieman Z. inhield;

dat C. verder zeide S. te willen opwachten en dezen aan het verstand te willen brengen, dat hij verkeerd had gehandeld;

dat zij vervolgens met hun drieën naar Balokan Pekoelen zijn gewandeld en afspraken daar gezamenlijk te wachten tot S. te voorschijn kwam;

dat hij, na ongeveer twee uur wachten, te omstreeks 9 uur korporaal S. in burgerkleding uit een gang zag komen, welke op Balokan Pekoelen uitkomt;

dat C. daarop S. tegemoet liep en eenige woorden tegen dezen sprak, waarna hij plotseling zag dat zij aan het vechten waren;

dat hij S. een beweging zag maken alsof deze zich op C. wilde werpen en vervolgens op S. toeliep en dezen met zijn rechtervuist

opzettelijk met kracht een stomp tegen diens linkerwang en met beide vuisten krachtige slagen op diens hoofd toebracht;

dat S. daarop schreeuwde: „Schei uit, ik zal het niet meer doen”, waarop hij, beklaagde, met slaan ophield;

dat hij toen zag, dat er bloed over het gezicht van S. liep, hetwelk hij, beklaagde, met zijn zakdoek afveegde; dat zij vervolgens met hun vieren zijn opgelopen en S. toen aan C. zijn verontschuldiging aanbood, zeggende dat hij geen andere collega's meer lastig zou vallen; waarna S. is weggereeden en zij met hun drieën naar het nabij gelegen huis van Abdoellah zijn gegaan;

dat hij den volgenden morgen S. op baksgevijs miste en later hoorde dat deze in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting was opgenomen;

dat hij S. heeft mishandeld omdat hij boos was over het schrijven van dien brief en omdat hij, ziende dat S. dreigend tegenover C. stond, driftig werd;

dat hij bovendien bang was, dat S. iets dergelijks ook bij zijn, beklaagde's, vrouw zou uithalen en daarom S. bij voorbaat op zijn gezicht sloeg;

dat hij, doordat S. in burgerkleeding was, er niet dadelijk aan heeft gedacht dat hij tegen zijn meerdere optrad;

dat hij niet met B. en C. had afgesproken, dat zij gezamenlijk S. een pak slaag zouden toedienen;

dat hij bij het toebrengen der slagen aan S. geen voorwerp in zijn handen had;

b. beklaagde B.:

dat hij, dienende als stoker-olieman in de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, in den avond van den 17den Juli 1931 om ongeveer 7 uur met beklaagde A. is gaan fietsen;

dat zij beiden in uniform waren gekleed en in de Pegirianstraat beklaagde C. tegenkwamen, die in burgerkleeding was;

dat C. hun mededeelde dat hij korporaalmachinist S. zocht en, naar de reden gevraagd, hun een foto van S. liet zien en een brief, welke volgens C. door S. gericht was aan de vrouw van stoker-olieman Z.;

dat deze brief een liefdesverklaring van S. aan genoemde vrouw inhield en hij over deze handelwijze van S. verontwaardigd was;

dat C. zeide van plan te zijn S. op te wachten, dezen den raad te geven niet meer zul'e brieven te schrijven en hem, als hij praatjes zou maken, een pak slaag toe te dienen;

dat zij vervolgens met hun drieën afspraken S. gezamenlijk te zullen opwachten en wanneer deze, na door C. te zijn aangesproken, praatjes zou maken, hem met hun drieën te zullen afranselen;

dat zij vervolgens naar Balokan Pekoelen zijn gegaan en daar ongeveer twee uur hebben gewacht;

dat hij om ongeveer 9 uur S. in burgerkleeding uit een gang zag komen, welke op Balokan Pekoelen uitkomt, waarna C. dezen tege-

moet liep en hem onder meer vroeg waarom hij zulke brieven schreef;

dat S. hierop antwoordde: „Wat kan jou dat schelen” en daarop evenals C. een vechthouding aannam;

dat hij, ziende dat C. S. sloeg, op laatstgenoemden toeliep en hem opzettelijk met kracht met zijn rechtervuist eèn slag tegen zijn achterhoofd toebracht;

dat S. daarop zei het niet meer te zullen doen;

dat hij zag dat er bloed over S.'s gezicht en op zijn jas liep en aan S. zijn zakdoek heeft gegeven om dit af te veegen;

dat S. op een desbetreffende vraag van C., weigerde mede naar de politie te gaan en zei het voorgevallene niet te zullen rapporteeren omdat het een vuile zaak was;

dat A. en C., na nog even met S. te zijn meegeloopen, bij hem terugkwamen en zij vervolgens met hun drieën naar het nabij gelegen huis van Abdoellah zijn gegaan, waar onder andere ook Z. en zijn vrouw aanwezig waren;

dat hij S. heeft mishandeld omdat hij verontwaardigd was over diens handelwijze en vond dat hij C. moest helpen S. zijn gemeene streken af te leeren;

dat C. de oudste van hen was en tevens voorzitter van hun tooneelvereniging, waarvan ook Z. lid was, en dat daarom C. de zaak met S. behoorde te regelen;

dat hij, toen hij S. dien vuistslag toebracht, geenerlei voorwerp in zijn hand had;

c. beklaagde C.:

dat hem, terwijl hij destijds als stoker-olieman diende in de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, den 15den Juli 1931 in die kazerne door stoker-olieman Abdoellah een foto en een brief werden overhandigd, welke brief naar deze zeide, door korporaalmachinist S. gericht was aan de vrouw van stoker-olieman Z. en welke hem, beklaagde, bij lezing bleek een liefdesverklaring van S. aan die vrouw in te houden met een voorstel zich van haar man te laten scheiden en met hem, S., te trouwen, terwijl hij haar dan f 80.— per maand zou geven;

dat Abdoellah hem verder mededeelde dien brief te hebben ontvangen van Z., die hem, Abdoellah, had gezegd, S. dienzelfden dag te willen doodden;

dat hij hierop Abdoellah mededeelde, dat Z. niets moest doen en dat hij, beklaagde, de zaak zou onderzoeken, terwijl hij den brief en de foto bij zich hield;

dat hij den volgenden dag de mededeelingen van Abdoellah omtrent dien brief en foto door de echtgenooten van Abdoellah en Z. hoorde bevestigen;

dat hij in den namiddag van den daarop volgenden dag, 17 Juli, aan S., die zijn baksmeester was, heeft gevraagd wat zijn bedoeling met dien brief was geweest, waarop deze antwoordde dat het hem

geen ernst was en zij afspraken, dat S. dien avond bij hem zou komen om de zaak uit te leggen;

dat hij dien avond, na zich thuis in burgerkleeding te hebben verkleed, om ongeveer 7 uur bij de Pegirianstraat de beklaagden A. en B. ontmoette, aan wie hij de quaestie van den brief van S. mededeelde;

dat hij vervolgens met A. en B., die evenals Abdoellah en Z., lid waren van de club, waarvan hij, beklaagde, voorzitter was, afsprak, dat zij met hun drieën S. zouden opwachten, dat hij, beklaagde, S. vervolgens opheldering zou vragen over dien brief en wanneer deze praatjes zou maken, zij met hun drieën hem een pak slaag zouden toedienen;

dat zij vervolgens met hun drieën naar den openbaren weg Balokan Pekoelen zijn gegaan, waar, nadat zij twee uur hadden gewacht, om ongeveer 9 uur S. uit een gang kwam;

dat hij daarop S. heeft aangesproken, waarop deze een vechthouding aannam, doch dat hij vóór S. tijd had om iets te doen of te antwoorden, dezen met zijn rechtervuist, waarin hij een boksbeugel hield, opzettelijk met kracht twee stompen op zijn linker oog en, toen S. bukte, een slag op zijn hoofd toebreacht;

dat hij zag dat A. en B. S. eveneens met hun vuisten bewerkten;

dat S. „ampoen, ampoen” riep en beloofde nooit meer getrouwde vrouwen te zullen lastig vallen;

dat zij vervolgens met hun vieren een eind de straat opgelopen zijn en hij toen zag dat er bloed over het gezicht en op de jas van S. liep, terwijl deze zijn zakdoek voor zijn linkeroog hield;

dat hij vervolgens aan S. heeft gevraagd mee te gaan naar de politie, hetgeen deze weigerde, waarna S. in een taxi stapte en wegreed;

dat hij vervolgens met zijne medebeklaagden naar het huis van Abdoellah is gegaan, waar hij den boksbeugel heeft weggegooid en met Z. afsprak, dat deze, die genoeg nam met hetgeen er gebeurd was, verder niets zou doen;

dat hij 's avonds als hij in burgerkleeding uitgaat, altijd een boksbeugel bij zich draagt;

dat hij zich als oudste en als voorzitter van de vereeniging verplicht voelde voor de belangen van de leden op te komen, hetgeen gebruikelijk is;

dat hij, vóór hij zijne medebeklaagden dien avond toevallig ontmoette, niets met hen had afgesproken;

Overwegende dat ten processe als getuige is gehoord S., oud ± 30 jaren, Inlandsch korporaal-machinist, dienende bij de Marinekazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, die onder eede verklaarde:

dat hij in den avond van den 17den Juli 1931, gekleed in burgerkleeding, om ongeveer half tien uit het huis kwam van stokerolieman Abdoellah, gelegen in een gang, welke uitkomt op Balokan Pekoelen te Soerabaja;

dat hij op den hoek van Balokan Pekoelen gekomen, aan den overkant beklaagde A. in uniform zag staan;

dat deze naar hem toekwam en tegen hem riep: „Kowe koerang adjar”;

dat ter zelfder tijd nog twee personen, waarvan een in matrozen-uniform en de andere in burgerkleeding, op hem kwamen toelooopen, hem onmiddellijk aanvielen en hem een hevigen slag tegen zijn linkeroog en een hevigen slag tegen zijn achterhoofd toebrachten, doch dat hij niet kon zien wie van die twee personen hem die slagen toebreacht;

dat hij voelde dat die slagen met een hard voorwerp werden toegebracht, dat hij ter plaatse waar hij werd getroffen hevige pijn ondervond, sterren voor zijn oogen zag, zijn hoofd daarvan kraakte en zijn linkeroog na het toebrengen van die slagen opzwol, terwijl het begon te bloeden, zoodat het bloed over zijn gezicht liep en hij ook bloed achter langs zijn hals voelde loopen;

dat hij toen in den in uniform gekleeden aanvaller beklaagde B. herkende, die een glinsterend voorwerp in zijn vuist had, terwijl hij zag dat ook de persoon in burgerkleeding en beklaagde A. ieder een glinsterend voorwerp in de hand hadden;

dat beklaagde A. hem met de vuist, waarin hij dat voorwerp hield, een slag wilde toebrengen, welke hij evenwel met zijn linkerarm afweerde, waarbij hij aan zijn arm voelde, dat die slag met een hard voorwerp werd toegebracht;

dat hij, vervolgens zich eenigzins bukkende, van beklaagde B. en van bedoelden burger opnieuw krachtige slagen met een hard voorwerp op zijn achterhoofd kreeg;

dat de beklaagden A. en B. hem daarop bij zijn armen vastgrepen en hij opnieuw eenige krachtige slagen op zijn hoofd kreeg zonder dat hij weet van wien, waarna hij om hulp riep en vergiffenis vroeg;

dat die burger nog tegen hem zei, dat als hij rapport durfde te maken zij hem dood zouden slaan;

dat hij dien burger toen in het Maleisch hoorde roepen dat hij, getuige, verslagen was en dat zij moesten wegloopen en toen aan de stem beklaagde C. herkende;

dat zijn aanvallers hem daarop loslieten en wegliepen, waarna hij hen dien avond niet meer heeft teruggezien;

dat, terwijl hij zich staande hield aan een pagger, het bloed op zijn jas liep;

dat hij vervolgens naar de Pegirianstraat is gelooopen en daar een taxi heeft genomen naar zijn broer, die hem naar de C.B.Z. bracht, waar drie wonden op zijn achterhoofd en een wond onder zijn linkeroog werden gehecht en alwaar hij ongeveer drie weken is gebleven, waarna hij nog twee weken vrij van dienst is geweest en een week lichten dienst heeft gedaan;

dat hij thans weer geheel hersteld is en verder geen nadeelige gevolgen van de mishandeling heeft ondervonden;

dat hij ongeveer drie weken vóór de mishandeling een brief met

een liefdesverklaring had geschreven aan de vrouw van den stoker-olieman Z., welken brief hij met een foto persoonlijk aan haar gaf;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een ambtseedig door een Gouvernements Indisch arts opgemaakt visum repertum, gedateerd 19 Augustus 1931, waarin onder meer het volgende is vermeld:

„De man van Inlandschen landaard, volgens schriftelijke mededeeling van de 3e politiesectie te Soerabaja dd. 17-7-'31 zich noemende S, is den 31-7-'31 uit het Simpang-hospitaal ontslagen.

Beschrijving der gevonden afwijkingen:

II. Op het achterhoofd direct links van de mediaanlijn ± 4 vingers achter de verticale verbindingslijn tusschen beide ooren is een Y vormige huidwond, beenen $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$ en 1 cm met ten deele onregelmatige, ten deele vrij scherpe randen.

III. Links en direct voor 't L. been van wond II is een winkelhaakvormige huidwond ($\pm 1 \times 1$ cm) met ten deele onregelmatige ten deele vrij scherpe randen.

IV. De oogleden links flink opgezet, roodpaars verkleurd. Bloedingen onder het bindvlies. Het gezicht is goed.

V. Vlak onder den L. buitenooghoek is een $\pm 1\frac{1}{2}$ cm lange huidwond.

Conclusie.

Diagnose:

Hoofdhuidwonden.

Kneuzing van de oogleden links met bloedingen onder 't bindvlies.

De afwijkingen zijn veroorzaakt door stomp geweld.

Ten gevolge hiervan is ziekte of verhindering in de ambts- of beroepsbezigheden ontstaan.

Patiënt is hersteld.”;

Overwegende dat mitsdien door de verklaringen der beklaagden, zijnde deze slechts gebezigd als bewijsmiddel tegen hem, die de verklaring aflegde, voorts door de verklaringen van den vorenge-noemden getuige en door den inhoud van het vorenvermeld visum repertum gelijk een en ander hiervoren is weergeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen dat de beklaagden het telastegelegde feit hebben begaan;

Overwegende dat de bewezen verklaarde handelingen der beklaagden opleveren het feitelijk aanranden van een meerdere;

Overwegende dat het bewezen verklaarde alzoo voor elk der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

Muiterij, gepleegd buiten dienst, hebbende het door den schul-dige gepleegde misdrijf eenig lichamenlijk letsel ten gevolge;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagden, hoewel zij zich bij hunne voornemens ten opzichte van S. lieten leiden door hunne begrijpelijke verontwaardiging over de onbehoorlijke voorstellen, welke deze aan de echt-

genootte van een medeschepling had gedaan, bij de uitvoering van die voornemens het ten deze geoorloofde verre hebben overschreden door in stede van S. enkel daarover aan te spreken, hem bovendien gezamenlijk op laaghartige wijze te mishandelen;

dat de gevolgen van die mishandeling van zoodanig ernstigen aard waren, dat S. blijkens het vorenvermelde visum repertum gedurende dertien dagen in eene ziekeninrichting moest worden verpleegd en blijkens zijne getuige-verklaring daarna nog gedurende eenigen tijd verhinderd was dienst te doen;

dat, al mogen dan in de opwinding van het oogenblik de beklagden zich geen of onvoldoende rekenschap hebben gegeven van de omstandigheid, dat zij met een meerdere te doen hadden — mede doordat S. in burgerkleeding was — toch van hen op grond van hun veeljarigen diensttijd bij de zeemacht kon worden geëischt dat zij met die omstandigheid rekening zouden houden en zich reeds op dien grond van elke feitelijkheid tegen S. zouden onthouden;

dat de door de beklagden gepleegde handelingen een feit opleveren, waarop bij de militaire strafwet een zeer zware straf is gesteld;

dat beklagde C. hier moet worden beschouwd als de hoofdschuldige en mitsdien hem een zwaardere straf dan de beide andere beklagden, die in vereeniging met hem hebben gehandeld, moet worden opgelegd;

Gelet op het arrest zonder waarneming van dienst, waarin de beklagden zich sedert 15 October 1931 hebben bevonden;

Gezien de artikelen: 1, 60, 119 1e lid en 2e lid sub 1e, jo. 117, 121 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklagden ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hen daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde voor ieder hunner als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt de beklagden A. en B. tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden;

Veroordeelt den beklagde C. tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, met bepaling, dat de tijd, door ieder der veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de ieder hunner opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 15den October 1931 ¹⁾).

¹⁾ In, door de veroordeelden ingesteld, hooger beroep is dit vonnis bij sententie van het H.M.G. van Ned. Indië van 5 Februari 1932 bevestigd, behalve ten aanzien van de opgelegde straffen, welke het Hof te zwaar achtte in verhouding tot den ernst van het misdrevene en daarom verminderde tot vier maanden voor A en B en tot zes maanden voor C.

Krijgsraad te Tjimahi.

Beschikking van 4 April 1933.

President: Mr. M. van Apeldoorn.

Leden: majoor der infanterie W. F. L. Latour, kapitein der artillerie H. A. Munzebrock, kapitein der infanterie G. Kemper en 1ste luitenant-adjutant der infanterie J. W. R. H. Doorman.

Bij een onderzoek in zake een geschil tusschen hem en een officier van gezondheid tegenover den Plaatselijk Commandant die het onderzoek leidde, op weinig openhartige wijze verklaringen afgelegd en éénmaal onwaarheid gesproken.

Krijgsraad: Het geschilpunt is van zuiver civielrechtelijken aard en houdt geenerlei verband met de handhaving van de krijgstuicht; het beginsel dat een militair verplicht is tegenover een meerdere steeds de waarheid te huldigen, is derhalve hier niet van kracht, nu slechts de rechter kan worden geroepen in dezen te oordeelen en klagers chef door zich hierin te mengen, zijn bevoegdheid overschreed en inbreuk maakte op der justiciabelen vrijheid om een privaatrechtelijk geschil door den rechter te laten uitmaken of zich daarin onbelemmerd te verdedigen. Beklag gegrond.

H.M.G.: Een militaire commandant is zeer zeker gerechtigd en zelfs verplicht om, indien hem blijkt, dat tusschen eenigen zijner ondergeschikten oneenigheid bestaat om welke reden ook, in het belang van de goede verstandhouding in het leger pogingen in het werk te stellen deze moeilijkheden uit den weg te ruimen. Wel kunnen betrokkenen in een civielrechtelijk geschil inmenging niet wenschen, doch, als zij, gelijk klager i.c. heeft gedaan, de hun door den meerdere gestelde vragen willen beantwoorden, zijn zij als militair gehouden, gelijk in ieder ander geval, zulks te doen naar waarheid en op openhartige wijze.

Nu klager de feiten waarom hij is gestraft, ontkent, het tegendeel niet is gebleken en door het vertrek der voornaamste getuigen uit Ned.-Indië thans niet meer zou kunnen blijken; waar het hier verder betreft een ingewikkeld geschil van civielrechtelijken aard, de beoordeeling van klagers ontkenenis niet anders zou kunnen geschieden dan door tevens implicite een beslissing te geven in dat civielrechtelijk geschil, terwijl van klaarblijkelijke oneerlijkheid van klager thans tot dusverre niet is gebleken, moet 's Krijgsraads beslissing, zij het ten deele op andere gronden, worden goedgekeurd.

BESCHIKKING,

genomen door den Krijgsraad te Tjimahi inzake: A., oud 33 jaren, geboren te X. (Gd.), laatstelijk dienende als 1ste Luitenant der Infanterie, thans dienende als Luitenant-Adjutant te Y. tevoren Luitenant-Adjutant te Z.

Klager over de straf van „vier dagen kamerarrest met acces” met de omschrijvende reden: „bij een onderzoek inzake een geschil tusschen hem en een officier van gezondheid tegenover den Plaatselijk Commandant, die het onderzoek leidde, op weinig openhartige wijze verklaringen afgelegd en éénmaal onwaarheid gesproken”, hem opgelegd op den 5den Januari 1933 door den Luitenant-Kolonel C, Commandant van het . . . . Bataljon Infanterie te Z., welke straf en strafreden zijn gehandhaafd door den chef van den strafoplegger, den Commandant van het . . . . Regiment Infanterie, den Kolonel der Infanterie D.

DE KRIJGSRAAD TE TJIMAHU,

Gezien de verklaring gedagteekend Z., 20 Januari 1933 van den Commandant van het . . . . Bataljon Infanterie te Z., C., waaruit blijkt, dat klager op den 18den Januari 1933 de beslissing van den Krijgsraad heeft ingeroepen over de straf van vier dagen kamerarrest met acces en omschrijvende reden als in hoofde dezer vermeld, nadat hem op den 17den Januari 1933 de handhavende beslissing van den chef van den strafoplegger ter kennis was gebracht;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuige onder eede den Officier van Gezondheid der 2de klasse B.;

Gelezen klagers schriftelijke uiteenzettingen gedateerd 20 Januari 1933 en 13 Februari 1933 en de door hem overgelegde bescheiden;

Mede gelezen de toelichting van den strafoplegger ddo. 21 Januari 1933 met aangehechte bijlagen en het bij de stukken aanwezig afschrift schrijven ddo. 29 Januari 1932 van den Plaatselijk Commandant te Z., Luitenant-Kolonel . . . . .;

Overwegende, dat de Krijgsraad het niet noodzakelijk heeft geacht den strafoplegger te hooren en deze te kennen heeft gegeven, dat hij niet uitdrukkelijk wenscht ter terechtzitting van den Krijgsraad te worden gehoord;

Overwegende, dat uit boven eerstgenoemde verklaring, den inhoud van klagers extract-strafboek en het afschrift schrijven van klagers Regimentscommandant van 17 Januari 1933 No. 12 blijkt, dat de bij de regeling van het recht van beklag voorgeschreven termijnen in acht zijn genomen en klager den hiërarchieken weg heeft gevolgd, weshalve hij ontvankelijk is in zijn beklag;

Gelet op het advies van den Auditeur-Militair strekkende tot gegrond-verklaring van het beklag;

Overwegende, dat klager heeft opgegeven zich te beklagen over straf en strafreden, beide op grond, dat hij niet op weinig openhartige wijze verklaringen heeft afgelegd, noch onwaarheid heeft gesproken;

Overwegende, dat klager derhalve de feiten waarvoor hij blijkens de strafreden is gestraft, ontkent;

Overwegende, dat de strafoplegger in zijne toelichting mededeelt, dat het eerste gedeelte van de strafreden „op weinig openhartige wijze verklaringen afgelegd” berust op het schrijven van den Plaatselijk Commandant te Z., ddo. 29 December 1932 voormeld, sub 7° en het tweede gedeelte „eenmaal onwaarheid gesproken” steunt op hetzelfde schrijven van genoemden Plaatselijk Commandant, leden 2 en 3 sub 7° en voorts *a* op de mondelinge verklaring van dokter B., dat bij den verkoop van de auto is afgesproken, dat de wagen op gebreken zou worden onderzocht, *b* en *c* op schriftelijke verklaringen, thans bij de stukken aanwezig van employées van de Automobiël My;

Overwegende, dat genoemde Plaatselijk Commandant thans met pensioen naar Nederland is vertrokken en aan diens, in afschrift bij de stukken aanwezig, schrijven voormeld, niet de waarde van een getuigen-verklaring kan worden gehecht, en hetzelfde geldt ten aanzien van de schriftelijke verkaringen van twee autohandelaars (*b* en *c* voormeld), terwijl aan de verklaring van den getuige B., als klagers tegenpartij in het tusschen klager en dien getuige bestaande geschil, waarop de strafreden betrekking heeft, evenmin voldoende bewijskracht kan worden toegekend;

Overwegende, dat de Krijgsraad het evenwel niet noodig acht het onderzoek door het hooren onder eede van genoemden gewezen Plaatselijk Commandant en bovenbedoelde autohandelaren te vervolledigen, en daarvan heeft afgezien;

Overwegende toch, dat uit het gehouden onderzoek, met name uit het verhoor van klager en getuige B., is gebleken, dat het onderzoek door den Plaatselijk Commandant, waarop de strafreden betrekking heeft, betreft een tusschen klager en getuige B. gerezen kwestie over het gebruik door getuige van de tot klagers woning behorende garage, welk gebruik klager bij den verkoop in November 1931 door hem van een auto aan getuige had toegezegd, en wel volgens klager, voor zoolang als hij die garage niet voor eigen gebruik noodig had, en volgens getuige daarentegen tot het tijdstip, dat hij in 1933 met buitenlandsch verlof zou gaan, hetgeen een der voorwaarden zou zijn waaronder de koop was gesloten;

Overwegende, dat dit geschilpunt dus zuiver van civielrechtelijken aard is en geenerlei verband houdt met de handhaving van de krijgstucht;

Overwegende, dat derhalve — ook al zoude vaststaan, dat klager in het op dit geschilpunt uitsluitend betrekking hebbende onderzoek op weinig openhartige wijze tegenover den Plaatselijk Commandant, die het leidde, verklaringen had afgelegd — het beginsel, dat een militair verplicht is tegenover een meerdere steeds de waarheid te huldigen, hier niet van kracht is, immers naar 's Krijgsraads oordeel, slechts de rechter kon worden geroepen in dezen te oordeelen, en klagers chef door zich aldus hierin te mengen, dat hij klager strafte wegens diens voorstelling van de toedracht, zijne bevoegdheid overschreed en inbreuk maakte op der justiciabelen vrijheid,

om een privaatrechtelijk geschil door den rechter te laten uitmaken of zich daarin onbelemmerd te verdedigen, met het oog waarop men zich reeds te voren gereserveerd moet kunnen houden;

Overwegende, dat hetzelfde geldt ten aanzien van het tweede gedeelte der strafreden, dat blijkens de toelichting van den strafoplegger en de verklaringen van getuige B. betreft een tweede geschilpunt tusschen klager en getuige, dat mede geheel van civielrechtelijken aard is, immers betrekking heeft op de vraag ten wiens laste kwamen — althans hadden behooren te komen — de kosten van de 21 November 1932 aan de auto verrichte herstellingen, n.l. van den verkooper of den kooper;

Overwegende, dat hieruit volgt, dat klager ten onrechte is gestraft en in zijn beklag geheel gegrond moet worden verklaard;

Gelet op artikel 10 van de regeling van het recht van beklag, ¹⁾

Beschikkende op de ingediende klacht:

Verklaart het beklag geheel gegrond;

Doet te niet de straf waarover beklag;

Verstaat, dat de straf met de strafreden in klagers strafboek zal worden onleesbaar gemaakt onder vermelding van deze beschikking.

HooG Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 21 April 1933.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: Gep. schout-bij-nacht tit. Jhr. S. de Ranitz, gep. kolonel tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. A. W. ten Bosch.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Gezien de beschikking van den Krijgsraad te Tjimahi dd. 4 April 1933, ²⁾ waarbij het beklag van den klager A., oud 33 jaren, geboren te X., laatstelijk dienende als 1ste Luitenant der Infanterie, thans dienende als Luitenant-Adjudant te Y., tevoren Luitenant-Adjudant van het . . . Bataljon Infanterie te Z, over de straf van „vier dagen kamerarrest met acces” met de omschrijvende reden: „bij een onderzoek inzake een geschil tusschen hem en een officier van gezondheid tegenover den Plaatselijk Commandant, die het onderzoek leidde, op weinig openhartige wijze verklaringen afgelegd en éénmaal onwaarheid gesproken”, hem opgelegd op den 5en Januari 1933 door den Luitenant-Kolonel C., Commandant van het . . . Bataljon Infanterie te Z., welke straf en strafreden zijn

¹⁾ Zie M.R.T. XIV, blz. 511. Red. M.R.T.

²⁾ Zie hiervóór. Red. M.R.T.

gehandhaafd door den chef van den strafoplegger, den Commandant van het . . . Regiment Infanterie, den Kolonel der Infanterie D., *geheel gegrond is verklaard* met tenietdoening van de straf waarover beklag en met dien verstande, dat de straf met de strafreden in klagers strafboek zal worden onleesbaar gemaakt onder vermelding van deze beschikking;

Nog gezien de stukken van den processe;

Overwegende, dat ten deze naar behooren is geprocedeerd, doch het Hof zich niet geheel kan vereenigen met de overwegingen, welke den Krijgsraad tot zijn beslissing hebben geleid;

Overwegende, dat klager krijgstuuchtelijk is gestraft, omdat hij bij een onderzoek, door den Plaatselijk Militairen Commandant te Z., ingesteld naar aanleiding van een geschil van civielrechtelijken aard tusschen klager en den Officier van Gezondheid 2e klasse B., op weinig openhartige wijze verklaringen heeft afgelegd en éénmaal onwaarheid heeft gesproken;

dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de militaire chef zich in dusdanige aangelegenheden niet heeft te mengen en dus, indien klager inderdaad mocht hebben gedaan hetgeen hem in de klacht wordt verweten (wat hij ontkent), zulks geen krijgstuuchtelijk vergrijp zou opleveren, doch het Hof die meening niet kan deelen;

dat toch een militaire commandant zeer zeker gerechtigd en zelfs verplicht is, om, indien hem blijkt, dat tusschen eenigen zijner ondergeschikten oneenigheid bestaat om welke reden ook, in het belang van de goede verstandhouding in het leger pogingen in het werk te stellen, deze moeilijkheden uit den weg te ruimen;

dat de commandant weliswaar niet bevoegd is om, indien de oneenigheid een geschil van civielrechtelijken aard blijkt te betreffen en een regeling in der minne tusschen de betrokkenen niet mogelijk blijkt, dit geschil te beslissen, en dan ook de betrokkenen, indien zij van een kwestie, welke geen verband houdt met de militaire tucht en orde, gelijk met een civielrechtelijk geschil het geval is, geen inmenging wenschen, dit op gepaste wijze aan dien commandant kunnen kenbaar maken en zich dan verder niet over die aangelegenheid uitlaten, doch, indien zij, gelijk klager in casu heeft gedaan, de hun door den meerdere gestelde vragen willen beantwoorden, als militair gehouden zijn, in een zoodanig geval, gelijk in ieder ander, zulks te doen naar waarheid en op openhartige wijze;

Overwegende, dat echter in casu klager heeft ontkend, op minder openhartige wijze de hem gestelde vragen te hebben beantwoord en het Hof met den Krijgsraad van oordeel is, dat het tegendeel niet is gebleken, noch, door het vertrek der voornaamste getuigen uit Nederlandsch-Indië, thans meer zou kunnen blijken;

dat klager eveneens heeft ontkend onwaarheid te hebben gesproken en gezien de omstandigheden, dat het hier betreft een ingewikkeld geschil van civielrechtelijken aard, de beoordeeling van de juistheid dezer opgave in casu niet anders zou kunnen geschieden dan door tevens implicite een beslissing te geven in dat civiel-

rechtelijk geschil, hetgeen niet staat ter competentie van de militaire instanties, welke over krijgstuchtelijke vergrijpen hebben te oordeelen, zijnde van klaarblijkelijke oneerlijkheid van klager thans tot dusverre niet gebleken;

Overwegende, dat derhalve ook het Hof, zij het ten deele op andere gronden dan de Krijgsraad, het beklag geheel gegrond acht, zoodat 's Krijgsraads beslissing mitsdien behoort te worden goedgekeurd;

Gelet op Staatsblad 1919 Nos. 11 en 174;

Beschikkende:

Keurt goed de beschikking van den Krijgsraad te Tjimahi, op 4 April 1933 op het onderverpelijk beklag genomen, ten einde naar haren inhoud behoorlijk ten uitvoer te worden gelegd.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Toepassing van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en van het Algemeen Rijksambtenarenreglement.

*Ministerieele kennisgeving van 21 December 1933,
IIde Afd. B, nr. 146.*

Legerorders 1933, Nr. 404 M.A.

Ter kennis van de militaire ambtenaren en van de onder het Departement van Defensie ressorteerende ambtenaren in den zin van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, wordt gebracht dat, krachtens besluit van den Raad van Ministers, nr. 496, opgenomen in de *Staatscourant* van 23 October 1933, nr. 206, de bedoelde ambtenaren zich hebben te onthouden van elke openbare agitatie tegen de Overheid en haar beleid.

Verboden geschriften.

*Ministerieele beschikking van 22 November 1933,
IIde Afd. B, nr. 9.*

(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.)¹⁾

Legerorders 1933, Nr. 362.

In de BIJLAGE van L.O. 1931, nr. 225 O,¹⁾ onder „I. Binnenlandsche geschriften” opnemen:

- 47 Vredes-aktie, orgaan van de Katholieke jongeren vredes-aktie . . . . . maandelijks.

*Ministerieele beschikking van 15 December 1933,
IIde Afd. B, nr. 76.*

(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.)¹⁾

Legerorders 1933, Nr. 389 O.

In de BIJLAGE van L.O. 1931, nr. 225 O¹⁾, wordt onder „I. Binnenlandsche geschriften.” bijgevoegd:

- 48 | Links front | maandelijks.

¹⁾ M.R.T. XXVII, 289. Verder laatstelijk XXIX, 208. Red. M.R.T.

*Ministerieele beschikking van 21 December 1933,
IIde Afd. B, nr. 65.*

(Zie L.O. 1931, nr. 225 O,) ¹⁾

Legerorders 1933, Nr. 405 O.

In de BIJLAGE van L.O. 1931, nr. 225 O ¹⁾, onder „I. Binnenlandsche geschriften.” wordt opgenomen:

49	Vredesstrijd, orgaan van de Jongeren Vredes Actie	2 maal per maand.
50	De Stormklok, strijdorgaan van de Jongeren Vredes Actie	ongeregeld.

*Ministerieele beschikking van 5 Januari 1934,
IIde Afd. B, nr. 87.*

(Zie L.O. 1931, nr. 225 O,) ¹⁾

Legerorders 1934, Nr. 10 O.

In de BIJLAGE van L.O. 1931, nr. 225 O ¹⁾, onder „II. Buitenlandsche geschriften” opnemen:

10	Neen! Orgaan van de Internationale Socialistische Anti-Oorlogsliga.	M. Naessens, De Keyserlei 13, Antwerpen.	Gent.
----	---	--	-------

Nadere voorzieningen betreffende de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf.

Bij Koninklijk besluit van 23 November 1933 (*Staatsblad* No. 625) is bepaald dat de artikelen 1 en 2 der wet van 25 Juni 1929 (*Staatsblad* No. 361), houdende nadere voorzieningen betreffende de tenuitvoerlegging van gevangenisstraf (Zie M.R.T. XXV, blz. 95) alsmede het Kon. besluit van 4 Mei 1932 (*Staatsblad* No. 194), tot vaststelling van een nieuwen Gevangenismaatregel, gelijk dit besluit is gewijzigd bij Kon. besluit van 8 November 1933 (*Staatsblad* No. 583), in werking treden met ingang van 1 Januari 1934.

Militaire belangenverenigingen.

Blijkens L.O. 1933 Nr. 399 heeft de Minister van Defensie naar aanleiding van een door de Vereeniging ingediend verzoek — in afwachting van de verleening der Koninklijke goedkeuring op de gewijzigde statuten — *voorloopig* toegelaten als militaire belangenvereniging in den zin van het Reglement militaire belangenverenigingen ²⁾:

„*Ons Belang*”, *vereeniging van onderofficieren, behoorende tot de Koninklijke landmacht.*

¹⁾ M.R.T. XXVII, 289. Verder laatstelijk XXIX, 208. Red. M.R.T.

²⁾ Zie ook hiervóór, blz. 298.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Optreden voor de „Vara“-microfoon door een reserve-officier.

HET LID VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL, DE HEER ALBARDA, HEEFT AAN DE REGEERING DE NAVOLGENDE VRAGEN GESTELD: (INGEZONDEN 13 DECEMBER 1933.)

1. Is het den Minister bekend, dat op Maandag 11 December aan den heer A. Viruly, piloot van de K.L.M., toen hij in het „Vara“-gebouw te Hilversum gereed stond om deel te nemen aan een vraaggesprek voor den microfoon over het luchtverkeer tusschen Nederland en Ned. Indië, een brief van den commandant van het vliegkamp Soesterberg werd bezorgd, waarin hem werd verboden aan de uitzending deel te nemen, aangezien het hem als reserve-officier niet geoorloofd zou zijn eenigerlei steun te verleen aan een organisatie op sociaal-democratischen grondslag?

2. Is het den Ministers bekend, dat de uitzending van het bedoelde vraaggesprek deel uitmaken zou van het „Algemeen Programma“, waarvan volgens de door de Regeering goedgekeurde regeling de verzorging was toevertrouwd aan de „Vara“, en dat de tekst van het gesprek was goedgekeurd door de Radio-Contrôle-Commissie?

3. Zijn de Ministers niet van oordeel, dat de beperkende bepalingen, die de Minister van Defensie ten aanzien van de bewegingsvrijheid van militairen heeft getroffen, niet zoodanig moeten worden opgevat, dat het aan militairen ook verboden zou zijn medewerking te verleen aan radio-uitzendingen, behoorende tot het „Algemeen Programma“, als de „Vara“ met de verzorging van dat programma is belast?

ANTWOORD VAN DEN HEER DECKERS, MINISTER VAN DEFENSIE:
(INGEZONDEN 2 JANUARI 1934.)

Ad 1. Nadat uit de pers bekend was geworden, dat de reserve-eerste-luitenant-vlieger A. Viruly in den avond van 11 December 1933 zijn medewerking zou verleen aan een radio-uitzending van de Vereeniging van Arbeiders Radio Amateurs, is die reserve-officier er door zijn commandant aan herinnerd, dat hij is militair ambtenaar in den zin der Militaire ambtenarenwet, dat het den militairen ambtenaar, krachtens beschikking van den Minister van Defensie (L.O. 1933 no. 59)¹⁾, is verboden eenigerlei medewerking te verleen aan vereenigingen op sociaal-democratischen grondslag, en dat derhalve het gevolg geven aan zijn voornemen om aan de door genoemde vereeniging te verzorgen radio-uitzending zijn medewerking te verleen, voor hem tot moeilijkheden, verband houdende met zijn militaire positie, zou kunnen leiden.

¹⁾ M.R.T. XXVIII, blz. 528. Red. M.R.T.

De reserve-officier is op zijn aanvankelijke bereidverklaring tot medewerking teruggekomen.

Ad 2. Deze vraag wordt bevestigend beantwoord.

Ad 3. Deze vraag wordt ontkennend beantwoord.

Het z.g. „Algemeene Programma” maakt deel uit van het programma der vereeniging, welke dit uitzendt en wordt door haar zorgen samengesteld. Op grond van de beginselen, welke de „Vara” is toegedaan, moet ondergeteekende twijfelen aan haar gezindheid ten aanzien van de wettige Overheid. Zoolang de oorzaken van dien twijfel niet zijn weggenomen, eischt de krijgstucht, dat militaire ambtenaren zich onthouden van medewerking aan de uitvoering van een „Vara”-programma.

Hoewel de vragen, die in het bovenstaande haar beantwoording vinden, werden gericht tot de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Defensie, zijn de Minister van Binnenlandsche Zaken en ondergeteekende van oordeel, dat de beantwoording behoorde te geschieden door ondergeteekende alléén, aangezien bij de in de vragen behandelde aangelegenheid geen tot het Departement van Binnenlandsche Zaken behoorend orgaan is betrokken.

(Handelingen Tweede Kamer 1933-1934. Aanhangsel 51.)

Vóór- of naeed?

Gelijk onzen lezers bekend is wordt in Nederland in de gewone rechtspleging een getuige beëdigd vóór het afleggen van zijne verklaring, in de militaire rechtspleging, hoewel weer niet in *alle* gevallen, ná het afleggen daarvan. Over de vraag, welke vorm tot het ontdekken van de waarheid de voorkeur verdient, wordt verschillend gedacht. (Zie o.a. Blok en Besier I, blz. 376). Naar onze meening biedt de naeed nog de meeste waarborgen.

Het trof ons nu dat, blijkens een mededeeling in het Ned. Jur. blad, (1933, blz. 662) in Duitschland bij de wet van 24 November 1933 is bepaald, dat getuigen niet meer vóór, doch ná hun getuigenis beëdigd moeten worden. Zou hier de meening gegolden hebben „der Voreid sei undeutsch”? Men zie daaromtrent A. A. de Pinto in Tijdschr. v. Strafr. II, blz. 24 vlgg. en 191.

Fisikaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Bij Kon. besluit van 27 December 1933, No. 102, is de hoofd-officier van administratie der 2de klasse bij de zeemacht Mr. D. Tollenaar, in verband met diens verzoek om eervol ontslag uit den zeedienst, met ingang van 31 December 1933 ontheven van de opdracht van de werkzaamheden van fisikaal bij den Krijgsraad in de directie der Marine te Willemsoord, en zijn, met ingang van 1 Januari 1934, die werkzaamheden opgedragen aan den officier van administratie der 1ste klasse bij de zeemacht Mr. D. B. A. Franken, leeraar aan het Koninklijk Instituut voor de Marine.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Criminaliteit der militairen in 1931

door

Mr. P. J. COFFRIE.

Chef van de afdeling voor gerechtelijke- en gevangenisstatistiek bij het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

De wederom te zamen in één band met de Gevangenis- en de Kinderwettenstatistiek verschenen Crimineele Statistiek over het jaar 1931 stelt in staat de in vorige jaren in dit Tijdschrift opgenomen beschouwingen betreffende stand en beweging der criminaliteit, in het bijzonder van de criminaliteit der militairen, aan te vullen aan de hand van de gegevens over 1931.

Evenals in vorige jaren zijn in dit opstel ook eenige gegevens behandeld uit bewerkt materiaal, dat niet in bovengenoemde statistiek kon worden afgedrukt, maar wel bij het Centraal Bureau ter inzage ligt.

Zooals gewoonlijk vangen we aan met eenige gegevens, aan bovengenoemde publicatie ontleend, betreffende de criminaliteit der personen, onderworpen aan de rechtsmacht van den gewonen rechter.

Crimineele Statistiek.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden wegens misdrijven, bedelarij, landlooperij, overtreding van het sou-teneursverbod, en wegens belastingovertredingen bedroeg in de jaren 1922 tot en met 1931 als volgt:

Jaar van veroor-deeling.	Onherroepelijke veroordeelingen		Onherroepelijk veroordeelden	
	absoluut.	per 10000 inw.	absoluut.	per 10000 inw.
1922	19901	28.3	18773	26.7
1923	20902	29.3	19475	27.2
1924	21081	29.0	19499	26.8
1925	22235	30.2	20880	28.3
1926	21827	29.2	20563	27.5
1927	21878	28.9	20387	26.9
1928	21778	28.4	20383	26.5
1929	21098	27.1	19619	25.2
1930	22027	27.9	20283	25.7
1931	22826	28.5	21000	26.3

De in 1930 begonnen stijging van absolute en relatieve cijfers betreffende het totaal aantal veroordeelingen en veroordeelden werd in 1931 voortgezet. Het aantal onherroepelijke veroordeelingen bedroeg in laatstgenoemd jaar 799 meer dan in 1930, het aantal veroordeelen 717 meer. Zonder de overtredingen van Rijwiel- en Wegenbelastingwet, provinciale- en plaatselijke belastingovertredingen waren de verschillen respectievelijk 427 en 278.

Groot zijn de verschillen van de totaalcijfers dus niet. En vooral als met den aanwas van de bevolking wordt rekening gehouden (kolommen 3 en 5 van het overzichtje) springt in het oog dat van een belangrijke toeneming van de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit geen sprake is. De relatieve cijfers der onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden zonder die ter zake van de zoeven genoemde belastingovertredingen bedroegen in 1931 respect. 21.9 en 20.6 tegen respectievelijk 21.7 en 20.5 in 1930. Over een lange reeks van jaren bezien zijn deze cijfers zelfs gunstig te noemen, immers zij zijn lager dan de overeenkomstige cijfers in de jaren 1896 tot en met 1928 met uitzondering alleen van de jaren 1915 en 1916.

Over het algemeen waren ook de verschillen in de cijfers van de speciale delicten ten aanzien van welke veroordeelingen onherroepelijk werden, niet bijzonder groot.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens eenvoudige en gequalificeerde mishandeling liep terug van 4096 in 1930 tot 3741 in 1931, het relatieve cijfer (per 100 000 inwoners) van 51.9 tot 46.8. Niet alleen in vergelijking met 1930, toen de cijfers juist een weinig hooger waren, maar ook ten opzichte van vroegere jaren vertoonen de cijfers betreffende de veroordeelingen wegens mishandeling een vrij belangrijke teruggang. De afwijkingen van de cijfers van de overige agressieve- en ruwheidsdelicten zijn geringer. Heel weinig verschillen de cijfers van 1930 en van 1931 betreffende wederspanningheid en belemmering, belediging en mishandeling van ambtenaren.

Het aantal veroordeelingen wegens eenvoudigen diefstal vermeerderde slechts weinig, n.l. van 2562 tot 2678 en per 100.000 inwoners van 32.5 tot 33.5. Bij raadpleging van de cijfers van alle economische misdrijven, valt ten aanzien van deze delicten wel een beweging in stijgende lijn te constateeren; de vermeerderingen waren echter grootendeels van niet veel beteekenis. Alleen voor gequalificeerden diefstal was de toeneming vrij belangrijk (relatief cijfer 1931, 13.6, 1930 10.1). De cijfers betreffende verduistering gingen in de laatste jaren voortdurend omlaag.

Het aantal veroordeelingen wegens sexueele misdrijven verminderde in 1931 van 1172 tot 1112. Het niveau, waarop de cijfers betreffende deze delicten zich bewogen, bleef echter nog hoog: voor 1931 was het relatieve cijfer (13.9) hooger dan voor de jaren 1927, 1928 en 1929; voor 1913 bedroeg het relatieve cijfer 6.5.

We zien verder uit de statistiek, dat wegens Rijksbelastingovertredingen veel meer veroordeelingen onherroepelijk werden dan in 1930: het relatieve cijfer steeg van 48.6 tot 54.5. Vooral steeg het aantal veroordeelingen wegens overtredingen van de Rijswielbelastingwet: 1930 1606, 1931 2039. Het aantal veroordeelingen ter zake van de Wegenbelastingwet nam in 1931 voor het eerst sedert de invoering (1917) niet meer toe. De statistiek vermeldt ten aanzien van de Rijksbelastingovertredingen ook cijfers betreffende de transacties en submissies op den voet van art. 74, vierde lid, W. v. Strafrecht; voor deze gegevens verwijs ik naar de statistiek zelve.

Ten aanzien van de ernstige misdrijven tegen lijf en leven zij voor 1931 meegedeeld, dat de cijfers voor doodslag vrij belangrijk zijn gestegen en dat bijzonder groot was de vermeerdering van het aantal veroordeelingen wegens zwaar lichamelijk letsel door schuld (van 160 tot 239, per millioen inwoners van 20.3 tot 29.9).

Het gedeelte van het totaal aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens rechtbankzaken, dat door de politierechters werd uitgesproken, bleef vrijwel gelijk aan dat van 1930. De percentages ten opzichte van het totaal aantal bedroegen in de jaren 1927 tot en met 1931 respect. 70.47, 70.91, 73.13, 73.41 en 72.83.

Bij de gegevens betreffende de repressieve maatregelen trekt het de aandacht, dat er voor het eerst na een lange reeks van jaren wijziging kwam in de richting, waarin de cijfers betreffende de toepassing van gevangenisstraf zich bewogen; van 1917 af werd voor elk jaar een teruggang geconstateerd van het percentage van de opgelegde gevangenisstraffen. Van 56 percent in 1917 daalde het tot 25.6 in 1930. In 1931 ging het een weinig omhoog, nl. tot 26.6.

De toepassing van voorwaardelijke veroordeeling ten aanzien van de geheele straf nam in 1931 een weinig toe: in 8.2 pct. van het totaal aantal gevallen, waarin voorwaardelijke veroordeeling mogelijk was, werd deze uitgesproken (1930 8.1 pct.).

Het totaal aantal gevallen, waarin een gedeeltelijk voorwaardelijke, gedeeltelijk onvoorwaardelijke straf werd opgelegd, bedroeg in totaal 627 (in de laatste vier maanden van 1930 129).

Het totaal aantal schuldigverklaringen + gevallen van voorkoming der vervolging (art. 74 W. v. Strafrecht) ter zake van overtredingen, die tot de competentie van den kantonrechter behooren, bedroeg in 1931 326309 (182662 schuldigverklaringen en 143647 gevallen van voorkoming) of 408 per 10000 inwoners (1930 resp. 329952 en 418.1). Uitsluitend verminderde het aantal schuldigverklaringen, het aantal gevallen van voorkoming ging nog verder omhoog.

Bij raadpleging van cijfers betreffende onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden moet er steeds aan gedacht worden, dat deze geen beeld kunnen geven van de werkelijke criminaliteit, maar

hieromtrent slechts een aanwijzing geven. Ook bij de cijfers betreffende de criminaliteit der militairen zij tot een juiste interpretatie hierop nogmaals gewezen. O.a. valt hierbij te denken aan de mogelijkheid van disciplinaire afdoening van verschillende strafbare feiten ingevolge art. 2, sub 2—6 van de Wet op de Krijgstucht.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen, en veroordeelden wegens misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd, de zoogenaamde commune delicten, is in het volgende overzicht vermeld over de jaren 1913 en 1927 tot en met 1931.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	187	187
1927	169	161
1928	161	156
1929	159	152
1930	154	139
1931	151	144

De cijfers van 1931 verschillen bijzonder weinig van die van 1930. Het aantal veroordeelingen verminderde wederom. Daarentegen nam het aantal veroordeelden toe van 139 tot 144.

Relatieve cijfers kunnen niet berekend worden, omdat het contingent der militairen te veel aan veranderingen van betekenis onderhevig is. Wel nemen we hier ter vergelijking op de sterkte van het leger in de laatste jaren.

Volgens opgave van het Departement van Defensie bedroeg de gemiddelde dagelijksche sterkte in de jaren 1927 tot en met 1931 als volgt:

1927..	1497	beroepsoff.,	16580	onderoff.,	korporaals	en	soldaten.
1928..	1495	„	14711	„	„	„	„
1929..	1488	„	14649	„	„	„	„
1930..	1460	„	15067	„	„	„	„
1931..	1450	„	15627	„	„	„	„

Het aantal verlofsofficieren (gedurende 2 à 3 weken onder de wapenen) bedroeg in 1927 3400, in 1928 3380 in 1929 3350, in 1930 en 1931 3300. In 1927 tot en met 1931 zijn er bovendien respect. 30258, 29951, 29900, 28540 en 29056 dienstplichtigen voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst geweest.

Het aantal veroordeelden, die reeds vroeger schuldig verklaard werden, bedroeg in 1931 31 of 21.5 percent van het totaal aantal (1929 en 1930 resp. 25 en 24.5 percent).

Een splitsing van de aantallen veroordeelden naar den aard der criminaliteit is hieronder opgenomen.

Aard der strafbare feiten.	Totaal aantal individuen.					
	Jaar van veroordeeling.					
	1913	1927	1928	1929	1930	1931
Misdrijven tegen het openbaar gezag (Titel VIII Swb.)	28	10	9	14	12	9
Misdrijven tegen de zeden (Titel XIV Swb.).	¹⁾ 6	²⁾ 17	10	12	13	¹⁾ 10
Misdrijven tegen lijf en leven (Titels XIX, XX, XXI Swb.)	³⁾ 50	⁴⁾ 36	⁵⁾ 33	⁵⁾ 17	⁵⁾ 26	31
Economische delicten (Titels XII, XXII t/m XXVI, XXX Swb.)	83	86	91	83	76	80
Vernieling (Titel XXVII Swb.)	7	3	5	5	—	8
Artt. 229 en 231 Swb.	—	—	1	1	2	—
Artt. 278, 279, 281 t/m 285 Swb.	—	1	1	2	1	—

¹⁾ Hieronder 2 dierenmishandeling.

²⁾ Hieronder 4 dierenmishandeling.

³⁾ Hieronder 1 doodslag.

⁴⁾ Hieronder 1 doodslag en 1 doodslag door schuld.

⁵⁾ Hieronder 1 doodslag door schuld.

Een toeneming wordt opgemerkt bij de misdrijven tegen lijf en leven, de economische misdrijven en bij vernieling.

Van de veroordeelden wegens economische misdrijven hadden er zich 49 schuldig gemaakt aan eenvoudigen diefstal, 8 aan gequalificeerden diefstal (1930 resp. 48 en 16), 16 aan verduistering, 2 aan oplichting, 1 aan heling, 3 aan valsheid in geschrifte en 1 aan gequalificeerde strooperij.

Wegens mishandeling zonder zwaar lichamenlijk letsel of doodelijk gevolg werden 23 militairen veroordeeld, 1 idem met zwaar lichamenlijk letsel en 7 wegens zwaar lichamenlijk letsel door schuld.

Vervolgens de cijfers betreffende de misdrijven, die uitsluitend door militairen gepleegd kunnen worden en uitsluitend door den militairen rechter worden berecht.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	559	540
1927	465	429
1928	396	369
1929	365	348
1930	373	342
1931	382	366

Het aantal veroordeelingen wegens misdrijven in militaire strafwetten genoemd steeg van 373 in 1930 tot 382 in 1931, het aantal

veroordeelden van 342 tot 366. Het verschil tusschen aantal veroordeelingen en veroordeelden was minder groot (16) dan in 1930 (31). In 1931 werden dus naar verhouding minder militairen in dit jaar meer dan éénmaal veroordeeld.

Van de 366 veroordeelden werden er 105 reeds vroeger veroordeeld of 28.7 procent van het totaal aantal veroordeelden; in 1929 en 1930 waren deze cijfers respect. 106 en 111 en respect. 30.5 en 32.5 procent.

Hieronder volgt een opgave van de strafbare feiten, ter zake van welke in de jaren 1928 tot en met 1931 militairen veroordeeld werden:

	1928	1929	1930	1931
Ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96)	—	—	1	—
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (art. 97)	41	36	28	31
Desertie (art. 98)	26	32	26	26
Opzettelijke belediging of bedreiging van een meerdere (art. 108)	27	18	25	28
Verspreiden van een geschrift of afbeelding, wetende dat daarin een belediging voor een meerdere voorkomt (art. 109)	—	—	—	1
Opzettelijk tegen een meerdere plegen het misdrijf genoemd in art. 261 W. v. Sr. (art. 111)	—	—	—	1
Aantijging of valsche aangifte over een meerdere (art. 113)	—	—	1	1
Opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114)	125	114	105	114
Opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen (art. 116)	3	2	2	1
Feitelijke insubordinatie (art. 117)	29	31	25	25
Feitelijke insubordinatie met voorbedachten rade (art. 118)	1	—	—	—
Feitelijke insubordinatie, gepleegd door twee of meer vereenigde militairen (art. 119)	—	—	5	2
Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten (art. 129)	9	5	9	10
Als militair met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren een stuk of aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere (art. 139)	—	1	—	1
Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan (art. 142)	—	2	—	1
Opruijing (art. 146)	—	—	—	6
Ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht (art. 147)	1	1	2	—
Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150, al. 1)	25	25	13	17
Idem door schuld (art. 150, al. 3)	69	77	96	95
Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats	2	—	—	3

Behalve wegens de bovengenoemde strafbare feiten werden in 1931 nog 4 veroordeelingen onherroepelijk (t.a.v. 3 militairen) wegens overtreding van de artikelen 130—170 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande (2) en de artikelen 134—152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water (2). In de jaren 1927 tot en met 1931 werden respect. nog 16, 11, 4, 4 en 3 militairen volgens de met ingang van 1 Januari 1923 buiten werking gestelde wetten berecht.

In de volgende twee staatjes is medegedeeld welke repressieve maatregelen door den militairen rechter werden genomen.

Allereerst de straffen wegens commune misdrijven in de jaren 1927 tot en met 1931.

Straffen opgelegd aan de veroordeelden wegens <i>commune misdrijven</i> ; 1927—1931.													
	Hoofdstraffen.					Bijkomende straffen.							
	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Hechtenis.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewa- pene macht te dienen.	Degradatie. (Verlaging).	Ontzetting van bepaalde rechten.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Vernietiging of on- bruikbaarmaking van voorwerpen.
							met ontzetting	zonder ontzetting					
							van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.						
7	—	111	—	—	¹⁾ 59	—	1	15	—	5	—	—	3
3	—	116	2	—	²⁾ 44	—	1	16	—	12	—	—	—
)	—	96	3	—	³⁾ 60	—	1	21	—	7	—	—	2
)	—	94	2	—	³⁾ 59	—	2	6	—	2	—	—	1
t	—	91	2	—	⁴⁾ 58	—	2	9	—	5	—	—	—

¹⁾ Hiervan 13 krachtens art. 23 bis.

²⁾ " 1 " " 23 "

³⁾ " 10 " " 23 "

⁴⁾ " 4 " " 23 "

In 1 geval werd in 1931 deels onvoorwaardelijke geldboete, deels voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, nl. f 10 boete onvoorwaardelijk en 1 maand gevangenisstraf voorwaardelijk; dit geval is in bovenstaand overzicht uitsluitend meegeteld bij de gevallen van geldboete.

Verder werd in 1 geval 6 maanden gevangenisstraf opgelegd, waarvan 4 maanden onvoorwaardelijk en 2 maanden voorwaardelijk. Tweemaal werd art. 37a, laatste lid, W. v. Str. toegepast: naast strafoplegging ter beschikking van de Regeering gesteld ten einde van harentwege te worden verpleegd.

In een nagenoeg even groot gedeelte der gevallen van schuldigverklaring als in het voorgaande jaar werd in 1931 gevangenisstraf als hoofdstraf opgelegd; het desbetreffende percentage bedroeg in de jaren 1929 tot en met 1931 respect. 60, 61 en 60 percent.

De duur van de gevangenisstraffen in zake de commune misdrijven was voor 1931: 36 maal beneden 1 maand, 54 maal van 1 maand tot beneden 1 jaar, 1 maal 1 jaar (art. 249, 3° meermalen gepleegd).

Wegens militaire misdrijven werden in de jaren 1927 tot en met 1931 de volgende straffen opgelegd:

Straffen, opgelegd aan de veroordeelden wegens <i>militaire misdrijven</i> ; 1927—1931.													
Jaar.	Hoofdstraffen.							Bijkomende straffen.					
	Doodstraf.	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Militaire detentie.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gew. macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Verlaging.	Plaatsing in eene strafklasse.	Ontzetting van
								met ontzetting	zonder ontzetting				
van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.													
1927	—	—	373	—	—	²⁾ 93	—	1	59	—	1	—	
1928	—	—	326	—	—	²⁾ 70	—	—	57	—	6	—	
1929	—	—	290	⁴⁾ 1	—	²⁾ 75	—	—	43	—	5	—	
1930	—	—	⁵⁾ 312	—	—	³⁾ 62	—	2	23	—	4	—	
1931	—	—	317	—	—	¹⁾ 65	—	2	40	—	7	—	

¹⁾ Allen krachtens art 23bis.

²⁾ 92

³⁾ 61 " " 23 " Voor het overblijvende geval zie noot ⁵⁾.

⁴⁾ Bij één vonnis werd ter zake van een militair misdrijf en een gemeen misdrijf veroordeeld; voor laatstgenoemd strafbaar feit werd hechtenis opgelegd.

⁵⁾ Hieronder één geval van voorwaardelijke gevangenisstraf gecombineerd met onvoorwaardelijke geldboete.

Behalve de vermelde bijkomende straffen werd in 1931 1 maal last gegeven tot vernietiging van voorwerpen.

In 1 geval van feitelijke insubordinatie luidde het vonnis: 14 dagen gevangenisstraf en terbeschikkingstelling van de Regearing (art. 37a, laatste lid).

We zien uit bovenstaand staatje, dat tegen de militaire misdrijven in verreweg de meeste gevallen gereageerd wordt door oplegging van gevangenisstraf: in 1930 en 1931 in $\pm$ 83 percent der gevallen van schuldigverklaring.

Uit meer gedetailleerde gegevens betreffende de strafoplegging ter zake van de militaire misdrijven blijkt o.a. het volgende: De straf van geldboete werd uitsluitend opgelegd wegens de strafbare feiten genoemd in artikel 98 W. v. M. Str. (1 maal), art. 108 (2), art. 111 (1), art. 150, al. 1 (5) en art. 150, al. 3 (55). Bovendien werd 1 maal de straf van geldboete uitgesproken in een geval, waarin bij één vonnis wegens meer dan één strafbaar feit veroor-

deeld werd (wegens art. 152 W. v. M. Str., meermalen gepleegd). Bij raadpleging van de gegevens betreffende de strafoplegging worden deze zoogenaamde „gezamenlijke gevallen” (in 1931 66) afzonderlijk gehouden ten einde de strafoplegging goed te kunnen beoordeelen.

Ten aanzien van de opgelegde gevangenisstraffen is hieronder een splitsing opgenomen naar den duur met vermelding van de strafbare feiten.

Strafbare feiten. Artt. Wetb. v. Mil. Strafrecht.		Opgelegde gevangenisstraffen ter zake van militaire misdrijven: 1931														
		Beneden 1 week		1 week tot beneden 1 maand		1-2 maanden		2-4 maanden		4-6 maanden		6 maan- den tot 1 jaar		1 jaar		
		v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	
Art. 97		1	—	2	17	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	1
„ 98		—	1	—	1	—	—	6	—	—	2	—	—	—	—	—
„ 108		1	2	4	14	1	4	—	2	—	—	—	5	—	—	—
„ 109		—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 114		—	1	20	24	4	3	1	3	—	2	—	28	—	—	—
„ 116		—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
„ 117		—	—	—	3	—	4	—	2	—	1	—	—	1	—	—
„ 129		—	—	3	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 146		—	—	—	—	—	2	—	4	—	—	—	—	—	—	—
„ 150, al. 1		—	5	2	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 150, al. 3		—	18	7	15	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 152		—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
gezamenlijke gevallen		—	1	5	31	2	11	1	7	—	6	—	2	—	—	—
Totaal . . .		2	28	44	113	11	32	3	32	—	12	—	36	—	—	1

In de gevallen waarin gevangenisstraf werd opgelegd ter zake van desertie volgens de 1 Jan. 1923 buiten werking gestelde wetten, had de straf een duur van minder dan een maand. De cijfers uit bovenstaand staatje leeren, dat van de meeste gevangenisstraffen de duur betrekkelijk kort was: 187 gevangenisstraffen van korter dan 1 maand bij een totaal van 314.

Het aantal lange straffen (van 6 maanden en langer) bedroeg slechts 37.

Wij krijgen den indruk, dat in vergelijking met andere strafbare feiten, tegen opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114) en tegen desertie (art. 98) met vrij zware straffen wordt gereageerd. Daarentegen werden ter zake van het (vrij veelvuldig berechte) niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150, lid en 1 en 3) uitsluitend korte gevangenisstraffen uitgesproken.

Ten aanzien van de militaire delicten werden de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling reeds in bovenstaande opgave vermeld. Hieronder zijn de totaalcijfers van de voorwaardelijke veroordeelingen opgenomen voor commune en militaire misdrijven.

Jaar.	Toepassing van voorwaardelijke veroordeeling bij gevangenisstraffen ter zake van:			
	Commune delicten		Militaire delicten	
	absoluut.	% ¹⁾ .	absoluut.	% ¹⁾ .
1927	35	33,7	53	14,2
1928	31	27,2	50	15,3
1929	23	24,0	30	10,3
1930	27	29,7	32	10,3
1931	25	27,5	60	19,0

¹⁾ Percentages, welke de voorwaardelijk opgelegde straffen vormden van het totaal der opgelegde, voor voorw. veroordeeling in aanmerking komende gevangenisstraffen.

Het verschil in de mate van toepassing van voorwaardelijke veroordeeling bij de commune en bij de militaire misdrijven was voor 1931 niet zoo groot als in vorige jaren, doordat in genoemd jaar het percentage van de toepassing bij de commune misdrijven betrekkelijk laag was (27.5) en bij de militaire misdrijven juist belangrijk hooger dan in vorige jaren (19).

Bij de commune delicten werd in elk der jaren 1928, 1929, 1930 en 1931 1 maal voorwaardelijke hechtenis opgelegd.

Van oplegging van deels onvoorwaardelijke, deels voorwaardelijke straf werd reeds melding gemaakt bij de commune misdrijven.

De afloop der gevallen van voorwaardelijke veroordeeling is doorgaans zeer gunstig; in slechts enkele gevallen behoeft later last tot tenuitvoerlegging te worden gegeven. Uit een vijfjarig overzicht blijkt, dat voor 1930 de uitslag een weinig ongunstiger was. Voor 1931 slonk het percentage van de mislukte gevallen weer tot 6.5.

Afloop van de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling in 1927 t/m 1931.

Jaar.	Totaal aantal gevallen, waarin de proeftijd eindigde.	Gevalen, waarin de proeftijd verstreek, zonder dat de voorw. opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd.		Gevalen, waarin later last werd gegeven tot tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde straf.	
		absoluut.	in % v.h. totaal.	absoluut.	in % v.h. totaal.
1927	94	85	90,4	9	9,6
1928	77	72	93,5	5	6,5
1929	87	85	97,7	2	2,3
1930	70	56	80,—	14	20,—
1931	46	43	93,5	3	6,5

De splitsing van het kleine aantal gevallen, waarin last tot tenuitvoerlegging moest worden gegeven, bevestigt den indruk in vorige jaren gekregen, dat tenuitvoerlegging meestal vrij spoedig na de oplegging van de voorwaardelijke straf plaats heeft.

In de 3 mislukte gevallen werd de straf alsnog ten uitvoer gelegd, omdat gedurende den proeftijd een nieuw strafbaar feit werd gepleegd en deswege onherroepelijk werd veroordeeld.

Volledigheidshalve volgt hier nog een overzichtje van het aantal gevallen van schuldigverklaring en van voorkoming van de vervolging ter zake van strafbare feiten, welke t.a.v. de burgers tot de competentie van den kantonrechter behooren. Ten aanzien van den omvang van het plegen van overtredingen geven deze cijfers een aanwijzing, welke aan waarde inboet door het feit, dat tal van overtredingen krachtens art. 2, 6° van de Wet op de Krijgstucht disciplinair worden afgedaan.

Jaar.	Gevalen van schuldigverklaring.	Voorkoming der vervolging.	Totaal.
1927	164	664	828
1928	193	688	881
1929	195	653	848
1930	152	846	998
1931	192	932	1124

Voor de gevallen van schuldigverklaring is de teruggang van het voorafgegane jaar ongedaan gemaakt. Het aantal gevallen van voorkoming van de vervolging, dat elk jaar ver uitsteekt boven het aantal schuldigverklaringen, kwam van 846 op 932.

Het aantal schuldigverklaringen wegens overtreding van de Motor- en Rijwielwet bedroeg in 1931 134, het aantal gevallen van voorkoming 559.

In 190 gevallen werd geldboete opgelegd, verder 1 maal hechtenis en 3 maal verbeurdverklaring van voorwerpen.

Justitieele Statistiek.

Evenals vorige jaren ontleenen we ook eenige gegevens aan de Justitieele Statistiek ten einde te kunnen nagaan den omvang van de werkzaamheden der militair-rechterlijke colleges. De teleenheid is hierbij niet de onherroepelijke veroordeeling, doch de per instantie afgedane zaak.

Het aantal zaken wegens misdrijven en overtredingen afgedaan door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden (waaronder begrepen het Hof van Ned. Indië en de Krijgsraad voor de Zeemacht te Soerabaja) bedroeg in de jaren 1927 tot en met 1931 als volgt:

1927	878
1928	880
1929	859
1930	837
1931	877

Het volgende overzicht bevat cijfers van elk college afzonderlijk: aantal afgedane zaken, aantal personen, op wie de zaken betrekking hadden en de ten aanzien van de verdachten genomen beslissingen; verder het aantal gevallen, waarin vervolging werd voorkomen, hetzij door schikking, hetzij door betaling van het maximum der op het strafbare feit gestelde boete.

1931	Zaken in den loop van 1931 afgedaan.		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben.		Personen, vermeld in kol. 3 en 4, zijn te verdeelen als volgt:					
					RECHTERLIJK COLLEGE.	1.	2.	3.	4.	5.
	bij vonnis	buiten proces (art. 74 W.v.Sf).	Officieren.	Onderofficieren en manschappen.						
Hoog Militair Gerechtshof.	116	2	9	¹⁾ 114	—	6	80	25	9	2
Krijgsraad Landm. 's-Bosch.	615	753	122	¹⁾ 1260	—	16	513	61	38	753
Krijgsraad Zeemacht Willemsoord	63	178	18	228	—	5	55	5	3	178
Totaal Nederland. . .	794	933	149	1602	—	27	648	91	50	933
Hoog Militair Gerechtshof Ned.-Indië	26	—	—	31	—	²⁾ 6	26	—	5	—
Krijgsraad Zeemacht Soerabaja	57	2	3	60	—	³⁾ 1	52	4	5	2
Totaal Ned.-Indië. . .	83	2	3	91	—	7	78	4	10	2
Totaal Generaal . . .	877	935	152	1693	—	34	726	95	60	935

¹⁾ In 1 zaak verwijzing nietig verklaard.

²⁾ Deze 6 personen zijn tevens vermeld in kolom 7 (1) en in kolom 9 (5).

³⁾ Deze persoon is tevens vermeld in kolom 8.

Ten slotte nog een opgave van de beslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof inzake beklag betreffende opgelegde disciplinaire straffen:

1931	De klacht werd bevonden				Straffen en strafredenen :					
	Gegrond.	Gedeeltelijk gegrond.	Ongegrond.	Niet ontvankelijk.	Straf en strafredenen gehandhaafd.	Straf gewijzigd.	Strafredenen gewijzigd.	Straf en strafredenen gewijzigd.	Straf en strafredenen nietig verklaard.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
Frland.	12	—	6	5	1	3	—	5	3	—
-Indië.	2	—	—	2	—	2	—	—	—	—

De rechtspleging bij de Krijgsraden te velde. Interpretatie der artt. 243-260 R.L. Herziening dezer bepalingen ¹⁾

DOOR

Mr. P. J. A. CLAVAREAU.

„Vous vous êtes heurtés, surtout, aux réalités de la vie et elles vous ont montré que le magistrat ne parvient jamais à s'abstraire comme le font les auteurs, au point de manier les règles de droit ainsi que des formules mathématiques; que dans l'interprétation d'une loi, souvent déjà ancienne, appropriée à d'autres temps, à d'autres moeurs, à d'autres nécessités, il lui est impossible de renoncer à ces vues du moment, pour rechercher et adopter toutes les idées et rien que les idées des rédacteurs du texte.”

(Uit een redevoering van M. Célice, Advocaat-Generaal bij het Hof te Aix, in het jaar 1888; Gazette des Tribunaux 19/20 Oct. 1888, Opzoomer-Levy XII, Aanhangsel Bijlage blz. III).

De noodzakelijkheid om den geschreven wetstekst op ruime schaal te interpreteeren en daardoor met gewijzigde omstandigheden rekening te houden dringt zich den wetstoepasser op. De tijden van het legisme, de tijden van het „fiat justitia, pereat mundus” (het recht hebbe zijn loop, al vergaat de wereld) zijn voorbij. De strijd over de vraag, hoever men met wetsuitlegging

¹⁾ Men vergelijkte de beschouwingen over de rechtspleging in oorlogstijd van Luitenant-Generaal P. J. van Munnekrede in M.R.T. XXIV blz. 570 en in zijn voordracht in 1933 voor de A.R.K.O. Zie het Maandblad van deze Vereeniging, November 1933.

mag gaan, is hevig opgelaaid in den tijd, dat de boven geciteerde redevoering werd gehouden; voor het civiele recht is sedert door de voorstanders van een meer vrije rechtstoepassing vrijwel over de geheele lijn een overtuigende overwinning behaald.

In het strafrecht en in het strafprocesrecht vindt het legisme daarentegen nog immer goed verdedigbare steunpunten, ruim van munitie voorzien. Art. 1 W. Sr., art. 1 W. Sv., adagia gelijk „in dubiis pro reo” (in geval van twijfel vóór den gedaagde) zijn mitrailleurnesten, vanwaaruit de juridische schwarzloses uitgestrekte frontlijnen met — het moet worden erkend — goed gericht ócharpeerend vuur afsluiten. Toch heeft ook hier het legisme geleden onder het vernietigingsvuur van de artillerie van rechtspraak en auteurs. Moge ik te dezer plaatse met de enkele vermelding van het bekende electriciteitsarrest (H.R. 23 Mei 1921 W. 10728 N.J. 1921 blz. 564) volstaan, waarbij de mogelijkheid en de strafbaarheid van diefstal van electricische energie werden erkend. Wat het strafprocesrecht aangaat, de Hooge Raad heeft in de beruchte moordzaak-E (H.R. 26 Juni 1933, N. J. 1933 blz. 1371 met noot T.) genoeg genomen met een motiveering, welke erop neerkwam, dat de verstikking van E. veroorzaakt was óf door de prop, óf door het aanhalen van het touw, óf door beide. En toch wordt door art. 358, lid 2 W. Sv. in verband met art. 350 W. Sv. van den rechter verlangd, dat hij beslist, of *het feit* door den verdachte is begaan. Men zou strikt redeneerend uit die artikelen moeten afleiden, dat het Hof zijn onderzoek naar het feitelijk gebeuren niet ver genoeg had uitgestrekt.

De beide genoemde gevallen betreffen de interpretatie van wets-teksten, welke uiterst zorgvuldig zijn voorbereid, en welke van betrekkelijk récenten datum zijn (in werking getreden resp. in 1886 en in 1926). Bovendien moet de vrijwel dagelijksche toepassing van deze bepalingen eventueele gebreken gemakkelijk aan het licht doen treden, zoodat indien noodig niet te lang op een ingrijpen van den wetgever zou behoeven te worden gewacht.

Hoe anders is het gesteld met de rechtspleging bij de Krijgsraden te velde! In 1814 is de R.L. min of meer overhaast ingevoerd; de derde Titel „Van de Krijgsraden te velde” (artt. 243-260) onderging sedert, voorzoover de essentiële punten betreft, geen wijziging. Reeds deze beide factoren rechtvaardigen ten volle deze artikelen *ruim* te interpreteren. Hier komt nog bij, dat deze bepalingen, wanneer haar toepassing onverhoopt nodig mocht worden, plotseling om een snelle toepassing zullen vragen. Beroep op den wetgever zal dan niet meer mogelijk zijn, terwijl ieder tekortschieten van de regeling zich ernstig zou kunnen wreken, met name op het moreel der strijdende troepen. Dit rechtvaardigt de toepassing van een *zeer ruime* interpretatie — indien noodig.

En deze interpretatie is noodig. Art. 249 R. L. verklaart de procedure voor de gewone Krijgsraden van toepassing, voorzoover „zulks van eenige toepassing kan gehouden worden”. Het valt niet

te ontkennen, dat die gewone procedure eenige voorschriften bevat, welke te velde zeer lastig zouden zijn na te leven. M.i. zal men nu door van de even geciteerde woorden gebruik te maken die voorschriften buiten effect moeten stellen. Een tweetal voorbeelden.

Art. 120 R. L. sluit reserve-officieren van het lidmaatschap van den Krijgsraad uit. Te velde zal dit niet slechts wegens het geringe aantal beschikbare beroepsofficieren bezwaarlijk zijn, maar ook ongewenscht, omdat het aanbeveling verdient bij voorkeur officieren-combattant — en onder die categorie valt bij mobilisatie slechts een klein gedeelte der beroepsofficieren — voor het lidmaatschap van den Krijgsraad aan te wijzen, aangezien deze het best van de psyche der strijdende troepen op de hoogte zijn. (Aan het gebrek aan juridische kennis is tegemoet te komen door uit de reserve-officieren slechts gewezen beroepsofficieren en meesters in de rechten aan te wijzen).

Art. 114 R.L. bepaalt, dat het bevelschrift tot bijeenkomst tenminste 10 dagen vóór die bijeenkomst aan beklaagde wordt beekend. Dat dit te velde eenvoudig een onmogelijkheid is, behoeft geen nader betoog. Uitstel van behandeling is ook niet in het belang van beklaagde, want wie garandeert hem, dat getuigen à décharge, welke hij eventueel naar voren zou willen brengen, lang genoeg in staat zullen blijven om verklaringen af te leggen?

Artt. 243, 254, 256, 259 en 260 R.L. spreken over den Commandeerenden Generaal. Het ligt voor de hand om uit art. 243 R.L. in verband met artt. 247 en 248 R.L. af te leiden, dat dit de Commandant en Chef der Armée is. Voor de practijk zou dit beteekenen, dat deze Commandant en Chef weliswaar de beschikking tot verwijzing door een ander kan laten nemen (art. 254 R.L.), maar dat hij noch de benoeming van den Krijgsraad en van den Officier-Commissaris (art. 243 R.L.), noch de verleening van het *fiat executie* (art. 256 R.L.) kan delegeeren. Zoowel het een als het ander is bezwaarlijk. In dit verband rijst de vraag, bij welke groote eenheden een Krijgsraad te velde werkzaam zal zijn. Te dezer plaatse kan hierop moeilijk worden ingegaan. Zooveel is echter duidelijk, dat het vereischte van snel recht medebrengt, dat de bevoegdheden van den Commandeerenden Generaal zich bevinden in handen van den Commandant van de groote eenheid, waarbij de Krijgsraad werkzaam is. Het komt mij voor, dat de woorden der wet zich tegen een interpretatie in dezen zin feitelijk niet verzetten, al wijst de bouw van art. 243 R.L. in andere richting. Zelfs zou ik willen toelaten, dat deze Commandant niet den Generaalsrang bekleedt; in 1814 waren Commandanten van dergelijke troepenafdeelingen steeds Generaal. Wanneer voor een groote eenheid een rustperiode intreedt, is het noodzakelijk, dat terstond een Krijgsraad kan worden bijeengeroepen. Evenzeer mag met het verliezen van het *fiat executie* slechts de minst mogelijke tijd verloren gaan. Bovendien is de door mij bedoelde Commandant vermoedelijk beter dan de Commandant en Chef in staat om de feitelijke om-

standigheden te beoordeelen, welke van beteekenis zijn voor het al dan niet verleenen van het *fiat executie*.

Door wien wordt de Commandeerende Generaal eventueel vervangen? Ik zou de dienstreglementen van toepassing willen achten, welke inhouden, dat zulks door den Chef van zijn Staf geschiedt. Nog daargelaten dat een overgang van de bevoegdheden ten aanzien van den Krijgsraad te velde op den oudsten ondercommandant in de practijk bezwaarlijk moet zijn, behoort men vast te houden aan het beginsel, dat de staven bij ontstentenis van den Commandant zorg dragen voor den ongestoorden gang van zaken. Van een dergelijke ontstentenis mogen de troepen geenerlei invloed be merken.

Een ruime wijze van interpreteeren brengt evenzeer mede, dat in het algemeen beslist wordt, dat in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks, waar een Krijgsraad te velde werkzaam is, de burgerlijke rechter eo ipso niet in staat is van strafbare feiten kennis te nemen (art. 78, 2° Invw. M. S. T. R.). Alsdan geldt ook ten aanzien van burgers het vereischte van snel recht. Tevens vervalt dan op dat gebiedsgedeelte het bezwaar, dat de burgers voor sommige delicten voor den militairen, voor andere voor den burgerlijken rechter terecht staan (art. 78, 1° Invw.), hetgeen onvermijdelijk tot wrijvingen aanleiding moet geven.

Wil ik met het vorengaande zeggen, dat herziening van den derden Titel van de R. L. niet noodig is, daar men door een richtige interpretatie bevredigende uitkomsten kan verkrijgen? Integendeel. Te velde behoort men nimmer tot een dergelijke niet steeds voor de hand liggende interpretatie zijn toevlucht te moeten nemen. De procesgang moet hoogst eenvoudig zijn en „gesneden als koek” gereed liggen. Geen verwijzingen naar andere bepalingen (vgl. thans art. 249 R.L.) mogen in den derden Titel voorkomen. Dat A.M. en Krijgsraad de artt. 77—161 W. M. Sr. plus nog ettelijke tientallen artikelen van het W. Sr. zullen moeten gaan nazoeken, is al erg genoeg. Ondergeteekende tenminste zou voor zich geen kans zien om de kenmerkende bepalingen van al deze artikelen, welke meerendeels in vredetijd nimmer of uiterst weinig worden toegepast, van buiten te leeren. De wetsteksten, welke door de Krijgsraden te velde moeten worden toegepast, behooren in een dun boekje — ik zou bijna zeggen niet omvangrijker dan het Voorschrift Berichthondendienst — verzameld te kunnen worden. Het zal niet te vermijden zijn, dat, vooral wanneer een oorlog langeren tijd geduurd heeft, somtijds leden in een Krijgsraad te velde zitting moeten nemen, voor wie deze wettelijke materie vrijwel geheel vreemd is. Wat zij wel naar de vergaderzaal of -schuilplaats medebrengen, dat is kennis van den toestand in voorste lijn en van den geest van den troep. De wettelijke regeling moet zoodanig zijn, dat officieren als hierbedoeld niet verdolen in een juridisch labyrinth,

waarbij vergeleken voor hen de moeilijkste gedeelten van de stafkaart nog niets zijn.

Een wet toepassen zal, hoe eenvoudig men den tekst ook maakt, steeds blijven die wet interpreteren — zie den Heer Célice, hierboven geciteerd. Het benoodigde wettelijke materiaal mag evenwel bij de toepassing slechts tot de meest noodzakelijke complicaties aanleiding geven. Im Kriege ist alles einfach, aber das Einfache ist schwer. Evenals de constructie der vuurwapenen zoo eenvoudig mogelijk behoort te zijn, moet dit ook het geval zijn met de constructie der wetgeving voor oorlogstijd.

De hooggeachte Redactie van dit tijdschrift heeft mij indertijd (deel XXVIII, blz. 376) aangespoord om de motieven mede te deelen, welke mij hebben gebracht tot de navolgende, door mij elders geponeerde stelling:

„Er behoort niet te worden overgegaan tot de vaststelling van een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering, alvorens het tegenwoordige Wetboek van Strafvordering door een nieuw vervangen is.”

Ik handhaaf deze stelling ten volle. Onder de heerschappij van het huidige W.Sv. zal men zich als gevolg hiervan moeten bepalen tot partiële herzieningen der R.L. en R.Z. gelijk hierboven ten aanzien van de Krijgsraden te velde in overweging gegeven. Ik moge deze gelegenheid aangrijpen om aan het verzoek der Redactie te voldoen.

Gaat men thans een W.M.Sv. vaststellen, zoo is het onvermijdelijk, dat de leidende grondgedachten van het W.Sv. daarin worden overgenomen. Naar ik meen, wordt thans inderdaad aan het ontwerpen van een W.M.Sv. gewerkt. Het is geenszins mijn bedoeling om den hieraan verrichten arbeid te denigreeen, en nog minder zou ik hen, die zich hiermede bezig houden, willen toewenschen monnikenwerk te doen. Maar deze omstandigheden mogen mij niet verhinderen zeer in het kort te wijzen op de navolgende bezwaren van principiëlen aard, welke het huidige W.Sv. aankleven, en welke meerendeels, in een militair wetboek overgenomen, nog aan gewicht zouden toenemen. Dit, terwijl de huidige R.L. en R.Z. een meer wenschelijke practijk mogelijk maken.

1. Het W.Sv. legt het zwaartepunt bij het onderzoek ter terechtzitting, en staat een verplaatsing van het zwaartepunt naar het gerechtelijk vooronderzoek in den weg. Verschijning van alle getuigen ter terechtzitting kan niet worden vermeden; beëdiging der getuigen door den R.C. blijft uitzondering. Langdurige en kostbare terechtzittingen zijn hier — vooral in ingewikkelde zaken — het gevolg van, terwijl het tweemaal verhoord worden aan de geloofwaardigheid van tal van getuigen niet ten goede komt: vooral wanneer de pers zich voor de zaak interesseert, weet een getuige spoedig niet meer, wat hij wel en wat hij niet heeft waargenomen. (Art. 283 laatste lid W.Sv. is een vrij naïeve bepaling).

2. De wetgever van 1926 heeft den verdachte van een uitgebreid stel rechten willen voorzien, maar is hierin wel wat vergegaan. Ik wijs op artt. 29 (de mededeeling, dat verdachte niet verplicht is te antwoorden), 30, lid 2 laatste zin, 31, 33, 209, 263 (een willekeurige verdachte gaat b.v. Ministers uit hun werk halen), 281 (toestemming van den verdachte is overbodig), 297 lid 3, 4 en 5, 306 (dikwijls zal in eenvoudige zaken kunnen worden volstaan met de kennis, welke de rechters zelf van moderne vreemde talen hebben; dat de publieke tribune dan de discussie niet kan volgen, is niet erg), 308, 319 laatste lid (toestemming van den verdachte is overbodig), 320 lid 2, 321 lid 2, 330, 359 lid 3 (hiervoor is de beroemde tooverformule, in alle uitspraken voorkomende, uitgedacht), 362, 408 (het verschil der appèltermijnen), 414, 422 lid 2 (de woorden „voorzoover... niet” moeten worden vervangen door „tenzij”), 424 lid 2 en 450 lid 2 W.Sv.

3. Het W.Sv. streeft naar gelijkstelling van de positie van O.M. en raadsman. Dit is in strijd met goede staatsrechtelijke beginselen. De vertegenwoordiger van het O.M. is vertegenwoordiger van de Uitvoerende Macht; raadsman kan een ieder zijn, die er in geslaagd is om doctoraal rechten te doen. Art. 275 W.Sv. behoort dan ook ten spoedigste uit onze wetgeving, waarvan het een ernstige ontzierung vormt, te verdwijnen. Wenscht men ervan verzekerd te zijn, dat er geen ongewenscht contact ontstaat tusschen rechters en O.M., dan moet men steeds tot Officier van Justitie benoemen den persoonlijken vijand van den Voorzitter van de strafkamer.

Deze opsomming zal vermoedelijk nog voor uitbreiding vatbaar zijn. Om tenslotte tot mijn oorspronkelijk onderwerp terug te keeren: voor de Krijgsraden te velde (en evenmin voor die aan boord van een schip buiten de territoriale wateren des Rijks) deugen dergelijke regelingen heelemaal niet.

's-Gravenhage, December 1933.

Indien de herziening van de militaire rechtspleging zou moeten wachten op de vervulling van schrijvers desideratum — eerst vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering — dan denken wij onwillekeurig aan de Grieksche calendae. Wij zijn echter geenszins van die noodzakelijkheid overtuigd: waar noodig zal elke militaire rechtspleging van de gewone strafvordering afwijkende voorschriften kunnen en moeten inhouden.

Red. M.R.T.

Art. 14 Ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht voor Ned. Indië.

Een belangstellend lezer in Ned. Indië schrijft ons:

Het artikel 14 van het ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht voor Ned. Indië (Ontw. W.M.S.I.) (M.R.T. XXVIII, blz. 117) vergelijkende met het overeenkomstige artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht, viel mijn aandacht op het verschil in redactie. Waar toch art. 11 W.M.S. spreekt van: „Ingeval *krachtens dit wetboek* gevangenisstraf kan worden uitgesproken...”, is in art. 14 Ontw. W.M.S.I. sprake van: „Indien bij schuldigverklaring aan een *in dit wetboek omschreven misdrijf* als hoofdstraf gevangenisstraf... kan worden uitgesproken...”

Dit verschil in redactie geeft n.m.m. ook een verschil in beteekenis en toepassing van het onderhavige artikel. Waar n.l. „krachtens dit wetboek” ingevolge art. 2 W.M.S. gevangenisstraf kan worden uitgesproken, ook wegens een misdrijf van het gemeene strafrecht, is deze mogelijkheid uitgesloten, in het geval dat art. 14 van het ontwerp, ongewijzigd, wet wordt. Weliswaar is deze meening gedurende de behandeling van art. 11 in de Tweede Kamer door den minister en den regeeringscommissaris bestreden tegen den heer de Savornin Lohman namens de commissie van rapporteurs ¹⁾, doch ik kan de beteekenis van de woorden „*krachtens dit wetboek*”, mede in verband met art. 2 W.M.S. niet anders uitleggen dan in de beteekenis, dat hieronder alle commune delicten zouden vallen. Door dit art. 2 toch worden de strafbare feiten van het heele gemeene strafrecht als het ware in het militaire strafwetboek ingelascht. Blijkbaar heeft de ontwerper van het Wetboek van Militair Strafrecht voor Ned. Indië ingezien, dat de redactie van art. 11 W.M.S. niet de bedoeling van de regeering weergaf en heeft hij dit strijdpunt definitief omzeild door in art. 14 hiervoor in de plaats te stellen de woorden „*in dit Wetboek omschreven misdrijf*”, welke woorden op dit gebied inderdaad maar voor één uitleg vatbaar zijn.

Artikel 11 W.M.S. heeft zijn ontstaan te danken aan het feit, dat de militaire detentie niet imperatief als hoofdstraf wordt bedreigd; het scheidt voor den militairen rechter de mogelijkheid om in lichte gevallen (n.l. maximaal twee maanden) de gevangenisstraf te vervangen door de minder zware detentie. De bestaansreden van art. 14 Ontw. W.M.S. I. is een dergelijke.

De regeering schijnt bedoeld te hebben, dat art. 11 zich niet verder zoude uitstrekken dan de militaire delicten, hoewel deze bedoeling niet, althans zeer gebrekkig tot uitdrukking kwam in den tekst van het artikel. Waarom de regeering dit wenschte is mij evenwel niet duidelijk. Het eenig mogelijke argument zou m.i. kunnen zijn, dat men uitging van de idee, dat een specifiek militaire straf alleen behoort opgelegd te worden terzake van een militair

¹⁾ Zie van der Hoeven, deel I op blz. 291.

misdrijf. Dit argument zou ik echter bezwaarlijk sterk kunnen noemen. Ik zie n.l. niet in, waarom men den militairen rechter, wien men inzake de toepassing van de militaire detentie in ruime mate vertrouwen heeft geschonken, waar het een militair delict geldt (immers een maximum straf gesteld op het onderhavige delict is niet bedongen; zelfs voor het zwaarste delict kan het gelden, mits de omstandigheden in casu van dien aard waren, dat men met twee maanden kan volstaan), dat vertrouwen niet zou schenken, wanneer sprake is van een commun delict. Bezwaarlijk zou men kunnen aannemen, dat dezelfde rechter er in dat geval een minder juist gebruik van zou maken. Waar bovendien in den regel kan worden aangenomen, dat de berechting door den militairen rechter een militairen delinquent betreft, zou een specifiek militaire straf m.i. evenzeer op haar plaats zijn voor een commun misdrijf als voor een militair misdrijf, daar n.m.m. de redeneering, dat een specifiek militaire straf behoort bij een militairen delinquent, veel meer steekhoudend is. Deze laatste meening werd, naar het mij voorkomt, ook naar voren gebracht door den heer de Savornin Lohman, gedurende de behandeling van dit artikel in de 2e Kamer ¹⁾.

Waar nu de bedoeling, om de onderhavige artikelen alleen van kracht te doen zijn ten aanzien van militaire delicten nog eenigszins, zij het gebrekkig, verdedigd kan worden, waar het (in art. 11 W.M.S.) militaire detentie betreft, vervalt die verdediging geheel bij art. 14 Ontw. W.M.S.I. Hier toch is sprake van hechtenis, een geenszins militaire straf, doch een, die ook voorkomt in het wetboek van strafrecht. Derhalve zou m.i. een redactie als van art. 11 W.M.S. te verkiezen zijn boven die van het huidige ontwerp.

Een oud probleem van interregionaal recht.

door

Mr. D. B. A. FRANKEN,

Officier van administratie der 1e klasse bij de Zeemacht.

Artikel 2 W.M.S.R. is van principiële beteekenis voor het militaire recht doordat het imperatief voorschrijft, dat wanneer aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen strafbare feiten begaan, die niet een der in het W.M.S.R. omschreven delicten opleveren, de strafbaarheid van die feiten slechts getoetst mag worden aan de strafbepalingen voorkomende in het gemeene recht, zij het ook dat de afwijkingen, die het W.M.S.R. b.v. in de artt. 3—5, 13—19, 21, 38, 40 enz. of eenige andere wet stelt bij de toepassing van dat gemeene recht moeten worden in aanmerking genomen.

¹⁾ Zie van der Hoeven, deel I op blz. 295 („... de gevangenisstraf....., wanneer hij (de rechter) met militairen te doen heeft, als militaire detentie te doen ondergaan.....”).

De M. v. T. (v. d. Hoeven, deel I blz. 86) beschouwt den aanhef van art. 2 slechts als een aanloopje op de in het slot bedoelde afwijkingen van het gemeene recht. Zonder art. 2 toch zou toepassing van het gemeene recht ook al vanzelfsprekend zijn, doch twijfel zou opleveren het antwoord op de vraag of de bedoelde afwijkingen ook gelden ingeval het de toepassing van het gemeene recht op de door militaire justitiabelen gepleegde commune delicten betreft. Art. 2 heft dien twijfel op. Verdere pretenties heeft de wetgever met dit artikel niet gehad. Niettemin moet men m.i. dit door den wetgever zoo verachtelijk opzijde geschoven artikel beschouwen als de hoeksteen van de militaire rechtspraak, vooral in die gevallen, dat de aan die rechtspraak onderworpen personen zich buitenslands aan een strafbaar feit hebben schuldig gemaakt, van welke gevallen de berechting van militairen der zeemacht wegens door hen in Oost- of West-Indie gepleegde strafbare feiten de grootste moeilijkheden oplevert.

Art. 2 kan men daarom niet bespreken los van art. 4 W.M.S.R. Laatstgenoemd artikel bepaalt ten aanzien van *militairen*, die zich buiten het Rijk in Europa aan een strafbaar feit schuldig maken de werkingssfeer der Nederlandsche strafwet, waaronder te verstaan zoowel de Nederlandsche gemeene- als de Nederlandsche militaire strafwet.

Art. 4 is een bron van rijke en interessante jurisprudentie en litteratuur geworden, vooral op het gebied van het interregionale recht. Het wil mij echter voorkomen, dat men de verhouding en beteekenis van art. 2 tegenover art. 4 niet altijd goed in het oog heeft gehouden.

Art. 2 bevat de algemeene verklaring, dat de door bepaalde personen gepleegde strafbare feiten alleen volgens de Nederlandsche strafwet zullen worden beoordeeld. Art. 4 bevat de voorwaarden, waaronder het strafbare feit moet zijn begaan, zal de Nederlandsche strafwet kunnen worden toegepast.

Toonaangevend in deze materie is het belangrijke redactioneele artikel in M.R.T. XXVI blz. 208 vlg., getiteld: „Een oud probleem van interregionaal recht”.

De domineerende vraag is: „Wat te doen, indien een militair der zeemacht zich in Oost- of West-Indië schuldig maakt aan een strafbaar feit, hetwelk in verband met de omstandigheid, dat de Nederlandsche strafwet specifiek Nederlandsche rechtsbelangen beschermt (artt. 177, 180, 184 e.a. S.R.) of toestanden van beperkten lokalen aard regelt, of om welke reden ook niet zoozeer schending van een Nederlandschen strafrechtsnorm oplevert, doch meer of uitsluitend als schending van een specifiek koloniale strafrechtsbepaling is te beschouwen?”

De oplossing van deze vraag hangt in de eerste plaats hiervan af of men de verhouding van de koloniën tot het moederland opvat als een staatsrechtelijke dan wel als een volkenrechtelijke. Immers, is die verhouding een volkenrechtelijke, dan is Indië als buitenland te

beschouwen en belet niets den Indischen wetgever om te bepalen, dat de Indische strafwet toepasselijk is op *ieder*, die zich binnen Ned.-Indië aan eenig in de Ned.-Ind. strafwet omschreven strafbaar feit schuldig maakt en niets belet den Ind. strafrechter om die bepaling te realiseeren, ongeacht welke bepalingen het moederland betreffende de jurisdictie van militairen huldigt. Moge het ook als regel van internationale courtoisie gelden, dat het buitenland de berechting van militairen eener vreemde natie aan die natie zelve overlaat, niets belet het buitenland om in gevallen, waarin de vreemde natie de in het buitenland door zijn justitiabelen gepleegde strafbare feiten, die de buitenlandsche rechtsorde schenden, niet kan of wil berechten, zelf de berechting ter hand te nemen.

Wij scharen ons echter aan de zijde van de redactie M.R.T., die een verwijzing naar het Volkenrecht tegenover de koloniën volkomen misplaatst acht, daar de koloniën krachtens art. 1 G. W. deel van het Koninkrijk der Nederlanden vormen, weshalve de verhouding van zuiver staatsrechtelijken — zoo men wil inter-regionalen — aard is. ¹⁾

Ook lijkt ons volkomen juist de meening der redactie, dat onder het gemeene strafrecht in art. 2 W.M.S.R. slechts is te verstaan het Nederlandsche strafrecht en niet het in de koloniën geldende gewone strafrecht.

De redactie adstrueert die meening terecht door een verwijzing naar het oordeel der Regeering, die de bepaling van art. 2 eigenlijk overbodig achtte en haar beteekenis vooral ziet in de restrictie aan het slot en voorts met het feit, dat het W.M.S.R., geheel geënt is op het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht. ²⁾

De redactie had ook nog kunnen verwijzen naar de slotbepaling (art. 162) W.M.S.R., welke zelfs toepassing van de Nederlandsche wetgeving beveelt, wanneer het W.M.S.R. rechtsmacht opdraagt aan een rechter in de koloniën of bezittingen in andere werelddeelen, hetgeen hier zegen wil aan een *kolonialen* rechter.

Om meer dan een reden echter achten wij bepaald onjuist het beroep der redactie op den algemeen in litteratuur en jurisprudentie aanvaardde regel: „Voor de strafwet gelden de koloniën als buitenland”. ³⁾

Eerstens zou als noodzakelijke consequentie uit dezen regel voortvloeien, dat dan ook voor de strafwet de verhouding Nederland-koloniën niet een staatsrechtelijke, doch een volkenrechtelijke is, welke opvatting de redactie zelve zooals wij zagen ten sterkste betwist.

Ten tweede verwijst de redactie voor het bewijs van dien regel naar Van Hamel—Van Dijk, blz. 141 en Noyon, art. 2, aantekening 6. Leest men de betreffende bewijsplaatsen dan blijkt dat de schrijvers, bij de werkingssfeer der strafwet het in art. 2 gehuldigde

¹⁾ T.a.p. blz. 210.

²⁾ T.a.p. blz. 212/213.

³⁾ T.a.p. blz. 212.

territorialiteitsprincipe besprekende, terzake van de in art. 2 gezegde woorden „het Rijk in Europa” slechts opmerken, dat de koloniën als buitenland worden aangemerkt. Deze opmerkingen zijn natuurlijk volkomen juist, mits men er slechts onder verstaat, dat wat het territorium betreft en dus in aardrijkskundigen zin en dan alleen nog maar ten aanzien van de werkingssfeer der strafwet, de koloniën met het buitenland zijn gelijk gesteld. Betreffende de rechtsverhoudingen van de bewoners der verschillende begrensde gebieden en betreffende den inhoud der op die verschillende gebieden geldende strafrechtsordeningen praejudicieeren de woorden „het Rijk in Europa” echter niet.

Een en ander blijkt uit:

- a. Art. 2 S.R. zelf, krachtens hetwelk een bewoner der koloniën, die zich op Nederlandsch territorium aan een Nederlandsch strafbaar feit schuldig maakt onder de Nederlandsche strafwet valt;
- b. Art. 5 S.R., krachtens hetwelk een Nederlander, die zich *buiten* het Rijk in Europa aan een Nederlandsch misdrijf schuldig maakt onder de Nederlandsche strafwet kan vallen. Uit dit artikel volgt toch wel duidelijk, dat met de woorden „buiten het Rijk in Europa” bedoeld wordt op het territorium in geographischen zin en geenszins ook maar iets gepraejudicieerd wordt betreffende den inhoud van de op dat territorium geldende strafrechtsordeningen. Niemand zal echter bezwaar hebben tegen den uit dit artikel voortvloeienden regel: „Ten aanzien van den Nederlander gelden voor de strafwet de koloniën soms als Nederland”.
- c. Art. 4¹ W.M.S.R., krachtens hetwelk een tot de Nederlandsche krijgsmacht behoorend militair, die zich *buiten* het Rijk in Europa aan eenig strafbaar feit schuldig maakt onder de Nederlandsche strafwet valt. Niemand zal weder bezwaar hebben tegen den regel, dat ten aanzien van een militair voor de strafwet de koloniën steeds als Nederland gelden, doch dan weder wat betreft de territoriale werkingssfeer der strafwet en dus in aardrijkskundigen zin.
- d. Ten vierde, zij gewezen op art. 96² W.M.S.R., waarin voorkomt de uitdrukking naar of van een plaats *buiten het Rijk in Europa* tegenover art. 99⁵ W.M.S.R. alwaar wij de uitdrukking „in het buitenland” aantreffen. Uit niets blijkt, dat wij in art. 96² te doen hebben met een uitzondering op den regel: „Voor de strafwet gelden de koloniën als buitenland”. Integendeel juist om ten aanzien van den *inhoud* der strafwet de koloniën met het buitenland te doen samenvallen gebruikte men hier de uitdrukking „buiten het Rijk in Europa”. Had men in art. 96² het woord „buitenland” gebruikt dan had de *inhoud* van het artikel voor de koloniën geen zin gehad.
- e. De werkingssfeer der Nederlandsche strafwet zou ten aanzien van den militair geen haar zijn veranderd ook al was in artikel

2 W.M.S.R. bepaald, dat op de justitiabelen mede het koloniale strafrecht toepasselijk was.

Art. 2 W.M.S.R. bepaalt dus geheel buiten art. 2 S.R. om, dat op den militair de Nederlandsche strafwet toepasselijk is.

Keeren wij thans weder tot hoogergenoemde vraag terug.

De redactie komt tot de conclusie, dat voor dien militair de koloniale strafwet geldt; immers volgens art. 2 van de koloniale wetboeken van strafrecht, zijn die strafwetten toepasselijk op ieder, die zich binnen de koloniën aan enig koloniaal strafbaar feit schuldig maakt. Practische beteekenis heeft die gelding intusschen niet, omdat er geen rechter is, die die koloniale strafwet kan toepassen; aan de koloniale *strafrechtspraak* is die militair niet onderworpen en de zee krijgsraad aan wiens rechtsmacht hij wel is onderworpen, kan het Indische strafrecht niet toepassen. ¹⁾

Waarom de redactie den militair niet aan de koloniale rechtspraak onderworpen acht, wordt zeer uitvoerig vermeld. Voor de oude wetgeving verwijst de redactie naar het door den Advocaat-Fiscaal Pols in 1875 terzake uitgebracht uitvoerig en doorwrocht advies in Militaire Jurisprudentie II blz. 103—119.

Het is een algemeen bekend feit, dat onder de vigueur der oude Crimineele wetboeken van 1814 de rechtsmacht van den militairen rechter wettelijk niet was geregeld. Wel werd in de eerste titels van de beide Crimineele wetboeken bepaald op welke personen de militaire strafwetgeving van toepassing was, maar een opdracht, dat ook de militaire rechter en geen ander de militairen zou be-rechten, hield dit niet in. Men *nam* evenwel *aan*, dat die toepasselijkverklaring mede een toekenning van jurisdictie in zich bevatte. Vandaar, dat toen in 1874 de Indische rechter zich bevoegd had verklaard ten aanzien van een marine-schepeling, die in Ned.-Indië een diefstal had gepleegd, Pols in zijn uitvoerig en doorwrocht advies slechts op *bestaande practijk* een beroep kon doen om te be-toogen, dat niet de Indische strafrechter doch de Nederlandsche militaire strafrechter terzake bevoegd was. Dat dit deel van het advies de zwakke stee vormt tegenover de opvatting van den Direc-teur van Justitie in Ned.-Indië, die de bevoegdheid van den Land-raad staande hield, zal een ieder bij de lezing van het advies duide-lijk zijn. Immers tegenover de op geen wet berustende *praktijk* ston-den de duidelijke Indische *strafwetbepalingen*. Niettemin zege-vierde de *praktijk*.

Toen de crimineele wetboeken werden afgeschaft rees de nood-zakelijkheid om, nu, de weliswaar gebrekkige, grondslag aan de practijk ontviel, de rechtsmacht van den militairen rechter (opnieuw) te regelen. Dit geschiedde in Titel VIII van de Invoeringswet Mil. Straf- en Tucht recht. Het centrale punt terzake is art. 76 volvens hetwelk de militair wegens het begaan van een strafbaar feit alleen voor den militairen rechter kan terechtstaan. Wel bepaalt art. 2 van

¹⁾ T.a.p. blz. 213.

de R.O. van Ned. Indië, dat de toepassing van alle soort wettig bepaalde straffen bij uitsluiting is opgedragen aan de rechterlijke macht in Ned.-Indië, maar dit artikel is terzake niet geldig. Immers de wederzijdsche verhouding van Nederland en Ned.-Indië is niet een volkenrechtelijke, doch een staatsrechtelijke en als z.d. is Ned.-Indië uiteraard onderworpen aan de Nederlandsche wetten en zijn deze ook aldaar bindend, tenzij voor zoover de wet zelve haar gebied tot het Rijk in Europa beperkt of uitdrukkelijk Nederlandsch-Indië uitsluit. Het een noch het ander is het geval. Integendeel de Invoeringswet werd evenals het W.M.S.R. in Ned.-Indië bekendgemaakt (zie Ind. Staatsblad no. 736 vlg. van 1922).¹⁾ Art. 76 der Invoeringswet derogeert dus het evengenoemde art. 2 van het K.B. vastgestelde Regl., R.O. in Ned.-Indië.

Terecht verwerpt de redactie dan ook op blz. 213 noot 4 de door Mr. Brunner op blz. 62 van deel XL T.v.S. verkondigde meening, dat de quaestie wordt beheerscht door het feit, dat de lagere wetgever, die het Indische Wetb. v. S.R. vaststelde niet kan derogeeeren aan het W.M.S.R. „Ware deze meening juist” — aldus de redactie — „dan zou ook de Indische strafwet niet toepasselijk zijn b.v. op den Nederlander, die in Indië een dubbel huwelijk aangaat (art. 279 Ind. W.v.S.R.) omdat dit feit ook onder het Ned. W.v.S.R. valt (art. 237 jo. art. 5).”

Ik acht de stelling van Brunner, dat het Ind. W.v.S. niet derogeeert de Ned. strafwet op zich zelve volkomen juist. Toch is het niet waar, dat deze stelling als consequentie zou medebrengen, dat de Ned. strafwet toepasselijk zou zijn op den Nederlander die in Indië bigamie pleegt. Dit komt omdat m.i. de meening van Brunner op zichzelf wel juist is, doch voor de onderhavige quaestie niet zonder meer relevant. Het volgende ter verduidelijking. De berechting van een door een militair der zeemacht in Indië gepleegde bigamie wordt beheerscht door de volgende artikelen:

- 1e. Art. 76 Invoeringswet, dat de militaire rechter ter berechting van den militair deswege competent verklaart;
- 2e. Art. 2 W.M.S.R., bepalende, dat de militaire rechter op dien militair de Ned. strafwet moet toepassen;
- 3e. Art. 4 W.M.S.R., bepalende dat de Ned. strafwet op dit feit toepasselijk is.

Art. 2 W.M.S.R. jo. art. 76 Inv.wet bepaalt, *dat* op den *militair* het Ned. Strafrecht *moet worden* toegepast, terwijl art. 4 W.M. S.R. bepaalt, *dat* ten aanzien van dien militair die Ned. strafwet op het in N.I. gepleegde *feit* toepasselijk is.

Reeds art. 2 der Ind. R.O., krachtens hetwelk de Ind. strafrechter zich de berechting zou kunnen aantrekken, wordt gederogeed door art. 76 Inv.wet.

¹⁾ De Invoeringswet is in Indië „afgekondigd”, niet „bekend gemaakt”. Zie Indisch Staatsblad 1921, No. 574. Voor Suriname Gouvernementsblad 1922, No. 68; voor Curaçao Publicatieblad 1921, No. 60. Red. M.R.T.

Geheel anders is de casus-positie voor den niet onder de militaire jurisdictie vallenden Nederlander, die in Indië bigamie pleegt. Dat deze persoon als z.d. steeds aan de jurisdictie van den Ned. strafrechter is onderworpen is nergens bepaald. Wel bepaalt art. 2 R.O., dat aan den Ned. strafrechter is opgedragen de toepassing van alle wettig bepaalde straffen. Deze wettig bepaalde straffen vinden wij in de Ned. strafwet. De artikelen 2—8 S.R. regelen de voorwaarden, waaronder die Ned. strafwet op begane strafbare *feiten* van toepassing is.

Eveneens bepalen artikel 2 Ind. R. O. en de artt. 2—8 Ind. S.R. onderscheidenlijk, dat de Ind. strafrechter de Ind. strafwet mag toepassen en onder welke voorwaarden die Ind. strafwet op het gepleegde *feit* toepasselijk is, doch al evenmin als voor het Ned. strafrecht is bepaald welke *personen* in hun qualiteit van Nederlander per se aan de rechtsmacht van den Ind. rechter zijn onderworpen. Het Ned. en het Ind. strafrecht noemen niet zooals het militaire strafrecht de *personen*, die als z.d. aan de jurisdictie zijn onderworpen. Voor den burger-strafrechter is zulk slechts af te leiden uit de relatieve competentie-regeling.

Wordt de delinquent in Ned.-Indië gearresteerd dan komen de artt. 2, 3 en 4 van het Ned. Wetb. van S.V. niet in aanmerking. Er blijft dan nog over art. 5 S.V. Dit art. heeft het oog op het geval, dat een Nederlander buitenslands een misdrijf heeft gepleegd en vóór de berechting naar Nederland is gevlucht. Daar de uitleveringswet de uitlevering van nationalen verbiedt, is uitlevering niet mogelijk, doch het recht gedooft niet, dat er geen rechter zou zijn aan te wijzen om den man te berechten. Vandaar, dat art. 5 de rechtbank te Amsterdam als z.d. bevoegd verklaart. Dit geval is hier niet aanwezig, daar de dader zich nog in Indië bevindt en aldaar in art. 2 Ind. S.V. den rechter, binnen wies ressort de bigamie is gepleegd, vindt aangewezen om dat feit te berechten. Er bestaat dus geen concurrentie van wettelijke voorschriften en zoo valt er dus niets te derogeeren. Deze redeneering geldt niet alleen voor bigamie maar ook voor alle misdrijven bedoeld in art. 5² S.R.

Hoe echter wanneer in Indië een specifiek Ind. strafbaar feit wordt gepleegd? Voor de niet aan de militaire jurisdictie onderworpen persoon is dat geen quaestie. Waar er niet een Ned. strafbaar feit begaan is, is de Ned. strafwet niet en alleen de Indische strafwet toepasselijk en die toepassing is opgedragen aan den Ind. strafrechter tout court.

Is de dader militair dan schijnt de zaak minder logisch, ja onlogisch te zijn geregeld, maar meer dan schijn is dat niet.

De redactie kwam zooals wij zagen tot de conclusie — de trouwens in litteratuur en jurisrudentie algemeen getrokken conclusie — dat voor dien militair de koloniale strafwet geldt, doch zulks geen practische beteekenis heeft, omdat er geen rechter is, die de Ind. strafwet in dit geval kan toepassen.

Wij gaan mede met de hierboven uiteengezette meening, dat in-gevolge art. 2 Ind. S.R. de Ind. strafwet geldt. Dat dit van geen practisch nut is geven wij minder grif toe. Zeker is, dat de zee-krijgsraad dat Ind. strafrecht niet kan toepassen. Maar wij ont-kennen, dat de militair aan de rechtsmacht van den krijgsraad en niet aan die van den Ind. rechter zou zijn onderworpen. Wel is waar billijken wij het hierboven gevolgde betoog, dat art. 76 Inv. wet art. 2 Ind. R.O. derogeert, doch wij voegen daaraan direct de restrictie toe „indien er iets te derogeeren valt”.

„De militaire rechter neemt kennis van de strafbare feiten be-gaan door militairen, behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt”. Aldus de bepaling van art. 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht. Het behoeft geen betoog, dat met de uit-drukking „strafbare feiten” in dat artikel niets anders is bedoeld dan de in de *Nederlandsche* strafwet omschreven strafbare feiten. Immers art. 2 W.M.S.R. bepaalt uitdrukkelijk, dat met de in dat artikel bedoelde strafbare feiten zijn bedoeld de in de *Nederland-sche* strafwet omschreven strafbare feiten. Dat is zoo vanzelf-sprekend, dat de wetgever het eigenlijk onnoodig achtte om het nog te stipuleeren. Het is slechts een aanloopje op het slot van het artikel. Volgens art. 114 der Invoeringswet hebben de zoowel in die wet als in het W.M.S.R. voorkomende uitdrukkingen in beide wet-ten dezelfde beteekenis. Wij moeten artikel 76 mitsdien aldus lezen: „De militaire rechter neemt kennis van de in de *Nederlandsche* strafwet omschreven strafbare feiten begaan door militairen, be-houdens de uitzonderingen bij de wet gemaakt”. Is er dus sprake van een door een militair in Indië begaan in de Nederlandsche strafwet omschreven strafbaar feit dan derogeert art. 76 Inv.wet art. 2 Ned. Ind. R.O. Is er echter sprake van een door een militair der zeemacht in Ned. Indië begaan, niet in de Ned. strafwet doch wel in de Ind. strafwet omschreven strafbaar feit, dan behoudt art. 2 Ind. R.O. zijn volle werking, daar er *geen* concurrentie bestaat met art. 76 Inv.wet, immers dit artikel betreffende de bevoegdheid van den militairen rechter ten aanzien van door mili-tairen gepleegde, niet in de Ned. Strafwet omschreven feiten niets bepaalt. De militair is dus in casu niet een aan de militaire rechts-macht onderworpen persoon en mitsdien geldt art. 2 W.M.S.R. niet, zoodat het Nederlandsche gemeene recht niet op den man toepasse-lijk is, doch de Ind. rechter en het Ind. recht vat op hem krijgen.

Wij achten dus als geldend recht de gedachte waarvan de redactie M.R.T. gewaagt in haar op blz. 534 vlg. van deel XXVIII M.R.T. voorkomend artikel eveneens getiteld: „Een oud probleem van inter-regionaal recht”. De redactie heeft op deze gedachte, afgescheiden van de minder fraaie en onjuiste bewoordingen, waarin zij ge-formuleerd werd, niet weinige en inderdaad ook wel terzake die-nende aanmerkingen, maar hoe gegrond de bezwaren ook mogen zijn, wij juichen een regeling, waarbij de delinquent door den Indischen strafrechter gestraft wordt meer toe, dan die, waarbij

de delinquent door den militairen rechter wordt vrijgesproken, wanneer iedereen het er over eens is, dat hij straf heeft verdiend. Bovendien achten wij, dat er maar heel weinig gevallen zijn, dat een militair in Indië zich aan een strafbaar feit schuldig maakt, dat niet in de Ned. doch wel in de Ind. strafwet is strafbaar gesteld, daar, naar het ons voorkomt bijna alle die z.g. specifiek Indische strafbare feiten specifiek Nederlandsche strafbare feiten zijn, althans onder de Nederlandsche strafwet zijn te subsumeeren. Alleen b.v. met het z.g. haatzaai-artikel is dit niet het geval, maar gelukkig een weinig frequent geval.

Wij willen deze meening in een kritiek op de bestaande jurisprudentie terzake uitwerken.

Onder de oude wetgeving was het vaste jurisprudentie, dat z.g. specifiek Indische misdrijven door de zeekrijgsraden werden berecht. Zoo werd bij wederspanningheid geregeld aangenomen, dat onder het begrip ambtenaar van art. 180 S.R. ook moest worden begrepen de koloniale ambtenaar. Terecht noemt de redactie M.R.T. deze uitbreiding een zeer gewenschte „doch waarvan de juistheid, euphemistisch gezegd, toch hoogst twijfelachtig mag worden genoemd”. De quaestie kwam eerst uitvoerig aan de orde toen in 1908 de zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. „Gelderland” tegen het verweer van den als raadsman fungeerenden Officier van Administratie P. A. Kempen besliste, dat onder ambtenaar van art. 180 S.R. ook valt de Curaçaosche ambtenaar¹⁾. Mr. Rubenkoning wijdde aan 's krijgsraads vonnis zeer belangrijke beschouwingen en aanvaardde de uitspraak als juist²⁾. Naar de meening der redactie M.R.T. echter is, waar in het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht gesproken wordt van ambtenaar alleen bedoeld de moederlandsche functionaris, zoodat zoowel de buitenlandsche als de koloniale er buiten vallen³⁾.

Uit formeel standpunt redeneerende gelooven ook wij, dat de Nederlandsche wetgever indertijd in het Nederlandsche wetboek van Strafrecht met ambtenaar alleen *bedoeld* heeft de moederlandsche functionaris. Men denke er aan, dat de wetgever in zijn formeel wetsvoorschrift niet een stuk natuurrecht heeft blootgelegd, dat te allen tijde en te aller plaatse van kracht is en eeuwig en onveranderlijk geldt. Deze voorstelling wordt al sinds lang als belachelijk verworpen. Toch volgt m.i. geen andere opvatting hij, die bij de uitlegging en de toepassing van de wet in hoofdzaak gewicht legt op hetgeen bij haar totstandkoming is gezegd of geschreven en aldus aan den inhoud van dat gesproken of geschreven woord een eeuwige en onveranderlijke gelding toekent. Al moge de spreker of schrijver nog zoo vindingrijk zijn geweest in het bedenken van de gevallen, die naar zijn meening door het wetsvoorschrift geregeld worden, het was hem niet beschoren *alle* ge-

¹⁾ M.R.T. V blz. 256 vlg.

²⁾ M.R.T. V blz. 168 vlg.

³⁾ M.R.T. XXVI blz. 214.

vallen te voorzien en *alle* geschillen bij voorbaat af te snijden. De werkzaamheid van den wetgever voert hem niet verder dan tot den drempel van het tegenwoordige d.i. het moment van de totstandkoming der wet, doch nooit tot in de verdere toekomst. Die toekomst is overgelaten aan de rechters, die t.z.t. die niet voorziene gevallen en die niet bij voorbaat afgesneden geschillen zullen hebben te beslissen. Verstaat de rechter zijn taak als jurist goed, dan zal hij niet aan een vroeger gesproken woord of een vroeger geschreven zin blijven hangen, doch hij zal in ieder wetsvoorschrift gaan zoeken naar het daarin verborgen *materieele* rechtscriterium d.i. de vergelding. Dit materieele criterium — niet het formeele rechtvoorschrift als z.d. — is eeuwig en onveranderlijk. De rechter echter zal het in dat rechtvoorschrift verborgen criterium aan tijd en plaats hebben aan te passen en al blijft er van het formeele wetsvoorschrift geen woord meer heel, toch achten wij de uitkomst van hem, die door z.d. uitlegging en toepassing de vergelding handhaaft meer in overeenstemming met het „suum cuique tribuere” dan deze, waarbij de rechter zegt: „Hetgeen gij gedaan hebt is zeer zeker onrecht en strafbaar en funest voor de samenleving, maar volgens de bedoeling van den wetgever is het dat formeel niet en „In Naam der Koningin” spreek ik U vrij. Ga heen en zondig niet weer”. Het moderne rechtsbewustzijn is bij lange na niet formeel genoeg aangelegd om dergelijk onrecht als recht te aanvaarden.

De *wetgever* van 1881 heeft dan in art. 180 S.R. het verzet tegen den Nederlandschen ambtenaar strafbaar *willen* stellen al dan niet bevroedende, dat een Nederlandsch rechter wel eens voor het feit zou komen te staan, dat hij het geval kreeg te berechten, dat de delinquent verzet tegen een koloniaal ambtenaar had gepleegd. De krijgsraad aan boord van Hr. Ms. „Gelderland” bevond zich in 1908 inderdaad in dat onaangename parket, des te onaangener, daar de practijk aannam, dat de koloniale rechter terzake niet competent was. De krijgsraad deed wat des rechters was. Hij vond 's daders feit *materieel* wederrechtelijk en maakte er zich niet druk over of de wetgever met het woord ambtenaar in art. 180 nu alleen den Nederlandschen of mede den kolonialen ambtenaar had bedoeld, doch vond, dat waar art. 180 zoowel formeel als materieel in den ambtenaar niet den *persoon* van den ambtenaar, doch het door hem vertegenwoordigd *staatsgezag* beschermde, tegen dat staatsgezag als z.d., voor de handhaving van welk staatsgezag ieder krijgsraadslid individueel zijn leven veil moest hebben en voor de handhaving waarvan Hr. Ms. „Gelderland” zich n.b. in de West-Indische wateren bevond, verzet was gepleegd. Welnu de krijgsraad handhaafde dat gezag, ook al werd het vertegenwoordigd door een koloniaal ambtenaar, door den pleger van dat verzet krachtens art. 180 S.R. te straffen. Men kan dat noemen een voorbeeld van voor het strafrecht verboden moderne praetuur of een voorbeeld van voor het strafrecht verboden teleologische wetsinterpretatie, hoofdzaak is, dat de krijgsraad het contact met het

werkelijk rechtsleven niet uit het oog verloor en zich niet met een verzameling van notities, geput uit de stukken betreffende de geschiedenis der totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht, alsmede door daaruit voortspruitende, schijnbare consequenties tot conclusies liet verleiden om leege, elke reële rechtskern missende, formules te produceeren.

Prof. Taverne zegt in zijn — helaas niet in den handel verkrijgbaar — voor de Vereeniging tot het bevorderen van de Beoefening der Wetenschap onder de Katholieken in Nederland geschreven praeadvies „Over de Grondslagen van het Strafrecht” op blz. 13, dat naar zijn overtuiging een materieel, buitenwettelijk wederrechtelijkheidsbegrip bij de totstandkoming van ’s rechters oordeel een gewichtige rol speelt al valt dit heel moeilijk te bewijzen. En op blz. 24 lezen wij: „Maar bij het eigenlijke strafbare onrecht, het door ieder ethisch normaal ontwikkeld mensch als onrecht gevoelde, daar ligt het onrecht voor den wetgever . . . en voor den *rechter* ¹⁾ aangegeven. Wat de rechter betreft is hier een wel niet controleerbare, doch niettemin zeer werkzame factor van invloed op zijn in het kleed der uitlegging gehulde uitspraken. Dat is de groote betekenis van het zelfstandig, materieel, buitenwettelijk wederrechtelijkheidsbegrip”.

Wij zouden willen vragen: „Is dat door den rechter gehanteerde materiele wederrechtelijkheidsbegrip wel buitenwettelijk?” Heeft niet de wetgever dit begrip als het principe der vergelding aan elk formeel, abstract wetsvoorschrift ten grondslag gelegd en is het niet de taak van den rechter om dat beginsel te concretiseeren d.w.z. aan te passen aan plaats en tijd?” Wij mogen die vragen bezien aan de hand der bespreking van die arresten van den H.R., waarin het materiele wederrechtelijkheidsbegrip zich manifesteert.

Wij beginnen dan met het bekende electriciteits-arrest.

Heeft de H.R. art. 310 S.R. toepassende op diefstal van elektrische kracht, buitenwettelijk recht toegepast door onder het begrip „goed” de niet-stoffelijke elektrische energie te brengen, dus door onder het wettelijk begrip goed ook iets onstoffelijks te verstaan? Of anders gezegd: „Is de rechter als wetgever opgetreden door naast artikel 310 ook strafbaar te stellen de niet onder art. 310 vallende diefstal van electriciteit, omdat de H.R. deze formeel niet strafbaar gestelde diefstal wel materieel onrechtmatig en dus strafbaar achtte?”

Of heeft de H.R. een omgekeerden weg gevolgd. Heeft hij eerst aangetoond, dat elektrische energie in het sociale leven dezelfde functies vervult als stoffelijke goederen, daar ze evenals stoffelijke goederen te meten is, zelfs bij de maat wordt verkocht en geleverd, dus dezelfde functies als andere voor eigendom vatbare zaken heeft en aan een ander kan toebehooren. Welnu dan is elektrische energie een aan iemand toebehoorend goed, dat weggenomen kan worden.

¹⁾ Wij cursiveeren.

Straft men diefstal van elektrische kracht, dan breidt men niet het wettelijk begrip goed op niet stoffelijke zaken uit, maar men subsumeert de door den rechter als stoffelijk goed erkende energie onder het wettelijk begrip van art. 310.

De eerste wijze van interpretatie wordt door de aanhangers van de vrije wetsinterpretatie voorgestaan en toegejuicht, doch door de eerlijke legalisten afgekeurd en verworpen. De tweede wijze van interpretatie wordt door de vrije rechtsmensen als een verstopertje spelen met de waarheid en een knieval voor het positivisme uitgekreten, terwijl de eerlijke legalisten haar schoorvoetend als juist erkennen. Het resultaat der beide methoden is echter, dat de rechter het materiele wederrechtelijkheidsbegrip hanteert, in het eerste geval buiten de wet om, in het tweede geval getrouw aan de wet.

Het verschil in inzicht betreffende de juistheid der methoden berust naar het voorkomt op een verschil in inzicht betreffende de vraag „wat *des wetgevers* taak behoort te zijn”, of in laatste instantie betreffende de vraag van de herkomst der normen.

Ontstaat de wet doordat de wetgever in de wereld der ervaring de rechtstoestanden en rechtsverhoudingen van geval tot geval heeft beleefd en heeft hij het causale verband dier rechtsverschijnselen langs den weg der inductie tot een formeelen wetsregel geabstraheerd. Of heeft de wetgever in het formeele, abstracte wetsvoorschrift een algemeen rechtsbeginsel als hypothese neergelegd en zullen nu in de toekomst in de wereld der ervaringen langs deductieven weg de rechtstoestanden en rechtsverhoudingen aan dat criterium worden getoetst. Het diepste wezensverschil der beide opvattingen ligt derhalve in de methode. Gene — de inductieve — is de historische, deze — de deductieve — is de philosophische. Gene interpreteert uit het wetsvoorschrift niet meer dan den stand der ervaring en der cultuur, die de wetgever er in heeft neergelegd en acht alles daarbuiten „in strijd met den wil des wetgevers”. Deze interpreteert de wet z.d., dat de door de ervaring als nieuw erkende rechtsverschijnselen aan het door den wetgever in het formeele, abstracte wetsvoorschrift neergelegde rechtscriterium moeten worden getoetst, volgt de z.g. teleologische wetsinterpretatie.

Ieder der beide richtingen heeft zijn aanhangers. Ieder der beide richtingen heeft zijn voortreffelijkheden en bezwaren.

Het mooie der eerste richting is, dat zij een vaste zekere basis schept, een centraal historisch punt — het tijdstip der totstandkoming der wet — op welk tijdstip een zekere hoeveelheid reëel beleefde objectieve rechtservaring in de wet is neergelegd. Wezen en doel van dat brok recht kan steeds met zekerheid worden teruggevonden, waardoor de rechtszekerheid wordt gediend. Haar bezwaar is, dat het in de wet neergelegde brok recht niet méér bevat dan een voorbijgegaan stuk cultuur, daar de wetgever slechts kan ervaren en beleven het verleden en het tegenwoordige, doch diens kennis en ervaring nooit buiten den drempel van het tegenwoordige

alzoo in de toekomst reikt. Het rechtsleven staat echter niet stil, doch is in voortdurende ontwikkeling. Dit nieuw gevormde recht wordt door de oude wet niet beheerscht, valt er buiten. Vandaar dat de historische interpretator dat nieuwe niet onder de wet kan subsumeeren. Hij blijft met zijn interpretatie hopeloos bij het nieuwe rechtsleven ten achter. Hij verliest door zijn *conservatieve* methode alle contact met het werkelijk bestaande rechtsleven, vooral bij de tegenwoordige snelle ontwikkeling der techniek, die hem van oogenblik tot oogenblik voor nieuwe rechtstoestanden en nieuwe rechtsverhoudingen stelt. Zijn wetsbegrip kan die rechtsverschijnselen niet meer benaderen. Tracht hij het toch te doen en simuleert hij, dat de wetgever — zooals hij zich die voorstelt — toch een helderzienden blik in die verre toekomst heeft gehad, dan kan hij dat slechts doen met een kunstmatige begripsconstructie. Hij gaat niet interpreteren, doch construeeren. Uit het oude, conservatieve wetsbegrip leidt hij in verbinding met andere begrippen logische, leemtelooze (soms ook niet leemtelooze) rechtsregels af en komt ten slotte tot uitspraken, die met het sociale doel van het recht, ja met het meest elementaire rechtsgevoel in flagrante tegenspraak komen. De begripsfanatist trekt zich daarvan echter niets aan. Immers „*summum jus saepe summa injuria*” en „*fiat justitia pereat mundus*”. Met een beroep op den „wil van den wetgever” wordt het meest grove onrecht uitgesproken.

Het mooie van de tweede richting is, dat zij in de wet niet een brok historisch geworden rechtsleven ziet, doch slechts een rechtsbeginsel in de wet verankerd ziet. De wetsinterpretator moet dat beginsel practisch en doelmatig uitleggen. Sociale toestanden moet hij aan geest en strekking van dat beginsel weten aan te passen. Zijn taak is niet alleen om te beoordeelen of het rechtsvoorschrift *nog* past op het sociale rechtsleven, maar mede of dat rechtsleven *reeds* aan strekking en geest van dat in het rechtsvoorschrift verankerde beginsel kan worden aangepast. Zijn *radicale* methode past het rechtsleven aan de wet aan, waardoor de rechtslenigheid wordt gediend. Dit laatste is niet hoog genoeg aan te slaan in een tijd van zich snel ontwikkelende techniek.

Het bezwaar der methode ligt in haar radicalisme. Zij vertoont daardoor dikwijls een revolutionnaire tendenz, een gevaar voor de rechtszekerheid. Aan elk beginsel — ook aan het rechtsbeginsel — kleeft iets onzegers, iets tastends, iets chaotisch. Achter elk beginsel staan menschen met bepaalde, doch verschillende levensbeschouwingen. Het beginsel is iets abstracts, waarop de wet der causaliteit geen vat heeft. Bij de beoordeeling der vraag of de feitelijke toestand reeds aan het rechtsbeginsel beantwoordt speelt de levensbeschouwing van den beoordeelaar een gewichtige rol. Hij moet beoordeelen als normaal ethisch mensch. Wat is normaal ethisch? Heeft 's menschen wereldbeschouwing op dat ethische geen invloed? Bovendien zijn rechtsnormen en de normen der moraal dikwijls dicht aan elkaar verwant. Waarheid bevat het woord van

Jellineck: „Het recht is het ethisch minimum”¹⁾). Alweer gevaar, dat men onder recht gaat brengen datgene wat onder de moraal thuishoort. Voor den jurist biedt diens opleiding en diens practijk tegen die gevaren een wapen en in de jurisprudentie kunnen vele gevaren worden gekeerd door de collegiale rechtspraak, waaraan mannen van verschillende levensbeschouwing deelnemen. Bovendien toont de H.R. zich afkeerig van een al te groot radicalisme. De gevallen, waarin de H.R. z.g. omzwaait zijn vooral wat de strafrechtspraak betreft niet veelvuldig, en dan meestal nog als het betreft een frequent geval, dat door theorie en practijk diep is gepeild.

Tot voor kort was de rechtspraak van den H.R. in strafzaken onbetwist een historische en werd steeds gezocht naar den „wil van den wetgever” in conservatieven zin. In de laatste decennia is daarin een kentering gekomen en blijkt de H.R. ook in strafzaken niet afkeerig van een teleologische wetsinterpretatie. Wij verwijzen behalve naar het electriciteitsarrest ook naar zijn arrest van 21 October 1918 W. 10333.

Na de inwerkingtreding van de Oorlogswinstbelastingwet 1916 ontwikkelde zich een practijk, dat sommige accountants zich voor hun principaal belastten met het invullen der belastingopgaven en het geven van inlichtingen volgens een wijze, waarop men het best de bepalingen der wet trachtte te ontduiken. Bij de berechting van een tegen een z.d. accountant ingestelde strafactie besliste het Hof te Amsterdam bij arrest van 2 Mei 1918 W. 10255 „Onder dengeen, die in artikel 82 der Oorlogswinstbelastingwet 1916 voor de daar genoemde handelingen strafrechtelijk aansprakelijk is, kan alleen worden verstaan, hij die tot het verrichten van die handeling verplicht is”. De H.R. besliste evenwel in cassatie bij hooger genoemd arrest: „Art. 82 der Oorlogswinstbelastingwet 1916 bevat niet de strafrechtelijke sanctie op een in de wet gesteld gebod, doch houdt in een zelfstandig verbod om, om inlichtingen gevraagd, opzettelijk den Inspecteur, de Commissie van aanslag of den Raad van Beroep onjuiste inlichtingen te geven”. De H.R. vond hetgeen de accountant voor den belastingplichtige gedaan had even onrechtmatig als datgene waarvoor tegen den belastingplichtige in de wet straf werd bedreigd.

In genoemde arresten van den H.R. openbaart het materieele wederrechtelijkheidsbegrip zich in positieven zin.

In de arresten van den H.R. van 1 Maart 1915, N.J. 1915 resp. blz. 663 en blz. 665 openbaart het materieele wederrechtelijkheidsbeginsel zich in negatieven zin.

Nog steeds bepaalt de Begrafeniswet van 1869 in het eerste lid van art. 1: Elk overleden persoon en doodgeboren kind wordt in een gesloten kist begraven op een begraafplaats, overeenkomstig deze

¹⁾ Waarheid in dien zin, dat er verband is tusschen recht en ethiek, geen identiteit.

wet aangelegd of volgens de overgangsbepalingen dezer wet toegelaten. En nog steeds stelt art. 41 dier wet ondanks de omstandigheid, dat lijkverbranding zeer en vogue is, straf op overtreding van art. 1, eerste lid. Eerstgenoemd arrest betreft een strafactie ingesteld tegen iemand, die als schoonzoon en executeur-testamentair van zijn schoonvader het lijk van dien schoonvader niet overeenkomstig de wet had doen begraven, doch te Velsen ter verbranding had achtergelaten, na opdracht gegeven te hebben dat lijk aldaar te verbranden. De H.R. overwoog terzake, dat art. 1, eerste lid voor alles bepaalt, dat elk lijk moet worden begraven, doch dat de wetgever heeft verzuimd den persoon aan te wijzen, die met de zorg van het begraven wordt belast, zoodat wegens niet nakoming van het voorschrift niemand strafrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld. In eerstgenoemd arrest, waarin het gaat om den persoon, die het lijk had verbrand, zegt het H.R. zelf, dat de wetgever van 1869 de mode der lijkverbranding heeft voorvoeld en zich op het standpunt heeft gesteld, dat lijkverbranding niet zou zijn geoorloofd. Evenwel die bedoeling heeft in de wet geen uitdrukking gevonden; immers een uitdrukkelijk verbod van het verbranden wordt daarin niet aangetroffen.

De H.R. kan dus anders dan in het accountantsarrest in deze geen dader vinden ondanks dat art. 1, tweede lid duidelijk aanwijst, wie met de zorg van het begraven zijner verwanten is belast. De H.R. opereert voor deze „trouvaille” nog met den „wil van den wetgever” van 1869, doch na lezing der arresten blijkt duidelijk, dat de H.R. het verbranden van lijken materieel niet wederrechtelijk vindt.

Voor wat de algemeene leerstukken van strafrecht betreft zij verwezen naar de veranderde jurisprudentie van den H.R. ten aanzien van art. 55 S.R. Hier heeft de H.R. niet buiten den wetgever om art. 55 afgeschaffd, doch de H.R. kan geen gevallen meer vinden, die onder art. 55 zijn te brengen. Prof. Taverne wijst er in het N.J.B. 1933 blz. 257 op, dat de consequenties van de oude jurisprudentie betreffende art. 55 S.R. deze zijn: „dat het rijden met een wagen met runderen op een bepaalden tijd en bepaalde plaats slechts tot toepassing van één strafbepaling kan leiden, welke omstandigheden daar ook bijkomen. Of men daarbij nu een kind heeft overreden, een mensch opzettelijk heeft gedood, veldwachters met doodslag heeft bedreigd, op verboden wijze runderen heeft vervoerd of wat dan ook. Had de verdachte dus het geluk een onherroepelijke veroordeeling terzake van het lichtste bij die gelegenheid gepleegde strafbaar feit machtig te worden, dan was hij door het *non-bis-idem*-pantser voor goed tegen veroordeeling ter zake van de zwaardere delicten beveiligd.”

Het materieel onrechtmatige van dergelijke mogelijkheden viel op toen de resultaten daarvan in de laatste jaren frequenter werden en de H.R. ziet in dergelijke gevallen dan ook niet meer een concursus idealis, doch een concursus realis zoodat Themis niet

meer op de pijnbank ligt, doch de Majesteit van het recht zegeviert.

Voor het formeele recht is te dezen van belang 's Raads arrest van 30 Januari 1933 N. J. 1933 blz. 588, waarin art. 348 S.V. teleologisch wordt geïnterpreteerd. Dat de roem van de historische wetsinterpretatie aan het tanen is, blijkt wel uit het interessante artikel, getiteld: „Art. 348 Wetb. v. Strafv. Een principieele beslissing”, waarin Prof. Taverne in het N.J.B. 1933 blz. 251 vlg. dit arrest bespreekt. Op blz. 253 lezen wij o.a. „Want de strafrechtspraak is ten slotte geen juridische sport, geen spel van vernuft, maar zij moet vóór alles, althans wanneer de wet daartoe de mogelijkheid scheidt, doelmatig en praktisch zijn.

De beslissing van den Hoogen Raad is èn met de tot nog toe bestaande rechtspraak èn met de duidelijke geschiedenis van art. 348 in strijd. Een teleologische wetsuitlegging mag daartegen niet opzien, wanneer geest en strekking van het betrokken artikel, gezien als strafprocesrechtelijk instituut, daarbij tot hun recht komen en de bewoordingen van het artikel zich tegen zulk een wetsuitlegging niet verzetten.” En op blz. 255 treffen de woorden: „De M.v.T. wil het duidelijk anders dan thans door den H.R. is beslist. Nu deze toelichting bij de totstandkoming der wet niet is weersproken, zou men dus kunnen zeggen, dat 's Hoogen Raads beslissing niet is in overeenstemming met den „wil van den wetgever”. De Hooge Raad heeft zelfstandig en vrij de beteekenis van art. 348 S.V., als een stuk doelmatige strafrechtpleging, als een *fundamentum procedendi*, vastgesteld en is tot een conclusie gekomen, welke met de geschiedenis van het artikel niet in overeenstemming is.”

Wanneer wij nu de verdere lotgevallen van „Een oud probleem van interregionaal recht” weer verder gaan verhalen, dan zal men zien, dat de moderne jurisprudentie van de hoogste militaire rechtscolleges op dit punt niet een historische, nog minder een teleologische, doch een reactionnaire lijn volgt.

Het belangrijke van het vonnis van den krijgswaad aan boord van Hr.Ms. „Gelderland” in 1908 was, dat het verzet tegen een koloniaal ambtenaar bewust als een Nederlandsch strafbaar feit werd opgevat. Vóór 1908 hadden de zeekrijgswaarden in de koloniën dit steeds onbewust gedaan. Tegen 's krijgswaards vonnis verhief zich aanvankelijk wel eenig gepruttel, doch in een langdurige en ononderbroken jurisprudentie bleef men van 1908—1931 verzet van een militair tegen een koloniaal ambtenaar onder art. 180 S.R. subsumeeren. Zij, die onder den ambtenaar in art. 180 slechts den Nederlandschen en niet den kolonialen ambtenaar konden grijpen zagen in deze jurisprudentie wellicht geen toepassing van wettenrecht, doch moesten eindelijk toch wel toegeven, dat hier rechtensrecht of gewoonterecht zich had gevormd.

Het eigenaardige van dit „niet gemachte, sondern bezeugte Recht” was, dat het eerst werd erkend door de zeekrijgswaarden, die

in eerste en laatste instantie recht spraken, want tot 1918 bestond er van de vonnissen der zee krijgsraden in de koloniën gewezen geen hooger beroep noch waren die vonnissen onderworpen aan de approbatie van het H.M.G. Toen na 1918 het H.M.G. van Nederlandsch-Indië de vonnissen door de zee krijgsraden in Nederlandsch-Indië gewezen ter approbatie kreeg dan wel dezelve in hooger beroep behandelde, bevestigde het Hof „das bezeugte Recht”.

In 1923 werd het W.M.S.R. ingevoerd. De artikelen 2 en 4 van dat wetboek openen perspectieven, dat voortaan naast de bestraffing van door de militairen der zeemacht in Ned.-Indië begane misdrijven ook door hen aldaar aan den wal gepleegde overtredingen, waaronder ook de z.g. specifiek Indische door krijgsraad en H.M.G. zouden worden berecht. Dat aan die verwachtingen op droeve wijze de bodem werd ingeslagen, bleek toen die colleges die overtredingen wel berechttten doch niet bestraffen.

Ook onder de vigueur van het nieuwe W.M.S.R. bleven krijgsraad en H.M.G. van N.-I. aanvankelijk verzet tegen een koloniaal ambtenaar onder art. 180 S.R. subsumeeren. De longa et inveterata consuetudo werd niet onderbroken.

Met de invoering van het nieuwe wetboek van Militair Strafrecht ontstaat er echter in Indië een toestand van halfslachtingheid, welke o.a. duidelijk wordt gedemonstreerd in het vonnis van den Zee krijgsraad te Soerabaja van 24 September 1929 M.R.T. XXVI blz. 35.

De krijgsraad te Soerabaja had te berechten een marine-scheepeling beschuldigd van:

- 1e. dat hij te Soerabaja gezeten op een motorfiets zich niet had gestoord aan het bevel van een Inlandsch politieagent om te stoppen;
- 2e. dat toen de agent die motorfiets had vastgegrepen, hij zich tegen dien agent had verzet;
- 3e. dat hij aan dien agent een valschen naam had opgegeven.

Beklaagde werd veroordeeld terzake van verzet (art. 180 S.R.), het opgeven van een valschen naam (art. 435 3° S.R.), doch werd terzake van het onder 1e. telastegelegde vrijgesproken.

Ten aanzien van dit laatste overwoog de zee krijgsraad:

„dit feit hoezeer in Ned.-Indië een strafbaar feit vormend, is dat „niet voor beklagde, daar voor hem de toepasselijkheid van de „N.-I. strafwetgeving is uitgesloten en de gelijksoortige overtreding van de Ned. strafwet, hoewel formeel ten opzichte van „beklaagde van kracht, bij haar toepassing zoovele moeilijkheden „vindt, dat deze toepassing vrijwel illusoir te achten is”.

Eigenaardig dat de krijgsraad bij het goede voorbeeld hem in 1908 gegeven, toen de krijgsraad aan boord van Hr.Ms. „Gelderland” ook niet geringe moeilijkheden had te overwinnen, die moeilijkheden voor de artt. 180 en 435 S.R. niet eens bespeurt, doch voor art. 184 S.R. die moeilijkheden niet aandurft.

Het H.M.G. overweegt ten aanzien van het vrijsprekend deel van evengenoemd vonnis in zijn sententie van 29 November 1929 M.R.T. XXVI, blz. 41 ter zake het navolgende:

„dat op deze feiten, die bij art. 10 jo. art. 9 van het Rijwielreglement (Stbl. — lees N.-I. Stbl. — no. 465) in N. I. strafbaar zijn gesteld, ingevolge art. 4 sub 1° W.M.S.R. de Nederlandsche strafwet toepasselijk is;

„Overwegende echter dat deze feiten in de Nederlandsche strafwet nergens strafbaar zijn verklaard, zoodat beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken”.

Alzoo, de Ned. strafwet is toepasselijk op een feit, dat in de Ned. strafwet nergens strafbaar is verklaard. Het doet lichtelijk denken aan een contradictio in terminis.

De fout van het Hof is ons inziens, dat, gesteld al dat het door beklaagde bedrevene enkel een specifiek Indisch strafbaar feit oplevert, niet krachtens art. 4 sub 1° W.M.S.R., dat de werkingsfeer van de Nederlandsche strafwet bepaalt, de Nederlandsche strafwet op deze specifiek Indische strafbare feiten toepasselijk is, doch dat art. 2 W.M.S.R. den Nederlandschen militairen rechter beveelt op zijn justitiabelen Nederlandsch strafrecht en geen Indisch recht toe te passen. Een verwarring alzoo van de betekenis van art. 2 tegenover art. 4 W.M.S.R.

Teekenend peilt de redactie M.R.T. het halfslachtige van den toestand als zij in deel XXVI blz. 215 schrijft: „Waarom kon i.c. niet gezegd worden, dat dit feit ook valt onder art. 184 S.R., een constructie, welke trouwens in soortgelijke gevallen door denzelfden krijgsraad, naar ons bekend is, bij herhaling is aanvaard. Had ook art. 22a of art. 23 Motor- en Rijwielwet niet van toepassing geacht kunnen worden?”

Bij vonnis van 3 December 1929, M.R.T. XXVI blz. 256 heeft de krijgsraad te Soerabaja in een analoog geval art. 184 inderdaad toegepast met de overweging: „dat art. 9 van het Indische Rijwielreglement de verplichting oplegt om onmiddellijk te stoppen als zulks door een politie-beambte wordt geëischt, doch deze bepaling als *lex specialis* geen toepassing kan vinden voor den zeekrijgsraad, doch wel aangenomen kan worden als eenig wettelijk voorschrift in den zin van art. 184 S.R.”.

De bedoeling van den krijgsraad is goed en verdient lof. Hij wil toch het zich ontwikkelend rechtsleven aanpassen aan de strafwet, doch de inhoud der overweging is halfslachtig. Kon de *lex specialis* voor den zeekrijgsraad geen toepassing vinden omdat het stoppen door een kolonialen ambtenaar werd geëischt, zoodat art. 9 van het Ind. Rijwielreglement en niet art. 23 der Nederl. Motor- en Rijwielwet werd overtreeden. Maar waarom valt de gedane eisch dan wel als gedaan krachtens eenig wettelijk voorschrift in den zin van art. 184 S.R. te aanvaarden?

Er bestaat een vaag vermoeden dat de krijgsraad voor *misdriven*

de bestaande jurisprudentie „bezeugte”, doch voor *overtredingen* geen novum dorst te scheppen.

Bevestiging van dit vermoeden geeft de overweging, voorkomende in het vonnis van dien krijgsraad van 10 December 1929 (Zie noot 1 op blz. 261/262 M.R.T. XXVI), luidende:

„Overwegende dat de beklaagde ten tijde van het plegen van bovenvermelde feiten niet in het bezit was van een wettig rijbewijs, welk feit in N.-I. strafbaar is gesteld in art. 6 sub. 3° van het Motorreglement (Ind. Stbl. 1917 no. 73);

„dat echter ingevolge art. 4, sub 1° W.M.S.R. de Nederlandsche strafwet toepasselijk is; ¹⁾

„dat het feit zooals het in bedoeld art. 6 sub 3° is omschreven nergens in de Nederlandsche strafwet strafbaar is gesteld, zoodat de beklaagde deswege niet veroordeeld kan worden;”.

Men mag noch in Nederland noch in Indië een motorrijtuig besturen zonder in het bezit te zijn van een door het bevoegd gezag afgegeven rijbewijs. Dit ten behoeve van de veiligheid van het verkeer gestelde beginsel is het materieel onrechtmatige in de betreffende artikelen. Volgens art. 9 sub 3° der Ned. Motor- en Rijwielwet is het gezag tot afgifte van rijbewijzen bevoegd, de Commissaris der Koningin in de Provincie, volgens art. 6 sub 3° van het Ind. Motorreglement is dat bevoegd gezag de Resident.

Wil de krijgsraad in Ned.-Indië, ingeval de delinquent aldaar gereden heeft zonder een door den Resident afgegeven rijbewijs, het materieel-onrechtmatige straffen dan zal hij dat krachtens art. 2 W.M.S.R. niet anders kunnen doen dan met toepassing van art. 9 sub 3° van de Ned. Motor- en Rijwielwet, en zal hij dus „eenigszins luchtig moeten heenglippen” over het begrip „Onze Commissaris in de Provincie”. Hij zal in casu de functie van den Resident, die formeel en materieel dezelfde bevoegdheid uitoefent als die Commissaris, met de functie van laatstgenoemden dignitaris moeten vereenzelvigen en in de qualificatie van het misdrevene dien Resident zelfs „Onze Commissaris in de Provincie enz” moeten noemen, doch doet de krijgsraad zulks dan is zijn vonnis hooger te schatten dan wanneer hij tot den delinquent zegt „In Naam der Koningin spreek ik U vrij”. Uit die impasse kan de rechter zich niet lossen dan door te doen wat „des rechters” is, ook al lijkt zijn taak verdacht veel op die des wetgevers. De rechter moet met terzijdestelling van formeele bezwaren het materiele rechtsbeginsel doen zegevieren en strafbaar verklaren wat de Nederlandsche strafwet en voorts ieder „ethisch normaal ontwikkeld mensch” als strafbaar erkent. Alle halfslachtigheid is uit den boeze.

Aan die halfslachtigheid heeft het H.M.G. van N.-I. bij sententie van 6 Februari 1931, M.R.T. XXVII blz. 34 op zeer verrassende en onbevredigende wijze een einde gemaakt. Het Hof had te berechten eenige marine-schepelingen, die zich te Soerabaja hadden schul-

¹⁾ Wederom verwarring van de beteekenis van art. 2 en art. 4 W.M.S.R.

dig gemaakt aan: „wederspanning, eenvoudige beleediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening en/of opzettelijk eenige handeling door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift, belemmeren”.

Het Hof overwoog in strijd met het vonnis van den krijgsraad en in strijd met het requisitoir van den Advocaat-Fiscaal:

„Het Ned. Wetboek van S.R., voorschriften gevende tot handhaving van „het openbaar gezag” en van „wettelijke voorschriften” en „tot bescherming van ambtenaren”, heeft met deze uitdrukkingen, wanneer het die zonder nadere aanduiding bezigt enkel „het oog op „het Nederlandsche openbaar gezag, de Nederlandsche „wettelijke voorschriften, de Nederlandsche ambtenaren””.

„Evenmin als onder die uitdrukkingen vallen het buitenlandsche „openbaar gezag, de buitenlandsche wettelijke voorschriften, de „buitenlandsche ambtenaren is dit het geval met het N.-I. openbaar „gezag, de N.-I. wettelijke voorschriften en de N.-I. ambtenaren”.

Het Hof stemt voorts ten volle in met zijn Advocaat-Fiscaal, dat de straffeloosheid, gevolg van zijn beslissing, een onhoudbaren toestand in het leven roept, maar dat vloeit uitsluitend voort uit het feit, dat de Nederlandsche wetgever de militairen, voor zoover zij wegens strafbare feiten in Ned.-Indië gepleegd, in eersten aanleg terechtstaan voor de krijgsraden bij de zeemacht, onderwerpt aan de Nederlandsche in stede van aan de Indische strafbepalingen.

Hij die de ontwikkeling van dit drama met felle belangstelling heeft gevolgd, zal uitroepen:

„Da steh' ich nun, ich armer Thor!
„Und bin so klug als wie zuvor.”

Het Hof beijvert zich om als een ware letterdienaar „la bouche de la loi” te zijn. Zijn argumenten bevatten oude bekende klanken, die bij de totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht ook reeds zijn gehoord, doch hoe scherpzinnig ook geformuleerd, ja hoe waar ook elk argumentje op zich zelf is, aanpassing aan het werkelijke rechtsleven wordt niet bereikt, daar het Hof zich niet van het formeele wetsvoorschrift weet te emancipeeren. Het Hof verstaat niet of verwerpt, dat het de taak van den rechter is om het door den wetgever in het wetsvoorschrift neergelegde beginsel te concretiseeren. In stede daarvan volgt het Hof de door von Jhering reeds zoo fel gelaakte „Begriffsjurisprudenz”. In stede van de wet teleologisch te interpreteren en daardoor praktische toestanden onder het beginsel van het wetsartikel te brengen, waardoor een zuivere rechtspraak niet zou zijn onderbroken, heeft het Hof uit art. 2 S.R. het op zich zelf juiste juridische begrip geconstrueerd: „voor de strafwet gelden de koloniën als buitenland”, leidt het uit dit begrip in verbinding met andere begrippen logische, leemteloze rechtsregels af en komt tenslotte daarbij op zijn reactionnaire uitspraak, welke het zelf onhoudbaar noemt al is zij overeenkomstig

„den wil van den wetgever”. Het Hof, dat alleen maar het wettenrecht in zijn meest zuiveren vorm toepast, verklaart ten slotte niets anders dan dat met het Ned. openbaar gezag, de Ned. wettelijke voorschriften enz. wordt bedoeld het Ned. openbaar gezag, de Ned. wettelijke voorschriften enz.

Het Hof „hat die Eigenheit, nur Einzelnes zu sehn,
„Doch alles Einzelne *nicht* als Ganzes zu verstehn”.

Want, o bittere ironie, het Hof verstaat niet, dat met de uitdrukking „strafbare feiten” in art. 76 der Invoeringswet Mil. Strafen Tucht recht alleen maar bedoeld zijn Nederlandsche strafbare feiten. Het Hof had zijn gedachtengang vervolgend, zich onbevoegd moeten verklaren. De Indische rechter had denkelijk de berechting en bestraffing der marineschepelingen dankbaar geëntameerd.

„Ein Federstrich des Gesetzgebers und Bibliotheken werden Makulatur”.

Wij zijn er nog niet!

De krijgsraad te Willemsoord ¹⁾ kreeg te berechten het geval, dat een jeugdig marine-schepeling op het eiland Curaçao een politiedienaar van dat eiland, dien wij X. zullen noemen, had mishandeld en beledigd.

In een kort overweginkje trekt de krijgsraad uit het recept van het H.M.G. van N.-I. een logisch en leemteloos extract.

Voor het strafrecht gelden de koloniën als buitenland, dus de koloniale ambtenaren als buitenlandsche ambtenaren. Het lag niet op den weg van den Nederlandschen wetgever aan de buitenlandsche ambtenaren een bijzondere bescherming te verleenen. Voor mishandeling van een ambtenaar kan de man dus niet worden veroordeeld. Voor de bescherming van den mensch X. gaat de Nederlandsche wet zich plotseling heftig interesseeren ook al is dat een buitenlandsch mensch X. en al is hij in het buitenland mishandeld. De qualificatie des daders handeling terzake luidt „Mishandeling”.

Voor de aangedane belediging gaat deze constructie niet door. Wel is er een officieel in schrift gestelde klacht van den mensch X., doch die is ingediend bij een buitenlandschen hulpofficier van justitie, een sergeant der militaire politietroepen op het eiland Curaçao. Bij de formeele opvatting, welke de krijgsraad betreffende het begrip ambtenaar huldigt, voerde de krijgsraad terecht consequent door, dat onder hulpofficier van justitie bedoeld in art. 165 S.V., alleen maar kan worden verstaan de Nederlandsche hulpofficier van justitie, zoodat waar in deze geen klacht aanwezig was, welke aan de wettelijke vereischten voldeed terzake van eenvoudige belediging zonder meer al evenmin kon worden gestraft.

De fiskaal bij den zeekrijgsraad te Willemsoord, die veroordeeling had gevraagd wegens mishandeling van een ambtenaar enz. en wegens belediging van een ambtenaar enz., ging in hooger beroep.

¹⁾ Zie hierna blz. 468. Red. M.R.T.

Het Hoog Militair Gerechtshof te 's Gravenhage, dat de kans kreeg te kiezen tusschen de o.i. gezonde, reeds in 1908 gevolgde, teleologische interpretatie van den krijgsraad aan boord van Hr. Ms. „Gelderland” en het vonnis van den krijgsraad te Willemsoord, waarin geopereerd wordt met „de bedoeling van den wetgever”, sprak zich door een bevestiging van het vonnis voor deze laatste wijze van wetsinterpretatie uit, doch trachtte nog te redden wat te redden viel door te overwegen, dat door de aangedane belediging, de beklaagde de krijgstucht had geschonden, zoodat bij de aangehaalde wetsartikelen art. 60 W.K. nog diende te worden opgenomen.

Is dan toch waar de uitspraak van Rudolf von Jhering, die het woord van Von Savigny „Das recht ist und wird mit dem Volke” omkeerde in de formule: „Das Recht entsteht im Kampfe, im Kampfe sollst du dein Recht finden.”?

BOEKAANKONDIGING.

In moeilijke omstandigheden. Augustus 1914—Mei 1917,
door N. Bosboom, Oud-Minister van Oorlog.
Gorinchem, J. Noorduynd & Zoon. 1933. 416 bladzijden.
Ingenaaid f 4.50. Gebonden f 5.50.

Generaal Bosboom heeft een belangwekkend boek het licht doen zien. Het is een gedenkschrift uit de ook voor Nederland moeilijke en gevaarlijke oorlogsjaren, toen de schrijver gedurende bijna drie volle jaren het verantwoordelijke ambt van Minister van Oorlog bekleedde. Voor een goed deel draagt het werk ook het karakter van eene verdediging van het toen gevoerde ministerieel beleid in vollen omvang, op zeer gedetailleerde wijze toegelicht.

Waar de stof het toelaat is de stijl levendig, soms pikant. De inhoud is altijd lezenswaard en, in de eerste plaats voor den Nederlandschen officier, buitengewoon leerzaam, niet het minst voor hen wier taak het is voorbereidende maatregelen te ontwerpen ingeval onze Regeering weder genoodzaakt mocht worden om tot mobilisatie van de weermacht te besluiten.

Mémoires zijn uiteraard altijd min of meer subjectief getint. Hetgeen niet wegneemt dat schr. bij den lezer de overtuiging weet te vestigen, dat zijn beleid tot in onderdeelen toe, op degelijke gronden rustte. Dat de toon somtijds bitter is en wel eens een persoonlijk karakter aanneemt, is menschelijk en begrijpelijk. Meermalen toch ergert men zich aan de ongerechtvaardigde, onbillijke aanvallen waaraan deze Minister van Oorlog, nog wel in zulke hoogst ernstige tijdsomstandigheden, van de zijde van sommige leden der Tweede Kamer, met den heer K. ter Laan, „den afgevaardigde der kankeraars” voorop, heeft bloot gestaan.

Om onzen lezers een indruk te geven van den rijken inhoud van dit werk geven wij hier de rubrieken weer waarin schr. zijne stof heeft verdeeld.

Inleiding. I. Dagen van spanning. II. Voornemens en verwachtingen. III. Onze strijdkrachten te land bij het begin der mobilisatie: *a.* de samenstellende elementen; *b.* de organisatie; *c.* de militaire waarde. IV. Opvoering van ons weervermogen: *a.* personeelsversterkingen; *b.* kadervoorziening; *c.* materiele zorgen; *d.* organisatie-uitbreidingen. V. Huisvesting en verpleging. VI. De geneeskundige dienst. VII. Het opperbevel. VIII. Geestelijke verzorging, ontwikkeling en ontspanning. IX. Verlof. X. Demobilisatie? XI. Staat van oorlog en staat van beleg. XII. Interneering. XIII. Waar het geld bleef. XIV. Minister en Volksvertegenwoordiging. Daarna volgen nog een negental bijlagen.

Het terrein waarop ons tijdschrift zich bij voorkeur beweegt, — het straf- en tuchtrecht — betreedt schr. slechts bij uitzondering en dan nog maar en passant.

Zoo wijst schr. in het hoofdstuk betreffende den geneeskundigen dienst (blz. 183) op een „symptoom van de aanstekelijke legerziekte, de *simulatie* of de *aggravatie*, het de krijgstucht ondermijnende euvel, dat, wanneer het niet met klem wordt bestreden, groeien kan tot een psychische epidemie”.¹⁾ Er was reden voor!

Over de mobilisatieclubs lezen wij (blz. 235): „Daar werd politiek gedreven, onderwijs gegeven in de sociaal-democratische leerstellingen, propagandisten opgeleid. Meer dan eens waren het kamerleden, die als docenten optraden”. Op een verbod van die clubs wenschte de Minister, jammer genoeg, echter niet aan te sturen.

Vragen van volkenrechtelijken aard vinden we behandeld in het interessante hoofdstuk „Interneering”, zulks vooral in verband met het ter Tweede Vredesconferentie vastgestelde „Verdrag nopens de rechten en verplichtingen der onzijdige mogendheden en personen ingeval van oorlog te land” en het overeenkomstige Zee-onzijdigheidsverdrag. Zoo deed zich al dadelijk onzekerheid voor, wat moest geschieden met den over onze grens komenden vreemden militair die deserteur was of althans verklaarde dat te zijn. Was onze Regeering overtuigd werkelijk met een deserteur te doen te hebben, dan bleef de aanvankelijke interneering niet gehandhaafd. Ook de behandeling van op eerewoord vrijgelaten vreemde officieren baarde nog al moeilijkheid.

Bij de wet van 31 December 1914 (St.bl. no. 666) werden straffen tuchtrechtelijke voorzieningen getroffen betreffende hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid.

Belangrijk, ook met het oog op de toekomst, zijn de mededeelingen en beschouwingen die de oud-Minister wijdt aan den Staat van Oorlog en den Staat van Beleg. Dat de desbetreffende Oorlogswet van 1899 tot groote bezwaren en veel onzekerheid aanleiding heeft gegeven is onzen lezers niet onbekend.²⁾

Vooreerst had de wetgever bij het tot stand komen dier wet nimmer gedacht aan toestanden, zooals wij die in de oorlogsjaren beleefden. Bovendien kwamen de bevelhebbers belast met de uitoefening van het militair gezag, plotseling voor een moeilijke taak te staan. „Zonder juridische scholing kwamen zij onvoorbereid te staan voor het toepassen eener wet, die op menige plaats ruimte liet voor twijfel omtrent hare bedoeling, die verschillende andere landswetten op losse schroeven stelde en die ten slotte, hen bekleedde — met name gedurende den Staat van Beleg — met eene soms discretionaire macht”. Was het te verwonderen dat, vooral in het begin, fouten werden gemaakt?³⁾ Onbillijke, schromelijk overdre-

¹⁾ Op blz. 182 maakt S. een opmerking over de samenwerking van den militair arts en den troepencommandant. Zie daaromtrent ook de beschikking van den Minister van Defensie van 1933, M.R.T. XXIX, blz. 304.

²⁾ Zie laatstelijk nog onze korte opmerkingen in M.R.T. XXVII, blz. 297.

³⁾ Gelijk bekend behoort de behandeling van de Oorlogswet tot de vakken waarmede onlangs de studie voor de bijzondere rechtskennis is uitgebreid. Zie M.R.T. XXIX, blz. 291.

ven, het militair gezag hoonende kritiek was ook hier weder het blijkbaar voor sommigen welkome, gevolg.

Een algeheele omwerking en herziening der wet van 1899 bleek intusschen onvermijdelijk. Hiermede werd belast de als reserve-officier aan het Departement van Oorlog werkzaam gestelde Haagse advocaat Jhr. Mr. A. K. C. de Brauw, wiens verdienstelijk werk leidde tot het op 27 Mei 1916 bij de Tweede Kamer ingediende wetsontwerp ¹⁾, hetwelk echter het Staatsblad helaas nimmer heeft bereikt.

Wanneer zal de wetgever gelegenheid vinden deze zoo gewichtige aangelegenheid weder ter hand te nemen?

Tot het eind toe hebben wij het werk van Generaal Bosboom met onverflauwde belangstelling gelezen. Het verdient de ernstige aandacht van elken Nederlandschen officier. En, wij herhalen, voor hen op wie de moeilijke taak rust om de mobilisatie van onze weermacht voor te bereiden, schijnt ons voortdurende raadpleging van dit even inhoudrijke als leerzame boek, zelfs bepaald noodzakelijk.

---

¹⁾ Zie M.R.T. XII, blz. 70, 86, 246. XIV, blz. 132, 244, 251. XXV, 99.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 14 Juli 1933. ¹⁾

President: Mr. E. Jellinghaus, plv.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants.

Zijn dienst als officier van de wacht niet naar behooren verricht. (De vlag bij vlaggeparade te vroeg doen hijschen.)

Het aanvankelijk ook nog in de strafreden voorkomende gedeelte „en toen hij daarover van zijn commandant een opmerking kreeg, zijn gelaatsuitdrukking niet in de plooi gehouden, waardoor hij den schijn wekte van te glimlachen”, daaruit geschrapt nu uit het getuigenverhoor aannemelijk is geworden dat klagers gelaatsuitdrukking niet is geweest een manifestatie van onverschilligheid of van leedvermaak over het gevolg van het ingrijpen door zijn commandant. Niettemin de opgelegde straf, als niet te zwaar, gehandhaafd. Beklag gedeeltelijk gegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 20 Mei 1933, van den Luitenant ter zee der 2e klasse A., dienende aan boord van Hr. Ms. . . . . ., waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van . . . . ., den Vice-Admiraal Y. ingediend over de straf van twee dagen licht arrest, hem op 20 Maart 1933 opgelegd door zijn Commandant, den Kapitein ter zee X., en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zijn dienst als officier van de wacht niet naar behooren verricht en toen hij daarover van zijn Commandant een opmerking kreeg, zijn gelaatsuitdrukking niet in de plooi gehouden, waar-, door hij den schijn wekte van te glimlachen.”,

bij welke beslissing, — op 16 Mei 1933 genomen en op 19 Mei d.a.v. in afschrift aan klager uitgereikt, — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

¹⁾ Zie ook de hierna opgenomen beschikking van 17 November 1933.
Red. M.R.T.

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen onder eede .....

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat klager op Maandag 20 Maart 1933 Officier van de wacht aan boord van Hr. Ms. .... is geweest;

dat hij in die hoedanigheid enkele minuten vóór 9 uur van dien dag de aan de vlaggeparade voorafgaande verrichtingen heeft doen uitvoeren;

dat hij vervolgens te omstreeks 2 minuten over negen het commando „vlag hijschen” heeft gegeven;

dat op dat oogenblik het vlaggesein door Hr. Ms. „Wachtschip” nog niet was neergehaald en dit evenmin op de gebruikelijke wijze was gepraaid, terwijl bovendien ook de vlag op het Wachtschip nog niet zichtbaar was geworden;

dat op bevel van zijn Commandant de vlag weer is neergehaald en even daarna, maar toen reeds te laat, opnieuw is geheschen;

Overwegende, dat uit het vorenstaande blijkt, dat klager, als verantwoordelijk gezagsdrager, aanvankelijk de vlag aan boord van Hr. Ms. .... te vroeg heeft doen hijschen;

dat deze onoplettendheid hem terecht als eene tekortkoming in zijn dienst van officier van de wacht is aangerekend, welke tekortkoming door hem gemakkelijk had kunnen worden voorkomen;

Overwegende dat klager's verweer, dat hij, voordat hij het commando „vlag hijschen” gaf, de onderlinge situatie van vlaggen en vlaggelijnen van het vlaggesein aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” heeft zien veranderen en daaruit de conclusie heeft getrokken, dat het oogenblik van vlaghijschen was aangebroken, niet onaannemelijk is, doch geenszins kan leiden tot straffeloosheid, aangezien die situatie-verandering niet zoodanig kan zijn geweest, dat uitsluitend dáárop reeds mocht worden gereageerd;

Overwegende met betrekking tot hetgeen aan klager verder in de strafreden wordt verweten, dat — al moge klager bij zijn Commandant den schijn hebben gewekt van te glimlachen — na het gehouden getuigenverhoor aannemelijk is geworden dat klager's gelaatsuitdrukking niet is geweest een manifestatie van onverschilligheid of van leedvermaak over het gevolg van het ingrijpen door zijn Commandant;

Overwegende dat niettemin de opgelegde straf van twee dagen licht arrest niet te zwaar is, staande toch deze straf in goede verhouding tot den ernst van het feit, dat klager zijn dienst als officier van de wacht niet naar behooren heeft verricht, door bij de vlaggeparade de vlag te vroeg te doen hijschen;

Overwegende dat de omschrijving van de strafreden wijziging behoeft, zoodat zij komt te luiden zooals hierna zal worden aangegeven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant van ..... op het beklag genomen, voor zoover daarbij het beklag ongegrond is verklaard en de omschrijving van de strafreden is gehandhaafd, zoomede voor zoover de op die omschrijving en op de straf betrekking hebbende overwegingen betreft;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zoodat zij komt te luiden:

„Zijn dienst als officier van de wacht niet naar behooren ver-
richt. (De vlag bij vlaggeparade te vroeg doen hijschen)”;

Handhaaft de opgelegde straf;

Gelast dat laatstgenoemde omschrijving van de strafreden bij de straf van twee dagen licht arrest zal worden gesteld in stede van de omschrijving van de strafreden, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van ....., één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 November 1933. ¹⁾

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser (f.g.).

Klager was door de hoogere militaire autoriteit gestraft wegens „het indienen van een onredelijk beklag”. Over deze straf en strafreden beklaagt hij zich eveneens.

De door den Minister van Defensie tot de behandeling van dit beklag aangewezen gepensioneerde vlagofficier verklaart het beklag ongegrond.

Het H.M.G. vernietigt deze beschikking en verklaart het beklag gegrond, zulks omdat het Hof in de oorspronkelijke klachtzaak — ter zake waarvan de straf wegens onredelijk beklag was opgelegd — een essentieel gedeelte van de strafreden had tenietgedaan, waaruit van zelf voortvloeit en is komen vast te staan dat het beklag over straf en strafreden, als één geheel beschouwd, niet „onredelijk” is geweest. Straf en strafreden vernietigd.

¹⁾ Zie ook de hiervóór opgenomen beschikking van 14 Juli 1933.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 20 September 1933, van den Luitenant ter Zee de 2e klasse A., dienende aan boord van Hr. Ms. . . . . ., waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem ingediend over de straf van twee dagen licht arrest, hem op 16 Mei 1933 opgelegd door den Commandant van . . . . . den Vice-Admiraal Y., en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende: „Het indienen van een onredelijk beklag”,

bij welke beslissing, op 12 September 1933 door den daartoe bij beschikking van den Minister van Defensie van 29 Juli 1933, Geheim Litt. P. . . . ., aangewezen gepensioneerden Vice-Admiraal Z. genomen en op 20 September d.a.v. in afschrift aan klager uitgereikt, het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager zich op 22 Maart 1933 heeft beklagd bij den Commandant van . . . . . over een aan hem op 20 Maart 1933 door den Commandant van Hr. Ms. . . . . . opgelegde straf wegens: „Zijn dienst als Officier van de wacht niet naar behooren verricht en toen hij daarover van zijn Commandant een opmerking kreeg, zijn gelaatsuitdrukking niet in de plooi gehouden, waardoor hij den schijn wekte van te glimlachen”.

dat de Commandant van . . . . . op 16 Mei 1933 dit beklag „ongegrond” heeft verklaard onder handhaving van straf en strafreden en het beklag bovendien heeft aangemerkt als „onredelijk” en klager deswege heeft gestraft met twee dagen licht arrest met de strafreden: „Het indienen van een onredelijk beklag”;

Overwegende dat het Hoog Militair Gerechtshof bij Beschikking van 14 Juli 1933 in de klacht betreffende de straf van 20 Maart 1933 de door klager ingeroepen eindbeslissing heeft genomen, waarbij dat beklag werd verklaard te zijn gedeeltelijk gegrond en de omschrijving der strafreden werd gewijzigd, zoodat deze kwam te luiden: „Zijn dienst als Officier van de wacht niet naar behooren verricht (De vlag bij vlaggeparade te vroeg doen hijschen)”, terwijl de opgelegde straf werd gehandhaafd;

Overwegende dat dus bij vorenstaande eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 Juli 1933 een essentieel gedeelte van de oorspronkelijke strafreden werd tenietgedaan, en dat vanzelf daaruit voortvloeit en daarmee is komen vast te staan, dat het beklag over straf en strafreden, als één geheel beschouwd, niet „onredelijk” is geweest zoodat klager ter zake van het indienen van een onredelijk beklag ten onrechte is gestraft en de opgelegde straf met de daarbij behorende strafreden niet in stand kan blijven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den gepensionneerden Vice-Admiraal Z. op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager op 16 Mei 1933 opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behorende strafreden;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den gepensionneerden Vice-Admiraal Z., één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Vorenstaande beschikking verdient om meer dan één reden bijzondere aandacht.

In de eerste plaats heeft het H.M.G. implicite zijn sanctie gehecht aan de opvatting volgens welke art. 61 W. Kr. toelaat, dat de Minister als de daar bedoelde tot straffen bevoegde meerdere bij wien een gestrafte zijn beklag kan doen, ook mag aanwijzen een gepensionneerd officier. Men vergelijkte onze aantekening M.R.T. XXIX, blz. 151. Wij zullen niet napleiten, betreuren het alleen dat het Hof geen aanleiding heeft kunnen vinden zijne opvatting welke toch zeer aanvechtbaar is, nader te motiveeren.

Verder beslist het Hof dat, nu een essentieel gedeelte van de strafreden werd te niet gedaan, daaruit vanzelf voortvloeit dat het beklag over straf en strafreden, als één geheel beschouwd, niet „onredelijk” is geweest. Practisch is van deze beslissing het gevolg, dat de meerdere die over het beklag betreffende de straf wegens onredelijk beklag heeft te oordeelen in een dergelijk geval in zijne beschikking eenvoudig naar de in de oorspronkelijke beklagzaak door het H.M.G. gegeven beslissing kan verwijzen en op grond daarvan het beklag geheel gegrond moet verklaren. Het wordt een bloote formaliteit, onderzoek heeft hij niet te doen, keuze heeft hij niet, hij is gebonden en moet het beklag wel gegrond verklaren, omdat hij — en ook de klager — zeker weet, dat anders het Hof zijne beslissing toch te niet zal doen.

Is het echter wel noodzakelijk straf en strafreden „als één geheel” te beschouwen? Een gestrafte kan zich immers zoowel over de straf als over de strafreden (geheel of gedeeltelijk) bezwaard gevoelen. In casu bevatte de strafreden twee zeer verschillende feiten. Wegens het eerste feit is, ook naar 's Hofs oordeel, terecht gestraft, terwijl de straf zelve, ook al kwam het tweede gedeelte der strafreden te vervallen, ongewijzigd gehandhaafd bleef. Klager had over straf en geheele strafreden beklag ingediend. Is het nu niet zeer wel mogelijk dat dit beklag over het eerste gedeelte van de strafreden en/of over de zwaarte der straf „onredelijk” is? Alleen wanneer hij zich uitsluitend over het, later vernietigde, tweede gedeelte van de strafreden had beklagd, kon van onredelijkheid geen sprake meer zijn.

Red. M.R.T.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 27 October 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fisikaal: Mr. J. A. de Visser (fg.).

Bij eene kaderoefening niet naar de uitlegging der oefening geluisterd, waardoor hij zijn ondergeschikten de oefening niet kon mededeelen, en op een vraag van den officier, waarom hij de oefening niet aan het kader had medegedeeld, dien officier geantwoord: „Wat de Kapitein vertelt, interesseert mij niet”.

Dit zijn zeer ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht. Opgelegde straf, waarover beklag, geenszins te zwaar.

Klager heeft voor zijn beklag geen enkelen redelijken grond kunnen aanvoeren.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 15 September 1933 van F., eertijds dienstplichtig-vaandrig, thans gewoon dienstplichtig-soldaat, bij het .. Regiment Infanterie, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van dat Regiment ingediend over de zwaarte van de straf van drie dagen streng arrest, hem op 8 September 1933 opgelegd door den Hoofdinstruceur bij genoemd Regiment, den Majoor P., wegens:

„Bij eene kaderoefening niet naar de uitlegging der oefening geluisterd, waardoor hij zijn ondergeschikten de oefening niet kon mededeelen, en op een vraag van den officier, waarom hij de oefening niet aan het kader had medegedeeld, dien officier geantwoord: „Wat de Kapitein vertelt, interesseert mij niet.”, bij welke beslissing — op 13 September 1933 genomen en op 14 September d.a.v. ter kennis van klager gekomen — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuige onder eede den Reserve-Eerste-Luitenant M.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat de klager de juistheid van de aan hem in de omschrijving

der strafreden omschreven feiten heeft erkend, terwijl door het onderzoek is komen vast te staan, dat deze feiten zich hebben toegedragen zooals in die omschrijving is weergegeven;

O. dat, waar het niet luisteren naar de uitlegging van een oefening en het bezigen van de uitdrukking: „Wat de Kapitein vertelt, interesseert mij niet” voor een onderofficier van den rang, zooals klager ten tijde van het plegen der feiten bekleedde, zeer ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht opleveren, de opgelegde straf van drie dagen streng arrest geenszins te zwaar is;

O. dat klager geen enkelen redelijken grond voor zijn beklag heeft kunnen aanvoeren;¹⁾

Krachtens artikel 67 Wet op de Krijgstucht, nemende de eindsbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het . . Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant van het . . Regiment Infanterie, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 November 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser, (fg.).

Bij het spelen van het Wilhelmus van Nassouwe bij een officieele gelegenheid in het bijzijn van minderen niet den militairen groot gebracht, eerst opgestaan toen hem zulks door een kapitein werd bevolen, en, een hoofddekseel dragend, eerst den militairen groot gebracht, toen hem daartoe opnieuw bevel werd gegeven.

¹⁾ Deze overweging is van practisch belang omdat zij — nu het H.M.G. zich zelf niet meer bevoegd acht wegens onredelijk beklag straf op te leggen — voor den militairen chef een gereede aanleiding kan zijn om dezen klager, die geen enkelen redelijken grond voor zijn beklag kon aanvoeren, op grond van art. 30(3) R.K. alsnog deswege te corrigeeren. Men zie ook het schrijven van het H.M.G. van 8 November 1928, M.R.T. XXIV, blz. 370, alsmede „De praktijk van het militaire tuchtrecht” aant. 9 ad art. 68 W.K.

Welke meerdere zou alsnu eventueel wegens dat onredelijk beklag straf behooren op te leggen? In *dit* geval schijnt het ons toe dat daartoe de militaire chef van den regimentscommandant de meest aangewezen autoriteit zou zijn. Men zie in verband met deze vraag overigens de beschouwingen in M.R.T. XXVI, blz. 440.

„Officieele gelegenheid” in den zin van art. 93, 7de lid, Regl. Inv. dienst Kon. Landmacht (Deel A.).

Ook al ware de muziekuitvoering niet als een „officieele gelegenheid” aan te merken geweest, had klager zich i.c. ook dan niet als een behoorlijk militair gedragen. Opgelegde straf geenszins te zwaar.

Klager heeft voor zijn beklag geen enkelen redelijken grond aangevoerd.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 4 October 1933, van den gewoon dienstplichtig-sergeant C., dienende bij het 22e Regiment Infanterie, thans met groot verlof te . . . . ., waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van dat Regiment, den Luitenant-Kolonel H., ingediend over de hem op 22 September 1933 door zijn toenmaligen Bataljons-Commandant, den Reserve-Majoor L., opgelegde straf van 4 dagen streng arrest, en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Het niet brengen van den militairen groet, toen bij eene muziekuitvoering van de Koninklijke Militaire Kapel op het kazerneterrein het Wilhelmus van Nassouwe werd gespeeld, terwijl uitgesloten moet worden geacht, dat zulks alleen uit onachtzaamheid geschiedde”, bij welke beslissing — op 30 September 1933 genomen — het beklag ongegrond werd verklaard, de opgelegde straf werd gehandhaafd doch de omschrijving van de strafreden werd gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Bij het spelen van het Wilhelmus van Nassouwe bij een officieele gelegenheid in het bijzijn van minderen niet den militairen groet gebracht, eerst opgestaan toen hem zulks door een kapitein werd bevolen, en, een hoofddeksel dragend, eerst den militairen groet gebracht, toen hem daartoe opnieuw bevel werd gegeven”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuigen onder eede de Kapiteins F. en J., dienende onderscheidenlijk bij het 22ste en bij het 10de Regiment Infanterie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat op 20 September 1933 op het kazerneterrein van het Regiment, waarbij klager dient, door de Koninklijke Militaire Kapel een muziekuitvoering is gegeven;

dat deze muziekuitvoering van te voren in de militaire lokalen was aangekondigd op gedrukte programma's van een Commissie, welke was benoemd door den Commandant der IIde Infanterie-Brigade, terwijl door den Kazerne-Commandant bepalingen waren

uitgevaardigd voor het bewaren van goede orde onder de militairen en de onder hun geleide staande genoodigden bij het concert, welke orders op het middagappèl waren voorgelezen;

dat aan het einde van het concert het „Wilhelmus van Nassouwe” werd gespeeld, hetwelk door de Koninklijke Militaire Kapel staande ten gehoor werd gebracht;

dat toen ieder, die om en bij klager's tafeltje gezeten was, is opgestaan en den militairen groet heeft gebracht;

dat echter klager en een ander dienstplichtig-onderofficier zijn blijven zitten en eerst zijn opgestaan nadat hun dit was gelast;

O. dat de Kapitein F. heeft verklaard:

dat hij bij het concert van 20 September 1933 mede is tegenwoordig geweest en aan een tafeltje, ongeveer 10 M. van klager verwijderd, had plaats genomen;

dat het hem is opgevallen, dat klager tijdens het spelen van het „Wilhelmus van Nassouwe” niet opstond;

dat hij, nadat de eerste strofen van dit volkslied waren gespeeld, zich naar klager heeft begeven en heeft gezien dat deze door een van de dienstplichtige-sergeanten die wel waren opgestaan, werd aangestooten;

dat klager niet is opgestaan dan nadat hij, getuige, het hem heeft moeten gelasten;

dat hij klager, die een militair hoofddekseel droeg, vervolgens heeft moeten gelasten den militairen groet te brengen;

dat zich vele van klager's minderen, die allen den militairen groet brachten, in de nabijheid bevonden en het voorgevallene hebben kunnen zien;

O. dat de Kapitein J. heeft verklaard:

dat hij heeft gezien, dat klager door een zijner collega's die was opgestaan toen het „Wilhelmus van Nassouwe” ten gehoor werd gebracht, is aangestooten toen de Kapitein F. naderde, en dat klager dengen, die hem aangestooten had, even heeft aangekeken;

dat hij gehoord heeft, dat de Kapitein F. den klager nadat deze was opgestaan gelastte te salueeren;

O. dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd, niet te zijn opgestaan en niet den militairen groet te hebben gebracht omdat artikel 93, 7de lid, van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Koninklijke Landmacht (Deel A) de verplichting tot het brengen van den militairen groet tijdens het spelen van het „Wilhelmus van Nassouwe” enkel kent indien, zooals naar zijne meening hier niet het geval was, dit volkslied bij „officieele gelegenheden” wordt gespeeld;

O. dat, afgezien nog van de vraag of het hier een „officieele gelegenheid” gold, reeds de omstandigheid dat alle in de nabijheid van klager zijnde minderen en al zijn ranggenooten op een enkele uitzondering na, den militairen groet brachten en dat ook de leden van de Koninklijke Militaire Kapel zich van hun zitplaatsen hadden verheven, allen twijfel — zoo deze een oogenblik mocht

hebben bestaan — inzake zijn plicht als goed militair bij klager had moeten wegnemen en dat mitsdien, ook al ware deze muziekuitvoering niet als een „officieele gelegenheid” aan te merken, klager zich ook dan niet als een behoorlijk militair heeft gedragen, maar zich aan een handeling onbestaanbaar met de militaire tucht heeft schuldig gemaakt;

O. dat de muziekuitvoering, op 20 September 1933 door de Koninklijke Militaire Kapel op het terrein van de Infanteriekazerne te Ede voor militairen en genoodigden gegeven, door de militaire autoriteiten in de uitoefening van hun ambt georganiseerd en door het Rijk bekostigd, zeer zeker als een officieele gelegenheid in den zin van artikel 93, 7de lid, ¹⁾ van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Koninklijke Landmacht (Deel A) moet worden beschouwd en klager's verweer dus ook uit dien hoofde niet kan worden aanvaard, terwijl de omschrijving van de strafreden — met name ook voor wat betreft de daarin voorkomende woorden „bij een officieele gelegenheid”, welke woorden daarin zijn opgenomen krachtens de Beschikking van den Commandant van het 22e Regiment Infanterie van 30 September 1933, — dient te worden gehandhaafd;

O. dat ook de opgelegde straf geenszins te zwaar is;

O. dat klager geen enkelen redelijken grond voor zijn beklag heeft aangevoerd; ²⁾

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het 22e Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, den Luitenant-Kolonel H., één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 November 1933.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-fiscaal: Mr. J. A. de Visser (fg.).

Als sergeant, commandant eener groep, tijdens de rust bij eene oefening, zijn onderdeel eigendunkelijk verlaten en per rijwiel op eigen gelegenheid naar de kazerne teruggekeerd.

¹⁾ Zie thans art. 122a, L.O. 1934, Nr. 17.

Voor de zeemacht art. 31a Reglement op de eerbewijzen. Red. M.R.T.

²⁾ Zie de noot onder de beschikking van het H.M.G. van 27 October 1933, hiervóór blz. 459. Red. M.R.T.

Klager heeft het in hem gestelde vertrouwen beschaamd door zich eigendunkelijk aan zijn aanvoerderstaak te onttrekken, waardoor hij het voor zijn rang noodzakelijk gezag heeft ingeboet en zich ongeschikt heeft getoond om in zijn rang te blijven dienen. Verlaagd tot soldaat.

Waar de strafreden niet in een voor klager gunstigen zin is veranderd en de hem opgelegde straf is gehandhaafd, had het beklag in eerste instantie niet als „gedeeltelijk gegrond” doch als „ongegrond” moeten zijn aangemerkt.

Beklag ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 26 September 1933, van W., destijds gewoon dienstplichtig-sergeant, thans gewoon dienstplichtig-soldaat, behoorende tot het 16de Regiment Infanterie, thans met groot verlof te . . . . ., waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant den VIIIste Infanterie-Brigade, den Kolonel R., ingediend over de hem op 26 Augustus 1933 door zijn Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel V., opgelegde straf van verlaging tot den stand van soldaat, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Gedurende de oefening met de herhalingslichtingen, eigendunkelijk zijn onderdeel verlaten en zich per rijwiel naar de kazerne begeven.”,

bij welke beslissing — op 25 September 1933 genomen en op 26 September d.a.v. in afschrift aan klager uitgereikt — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, de opgelegde straf werd gehandhaafd en de omschrijving van de strafreden werd gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Als sergeant, commandant eener groep, tijdens de rust eener „oefening, zijn onderdeel eigendunkelijk verlaten en per rijwiel op „eigen gelegenheid naar de kazerne teruggekeerd.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger, Kolonel R.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat hij, tijdens de oefeningen met de herhalingslichting, op 23 en 24 Augustus 1933 was ingedeeld als Groepscommandant;

dat, toen op 24 Augustus 1933 te ongeveer 13.00 de laatste rust gedurende de oefening werd gehouden, klager op een rijwiel, dat door zijn groep op de tegenpartij was „buitgemaakt”, naar de kazerne van het 16e Regiment Infanterie te Amersfoort is teruggekeerd zonder daartoe toestemming te hebben gevraagd of bekomen.

Overwegende dat klager heeft verklaard in te zien, zeer verkeerd te hebben gehandeld, en verder tot zijne verontschuldiging heeft

aangevoerd dat hij tijdens de oefeningen zeer vermoeid was geworden, wilde voorkomen dat hij zou moeten uitvallen, en — zij het ook ten onrechte — gemeend heeft dat ook de Commandant van de sectie, waartoe zijn groep behoorde, per rijwiel naar de kazerne was teruggekeerd en dat, nu bij zijn sectie een rijwiel was „buitgemaakt”, hij daarvan wel gebruik mocht maken om naar de kazerne terug te keeren;

Overwegende dat, waar ook van de onder klager's commando gestelde manschappen groote inspanning was gevergd, deze evenals klager vermoeid waren, zoodat klager als groepscCommandant deze manschappen niet om een dergelijke reden in den steek had mogen laten;

Overwegende dat de verdere inhoud van klager's verweer evenmin tot zijne verontschuldiging kan strekken, omdat klager's meening dat zijn sectie-commandant naar de kazerne was teruggekeerd op niets was gebaseerd, waar vaststaat, dat deze sectie-commandant was opgeroepen voor een bespreking met den Leider der oefening en was weggereden in eene richting, juist tegenovergesteld aan die naar de kazerne, terwijl verder klager's opgave, als zoude het feit, dat bij zijn groep een rijwiel was „buitgemaakt”, iets te dezer zake afdoen, als van geene beteekenis moet worden voorbijgegaan;

Overwegende dat, waar aan klager het commando over een groep manschappen was opgedragen onder omstandigheden, zooals zich bij de oefeningen op 23 en 24 Augustus 1933 voordeden, waarbij veel werd gevergd van den fysieken weerstand van de deelnemers, hij het in hem gestelde vertrouwen heeft beschaamd door zich eigendunkelijk aan zijn aanvoerderstaak te onttrekken, waardoor hij het voor zijn rang noodzakelijk gezag heeft ingeboet en zich ongeschikt heeft getoond om in dien rang te blijven dienen;

Overwegende dat de strafreden, zooals deze door den Commandant der VIIIste Infanterie-Brigade, na beklag, bij Beschikking van 25 September 1933 is vastgesteld, het gepleegde feit juist kenschetst en dat ook overigens diens beslissing behoort te worden bevestigd, echter met dien verstande dat — waar de strafreden niet in een voor klager gunstigen zin is veranderd en de aan klager opgelegde straf is bevestigd — het beklag niet als „gedeeltelijk gegrond” doch als „ongegrond” moest zijn aangemerkt;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant der VIIIste Infanterie-Brigade op het beklag genomen, met den verstande als bovenvermeld;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger den Kolonel R., één aan den Commandant van het 16e Regiment Infanterie, één aan den Advocaat-Fiskaal en één aan den Minister van Defensie.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 26 April 1933.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-luitenant ter zee J. A. V. Swenker, luitenant ter zee der 1e klasse J. Fruin, officier van administratie der 1e klasse F. T. van Rijn en luitenant ter zee der 1e klasse A. D. A. Peereboom Voller.

Fisikaal: Hoofdofficier van administratie der 2e klasse Mr. D. Tollenaar.

Als militair niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst. (Opzet niet, onachtzaamheid of nalatigheid wèl bewezen).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen: P., zeemilicien-matros der 3e klasse; oud 28 jaren, geboren te Rotterdam, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 31 Maart 1933;

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Krijgsraad d.d. 11 April 1933 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij als gewoon dienstplichtig matros der 3e klasse van de zeemacht van de lichte 1924 II uit de gemeente Rotterdam, met groot verlof en als zoodanig gevestigd te Amsterdam, op den 7den November 1927 te Dordrecht opzettelijk, althans uit onachtzaamheid of nalatigheid, niet heeft voldaan aan de wettiglijk door den burgemeester van Amsterdam gedane oproeping om in werkelijken dienst te komen tot het volbrengen van herhalingsoefeningen bij de zeemacht en zich daartoe op den 7den November 1927 te melden in de kazerne van het Korps Pontonniers en Torpedisten te Dordrecht;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 13 April 1933, waarbij bovenstaand bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, 26 April 1933, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fisikaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem in de

tweede plaats tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van vijf weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 20 Augustus 1924 is ingelijfd als gewoon dienstplichtige der lichting 1924 II uit de gemeente Rotterdam en dat hij thans als gewoon dienstplichtig matroos der 3e klasse dient;

Overwegende dat een afschrift van het Koninklijk Besluit d.d. 1 October 1926 no. 32 o.m. inhoudt:

dat in den loop van het jaar 1927, op daartoe door den Minister van Marine vast te stellen tijdstippen, de verlofgangers der zeemilitie van de lichting 1924, met uitzondering van de kustwachters, zullen worden opgeroepen voor herhalingsoefeningen voor den tijd van vijf weken;

dat een afschrift van de beschikking van den Minister van Marine d.d. 8 October 1926 Afdeeling B No. 50 o.m. inhoudt:

dat de opkomst der zeemiliciens bedoeld bij Koninklijk Besluit d.d. 1 October 1926 no. 32 zal plaats hebben in 4 ploegen, waarvan de oefentijd der 4de ploeg wordt vastgesteld als volgt: Maandag, 7 November 1927 t/m Zaterdag, 10 December 1927;

dat een opgave van den burgemeester van Rotterdam d.d. 8 Juni 1927 No. 293 M.Z. o.m. inhoudt:

dat de beklaagde te Amsterdam in het verlofgangersregister is ingeschreven;

dat een afschrift van een brief van den Chef van het bureau Zeemilitie d.d. 7 Juni 1927 No. 528/Z o.m. inhoudt:

dat op 30 Mei 1927 aan den beklaagde onder nadere goedkeuring van den Minister van Marine vergund werd op 7 November 1927 op te komen en hij tot dien datum met groot verlof huiswaarts werd gezonden; dat voor het bovenstaande goedkeuring werd verleend bij Ministerieele Resolutie d.d. 9 Juni 1927 Pers: 3 no. 48;

dat een afschrift van een door den burgemeester van Amsterdam aan beklaagde gerichte oproeping o.m. inhoudt:

dat de burgemeester van Amsterdam P. oproept om op 7 November 1927 in werkelijken dienst te komen tot het volbrengen van herhalingsoefeningen bij de zeemacht, waartoe hij zich te melden heeft in de kazerne van het Korps Pontonniers en Torpedisten te Dordrecht;

dat deze kennisgeving aan geadresseerde per post is toegezonden en niet als onbestelbaar is terugontvangen;

dat een afschrift van een brief van den Chef van het bureau Zeemilitie dd. 14 November 1927 No. 871/Z o.m. inhoudt:

dat Matroos Z.M. P. op 7 November 1927 niet is opgekomen voor herhalingsoefeningen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is P., oud 28 jaren, geboren te Rotterdam; dat hij het laatst gediend heeft aan boord Hr.Ms. „Wachtschip” te Willemsoord als zeemilicien-matroos der 3e klasse; dat hij op 20 Augustus

tus 1924 is ingelijfd als gewoon dienstplichtige der lichter 1924 uit de gemeente Rotterdam;

dat hij in het najaar 1924 als dienstplichtige in de Marinekazerne te Willemsoord is opgekomen; dat hij aldaar is geoeft; dat hij in 1925 met groot verlof is vertrokken en zich toen als gewoon dienstplichtig matroos der 3e klasse van de zeemacht van de lichter 1924 II met groot verlof heeft gevestigd te Amsterdam; dat hij op den 7en November 1927 te Dordrecht niet heeft voldaan aan de wettiglijk door den burgemeester van Amsterdam gedane oproeping om in werkelijken dienst te komen tot het volbrengen van herhalingsoefeningen en zich daartoe op den 7en November 1927 te melden in de kazerne van het Korps Pontonniers en Torpedisten te Dordrecht; dat hij de oproeping om op 7 November 1927 in werkelijken dienst op te komen niet heeft ontvangen, doordat hij in den herfst 1927 op een boot voor Amerika gemonsterd had;

Overwegende dat door den inhoud van opgemaalde bescheiden en de verklaring van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem in de tweede plaats is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: Als militair niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van vijf weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde;

Gezien de artikelen:

1, 60, 62, 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualiceert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Verklaart niet bewezen hetgeen hem meer is ten laste gelegd dan bewezen verklaard en spreekt hem daarvan vrij;

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vijf weken;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van en met 25 Februari 1933 tot en met 31 Maart 1933 in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de tenuitvoerlegging der uitspraak geheel in mindering zal worden gebracht. ¹⁾

¹⁾ De inzender van bovengenoemd vonnis meende er de aandacht op te mogen vestigen dat — in tegenstelling met den tot dusver gebruikelijken vorm — z.i. eerst hier een *juiste* telastlegging is geformuleerd, omdat daarin nu óók zijn opgenomen tijd en plaats van het delict en daarbij tevens wordt melding gemaakt van het vereischte dat de oproeping wettig is geschied.

Zeekrijgsraad te Willemsoord. Vonnis van 31 Mei 1933. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-luitenant ter zee G. J. Verwijnen, Officier van administratie der 1ste klasse A. J. Poll, Kapitein der Mariniers M. R. de Bruyne, en Luitenant ter zee der 1ste klasse A. D. A. Peereboom Voller.

Fisikaal: Hoofdofficier van administratie der 2de klasse Mr. D. Tollenaar.

Raadsman: Mr. A. Prins, te Alkmaar.

Mishandeling en belediging van een ambtenaar der politie op Curaçao.

De koloniën en bezittingen gelden voor de Nederlandsche strafwet als buitenland, mitsdien hare ambtenaren als buitenlandsche ambtenaren.

Waar in het W. v. S. voorschriften worden gegeven, waarbij de „ambtenaar” bijzondere bescherming geniet, is deze bescherming beperkt tot den Nederlandschen ambtenaar.

Belediging van een Curaçaoschen politiebeambte valt dus niet onder art. 267 W. v. S. Ook art. 266 is niet toepasselijk. Wel is een klacht ingediend bij een hulpofficier van justitie ter plaatse, doch deze is niet de bevoegde (Nederlandsche) ambtenaar tot het ontvangen van die klacht: er is toch geenerlei reden om aan de woorden „bevoegden ambtenaar” in art. 164 W. v. Sv. en „officier van justitie” en „hulpofficier van justitie” in art. 165 W. v. Sv. een ruimere interpretatie te geven dan in het W. v. S.

De bewezen mishandeling is wel strafbaar volgens art. 300 W. v. S., doch valt ook niet onder de verzwarende omstandigheid van art. 304, 2°.

H. M. G. bovendien: De belediging van den Curaçaoschen beambte is als krijgstuuchtelijk vergriep aan te merken, waarop i.c. art. 60 W. K. van toepassing is. Dit artikel moet alsnog onder de toegepaste wetsartikelen worden opgenomen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fisikaal tegen S., marinier der 2e klasse, oud 21 jaren, geboren te Tilburg, gerequireerde in persoon.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 5 Januari 1933;

¹⁾ Zie de ingezonden bijdrage van Mr. Franken, hiervóór blz. 428.
Red. M.R.T.

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Krijgsraad dd. 16 Mei 1933 en het aan den voet van dat bevel beklagde ten laste gelegde:

dat hij op den 27sten November 1932 te ongeveer 11 uur en 15 minuten des namiddags te Rio Canario op Curaçao (West-Indië) toen de in uniform gekleede fuselier der militaire politietroepen te Curaçao Lorenzo, Gregorio Italia als politieambtenaar werkzaam was ter handhaving en bewaring der openbare orde in de nabijheid van het koffiehuis „Princesa” te Rio Canario en genoemde politieambtenaar hem, beklagde, daar hij ter plaatse op luidruchtige wijze stond te spreken, tot kalmte aangemaand had en hem gezegd had zijn mond te houden, opzettelijk voornoemden ambtenaar, werkzaam als voormeld, althans voornoemden Italia, in het openbaar, althans in diens tegenwoordigheid, mondeling heeft beleedigd door hem de woorden: „Wat voor jou, leelijke, vuile, vieze haan”, althans woorden van dergelijke strekking toe te voegen en ongeveer tegelijkertijd voornoemden ambtenaar, werkzaam als voormeld, althans voornoemden Italia, heeft mishandeld door dien politieambtenaar althans Italia, opzettelijk gewelddadig een slag of stomp in het aangezicht toe te brengen, waardoor Italia pijn heeft ondervonden;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 18 Mei 1933, waarbij bovenstaand bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 31 Mei 1933, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem telkens in de eerste plaats ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

O. dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt:

dat hij op 24 Februari 1930 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren en dat hij thans nog als marinier der 2e klasse dient;

O. dat hebben verklaard de getuigen:

1°. Lorenzo, Gregorio Italia, fuselier bij de Militaire Politietroepen te Curaçao:

dat hij op 27 November 1932 te ongeveer 11 uur 15 minuten des namiddags te Rio Canario op Curaçao (West-Indië) op last van den wachtcommandant, den sergeant der Militaire Politietroepen van Hesteren, zich in uniform gekleed begaf naar het koffiehuis „Princesa” in zijne functie als politieambtenaar ter handhaving en bewaring der openbare orde; dat hij daar aangekomen vele burgers bijeenzag vóór gemeld koffiehuis terwijl op de veranda van dat

koffiehuis een marinier, later opgevende S. genaamd te zijn, blootshoofds en met half open jas stond te schreeuwen, schelden en vloeken tegen de aanwezige burgers; dat hij dien marinier zeide zich kalm te houden en te zwijgen; dat die marinier daarop tot hem, getuige, zeide: „Wat, voor jou, leelijke, vuile, vieze haan” en tegelijkertijd hem een stomp met de vuist in het aangezicht gaf, die pijnlijk aandeed;

2°. Johannes Franciscus van Hesteren, sergeant der Militaire Politietroepen te Curaçao:

dat hij op 27 November 1932 te ongeveer 11 uur 15 minuten des namiddags te Rio Canario op Curaçao (West-Indië) heeft gezien dat vóór het koffiehuis „Princesa” zich een aantal burgers bevond en op de veranda een marinier, later opgevende genaamd te zijn S., marinier der 2e klasse, behoorende tot de compagnie mariniers te Willemstad, die blootshoofds met open jas op luidruchtige wijze zijn misnoegen over de Curaçaoenaars te kennen gaf; dat hij, getuige, vergezeld werd door den infanterist van den Brink en fuselier Italia, beiden, als hij zelf in uniform gekleed en in hunne functie als politieambtenaar ter handhaving en bewaring der openbare orde; dat hij beide genoemde politiebeambten opdracht gaf te zorgen dat orde en rust gehandhaafd bleven en zich naar binnen begaf; dat hij, even daarna buiten komende zag dat Italia en S. elkander vast hadden;

3°. Dirk van der Brink, infanterist der 1e klasse der Militaire Politietroepen te Curaçao:

dat hij op 27 November 1932 te ongeveer 11 uur 15 minuten des namiddags te Rio Canario op Curaçao (West-Indië) op last van den wachtcommandant, den sergeant der Militaire Politietroepen van Hesteren zich met den fuselier dier Politietroepen Italia naar het koffiehuis „Princesa” begaf, beiden in politieuniform gekleed en in hunne functie van politieambtenaar ter handhaving en bewaring der openbare orde; dat hij vóór dat koffiehuis een aantal burgers verzameld zag, terwijl een marinier, wiens jas half open stond, op de veranda op luidruchtigen toon zijn misnoegen over Curaçaoenaars te kennen gaf; dat Italia tot dien marinier, dien hij later S. heeft hooren noemen, zeide bedaard te zijn en zijn mond te houden; dat die marinier toen tegen Italia iets zeide in den geest van: „Wat jou, leelijke, vuile” en met beide vuisten naar het hoofd van Italia sloeg, die daarbij getroffen werd;

O. dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is F. J. S., oud 20 jaren, geboren te Tilburg; dat hij het laatst gediend heeft bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam als marinier der 2e klasse; dat hij op 24 Februari 1930 is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren;

dat hij op 27 November 1932 te ongeveer 11 uur 15 minuten des namiddags zich bevond in het café „Princesa” te Rio Canario op Curaçao (West-Indië); dat vóór dat café een oloppeje was en hij onder het verzameld publiek heeft gezien een in uniform gekleeden

fuselier der Militaire Politietroepen; dat hem bekend was dat de militairen der Politietroepen op Curaçao aldaar diensten verrichten als politieambtenaren en uit de houding en het gedrag van genoemden fuselier begreep dat hij daar werkzaam was tot handhaving en bewaring van de openbare orde; dat hij, buiten gekomen, van den fuselier order kreeg zich stil te houden en door dezen in den kraag werd gegrepen, waarop hij zich heeft losgerukt;

O. dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem telkens in de eerste plaats is ten laste gelegd;

O. omtrent de strafbaarheid der bewezen verklaarde feiten:

dat volgens artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht op niet in dat Wetboek omschreven strafbare feiten, begaan door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen, het gemeene strafrecht toepasselijk is, behoudens de afwijkingen bij de wet vastgesteld;

dat de beklagde de hem ten laste gelegde en bewezen verklaarde feiten heeft begaan op het eiland Curaçao, een Nederlandsche kolonie of bezitting;

dat voor de Nederlandsche strafwet de koloniën en bezittingen gelden als buitenland, mitsdien hare ambtenaren en beambten als buitenlandsche ambtenaren en beambten;

dat het niet op den weg ligt van den Nederlandschen wetgever voorschriften te geven ter bescherming van den buitenlandschen ambtenaar en waar in het Wetboek van Strafrecht voorschriften worden gegeven waarbij de „ambtenaar” bijzondere bescherming geniet, deze bescherming beperkt is tot den Nederlandschen ambtenaar;

dat in het algemeen, waar in de Nederlandsche strafwet het woord „ambtenaar” wordt gebruikt daaronder, tenzij uitdrukkelijk anders bepaald, niet is begrepen de buitenlandsche doch is bedoeld de ambtenaar in Nederlandschen dienst;

dat het begrip „ambtenaar” in zich sluit een zekere betrekking van ondergeschiktheid en dienstbaarheid aan het gezag dat hij dient, i.e. het Rijk der Nederlanden, in uitgebreider of meer beperkte mate onder toezicht en controle op de wijze zijner ambtsvervulling en gehouden zich te gedragen naar door dat gezag gegeven dienstvoorschriften; voorwaarden en vereischen voor een buitenlandsch ambtenaar tegenover dat Rijk, niet bestaanbaar;

dat uit het vorenstaande volgt dat het gebruik der beleedigende woorden den Curaçaoschen politiebeambte toegevoegd niet kan worden gestraft krachtens artikel 267 van het Wetboek van Strafrecht, terwijl, hoewel door dien politiebeambte eene klachte was ingediend bij eenen hulpofficier van Justitie ter plaatse, deze niet de bevoegde (Nederlandsche) ambtenaar was tot het ontvangen der klachte en deze klachte als niet volgens de wettelijke voorschriften gedaan, waardeloos is, zoodat op beklagde's gedragingen evenmin artikel 266 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing is;

dat toch geenerlei reden bestaat om aan de woorden „bevoegde ambtenaar” in artikel 164 van het Wetboek van Strafvordering en „Officier van Justitie en hulpofficier van Justitie” in artikel 165 van datzelfde wetboek, een ruimere interpretatie te geven dan hierboven vermeld ten opzichte van het Wetboek van Strafrecht en daarmede alléén Nederlandsche ambtenaren worden aange-
wezen; ¹⁾

dat de mishandeling van den politiebeambte Italia om redenen als boven vermeld niet kan worden gestraft krachtens artikel 304 van het Wetboek van Strafrecht, maar alléén valt onder het bereik van artikel 300 van datzelfde Wetboek;

O. dat een gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde;

Gezien de artikelen: 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 300 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem telkens in de eerste plaats is ten laste gelegd;

Verklaart niet strafbaar het toevoegen van de in de telastelegging genoemde beleedigende woorden aan den politiebeambte Italia en spreekt den beklagde vrij van het daarop betrekking hebbende gedeelte der telastelegging vervat tusschen de woorden „opzettelijk voornoemden ambtenaar” tot en met „ongeveer tegelijkertijd”;

Qualificeert het overige als: mishandeling;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand.

MEMORIE VAN APPEL.

Willemsoord, den 16en Juni 1933.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof mede te deelen, dat ik hooger beroep heb aangeteekend van het vonnis van den Zee-krijgsraad te Willemsoord van 31 Mei 1933, gewezen tegen den

¹⁾ Zou de Krijgsraad eene klacht nu ook als waardeloos hebben beschouwd indien zij ware ingediend bij den commandant van het detachement Mariniers op Curaçao of bij den commandant van den aldaar gestationeerden oorlogsbodem? Het blijkt niet bepaaldelijk uit het vonnis. In de hierna opgenomen Memorie van appèl schijnt die gevolgtrekking echter wel gemaakt te worden.

In dit verband verwijzen wij nog naar art. 24(4) „Justitieele Zaken” (Verordeningen K.M. Deel 3, Hoofdst. XI) luidende:

„Ten aanzien van strafbare feiten alleen op klachte vervolgbaar en gepleegd aan boord van een schip, zal de klacht kunnen worden ingediend bij den commandant, als zijnde deze bij artikel 5 R.Z. uitdrukkelijk belast met het onderzoek van elk strafbaar feit gepleegd door onder zijne bevelen dienende militairen der zeemacht.”

marinier der 2de klasse F. J. S., meer in het bijzonder om de navolgende redenen:

In het vonnis werd overwogen:

1e. dat het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht niet beschermt de ambtenaren van het Koninkrijk der Nederlanden behalve die van het Rijk *binnen* Europa en

2e. dat waar in de deelen van het Rijk *buiten* Europa geen tot het ontvangen van klachten bevoegde ambtenaar (zooals art. 164 van het Wetboek van Strafvordering aangeeft) aanwezig is, geen geldige klachte (i.e. voor belediging) is ingediend.

De daaruit te trekken conclusie is dus, dat waar door de afkondiging van de Nederlandsche Militaire Wetten in de deelen van het Rijk buiten Europa, de aldaar aanwezige strafrechter *niet* bevoegd is recht te spreken over den Nederlandschen militair (art. 4 W. v. M. S.), de aldaar aanwezige ambtenaren *als zoodanig* vogelvrij zijn voor deze militairen,

terwijl deze laatsten ook vrijwel straffeloos aldaar een klachtdelict kunnen plegen, daar de mogelijkheid van het doen van een geldige klachte bij de klachtdelicten van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht vrijwel uitgesloten is te achten.

Deze hoogst ongewenschte toestand bestaat reeds in Nederlandsch-Indië door de Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof aldaar van 6 Februari 1931 (M. R. T. XXVII, pag. 34 vlg.), welke sententie aanleiding gaf tot het stellen van vragen in den Volksraad en in de 2e Kamer van de Staten-Generaal, waarop van Regeeringszijde werd geantwoord, dat het overleg dienaangaande wederom geopend was. (Zie M. R. T. XXVII pag. 6 vlg. en XXVIII, pag. 534 vlg.). In welk stadium dit overleg thans verkeert, is mij onbekend.

Mocht Uw Hof het vonnis, waarvan appèl, bevestigen, dan is ook ten aanzien van de deelen van het Rijk in West-Indië een gelijke ongewenschte toestand geschapen.

Wellicht dat dit dan er toe kunnen bijdragen het overleg, waarvan hierboven sprake is, tot een goed einde te brengen.

Ten slotte werd niet aangehaald art. 60 W. Kr., zoodat niet blijkt dat in de straf het *geheele* voorval is verwerkt.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad,

D. TOLLENAAR.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 8 September 1933.

Président: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-Fisikaal: Mr. E. L. M. H. baron Speyart van Woerden, (fg.).

In de zaak van den Fisikaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appellant van een vonnis op den 31en Mei 1933 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen S., oud 21 jaar, geboren te Tilburg, destijds marinier der 2de klasse, laatstelijk dienende bij de Afdeling Mariniers te Rotterdam, thans uit den zeedienst ontslagen, wonende te Rotterdam, gerequireerde in persoon, geïntimeerde en

van S., voornoemd, appellant van gemeld vonnis,

tegen den Fisikaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de door appellant ingediende memorie behelzende de middelen en gronden waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

O. dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, alzoo zich vereenigende met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overnemende, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen;

dat echter, waar beklagde, behalve aan mishandeling, zich bovendien heeft schuldig gemaakt aan het als krijgstuchtelijk verboden aan te merken beleedigen van den in de telastelegging genoemden fuselier der Militaire Politietroepen, welke feiten als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd en tusschen welke feiten samenhang bestaat, onder de toegepaste wetsartikelen

alsnog artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht behoort te worden opgenomen;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht, alsmede de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie, en

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 4 Augustus 1933.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: Gep. Schout-bij-nacht tit. Jhr. S. de Ranitz, gep. Kolonel tit. der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. W. van Nieuwenhuizen (plv.).

Advocaat-fiscaal: Mr. J. R. L. Jansen.

Mondeling een militair opruien tot eenig in het W.v.M.S. omschreven misdrijf (tot een aantal militairen op luiden toon zeggen: „laten we er weer gaan staan (hiermede bedoelend de plaats waar dien ochtend dienst geweigerd was en waar 3 schepelingen in arrest waren gesteld); we hebben de Inlanders achter ons, maar die hebben we niet noodig, we kunnen het alleen wel af als we het maar allemaal doen” en, toen eenigen zich verwijderden, te roepen: „jullie moeten niet allemaal wegloopen, anders hebben we er nog niets aan als we met zoo weinig staan”).

Verhouding van de omschrijving der telastelegging in de beschikking tot verwijzing en in die tot bijeenkomst van den krijgsraad. De telastelegging moet in beide processtukken, ook al kunnen zij in formulering verschillen en al mag in de eerste de vermelding der feiten meer summier zijn, hetzelfde feitencomplex betreffen. Zulks is i.c. ook het geval.

Beklaagde had met de door hem gebezigde woorden de bedoeling om op te ruien, in het bijzonder tot opzettelijke ongehoorzaamheid. (Anders Zeekrijgsraad).

Het H.M.G. vindt geen aanleiding om beklagde uit den militairen dienst te ontslaan (Anders Zeekrijgsraad) maar acht hem wel ongeschikt om als matroos der 1e klasse, in welke klasse hem meermalen gezag over anderen kan worden toevertrouwd, te blijven doordienen. Verlaging tot matroos 2e klasse.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad

te Soerabaja, ratione officii, geappelleerde, en W., stamboeknummer . . . ., oud 23 jaren, geboren te Kampen, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 1e klasse bij den Dienst der Conservatie te Soerabaja, sedert 15 Februari 1933 in arrest zonder waarneming van dienst, beklaagde-appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op den 28sten Juni 1933, waarvan appèl, waarbij beklaagde — met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard — is schuldig verklaard aan het misdrijf „het door een toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen” en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met bepaling, dat de tijd door veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorlopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van af den 15den Februari 1933 en met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op de door den beklaagde op 7 Juli 1933, dus tijdig, gedane aantekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep dd. 24 Juli 1933 en het relaas van beteekening daarvan dd. 26 Juli d.a.v.;

Gehoord den door den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht, Mr. J. R. L. Jansen, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl dd. 4 Augustus 1933, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië met ontvangst van het appèl, het vonnis a quo zal vernietigen ten aanzien van de schuldigverklaring,

voornoemden beklaagde W., stamboeknummer . . . ., zal schuldig verklaren aan het misdrijf van „het mondeling een militair opruien tot opzettelijke ongehoorzaamheid”,

het vonnis voor het overige zal bevestigen;

Overwegende, dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van Administratie der 2de klasse H. C. van 't Hof, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Overwegende, dat de raadsman van beklaagde de nietigheid van de beschikking van verwijzing heeft voorgesteld, omdat daarin niet zou voorkomen een behoorlijke omschrijving der aan beklaagde ten laste gelegde feiten, immers daarin slechts een qualificatie zou zijn opgenomen;

Overwegende, dat dit middel faalt, aangezien in die beschikking wordt vermeld, wat de strekking was van de woorden, welke beklaagde heeft gebezigd, n.l. dat beklaagde voorstelde, dat „alle aan-

wezige schepelingen na het tweede ontbijt dienst zouden weigeren, als protest tegen de arrestatie van kameraden", mitsdien daarin met duidelijkheid het te laste gelegde feit wordt aangegeven;

dat weliswaar in die beschikking niet staat vermeld, welke de woorden waren, waarin beklaagde deze misdadige aansporing heeft gekleed, doch zulks in dit stadium van het geding ook niet noodzakelijk is, immers deze beschikking blijkens art. 9 der Rechtspleging bij de Zeemacht slechts dient tot grondslag van het inwinnen der gerechtelijke informatiën, terwijl eerst op grond van het resultaat dier informatiën wordt opgesteld de uiteindelijke omschrijving van het telastegelegde, zooals die wordt vermeld in het bevelschrift tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad;

Overwegende, dat beklaagde's raadsman voorts heeft betoogd, dat ten deze geen veroordeeling zou kunnen volgen omdat het feit, zooals het in het bevelschrift tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad is omschreven, niet hetzelfde feit zou zijn dat in de beschikking tot verwijzing aan beklaagde werd ten laste gelegd;

Overwegende te dien aanzien:

dat inderdaad de omschrijvingen van het telastegelegde in de beide voormelde processtukken, ook al kunnen zij in formulering verschillen en al mag in de eerste acte de vermelding der feiten meer summier zijn dan in de laatste, hetzelfde feitencomplex moeten betreffen, doch zulks in casu ook het geval is geweest;

dat toch de door beklaagde gesproken woorden, zooals die in het bevelschrift tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad zijn vermeld, slechts een uitvoeriger weergave vormen van het feit, zooals het in de beschikking tot verwijzing is ten laste gelegd, immers, in beide telasteleggingen voorkomt, dat beklaagde op bepaalden tijd en plaats woorden heeft gesproken met de bedoeling om de aanwezige schepelingen aan te sporen tot dienstweigering als protest tegen de arrestatie van kameraden, en daaraan niet afdoet, of de daarbij vermelde qualificatie in de eene telastelegging anders is dan in de andere, terwijl evenmin van belang is, of de door beklaagde gebezigde woorden eerst niet en later wel als „toespraak" gequalificeerd worden, daar buiten twijfel is, dat in beide gevallen dezelfde uitingen zijn bedoeld;

Overwegende, dat, ofschoon in het eerste deel der telastelegging wordt gezegd, dat beklaagde door een toespraak of toespraken, daarin uitvoerig omschreven, heeft getracht, de tucht onder de krijgsmacht — zijnde de ter plaatse aanwezige tot de zeemacht behorende militairen — te ondermijnen, blijkens de slotalinea, en meer in het bijzonder blijkens de daarin voorkomende woorden „hebbende hij", die telastelegging aldus is te begrijpen, dat aan beklaagde primair is ten laste gelegd het misdrijf, omschreven in artikel 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht en subsidiair dat, waaraan hij bij het beroepen vonnis is schuldig verklaard;

Overwegende, dat in tegenstelling met den eersten rechter het Hof van oordeel is, dat beklaagde met de door hem gebezigde woor-

den zeer zeker de bedoeling had, op te ruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven strafbaar feit, in het bijzonder tot opzettelijke ongehoorzaamheid;

dat hij immers zelf heeft erkend, tot de aanwezige schepelingen te hebben geroepen: „laten wij er weer gaan staan”, met het woord „weer” doelende op de plaats, waar kort tevoren door een aantal schepelingen dienst was geweigerd en voorts, dat hij wist, dat de schepelingen zich niet naar deze plaats, maar naar de schepen hadden te begeven, om aan het werk te gaan, welke woorden geenszins doelen op een enkele demonstratie, doch geen andere strekking hebben dan een aansporing om, zij het bij wijze van demonstratie, dienst te weigeren, terwijl ook de woorden „wij hebben de Inlanders achter ons, maar we kunnen het alleen wel af”, geen anderen redelijken zin hebben dan een onderstrepen van beklagde's bedoeling, dat de Europeesche bemanning dienst moest weigeren;

dat derhalve de verklaring van getuige Groeneweg, dat hij beklagde tot dienstweigerend hoorde aansporen, niet, gelijk de Zeekrijgsraad meende, was een conclusie, doch een juiste, zij het niet woordelijke weergave van het door beklagde gesprokene;

Overwegende, dat mitsdien het beroepen vonnis behoort te worden vernietigd ten aanzien van de gegeven vrijspraak en de qualificatie van het bewezen verklaarde en beklagde alsnog behoort te worden schuldig verklaard aan het hem primair ten laste gelegde;

Overwegende, dat het Hof echter, in aanmerking nemende, dat beklagde's daad, gelijk uit het onderzoek is gebleken, geheel op zich zelf staat, en dat hij eigener beweging een volledige bekentenis heeft afgelegd, geen aanleiding vindt, hem uit den militairen dienst te ontslaan, doch wel hem ongeschikt acht, om in de klasse, waarin hij is aangesteld en waarin hem meermalen gezag over anderen kan worden toevertrouwd, te blijven doordienen, weshalve het Hof termen aanwezig acht, hem na te noemen bijkomende straf op te leggen;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht, om den tijd, door hem na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering te brengen van de hem opgelegde vrijheidsstraf;

Gezien, behalve de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen (met uitzondering van artikel 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht), art. 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht en art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, alsmede de artikelen 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja dd. 28 Juni 1933, waarvan beroep, voor zoover beklagde daarbij van het hem primair ten laste gelegde is vrijgesproken, alsmede ten aanzien van de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie en van de aan beklagde opgelegde bijkomende straf;

Verklaart den in hoofde dezer nader aangeduiden beklaagde W., stamboeknummer . . . ., schuldig aan het misdrijf: „Het mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf”;

Verlaagt hem tot matroos der 2de klasse;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige;

Verstaat, dat de tijd, door beklaagde na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf. ¹⁾

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 4 Augustus 1933.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: Gep. Schout-bij-Nacht tit. Jhr. S. de Ranitz, gep. Kolonel tit. der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. W. van Nieuwenhuizen (plv.).

Advocaat-fiscaal: Mr. J. R. L. Jansen.

Mondeling een militair opruien tot eenig in het W.v.M.S. omschreven misdrijf, tweemaal gepleegd, doch als ééne voortgezette

¹⁾ Aan dezen veroordeelde was bij het bevelschrift tot bijeenkomst van den Krijgsraad ten laste gelegd:

„dat hij dienende als matroos der 1e klasse bij den Dienst der Conser-vatie te Soerabaja in den ochtend van 30 Januari 1933 in een eetzaal der Europeanen bij dien Dienst, alwaar zich een groote menigte Marineschepe-lingen bevond — immers het was omstreeks den tijd van schaften — door een toespraak of door toespraken getracht heeft de tucht onder de krijgs-macht — zijnde de ter plaatse en ten tijde voormeld aldaar aanwezige militairen der zeemacht — te ondermijnen, door tot die militairen op luiden toon te zeggen: „laten we er weer gaan staan (hiermede bedoelend de plaats waar dien ochtend te half zeven dienst geweigerd was en waar drie Europeesche schepelingen waren in arrest gesteld); we hebben de Inlanders achter ons, maar die hebben we niet noodig; we kunnen het alleen wel af als we het maar allemaal doen”, althans woorden van der-gelijke strekking, een en ander met de bedoeling een demonstratie van het Europeesche Marinepersoneel van dien Dienst te doen ontstaan als protest tegen de inarreststelling van eenige Europeesche dienstweigeraars, die tevoren op dien ochtend op de door beklaagde bedoelde plaats waren in arrest gesteld op grond van het niet hebben opgevolgd van een bevel van den Commandant van gemelden Dienst en door, toen eenige korporaals zich alstoen van bedoelde zaal verwijderden, tot de aanwezige militairen te roepen: „jullie moeten niet allemaal wegloopen anders hebben we er nog niets aan als we met zoo weinig staan”, althans woorden van dergelijke strekking, hebbende hij door een of meer der hierboven bedoelde toespraken of uitroepen mondeling de aanwezige militairen der zeemacht opgeruid tot opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk en tot opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Door den Krijgsraad was het primair ten laste gelegde bewezen ver- klaard met uitzondering van het slotgedeelte „hebbende hij door..... enz. terwijl het feit was gequalificeerd als: „het door een toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen”.

Red. M.R.T.

handeling beschouwd. (Op verschillende tijdstippen aan boord tot ter plaatse aanwezige militairen toespraken houden, zeggende: „als onze machtige arm het wil, staat het heele fabriekje stil” en „als ik de ankermachine moet klaar maken, zal ik een kapotte werkkieel aantrekken en den schipper zeggen, dat ik door de menschen uit het logies ben gesleurd.”)

Voor het bewijs van een onderdeel der telastlegging kan met de verklaring van één getuige worden volstaan.

Waar kennelijk het opzet tot opruiing gedurende de geheele periode voorafgegaan aan 30 Januari heeft bestaan, moeten beide feiten worden beschouwd als voortvloeiende uit een misdadig wilsbesluit, mitsdien als ééne voortgezette handeling.

Onjuist is het protest van den raadsman tegen het feit dat bij het dossier dezer strafzaak zijn gevoegd een drietal nummers van het „Algemeen Marine-Weekblad” — aan beklagde voorgehouden —, in elk waarvan voorkomt een artikel, geteekend „Piet de Prater”, en waarvan hij heeft erkend de schrijver te zijn.

Beklaagde is ter zake van de door hem gepleegde feiten ongeschikt om in den militairen dienst te blijven. Ontslag met ontzetting.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, razione officii, geappelleerde en T., stamboeknummer . . . ., oud 34 jaren, geboren te Kampen, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-machinist bij de Marine-kazerne „Goebeng” te Soerabaja, sedert 9 Februari 1933 in arrest zonder waarneming van dienst, beklagde, appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op den 28sten Juni 1933, waarvan appèl, waarbij beklagde — met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard — is schuldig verklaard aan het misdrijf „het door een toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen” en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar, met bepaling, dat de tijd door veroordeelde in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van af den 9den Februari 1933 en met ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op de door den beklagde op 7 Juli 1933, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep dd. 24 Juli 1933 en het relaas van beteekening daarvan dd. 26 Juli d.a.v.;

Gehoord den door den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zee-

macht, Mr. J. R. L. Jansen, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl dd. 4 Augustus 1933, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis a quo zal bevestigen;

Overwegende, dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van Administratie der 2de klasse H. C. van 't Hof, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Overwegende, dat beklaagde's raadsman bij pleidooi heeft geprotesteerd tegen het feit, dat bij het dossier dezer strafzaak zijn gevoegd een drietal nummers van het „Algemeen Marine-Weekblad” in elk waarvan voorkomt een artikel, geteekend „Piet de Prater” en waarvan beklaagde heeft erkend de schrijver te zijn, hebbende de raadsman daarbij tevens het verzoek gedaan, dat het Hof deze stukken buiten het geding zal stellen;

Overwegende te dien aanzien:

dat de raadsman zijn protest en verzoek aldus heeft toegelicht, dat het naar zijn meening ongeoorloofd is, deze stukken over te leggen, omdat dit geen ander doel kan hebben, dan den rechter te verschaffen gegevens, welke den persoon van beklaagde in een ongunstig daglicht stellen, zulks ofschoon de betreffende artikelen zijn geschreven, zonder dat het bevoegde gezag aanleiding heeft gevonden beklaagde deswege ter verantwoording te roepen en deze artikelen bovendien geenerlei verband zouden houden met de onderwerpelijke telastelegging, terwijl deze stukken niet ter terechtzitting zijn voorgelezen of aan beklaagde voorgehouden;

dat deze opvatting van den raadsman te enen male onjuist is, immers geen enkele wetsbepaling er zich tegen verzet, dat vanwege de vervolgende autoriteit den rechter zoo veel mogelijk gegevens worden verstrekt ten aanzien van de persoonlijkheid van den beklaagde, gelijk het ook aan dezen en zijn raadsman vrijstaat, zoodanige gegevens aan den rechter te verschaffen en het aan dezen staat, om te beoordeelen, in hoeverre die gegevens voor de te berechten zaak van belang zijn;

dat toch de zwaarte der straf mede moet worden bepaald in verband met de persoonlijkheid van den beklaagde en dus de ten deze gevolgde gedragslijn noch met de letter, noch met den geest der wet in strijd is;

dat de bewering, dat deze stukken den beklaagde niet zijn voorgehouden, bovendien onjuist is, daar zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep blijkens de processtukken aan beklaagde is gevraagd, of deze artikelen door hem geschreven waren en, nadat die vraag door hem in beide instantiën bevestigend was beantwoord, voor voorlezing daarvan geenerlei aanleiding bestond, daar noch door het Openbaar Ministerie, noch door beklaagde of diens raadsman die voorlezing is gevraagd, mitsdien des verdedigers verzoek moet worden geweigerd;

Overwegende, dat, ofschoon in het eerste deel der telastelegging

wordt gezegd, dat beklagde door een toespraak of toespraken, daarin uitvoerig omschreven, heeft getracht, de tucht onder de krijgsmacht — zijnde de ter plaatse aanwezige militairen der zeemacht — te ondermijnen, blijkens de slotalinea, en meer in het bijzonder blijkens de daarin voorkomende woorden „hebbende hij” die telastelegging aldus is te begrijpen, dat aan beklagde primair is telaste gelegd het misdrijf omschreven in artikel 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht en subsidiair dat, waaraan hij bij het beroepen vonnis is schuldig verklaard;

Overwegende, dat de eerste rechter niet bewezen heeft geacht, dat beklagde heeft gesproken de woorden „als onze machtige arm het wil, staat het heele fabriekje stil” en van oordeel is geweest, dat de woorden „als ik de ankermachine moet klaar maken, zal ik een kapotte werkkieel aantrekken en den schipper zeggen, dat ik door de mensen uit het logies ben gesleurd” wel als poging tot ondermijning der krijgstucht, maar niet als opruiing tot eenig militair delict zijn op te vatten, doch het Hof beide beslissingen onjuist acht;

Overwegende, dat in tegenstelling met den Zeekrijgsraad het Hof wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklagde niet slechts laatstgemelde uitdrukking, doch ook de eerstgemelde heeft gezegd;

dat toch getuige Keulen onder eede heeft verklaard, dat hij beklagde in of omstreeks het tijdvak van 27 tot 30 Januari 1933 meermalen de voornoemde woorden heeft hooren bezigen en het College geenerlei aanleiding heeft, de geloofswaardigheid dier verklaring in twijfel te trekken, terwijl door de omstandigheid, dat andere getuigen hebben verklaard, dit niet te hebben gehoord, slechts wordt bewezen, dat beklagde die woorden niet mede in hun tegenwoordigheid en dus bij een andere gelegenheid heeft gesproken;

dat voor het bewijs voor dit onderdeel der telastelegging met de verklaring van één getuige kan worden volstaan, daar andere onderdeelen daarvan door meerdere getuigenverklaringen zijn komen vast te staan;

Overwegende, dat weliswaar beklagde heeft opgegeven, de door getuige Keulen vernomen woorden niet te hebben gesproken en van de hierboven in de tweede plaats genoemde woorden een uitleg heeft gegeven, welke daaraan een vrij onschuldige beteekenis zou geven, doch aan beklagde's verklaringen ten deze niet het minste geloof kan worden gehecht, daar zijn mededeelingen, speciaal in verband met de door hem voorgewende onwetendheid van vrijwel alles, wat in het genoemde tijdvak onder de schepelingen omging, te eenenmale onaannemelijk zijn voorgekomen en bovendien in pertinenten strijd met de lezing, door alle getuigen van het gebeurde gegeven;

Overwegende, dat de beide voormelde uitlatingen in het verband, waarin zij zijn gesproken, geen andere beteekenis kunnen hebben, dan een aanzetting, om zich bij de dienstweigering, waar-

omtrent gelijk de getuigen Keulen, De Vries, De Wolf, Thomassen en Goode hebben verklaard, reeds min of meer vage plannen bestonden, aan te sluiten, terwijl bovendien door de verklaring van getuige De Wolf, dat beklagde de hierboven in de tweede plaats gereleveerde uitdrukking vergezeld deed gaan van de woorden: „je kunt gerust meedoen, ik doe het ook en we winnen het vast” en door de verklaring van dienzelfden getuige en van den getuige Thomassen, dat beklagde daarbij tevens nog gezegd heeft: „Het kraakt in het Oosten; Balik Papan is odeur voor Japan; ze kunnen ons niet missen”, iedere twijfel aan beklagde's opzet tot opruiing ook bij het uitspreken der laatstbedoelde zinsnede wordt uitgesloten;

dat beklagde's raadsman nog de betrouwbaarheid van getuige Peters in twijfel heeft getrokken, omdat, gelijk is komen vast te staan, deze getuige en niet beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan het uitspreken der in de telastelegging mede vermelde woorden: „allen naar den bak”, doch het Hof die meening niet kan deelen, vooreerst, omdat deze verklaring volkomen wordt bevestigd door die van de getuigen Thomassen, De Wolf en Goode, doch bovendien omdat deze getuige in dezelfde verklaring, waarmede hij beklagde bezwaarde, heeft gezegd, niet te hebben gehoord, dat beklagde heeft geroepen: „allen naar den bak” en tevens heeft erkend dat hij, getuige, zelf woorden heeft gesproken van ongeveer gelijke strekking;

Overwegende, dat mitsdien het beroepen vonnis moet worden vernietigd, voorzoover beklagde daarbij is vrijgesproken van het hem primair ten laste gelegde, alsmede ten aanzien van de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie, en beklagde moet worden schuldig verklaard, gelijk hieronder is omschreven;

dat beklagde blijkens het voorgaande het misdrijf tweemaal bij afzonderlijke gelegenheden heeft gepleegd, doch, waar kennelijk het opzet tot opruiing bij hem gedurende de geheele periode, voorafgaande aan den 30sten Januari 1933, heeft bestaan, deze feiten moeten worden beschouwd als voortvloeiende uit één misdadig wilsbesluit en mitsdien als één voortgezette handeling zijn aan te merken;

Overwegende ten aanzien van de opgelegde straffen:

dat beklagde ook naar 's Hofs oordeel terzake van de door hem gepleegde feiten ongeschikt is, om in den militairen dienst te blijven en het Hof, in aanmerking nemende, dat beklagde op zeer ernstige wijze herhaaldelijk tot dienstweigering heeft opgeruid en daardoor in niet geringe mate mede verantwoordelijk is geworden voor de plaats gehad hebbende ongeregelheden, de hem opgelegde hoofdstraf allerminst te zwaar acht;

dat het Hof evenwel termen aanwezig acht, om den tijd, door beklagde na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering te brengen van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Gezien de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen (met

uitzondering van artikel 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht), artikel 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht, art. 56 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, alsmede de artikelen 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Wijst af het verzoek van beklaagde's raadsman tot buiten het geding stellen der hooger omschreven stukken;

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja dd. 28 Juni 1933, waarvan beroep, voorzover beklaagde daarbij van het hem primair ten laste gelegde is vrijgesproken, alsmede ten aanzien van de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie;

Verklaart den in hoofde dezer omschreven beklaagde T., stamboeknummer . . . ., schuldig aan het misdrijf: „Het mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf, tweemaal gepleegd, doch als één voortgezette handeling beschouwd”;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige, zulks met behoud der aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt, dat de tijd, door beklaagde na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf. ¹⁾

¹⁾ Aan dezen veroordeelde was ten laste gelegd:

„dat hij dienende als korporaal-machinist aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” liggende te Soerabaja, in de dagen omstreeks 27 Januari en 30 Januari 1933 op verschillende tijdstippen aan boord van dat schip heeft getracht door een toespraak of door toespraken de tucht onder krijgsmacht — zijnde de ter plaatse van het gesprokene aanwezige militairen der zeemacht — te ondermijnen door tot die schepelingen te zeggen: „als onze machtige arm het wil, staat het heele fabriekje stil; als ik de ankermachine moet klaarmaken zal ik een kapotte werkkiel aantrekken en den schipper zeggen dat ik door de menschen uit het logies ben gesleurd” en door op 30 Januari 1933, den dag der algemeene dienstweigering, tot de aanwezige scheepelingen te roepen: „allen naar de bak”, hetgeen het afgesproken sein was om dienst te weigeren, althans door woorden en uitdrukkingen van gelijke beteekenis en strekking tot die schepelingen te richten,

hebbende hij door zijn uitroep op 30 Januari 1933 hierboven vermeld, mondeling de aanwezige militairen der Zeemacht opgeruid tot opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk en tot opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Van deze telastlegging was door den Zeekrijgsraad alleen bewezen verklaard dat beklaagde van de daarin voorkomende uitdrukkingen heeft gesproken woorden van gelijke strekking als: „als ik de ankermachine moet klaarmaken zal ik een kapotte werkkiel aantrekken en den schipper zeggen, dat ik door de menschen uit het logies ben gesleurd”, welk feit was gequalificeerd als: „het door een toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen”.

Red. M.R.T.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 4 Augustus 1933.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: Gep. schout-bij-nacht tit. Jhr. S. de Ranitz, gep. kolonel tit. der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. W. van Nieuwenhuizen (pl.v.).

Advocaat-fisikaal: Mr. J. R. L. Jansen.

1°. *Mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf (in een vergadering van marineschepelingen roepen: „de bom is gebarsten, de „Java” zal het voorbeeld geven; wie maakt uit of de vloot zal varen, wij of een ander”.)*

2°. *Opzettelijke ongehoorzaamheid. (Opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan het dienstbevel om naar baksgewijs te gaan).*

De door beklagde gesproken woorden hielden in eene opruïing tot feiten die niet uitsluitend het delict van opzettelijke ongehoorzaamheid behoeven op te leveren (waartoe de A.-F. had geconcludeerd) nu uit de aanbevolen misdadige gedragslijn evenzeer het misdrijf van muiterij, insubordinatie of eenig ander militair delict onmiddellijk kan voortvloeien.

Het op het dienstbevel gegeven antwoord: „ik durf niet, anders slaan ze mij dood”, ook al zou die uitlating ernstig zijn gemeend, kan beklagde niet disculpeeren, daar niet is gebleken van een onmiddellijke bedreiging, welke hem op dat oogenblik verhinderde het bevel op te volgen.

Al houdt de telastlegging niet in het woord „weigeren”, valt het feit sub 2° toch onder art. 114 W. v. M. S. De in dit artikel opgesomde handelingen, welke, hoewel los staande van elkander, ieder op zich zelf het door de wet als opzettelijke ongehoorzaamheid gequalificeerde misdrijf opleveren, kunnen ten aanzien van hetzelfde dienstbevel samenloopen, hetgeen zich i.c., waar het gegeven bevel terstond moest worden opgevolgd, heeft voorgedaan.

Beklaagde is ongeschikt ter zake van de door hem gepleegde feiten in den militairen dienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, geappelleerde, en B., stamboeknummer . . . . oud 30 jaren, geboren te Middelburg, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 1e klasse bij de Marine-kazerne „Goebeng” te Soerabaja, sedert 8 Februari 1933 in arrest zonder waarneming van dienst, beklagde-appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op den 28sten Juni 1933, waarbij beklaagde — met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard — is schuldig verklaard aan de misdrijven I. „mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf” en II. „opzettelijke ongehoorzaamheid” en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en zes maanden, met bepaling dat de tijd door veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van af den 8sten Februari 1933 en met ontslag uit den militiaren dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op de door den beklaagde op 7 Juli 1933, dus tijdig, gedane aantekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep d.d. 24 Juli 1933 en het relaas van beteekening daarvan d.d. 26 Juli daaraanvolgende;

Gehoord den door den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zee-macht in Nederlandsch-Indië, Mr. J. R. L. Jansen, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl d.d. 4 Augustus 1933, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis a quo zal vernietigen ten aanzien van de qualificatie van het sub I bewezen verklaarde feit;

voornoemden beklaagde B., stamboeknummer . . . . te dier zake zal schuldig verklaren aan het misdrijf „mondeling een militair opruien tot opzettelijke ongehoorzaamheid”;

het vonnis voor het overige zal bevestigen;

Overwegende, dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van Administratie der 2de klasse H. C. van 't Hof, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Overwegende, dat ten deze naar behooren is geprocedeerd en de Zeekrijgsraad ook terecht naar 's Hof's oordeel beklaagde aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig verklaard;

Overwegende, dat beklaagde, erkennende, op tijd en plaats als in de telastelegging vermeld, woorden te hebben gesproken, die, gelijk hij het uitdrukte, den indruk konden wekken, dat hij wilde opruien tot het plegen van strafbare feiten, bijzonderlijk tot opzettelijke ongehoorzaamheid, heeft ontkend, de bedoeling te hebben gehad, tot strafbare feiten aan te sporen, doch slechts te hebben willen aandringen op een door de schepelingen der verschillende schepen tot hun Commandanten te richten verzoek, om niet te behoeven uit te varen, omdat hij in verband met de heerschende opwinding en een uit Nederland te verwachten telegram naar aanleiding van de salariskorting ongeregelheden op zee vreesde;

dat evenwel dit verweer als volkomen onaannemelijk moet worden verworpen, daar de woorden: „De Java zal het voorbeeld geven”, welke uitlating door beklaagde aanvankelijk is erkend en door de verklaringen der getuigen De Wit, Goode, Tinga en Vermeer wordt bewezen, in de omstandigheden, waaronder zij plaats vonden, geen andere beteekenis konden hebben dan dat beklaagde wilde te kennen geven, dat dit schip het voorbeeld zou geven bij de dienstweigering;

dat bovendien de wijze, waarop de vergadering, naar de getuigen De Wit, Bleyswyk, Tinga en Vermeer verklaren, op beklaagde's woorden reageerde — luid applaus en kreten van instemming eenerzijds, kreten van afkeuring anderzijds — er duidelijk op wijst, dat beklaagde's woorden niet van zoo betrekkelijk onschuldigen aard waren als hij zelf wil doen voorkomen;

Overwegende, dat de door den Zeekrijgsraad aan dit feit gegeven qualificatie den Hove juist voorkomt, aangezien de door beklaagde gesproken woorden inhielden een opruiing tot het plegen van feiten, in het Wetboek van Militair Strafrecht strafbaar gesteld, doch deze niet uitsluitend het delict van opzettelijke ongehoorzaamheid behoeven op te leveren, immers evenzeer uit de door beklaagde aanbevolen misdadige gedragslijn het misdrijf van mouterij, insubordinatie of eenig ander militair delict onmiddellijk kan voortvloeien;

Overwegende, dat ook het aan beklaagde sub 2 ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen, immers door de verklaringen van getuige De Vries en zijn eigen opgaven is komen vast te staan, dat hij niet onmiddellijk heeft gehoorzaamd aan het hem door voornoemden getuige persoonlijk gegeven dienstbevel, kunnende zijn antwoord aan voormelden officier „ik durf niet, anders slaan ze mij dood”, ook al zou moeten worden aangenomen, dat hij deze uitlating ernstig heeft gemeend, hem niet disculpeeren, daar niet is gebleken van een onmiddellijke bedreiging, welke beklaagde op dat oogenblik verhinderde, het bevel op te volgen;

dat beklaagde's raadsman nog heeft aangevoerd, dat het telastegelegde niet inhoudt het woord „weigeren”, gebezigd in den tekst van art. 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch het door beklaagde gepleegde feit aanduidt met de woorden „opzettelijk nalaten”;

dat evenwel de in genoemd artikel opgesomde handelingen, welke hoewel los staande van elkander, ieder op zichzelf het door de wet als opzettelijke ongehoorzaamheid gequalificeerde misdrijf opleveren, ten aanzien van hetzelfde dienstbevel kunnen samenloopen, hetgeen zich in het onderwerpelijke geval, waar het gegeven bevel terstond moest worden opgevolgd, heeft voorgedaan, zoodat, waar opzettelijk nalaten is ten laste gelegd, ook dat verweer moet worden verworpen en beklaagde terecht aan het hem sub 2 telastegelegde is schuldig verklaard;

Overwegende, dat het Hof met den Zeekrijgsraad van oordeel is, dat beklaagde terzake van de door hem thans gepleegde feiten

ongeschikt is te achten, om in den militairen dienst te blijven, doch het College de hem opgelegde hoofdstraf te zwaar acht;

dat het Hof in aanmerking wenscht te nemen, dat de opruiende woorden zijn gesproken op een rumoerige vergadering, welker bezoekers in een opgewonden stemming verkeerden, en ten aanzien van het 2de feit, dat, gelijk bij het onderzoek is gebleken, de scheepelingen, welke tezamen met beklagde op Hr. Ms. „Java” aan de dienstweigering hebben deelgenomen, niet strafrechtelijk zijn vervolgd en dat ook beklagde de hem na het plegen van dat feit geboden gelegenheid, om weer aan het werk te gaan, heeft benut, en mitsdien termen aanwezig acht, aan beklagde na te noemen vrijheidsstraf op te leggen;

Overwegende, dat het Hof voorts termen aanwezig acht, om den tijd, door beklagde sedert 8 Februari 1933 in verzekerde bewaring doorgebracht, geheel in mindering te brengen van de hem opgelegde vrijheidsstraf;

Gelet, behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, op artikel 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, alsmede op de artikelen 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja d.d. 28 Juni 1933, waarvan beroep, ten aanzien van de opgelegde hoofdstraf;

Veroordeelt den in hoofde dezer nader aangeduiden beklagde ter zake van de feiten, waaraan hij bij voormeld vonnis is schuldig verklaard, tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar;;

Bepaalt, dat de tijd, door beklagde van af 8 Februari 1933 in verzekerde bewaring doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige, zulks met behoud van de aan beklagde opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. ¹⁾

¹⁾ Aan dezen veroordeelde was ten laste gelegd:

1e. „dat hij dienende als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Java”, liggende te Soerabaja, op den 27sten Januari 1933 tijdens een ter plaatse voormeld aan den wal gehouden vergadering, alwaar een zeer groote menigte marinescheepelingen aanwezig was, teneinde te beraadslagen over een afgekondigde korting op de soldij, mondeling die scheepelingen heeft opgeruid tot opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk en tot opzettelijke ongehoorzaamheid en heeft getracht door een toespraak of toespraken de tucht onder de krijgsmacht — zijnde de ter plaatse en ten tijde als voormeld op de vergadering aanwezige scheepelingen der zeemacht — te ondermijnen, door na op die vergadering aan het woord gekomen te zijn, tot de vergadering te roepen: „de bom is gebarsten, de Java zal het voorbeeld geven; wie maakt uit of de vloot zal varen, wij of een ander; wij zullen de boel erbij neerleggen”,

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 25 Augustus 1933.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: Gep. schout-bij-nacht tit. Jhr. S. de Ranitz en gep. kolonel tit. der Infanterie Dr. P. van Hulstijn.

Advocaat-fiscaal: Mr. J. R. L. Jansen.

Het door toespraken trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen. (In een vergadering van marine-schepelingen zeggen: „we moeten niet meer verzoeken, maar we moeten eischen; eischen is wel wat sterk, maar ze eischen van ons ook den vollen mensch en de laatste snee brood uit onze mond”. Verder voorstellen om na afloop der vergadering te wandelen en te voet naar Pasar Besar te gaan.)

Art. 147 W.v.M.S. eischt, blijkens het woord „trachten”, een oogmerk tot ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht. Moeten begrijpen is niet voldoende. I.c. heeft beklagde dit oogmerk echter gehad.

Het verzenden aan de Tweede Kamer van een telegram met een in hoogst ongepasten vorm gesteld verzoek, waaromtrent uiteindelijk door den Minister van Defensie zou moeten worden beslist, is eene gedraging ten eenenmale onbestaanbaar met de militaire tucht.

Al moeten de beide uitingen kort na elkaar op dezelfde vergadering en in verband met dezelfde aangelegenheid gedaan, als eenzelfde feit worden beschouwd, toch is er i.c. de rede van twee toespraken nu beide uitingen niet onmiddellijk na elkander zijn

althans door woorden en uitdrukkingen van gelijke beteekenis en strekking tot die schepelingen te richten”;

2e. „dat hij dienende als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Java” liggende te Soerabaja, aldaar op 30 Januari 1933, nadat zijn meedere, de Luitenant ter zee der 2e klasse W. M. de Vries, hem, beklagde, gelast had naar baksgewijs of aan het werk te gaan, welk werk beklagde bekend was, opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen”;

Hiervan was door den Zeekrijgsraad bewezen verklaard:

1e. dat hij dienende als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Java”, liggende te Soerabaja, op den 27sten Januari 1933, tijdens een ter plaatse voormeld aan den wal gehouden vergadering, alwaar een zeer groote menigte marineschepelingen aanwezig was, teneinde te beraadslagen over een afgekondigde korting op de soldij, mondeling die schepelingen heeft opgeruid tot opzettelijke ongehoorzaamheid, door, na op die vergadering aan het woord gekomen te zijn, tot de vergadering te roepen: „de bom is gebarsten, de Java zal het voorbeeld geven; wie maakt uit of de vloot zal varen, wij of een ander”;

terwijl het sub 2e ten laste gelegde bewezen was verklaard met dien verstande, dat het bevel inhield om naar baksgewijs te gaan.

Red. M.R.T.

gedaan en beklaagde het in de telastlegging genoemde voorstel heeft gedaan na ten tweede male te zijn opgestaan en zich te wenden tot hen die hij toesprak.

Beklaagde is ter zake van het door hem gepleegde feit ongeschikt om in den militairen dienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting. (In eerste instantie met ontzetting.)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, razione officii, geappelleerde, en L., stamboeknummer . . . ., oud 30 jaren, geboren te Arnhem, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-schrijver bij het Marinevliegekamp „*Morokrembangan*” te Soerabaja, sedert 7 Maart 1933 in arrest zonder waarneming van dienst, beklagde-appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op den 21sten Juli 1933, waarvan appèl, waarbij beklagde — met vrijspraak van hetgeen hem anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard — is schuldig verklaard aan het misdrijf van „het door een toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen” en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 7den Maart 1933 en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op de door den beklagde op 31 Juli 1933, dus tijdig, gedane aantekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep dd. 7 Augustus 1933 en het relaas van beteekening daarvan dd. 10 Augustus d.a.v.;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zee-macht in Nederlandsch-Indië, Mr. J. R. L. Jansen, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl dd. 25 Augustus 1933, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis a quo zal vernietigen t.z.v. dit mede inhoudt eene vrijspraak van dat deel der telastelegging betreffende hebbende op beklagde's voorstel tot het gezamenlijk te voet naar Pasar-Besar gaan,

alsnog beklagde's schuld aan dit deel der telastelegging wettig en overtuigend bewezen zal verklaren,

hem te dezer zake en ter zake als waaraan hij bij het beroepen vonnis is schuldig verklaard, zal schuldig verklaren aan „het door

een toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen, tweemaal doch als één voortgezette handeling begaan”, het vonnis a quo voor het overige zal bevestigen;

O., dat beklagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van Administratie der 2de klasse H. C. van 't Hof, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat aan beklagde is ten laste gelegd, dat hij op 27 Januari 1933 getracht heeft door een toespraak of toespraken de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen:

1°. door op een op voormelden datum gehouden vergadering op goed verstaanbaren toon te zeggen de navolgende woorden, althans woorden van die strekking:

a. We moeten niet meer verzoeken, maar we moeten eischen; eischen is wel wat sterk, maar ze eischen van ons ook den vollen mensch en de laatste snee brood uit onze verdommenis;

b. Die snurkers in Batavia, die weten er toch ook geen bliksem van; ze moeten van die lui het tractementje maar eens naar beneden gooien”;

2°. door voor te stellen, na afloop der vergadering te wandelen en te voet naar Pasar Besar te gaan.

O., dat beklagde heeft erkend, dat hij, zich wendende tot het bestuur der bonden van welk bestuur ook militairen deel uitmaakten — het Hof neemt aan, dat beklagde zich tot dat bestuur wendde, aangezien de verklaringen betreffende de vraag of hij zich wendde tot het bestuur of tot de vergadering, uiteenloopen —, op verstaanbare wijze de woorden sub 1°. *a* heeft gesproken en het voorstel sub 2°. heeft gedaan, doch heeft betoogd, dat hij bij het uiten der woorden sub 1°. *a* niet het oogmerk heeft gehad de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen en dat hij met het voorstel sub 2°. weliswaar eene demonstratie tegen de afgekondigde salaris-korting bedoelde, doch in de meening verkeerde, dat zulk een demonstratie door den Commandant der Marine evenmin verboden zou zijn als die welke op 30 December 1932 — gelijk vaststaat met toestemming van genoemde autoriteit — heeft plaats gevonden en hij niet heeft gehoord, dat het bestuur bij den aanvang der vergadering heeft medegedeeld, dat iedere demonstratie verboden was, hebbende beklagde eindelijk in beide instanties ontkend, dat de woorden, hierboven sub 1°. *b* weergegeven, door hem zijn gesproken;

O., dat de Zeekrijgsraad niet bewezen heeft geacht, dat beklagde de woorden sub 1°. *b* heeft gesproken en in het doen van het voorstel sub 2°. geen strafbaar feit heeft gezien, mitsdien hem in zoverre van het ten laste gelegde heeft vrijgesproken, doch beklagde ter zake van de uiting sub 1°. *a* heeft schuldig verklaard en tot straf veroordeeld, daarbij onder meer overwegende, dat, ook al moge beklagde inderdaad, gelijk hij heeft opgegeven, daarmee slechts de bedoeling hebben gehad, een verzoek te doen tot wijziging der redactie van een aan de Tweede Kamer in Nederland te zenden telegram,

waarvan een concept door het bestuur aan de vergadering was voorgelegd, hij had moeten inzien, dat een voorstel tot redactie van een telegram in zulke krachttermen er noodzakelijk toe moest bijdragen, de reeds bestaande ontevreden stemming onder vele der aanwezige schepelingen te vergrooten, vooral omdat dit uitging van beklaagde, die den rang van korporaal bekleedde;

O., ten aanzien van het den beklaagde ten laste gelegde uiten van de sub 1°. *b* weergegeven woorden:

dat het Hof met den Zeekrijgsraad op de gronden, in het beroepen vonnis vermeld, niet wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklaagde bedoelde woorden heeft gesproken, zoodat hij van dit deel der telastelegging terecht is vrijgesproken;

O., ten aanzien van het den beklaagde ten laste gelegde doen van een voorstel als sub 2°. weergegeven:

dat het Hof in tegenstelling met den eersten rechter van oordeel is, dat ook het mede aan den beklaagde ten laste gelegde doen van een voorstel als sub 2°. weergegeven, hetgeen door talrijke getuigenverklaringen, alsmede door beklaagde's te dien aanzien volledige bekentenis is bewezen, oplevert het misdrijf omschreven in art. 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht en hij dus ten onrechte van dit onderdeel is vrijgesproken;

dat weliswaar het College als juist wil aanvaarden de opgave van beklaagde, dat hij bij de mededeeling van het bestuur vóór of bij den aanvang der vergadering, dat de Commandant der Marine te Soerabaja elke demonstratie uitdrukkelijk had verboden, niet tegenwoordig is geweest en hem die mededeeling onbekend was, toen hij zijn voorstel deed, doch zulks naar 's Hof's oordeel de strafbaarheid van het doen van het betrekkelijke voorstel geenszins opheft;

dat toch krachtens art. 17 van het Reglement betreffende de Krijgstucht elke demonstratie aan marine-schepelingen is verboden, indien daarvoor geen toestemming is verleend door de marine-autoriteiten;

dat uiteraard de omstandigheid, dat de Commandant der Marine te Soerabaja op 30 December 1932 tot een bepaalde demonstratie zijn toestemming heeft gegeven, in geen deele impliceerde, dat hij die toestemming ook in de toekomst voor iedere andere demonstratie gegeven had;

dat beklaagde's voorstel daartoe strekte, dat de door hem gewenschte demonstratie zou plaats hebben onmiddellijk na afloop der vergadering, zoodat er in het geheel geen gelegenheid bestond om de toestemming der bevoegde autoriteiten daarvoor te vragen, veel minder, om af te wachten of deze zou worden verleend; dat mitsdien het deelnemen aan een zoodanige demonstratie onvermijdelijk een krijgstuhtelijk vergrijp zou hebben opgeleverd en het doen van een voorstel in die richting dus zeer zeker een de tucht onder de krijgsmacht ondermijnende strekking heeft, mitsdien be-

klaagde aan dit onderdeel der telastelegging alsnog moet worden schuldig verklaard;

O., ten aanzien van het den beklagde ten laste gelegde uiten van de sub 1°. a weergegeven woorden:

dat beklagde heeft ontkend, de bedoeling te hebben gehad, met die — behalve door het bestuur, ook door verscheiden der aanwezige schepelingen gehoorde en verstane — woorden (waarbij het College overeenkomstig zijn opgave wil aannemen, dat hij in stede van het woord „verdommenis” het woord „mond” heeft gebezigd) de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, doch daarmede slechts heeft beoogd de redactie van het ter discussie gestelde concept-telegram te verscherpen, welke verklaring door zijn raadsman is geadstrueerd met het betoog, dat het zenden van een telegram aan de Tweede Kamer welke niet is een militaire autoriteit, de krijgstucht niet betreft;

dat het Hof zich ten deze vereenigt met de beslissing van den eersten rechter, doch de gronden, waarop deze blijkens de overwegingen van het beroepen vonnis steunt, niet geheel juist acht;

dat het College beklagde's opgave, dat hij met bedoelde woorden slechts de bedoeling had, de redactie van het telegram te wijzigen, als juist wil aanvaarden, doch de overweging van den Zeekrijgsraad, dat beklagde's strafbaarheid ten deze daarin ligt, dat hij had moeten begrijpen, dat door zijn woorden de ontevredenheid onder de aanwezigen zou toenemen, naar 's Hof's oordeel minder juist is te achten, daar art. 147 van het Wetboek van Militair Strafrecht blijkens het woord „trachten” een oogmerk tot ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht eischt, mitsdien de omstandigheid, dat beklagde had moeten begrijpen dat zijn woorden een die tucht ondermijnende strekking hadden, voor schuldigverklaring aan gemeld misdrijf niet voldoende is;

dat evenwel uit beklagde's eigen opgaven ten duidelijkste blijkt, dat hij dit oogmerk wel gehad heeft;

dat immers beklagde met zijn woorden bedoelde, stemming te maken in de vergadering door de verzending van een door de zeer scherp gestelde redactie in vorm hoogst ongepast telegram, in het bijzonder door het opnemen daarin van een passage, waarbij *ge-eischt* werd, dat de schepelingen in verband met de afgekondigde salariskorting zouden thuisvaren, blijkende zijn bedoeling, om bij de vergadering stemming te maken, duidelijk uit de gebezigde woorden bijzonderlijk uit de zinsnede „maar ze eischen ook de laatste snee brood uit onzen mond”;

dat de verzending aan de Tweede Kamer van een telegram waarin, ware beklagde's voorstel aangenomen, onder meer in hoogst ongepasten vorm zoude voorkomen een verzoek om de in Indië aanwezige schepelingen te doen thuisvaren, een verzoek alzoo waarentrent uiteindelijk door den Minister van Defensie, de hoogste marine-autoriteit, zoude moeten worden beslist, doch op welke beslissing de Tweede Kamer in belangrijke mate invloed kan uit-

oefenen, eene gedraging oplevert, ten eenenmale onbestaanbaar met de militaire tucht, trachtende mitsdien degene, die stemming maakt om andere militairen tot zoodanige handelwijze te bewegen, de tucht onder die militairen te ondermijnen;

O., dat op grond van het voorgaande met vernietiging in zooverre van het beroepen vonnis, beklaagde zoowel aan het hem sub 1°. *a* als aan het sub 2°. ten laste gelegde behoort te worden schuldig verklaard en in verband hiermede de qualificatie eenige wijziging behoeft;

dat toch, ook al moeten de beide uitingen van beklaagde, kort na elkander op dezelfde vergadering en in verband met dezelfde aangelegenheid, n.l. de salariskorting, gedaan, als eenzelfde feit worden beschouwd, niettemin ten deze de rede is van twee toespraken, daar beklaagde de beide uitingen niet onmiddellijk na elkander heeft gedaan en in de tweede plaats het hooger bedoelde voorstel heeft gedaan, na ten tweeden male te zijn opgestaan en zich tot degenen, die hij toesprak, te hebben gewend;

O., ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straffen:

dat de door den Zeekrijgsraad opgelegde hoofdstraf naar 's Hofs oordeel in juiste verhouding staat tot den ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde;

dat het Hof met den eersten rechter van oordeel is, dat beklaagde ter zake van het thans door hem gepleegde feit ongeschikt is te achten om in den militairen dienst te blijven en hem dus terecht de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst is opgelegd, doch het College in tegenstelling met den Zeekrijgsraad geen termen aanwezig acht, hem daarenboven van de bevoegdheid om bij de militaire macht te dienen, te ontzetten;

dat het Hof voorts termen aanwezig acht, den tijd, door beklaagde na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering te brengen van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Gelet, behalve op de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, op artikel 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, alsmede op de artikelen 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja dd. 21 Juli 1933, waarvan beroep, voorzover beklaagde daarbij is vrijgesproken van het hierboven sub 2°. aangegeven onderdeel der telastelegging en ten aanzien van de qualificatie van het bewezen verklaarde, alsmede ten aanzien van het onderdeel der beslissing, waarbij beklaagde van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, is ontzet;

Qualificeert het bewezen verklaarde als: „Het door toespraken trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen”;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige, zulks met be-

paling van de aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst, nochtans zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verstaat, dat de tijd, door beklaagde na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf.

Krijgsraad te Tjimahi.

Vonnis van 10 Maart 1933. ¹⁾

President: Mr. M. van Apeldoorn.

Leden: Kapitein der artillerie H. A. Munzebrock, kapitein der infanterie G. Kemper, 1e luitenant der genie F. van Strien en 1ste luitenant der infanterie D. J. ter Haar.

Openlijk aanslaan van een geschrift waarin tot eenig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud rechtbaarheid te geven. („Kameraden! thans eet men roode rijst! Hÿscht daarom als protest de roode vlag of anders de roode haan erin! Neemt wraak!!!” en „Kameraden! Moeten wij ons laten vertrappen? Neen!! Daarom gooi neer de wapenen, en weigert dienst!!!”)

Aan beklaagde is niet ten laste gelegd, dat hij de pamfletten ook heeft vervaardigd, doch wel dat hem de opruiende inhoud bekend was, immers dat hij ze heeft aangeslagen met het oogmerk om daaraan rechtbaarheid te geven. Hieruit volgt, dat beklaagde zou moeten worden schuldig verklaard aan het misdrijf van art. 160 W.v.S. (verg. art. 131 Ned. W.v.S.), daar in de aanhechting van de geschriften met dien door beklaagde zelven vervaardigden inhoud in het dagverblijf, de daad is gelegen, waardoor dit misdrijf ontstaat, ware het niet dat het element van de openbaarheid NIET UITDRUKKELIJK in de telastlegging voorkomt.

Wel zijn de elementen van art. 161 (verg. art. 132 Ned. W.v.S.) aanwezig, op welk verspreidingsmisdrijf in de telastelegging het oog was gericht.

De doorgang van de eene chambree naar de andere, aan den wand waarvan beklaagde de pamfletten had aangeslagen, is een veel gebruikt gedeelte van den corridor, waarheen alle militairen zich vrijelijk kunnen begeven en is dus toegankelijk voor en wordt veel bezocht door het militair publiek, zoodat het aanslaan der pamfletten moet geacht worden openlijk te zijn geschied.

¹⁾ In, door den aud.-mil. ingesteld, hooger beroep is dit vonnis, als wel en terecht geweest, bij sententie van het H.M.G. van N.I. van 28 April 1933 — na persoonlijke verschijning van den beklaagde voor den Hove; kosten hiervan ten laste van den Lande — bevestigd. Red. M.R.T.

Breedvoerige motiveering van de straf. Beklaagde niet ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven.

DE KRIJGSRAAD TE TJIMAHÍ,

Zitting houdende in het Krijgsraadlokaal te Tjimahi, in de zaak tegen: K., algemeen stamboeknummer . . . . ., oud 24 jaren, geboren te P. laatstelijk dienende als Europeesch fuselier bij het . . . . Bataljon Infanterie te O, van en met 14 Januari 1933 tot en met 5 Februari 1933 in voorloopig arrest; sedert de verwijzing naar den Krijgsraad van en met 6 Februari 1933 in arrest,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Plaatselijk Commandant te O. van 6 Februari 1933 No. 1;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den Plaatselijk Commandant te Tjimahi van 17 Februari 1933, en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastegelegde, luidende als volgt:

dat hij in den nacht van Zondag 8 op Maandag 9 Januari 1933 te O. in het kampement van het . . . . . Bataljon Infanterie op de corridor van de . . . . compagnie aan den wand van den doorgang van de chambree van de . . . . sectie naar die van de . . . . sectie twee met roode waterverf met drukletters duidelijk beschreven of beschilderde stukken papier respectievelijk inhoudende: „*Kameraden! Thans eet men roode rijst! Hijscht daarom als protest de roode vlag of anders de roode haan er in! Neemt wraak!!!*” en „*Kameraden! Moeten wij ons laten vertrappen? Neen!! Daarom gooi neer de wapenen, en weigert dienst!!!*” geschriften derhalve waarin tot strafbare feiten, immers tot dienstweigering en brandstichting, althans tot ongehoorzaamheid aan de militaire wetten en reglementen wordt opgeruid met het oogmerk om aan den opruienden inhoud daarvan ruchtbaarheid te geven, althans de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen, openlijk heeft aangeslagen of ten toon gesteld, immers voor een ieder, die in genoemden doorgang kwam, duidelijk zichtbaar en leesbaar met punaises heeft opgehangen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 18den Februari 1933, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Krijgsraad te Tjimahi op Vrijdag, den derden Maart 1933 des voormiddags te 8 ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Auditeur-Militair overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde tot gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren en vervallenverklaring van den militairen stand;

Gehoord het pleidooi van beklagde's raadsman;

Overwegende, dat uit het extract-stamboek van beklagde blijkt

dat hij thans oud 24 jaren, geboren te P. zich op den 19den Juli 1930 verbonden heeft voor den dienst bij de Koloniale troepen zoowel in als buiten Europa en thans nog als fuselier bij de Landmacht in Nederlandsch-Indië dient;

Overwegende, dat beklaagde heeft bekend schuldig te zijn aan het hem telastegelegde en opgegeven:

dat hij de beide, hem ter terechtzitting getoonde en bij de processtukken aanwezige, geschriften (gemerkt I en II blauw) op Zondag, 8 Januari 1933, des avonds in de woning van de Soendaneesche vrouw I. aan den . . . .weg te O. met een penseel in roode verf heeft gemaakt, daarna heeft meegenomen naar het kampement van het . . . . Bataljon Infanterie, en in den nacht daarop, toen hij galerijwacht had, te omstreeks 3.45 uur die met punaises heeft opgehangen aan den wand van het dagverblijf in den doorgang van de . . . . naar de . . . . sectie van de . . . . compagnie;

dat hij te voren eerst zijn dienst gewoon heeft gedaan, om 3 uur den planton-keuken heeft gewekt, is gaan lezen en tegen het einde van zijn dienst trek krijsende in een sigaret, met zijne sigaretten ook de pamfletten uit zijn zak te voorschijn heeft gehaald, waaraan hij te voren niet meer had gedacht, doch hem toen te binnen schoot waarvoor hij ze had gemaakt, als gevolg waarvan hij besloot ze op te hangen;

dat hij, na dit gedaan te hebben, zijn opvolger heeft gewekt en toen is gaan slapen, en met de reveille opgestaan, zich ziek heeft gemeld en na gezien te hebben, dat de pamfletten er nog hingen, op het ziekenrapport is gegaan;

dat de geschriften de strekking hebben om uiting te geven aan zijn persoonlijke ontevredenheid, doch niet om op te ruien;

dat het plotseling bij hem is opgekomen om aan zijne ontevredenheid uiting te geven, toen hij er over zat te denken, dat de salaris-korting een feit was geworden juist nu hij toestemming had om te trouwen, naar de schrijftafel is gegaan en zonder precies te denken wat hij deed en wilde schrijven, de pamfletten heeft gemaakt;

dat hij ze heeft opgehangen om te bereiken, dat ze gelezen zouden worden, dat de compagniescommandant het ook zou hooren en voor de menschen verbetering zou kunnen bewerken;

dat de geschriften inderdaad opruiing inhouden, maar het niet zijne bedoeling is geweest om op te ruien;

dat hij wel heeft begrepen, dat hij een strafbaar feit beging, maar toen er nog niet aan heeft gedacht, dat het inderdaad eigenlijk opruiing was, maar eerst later op den dag;

dat hij van roode rijst heeft geschreven, omdat de jongens op de chambree nog al eens kankerden over de rijst;

dat het hem verder onverschillig liet wat de jongens zouden doen of niet doen en hij zich er verder niets van zou aantrekken, en indien het tot dienst weigeren was gekomen, hij de laatste zou zijn geweest, die hieraan meegedaan zou hebben;

dat de inhoud van het hem getoonde stuk in het cahier gemerkt

(III blauw) eenzelfde uiting van zijne gedachten is geweest en hij dit stuk heeft geschreven op Woensdag, 11 Januari 1933, ten huize van genoemde vrouw;

dat hij met dit stuk geene bepaalde bedoeling heeft gehad en het kalm heeft geschreven;

dat hij hierin wel heeft geschreven, dat hij in hart en nieren communist is, doch dit niet waar is;

dat hij alleen uiting heeft willen geven aan ontevredenheid over de salariskorting, waardoor hij niet meer met bovengenoemde vrouw kon huwen en aan teleurstelling in den dienst, omdat hij drie maal tevergeefs heeft geprobeerd op de gewermakersschool te komen;

Overwegende, dat deze bekentenis van beklagde bevestigd wordt door den inhoud van de beide als stukken van overtuiging aanwezige geschriften (I en II blauw) voormeld, die geheel in de telastelegging is weergegeven en de beëdigde verklaringen van de getuigen V., C., D en L., die ieder voor zich hebben verklaard, dat zij die beide geschriften op Maandag, 9 Januari 1933, hebben zien hangen op de in de telastelegging genoemde plaats en die hebben gelezen, en voorts indirect, door de beëdigde verklaringen der getuigen:

1° van T., houdende:

dat hij beklagde Zondag, 8 Januari 1933, in een warong heeft ontmoet en beklagde toen heeft gekankerd over de salariskorting en gezegd heeft, dat hij papiertjes zou ophangen;

en 2° van J., houdende:

dat beklagde haar op 9 Januari jl. heeft verteld, dat hij papieren had opgehangen en dat men in de kazerne dacht, dat een communist dat had gedaan;

Overwegende, dat door beklagde's bekentenis en opgaven, bevestigd als bovenvermeld, het primair telastegelegde wettig en overtuigend is bewezen;

dat wèl beklagde beweert, dat hij zich den opruienden inhoud der beide pamfletten niet bewust is geweest toen hij die ophing, doch deze bewering terstond als onaannemelijk moet worden verworpen, daar die inhoud, welke aansporingen tot brandstichting en dienstweigering bevat, eene overduidelijke taal spreekt en bij de vrij nette afwerking van de letters ook niet aannemelijk is, dat beklagde de pamfletten haastig heeft vervaardigd, terwijl hij bovendien vervolgens nog geruimen tijd gelegenheid heeft gehad, den inhoud te overdenken;

dat beklagde ten slotte volgens zijne eigene opgaven, op 11 Januari 1933 (volgens getuige J. ook op 8 Januari 1933 d.i. denzelfden avond waarin hij de pamfletten heeft vervaardigd) een lang opstel heeft gemaakt, geheel in denzelfden geest;

Overwegende, dat beklagde dus moet worden schuldig verklaard aan het hem primair telastegelegde;

Overwegende, dat aan beklagde niet is ten laste gelegd, dat hij de pamfletten ook heeft vervaardigd, doch wel dat hem de opruiende

inhoud bekend was, immers dat hij ze heeft aangeslagen met het oogmerk om daaraan rechtbaarheid te geven;

Overwegende, dat hieruit volgt, dat beklagde zou moeten worden schuldig verklaard aan het misdrijf voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 160 van het Wetboek van Strafrecht, daar in de aanhechting van de geschriften met dien door beklagde zelve vervaardigden inhoud in het dagverblijf de daad is gelegen, waardoor dit misdrijf ontstaat, ware het niet dat het element van de openbaarheid *niet uitdrukkelijk* in de telastelegging voorkomt, welk processtuk — als de aanhaling van artikel 161 van het Wetboek van Strafrecht uitwijst — de veroordeeling van beklagde beoogt tot het in genoemd strafwetboek onmiddellijk volgende z.g. verspreidingsmisdrijf;

Overwegende, dat de elementen van dat misdrijf ook aanwezig zijn en beklagde derhalve te dier zake tot straf moet worden veroordeeld;

Overwegende toch, dat de doorgang van de eene chambree naar de andere aan den wand waarvan beklagde de pamfletten heeft aangeslagen, een veel gebruikt gedeelte van den corridor is, waarheen alle militairen zich vrijelijk kunnen begeven en dus toegankelijk is voor en veel bezocht wordt door het militair publiek, zoodat het aanslaan der pamfletten — met het in de telastelegging primair genoemde oogmerk, dat ook is erkend — moet worden geacht openlijk te zijn geschied;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de straftoemeting eenerzijds meent te moeten doen gelden, dat beklagde — als ook blijkt uit de verklaring van den getuige N., die hem reeds bijna 2 jaren kent — een zeer onnadenkend persoon is, die spoedig aanstoot aan iets nam en aan zijn ergernis terstond lucht gaf, en zoo ook — als vooral blijkt uit den inhoud van het door beklagde ongeveer terzelfder tijd gemaakte opstel — de korting op zijn geringe soldij heeft aangevoeld als een hevige teleurstelling, waaraan hij acuut lucht gaf door het op papier uitbrallen van groote woorden, welke portée zeker niet ten volle tot hem is doorgedrongen, en waarbij hij ook een te engen gezichtskring had om de daarin gelegen gevaren te onderkennen;

dat de Krijgsraad in het bijzonder de overtuiging heeft verkregen, dat beklagde geene communistische gevoelens was toegedaan, ondanks de slottirade van zijn opstel;

dat anderzijds echter rekening dient te worden gehouden met de ernstige tijdsomstandigheden waaronder beklagde zich aan dit misdrijf heeft schuldig gemaakt, dat de bestaande spanning en ontevredenheid kon verergeren en anderen kon prikkelen zijn voorbeeld te volgen of verzet te plegen, weshalve beklagde eene gestrengere straf verdient;

Overwegende, dat de Krijgsraad in verband met het vrij gunstig strafregister van beklagde en den indruk dien de raad ter terechtzitting heeft bekomen van beklagde's persoonlijkheid, en van het

door hem betoonde berouw, geen termen aanwezig acht om beklagde na ommekomst van zijn straf ongeschikt te achten voor den militairen stand en derhalve hem vervallen te verklaren;

Overwegende, dat de tijd door beklagde van en met 14 Januari 1933 in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering der straf geheel in mindering behoort te worden gebracht;

Overwegende, dat de als stukken van overtuiging gediend hebbende geschriften, waarmee het feit opzettelijk is gepleegd, behooren te worden vernietigd;

Gelet op de bovenaangehaalde wetsbepalingen, zoomede op de artikelen 210 van het Crimineel Wetboek, 2 en 12 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 3 en 11a van het Koninklijk Besluit van 19 December 1889 No. 35, Indisch Staatsblad 1890 No. 58, zooals dit sedert is gewijzigd, 195, 199 en 200 van de Rechtspleging bij de Landmacht en 370 e.v. van het Reglement op de strafvordering;

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin!

Verklaart het primair telastegelegde wettig en overtuigend bewezen en beklagde daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezene als het misdrijf: „het openlijk aanslaan van een geschrift waarin tot eenig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven”;

Veroordeelt beklagde deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van *één jaar en drie maanden*, te vervangen door militaire detentie van gelijken duur;

Bepaalt, dat de tijd door beklagde van en met den 14den Januari 1933 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Gelast de vernietiging van de beide geschriften waarmee het feit opzettelijk is gepleegd.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 2 November 1933.

(1933 D. No. 2; I No. 17.)

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

Klager is door den Minister van Defensie bij beschikking van 2 Januari 1933 met ingang van 2 April 1933 eervol uit den militairen dienst ontslagen wegens verandering in de organisatie van het wapen waartoe hij behoort. Op een door hem aan de Koningin ingediend verzoekschrift om de ministerieele beschikking te vernietigen, welk verzoekschrift van wege Hare Majesteit werd gerenvoeerd aan het Dep. van Defensie, heeft de Minister, in dato 12 Mei 1933, afwijzend beslist.

Een tegen deze laatste beschikking ingesteld beroep staat niet in eerste instantie ter kennisneming van den Centralen Raad, omdat het beroep op de Kroon niet kan gelden als een administratieve instantie als bedoeld in art. 3, lid 2, der Ambtenarenwet 1929. Zoodanige instantie kan niet worden gecreëerd doordat een ambtenaar zich richt tot een administratief orgaan staande boven het orgaan hetwelk het bestreden besluit nam, nu immers een administratieve beroepsinstantie slechts kan worden ingesteld bij of krachtens de wet en voorzoover militairen betreft, bovendien bij of krachtens den algemeenen maatregel van bestuur bedoeld sub j. van art. 12 Militaire Ambtenarenwet 1931.

Verwijzing naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

G., wonende te Ede, te dezer zake domicilie gekozen hebbende te Apeldoorn, Deventerstraat 38, ten kantore van Mr. R. A. James, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. R. A. James, advocaat te Apeldoorn,

tegen:

den Minister van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: J. Vennik, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te Rijswijk.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat de Minister van Defensie bij beschikking van

2 Januari 1933, IIIe Afd. B, Nr. 26, aan den toenmaligen adjudant-onderofficier-administrateur G., van het 10de Regiment Infanterie, met ingang van 2 April 1933 eervol ontslag uit den militairen dienst heeft verleend, ter zake van verandering in de organisatie van het wapen, waartoe hij behoorde;

Overwegende dat G. voornoemd d.d. 1 April 1933 aan Hare Majesteit de Koningin heeft verzocht voormelde beschikking te vernietigen en hem alsnog in den laatstelijk door hem bekleeden rang in actieven dienst bij de Koninklijke Landmacht te herstellen;

Overwegende dat op dit request, dat vanwege Hare Majesteit de Koningin aan het Departement van Defensie werd gerenvoeyerd ter beschikking, voor den Minister van Defensie door den Secretaris-Generaal d.d. 12 Mei 1933 afwijzend werd beschikt ¹⁾;

Overwegende dat G. bij schriftuur, hetwelk 22 Mei 1933 ter griffie van dezen Raad inkwam, heeft verzocht de beschikking van den Minister van Defensie d.d. 12 Mei 1933 nietig te verklaren en voor zooveel noodig te bepalen, dat de Minister van Defensie hem in actieven militairen dienst zal herstellen, althans datgene te doen, wat deze Raad oirbaar zal achten, met veroordeeling van den Staat der Nederlanden in de kosten van het geding, voorzoover aan de zijde van klager gevallen;

Overwegende dat de Minister van Defensie bij contra-memorie dezen Raad heeft verzocht te willen uitspreken:

dat klager in zijn beroep niet-ontvankelijk is, als zijnde dit beroep ten onrechte bij den Centralen Raad van Beroep ingesteld;

subsidiar: dat klager niet-ontvankelijk is, als zijnde dat beroep gericht tegen een algemeen verbindend voorschrift;

subsidiar: dat de bestreden beslissing dient te worden gehandhaafd, zijnde klager aan de hand van de bij ministeriële beschikking van 21 December 1932, IIIe Afd. B, Nr. 56 (L.O. 1932, Nr. 367) gestelde regelen voor een eervol ontslag, als in die regelen bedoeld, terecht aangewezen;

In rechte:

Overwegende dat allereerst de vraag moet worden beantwoord, of de Centrale Raad van Beroep is het in casu bevoegde gerecht;

Overwegende dat klager deze vraag bevestigend beantwoordt, kennelijk op dezen grond, dat ingevolge artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, jo. artikel 3, lid 2, der Ambtenarenwet 1929, de Centrale Raad van Beroep in eersten en eenigen aanleg oordeelt o.a. over besluiten in administratief beroep genomen en dat de bovenvermelde beschikking d.d. 12 Mei 1933 een zoodanig besluit is;

Overwegende dat inderdaad G. in zijn bovenvermeld tot Hare Majesteit de Koningin gericht verzoekschrift d.d. 1 April 1933 heeft verklaard tegen het hem verleende ontslag bij Hare Majesteit te komen „in hooger beroep” en dat hij ter openbare terechtzitting

¹⁾ Deze voorstelling van de zaak schijnt niet juist; de secretaris-generaal beschikte vermoedelijk niet op het verzoek doch onderteekende slechts voor Z.E. 's Ministers beslissing.

door zijn raadsman heeft doen zeggen, dat beroep van een ministeriële beschikking op de Kroon administratief beroep is en het besluit, door de Kroon daarop genomen, een besluit is „in administratief beroep genomen” en dat hij in zijn request d.d. 1 April 1933 met zooveel woorden „beroep” heeft ingesteld, zoodat dit request een zeer bepaalde strekking heeft en de Kroon daarin uitdrukkelijk als administratieve beroepsinstantie wordt geadieerd;

Overwegende dat deze Raad evenwel het standpunt van klager niet kan deelen;

Overwegende toch dat een administratieve beroepsinstantie niet wordt gecreëerd, doordat een ambtenaar zich richt tot een administratief orgaan, staande boven het orgaan, hetwelk het door hem bestreden besluit nam en van dat hoogere orgaan — zelfs niet, al is dit de Kroon — verzoekt vernietiging van dat besluit;

Overwegende immers dat een administratieve beroepsinstantie slechts kan worden ingesteld bij of krachtens de wet en, voor zooveel militaire ambtenaren betreft, bovendien bij of krachtens den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld sub j van artikel 12 der Militaire Ambtenarenwet 1931;

Overwegende dat evenwel noch bij of krachtens de wet, noch bij of krachtens een algemeenen maatregel van bestuur, als vorenbedoeld, een recht van beroep op de Kroon (of eenig ander administratief orgaan), van beschikkingen, als die van den Minister van Defensie d.d. 2 Januari 1933, is in het leven geroepen;

Overwegende dat hieruit volgt, dat het aangevallen besluit d.d. 12 Mei 1933 niet is een besluit in administratief beroep genomen, waaruit volgt, dat de Centrale Raad van Beroep ten deze niet is het bevoegde gerecht, doch ingevolge het bepaalde bij artikel 4 der Militaire Ambtenarenwet 1931 het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage;

Overwegende dat derhalve het geding moet worden teruggebracht in den staat, waarin het zich bevond op het oogenblik, toen het klaagschrift ter griffie inkwam en voorts de stukken van het geding in handen van den Voorzitter van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage moeten worden gesteld ten einde met het klaagschrift te handelen, als in de Ambtenarenwet 1929 is bepaald;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Brengt het geding terug in den staat, waarin het zich bevond op het oogenblik, toen het klaagschrift ter griffie inkwam;

Stelt de stukken van het geding in handen van den Voorzitter van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, als het ten deze bevoegde gerecht, ten einde met het klaagschrift te handelen, als in de Ambtenarenwet 1929 is bepaald.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1933. 231.

Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met het oog op kledingstukken en onderscheidingsteekenen, welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven.

Bij Koninklijke boodschap van 24 Juli 1933 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het volgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat eene aanvulling van het Wetboek van Strafrecht wenschelijk is met het oog op kledingstukken en onderscheidingsteekenen, welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Na artikel 435 van het Wetboek van Strafrecht wordt ingevoegd een nieuw artikel 435a, luidende:

„Artikel 435a.

Hij die in het openbaar kledingstukken of opzichtige onderscheidingsteekenen draagt of voert, welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen of geldboete van ten hoogste honderd vijftig gulden.”

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Den laatsten tijd doet zich in toenemende mate het verschijnsel voor, dat aan staatkundig streven in het openbaar uitdrukking wordt gegeven door het dragen — of voeren — van kenmerkende kledingstukken of onderscheidingsteekenen.

Het verschijnsel is, gezien de ervaringen in verschillende midden-Europese Staten en ook hier te lande opgedaan, niet zonder bedenking.

Het ostentatief dragen — of voeren — van kledingstukken of onderscheidingsteekenen met staatkundige strekking werkt, in het bijzonder in tijden van spanning, op politieke tegenstanders uittartend. Voorbeelden daarvan vertoonen zich in den laatsten tijd helaas meermalen. Bij herhaling was in verband daarmee, soms uitgebreid, politie-optreden noodzakelijk tot handhaving van de openbare orde.

Naast het andersdenkenden uittartend karakter van kledingstukken en onderscheidingsteekenen, welke uitdrukking zijn van bepaald staatkundig streven, bestaat echter in deze nog een tweede verbodsmotief.

In het bijzonder uniforme of anderszins kenmerkende kleding wordt — voor zoover niet enkel sprake is van een, min of meer belachelijke, zucht tot nabootsing van buitenlandsche methoden — veelal mede ten bate van een zekere machtsontwikkeling gekozen. Een machtsontwikkeling zoowel inwendig, binnen het verband van hen, die deze kleding dragen, als uitwendig, tegenover het publiek.

Binnen het verband van de dragenden doet de kenmerkende kleding den enkelen drager terstond als medestander herkennen. Zij stelt hem daarmee onder controle van de groep. Zij vergemakkelijkt tevens discipline en eventueel het optreden in quasi-militair verband.

Naar buiten werkt uniformkleding, gekozen als teeken van bepaald staatkundig streven, op zich zelf, ook als van verdere organisatie wordt afgezien, imponeerend op het publiek. Deze werking pleegt ook allereerst beoogd te worden door wie de uniform invoeren. Men wil zijn aanhangers duidelijk doen onderkennen en door hun aantal indruk maken. Intusschen blijft het veelal niet hierbij en gaat men daarnevens gezamenlijk, in organisatorisch verband, optreden — in den vorm van z.g. „wachten”, partijkorpsen en soortgelijke formaties —. Het verschijnsel is uit het buitenland maar al te bekend. In ons land deed het zich bijv. eenigen tijd geleden voor in den vorm van optreden van z.g. rood-frontstrijders bij een begrafenis te Rotterdam, destijds in beide Kamers der Staten-Generaal ter sprake gekomen ¹⁾, en, laatstelijk, in den

¹⁾ Men vergelijke het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende Hoofdstuk V van de Rijksbegroting voor 1932 (blz. 9) en de Memorie van Antwoord op dit Verslag (blz. 14) en de Handelingen der Eerste Kamer 1931/32. blz. 307.

vorm van fascistische organisaties bij vergaderingen en op nationale feestdagen.

Het zal geen betoog behoeven, dat een zoodanige, min of meer militaire, machtontwikkeling van politieke richtingen naast het wettig gezag — al kleedt men haar, wellicht in den aanvang te goeder trouw, in den vorm van hulpverlening aan dit gezag — in een geordenden staat niet kan worden geduld. Zoodanige machtontwikkeling van bepaalde groepen, voordat zij meer ernstige vormen aanneemt, te voorkomen, is, naast het tegengaan van andersdenkenden, uittartende kleedingstukken en onderscheidingsteekenen, de strekking van het wetsontwerp.

Wat den opzet van het eenig artikel betreft, zij het volgende aangeteekend.

Het artikel beoogt de materie zooveel mogelijk in de objectieve sfeer te houden. Het geeft daartoe een algemeene norm, toe te passen door de rechterlijke macht. Zulks in tegenstelling met bijv. een stelsel van bijzondere verbodsbepalingen, uit te vaardigen door de Regeering.

Dit beteekent intusschen niet, dat voor de Regeering, in het bijzonder den eersten tijd, niet een uitvoerende taak zou zijn weggelegd. Aan de politie en het openbaar ministerie zal in den beginne, reeds in het belang van een gelijkmatige toepassing over het geheele land, bij den uitleg van de gestelde norm wel een zekere leiding moeten worden gegeven. Intusschen zal door den gekozen opzet omtrent de interpretatie van de Regeering het laatste woord zijn aan de rechterlijke macht.

Ten aanzien van de afzonderlijke uitdrukkingen van de omschrijving overigens nog het volgende.

„*Kledingstukken*” is zoo algemeen mogelijk. Niet noodzakelijk is dus, dat uniformen of onderdeelen van uniformen worden gedragen. Ook gewone kleedingstukken, zwarte of bruine overhemden, hooge hoeden bij gelegenheden, waarbij deze niet door het gebruik zijn voorgeschreven, of bijv. zelfs geheel gelijke kostuums, kunnen kenmerk zijn van een bepaald staatkundig streven en als zoodanig onder de strafbepaling vallen.

Naast kleedingstukken is in het voorgestelde artikel „*opzichtige onderscheidingsteekenen*” opgenomen, niet alleen omdat deze evenzeer uittartend kunnen zijn als kleedingstukken, doch mede omdat ook zij de mogelijkheid verschaffen tot het formeeren van quasi-militaire organisaties. Het verbod is beperkt tot „opzichtige” onderscheidingsteekenen. Onderscheidingsteekenen, welke niet sterk in het oog vallen, bescheiden insignes e.d., zijn naar verhouding onschuldiger.

„*Voeren*” naast dragen ziet bijv. op vlaggetjes op fietsen, mascottes op auto's, enz.

De woorden „*uitdrukking zijn van*” geven aan, dat het gaat

om de beteekenis, welke de kleedingstukken en onderscheidings-teekenen in het algemeen als blijk van bepaald staatkundig streven bezitten, dus niet om de wellicht afwijkende subjectieve bedoeling van hem, die de kleedingstukken of onderscheidingsteekenen draagt of voert. Om slechts enkele voorbeelden te noemen. Een „Hakenkreuz”, een gekruiste sikkel en hamer of een fascistenhemd zijn algemeen bekend als symbool van nationaal-socialistisch, communistisch of fascistisch streven. Wie deze in het openbaar draagt zal dus, tenzij het gaat om niet-opvallende insignes, door dit enkele dragen onder de strafbepaling vallen, ook al zou hij wellicht persoonlijk niet beoogen van een bepaald staatkundig streven te doen blijken of al zou bij hem, bijv. wegens jeugdigen leeftijd, van een politieke overtuiging, en dus a fortiori van een bepaald staatkundig streven, nog niet wel sprake kunnen zijn.

Tevens houden de bedoelde woorden in, dat de kleedingstukken of onderscheidingsteekenen als zoodanig „symbool” of mede symbool moeten zijn van een bepaald *staatkundig* streven. Dit is van belang bijv. met betrekking tot organisaties, aan welke, hoezeer zij wellicht behooren tot een bepaalde richting, toch staatkundige bemoeiingen vreemd zijn; haar eventueele uniformen, enz. zullen als zoodanig niet onder de omschrijving vallen.

Ook de woorden „*bepaald*” en „*streven*” zijn voor de juiste begrenzing van datgene, wat geweerd moet worden, van beteekenis. Daarmede toch zijn uniformen enz. van overheidsorganen of van, met de Overheid in verband staande, aan deze dienstige organisaties (officieel erkende weerbaarheidsverenigingen, vrijwillige burgerwachten) uitgeschakeld. Ook valt daarmede buiten het artikel het dragen van vaderlandsche kleuren als uiting van gevoelens van liefde voor het vaderland of aanhankelijkheid aan het Koninklijk Huis.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

VOORLOOPIG VERSLAG.

§ 1. Bij het afdelingsonderzoek vond het wetsontwerp, wat zijn strekking betreft, vrij algemeene instemming. Men deelde de meening der Regeering, dat in dezen tijd een verbod als het hier voorgestelde noodzakelijk is, teneinde te voorkomen, dat provocerend wordt opgetreden en zodoende rust en orde worden verstoord. Hieraan werd toegevoegd, dat het dragen van bepaalde kleedingstukken of andere onderscheidingsteekenen ter aanduiding van staatkundige strevingen een uit het buitenland geïmporteerde gewoonte is, waaraan wij hier te lande geen behoefte hebben.

Intusschen waren enkele leden van meening, dat een Overheidsbemoeiing, welke het dragen van bepaalde kleeding strafbaar stelt, de persoonlijke vrijheid te zeer aan banden legt. Van meer belang

achtten deze leden hun bezwaar, dat het principieel niet te verdedigen is, in plaats van tegen onrustige elementen, die relletjes verwekken, op te treden, te trachten datgene weg te nemen, wat aan deze elementen aanstoot schijnt te geven. Een dergelijke handelwijze scheen dezen leden zeer gevaarlijk, daar het zoodoende buitengewoon gemakkelijk wordt om allerlei dingen verboden te krijgen, eenvoudig door er relletjes over te verwekken. In deze lijn voortgaande zou de Regeering alle politieke optochten, spreekkoren, partijvlaggen, enz. moeten verbieden, zoodra daarover onrust ontstond, hetgeen de hier aan het woord zijnde leden niet zouden kunnen goedkeuren.

Eén lid verklaarde, een algemeen verbod van duidelijk zichtbare kenteekenen van een bepaald staatkundig streven, welke ook, onaannemelijk te achten. Er zijn staatkundige strevingen, die door den Staat dienen te worden bevorderd, nl. diegene, die bedoelen het gezag te versterken of liefde voor het Vorstenhuis aan te kweken. Het dragen van de kenteekenen, die daarvan uiting zijn, behoort naar de meening van dit lid niet strafbaar gesteld te worden. In plaats van „een bepaald staatkundig streven” zou dit lid daarom willen lezen „revolutionair streven”. Bovendien meende dit lid, dat de beteekenis der bedoelde kleedingstukken en de werking daarvan op het publiek zeer worden overschat.

De leden, in den aanvang dezer paragraaf aan het woord, konden deze bezwaren niet deelen. De thans voorgestelde maatregelen zijn huns inziens volkomen te verdedigen — zooals de Regeering dan ook doet — met een beroep op de bijzondere tijdsomstandigheden, de daardoor verscherpte politieke tegenstellingen en de misbruiken, die in vele landen moesten worden geconstateerd. De ervaring heeft geleerd, zoo voerden zij aan, dat een uniformverbod veel kan bijdragen tot bevordering van rust en orde; nauwelijks was in Duitschland het aldaar bestaande verbod ingetrokken, of de onrust begon weder. Deze leden waren van oordeel, dat maatregelen van de strekking als de thans voorgestelde zoo spoedig mogelijk genomen dienen te worden; sommigen hunner hadden gaarne gezien, dat de Regeering een dergelijk voorstel reeds eerder ingediend had.

Voorts waren er enkele leden, die geen bewondering konden voelen voor deze wijze van wetgeving. Naar hun meening blijft de Regeering daarmee te zeer aan den buitenkant; het is niet voldoende het dragen van uniformen en dergelijke te verbieden, er zal een diepgaande verandering in de mentaliteit gebracht moeten worden. Ook behoort de Regeering in dezen tijd het vereenigingsrecht te herzien, om die partijen, welke zich tegen den Staat en de Overheid richten, geheel te verbieden.

Van andere zijde werd hiertegen opgemerkt, dat wij in de wet van 22 April 1855 (*Staatsblad* n°. 32) en art. 140 van het Wetboek van Strafrecht alles bezitten, wat wij op dit gebied noodig hebben. Partijen en vereenigingen dragen echter wel zorg, dat haar statuten niet met de wet in strijd komen.

§ 2. Onder de voorstanders van een „uniformverbod” waren er verscheidene, die meenden, dat de regeling, vervat in het voorgestelde nieuwe artikel 435a van het Wetboek van Strafrecht met groote voorzichtigheid moet worden uitgewerkt en toegepast. Zij zouden tegen deze regeling bezwaar moeten maken, wanneer het in de bedoeling lag om onder alle omstandigheden het dragen of voeren van onderscheidingsteekenen met politieke strekking te verbieden. De vrijheid voor het houden van optochten met vlaggen, vaandels en andere onderscheidingsteekenen zouden zij behouden willen zien. Daartegen kan huns inziens geen bezwaar bestaan, daar voor het houden van optochten de goedkeuring van het hoofd der gemeente noodig is, die daarbij de noodige voorschriften kan geven, teneinde iedere onzekerheid weg te nemen, in overweging, in den tekst van het voorgestelde artikel 435a tusschen „of” en „opzichtige” in te voegen „anders dan in optochten, waarvoor vergunning is verkregen van het bevoegde gezag”.

Verscheidene andere leden, die de indiening van het wetsontwerp eveneens toejuichten, konden zich met de zienswijze der zoeven aan het woord zijnde leden niet vereenigen. Zij betreurden, dat de Regeering genoodzaakt is geweest om ter beveiliging van de openbare orde een wetsontwerp tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht in te dienen. Het doel zal echter eerst dan worden bereikt, wanneer iedere intimidatie van het publiek door optochten, spreekkoren, straatbetoogingen en dergelijke onmogelijk wordt gemaakt. Zij verwachtten van de Regeering, dat deze met kracht zal optreden tegen iedere ordeverstoring, ook van de zijde der marxistische groepen, die door hun actie de reactie der antimarxisten hebben opgewekt. Hiertegen werd aangevoerd, dat in ieder geval de sociaal-democraten niet uitdagend optreden, en de fascistten wel.

Ook waren er leden, die meenden, dat het om het uittartend karakter van optochten en straatbetoogingen aanbeveling zou verdienen, de toestemming daarvoor niet meer te doen verleenen door het plaatselijke, maar door het centrale gezag. Deze wensch werd intusschen bestreden door andere leden, die hierin zoowel een miskenning als een ondermijning zagen van het plaatselijke gezag, dat volkomen in staat is te beoordeelen, of de gevraagde toestemming moet worden verleend. Bovendien wezen deze laatste leden er op, dat vele optochten volstrekt geen staatkundige bedoeling hebben.

§ 3. Van verschillende zijden werd er op gewezen, dat de Regeering twee maatregelen ter verzekering der openbare orde heeft toegezegd, waarvan de eene was het thans ingediende „uniformverbod”, de andere een verbod van politieke strijdformaties. Verscheidene leden achtten het onderhavige wetsontwerp onvoldoende tot het tegengaan van dergelijke formaties, welke vorming immers mogelijk blijft ook al zal den leden daarvan belet worden

andere dan weinig opvallende kenteekenen te dragen. Deze leden achtten strafbaarstelling van het vormen van particuliere korpsen noodzakelijk. Ook wezen zij er op, dat bij relletjes herhaaldelijk personen in het bezit van wapenen blijken, die het recht tot het dragen daarvan missen. Wordt, zoo vroegen zij, de Wapenwet wel streng genoeg toegepast, en zijn de straffen, op overtreding dezer wet gesteld, wel zwaar genoeg?

Andere leden meenden, dat de Overheid, wat dit laatste betreft, geen blaam treft, daar aan de Wapenwet in den laatsten tijd streng de hand wordt gehouden.

De eerstbedoelde leden wezen er verder op, dat bij relletjes ook gevochten wordt met knuppels en andere gevaarlijke voorwerpen, welke niet als wapen in den zin der Wapenwet beschouwd kunnen worden. Zij vroegen, of ook tegen het bezit en het gebruik daarvan wel voldoende wordt opgetreden.

§ 4. Over de vraag, of de Regeering den juisten weg heeft ingeslagen ter bereiking van het haar voor oogen staande doel, bestond verschil van meening. Sommige leden waren van oordeel, dat de door de Regeering gekozen vorm van een aanvulling van het Wetboek van Strafrecht ernstige bezwaren meebrengt. Hierdoor wordt immers aan de rechterlijke macht een taak opgedragen, die naar het inzicht dezer leden door de Regeering zelve behoort te worden verricht. Op deze wijze wordt de politiek in de rechtzaal gebracht. Men vreesde, dat als gevolg hiervan de uitspraken der rechterlijke macht zeer licht van partijdigheid zullen worden beschuldigd, hetgeen aan haar prestige afbreuk zal doen. De rechter zal voortaan moeten uitmaken, of een kleedingstuk of onderscheidingsteeken uitdrukking is van een bepaald staatkundig streven. Deze vraag plaatst den rechter voor groote moeilijkheden van politiek aard. De hier aan het woord zijnde leden meenden daarom, dat het juister ware, door de Regeering, onder contrôle der Volksvertegenwoordiging, te laten beslissen, wat verboden zal worden en wat toegestaan blijft. Ook in verscheidene andere landen, waar soortgelijke maatregelen genomen zijn, is dit laatste systeem gevolgd. Het heeft eenigszins den schijn, zoo werd hieraan toegevoegd, dat hier te lande de Regeering de verantwoordelijkheid wil afschuiven op de rechterlijke macht.

Andere leden konden deze zienswijze niet deelen. Zij verenigden zich geheel met het denkbeeld der Regeering, de beslissing omtrent vragen, welke bij toepassing van het voorgestelde verbod zullen rijzen, in handen van de rechterlijke macht te stellen; deze is door haar objectiviteit daarvoor het aangewezen orgaan. De eerbied voor en het vertrouwen in de rechterlijke macht zijn in ons land gelukkig wel zoo groot, dat men haar het nemen van de hier bedoelde beslissingen gerust kan opdragen. Deze leden wezen er voorts op, dat bijv. bij het delict van opruiing evenzeer vragen van politiek aard door den rechter moeten worden beantwoord. Ongetwijfeld zullen er moeilijkheden rijzen, niet het minst omdat pogin-

gen, de wet te ontduiken, zeker niet zullen uitblijven, doch dezelfde moeilijkheden zullen zich voordoen, indien de Regeering vooraf moet beslissen, wat wel en wat niet zal worden toegelaten.

Hiertegen voerden de eerstbedoelde leden weer aan, dat wel is waar de rechter zich ook nu reeds met allerlei quaesties van politieken aard moet inlaten, doch dat dit geen reden kan zijn om zijn bemoeiingen op staatkundig terrein uit te breiden. Bovendien zullen eventueele ontduikingen gemakkelijker kunnen worden tegengegaan, indien de Regeering zelf verboden kan uitvaardigen. De hier aan het woord zijnde leden bleven dan ook de voorkeur geven aan een wet, die de uitwerking van het beginsel zou overlaten aan een Koninklijk besluit.

Door sommige leden werd opgemerkt, dat in de Memorie van Toelichting wordt gesproken over „een zekere leiding”, welke de Regeering in den beginne zal dienen te geven aan het Openbaar Ministerie en de politie, in het belang van een gelijkmatige toepassing der wet over het geheele land. Men wees er echter op, dat de rechter aan dergelijke instructies nimmer gebonden is, zoodat de mogelijkheid van verschillen in toepassing blijft bestaan.

Hierop antwoordden andere leden, dat de beslissing in hoogste instantie bij den Hoogen Raad berust, hetgeen een voldoende eenheid van toepassing waarborgt. Zoo noodig kan, teneinde principiele beslissingen in hoogste ressort uit te lokken, ook gebruik gemaakt worden van het instituut van cassatie in het belang der wet.

Enkele leden hadden groote bezwaren tegen het wetsontwerp, omdat daardoor in het Wetboek van Strafrecht een artikel wordt ingevoegd, dat groote rekbaarheid bezit. Naar hun meening moet de Strafwet ondubbelzinnig aangeven, of iets strafbaar is of niet; het antwoord op deze vraag mag niet afhankelijk zijn van het subjectief oordeel van den rechter.

Eenige leden zouden de voorkeur geven aan een afzonderlijke wet om uniformen en dergelijke te verbieden, in plaats van een aanvulling van het Wetboek van Strafrecht. Andere leden meenden, dat een aanvulling van de bepalingen tegen strafbare feiten, welke de openbare orde verstoren, juist aangewezen is.

§ 5. Van verschillende zijden werd er op aangedrongen, dat de Regeering een nadere uiteenzetting zal geven van het karakter en de beteekenis der voorgestelde strafbepaling, en voorts aanwijzingen omtrent de wijze, waarop naar zij zich voorstelt, deze wet zal worden uitgevoerd. Zou het niet mogelijk zijn, in de wet zelf meer normen op te nemen, waarnaar ook de rechter zich kan richten? Leden van allerlei vereenigingen dragen onderscheidingsteekenen, ook wel kleedingstukken, waarvan men kan betwijfelen, of zij door het thans ingediende verbod getroffen worden. In het bijzonder kan men twijfel koesteren met betrekking tot die organisaties, wier leden behooren of in de toekomst vrij zeker zullen gaan behooren tot een bepaalde politieke of kerkelijke partij, ter-

wijl nochtans die organisaties zelf de politiek als zoodanig niet beoefenen.

Zal het aan de A.J.C. verboden zijn, zoo werd gevraagd, voortaan haar leden kenmerkende kleedingstukken te laten dragen? Sommige leden meenden deze vraag bevestigend te moeten beantwoorden, daar deze jeugdorganisatie in haar demonstraties uiting geeft aan het staatkundig streven der S.D.A.P., hetgeen ook in haar statuten (art. 2, lid 2) tot uiting komt, waar gesproken wordt van „een meer directe voorbereiding tot het actief en doelbewust deelnemen aan de maatschappelijke taak der arbeidersklasse”. Herinnerd werd aan het voornemen van de A.J.C. om op 17 September te Amsterdam te demonstreeren voor behoorlijke zorg voor de werklooze jeugd, invoering van de 40-urige werkweek, verbetering van onderwijs en vakopleiding. Andere leden meenden intusschen, dat de leden der A.J.C. zich ook in het vervolg op den openbaren weg zullen kunnen vertoonen in dezelfde kleeding als zij thans dragen. Immers de jongere leden der A.J.C., die wél een uniform dragen (de Roode Valken), staan nog buiten ieder staatkundig streven, terwijl de veelkleurige kleeding van de oudere leden, welke geen uniform is, niet als een uiting van een bepaald staatkundig streven kan worden opgevat. In ieder geval zou men echter gaarne de meening der Regeering hieromtrent vernemen. Hierbij werd nog opgemerkt, dat het blijkens de Memorie van Toelichting niet aankomt op de persoonlijke opvatting van den drager omtrent zijn costume of kentekenen, doch op de daaromtrent bestaande algemeene opvatting. Ook omtrent de vraag, of leden van de Graal hun uniformen mogen blijven dragen, zou men gaarne de zienswijze der Regeering hooren.

In verband met het voorgaande werd door sommige leden bepleit het instellen van een leeftijdsgrens; kinderen beneden die grens zouden niet vervolgd moeten kunnen worden terzake van het dragen van kleedingstukken, enz., welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven. Andere leden bestreden dit denkbeeld; zelfs op de lagere scholen verschijnen tegenwoordig leerlingen met allerlei politieke insignes, voornamelijk van fascistische organisaties. Ook daaraan moet huns inziens een einde gemaakt kunnen worden.

§ 6. Verscheidene leden vroegen zich af, of het voorgestelde artikel niet behoort te worden ondergebracht in boek II van het Wetboek van Strafrecht: „Misdrijven” in plaats van in boek III: „Overtredingen”. Wekt de Regeering door het stempelen van het feit tot een overtreding niet dadelijk de gedachte, dat zij het niet buitengewoon ernstig vindt?

Vele andere leden waren van oordeel, dat het feit, hetwelk thans strafbaar gesteld zal worden, geenszins het karakter van een misdrijf draagt, en dat het ook met het oog op de daaraan verbonden consequenties onjuist zou zijn, het onder de misdrijven op te nemen.

Wel werd er op gewezen, dat krachtens art. 52 van het Wetboek van Strafrecht medeplichtigheid aan het feit niet strafbaar

zal zijn. Gaarne zou men van den Minister vernemen, of naar diens meening personen, die bijv. aan werkloozen de middelen verschaffen om het verbod te overtreden of anderen een dergelijke overtreding voorschrijven, gestraft zullen kunnen worden, zooals o.a. in Denemarken en Zwitserland het geval is. Of is de Minister van oordeel, dat de mogelijkheid, hen als uitlokkers te vervolgen, voldoende is om hen van hun praktijken te doen afzien?

Voorts vestigden sommige leden de aandacht op het feit, dat de bepalingen betreffende herhaling van misdrijven op het nieuwe artikel, dat een overtreding bevat, niet toepasselijk zullen zijn. Het scheen hun echter zeer wenschelijk, zoo niet noodzakelijk, dat de mogelijkheid wordt geschapen, bij herhaling van het feit hogere straffen op te leggen, liefst met een telkens hooger maximum voor iedere verdere herhaling. Een bepaling daaromtrent zou in het artikel zonder veel moeite kunnen worden opgenomen.

In het algemeen achtten verscheidene leden de bedreigde straffen aan den lagen kant. In het bijzonder echter werd aangedrongen op hogere straffen voor het gezamenlijk begaan der overtreding, daar massale betoogingen uit een oogpunt van bescherming der openbare orde een veel grooter gevaar scheppen dan het zich vertoonen van één persoon met een bepaald onderscheidingsteeken.

Ten slotte wezen enkele leden er op, dat ter zake van het overtreden van het nieuwe artikel 435a geen voorloopige hechtenis zal zijn toegelaten, zoodat herhaling van het feit, ook indien daarvoor gegronde vrees bestaat, niet kan worden voorkomen.

§ 7. Met betrekking tot verschillende onderdeelen van den tekst van art. 435a werden de volgende opmerkingen gemaakt:

Kleedingstukken en onderscheidingsteekenen. Gevraagd werd, of met opzet de meervoudsvorm is gekozen. Zoo ja, is het dan de bedoeling, dat wie slechts één tot een uniform behoorend kleedingstuk, bijv. een hemd van een bepaalde kleur, draagt, niet strafbaar is? Dit kon men moeilijk aannemen.

Opzichtig. Wat dient hieronder te worden verstaan? Moet het onderscheidingsteeken onmiddellijk in het oog springen, of is het voldoende als het duidelijk zichtbaar is? Ook het dragen van een kenteeken, dat naar gewoon spraakgebruik niet opzichtig genoemd kan worden, kan een duidelijke aanwijzing zijn, tot welke politieke richting de drager gerekend wensch te worden.

Dragen of voeren. Hieronder, zoo werd opgemerkt, zal ook vallen het meevoeren van vlaggen en vaandels in optochten. Zooals reeds bleek, bestond tegen het verbieden van het gebruik daarvan in door het bevoegde gezag toegestane optochten bij verscheidene leden groot bezwaar. Voorts werd de vraag gesteld, of het uitsteken uit huizen van partijvlaggen en andere emblemen, als bezems en dergelijke, die uiting zijn van een bepaald staatkundig streven, voortaan geoorloofd zal zijn. Men meende, dat dit niet onder „dragen of voeren” zal vallen. Toch achtten verscheidene leden het verbieden daarvan noodzakelijk, daar dit bijzonder uittartend werkt.

Bepaald staatkundig streven. De Regeering meent, blijkens de Memorie van Toelichting, dat het dragen van nationale kleuren of oranje geen uiting is van een bepaald staatkundig streven. Nu werd echter de vraag gesteld, wat er zal geschieden, indien een of andere organisatie met politiek doel misbruik van deze nationale symbolen gaat maken, zoodat ze door het publiek toch weer zouden worden opgevat als uitdrukking van een bepaald, niet uitsluitend op algemeene bevordering van liefde voor Land en Vorstenhuis gericht streven.

In het openbaar. Zal het voortaan geoorloofd zijn, op vergaderingen, welke slechts voor de leden eener organisatie toegankelijk zijn, uniformen en dergelijke te dragen? Men wees er op, dat het Duitsche verbod van 9 December 1931 het dragen verbod „ausserhalb der eigenen Wohnung”.

§ 8. Het verwonderde sommige leden, dat de Regeering, die blijk heeft gegeven de totstandkoming van het thans voorgestelde verbod te willen bespoedigen, in haar ontwerp geen bepaling heeft opgenomen omtrent de inwerkingtreding, zoodat deze eerst op den 20sten dag na afkondiging zal plaats vinden.

§ 9. Ten slotte spraken verscheidene leden den wensch uit, dat de Regeering zoo mogelijk een overzicht zal geven van de in het buitenland bestaande uniformverboden, hetzij in de oorspronkelijke talen met de Nederlandsche vertaling er naast, hetzij alleen in vertaling.

Mocht zulk een overzicht wellicht niet in de Memorie van Antwoord kunnen worden opgenomen, dan zou het toch ter griffie kunnen worden gedeponceerd ter inzage van de leden.

Aldus vastgesteld 6 September 1933.

VAN BOETZELAER VAN DUBBELDAM.
KETELAAR.
SCHAEPMAN.
DUYMAER VAN TWIST.
VAN DER HEIDE.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 7 September 1933.)

§ 1. Het was den ondergeteekende zeer aangenaam te vernemen, dat het wetsontwerp, wat zijn strekking betreft, in de afdelingen vrij algemeene instemming vond. Het is de overtuiging van de Regeering, dat een verbod, als het voorgestelde, onder de tegenwoordige tijdsomstandigheden noodzakelijk is en ter voorkoming van provocerend optreden op den openbaren weg, een dagelijksch gevaar voor de orde en rust in het bijzonder in de grootere gemeenten, en ter voorkoming van militaire machtsontwikkeling door

politieke groepen naast het wettig gezag, een verderliggend doch ook ernstiger gevaar, hetwelk op den duur het geheele Staatsbestel zou kunnen bedreigen.

Hiermede is tevens, naar het oordeel van den ondergeteekende, het bezwaar van die leden weerlegd, die het principieel niet te verdedigen achten, dat — aldus deze leden — niet tegen de onrustige elementen zelf, die relletjes verwekken, rechtstreeks wordt opgetreden, doch getracht wordt datgene weg te nemen, wat deze elementen aanstoot schijnt te geven. Het wetsontwerp heeft een meer principieele strekking, dan alleen het tegengaan en voorkomen van de thans herhaaldelijk zich voordoende relletjes.

Overigens kan ook niet worden toegegeven, dat de relletjes *uitsluitend* voor rekening moeten worden gebracht van de politieke tegenstanders van de „uniform”dragenden. De uniform wordt in het bijzonder door jeugdige elementen veelal gekozen, om eigen politieke overtuiging tegenover andersdenkenden te markeeren, terwijl men zich volkomen bewust is en dit zelfs soms nastreeft, dat men daarmede die andersdenkenden in meerdere of mindere mate ergert. Ja, de relletjes zelf schijnen voor sommige jeugdige „uniform”dragere een zekere attractie te bezitten, daar zij aldus gelegenheid krijgen hun onverschrokkenheid te toonen en aan een zekeren lust naar avontuur tegemoet te komen. De schuld aan de tegenwoordig optredende ongeregelheden ligt dan ook zeker bij beide partijen.

Tegenover het lid, dat als zijn oordeel uitsprak, dat er staatkundige strevingen zijn, die door den Staat dienen te worden bevorderd, n.l. diegene, die bedoelen het gezag te versterken of liefde voor het Vorstenhuis aan te kweken, moge de ondergeteekende opmerken, dat, gelijk ook de uit de Memorie van Toelichting blijkt, uitingen van liefde voor het Vaderland en afhankelijkheid aan het Vorstenhuis door de voorgestelde bepaling in geen deele zullen worden getroffen. Wat bewegingen tot versterking van het gezag betreft, moet worden aangeteekend, dat voor hen mede de overwegingen van kracht zijn, die in de eerste alinea van deze paragraaf met betrekking tot het wetsontwerp in het algemeen naar voren worden gebracht.

De ondergeteekende meent zich overigens te kunnen aansluiten bij de beschouwingen van de leden, welke de aangevoerde bezwaren bestreden.

Wat de leden betreft, die als hun meening te kennen gaven, dat de voorgestelde verbodsbepaling te zeer aan den buitenkant blijft en dat de versterking van het Staatsgezag gezocht moet worden in een diepgaande verandering van de mentaliteit, moge worden aangevoerd, dat de bijzondere aard van het strafrecht medebrengt, dat het in werking treedt naar aanleiding van uitwendige gedragingen en juist naar aanleiding van uiterlijke inbreuken op de rechtsorde, de mentaliteit van de rechtsbrekers tracht te beïnvloeden. Overigens verwerpt de Regeering met het voorgesteld wets-

ontwerp op zichzelf geenszins het aanwenden van andere middelen ter versterking van de bestaande rechtsorde. Het geldende verenigings- en vergaderingsrecht heeft daarbij haar bijzondere aandacht.

§ 2. De voorgestelde strafbepaling treft niet het dragen of voeren van alle onderscheidingsteekenen met politieke strekking. Alleen opzichtige onderscheidingsteekenen zullen onder het artikel vallen. Vrij blijft het dragen van niet uittartende onderscheidingsteekenen, ook in optochten, mits voor deze laatste overigens de vereischte toestemming is verkregen. Er zal dus geen gevaar bestaan, dat bij optochten, uitgaande van een bepaalde politieke partij of georganiseerd als betooging voor een bepaald politiek programmpunt de overtuiging van de deelnemers niet tot uiting zal kunnen komen. Het wetsontwerp is slechts gericht tegen een provocerend door kledingstukken of onderscheidingsteekenen tot uiting brengen van de politieke overtuiging ook bij optochten, waarvoor overigens vergunning is verleend.

Reeds ter wille van een voor het geheele land gelijken rechtstoestand verdient te dezen een Rijksregeling de voorkeur boven beslissingen telkens voor concrete gevallen van de plaatselijke autoriteiten.

Ook vlaggen, vaandels en soortgelijke onderscheidingsteekenen zullen, voor zoover zij uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven, door den voorgestelden tekst worden getroffen. De ondergeteekende acht het verbod van deze, welke voor politieke tegenstanders ten minste even uittartend kunnen zijn als individuele onderscheidingsteekenen, ook al is politiegeleide aanwezig, geboden. Hij houdt bij deze uitspraak uiteraard mede rekening met de verhoudingen van het oogenblik. Wellicht zal over eenige jaren, wanneer de gemoederen, naar gehoopt mag worden, wat gekalmeerd zullen zijn, te dezen een wat grootere vrijheid kunnen worden toegestaan. Een aanvulling van artikel 435a zal eventueel dan nader kunnen worden overwogen.

Voor het oogenblik is het gewenscht, dat met de grootste kracht wordt opgetreden tegen iedere ordeverstoring en ieder optreden, hetwelk tot ordeverstoring kan leiden. De Overheid zal hierbij uiteraard ingrijpen zonder aanzien van partij. Voor haar is het onverschillig, of de ordeverstoring van de zijde van de marxistische of van die van anti-marxistische groepen plaats vindt. Waarbij opgemerkt moet worden, dat het beslissend element in deze niet gevormd wordt door de subjectieve bedoelingen van de betrokkenen, doch door de objectieve uitwerking van hun handelingen.

Het onderhavig wetsontwerp kan, gelijk uit het bovenstaande blijkt, mede het uittartend karakter van optochten en straatbetoogingen tegengaan. De opvatting, dat de toestemming tot het houden daarvan behoort te worden verlegd naar het centraal gezag, raakt een vraagstuk van geheel anderen en geenszins eenvoudigen aard.

Trouwens in het Voorloopig Verslag werden reeds enkele moeilijkheden aangestipt.

§ 3. Voor het vormen en nog meer voor het openbaar optreden van particuliere korpsen zijn naast wapenen absoluut noodzakelijk kenteekenen, waardoor men bij opstootjes zijn medestanders terstond en duidelijk kan onderkennen. Anders loopt men gevaar eigen aanhangers te terroriseeren. Men vergeete niet, dat de betrokken korpsen uit hun aard bestemd zijn niet in rustige tijden doch bij woelingen te worden gebruikt. De Regeering kan zich niet goed voorstellen, dat niet-opvallende onderscheidingsteekenen voldoende zouden kunnen zijn om de organisatie en het optreden van particuliere korpsen aantrekkelijk en mogelijk te maken. Men kan zich overigens verzekerd houden, dat mocht het aanhangige wetsontwerp naast de Wapenwet en de Vuurwapenwet 1919 onverhoopt onvoldoende blijken tot het tegengaan van particuliere korpsen, een nadere aanvulling van de wetgeving met spoed zal worden ontworpen.

De straffen bij artikel 2 van de Wapenwet bedreigd, schijnen, gezien ook artikel 24*nieuw* (oud 23*bis*) van het Wetboek van Strafrecht, alleszins voldoende. De wet zal in de toekomst, op het voetspoor trouwens van de geldende practijk, met kracht blijven gehandhaafd.

Knuppels en andere gevaarlijke voorwerpen, welke als wapenen worden gebezigd, vallen onder de enuntiatieve opsomming van artikel 1, tweede lid, van de wet.

§ 4. Dat de voorgestelde wetsbepaling de politiek in de rechtszaal zal brengen, ontkent de ondergeteekende. Dit laatste zou plaats hebben in twee gevallen. In de eerste plaats, indien de wetsbepaling den rechter geen materieel vaststaande norm zou verschaffen, doch b.v. hem zou overlaten alle kledingstukken of onderscheidingsteekenen, welke hem, den rechter, ongewenscht voorkomen, te verbieden. In de tweede plaats, indien de wetsbepaling den rechter wel een materiele norm verschafte, doch een zoo rekbare, dat hij een in het strafrecht abnormale speelruimte zou houden bij het nemen van zijn beslissingen.

Noch het een, noch het ander is het geval. De voorgestelde bepaling bevat een in alle opzichten materiele norm. Bovendien een norm, welke zoo concreet is gesteld, als in het betrokken geval maar eenigszins mogelijk is. Dit blijkt het duidelijkst, indien men nagaat, uit welke begrippen zij is opgebouwd. Kan men bijv. met grond het begrip „kledingstuk” of het begrip „onderscheidingsteeken” of het adjectief „opzichtig” minder concreet omlijnd vinden dan te dezen mogelijk is? Iets soortgelijks geldt voor „bepaald”, voor „staatkundig” — een zeer specifiek begrip —, voor „streven”. Men vergelijkte deze begrippen ook met termen, welke reeds in het Wetboek van Strafrecht zijn opgenomen, als bijv. het begrip „vrouwenhandel”, hetwelk zonder eenige nadere omschrijving voorkomt in artikel 250*ter*, het begrip „schennis van de eerbaarheid” in artikel

239, het begrip „mishandeling” — waar is de grens? — in artikel 300.

De ondergeteekende meent, dat men de moeilijkheden, waarvoor de rechterlijke macht zich bij de toepassing van de voorgestelde bepaling, wordt deze aanvaard, gesteld zal zien, bepaaldelijk overschat. Deze moeilijkheden zullen voor alles ook niet zijn van politieke, doch van strafrechttechnischen aard.

De leden, die in het Verslag opkomen voor het uitvaardigen van Regeeringsverboden, hebben overigens naar het oordeel van den ondergeteekende ook een minder concrete voorstelling van de werking van zoodanige verboden. Hoe stelt men zich deze verboden practisch voor? Moet de Regeering algemeene maatregelen van bestuur uitlokken, waarbij verboden wordt het dragen van roode, bruine of zwarte overhemden, het dragen van opvallende gekruiste sikkels en hamers of hakenkruizen? Nog afgezien van het bezwaar, dat aldus altijd de schijn zou ontstaan van zekere politieke willekeur of vooringenomenheid, welke schijn men door het handhaven van een algemeene norm uitsluit, zou een zoodanig stelsel practisch geheel onvoldoende zijn. Den dag na het afkomen van een zoodanig verbod zouden bijv. roode en bruine en zwarte dassen worden gedragen. De strijd hiertegen zou hopeloos zijn, want het is toch practisch niet mogelijk alle roode en bruine en zwarte kleedingstukken te verbieden. Men zou dus moeten overgaan tot het verbod van kleedingstukken of onderscheidingsteekenen, uitgaande van bepaalde organisaties, of nog ruimer — want niet alle uittartende kleedingstukken en onderscheidingsteekenen gaan uit van organisaties — objectief blijk gevend van bepaalde staatkundige strevingen, dus b.v. van socialistisch, communistisch, fascistisch streven, enz. Nog afgezien van de omstandigheid, dat in dit stelsel de moeilijkheden voor de rechterlijke macht vrijwel dezelfde zouden zijn als bij de voorgestelde wetsbepaling, zij opgemerkt, dat ook aldus geen afdoende bestrijding van het euvel zou worden verkregen. Terstond zouden zich richtingen voordoen, welke ontkenden b.v. socialistisch of fascistisch te zijn, en zich in verband daarmee het recht zouden aanmatigen politieke onderscheidingsteekenen van eigen richting te dragen.

Men komt op deze wijze als vanzelf tot een algemeene en objectieve formuleering, als door het wetsontwerp wordt voorgesteld. Iedere andere oplossing lokt ontduiking uit en is dus uit haar aard onvoldoende. Gelijk gezegd is de ondergeteekende er daarbij van overtuigd, dat de voorgestelde formuleering concreet genoeg is om al wat naar politieke debatten zweemt uit de rechtszaal verwijderd te houden. Overigens moge ook te dezen naar het aangevoerde in het Voorloopig Verslag worden verwezen.

Gezien de gekozen oplossing is aanvulling van het Wetboek van Strafrecht aangewezen.

§ 5. Gelijk in het antwoord op de vorige paragraaf is betoogd, is de betrokken bepaling zoo concreet geformuleerd, als maar eenigs-

zins mogelijk scheen. Het toevoegen van nieuwe meer gedetailleerde normen aan het wetsvoorschrift, of het geven van veel nadere toelichting in deze Memorie zou, naar het oordeel van den ondergeteekende, de materie eer minder, dan meer duidelijk maken. De ervaring op het gebied van de strafwetgeving leert, dat ieder nieuw opgenomen begrip houvast biedt voor juridische spitsvondigheden en ontduikingspogingen. Dit hangt ten deele ook samen met de omstandigheid, dat de wetgever niet alle toekomstige gevallen kan overzien en dus het beste volstaat met een zoo eenvoudig mogelijk algemeen criterium.

Hiermede is niet ontkend, dat zich niet grensgevallen kunnen voordoen. Voor wat de in het Verslag bedoelde jeugdorganisaties betreft, als bijv. de A.J.C., moge de ondergeteekende voor het oogenblik volstaan met te constateeren, dat voor het vallen onder de voorgestelde strafbepaling *niet* voldoende is, dat de betrokken kleedingstukken of onderscheidingsteekenen uitgaan van een organisatie, welke zelf uitvloeisel is van een bepaald staatkundig streven, met name het opvoeden van de jeugd in eigen politieke inzichten, doch dat het verbodsartikel duidelijk alleen treft kleedingstukken of onderscheidingsteekenen, welke *zelf* uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven. Zoo is een Hakenkreuz of een gekruiste sikkell en hamer ongetwijfeld voor het publiek zelf symbool van onderscheidenlijk nationaal-socialistisch en communistisch streven. Kenmerkende kleedingstukken van jeugdorganisaties echter, welke nimmer gedragen worden in staatkundige demonstraties en welke ook objectief niet ten doel hebben uitdrukking te zijn van bepaald staatkundig streven, zullen zeker *niet* onder de bepaling vallen. Welke concrete uniformen van jeugdorganisaties, bijv. van de A.J.C., in de toekomst geoorloofd zullen blijven, zal in laatste instantie ter beoordeeling staan van de Rechterlijke Macht, d.i. ten slotte van den Hoogen Raad, welke de concrete ontwikkeling van die jeugdorganisaties en het concrete gebruik van haar uniformen, los van alle politieke overwegingen, zal toetsen aan de gestelde objectieve norm.

De uniformen van de Graal zullen naar de zienswijze van de Regeering zeker niet onder de voorgestelde bepaling vallen. De werkzaamheid van de Graal ligt toch op godsdienstig, niet op staatkundig gebied.

Wat de uitvoering van de wet van Regeeringswege betreft, deze zal, in geval van aanneming, allereerst betrekking hebben op de ontwijfelbare gevallen en de wijzen van repressie van deze — men vergelijkte onder de beantwoording van § 6 van het Voorloopig Verslag —; daarnaast ook op het opmaken van proces-verbaal zonder verder ingrijpen ten aanzien van de overige.

Het stellen van een leeftijdsgrens zou den ondergeteekende bedenkelijk voorkomen. Het gevaar zou ontstaan, dat dan door extremistische groepen in den politieken strijd op den openbaren weg jonge kinderen naar voren zouden worden geschoven. Dit gevaar is,

gezien de ervaringen in het buitenland in het bijzonder met links-georiënteerde extremistische richtingen opgedaan, niet te onderschatten. Daarnaevens deelt de ondergeteekende trouwens ook het bezwaar, in het Voorloopig Verslag tegen dit denkbeeld naar voren gebracht.

§ 6. Met de leden, in het Verslag in de tweede plaats aan het woord, meent de ondergeteekende, dat het nieuwe strafbare feit niet het karakter draagt van een misdrijf. Wie zich ondanks het verbod in uniform van politieke strekking op straat zal vertoonen, is niet te beschouwen als misdadiger.

De opvatting als zouden overtredingen niet mede een zeer ernstig karakter kunnen bezitten, is trouwens niet juist. Men denke slechts aan bepaalde overtredingen van de sociale wetgeving, bijv. van de Arbeidswet 1919, enz.

Wat de repressie van het feit betreft, biedt de voorgestelde strafbepaling, naar den ondergeteekende althans aanvankelijk voorkomt, volkomen afdoende mogelijkheden.

Naast geldboete is hechtenis bedreigd. Dit beteekent practisch, gezien de regeling van artikel 24*nieuw* (23*bis oud*) van het Wetboek van Strafrecht, dat de rechter in ernstige gevallen iederen individueelen overtreder tot *f* 5000 geldboete kan opleggen, welk bedrag dan hetzij op zijn goederen *of* *inkomen* kan worden verhaald, hetzij door vervangende hechtenis, tot zes maanden, kan worden vervangen. Bij een verboden dragen van kledingstukken door 100 deelnemers kan theoretisch *in maximum* dus *f* 500.000 aan geldboete worden opgelegd, nog afgezien van mogelijke principale hechtenisstraffen. Dit lijkt den ondergeteende, voor wat de strafsancties betreft, in alle opzichten voldoende. Een bijzonder recidivebepaling, in het Derde Boek van het Wetboek van Strafrecht een uitzondering, schijnt naast deze hooge maxima overbodig.

Uiteraard kunnen bovendien de betrokken kledingstukken en onderscheidingsteekenen op staanden voet worden in beslag genomen (artikelen 94 en 95 Wetboek van Strafvordering). Voor zoover het kledingstukken betreft, welke niet op den openbaren weg kunnen worden afgenomen, zullen de overtreders door de politie-autoriteiten naar het politiebureau of een andere in aanmerking komende plaats kunnen worden geleid (men vergelijk ook artikel 53 van het Wetboek van Strafvordering). De vernietiging of onbruikbaarmaking van de in beslag genomen kledingstukken of onderscheidingsteekenen zal bij de rechterlijke uitspraak kunnen worden gelast (artikel 354 Wetboek van Strafvordering).

Zij, die bijv. aan werkloozen middelen verschaffen om het verbod te overtreden, dus met het oogmerk zoodanige overtreding uit te lokken, of die anderen zoodanige overtreding voorschrijven, zullen als uitlokkers mede onder de voorgestelde bepalingen vallen en uiteraard in de eerste plaats voor zeer hooge straffen in aanmerking komen.

Ten slotte worde nog de aandacht gevestigd op de mogelijkheid

van inverzekeringstelling van de overtreders ingevolge artikel 545 van het Wetboek van Strafvordering. Een regeling tot het mogelijk maken van voorloopige hechtenis voor deze overtreding komt naast dat artikel niet noodzakelijk voor.

§ 7. Met betrekking tot de verschillende onderdeelen van den tekst van artikel 435a moge het navolgende worden opgemerkt.

Kledingstukken en onderscheidingsteekenen. De meervoudsvorm is met opzet gekozen. De mogelijkheid bestaat n.l., dat een combinatie van kledingstukken, bijv. een gekleurd overhemd zonder jas of vest, doch met een hoogen hoed gedragen, als uitdrukking van een bepaald staatkundig streven wordt gekozen, zonder dat in een zoodanig geval één van de betrokken kledingstukken, op zich zelf beschouwd, uitdrukking behoeft te zijn van een bepaald staatkundig streven.

Als vaststaand kan worden aangenomen, dat in strafbepalingen de meervoudsvorm ook het enkelvoud omvat; men vergelijk bijv. de artikelen 147, onder 1°, *nieuw*, 156, tweede lid, 326, enz., Wetboek van Strafrecht, en over het laatstgenoemde artikel het Arrest van den Hoogen Raad van 25 October 1909, *Weekblad van het Recht* n°. 8916. Ook wie één enkel kledingstuk of opzichtig onderscheidingsteeken draagt of voert, zal dus onder de voorgestelde verbodsbepaling kunnen vallen.

Opzichtig. Gelijk mede uit de beantwoording van § 2 kan blijken, is het niet de bedoeling met de voorgestelde strafbepaling *alle* onderscheidingsteekenen te treffen, die een duidelijke aanwijzing vormen van de politieke richting van den drager. Het ontwerp bedoelt alleen het dragen of voeren van uittartende onderscheidingsteekenen strafbaar te stellen, dus van onderscheidingssteekenen, welke — bijv. door hun kleur, door hun vorm of afmetingen of door de wijze, waarop zij worden gedragen — zóó in het oog vallend zijn, dat zij op andersdenkenden provoceerend kunnen werken. De ondergeteekende meent, dat deze gedachte in „opzichtig” duidelijk ligt uitgedrukt.

Dragen of voeren. Voor wat het meevoeren van vlaggen en vaandels in optochten betreft, moge verwezen worden naar de beantwoording van § 2.

Het uitsteken van partijvlaggen en andere emblemen, als bezems en dergelijke, uit huizen valt niet onder het voorgestelde artikel. De ondergeteekende zou deze materie, welke eenigszins anders ligt — van het motief van tegengaan van militaire machtontwikkeling van politieke organisaties naast het wettig gezag is te dezen bijv. geen sprake — en ook als minder dringend is te beschouwen, voorloopig aan de plaatselijke overheden willen overlaten. Gelijk bekend, is in Den Haag bijv. op dit gebied ook reeds een plaatselijke verordening tot stand gekomen.

Bepaald staatkundig streven. De Memorie van Toelichting stelt alleen, dat, wordt het artikel aangenomen, daar buiten, naar trouwens uit den tekst rechtstreeks volgt, zal vallen het dragen

van vaderlandsche kleuren *als uiting van* gevoelens van liefde voor het vaderland of aanhankelijkheid aan het Koninklijk Huis. Mochten in de toekomst de nationale symbolen, gelijk in het Voorlooiig Verslag als mogelijk wordt verondersteld, in concrete gevallen uitsluitend of mede worden gedragen als uitdrukking van een bepaald, niet uitsluitend op algemeene bevordering van liefde voor Land en Vorstenhuis gericht streven, zoo zal dit, voor zoover dit objectief voor den rechter aanwijsbaar het geval is, onder de strafbepaling vallen. De grens welke hier zal gelden is in de omschrijving, in het Voorlooiig Verslag opgenomen, naar de meening van den ondergeteekende duidelijk aangegeven. Ter voorkoming van allen twijfel meent hij goed te doen de betrokken begrenzing concreet ook nog eens op deze wijze uit te drukken: het dragen of voeren van nationale symbolen als zoodanig zal volkomen vrij blijven; worden deze echter in de toekomst misbruikt om uitdrukking te geven aan bepaald staatkundig streven, zoo zal dit laatste onder de strafbepaling vallen.

In het openbaar. Op vergaderingen, werkelijk slechts voor leden eener organisatie toegankelijk, heeft het ontwerp geen betrekking. De ondergeteekende zou de verbodsbepaling voorlooiig zeker niet tot besloten vergaderingen willen uitbreiden.

§ 8. Bij overweging acht ook de ondergeteekende een bijzondere bepaling tot bevordering van een spoedige inwerkingtreding van het ontwerp gewenscht. Een nota van Wijzigingen, welke een zoodanig voorschrift bevat, is, met een Gewijzigd Ontwerp van Wet, bij deze Memorie gevoegd.

§ 9. Gezien den korten tijdsduur, welke voor het opstellen van deze Memorie beschikbaar is, is het den ondergeteekende niet mogelijk in de Memorie zelf een overzicht te geven van de in het buitenland bestaande uniformverboden, daar daartoe, gezien de herhaalde wijzigingen van de betrokken regelingen, o.m. een onderzoek in het buitenland zelf noodzakelijk zou zijn.

Hij is echter bereid te bevorderen, dat het materiaal, waarover hij op het oogenblik beschikt, ter inzage van de leden ter griffie worde gedeponed.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

(Ingezonden bij brief van 7 September 1933.)

In het ontwerp van wet worden de volgende wijzigingen gebracht.

In plaats van „Eenig artikel.”, wordt gelezen:

„Artikel 1.”

Na artikel 1 *nieuw* wordt ingevoegd een nieuw artikel 2, luidende:

„Artikel 2.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.”

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor bovengenoemd wetsontwerp is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 8sten September 1933.

VAN BOETZELAER VAN DUBBELDAM.
KETELAAR.
SCHAEPMAN.
DUYMAER VAN TWIST.
VAN DER HEIDE.

De openbare — zeer uitvoerige — beraadslagingen over dit wetsontwerp in de Tweede Kamer hebben plaats gehad op 12 September 1933 (Handelingen blz. 307—336); ten zelfden dage is het ontwerp met 56 tegen 24 stemmen aangenomen.

Drie amendementen waren voorgesteld:

I. een, van de heeren Boon, Knottenbelt, Vos, van Kempen en van Rappard, strekkende om in het voorgestelde artikel 435a van het Wetboek van Strafrecht in plaats van „draagt of voert”, te lezen: „draagt, voert of vertoont”.

Toelichting: De bedoeling is om onder het artikel te brengen het uitsteken van partijvlaggen en andere emblemen (bezems en dergelijke), die uiting zijn van een bepaald staatkundig streven.

II. een, van den heer Albarda, strekkende om in het voorgestelde art. 435a in plaats van „of opzichtige onderscheidingsteekenen draagt of voert”, te lezen: „of, anders dan in een optocht, waarvan het houden door het bevoegd gezag is toegestaan, opzichtige onderscheidingsteekenen draagt of voert”.

Toelichting: Het komt den ondergeteekende voor, dat door de verklaring van den Minister van Justitie, vervat in § 2 der Memorie van Antwoord, het wetsontwerp een veel verdere strekking heeft verkregen dan daaraan aanvankelijk algemeen of vrij algemeen werd toegekend.

Volgens § 2 toch zullen „ook vlaggen, vaandels en soortgelijke onderscheidingsteekenen, voor zoover zij uitdrukking zijn van een

bepaald staatkundig streven, door den voorgestelden tekst worden getroffen”.

Dit beteekent, dat het ook verboden zal zijn vlaggen, vaandels en soortgelijke onderscheidingsteekenen van politieke partijen en met haar op eenigerlei wijze verbonden organisaties mede te dragen in optochten.

De ondergeteekende acht zulk een algemeen verbod een ernstige aantasting van de staatkundige rechten en vrijheden der ingezetenen, en een verbod, waartoe geen enkele noodzaak bestaat.

Het wetsontwerp is te voorschijn geroepen door de behoefte om paal en perk te stellen aan een nieuw verschijnsel: het optreden van in uniform gestoken aanhangers van staatkundige richtingen, dat reeds herhaaldelijk aanleiding heeft gegeven tot ordeverstoringen, die in aantal en omvang toenemen. Dit kwaad is door de plaatselijke Overheden niet anders dan met repressieve maatregelen te bestrijden. Preventieve maatregelen kan slechts de wetgever treffen. Het wetsontwerp voorziet op zijne wijze in de, ook door den ondergeteekende erkende, behoefte aan zoodanige maatregelen.

Aan een algemeen wettelijke regeling nopens optochten bestaat geen behoefte. De optochten van staatkundige partijen en daarmede verbonden vereenigingen, waarin vaandels en banieren der deelnemende organisaties worden meegedragen zijn geen nieuw verschijnsel. Er hebben sedert tientallen jaren vele duizenden van die optochten plaats gehad, zonder dat zij, anders dan bij zeer hooge uitzondering, tot verstoring van de openbare orde aanleiding hebben gegeven. De Overheid oefent op zoodanige optochten reeds ten volle toezicht uit. Voor het houden van optochten is vergunning van de burgemeesters noodig, die, wanneer zij ernstige redenen hebben om ordeverstoringen te verwachten, de vergunning kunnen weigeren of het verleenen van de vergunning afhankelijk kunnen maken van zoodanige voorwaarden als in het belang der openbare orde noodig schijnen. Het is niet gebleken, dat de burgemeesters hun verantwoordelijkheid ten deze zoo licht of zoo verkeerd opvatten, dat de wetgever zou dienen in te grijpen door een algemeene regeling, die niet met omstandigheden van plaats en tijd rekening kan houden.

De ondergeteekende wenscht dus met zijn amendement het dragen of voeren van vaandels, banieren, enz. in optochten te brengen buiten de werking van de nieuwe verbodsbepaling.

III. een, van den heer Westerman, strekkende om het voorgestelde art. 435a aan te vullen met een tweede lid luidende:

„Met dezelfde straf wordt gestraft hij, die in het openbaar onderscheidingsteekenen draagt of voert, welke uitdrukking zijn van een staatkundig streven, dat gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag niet uitsluit.”

Toelichting: Als gevolg van de voorgestelde formulering van art. 435a zullen niet-opzichtige onderscheidingsteekenen van revolutionaire organisaties aan de werking van de Strafwet ont-

trokken blijven. Het wil den ondergeteekende voorkomen, dat het niet gewenscht mag heeten een dergelijken toestand, die voor alle ordelievende elementen uit de burgerij een steen des aanstoots zal blijven vormen, te bestendigen. Emblemen van organisaties, die zich niet op het standpunt plaatsen, dat het wettig gezag geëerbiedigd moet worden, behooren, ook al vertoonen zij een bescheiden formaat, van den openbaren weg te worden geweerd.

Door het nieuwe lid wordt aan het hier ontwikkelde bezwaar tegemoet gekomen.

Na bestrijding door den Minister van Justitie zijn de sub I en III genoemde amendementen door de voorstellers ingetrokken en is het sub II bedoelde verworpen met 56 tegen 26 stemmen.

WETGEVING. ¹⁾

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de navolgende beschouwingen en opmerkingen.

Eenige leden betreurden, dat de Staten-Generaal dit wetsontwerp, welks beteekenis niet mag worden onderschat, niet in rustiger overleg kunnen behandelen. Nu ten gevolge van den aandrang der Regeering op spoedige afdoening het afdeelingsonderzoek in deze Kamer heeft plaats gehad vóór het verschijnen van de *Handelingen* der Tweede Kamer en dus moest worden afgegaan op de in dagbladen verschenen verslagen betreffende de mondelinge behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer, is het, naar zij betoogden, mogelijk, dat de beoordeeling der voorgestelde wetsaanvulling daaronder lijdt.

Deze leden waren van meening, dat de interpretatie van het wetsontwerp, welke blijkens de courantenverslagen er aan is gegeven in de Tweede Kamer en in de pers, van dien aard is, dat — hoewel zij vóór het ontwerp zouden zijn, wat de algemeene strekking en bedoeling betreft — hunnerzijds nu bezwaar tegen het ontwerp bestaat.

Zij konden de strekking van het wetsontwerp niet bewonderen. Het is, volgens hen, eene wettelijke sanctie op de onverdraagzaamheid; men kan nu eenmaal niet dulden, dat een ander zich afwijkend gedraagt en kleedt, en tracht hieraan een einde te maken door onderscheidingsteekenen te verbieden. Er is nu gezegd: die uniformen en onderscheidingsteekenen geven aanleiding tot wanorde, maar dan behoorde de Regeering tegen die wanorde op te treden, en niet de onderscheidingsteekenen te verbieden. Dit wetsontwerp ligt in dezelfde lijn als het processie-verbod, als het hinderen van socialistische optochten en vergaderingen in het Zuiden, als de strenge uitoefening van censuur op tooneelstukken en vertooningen. De leden, hier aan het woord, moesten evenwel toegeven, dat het dragen van uniformen een zoodanigen omvang heeft aangenomen, dat een optreden van de Regeering daartegen wel eenigszins verklaarbaar wordt. Immers het dragen van zekere uniformen wijst op het bestaan eener organisatie, die eventueel niet zou opzien tegen het optreden met onwettige middelen.

Hoewel zij zoo weinig bewondering voor het wetsontwerp hadden, zouden deze leden daaraan wellicht hunne stem hebben gegeven, ware niet het amendement-ALBARDA verworpen, waardoor

¹⁾ Sluit aan bij de vorige aflevering.

vaandels, die uiting zijn van een bepaald politiek streven, voortaan in optochten niet meer zullen mogen worden medege dragen. Dit achtten zij zeer bedenkelijk en eene verkorting van vrijheden, welke niet noodig is. Door het verbod van eigen vlagvertoon wordt de beteekenis aan de optochten van verschillende partijen ontnomen. Het verbod zal, naar zij vreesden, zelfs aanleiding geven tot onaangename incidenten en ordeverstoring, als tusschen de politie en de deelnemers van een optocht meningsverschillen zullen rijzen omtrent het karakter van een bepaald vaandel. Het ware, huns inziens, beter geweest deze materie over te laten aan de plaatselijke wetgeving.

Deze leden betreurden voorts, dat de Arbeiders Jeugd Centrale, de Graal e.d. in het debat zijn gebracht, wijl deze geen politieke organisaties zijn en de A.J.C. zelfs in het geheel geen uniform draagt.

Andere leden verklaarden zich bereid dit wetsontwerp te aanvaarden als geboden door de tijdsomstandigheden. Zij achtten echter de noodzakelijkheid om tot zulk een uitersten maatregel over te gaan een gevolg van het te slappe optreden der overheid in de laatste jaren. Wanneer men krachtiger had gebruik gemaakt van de ter beschikking staande, zoo noodig tijdig aangevulde, wetten — als de wet op vereeniging en vergadering — zou het zoover niet zijn gekomen.

Deze leden verklaarden zich tegenstander van het misbruiken van de straat voor betoogingen met als gevolg zeer hinderlijke verkeersstoornissen. Veel te lang heeft men de openbare straat voor demonstraties laten gebruiken; eerst nu contra-demonstraties plaats vinden wordt ingezien, dat zulks een misbruik was.

Vele leden waren eene zelfde meening toegedaan, betuigden hunne instemming met de strekking van het wetsontwerp en verklaarden de Regeering erkentelijk te zijn voor de indiening. Hetgeen over onze oostelijke grenzen is geschied en nog geschiedt, wijst er op, dat navolging daarvan hier te lande eene ernstige bedreiging voor democratie en vrijheid beteekent. Het loopen in uniform is voor jongelieden aantrekkelijk; velen hunner sluiten zich alleen daarom aan bij uniform dragende partijen en vormen dan alras eene bedreiging voor de orde en rust door hunne uittardende wijze van colporteeren van geschriften, waarbij voor andere partijen en richtingen beleedigende uitdrukkingen luide worden geuit, hetgeen begrijpelijkerwijze tot verzet prikkelt. Een verbod van het dragen van politieke uniformen is dus noodig.

Weder andere leden konden zich eveneens met het wetsontwerp vereenigen, maar waren niet uitbundige voorstanders daarvan. Het had ook hen getroffen, dat de Regeering eerst nu maatregelen noodig oordeelt tegen provoceerend optreden; want, zoo zeiden zij, dat optreden dagteekent niet van den allerlaatsten tijd. Reeds jaren geleden hebben optochten met roode vlaggen onaangenaam gestemd en tot moeilijkheden aanleiding gegeven. Deze leden hoopten, dat

het huidige ontwerp als een eerste stap der Regeering mag worden beschouwd en dat er spoedig meer zal worden gedaan. Zij verkeerden onder den indruk, dat het wetsontwerp er op is gericht de A.J.C.-beweging er buiten te houden, waartegen zij bezwaar hadden, omdat die beweging volgens hen eene organisatie met politieke strekking is. Is de uniform van de jongere leden der A.J.C., de Roode Valken, een symbool voor een staatkundig streven? En hoe dan te handelen, wanneer straks andere groepen met een staatkundig streven hunne jonge leden in blauwgroene uniformen kleeden en deze als opvoedkundige afdelingen aandienen? Volgens de leden, hier aan het woord, moet een wetsontwerp volkomen duidelijk zijn, teneinde moeilijkheden en juristerij te voorkomen.

Volgens den Minister moet, zoo werd door hen opgemerkt, er onderscheid worden gemaakt tusschen organisaties met staatkundige en opvoedkundige bedoelingen. De vrees is echter niet denkbeeldig, dat organisaties met staatkundige bedoelingen den schijn zullen wekken, alsof zij ten opzichte van hare jonge leden ook slechts opvoedkundige bedoelingen nastreven. Ook vroegen deze leden zich af, of het wel raadzaam is de beslissing betreffende overtredingen aan het oordeel der rechterlijke macht over te laten en of het niet beter ware ten deze meer macht aan de Regeering te laten. Zij verwezen naar het schrijven van den heer J. A. P. C. TEN BOKKEL, opgenomen in het *Weekblad van het Recht* No. 12634.

Naar aanleiding hiervan gaven eenige leden als hunne meening te kennen, dat de A.J.C. als een grensgeval is te beschouwen. Zij konden zich niet vereenigen met de meening van den Minister van Justitie, dat de A.J.C. buiten het wetsontwerp valt. Dat zal, volgens hen, de rechter moeten uitmaken. Dat de beslissingen voor den rechter dikwijls moeilijk zullen zijn, gaven zij toe, maar zij zagen die toch liever in zijne handen dan in die der Regeering.

Sommige leden, die het ontwerp toejuichten, zouden gaarne hebben gezien, dat de Regeering ook het gebruiken van partijvlaggen had verboden en betreurden de verwerping van het amendement-Boon c.s. Zij waren van oordeel, dat de technische bezwaren, daartegen geuit, niet onoverkomelijk waren. De beste regeling ware, volgens hen, geweest, wanneer ieder, die eene partijvlag of embleem wil dragen of uithangen, daarnaast de nationale vlag zou moeten vertoonen als teeken, dat hij zich onder het nationaal gezag plaatst.

Eenige leden gaven uiting aan hunne voldoening, dat de Minister in zijne Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer heeft verklaard, zoo noodig eene aanvulling der wet met spoed te zullen ontwerpen.

Eveneens stemde het hen tot gerustheid, dat de Minister, naar hij 12 September in de Tweede Kamer heeft medegedeeld, maatregelen voorbereidt tegen excessief optreden in publieke vergaderingen en in de pers.

Gaarne zouden zij zien, dat de Regeering ook haar aandacht wijdde aan optochten en vergaderingen. Het komt voor, dat groote optochten

van de A.J.C. onder kerktijd met slaande trom door stille buurten trekken. Dit zou niet geoorloofd moeten zijn, evenmin als het mededragen in optochten van vaandels en transparanten met zeer bedenkelijke opschriften, hetzij van beledigenden of van opruienden aard.

Hiertegen werd anderzijds aangevoerd, dat het medevoeren van beledigende opschriften en transparanten thans reeds strafbaar is, en wat de optochten van de A.J.C. met slaande trom onder kerktijd betreft, deze behoeven niet bij de wet te worden tegengegaan, omdat bij plaatselijke politieverordening het houden van optochten met muziek onder kerktijd in de buurt van kerkgebouwen verboden pleegt te worden.

Eenige leden vestigden de aandacht op de mededeeling van den Minister van Justitie, dat Zijne Excellentie bedacht zal zijn op eene ernstige toepassing van de Wapenwet. De vraag werd gesteld, wat daaronder moet worden verstaan en op welke wijze bij de toepassing zal worden gehandeld. Beperking in het dragen van wapens achtten zij zeer noodig. Tegenwoordig komt het maar al te vaak voor, dat bij geschillen van wapens gebruik wordt gemaakt, zoodat het bezit en gebruik er van met kracht moet worden tegengegaan.

Andere leden sloten zich hierbij aan en waren van oordeel, dat de contrôle op de uitvoering van Wapenwet veel scherper moet zijn.

Wat de toepassing der wet betreft, waren eenige leden van meening, dat, al raakt het onderwerp de politiek, evenals bijvoorbeeld bij het delict „opruiming”, aan niemand beter dan aan de rechterlijke macht de beslissing kan worden opgedragen.

Deze materie is, zoo betoogden deze leden, niet gemakkelijk en zij, die de wet zullen moeten toepassen, zullen ongetwijfeld voor moeilijke beslissingen komen te staan. De hier gegeven norm moge, naar de Minister heeft verklaard, niet te rekbaar zijn, zeer rekbaar is zij zeker. Een sterk voorbeeld daarvan meenden de leden, hier aan het woord, te hebben gevonden bij vergelijking van hetgeen in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord op het door de Tweede Kamer uitgebracht Voorloopig Verslag voorkomt in zake „bepaald staatkundig streven”. Het dragen van dezelfde onderscheidingsteekenen, bij voorbeeld de vaderlandsche kleuren, kan blijkens de Memorie van Toelichting geheel buiten eenig bepaald streven vallen, maar volgens de Memorie van Antwoord ook wel de uitdrukking van een bepaald streven zijn, en als zoodanig al of niet uitsluitend gericht zijn op bevordering van liefde voor Land en Vorstenhuis. Alleen in het laatste der drie gestelde gevallen zal het onder de strafbepaling kunnen vallen.

De leden, hier aan het woord, achtten het gelukkig, dat de Minister de bedoeling van den wetgever te dien opzichte hier heeft vastgelegd.

Andere leden betreurden eveneens, dat de voorgestelde strafbepaling zoo ruim is geredigeerd, dat daaronder ook feiten kunnen vallen, welke de Regeering niet strafbaar wenscht te doen zijn. Ook zij dachten hier o.a. aan het dragen van nationale kleuren of van

oranje. Dit had, naar hunne meening, kunnen zijn voorkomen, indien de Regeering de strafbepaling zoo had geredigeerd, dat de daarbij bedoelde feiten alleen dan strafbaar zouden zijn, indien zij worden gepleegd in dagen van spanning of politieke beroering of wel, dat zij alleen strafbaar zouden zijn, indien zij gevaar opleveren voor verstoring van de openbare orde en rust, zooals de Minister blijkens de courantenverslagen der Tweede Kamerzitting van 12 September l.l. tot tweemaal toe verklaarde te zijn het motief van dit wetsontwerp.

Ter wille van de rechtszekerheid en ook met het oog op de wenschelijkheid, om niet meer feiten strafbaar te doen zijn dan hoogst noodzakelijk is, hadden deze leden gaarne gezien, dat dit motief in de voorgestelde strafbepaling als strafbaar element ware opgenomen. Nu dit niet is geschied, heeft het wetsontwerp het karakter eener gelegenheidswet, dat het niet behoorde te hebben. Hieraan valt thans echter niets meer te veranderen.

Deze leden konden zich echter met de strekking van het wetsontwerp vereenigen en zouden gaarne zien, dat, als het kracht van wet zal hebben bekomen, de Minister aan de politie zoodanige instructiën zal geven, dat zij tot handhaving daarvan alleen dan zal optreden, indien de in het wetsontwerp bedoelde feiten gevaar opleveren voor de verstoring van de openbare orde en rust.

Weder andere leden stelden de vraag, wat wordt bedoeld met „bepaald” staatkundig streven? Moet „bepaald” hier worden opgevat als te staan tegenover een *algemeen* staatkundig streven? En zij vroegen verder: Is actie voor Staatspensioen of voor de veertigjarige werkweek, als opschrift op eene vlag geplaatst, een bepaald staatkundig streven?

De leden, hier aan het woord, maakten voorts de opmerking, dat eene roode vlag geen „bepaald” staatkundig streven te kennen geeft, want sociaal-democraten en communisten gebruiken die beide, hoewel hun streven zeer verschillend is. Ook andere voorbeelden in denzelfden geest haalden zij aan ten bewijze, hoe moeilijk deze materie is en dientengevolge de toepassing der wet zal zijn.

Aldus vastgesteld den 13den September 1933.

KRANENBURG.
POLAK.
DE JONG.
RUGGE.
JANSSEN DE LIMPENS.

EINDVERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Ook de Regeering betreurt, dat zij op een zoo snelle afdoening van het wetsontwerp moest aandringen. Zij hoopt, dat de parlementaire behandeling daaronder niet al te zeer zal lijden.

Zij ontkent, dat het ontwerp naar zijn strekking „eene wettelijke sanctie op de onverdraagzaamheid” zou zijn, gelijk blijkens het Voorloopig Verslag door eenige leden werd gesteld. Het beschermt niet de onverdraagzaamheid, maar plaatst zich op den bodem van het feit, dat in deze tijden van economische en politieke spanning het dragen in het openbaar van politieke uniformen en opvallende onderscheidingsteekenen zóó provocatief blijkt te werken, dat daarvan ernstige verstoring van de openbare orde meer dan eens het gevolg is geweest. Daarbij dient in het oog te worden gehouden, dat in vele gevallen de provocatie een opzettelijk karakter draagt. De Regeering keurt het verwekken van wanorde en de schending der openbare orde uiteraard ten sterkste af en is er op bedacht deze met de haar ten dienste staande middelen krachtig te onderdrukken. Zij zou echter meenen in haar taak te kort te schieten, indien zij zich daartoe beperkte en ook niet haar toevlucht nam tot een in de gegeven omstandigheden noodzakelijken preventieven maatregel ter voorkoming van ongewenschte inbreuken op de openbare orde, rust en veiligheid. Ook heeft het ontwerp naast het voorkomen van de ongeregeldheden, die zich op het oogenblik voordoen, de naar verhouding nog gewichtiger strekking militaire machtsontwikkeling van politieke groepen binnen den Staat, welke, gelijk de ervaring in het buitenland leert, tot ernstige misstanden en botsingen en onder omstandigheden zelfs tot burgeroorlog aanleiding kan geven, voor ons land reeds in de kiem te smoren. Trouwens op dit laatste motief wordt ook in het Verslag gewezen.

Aan de beteekenis van het wetsontwerp, ook na verwerping van het amendement-ALBARDA, wordt in het Voorloopig Verslag naar het oordeel van den ondergeteekende niet voldoende recht gedaan. Dit is mede hierdoor te verklaren, dat het amendement zelf, gelijk uit de derde alinea van de toelichting blijkt, ontstaan is ten gevolge van een minder juiste lezing van het voorgestelde artikel. Het artikel treft, wat onderscheidingsteekenen, megedragen in optochten, betreft, alleen die opzichtige onderscheidingsteekenen, welke „*uitdrukking*” — men zou ook kunnen zeggen „symbool” — „zijn van een bepaald staatkundig streven”. Hieronder vallen dus niet dundoeken met politieke leuzen, schilden met opschriften, aanduidend, welke afdeling, organisatie, enz., in den optocht op het schild volgt, vlaggen, vaandels en andere emblemen van zoodanige afdelingen en organisaties, niet rechtstreeks zelf symbool van een bepaald staatkundig streven zijnde. Alleen rechtstreeksche symbolen als vuurroode of geheel zwarte vlaggen zullen, als typische uitdrukking van een bepaald staatkundig streven, in optochten niet meer mogen worden medege dragen. De ondergeteekende kan niet inzien, dat door dit

zeer weinig verstrekkende verbod „de beteekenis aan de optochten van verschillende partijen”, gelijk het Verslag stelt, zal worden ontnomen. Ten einde alle misverstand te voorkomen, zij hieraan nog toegevoegd, dat de omschrijving in het Verslag, dat „vaandels, die *uiting zijn van* een bepaald politiek streven” voortaan in optochten zullen zijn verboden, onjuist is. „Uiting zijn van” is ruimer dan „uitdrukking zijn van”.

Conflicten met de politie, als in het Verslag worden gevreesd, zijn bij het voorgestelde strafartikel niet in meerdere mate te verwachten dan indien de materie aan de plaatselijke wetgeving bleef overgelaten.

De uniformen van de Graal vallen, naar het oordeel van den ondergeteekende, hetwelk hij ook in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer heeft kenbaar gemaakt, niet onder het ontwerp. Voor wat de uniformen en verder kenmerkende kledingstukken van de A.J.C. betreft, zij aangeteekend, dat, indien de aangesloten jongens en meisjes naar buiten niet in politieken zin optreden en ook overigens voorkomen wordt, dat hun uniformen en verdere kledingstukken als uitdrukking van een bepaald staatkundig streven moeten worden aangemerkt, deze niet onder het wetsvoorschrift zullen vallen.

De opvatting, dat de noodzakelijkheid tot een uitersten maatregel als het voorgesteld wetsontwerp over te gaan een gevolg zou zijn van het te slappe optreden der Overheid in vroeger jaren, betreft niet het beleid van de tegenwoordige Regeering. De ondergeteekende zou deze opmerking dus op zich zelf onbeantwoord kunnen laten. Voor een meer juiste beoordeeling van de houding van de vorige Regeering teekent hij echter tweeërlei aan:

1°. de verhoudingen hebben zich juist in den laatsten tijd, gelijk ook blijkt uit de ontwikkeling der toestanden in het buitenland, op dit gebied aanzienlijk verscherpt;

2°. ook het karakter van de demonstraties hier te lande is tot op zekere hoogte gewijzigd; hadden de vroegere demonstraties allereerst een getuigend karakter, de z.g. „contrademonstraties” worden ten deele welbewust, ten deele onbewust uittartend opgezet.

De ondergeteekende moge wat dit laatste punt betreft ook verwijzen naar hetgeen in het Verslag door vele andere leden wordt aangevoerd.

Door de beide bovenstaande opmerkingen is tevens, naar het oordeel van den ondergeteekende, goeddeels verklaard, waarom eerst thans tot het bevorderen van een wetsvoorstel als het onderhavige is overgegaan. Overigens kan aan de Overheid moeilijk worden verweten, dat zij een vrijheidsbeperking, als het wetsontwerp bevat, gezien de reeds menigvuldige vrijheidsbeperkingen in de wetgeving opgenomen, eerst zoo laat mogelijk voorstelt.

Wat de A.J.C.-beweging betreft, moge allereerst naar het boven omtrent die beweging aangeteekende worden verwezen. Het is niet de bedoeling van het ontwerp, die beweging onder alle omstandig-

heden buiten de verbodsbepaling te houden. Beslissend zal hier, naar het oordeel van den ondergeteekende, zijn, of en in welken vorm de A.J.C.-jongens en -meisjes in de toekomst — met het verleden, toen de wet nog niet gold, moet billijkheidshalve te dezen minder rekening worden gehouden — in de politiek betrokken zullen blijven. Hetzelfde geldt voor eventueele andere toekomstige geüniformeerde jeugdorganisaties. Bij de juridische beoordeeling zal de wijze van *aandienen* daarvan uiteraard indifferent zijn. Het werkelijk karakter van de organisatie zal beslissen.

Waar het hier een zuiver juridisch-technische vraag betreft, kan de beslissing met gerustheid aan het oordeel van de rechterlijke macht worden overgelaten. De beslissing van den objectieven rechter is, ten einde iederen schijn van politieke willekeur of vooringenomenheid te voorkomen, ook te verkiezen boven een overlaten aan de Regeering. De bezwaren van Mr. J. A. P. C. TEN BOKKEL, opgenomen in het *Weekblad van het Recht* n°. 12634, deelt de ondergeteekende geenszins. Voor hun beantwoording worde ook verwezen naar het artikel van Mr. H. L. VAN ZANTEN in *Weekblad van het Recht* n°. 12638.

Gelijk uit het bovenstaande blijkt, staat de ondergeteekende niet op het standpunt, dat de A.J.C., hoe haar toekomstige ontwikkeling ook moge zijn, buiten het wetsvoorstel zal vallen.

Het meedragen van vlaggen, welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven, valt onder het ontwerp. Voor wat uitgestoken vlaggen en emblemen betreft, deze vormen, gelijk door den ondergeteekende in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer en in het mondeling debat in die Kamer is betoogd, een eenigszins ander onderwerp, hetwelk hij, ook als minder dringend, voorloopig aan den plaatselijken wetgever zou willen overlaten.

Gelijk in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer is gesteld, kan, mochten de bestaande Wapenwet en Vuurwapenwet 1919 en het thans voorgesteld wetsontwerp voor het tegengaan van de organisatie van partijkorpsen onverhoopt niet afdoende blijken, een ontwerp tot aanvulling van de wetgeving op dit punt met spoed worden tegemoet gezien.

Nadere voorzieningen tot handhaving van de openbare orde en onder meer gericht tegen excessief optreden in publieke vergaderingen en de pers heeft de ondergeteekende, gelijk door hem in de Tweede Kamer is medegedeeld, in voorbereiding. Deze voorzieningen zullen mede tot zekere hoogte vaandels en transparanten betreffen, meegedragen in optochten en van *beleedigenden* of *opruienden* aard.

Voor wat het mengen van de A.J.C. in den politieken strijd betreft, waaronder ook valt het demonstreeren van leden van de A.J.C. als zoodanig, al dan niet in samenwerking met anderen, moge naar het boven met betrekking tot deze jeugdorganisatie opgemerkte worden verwezen.

De ondergeteekende meent, met de leden te dezen aan het woord,

dat het bezitten en dragen van wapenen, voor zoover niet bij de Vuurwapenwet 1919 en de Wapenwet toegestaan, met kracht moet worden tegengegaan. De ondergeteekende blijft bij voortdoring bedacht op een scherpe handhaving van de te dezen bestaande wetsbepalingen.

Ook de ondergeteekende meent, dat de beslissing in dezen het best aan de rechterlijke macht kan worden opgedragen.

Dat de omschrijving van het voorgestelde artikel zeer rekbaar zou zijn, betwist de ondergeteekende.

Het te dezen in het Verslag gegeven voorbeeld schijnt hem ook bepaaldelijk niet overtuigend. Het dragen van vaderlandsche kleuren kan, naar zijn oordeel, twee beteekenissen hebben. Het kan allereerst, dit is de normale beteekenis van het dragen van die kleuren, uitsluitend uiting zijn van algemeene liefde voor het Vaderland en afhankelijkheid aan het Koninklijk Huis, in welk geval het uiteraard niet uitdrukking is van een *bepaald* staatkundig streven. Het kan ook, wellicht verbonden met een zoodanige uiting van liefde en afhankelijkheid in algemeenen zin, in zoover misbruikt worden, dat mede bedoeld wordt uitdrukking te geven aan een *bepaald* staatkundig streven, van welken aard dan ook. In dit laatste geval, waartrent de ondergeteekende het vertrouwen uitspreekt, dat het zich niet zal voordoen, valt het dragen onder de strafbepaling. „Bepaald” geeft te dezen de grens duidelijk aan.

Hiermede is tevens in zekeren zin de opmerking beantwoord van die leden, die betreurden, dat de strafbepaling zoo ruim is geredigeerd, dat daaronder ook feiten kunnen vallen, welke de Regeering niet strafbaar wenscht te doen zijn. Het dragen van de vaderlandsche kleuren, waaronder oranje is begrepen, als zoodanig blijft onder alle omstandigheden vrij. Zouden onverhoopt deze allen vaderlanders gemeenschappelijke kleuren echter kennelijk misbruikt worden om uitdrukking te geven aan een bepaald staatkundig streven, dan zouden aldus de nationale symbolen zelf betrokken worden in den politieken strijd, hetgeen reeds als zoodanig ongewenscht is. De beide motieven, welke de Regeering tot het ontwerp aanleiding gaven, het kwetsende en uittartende gelegen in bepaalde politieke uniformen en onderscheidingsteekenen, en het tegengaan van militaire machtsontwikkeling van bepaalde politieke groepen naast en tegenover het wettig gezag, zouden dan bovendien beide van kracht zijn.

Van een gelegenheidswet in den eigenlijken zin is te dezen geen sprake. Het ontwerp richt zich tegen algemeene verschijnselen, het heeft niet betrekking op een concreet voorgevallen feit. Het heeft ook geen terugwerkende kracht.

Het zal, wet geworden, uiteraard algemeen worden gehandhaafd. Dit is trouwens, wil men verstoring van de orde en rust en daarnaast militaire machtsontwikkeling door particulieren tegengaan, noodzakelijk.

„Bepaald staatkundig streven” staat enerzijds tegenover liefde

voor het Vaderland en voor het Koninklijk Huis in het algemeen. Het sluit anderzijds de taak der Overheidsorganen en der aan de Overheid dienstige organisaties uit.

„Bepaald staatkundig streven” omvat zeker ook bijv. actie voor staatspensioen of voor de veertigurige werkweek. Echter moet te dezen wel onderscheid worden gemaakt tusschen opschriften, enz., welke *uiting* zijn van zoodanige staatkundige strevingen, en opschriften, die daarvan „*uitdrukking*”, d.i. symbool, zijn. Alleen de laatsten zullen onder het voorgestelde wetsartikel vallen.

Een roode vlag valt als kenmerkend symbool van socialistisch streven zonder twijfel onder de voorgestelde bepaling. Bepaald wil niet zeggen, dat het streven kenmerkend moet zijn voor slechts één politieke partij.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAIK.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 14den September 1933.

KRANENBURG.
POLAK.
DE JONG.
RUGGE.
JANSSEN DE LIMPENS.

De openbare beraadslagingen over dit wetsontwerp in de Eerste Kamer hebben plaats gehad op 15 September 1933 (Handelingen blz. 78—86) op welken datum het ontwerp zonder hoofdelijke stemming is aangenomen. Aan den heer Wibaut werd, op diens verzoek, aantekening verleend, dat hij en zijn fractie geacht wenschten te worden tegen te hebben gestemd.

Het wetsontwerp is als wet van den 15en September 1933 opgenomen in *Staatsblad* 1933, N°. 476. (Uitgegeven 18 September 1933).

Zie voor de toepassing van deze wet ook de Circulaire van den Minister van Justitie van 16 September 1933, te vinden o.a. in W. v. h. R. N°. 12648⁸ en in Ned. Jur. blad 1933, blz. 495.

OFFICIËEL GEDEELTE.

Militaire rechtspleging in Curaçao.

BESLUIT van den 28sten December 1933 (Staatsblad no. 751, Publicatieblad 1934 no. 8) tot wijziging van de Gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Staat, Minister van Koloniën van 11 November 1933, 7de Afdeeling, no. 3, en van Onzen Minister van Justitie van 13 November 1933, 2de Afdeeling A, no. 839;

Gelet op de artikelen 48 en 149 van het Reglement op het beleid der Regering in de Kolonie *Curaçao*;

Den Raad van State gehoord (advies van 28 November 1933, no. 60);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 8 December 1933, 7e Afdeeling, no. 22, en van 22 December 1933, 2de Afdeeling A, no. 875;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Eenig artikel.

In de bij Ons besluit van 3 Maart 1925 (*Staatsblad* n°. 60,¹⁾ *Publicatieblad* n°. 21) voor *Curaçao* vastgestelde Gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925, laatstelijk gewijzigd bij ons besluit van 30 December 1931 (*Staatsblad* n°. 561, *Publicatieblad* 1932 n°. 17), worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1°. Artikel 3 wordt gelezen als volgt:

Artikel 3.

(1) De bevoegdheid tot onderzoek van zaken en tot verwijzing **7, 10 en 1** naar den Militairen rechter komt in *Curaçao* toe:

1°. ten aanzien van de militairen der Landmacht aan den Plaatselijken Militairen Commandant, en

2°. ten aanzien van in *Curaçao* aanwezige opper- en hoofdofficieren en van dien commandant zelf, indien deze tot de Landmacht behoort, aan den Gouverneur in eerste en laatste ressort.

¹⁾ Zie M.R.T. XX, blz. 569. Verder XXI, 225 en XXVIII, 1. Red. M.R.T.

(2) De Gouverneur wint het advies in van het Hof van Justitie, vóórdat hij omtrent eene verwijzing naar den militairen rechter beslist.

2°. In het tweede lid van artikel 7 wordt in plaats van: „Commandeerende-Officier van het Garnizoen”, gelezen: „Plaatselijke Militaire Commandant”;

3°. In het eerste lid van artikel 10 wordt in plaats van: „Commandant”, gelezen: „Plaatselijken Militairen Commandant”;

4°. In artikel 20 wordt in plaats van „Commandeerende Officier”, gelezen: „Plaatselijke Militaire Commandant”;

5°. In artikel 32 wordt in plaats van „Commandant van de Troepen”, gelezen: „Plaatselijken Militairen Commandant”.

Onze Ministers van Koloniën en van Justitie zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* geplaatst en in afschrift aan den Raad van State medegedeeld zal worden.

's-Gravenhage, den 28sten December 1933.

WILHELMINA.

*De Minister van Staat,
Minister van Koloniën,*

H. COLIJN.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

Uitgegeven den *negenen* Januari 1934.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

Militaire rechtspleging in Suriname.

BESLUIT van den 19den Januari 1934 (Staatsblad no. 17, Gouvernementsblad n°) tot nadere wijziging van de Gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Staat, Minister van Koloniën van 25 November 1933, 7de Afdeeling, no. 1, en van Onzen Minister van Justitie van 25 November 1933, 2de Afdeeling A, no. 857;

Gelet op de artikelen 48 en 128 van het Reglement op het beleid der Regering in de kolonie Suriname;

Den Raad van State gehoord (advies van 12 December 1933, no. 57);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 20 December 1933, 7de Afdeling, no. 13, en van 6 Januari 1934, 2de Afdeling A, no. 853;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Eenig artikel.

In de bij Ons besluit van 3 Maart 1925 (*Staatsblad* no. 59, ¹⁾ *Gouvernementsblad* no. 27) voor *Suriname* vastgestelde Gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925, laatstelijk gewijzigd bij Ons besluit van 30 December 1931 (*Staatsblad* no. 560, *Gouvernementsblad* 1932 no. 42) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1°. In Artikel 5 wordt in plaats van: „actief dienende”, gelezen: „officieren”;

2°. In Artikel 13 vervallen de woorden „actief dienende”.

Onze Ministers van Koloniën en van Justitie zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* geplaatst en in afschrift aan den Raad van State medegedeeld zal worden.

Unterwasser, den 19den Januari 1934.

WILHELMINA.

*De Minister van Staat,
Minister van Koloniën,*

H. COLIJN.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

Uitgegeven den *tweeden* Februari 1934.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

---

¹⁾ Zie M.R.T. XX, blz. 569. Verder XXI, 225 en XXVIII, 1. Red. M.R.T.

Toelagen aan advocaten-raadslieden.

KONINKLIJK BESLUIT van den 2den Januari 1934, (Staatsblad no. 2) houdende regeling van de toelagen aan advocaten-raadslieden van beklaagden, wier zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof of een krijgsraad bij de landmacht moet dienen.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op voordracht van Onzen Minister van Justitie van 28 December 1933, 2e Afdeling A, no. 918;

Hebben goedgevonden en verstaan:

onder intrekking van Ons besluit van 10 Juni 1915, *Staatsblad* no. 239, ¹⁾ de navolgende regeling te treffen met betrekking tot toelagen aan advocaten-raadslieden van beklaagden, wier zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof of een krijgsraad bij de landmacht moet dienen:

Artikel 1.

Aan advocaten, die door den president van het Hoog Militair Gerechtshof of van een krijgsraad bij de landmacht zijn toegevoegd aan beklaagden, wier zaak voor het Hof of dien krijgsraad moet dienen, wordt ter zake van hun verrichtingen een toelage toegekend voor elke zaak, waarin zij ter terechtzitting de verdediging hebben gevoerd.

Artikel 2.

De toelage bedraagt:
 indien de advocaat ter terechtzitting pleidooi hield in één zaak: voor deze zaak vijftien gulden (*f* 15,—);
 op dezelfde terechtzitting in twee of drie zaken: voor elke zaak tien gulden (*f* 10,—);
 in vier of meer zaken: voor elke zaak zeven gulden vijftig cents (*f* 7,50).

Artikel 3.

De advocaten kunnen, terzake van de hun verschuldigde toelagen, op of na den eersten dag van ieder kwartaal van het kalenderjaar declaratiën over het voorafgegane kwartaal bij het Departement van Justitie indienen door tusschenkomst van den president van het college, waarvoor de zaak heeft gediend.

¹⁾ Zie M.R.T. X, blz. 606; XX, 475. Red. M.R.T.

Het model van die declaratiën en de verklaring, daarop door den president te stellen, worden door Onzen Minister van Justitie bepaald.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 2den Januari 1934.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

Uitgegeven den *negenden* Januari 1934.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

Commissie van onderzoek.

*Ministerieele kennisgeving van 6 Januari 1934, Litt. L.³
(Zie L.O. 1933, nr. 60) ¹⁾*

Legerorders 1934, Nr. 13.

Ter kennis wordt gebracht, dat de Commissie van onderzoek, bedoeld in L.O. 1933, nr. 60 ¹⁾, onder dankbetuiging is ontbonden. L.O. 1933, nr. 60 ¹⁾, heeft in verband daarmee haar betekenissen verloren.

Georganiseerd overleg in zaken van belang voor den rechtstoestand van het militaire personeel der Koninklijke landmacht.

*Ministerieele kennisgeving van 3 Februari 1934,
IIIde Afd. B, nr. 92.*

Legerorders 1934, Nr. 42.

Ter kennis van de Koninklijke landmacht wordt gebracht, dat bij Koninklijk besluit van 19 Januari 1934, nr. 158, de na te noemen vereenigingen zijn aangewezen om deel uit te maken van de commissiën voor georganiseerd overleg in zaken van belang voor den rechtstoestand van het militaire personeel der Koninklijke landmacht, t.w.: ²⁾

¹⁾ Zie M.R.T. XXVIII, blz. 528. Red. M.R.T.

²⁾ Zie art. 107 Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht. Red. M.R.T.

om zitting te nemen in Commissie A (officieren):

- 1°. de Vereeniging van Officieren van de Koninklijke landmacht;
- 2°. de Algemeene Rooms-Katholieke Officieren Vereeniging;
- 3°. de Nationale Christen Officieren Vereeniging, alsmede
- 4°. de Algemeene Vereeniging van Nederlandsche Reserveofficieren, en

om zitting te nemen in Commissie B (militairen beneden den rang van tweede-luitenant):

- 1°. „Ons Belang”, Vereeniging van Onderofficieren behoorende tot de Koninklijke landmacht;
- 2°. de Christelijke Sociale Onderofficieren Vereeniging;
- 3°. de Nederlandsche Rooms-Katholieke Onderofficieren Vereeniging „Sint-Martinus”;
- 4°. de Neutrale Onderofficieren Vereeniging;
- 5°. De Vereeniging van jaarwedde-genietende beroepsmilitairen beneden den rang van tweede-luitenant, behoorende tot de Koninklijke landmacht, „Ons Aller Belang”, en
- 6°. de Vereeniging van leden behoorende tot het Wapen der Koninklijke Maréchaussée, beneden den rang van officier.

Verboden Geschriften.

Ministerieele beschikking van 16 Februari 1934, Litt. C 25.

Zie L.O. 1931, nr. 225-O.¹⁾

Legerorders 1934, Nr. 58 O.

Het gestelde onder A. van

„I. *Binnenlandsche geschriften*” in de Bijlage van L.O. 1931, nr. 225-O,¹⁾ wordt gelezen:

A. 1.	Alle publicaties, uitgegeven door eenige communistische partij of hulporganisatie;
2.	Alle publicaties, uitgegeven door de N.V. „De Arbeiderspers”;
3.	Alle publicaties van organisaties op fascistischen grondslag, een en ander voor zooveel onder B niet afzonderlijk genoemd.

De lijst van „*Binnenlandsche geschriften*” wordt aangevuld met:

51.	Gereformeerd Vredesorgaan, maandblad van de Gereformeerde Vereeniging voor daadwerkelijke vredesactie.	maandelijks.

¹⁾ M.R.T. XXVII, 289. Zie verder laatstelijk M.R.T. XXIX, 405.

*Ministerieele beschikking van 14 Maart 1934,
IIde Afd. B, nr. 60.
(Zie L.O. 1931, nr. 225 O.)¹⁾*

Legerorders 1934, Nr. 85 O.

In de BIJLAGE van L.O. 1931, nr. 225 O.¹⁾ wordt, onder „I. Binnenlandsche geschriften” in de tweede kolom, achter nr. 24, voor „De Jonge Gids”, gelezen: „Het Fundament”.

Voor militairen verboden vergaderingen.

*Beschikking van den Minister van Defensie van 28 Februari 1934
IIde Afd. B. No. 82²⁾, gericht aan de Garnizoenscommandanten:*

Ik draag U op, met betrekking tot openbare of andere vergaderingen van organisaties of vertakkingen daarvan, ten aanzien van welke aansluiting of het verleenen van eenigerlei steun den militairen ambtenaar is verboden, gebruik te maken van Uw bevoegdheid, ontleend aan artikel 17, aanhef en sub e, van het Reglement betreffende de krijgstucht, om het deelnemen aan of bijwonen van zoodanige vergaderingen, om redenen ontleend aan de krijgstucht, te verbieden voor militairen.

¹⁾ M.R.T. XXVII, 289. Zie verder laatstelijk M.R.T. XXIX, 405.

²⁾ Bij L.O. 1934 Nr. 68 M.A. is ter kennis van de militaire ambtenaren gebracht, dat onder het verleenen van eenigerlei steun aan groepen, of vereenigingen van personen ten aanzien waarvan den militairen ambtenaar aansluiting of steunverleening is verboden, mede wordt begrepen het deelnemen aan of bijwonen van openbare of andere vergaderingen of bijeenkomsten van zoodanige organisaties of vertakkingen daarvan.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

IN MEMORIAM.

Diepe ontroering heerschte in den lande toen de tijding bekend werd dat de Koningin-Moeder na een kort ziekbed in den vroegen morgen van 20 Maart van ons was heengegaan. Wel zelden werd een Vorstin zoodanig door de liefde van Haar volk gedragen als deze Koninklijke Vrouwe. Door Hare groote gaven van verstand en karakter, door Hare goedheid en beminnelijken eenvoud heeft Zij zich een eerezuil gesticht in het hart van Haar volk. Als Koningin, als Gemalin van den laatsten Koning, als Regentes van het Koninkrijk, als Moeder gaat groote dankbaarheid naar Haar uit. In het bijzonder moge de Redactie er aan herinneren, dat onder Haar Regeering verhoogde belangstelling is ontwaakt op militair-rechtelijk gebied. De verouderde wetgeving behoefde dringend herziening en, om nog van andere belangrijke maatregelen te zwijgen, wij danken aan Haar de indiening bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het eerste ontwerp van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht.

Rouw is gekomen over het Nederlandsche volk, zoo hier als overzee, diepe droefheid over het Koninklijk Huis.

De tallooze, hartelijke bewijzen van medegevoel bij dit onherstelbaar verlies mogen onze geëerbiedigde Koningin eenige troost geven in de droeve dagen, Haar mede kracht schenken tot berusting in deze groote beproeving.

Hare Koninklijke Moeder zal in dankbare vereering onuitwischaar bij tijdgenoot en nageslacht blijven voortleven. Terecht is van deze Vrouw getuigd: Zij was groot in alle dingen waarin eene vrouw groot kan zijn.

Zij ruste in vrede!

Bij K. B. van 30 December 1933 is:

Mr. Dr. C. J. H. Schepel, President van het Hoog Militair Gerechtshof en Raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden, benoemd tot Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau;

Eerste-Luitenant der Artillerie A. Spruijt, fg.-Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof, benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau met de Zwaarden.

Naar wij vernemen, is de rechtstreeksche aanleiding tot het verleen van deze Koninklijke onderscheidingen gevormd door de omstandigheid dat de Heer Schepel het Voorzitterschap heeft bekleed van de Commissie, ingesteld bij beschikking van den Minister van Defensie van 24 Februari 1933, IIde Afd. B en IIIde Afd. A, nr. 87, ¹⁾ terwijl de Heer Spruijt, Lid en Secretaris van deze Commissie is geweest.

Dat ook het Hoog Militair Gerechtshof met deze onderscheidingen ingenomen is, blijkt wel hieruit dat het Hof aan de geridderden de model-onderscheidingsteekenen ten geschenke heeft aangeboden.

Onze redactie moge daarbij een hartelijke gelukwensch voegen.

Militaire rechtspleging in Curaçao.

Eenige maanden geleden is een officier der zeemacht benoemd tot Secretaris van den Krijgsraad bij de landmacht te Curaçao.

De vraag kan rijzen of zoodanige benoeming wel in overeenstemming is met de betrekkelijke wettelijke voorschriften. De sedes materiae vinden we in artt. 29 en 127 R. L. j^o het Kon. Besluit van 3 Maart 1925 St.bl. no. 60 (M.R.T. XX, blz. 569). In art. 5 van dat besluit is bepaald, dat tot *officier-commissaris* benoembaar zijn alle actief dienende en eervol ontslagen officieren der land- en zeemacht in Curaçao, terwijl art. 13 een overeenkomstig voorschrift bevat ten aanzien van de *leden* van den krijgsraad. Over den secretaris wordt niet gerept, vermoedelijk is die functie over het hoofd gezien of is van de veronderstelling uitgegaan — de „stukken” geven daaromtrent geen licht — dat daarvoor wel altijd een officier der landmacht beschikbaar zou zijn. (Die veronderstelling, *indien* zij heeft gegolden, is dan, gelijk nu klaarblijkelijk moet worden aangenomen, in de practijk minder juist gebleken).

Voor den secretaris geldt thans dus alleen art. 29 R. L. Een „geschikt” officier wordt „op dezelfde wijze” als de officier-commissaris tot secretaris benoemd. Als officier-commissaris is o.a. een officier der zeemacht benoembaar, „op dezelfde wijze” wordt de secretaris benoemd, derhalve komt als zóódanig óók een officier der zeemacht in aanmerking. Met wat goeden wil kan die benoeming langs dezen weg gemotiveerd worden, al voelen wij, dat de rede- neering niet sterk is en gegronde twijfel overblijft, te meer nog omdat in margine van art. 5 van het Kon. Besluit art. 22 R. L.,

¹⁾ Zie M.R.T. XXVIII, blz. 528.

waar van een secretaris buiten de residentie van den Krijgsraad sprake is, *niet* genoemd wordt.

Wat er van zij, om allen twijfel op te heffen zou het aanbeveling verdienen dat de Gouverneur het voorstel deed om art. 5 alsnog aan te vullen met de vermelding ook van den secretaris en tevens om in margine mede art. 22 aan te halen.

Eed voor militairen in Duitschland.

Bij de wet van 1 December 1933 (Reichsgesetzbl. I S. 1016) is o.a. bepaald dat de militairen der Weermacht bij indiensttreding een eed moeten afleggen, blijkens de, ter uitvoering van die wet vastgestelde „Verordnung” van den Rijkspresident, luidende als volgt:

„Ich schwöre bei Gott diesen heiligen Eid, dasz ich meinem Volk und Vaterland allzeit treu und redlich dienen und als tapferer und gehorsamer Soldat bereit sein will, jederzeit für diesen Eid mein Leben einzusetzen.”

EEN GOUDEN JUBILEUM.

Op 3 April j.l. herdacht de Uitgeefster van ons Tijdschrift, de N.V. Boek- en Kunst drukkerij v/h. Mouton & Co. haar vijftigjarig bestaan. Meer dan dertig jaren heeft zij op onberispelijke wijze druk en uitgave van het M.R.T., de eerste twee jaren als „Militaire Jurisprudentie”, technisch verzorgd en steeds heeft de Redactie op de meest aangename wijze met haar samengewerkt.

Bij deze gelegenheid moge daarom een woord van dank aan de directie en een woord van dankbare herinnering aan wijlen den Heer *Mouton* zelf gepaard gaan aan een welgemeenden gelukwensch met dit gouden feest.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Voordracht over tucht.

Naar aanleiding van een brief van den Minister van Defensie heeft de Redactie hieronder opgenomen de

VOORDRACHT OVER TUCHT op 25 Juli 1933 te 's-Gravenhage gehouden voor de hoofd- en oudere subalterne officieren der Lichte Brigade door den Generaal-Majoor H. A. C. FABIUS, Inspecteur der Cavalerie.

Inleiding.

De reden tot deze bijeenkomst, Mijne Heeren, waarbij ik U welkom heet, is de Aanschrijving van den Minister van Defensie, d.d. 3 Mei j.l. Geheim Litt. N⁶⁴, naar aanleiding van een Nota van de Commissie, bedoeld in L.O. 1933, Nr. 60, de z.g. „Commissie Mr. Schepel”, welke onderzoekt, of er andere middelen — dan de thans bestaande — noodig zijn ter duurzame versterking van den goeden geest in de weermacht en ter duurzame betere handhaving van de krijgstucht.

In die Nota toch, wordt o.a. gevraagd in hoeverre het gewenscht is, maatregelen te nemen, die kunnen strekken tot verhooging van de theoretische kennis van het tuchtrecht bij beroeps- en reserve-officieren.

Ik heb toenmaals bij onderschift van 12 Mei j.l., Nr. 510 G., den brief van den C.V. van 10 Mei 1933, Nr. 472 G., om bericht en raad aan de Korpscommandanten doorgezonden en ik heb zeer zeker met groote belangstelling van Uwe adviezen kennis genomen.

Zulks blijkt uit het antwoord, dat ik den C.V. heb toegezonden onder Nr. 535 G. d.d. 2 Juni 1933, waarvan ik U afschrift deed toekomen bij onderschift d.d. 23 Juni 1933, Nr. 535 G.

In dat stuk heb ik den C.V. medegedeeld — en ook rechtstreeks aan den M.v.D., voor wat de S.R.O.C. betreft — dat ik voornemens was dit onderwerp te gelegener tijd bij de Lt.B. in te leiden.

Dat is de bedoeling van onze samenkomst van heden.

Ik hoop, dat ik Uw oor eenigszins mag boeien, dat ik de belangstelling zal kunnen opwekken voor dit vraagstuk, dat als 't ware meer naar voren is getreden, tengevolge van de ongelukkige gebeurtenissen bij onze Zeemacht, gebeurtenissen, die, hoe betreurenswaardig ze ook zijn, ongetwijfeld hun oorsprong gevonden hebben in de, tot het uiterste doorgevoerde begrippen van vrijheid van drukpers en van vrijheid van vereeniging en vergadering.

De banden van het gezag moeten ook geestelijk werken.

Als gezagsondermijning niet kan worden gestraft, omdat bij de strafrechtspraak elke daad of uitlating getoetst moet worden aan de

letter van het geschreven recht en mitsdien woorden en zinnen, die de meest gevaarlijke bedoeling kunnen hebben, niet kunnen worden belet, als zij niet vallen onder de bepalingen van de strafwet, dan Mijne Heeren, moet het zelfvertrouwen van hen, die geroepen zijn om het gezag te handhaven, ongetwijfeld wel eens verzwakken.

Het is een telkens terugkeerend en zeer te begrijpen verschijnsel, dat na tijden van beroering, waarbij de tuchthandhaving in meer of mindere mate te kort is geschoten, het groote belang van dit vraagstuk naar voren treedt en dat naar de oorzaken wordt gezocht, alsmede naar de middelen om gemaakte fouten te verbeteren.

We hebben zulks medegemaakt na de moeilijkheden in 1918 met de gemobiliseerde troepen, na de moeilijkheden met de herhalingslichtingen in de tweede helft van de twintiger jaren en nu weer na de moeilijkheden met „De Zeven Provinciën” in Februari 1933.

Ik moge in dit verband Uw aandacht vestigen op de lezing van 28 Januari 1919 van mijn naamgenoot, den toenmaligen Kolonel G. C. A. Fabius, over „Nieuwere begrippen in zake de verhouding van meerderen tot minderen in het leger” en over hetzelfde onderwerp een lezing van 17 Maart 1919 voor de officieren van de K.M.A. van den toenmaligen Majoor G. G. van Everdingen.

Een zeer lezenswaardige inleiding voor den omgang met verschillende karakters gaf de Kapitein Rouffaer in 1919 in zijn boekje „Karakter-ontleding”, terwijl ik allen, die „*de waarde van het leger voor de zedelijke volksopvoeding*” willen hoog houden, warm de lezing kan aanbevelen van het boekje van den toenmaligen 1e Luitenant H. Y. Groenewegen, in 1924 onder dezen titel uitgegeven.

De litteratuur op het gebied van opvoedkunde en karakterstudie is onuitputtelijk.

Veel meer aandacht dan vroeger wordt aan dit onderwerp gewijd, ook aan de K.M.A., waar tal van boekjes verschenen van de hand van den Luitenant-Kolonel J. H. Fruijt van Hertog.

Maar met boekjes alleen komen we er niet. Eigen goede karaktervorming is de noodzakelijke grondslag voor de tucht, bovendien kennis van het individu en de psychologie van de massa.

Men kan de jeugd wel eenige begrippen van karakterstudie geven, maar jeugdige karakters moeten zelf nog worden gevormd.

Karakterstudie, Mijne Heeren, is dus een studie-onderwerp voor menschen op rijperen leeftijd.

De drijfveeren van handelingen te onderkennen is verre van eenvoudig.

Gij weet het toch Mijne Heeren, evenzoo goed als ik:

Elke deugd wordt in wezen een ondeugd, indien men in sterke mate overdrijft.

Zuinigheid is een deugd; te groote zuinigheid wordt gierigheid en is een ondeugd.

Goedheid is een deugd; door te goed te zijn wordt men zwak en toegevend.

Niet handelen, dan na rijp beraad, is weldoordacht; een te lang beraden ontaardt in twijfelmoedigheid.

Vrijheid is een vaderlandsche leuze, vrijheidszin moge een deugd zijn, maar te groote vrijheid voert tot ongebondenheid, ja zelfs tot bandeloosheid.

Hoe kunnen wij, officieren, te midden van de opkomende stormen in de volkspsyche onzen plicht blijven nakomen?

Hoe kunnen wij ons voorbereiden voor onze taak, onze jongeren voorgaan, hen leeren en leiden, opdat het leger blijve een instituut van volksontwikkeling en van volkskracht, van tucht en van vaderlandsliefde, waar in normale tijden een stille kracht ten goede van uitgaat? Een leger, hetwelk telken jare de spes patriae tot zich trekt uit de ouderlijke omgeving, om haar meer te leeren, meer te laten zien, meer te doen ondervinden en meer te willen doen begrijpen, om kameraadschap aan te kweken en meer te leeren vergeven, om zich in zelfverloochening en zelftucht te oefenen, om in lichaams oefeningen en sport de spieren te doen stalen en den geest te doen veredelen, een leger, dat daarna deze jongelingsschap met meerdere en rijpere ervaring, meer menschenkennis en meer zelfvertrouwen, verbeterd naar geest en lichaam, weer terug doet vloeien naar de eigen haardsteden, om, wat zij hebben medegenomen naar huis, voor hun geheele leven te bewaren, n.l. het overweldigende, dikwijls suggestieve van eigen doen in het verleden, één van de vele bronnen, waaraan de vader onbewust de opvoedingsbeginselen ontleent voor zijne kinderen, beginselen, die in den eeuwigen gang van den menschelijken geest op den ouden dag aan het nageslacht worden overgegeven als:

„Grootvader vertelt”.

Hoe kunnen wij dat, Mijne Heeren? Omdat wij uit een opvoedkundig oogpunt een bevoorrechte plaats innemen.

Mijne Heeren! Hoe mooi, hoe rijk is ons militaire leven, als wij de aankweeking van tucht in het leger als de basis beschouwen van onze roeping, om het volk op te voeden en te leiden tot goede menschen, goede burgers en dus ook tot goede soldaten.

Soldaten, die in hunne meerderen zien hunne leiders, niet alleen uiterlijk, doch ook innerlijk hun meerderen; soldaten, die op één blik of één gebaar doen, wat van hen verlangd wordt; één blik der oogen, één betooverend woord, één enkele zin is dikwijls meer waard, dan lange redevoeringen, waarop de massa niet is gesteld.

Laten wij daarom het recht, dat ons is toegekend, handhaven en nimmer de leiding uit handen geven; geen wankelmoedigheid of vermoeidheid toonen, maar steeds frisch op onzen post blijven, omdat $\frac{1}{3}$ van de Nederlandsche jongelingsschap jaarlijks langs ons gaat en aan onze zorgen wordt toevertrouwd.

Altijd, altijd weer de illusie boven alles; wil men wat goeds

bereiken, dan moet men hartstochtelijk kunnen leven, zijn geest kunnen uitstorten over anderen, de gemeenschap van den geest bewerken, welke arbeid de ziel adelt en den mensch voert boven het peil van de persoonlijke belangen naar een hooger plan van begrijpen en gelijkheid.

Zoo zij ons streven!

Steek dagelijks Uw hand in eigen boezem en vraag Uzelf af, of Gij Uw plicht hebt gedaan, of Uwe belangstelling voldoende groot was, dan wel of egoïstische of egocentrische gedachten de volle ontplooiing van Uwen geest ten bate van anderen te veel hebben geremd.

Straf- en tuchtrecht.

Mag ik thans even terugtreden tot een meer bijzondere behandeling van het formeele straf- en tuchtrecht, dat wij allen echter voldoende hebben geleerd.

Door allen wordt immers begrepen, dat de rechten en plichten, die uit het straf- en tuchtrecht voortvloeien, niet mogen worden toevertrouwd aan onbekwamen.

De juiste uitoefening van het straf- en tuchtrecht is de basis voor de vorming van de zoo noodzakelijke eensgezindheid, saamhoorigheid en samenwerking bij de krijgsmacht (zie art. 7 R.K.); een verkeerde toepassing van de tucht is in verband hiermede gelijk te stellen aan een scheermes in de handen van een aap.

Het is duidelijk, dat in eene samenleving van feilbare mensen, waarbij niemand bij machte is den invloed van het „eigen ik”, het „egocentrum” geheel buiten zijne handelingen te houden en ieder bovendien meer of min subjectief uiting geeft aan zijne persoonlijke karaktereigenschappen en waarbij de coördinatie van denken dikwijls erg bemoeilijkt wordt door elkaar afstootende elementen van het ziele- of gedachtenleven, eenheid van opvatting omtrent de toe te passen middelen en eenheid van uitvoering onmogelijk zijn.

Bij lezing van art. 1 van het Reglement betreffende de Krijgstucht is men daarvan reeds ten volle overtuigd.

De eischen, die in dit artikel worden neergeschreven, zijn zoo absoluut, dat zij zouden kunnen leiden tot de „Kadaverdiscipline”, ware het niet, dat in hoofdstuk III „Handhaving van de Krijgstucht” het opvoedende en leidende element wordt ingevoerd, waardoor elke starre opvatting onverbiddelijk moet worden veroordeeld.

Logisch volgt hier dan ook uit, dat de leiding van den hooger geplaatste niet kan worden gemist (art. 27) en dat eenerzijds een controle noodzakelijk is, om de eensgezindheid en saamhoorigheid in de hoogere verbanden niet te schaden, anderzijds het recht van beklag (art. 30 en 31) een onaantastbaar recht moet blijven, opdat de handhaving van de krijgstucht niet overgaat in verkeerde machtsuiting, die volkmen zou ingaan tegen de bedoelingen van artt. 28 en 29, alsmede tegen de beginselen van artt. 9 en 10 R.K.

Wat als 't ware de goede beginselen van de krijgstucht zijn, wat men van elk rechtgeaard militair mag vergen, wordt in hoofdstuk I behandeld; voor den man een levenshandleiding, voor den meerdere een geschreven stuk moraal, dat hij bij het onderwijs ter sprake kan brengen en waarin hij zoo nu en dan ook eens lezen *moet*, om goed te begrijpen, *hoe hij zelf moet zijn*.

Het Reglement betreffende de Krijgstucht is alleszins de overpeinzing waard; het is een boekje, waarmee men zich dient terug te trekken in zijn binnenkamer, voor zelfstudie, e.q. geestelijke zelfkastijding.

Art. 7 eischt, dat de officieren voorgaan in trouwe plichtsbetrachting, goed gedrag en in alle opzichten de zedelijke en stoffelijke belangen van hunne ondergeschikten behartigen.

Zij moeten in kameraadschap leven, zoowel in dienst als daar buiten, elkanders rechten en overtuiging eerbiedigen, elkander hulp verleenen in moeilijkheden of gevaar, elkander achting toedragen en zich zooveel mogelijk er op toeleggen, elkanders fouten te verbeteren.

Mijne Heeren! Waar en in welke practische gemeenschap in de maatschappij vindt Gij een handleiding voor de samenleving, die met ons Reglement betreffende de Krijgstucht zou kunnen worden vergeleken? Het zijn de beginselen van de militaire desiderata, machtig in opzet en beteekenis, ontleend aan de innerlijke overtuiging van de waarheden van het Evangelie.

Mag ik U bescheidenlijk de vraag stellen, zonder daarop antwoord te vragen? Wordt door U op deze wijze met beroeps- en reserve-officieren wel eens eene bespreking gehouden?

Wordt door U geëischt van Uwe ondergeschikte officieren en onderofficieren, pelotonscommandanten, dat zij in dezen geest belangstelling opwekken voor het Reglement betreffende de Krijgstucht?

Velen van U zullen het wellicht doen, anderen nog niet voldoende. Immers dan zoude ik niet — na mijne veelvuldige bezoeken — nu al 2 jaar lang op dit onderwerp telkens weer zijn teruggekomen.

Ik ben niet tevreden met eenige formeele kennis van het Reglement betreffende de Krijgstucht; ik moet van U vragen de belangstelling voor het wezen van de zaak, al wordt hetgeen aan het personeel is medegedeeld, door dit personeel op kinderlijke en stuntelige wijze weer overgebracht in eigen woorden.

De Eskadronscommandanten moeten enkele malen het geheele eskadron om zich verzamelen en toespreken; het is een machtsmiddel om het krijgstuchtelijk verband vast te leggen door een ongedwongen causerie van den Commandant met al zijn mannen; zij, deze mannen, moeten niet alleen de stem van hun aanvoerder, maar ook de stem van hun opvoeder hooren; de herinnering aan zulke samenkomsten is blijvend, al zullen weinigen er iets van kunnen navertellen. Maar zoo is nu eenmaal de eenvoudige volksziel.

Men moet de volksziel kennen en begrijpen, om er in door te dringen en blijvend daarin een plaats te veroveren.

En als er later gevraagd wordt, „wat is er toen gezegd” en men krijgt ten antwoord: „dat weet ik niet meer, maar ik weet wel, dat het heel mooi was, wat de ritmeester zeide”, dan mag men al ruimschoots tevreden zijn.

Het volk heeft leiders noodig, leiders, die het volk begrijpen; zoo ook het leger, aanvoerders, die de soldaten begrijpen. De volkspysche is niet realistisch, al lijkt zulks soms. De volkspysche is vatbaar, ontvlambaar voor uiterlijke beking, voor geestesvervoering in goeden, maar helaas ook in kwaden zin.

Daarom moet de leiding goed zijn; het volk vraagt om leiders; de volksgunst is wispelturig, omdat het volk het hoe en waarom niet altijd begrijpt en in den strijd der meeningen dan van leider verandert.

De massa schijnt eene wispelturige kudde, zoodra het vertrouwen in de leiders is verloren gegaan; het individu is wispelturig in geheel anderen zin, omdat het hier hoofdzakelijk de belangstelling in subjectieve genoegens geldt.

In het leger, waar de Compagniescommandanten, Eskadronscommandanten en Batterijcommandanten gelegenheid hebben individueel elk soldaat in persoonlijk contact te bereiken, waar zij de massa te allen tijde, als zij zulks wenschen aan hun gehoor kunnen onderwerpen, waar de soldaten, aan hunne zorgen toevertrouwd, nog niet zijn gerijpt en nog sterk ontvankelijk zijn voor indrukken, zijn de voorwaarden voor het uitoefenen van een goede leiding wel zeer gunstig.

En, waar bovendien de krijgstucht den Commandant de bevoegdheid geeft, om de meer moeilijke karakters zoo noodig door straf te doen gehoorzamen en onwilligen of weerspannigen voor den krijgsraad kunnen worden gebracht, zijn alle factoren aanwezig, om een homogeen, ordelijk en blijmoedig commando te scheppen. Men moet n.l. ook blijde overgave in den dienst trachten te bereiken.

Want, Mijne Heeren, vergeet nimmer, dat er uiterlijke en innerlijke tucht te onderscheiden valt.

De eerste — op zich zelve beschouwd — is van weinig waarde; het is tucht zonder ruggegraat, die bij het eerste conflict verbroken wordt. De angst voor straf is in het leger evenmin een groot opvoedingsmiddel als in het gezin en de maatschappij.

Ik wil hier niet mede zeggen, dat het kansloopen op straf als tuchtmiddel geen waarde zou hebben, maar het is een wankelbare basis, om op deze begrippen de tuchthandhaving in hoofdzaak op te bouwen.

Zeer terecht staat dan ook in art. 28 R. K., dat de krijgstucht gehandhaafd zal worden met waardigheid en ernst, op een krachtige, doch tevens menschkundige en rechtvaardige wijze.

De innerlijke tucht berust op onderling vertrouwen.

In die onderdeelen, waar dit vertrouwen aanwezig is, waar zelfs de meest zware dienst met blijheid wordt vervuld, hebben de mannen

vertrouwen in hun chef;
 vertrouwen door zijn flinkheid en zijn voorbeeld;
 vertrouwen in zijn waardigheid en zijn rechtvaardigheidszin;
 vertrouwen in zijn eerlijkheid en onpartijdigheid tegenover allen;
 vertrouwen in zijn oordeelvellingen;
 vertrouwen in hetgeen hij doet en zegt.

Mijne hooggeachte toehoorders, het is niets nieuws, wat ik U vertel, het staat allemaal geschreven in het Reglement betreffende de Krijgstucht; ook dat de meerdere, die daaraan niet voldoet, het gezag ondermijnt (zie o.a. art. 9, punt 3 R. K.).

Kan het duidelijker en is het overdreven, als ik U zeide, telkens en telkens weer Uwe hand in eigen boezem te steken?

Jonge mensen, jonge officieren, kunnen wat ik hier zeg wel eenigszins aanvoelen, maar zij missen nog de macht van het overwicht der jaren, zij missen nog de ondervinding, het gevoel der volwaardigheid op rijperen leeftijd, wanneer dit alles veel gemakkelijker te begrijpen is.

De Compagnies-(enz.)commandant is dus de man; hij is de kern van het gezag en het is uitermate verkeerd, om den jongen volijverigen officieren te veel over te laten en te laten doen, wat zij zelf meenen, dat goed is.

Het gemis aan hiërarchisch overnemen van gebruiken en gewoonten, zooals dit vroeger plaats had bij een sterkere officiersencadreeing, doet zich ook bij het tuchtvraagstuk gelden en ook reeds daarom is de taak van den Compagnies-(enz.)commandant verzwaard.

Hij moet niet alleen zijne officieren opvoeden, maar ook de onderofficieren, die een geheel andere opleiding hebben gehad en wier opvattingen omtrent vele zaken dikwijls ook anders zijn.

En toch moeten ook de onderofficieren mede in de hoogere lijn; hun moet dag in, dag uit worden geleerd, dat de volmaking verre is en het geduld een hoofdfactor blijft bij de opleiding van de moeilijke elementen.

Leiders worden geboren; zij bezitten de eigenschappen om zich te doen gehoorzamen en te doen volgen; zij kunnen dus ook gemakkelijker de tucht handhaven.

Men kan een jonge man wel eenige beginselen der opvoeding leeren, de ware opvoeder vindt zijn school zelf, het leven is zijn leerschool en de bekoring van zijne leiding gaat uit van zijne bijzondere karaktereigenschappen;
 het is daarom onmogelijk *één lijn* te trekken voor allen.

De bodem van elk opvoedingssysteem blijft karakterstudie en zelfkennis, Mijne Heeren, en de raadselachtige schijn, waarin dikwijls een karakter zich kan hullen, is een gevolg van de gecompliceerdheid van het menselijke karakter. Het is echter eigen-

aardig, dat toch dikwijls de minderen zulke karakters vrij spoedig doorgronden.

Men wordt gauw doorzien en als de leiders-eigenschappen op schijn berusten, dan is de tucht van zelf ook schijn.

Mijne Heeren! Heb ik hiermede duidelijk trachten te maken de hooge waarde, die ik hecht aan het geestelijk verband tusschen meerderen en minderen, Gij zult met mij moeten gevoelen, dat in de onvolmaaktheid, waarin wij leven en waar zelfs de meest plichtgetrouwe en ijverige meerdere feilbaar is en waar er zoo velen zijn, wier karaktereigenschappen groote moeilijkheden opleveren, ook vergissingen kunnen voorkomen.

Daarom is naast het straf- en tuchtrecht, het *recht van beklag* van zoo groot belang.

Vershil van visie is bovendien zeer gewoon; ook bij het burgerlijk strafproces komen herzieningen en vernietigingen van vonnissen voor betreffende uitspraken, welke speciaal door geschoolde juristen zijn gedaan.

Dit beklagrecht is zelfs zoo teer in opzet, dat volgens art. 31 R.K. de meerdere, tegen wien het beklag gericht is, den klager op geenerlei wijze daarvan mag terughouden, zelfs aan hem de noodige hulp moet verleen en bij het opmaken en indienen van zijn beklag.

Recht van beklag.

Bij het krijgstuuchtelijk beklagrecht kunnen 4 soorten van behandeling worden onderscheiden:

1. Ingevolge art. 9, punt 4 R.K. heeft elk militair, die vermeent eene krenkende of onbillijke behandeling van zijn meerdere te hebben ondervonden, de bevoegdheid daarover — mondeling of bij bezwaarschrift in te dienen langs den hiërarchieken weg — op gepaste wijze zijn beklag te doen bij den tot straffen bevoegden meerdere van dengeen, tegen wien het beklag gericht is.

Tot hoeverre deze beklag-indiening kan worden voortgezet, staat feitelijk niet aangegeven. Men zou kunnen zeggen, dat het recht van beklag in deze in eerste instantie zou kunnen ophouden.

Het is mijns inziens onjuist, om in analogie met andere gevallen te eischen, dat de meerdere, die de beklagzaak afhandelt, zijne beslissingen ter kennis van den M.v.D. zou moeten brengen.

Dit is naar mijn gevoelen ook niet noodig, omdat de klager de beslissing van den meerdere opnieuw als een onbillijke behandeling kan aanvoelen, dus zich feitelijk opnieuw in hoogere instantie kan beklagen.

Zulk een beklag tot in hoogste instantie is niet in strijd met de bepalingen; of het de bedoeling van het Reglement betreffende de Krijgstucht is, laat ik in het midden. In enkele gevallen kan het noodig zijn, als de meerdere ten onrechte de meening deelt van dengeen, tegen wien de klacht bedoeld is. Verkeerde steunverleening

aan een meerdere ondermijnt in hooge mate het vertrouwen van den troep.¹⁾

2. De tweede soort van beklagzaken, wordt behandeld in de Wet op de Krijgstucht, art. 61 en volgende. (Zie ook art. 30 R.K.). Het is de procedure na het beklag over opgelegde krijgstuhtelijke straffen, waarvan U allen voldoende op de hoogte zult zijn, een beklag in twee instantiën; de eerste bij den meerdere van den strafoplegger, die ingevolge art. 140 I.D.K.L. punt 4 een afschrift van zijne beschikking zendt aan den M.v.D.; de tweede en laatste instantie bij het H.M.G.

De derde en vierde soort van beklagzaken volgen uit art. 71 W.K., waarin gesproken wordt van den militair, die zich over een hem gegeven order of over een uitspraak, waarin hij als strafoplegger is betrokken geweest, bezwaard acht.

De wijze waarop deze beklagzaken worden behandeld, is geregeld bij K.B. van 21 April 1922, Stbl. Nr. 204. (Zie Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de Zee- en de Landmacht, blz. 347.).

3. Het beklag over een gegeven order (zie ook art. 13 R.K.) wordt door den naast hoogerem chef onderzocht; indien het bij bezwaarschrift is ingediend, moet de beslissing op het beklag langs den hiërarchieken weg ter kennis worden gebracht van den M.v.D.

Een mondelinge klacht kan dus onder restrictie als afgedaan worden beschouwd in eerste instantie, gelijk als boven is medegedeeld voor de klachten, als bedoeld in art. 9 R.K.

4. Een beklag over eene uitspraak, waarin men als strafoplegger is betrokken geweest, geschiedt steeds bij bezwaarschrift aan den tot straffen bevoegden meerdere, onder wiens rechtstreeksch bevel men is gesteld. Deze meerdere zendt het bezwaarschrift met zijn beschouwingen ter zake langs den hiërarchieken weg aan den M.v.D., die de zaak onderzoekt en naar bevind van zaken beslist.

De M.v.D. brengt zijn beslissing schriftelijk ter kennis van den strafoplegger en van den hiervóór genoemden meerdere.

Indien strafrechtelijke en krijgstuhtelijke vraagstukken zich voordoen, staan tal van boeken en periodieken ter beschikking, die geraadpleegd kunnen worden.

In het algemeen kunnen vele fouten worden voorkomen, indien men een zaak en hare oplossing rustig overweegt en de voorschriften en bepalingen daaromtrent raadpleegt.

Ik heb reeds bij de verschijning gewezen op het zeer praktische handboek: „De practijk van het militair tuchtrecht”, samengesteld door den Kapitein van den Generalen Staf VAN VOORST EVEKINK en de 1e Luitenant BERGER en Mr. KRULS.

Er zijn meer bronnen, waaruit men putten kan, waarvan het

¹⁾ Naar onze meening is er voor het hier bedoelde beklag slechts ééne instantie, hetgeen ons ook niet onjuist voorkomt. Red. M.R.T.

Militair-Rechtelyk Tijdschrift en het Wetenschappelyk Jaarbericht der „Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap” in de eerste plaats mogen worden genoemd.

Practische Tuchthandhaving.

De vraag mag nu worden gesteld, welke uitingen van tuchthandhaving de juiste zijn.

Veel straffen, weinig straffen, kleine straffen, groote straffen, enz.

Er zijn personen, die veel rapport maken, hetgeen een even groot bewijs van tekortkomingen in de handhaving van de tucht kan zijn, als nooit rapporten te maken.

Geven eenerzijds de dagelyksche rapporten met de verschillende strafredenen en straffen een kijk op het algemeen tuchtplan, waarop het onderdeel staat en een blik in het karakter van den meerdere, die de tucht handhaaft, anderzijds krijgt men uit de klachtzaken, die kunnen voorkomen, een scherper beeld van de krijgstuchtelijke verhoudingen.

Waar goede karaktervorming de beste grondslag voor de tucht vormt, zijn overtredingen tegen de tucht zeer dikwijls een gevolg van karakter-conflicten (zie verder voor het opleggen en ondergaan van straffen, het voorloopig arrest en het beklag over opgelegde straffen ook Hoofdstuk XIV I.D.K.L.).

Dit kunnen innerlijke conflicten zijn of wel conflicten met anderen.

Ik laat de gewone voorkomende overtredingen tegenover de krijgstucht, die normale afdoening behoeven, buiten beschouwing, maar ik wil U er met ernst op wijzen, dat het in den regel practisch ontoelaatbaar is, dat men voor gelijksoortige overtredingen met groote straf-verschillen werkt en om redenen van aard of karakter den een b.v. niet straft, een ander wel.

De collectieve tuchthandhaving moet veelal van de strikt individueele tuchthandhaving eenigszins afwijken, omdat anders de troep, die het verschil in persoonlijkheid (art. 29, punt 3 R. K.) niet begrijpt, zulks als groote onrechtvaardigheid aanvoelt.

Karakterstudie.

Wat verstaat men onder karakter? En wat zijn karakterconflicten?

Professor Heijmans noemt karakter:

Het geheel van neigingen in den mensch in hare onderlinge krachtsverhouding.

Hij heeft de karakterindeeling gebouwd op de navolgende factoren:

- 1e. De emotionaliteit (gevoel);
- 2e. De activiteit;
- 3e. De primaire en secundaire functie.

Het eerste is de mate van vatbaarheid voor aandoeningen.

Het tweede het meer of min gemakkelijk komen tot handelen.

Onder primaire functie verstaat men de werking van de voor-

stelling op het oogenblik van gebeuren, onder secundaire functie de nawerking, ook zonder dat men er zich van bewust is, dus ook in het onderbewustzijn.

Hoe men ook tracht te verdeelen en te groepeeren, de ontelbare eigenschappen van een karakter geven in onderling verband zulk een ingewikkeld samenstel van denken en doen, dat een volkomen juiste rangschikking uitgesloten is.

Wel treden bijzondere eigenschappen sterk op den voorgrond, die de oorzaak kunnen zijn van het conflict, eigenschappen, welke men dan afzonderlijk kan beschouwen en naar believen uitbreiden.

Onrechtvaardigheid b.v. kweekt lijdelijk verzet. Zij ondermijnt het vertrouwen.

Krenkende bejegening wekt gevoelens van haat; bij meer passieve karakters gevoelens van minachting op.

Onredelijke boosheid en drift sluiten een verdere vertrouwelijke gedachtenwisseling uit; zoowel de actieve als de passieve karakters sluiten zich, de eerste verbitterd, de laatste onverschillig; zij verliezen den eerbied en het vertrouwen, dat zij aan hun meerdere verschuldigd zijn.

IJdelheid wekt stille lachlust op.

Te groote gemoedelijkheid, onverschilligheid en gebrek aan den noodigen ijver en toewijding, gebrek aan, of slecht voorbeeld van den meerdere, hebben een zeer verlamdenden en verslappenden invloed op de ondergeschikten.

Het karakter te begrijpen van den mindere is voor een meerdere, die intellectueel zooveel hooger staat, niet zoo moeilijk. Men moet zich daar dagelijks rekenschap van geven dat luie, ijverige, eigenwijze, onverschillige, gevoelige, slordige, nette, ijdele of bescheidenen menschen, allen verschillend reageeren.

Zoo komen wij ten slotte, Mijne Heeren, op de groote verscheidenheid van karakters, bij welke het „eigen ik” en bij welke het „dienen van de zaak” min of meer naar voren treedt en dat is zulk een breed veld voor studie in al hare nuances, zulk een diepzinnige wetenschap, dat ik vermeen op dit terrein der psychologie niet in bijzonderheden te kunnen en mogen treden, maar het aan Uwe belangstelling mag overlaten — naast Uwe tactische studie — ook de karakterstudie ter hand te nemen.

Maar, Mijne Heeren, ik moet U hierbij waarschuwen, wees daarbij tegenover Uzelf scherper in Uw oordeel dan tegenover anderen.

In het boekje van Rouffaer over „Karakterontleding” leest men op blz. 39, waar hij verwijst naar de factoren, welke van invloed zijn op de handhaving van het gezag:

„Deze zijn: 1°. consequent handelen; 2°. eerlijk, welwillend en beleefd handelen; 3°. goed voorbeeld geven; 4°. karakterkennis bezitten.

Men kan streng, vaderlijk (gepast streng) of teerhartig optreden. Streng zijn is zeer goed, maar buitengewoon moeilijk in zijn wezen; streng zijn toch beteekent niet alleen streng zijn op zijn ondergeschikten, maar in de eerste plaats op zich zelf. De meerdere moet altijd kunnen zeggen: „ziet naar mij”. Van het voorbeeld wordt altijd meer geëischt

dan van het voortgebrachte. Daarom wordt nu in de Inw. Dienst zeer terecht gezegd, dat de behandeling van onze ondergeschikten vaderlijk¹⁾ moet zijn. Onbewust wordt daarin erkend het moeilijke van streng optreden voor den doorsneemensch.

In „het vaderlijke” treedt ook sterk op den voorgrond het emotioneele element. Van de 40 veldheeren, biografisch bestudeerd door Dr. Van Hoorn, behoorden 36 tot het emotioneele type.

In het „vaderlijke” leeft ook het verzorgen d.i. opkomen voor de personen, die onder ons gezag zijn geplaatst. Teerhartig optreden leidt tot inconsequent handelen, waardoor men onbewust oneerlijk wordt en is derhalve te veroordeelen.

Carmen Sylva heeft eens gezegd, dat onbeleefd, onwelwillend optreden domheid verbergt onder een schijn van flinkheid. Met onbeleefd en onwelwillend optreden kweekt men of onverschilligheid of weerspannigheid: twee bedenkelijke uitersten. Critiek wordt dan zoo spoedig afbrekend en daardoor onpaedagogisch, daar opvoedkunde een opbouwende kunst is. Hoe sterker de band tusschen het gezag en de personen over wie gezag uitgeoefend moet worden, hoe grooter kans op eenheid van handelen. Jan Ligthart zegt: „De taak der leiding is de vrijheid te handhaven tegen allerlei aanmatiging. Het is een groote fout van het gezag zijn eigen fouten niet te willen zien en dat het zichzelf meent te moeten handhaven in ongeschikt gebleken functionarissen.”

Er is buitengewoon veel geschreven op dit gebied, de bronnenstudie is onbegrensd. Ik heb mij dan ook in den aanvang bepaald tot de vermelding van enkele werkjes, die U tot handleiding kunnen strekken of ter inleiding tot verdere studie.

De belangrijkste bronnen vindt Gij er alle in vermeld. Jan Ligthart behoef ik U toch niet te noemen?

Ik kan daar niet verder op ingaan — Gij moet zelf Uw weg zoeken —. Het is een levensstudie op zich zelve.

Vergeet nooit, dat de menschelijke neiging om een ander te beoordeelen in zijne handelingen, dikwijls zijn oorzaak vindt in tegenovergestelde eigenschappen van zich zelf, die ook minder goed of overdreven kunnen zijn.

Oordeelt dus eerst Uzelf.

Mijne Heeren! Het persoonlijk element moet Gij bij deze beschouwingen volkomen uitschakelen; ik heb mij een oogenblik trachten te verdiepen in de menschelijke psyche; wij allen, U en ik, zijn voor ons zelf nog dikwijls een psychologisch raadsel, een gemengd geheel van allerlei eigenschappen, goed en niet goed door elkaar.

Gij begrijpt, dat ik geen personen als karakter wil en kan analyseeren, integendeel deze bijeenkomst wijdt aan de innerlijke behoefte, om gezamenlijk te trachten, indien wij het zoo goed mogelijk willen doen, eigen fouten te verbeteren.

Dat dikwijls onoplosbaar raadsel zijn voor zich zelve, is een gevolg van een innerlijken strijd, die men doormaakt, want zij die dien strijd niet voeren, staan burchtvast op het standpunt van het eigen belang „*het ik zijn*” — de subjectieve levensbeschouwing — waarbij de zaak, waarvoor zij werken op het tweede plan komt en waarbij wij — indien wij de drijfveeren van het handelen analyseeren —

¹⁾ Zie thans art. 1 I.D.K.L.

gedeeltelijk onbewust, gedeeltelijk bewust de stralenkrans van de eigen persoonlijkheid naar voren zouden zien komen.

Maar daartegenover opgevoed of opgegroeid in het bewustzijn van te moeten dienen en gelouerd door het leven, moet men leeren strijden tegen het „eigen ik”, om in de tegenslagen van het leven, in de stormen en moeilijkheden, het groote verschil te leeren begrijpen, een zuiveringsproces door te maken in denken en in doen tegen den egocentrischen gedachtengang.

Dat zijn de mannen, die ondanks naijver, ondanks tegenspoed, ondanks bestrijding, verdachtmaking of miskenning, voor hunne beginselen durven uitkomen en pal staan voor die beginselen, waarmee zij ten slotte staan of vallen.

De Grooten, de Helden, die wij vereeren, zij maakten allen een ontzaggelijken strijd door van het niet begrepen worden; de kleinen, die het goede willen, zij voelen het in hun kleinen kring eveneens.

De durf, om zich zelf te zijn — zelfs ten koste van zijn reputatie — is de overwinning op de vertroeteling van het „eigen ik”, is nog maar het begin van de overwinning van den zakelijken mensch op den egocentrischen mensch. Het is nog maar een voetstap op den weg in de goede richting, die wij moeten gaan.

De volmaaktheid zullen wij niet bereiken.

Die durf, om zoo te zijn, moet worden aangekweekt bij de jongeren, het initiatief worden ontwikkeld binnen redelijke grenzen, om het plichtsgevoel en het zakelijkheidsbegrip op te wekken.

Dan verdwijnt ook de tegenzin in een beroep, omdat er maar weinig sprake is van verkeerde of goedgekozen beroepen, als men den arbeid, dien men verricht, beschouwt als gedaan ten nutte van anderen en niet ten nutte van zich zelve.

Zou men liever wat anders willen, dan moet men beginnen het beroep, dat men uitoefent, eerst zoo goed mogelijk te doen, anders is men voor iets anders evenmin geschikt.

Begint men hiermede, voelt men zijne eigen zwakheden, dan begrijpt men dadelijk beter zijn eigenlijke taak en zijn de grondslagen gelegd voor een nieuw leven, dat men even goed kan ontplooiën in een andere richting. (Zie o.a. Dr. Fritz Künkel, Inleiding tot de Karakterkunde, blz. 52.)

Ik zal mij niet verder verdiepen in karakters, die veel praesteeren, een leidende rol spelen of machtiger zijn van invloed dan anderen.

Het dienen van het ideaal en van de eigen persoon, kan echter hand aan hand gaan; zij winnen dan de gunst door hunne gaven en de verheerlijking van het „eigen ik” treedt voor de minder begaafde toeschouwers niet altijd zoo sterk naar voren.

Was Ivar Kreuger niet bijna een vereerde held in Zweden, ja overal waar hij kwam en diende hij ten slotte niet alleen zichzelf, innerlijk een geslepen oplichter?

Mijne Heeren, door het vorenstaande vertrouwd ik Uwe belangstelling opgewekt te hebben voor het zoo uiterst moeilijke vraagstuk van karaktervorming, die reeds in de wieg beginnen moet,

karaktervorming in de kinderkamer,
 karaktervorming in de jeugd,
 karaktervorming op de school,
 karaktervorming in het leger,
 karaktervorming in de leerschool van het leven,
 karaktervorming door zelfstudie,
 dan krijgt men mannen, die met iedereen kunnen omgaan.

Omgang met minderen.

Vriendelijk optreden van den meerdere tegenover den mindere en een soort van vertrouwensvol tegemoet treden van den mindere tot den meerdere, zelfs van den soldaat tot zijn kapitein, is zeer zeker geen bewijs van gebrek aan tucht, als men op andere oogenblikken de stipte opvolging van bevelen kan doen uitvoeren.

Ook wordt de positie van een meerdere niet aangetast, als eens een enkeling zich minder gepast gedraagt.

Men moet ten slotte het eindresultaat voor oogen houden, waarbij de meer lastige elementen volgbaar zijn.

Wat de een bereikt zonder straf, zal een ander nimmer kunnen bereiken.

Er zijn blijkbaar officieren, die met zeer veel succes dienstweigeraars tot een ander inzicht brengen; er zijn anderen, bij wie elke poging in die richting tot mislukking gedoemd is.

Er zijn meerderen, die alles van hunne minderen gedaan krijgen; anderen, achter wier rug te veel gekankerend wordt.

Ik geloof niet, dat men een leerschool voor de tuchthandhaving kan maken, de tucht is een wisselwerking van vertrouwen, het resultaat van menschelijke trouw en toewijding tegenover elkander, van den arbeid van hen, die het voorbeeld kunnen geven van werkelijk dienen, dienen voor de zaak, met opzijdestelling van persoonlijke belangen, wars van elke ijdelheid.

Het vraagstuk van de tuchthandhaving is grootendeels een karaktervraagstuk.

Dat dienen van den meerdere, die overgave aan de zaak, is een karakterruiting en wordt door den mindere aangevoeld; het zijn deze meerderen, wier invloed groot is, wier voorbeeld navolging vindt en wier rusteloos streven ten slotte onder de zwakkere naturen altijd wat beters achterlaat.

Men kan dat niet uit boeken leeren, ik kan U dat niet in bijzonderheden beschrijven, het is de leerschool van het leven, waarin de plichtmatige mensch zich langzaam kan ontwikkelen, als hij opmerkt, zijn oogen den kost geeft en zijne ooren te luisteren legt.

Goede tucht moet de vuurproef kunnen doorstaan, na ingespannen arbeid, onvoldoende verzorging en ook bij gevaar.

Op het slagveld, met den dood voor oogen, werkt het gevaar, dat voor allen gemeen is en waarbij allen gelijk staan voor het groote oneindige onbekende, op het gemeenschapsgevoel, hetgeen de gehoorzaamheid van de massa in de hand werkt.

Plotseling opkomende angst kan daarentegen ook in eens de tucht verlammen.

Zoo is de psychologie van de massa.

De tucht heeft alleen waarde, indien zij intact blijft, ook als het oog des meesters zich tijdelijk heeft afgewend.

Maar als opruiende en ontevreden elementen in stilte werken, als er wanorde heerscht en opstandige ontevredenheid, dan moet er ook krachtig worden ingegrepen. (Zie art. 28 R.K.).

Zoo heeft ieder in zijn leven episoden medegemaakt, waarin hij zijn eigen tuchtmacht op de proef zag gesteld en hoe men ook is, de betrouwbaarheid van de ondergeschikten voelt men bij intuïtie; daar is zelfs de meest egocentrische mensch vatbaar voor.

Al velst men over zich zelf liever geen oordeel, de vox populi oordeelt toch.

Heb ik reeds boven doen uitkomen, dat de ware handhaving van de tucht uitsluitend op een basis van vertrouwen kan rusten, zoo moge ik thans nagaan, welke voorschriften en bepalingen behalve het Reglement betreffende de Krijgstucht ons tot leidraad dienen, om dit vertrouwen op te wekken.

Zoo staat dan in de Aanwijzingen, welke de I.d.C., C.Lt.B. bij brief van 26 November 1925, Nr. 2078, ten behoeve van de opleiding der dienstplichtigen van de lichter 1926, de eerste lichter, welke ploegsgewijze bij een veldeskadron onder de wapenen kwam, voor de cavalerie voorgeschreven, dat bij aankomst bij het eskadron alle dienstplichtigen door den Eskadronscommandant moeten worden gehoord.

In dien brief stond aangegeven onder het hoofd „Aankomst bij het eskadron“:

„De grootere lichtingssterkte in eens maakt het noodig, dat de eskadronscommandant zich veel moeite moet geven om zoo spoedig mogelijk zijn personeel te leeren kennen.

Een eskadronscommandant, die niet van den aanvang af maatregelen neemt, om persoonlijk in aanraking te komen met zijn ondergeschikten, zal — door het groote aantal — te veel moeten afgaan op het persoonlijk inzicht van zijn ondercommandanten.

Ik wensch daarom, dat onmiddellijk na aankomst onder de wapenen, afgescheiden van de resultaten verkregen bij het onderzoek van de A.P.I. (zie § 6 Indeelingsbeschikking) een eenvoudig onderzoek zal plaats hebben, waarvan de resultaten bewaard worden, die als basis moeten dienen voor de beoordeeling door den Eskadronscommandant. Een model, van hetgeen gevraagd zou kunnen worden gaat als bijlage hierbij.

Deze wijze van handelen geeft den eskadronscommandant onmiddellijk inzicht in de geestelijke ontwikkeling van elken man afzonderlijk.

Voor het verrichten van dit proefwerk, groepsgewijze onmiddellijk na aankomst in de kazerne, is niet veel tijd noodig, het wordt door de officieren die met de ontvangst van de manschappen belast worden, nagezien en met cijfers beoordeeld volgens de aanwijzingen van den eskadronscommandant.

Vervolgens worden alle manschappen door den eskadronscommandant toegesproken. Het is mijn uitdrukkelijk verlangen, dat de Eskadrons-

commandant bij het in dienst treden de *eerste en voornaamste persoon blijft*, die de manschappen gezamenlijk welkom heet, hun vertrouwen geeft in hun nieuw bestaan en hun opsomt het vele goede, dat zij in dienst zullen leeren, hun den steun toezegt, dien zij van hem en andere meerderen noodig hebben, hen waarschuwt voor de gevaren van het stadsleven, hun onder het oog brengt de plichten, die zij hebben te vervullen en de gehoorzaamheid, die zij verschuldigd zijn.

De Eskadronscommandant moet daarna man voor man ontvangen op zijn bureau, hem op zijn gemak stellen, velerlei vragen tot hem richten, om een voorloopig oordeel te kunnen vormen. Dit wordt aangeteekend in een kaartregister of boek onder toevoeging van den algemeenen indruk (.....).

Het is opvallend, zooveel als men op deze wijze te hooren krijgt en hoe juist dikwijls het aanvankelijk oordeel — mede gegrond op het proefwerk — later van belang kan zijn”.

Eenige weken later werd ingevolge L.O. 1925, Nr. 451 het Psychotechnisch en Persoonlijkheidsonderzoek voor alle dienstplichtigen voorgeschreven.

Het persoonlijkheidsonderzoek staat als volgt in § 4 beschreven:

„Het persoonlijkheidsonderzoek heeft ten doel, gegevens te verkrijgen over enkele persoonlijke eigenschappen en particuliere omstandigheden van de dienstplichtigen en van de vrijwilligers van het Vooroefeningsinstituut. Dit onderzoek vormt voor de commandanten van bedoelde militairen een hulpmiddel om zich een objectief oordeel te vormen over de persoonlijkheid hunner ondergeschikten en over de omstandigheden, welke op hun stemming en hun gedrag invloed kunnen uitoefenen. Het vormen van zulk een oordeel uitsluitend op grond van oppervlakkige kennismaking of van intuïtie is zeer moeilijk en niet betrouwbaar.

Men zij er van doordrongen, dat het gevaarlijk is, bij het beoordeelen van anderen alleen op de intuïtie af te gaan; zij geeft een onberedeneerd oordeel naar den eersten indruk, waarbij men zich onbewust laat leiden door het uiterlijk, de houding, de stem, de manieren of door andere oppervlakkige, uiterlijke bijzonderheden, zonder dat ook maar eenigszins wordt bepaald, wat achter het uiterlijk is verborgen. Hiervan iets meer te weten is het doel van het persoonlijkheidsonderzoek, hetwelk dus kan worden beschouwd als aanvulling en leiding van de intuïtieve menschenkennis.”

Op grond van deze bepalingen hebben wij nu een 8-tal jaren gewerkt en ik ben uit eigen ondervinding de meening toegedaan, dat dit persoonlijk onderhoud van den C.C. (enz.) met alle dienstplichtigen gedurende $\pm$ 10 minuten per man, (en ook dat met vrijwilligers, reservekader, cadetten en onderofficieren, die bij het onderdeel komen) een leerschool is voor menschenkennis, een onuitputtelijke bron, om gegevens te verzamelen uit alle lagen van de maatschappij, levensvreugde en levensellende te leeren kennen, alles te vernemen, wat men maar weten wil. Deze kennismaking wekt het juiste gevoel van belangstelling op.

De belangstelling voor den enkeling komt dan verder geregeld naar voren; men heeft allen bij het eerste onderhoud leeren kennen, wat onthouden, wat aangeteekend; men controleert het zoo nu en dan nog eens, wanneer bijzonderheden vervagen. Bij alle diensten moet men van de Pelotonscommandanten eischen, dat onverbiddelijk de belangstelling voor de personen gaande worde gehouden; de

theorieën leenen zich tot meer gewone gesprekken; de man moet leeren begrijpen, dat van den jongsten tot den oudsten meerdere voor hem eenige belangstelling aanwezig is.

En zoo vraag ik ook van U, om bij het vertrek van lichtingsploegen, de manschappen op krachtige, hartelijke en vaderlands-lievende wijze toe te spreken, waarbij U toont Uwe mannen te hebben leeren kennen.

Vriendelijkheid en zoo noodig toch strengheid zijn volstrekt verenigbaar in een goeden chef.

Om in eene bepaalde richting het temperament van een enkeling in trilling te brengen is tegenover trage, flegmaticke personen wel eens meer krachtsuiting noodig dan tegenover meer vibreerende gestellen.

„Opvallend”, vertelde mij vroeger de Deensche officier, die hier 3 maanden bij de Lichte Brigade dienst deed, „opvallend is bij U de gemoedelijkheid, waarmede de meerderen optreden en de vrouwelijke tegemoetkomendheid van den mindere.”

„Dit is heel anders dan bij ons, waar nog veel wordt gesnauwd.”

Ik heb dat ook bij een bezoek aan Denemarken persoonlijk kunnen waarnemen.

Uit het Deensche Militaire Tijdschrift heb ik eens een artikel van zijn hand vertaald, waarin hij dit onderwerp behandelt.

De wijze, zoo schrijft hij, waarop na de manoeuvres de soldaten defileeren voor den C.V., welke autoriteit zij trouwhartig en eerbiedig aankeken, heeft op mij een onvergetelijken indruk gemaakt. Het was, zoo zegt hij, of een overwinnend leger na afloop voor zijn chef defileerde.

Zulke woorden doen goed, Mijne Heeren, zij geven ons vertrouwen en het oordeel van een buitenstaander doet ons gevoelen, dat ons soldatenmateriaal bijzonder goed is.

Behandeling van het tuchtvraagstuk met ondergeschikten.

Over de wijze, waarop het tuchtvraagstuk met de soldaten moet worden behandeld, heb ik na mijne talrijke inspectiën reeds veel opgemerkt en geschreven.

Ik zal met dankbaarheid den Pelotonscommandant tegemoet treden, van wien mij blijkt, dat meer de inhoud en minder de letter van het Reglement betreffende de Krijgstucht als doel van het weten op den voorgrond is getreden.

De Krijgsartikelen worden niet meer voorgelezen; het Reglement betreffende de Krijgstucht, beschouwd in het licht, waarin ik het U heden voordroeg, met de talrijke artikelen over de verplichtingen van den mindere en de verhouding tot den meerdere, is een bron van tuchtbegrippen voor iedereen, voor het geheele leven.

Maar natuurlijk leest de doorsnee soldaat zulke boekjes niet alleen; ze moeten samen gelezen worden, smakelijk worden voorgedragen en met wat geestdrift en gevoel *nader worden toegelicht*, zooals het laatste artikel, artikel 36 R.K., voorschrijft.

Maar, Mijne Heeren, het is niet alleen de theorie over de krijgstucht en de daarmee samenhangende wetten en voorschriften, die de begrippen van krijgstucht opbouwen, het zijn ook de voorbeelden uit de krijgsgeschiedenis; ik heb, naar ik meen in één mijner brieven naar aanleiding van een gehouden inspectie, reeds verwezen naar het boekje van Boom „Nederland's Krijgsroem in Insulinde”; ik moge thans nog verwijzen naar de jongste aanschrijving van den C.V. van 27-5-'33, Nr. 446 G., toegezonden bij onderschrift van 2-6-'33, Nr. 570 G., over de opvoeding in nationalen zin, waarbij theorieën over Vaderlandsliefde, over de geschiedenis van Vaderland en Vorstehuis, over den Standaard, over de geschiedenis van het Regiment, enz., alle min of meer tot het groote doel bijdragen.

In orde en netheid, gymnastiekonderwijs, inspectiën, aankweken van verantwoordelijkheidsgevoel, kortom in de geheele opvoeding van den soldaat schuilt het tuchtelement, vooral als men hem leert denken.

Alles, wat den goeden geest bevordert, doet zulks: opwekking van den godsdienstzin, sport en wedstrijden als afwisseling in den dienst, het vroegtijdig naar buiten gaan, opwekking van de belangstelling voor de natuur en wat dies meer zij.

Zij, die voor eenigen tijd de spade, den hamer, den troffel, den penhouder of de weegschaal opzijde stellen, om in de vrije natuur, tusschen het frissche groen der berken en de dofgroene dennendbosschen, gezondheid met lepels op te doen, zij moeten jubelen, hun harten moeten popelen van jongen durf en overmoed.

Wil, Mijne Heeren, in het bovenstaande geen oplossing zien, noch het beschouwen als de steen der wijzen, maar eenvoudig een poging mijnerzijds om voor een vraagstuk, dat van zooveel belang is, zoo noodig wat meer belangstelling op te wekken.

Het volk vraagt om goede leiders en ik weet, Mijne Heeren, dat Gij allen zooveel mogelijk tracht Uw best te doen; bij zware oefeningen blijkt steeds, dat de tucht bij de Lichte Brigade zeer goed, zoo niet uitmuntend is; ik heb reeds voldoende steekproeven bij de najaarsoefeningen gehouden om te kunnen verklaren, dat de algemeene fouten niet speciaal uit den troep afkomstig zijn.

Er zijn altijd enkele meerderen, van wie weinig uitgaat, die door eigen traagheid den geest niet kunnen krijgen en dezulken zijn natuurlijk minder op hunne plaats.

Maar ik vermeen trotsch te mogen zijn op de wijze, waarop in het algemeen de onderdeeleen van de Lichte Brigade naar buiten optreden. Wij kunnen gerust zeggen, dat de Korpsen van de Lichte Brigade, als voorbeeld kunnen worden gesteld en een sieraad zijn van het leger.

Tucht in moeilijke omstandigheden.

Een sieraad van het leger noemde ik de Lichte Brigade zonder iets te willen afdoen van andere korpsen. Sieraad te zijn, is niet aan een alleenrecht verbonden.

Maar toch ook, Mijne Heeren, kunt Gij voor zware vuren komen te staan; omstandigheden, waaraan Gij niet gewend zijt, gebeurtenissen, die U overvallen en waarbij ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht moeten worden voorkomen of beteugeld.

Wat doet gij dan?

Uw karakter-flinkheid wordt dan op de proef gesteld, Uw persoon is alles. Eén verkeerde daad, één enkele zwakheid, Gij zijt weg; een onnoodige ruwheid en het oordeel is op gelijke wijze geveld.

Er zijn vele mooie voorbeelden van tucht, maar er zijn helaas ook voorbeelden van een verkeerd ingrijpen, van nalatigheid en zwakheid. Als Gij de volkspsyche niet begrijpt, zult Gij haar ook zeker niet kunnen beheerschen.

Er zijn oogenblikken, waarop elke overreding vruchteloos is, dat geweld onvermijdelijk wordt en waarbij Gij den moed moet hebben te beslissen; zoo niet, dan beslissen Uwe mannen.

Was niet het oproer te G é n è v e een vooropgezet plan, om de soldaten zich tegen hunne chefs te doen keeren en was de zwakheid en toegevendheid, het niet beseffen van den toestand, niet bijna de oorzaak van een ramp geweest?

Het volk wil zijn meester zien; dan onderwerpt het zich goedmoedig en gedwee.

Rust, zelfbeheersching, alsmede een geweldige wil is er dan noodig, om de juiste middelen te kunnen kiezen.

Wilskracht, menschenkennis, flinkheid en zelfvertrouwen, gepaard aan een grondige kennis van de rechten en plichten, welke in dergelijke omstandigheden de meerdere heeft, zullen hem in staat stellen, de juiste maatregelen te treffen, zoodat hij overwicht en vertrouwen behoudt over zijn ondergeschikten. Hij moet zich tevens bedenken in deze omstandigheden een voorbeeld te zijn voor zijn goedwillende ondergeschikten, die alsdan een moreelen steun behoeven.

Voor de handhaving van de tucht in moeilijke omstandigheden, bij onlusten, enz. zijn de betreffende bepalingen voldoende duidelijk.

Art. 143 Wetboek van Militair Strafrecht geeft aan, dat iedere meerdere verplicht is naar vermogen te beletten, dat door militairen een misdrijf wordt begaan en wel met de maatregelen van geweld door het belang van de zaak gevorderd.

Moet er geweld worden gebruikt, dan hebben wij in de Aanschrijving van den M.v.O. van 10 Juni 1927, IIe Afd. Nr. 47 ¹⁾ — welke Aanschrijving in het bezit moet zijn van alle bij den troep dienende officieren en onderofficieren, alsmede van de in werkelijken dienst zijnde reserve-officieren en verlofsofficieren — een aantal aanwijzingen, te volgen bij het handhaven van de krijgstucht, o.a. onder 3°. behandelende het gedrag der meerderen bij onlusten.

Hetzelfde wordt besproken in het boekwerk 90 k, „Leidraad

¹⁾ M.R.T. XXIII, blz. 1. Red. M.R.T.

voor het onderricht met betrekking tot de wettelijke bepalingen betreffende de ondergeschiktheid”.

Ten slotte geeft L.O. 1930, Nr. 101 ¹⁾ aan tot welke hulpverlening de burgerpolitie verplicht is, indien een militair zich heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit (gemeen strafrecht of militair strafrecht).

Het boekwerk 90 k. is met de toelichtingen voor het zakelijk onderwijs ruim voldoende.

Optreden van den meerdere tegenover intellectueel ongeveer even hoog staande minderen.

Dit is een vraagstuk van groot belang, omdat het intellectueel en beschavingspeil van den meerdere — naast de innerlijke eigenschappen — zulk een groote rol speelt bij de handhaving van het gezag, vooral in tijden, dat de drang tot intellectueele ontwikkeling onmatig groot is en de politiek in de wetenschappelijke opvoeding wordt gemengd.

Naast en zelfs in de school heeft anti-militaire propaganda plaats; mij zijn gevallen verteld van een onderwijzer, die ongestraft de kinderen van een lagere school opdroeg, om in het geschiedenisboekje bij de woorden „heldendood van Van Speijk” — het woord „helden” door te slaan; andere inrichtingen van onderwijs, waar den leerlingen werd aangeraden op verjaardagen van vorstelijke personen van het Nederlandsche Huis geen oranje te dragen; weer andere inrichtingen, waar oorlogsinvaliden voor jonge kinderen een voordracht mochten houden over de verschrikkingen van den oorlog.

Het gaat hier dus om de groote vraag, of men intellectueel in staat is, een tegenwicht te geven, de geestesgesteldheid te beheerschen en onredelijke propaganda en vooroordeelen — door woord en daad — tot een mogelijk minimum terug te brengen.

Dit is alleen mogelijk, als men de idealist blijft, altijd en overal weer de lichamelijke en geestelijke soldaatwording als de machtige factor beschouwt om oorlog te voorkomen of het Vaderland in uiterste noodzaak te verdedigen.

Zoo beschouwd is het leger een instituut van de hoogste vredesbeginselen en het is nu maar de vraag, of er van een meerdere zoo veel bezieling uitgaat, dat hij zijn gehoor kan boeien en hoera kan laten roepen.

Dat men hierbij op een hoog levensplan moet staan en dat hieruit voortvloeit, dat de officier voldoen moet — naast de goede karaktereigenschappen — aan de hoogste eischen van intellect en beschaving, dat er dus feitelijk strenge selectie zijn moet, staat bij mij als een paal boven water.

Want zijn eenmaal de poorten geopend, dan moet er heel wat gebeuren, alvorens men deze achter minder geschikte krachten weer kan sluiten.

Mijne Heeren, gaat het hier om de macht over de volkspsyche,

¹⁾ M.R.T. XXVI, blz. 1. Red. M.R.T.

er is nog een tweede meer individueel gezichtspunt, dat hierbij sterk naar voren treedt en dat ik zou willen uitleggen als de tucht, die berust op de wisselwerking van het intellect.

Men kan niet volstaan allen op dezelfde wijze te woord te staan of intellectueel ontwikkelde minderen op velerlei vragen met een kluitje in het riet te sturen, ze af te schepen met een of ander ontwijkend antwoord, of het antwoord schuldig te blijven.

Bij die geestelijke wisselwerking moet de student-soldaat evenveel waardeering hebben voor den officier-onderwijzer, als deze voor den gedachtengang van zijn denkenden leerling.

Er zijn ontwikkelde jongelui, vooral bij de opleidingsinstituten voor officier, maar ook bij de onderofficiersopleiding, ja zelfs bij de soldaten, aan wier critischen geest niet veel ontgaat.

Wee dengeen, die zijn onkunde achter een afwerend en machtsgebaar verschuilt; zijn meerderheidsomhulsel is een sluier, waarvan telkens en telkens weer de gaten en scheuren grooter worden.

Men kan niet altijd alles weten, maar er is toch een zeker soort van intellectueel talent noodig om lastige vragers binnen redelijke grenzen te houden, c.q. te doen zwijgen, of de beantwoording van vragen naar later te verschuiven; *de klasse mag geen meester over den meester worden.*

Inderdaad zeer moeilijk is de strijd om de geestelijke overmacht tegen de z.g. half-intellectueelen, als men daar onverwacht en onvoorbereid tegenover komt te staan.

Ik heb bij het onderwerp over de krachtige handhaving van het gezag reeds voldoende doen uitkomen, dat karakter den doorslag geeft, zoodra blijkt, dat overreding faalt.

Als men van jongsaf in deze richting zijn oogen opent, dan is men *nooit* onvoorbereid; vergeet zulks niet.

Dienstweigeraars.

Reeds gedurende de mobilisatie van 1914 tot 1918 is de Minister van Oorlog tegemoet gekomen aan de gewetensbezwaren, welke sommigen hadden tegen het vervullen van den op iederen Nederlander rustenden plicht, om mede te werken tot handhaving van de onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied (art. 181 Grondwet).

Het bestaan der gewetensbezwaren heeft echter erkenning gevonden en heeft aanleiding gegeven tot een regeling om aan die bezwaren tegemoet te komen; deze regeling, vermeld in L.O. 1917 Deel A., Nr. 99, ¹⁾ stelde den dienstplichtige in de gelegenheid zijn bezwaren kenbaar te maken aan zijn C.C., die — indien de dienstplichtige, na op de verplichtingen, welke door de regeling op hem zouden komen te rusten als zijn bezwaren erkend werden, te zijn gewezen, daarin volhardde — rechtstreeks aan den M. v. O. een rapport indiende.

¹⁾ M.R.T. XIII, blz. 193. Red. M.R.T.

Deze stelde de zaak in handen van een commissie van advies; de M.v.O. kwam aan de bezwaren al of niet tegemoet, doch aan den dienstplichtige werd de eisch gesteld te blijven gehoorzamen ook gedurende de behandeling van zijn zaak.

In 1923 is een Dienstweigeringswet (Nr. 657 van de „Boekenlijst”) ¹⁾ tot stand gekomen; het aantal dienstweigeraars met gewetensbezwaren, die van de gunstige bepalingen dier Wet wenschen gebruik te maken, is niet zoo gering. In 1932 waren er 50. De propagandisten, die zoo spoedig mogelijk van de overige dienstplichtigen gescheiden behooren te worden (L.O. 1926, Nr. 89 O.) ²⁾ zijn in den regel niet bereid 8 maanden langer militairen dienst, niet gericht op strijd met de wapenen, dan wel 12 maanden langer arbeid bij een anderen tak van staatsdienst te verrichten. Zij zijn in dat getal van 50 niet begrepen.

Communistische cellen.

Ik vestig er nog eens de aandacht op, dat dergelijke dienstweigeraars in den regel weinig te maken hebben met het communisme, dat er in de latere jaren de voorkeur aangeeft op andere wijze propaganda te maken.

Speciaal geïnstrueerde geestverwanten, die als dienstplichtige onder de wapenen komen, moeten op handige wijze gebruik maken van de onkunde en den eenvoud van anderen, om hunne denkbeelden ingang te doen vinden.

Op deze wijze zouden dan „cellen” moeten worden gevormd, welke de bevelen van hun leiders nauwgezet hebben op te volgen en die somtijds op het daarvoor uit te kiezen oogenblik meer openlijk moeten optreden, bij voorkeur gebruik makende van omstandigheden, welke een stemming van ontevredenheid hebben gewekt, zooals eventueel slecht bereid eten, onbillijk aangevoelde dienstregelingen, slechte kwartieren bij legeroefeningen, enz.

Ter versterking van het gezag en om dergelijke ondermijning van de krijgstucht tegen te kunnen gaan, beschikt men over voldoende gegevens die er op duiden, dat de invloed van dit streven in het leger gelukkig zeer gering is.

Dronkenschap.

Volgens het Wetboek van Strafrecht is het zich in kennelijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden een overtreding betreffende de zeden, welke in geval van herhaling onder bepaalde omstandigheden tot plaatsing in een rijkswerkinrichting kan leiden (art. 453 Wetboek van Strafrecht).

Terwijl de krijgstucht het nalaten van elk min voegzaam en met de waardigheid van den militairen stand strijdig gedrag eischt (art. 1 R.K.) en art. 8 R.K. bepaalt, dat de militair zich bij voor-

¹⁾ Zie M.R.T. XIX. Inhoud, bij „Wetgeving”.

²⁾ M.R.T. XXI, 422; XXVII, 294. Red. M.R.T.

keur geheel zal onthouden van het gebruik van sterken drank, verbiedt art. 22 R.K. het zich te buiten gaan aan alcoholhoudende dranken en is, ingevolge art. 14 I.D.K.L., het in bezit hebben van sterken drank in alle voor militaire doeleinden bestemde lokaliteiten — met uitzondering van de cantine der onderofficieren, onder de omstandigheden, bedoeld in art. 73 I.D.K.L., — verboden.

Bijlage C. I.D.K.L. geeft verschillende bepalingen, in acht te nemen bij de oplegging, invulling, enz. der straflijsten; zij bepaalt o.a. in punt 8, dat — in voorkomend geval — bij de aantekening van een krijgstuuchtelijke straf op de straflijst wordt vermeld „dronkenschap”.

Zoowel buiten als in het leger, kan men zeggen, neemt het aantal straffen, wegens dronkenschap opgelegd, af. Het opnemen van de bepalingen „Hoe te handelen ten aanzien van beschonken militairen”, welke in de vervallen Reglementen op den Inwendigen Dienst der verschillende Wapens voorkwamen, heeft men niet meer noodig geacht. Ik herinner er echter aan, dat het ook thans nog doelmatig is:

— dat een meerdere — ter voorkoming van misdrijven tegen de ondergeschiktheid — niet in woordenwisseling treedt met een beschonken mindere, noch zich met dezen handtastelijk inlaat;

— dat men door drank bevangen militairen, die zich niet aan ongeregelheden schuldig maken, op hun bed laat uitslapen;

— dat men bij felle koude door drank bevangen militairen niet dadelijk in een onverwarmd arrestlokaal plaatst;

— dat men weerspannige militairen, waartegen dwangmiddelen genomen worden, bij voorkeur doet aangrijpen door militairen van gelijken rang of stand.

Met deze lastige elementen moet men naar bevind van zaken handelen; het verdient aanbeveling beter te vroeg of onnoodig dan te laat medische hulp in te roepen.

Indienen van verzoeken, militaire belangenvereeningen en commissiën.

Het eerste is nauwkeurig geregeld in art. 2 I.D.K.L.

Ieder militair heeft het recht om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht in te dienen; deze verzoeken moeten door den verzoeker zijn ondertekend.

Wat is bevoegde macht?

Art. 14 Reglement betreffende de Krijgstucht vestigt er de aandacht op, dat de militair in het belang van een spoedige afdoening schriftelijke verzoeken bij voorkeur moet indienen langs den hiërarchieken weg en dat de militair bevoegd is mondeling aan zijn meederen zijne belangen voor te dragen en verzoeken te doen.

Ieder militair mag *mede namens anderen*, verzoeken, voorstellen, klachten of bezwaren, die betrekking hebben op plaatselijke toestanden, rechtstreeks schriftelijk richten tot den C.C.

Wij hebben hier een introductie van een recht, dat de invloed van de z.g. commissiën op den achtergrond stelt.

Immers deze commissiën worden door den R.C. aangewezen op grond van de artt. 13, 55 en 71 I.D.K.L.; zij hebben tot taak het behartigen van de belangen der militairen in zake huisvesting, nachtligging en hetgeen verder betrekking heeft op de samenleving in de kazerne, het behartigen dier belangen met betrekking tot de goede hoedanigheid, de juiste bewaring en de smakelijke bereiding der levensmiddelen en het beheeren van de cantine.

Het is inderdaad in het belang van de tucht, dat z.g. massa-verzoeken, welke niet in strijd zijn met art. 2 I.D.K.L., door een zich op den voorgrond plaatsend mindere, zooveel mogelijk worden voorkomen.

Volgens de thans geldende bepalingen kan men formeel klachten van opgevoerde ontevredenheid niet beletten.

Voor een chef, die met zijn manschappen medeleeft, vervalt veel van het belang dezer commissiën; naarmate de invloed dezer commissiën grooter is, ontbreekt er dus meer aan de belangstelling voor het troepenleven.

Onder meer aan de Inspecteurs der Wapens en de Chefs van Dienstvakken mogen rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen verzoeken of bezwaren van algemeenen aard schriftelijk kenbaar maken.

De KorpsCn. hebben dus met klachten en verzoeken van besturen geen bemoeienis, maar zij komen in enkele gevallen voor het feit te staan, dat militairen geheel geïnstrueerd door de adviseurs van een belangenvereeniging met allerlei lastige- en strikvragen komen.

De goede tucht eischt, dat de C. zulks doorziet, den betrokkene spoedig schakmat zet, door de mand laat vallen en op zijn voorman richt.

Er kan een stille gezagsondermijnende werking van deze belangenvereenigingen uitgaan, vooral als zij zich er toe leenen alle klachten, eventueele fouten of vergissingen van meerderen te verzamelen.

L.O. 1933, Nr. 59, ¹⁾ waarbij ter kennis is gebracht, dat aansluiting bij of eenigerlei steunverleening aan groepen, of vereenigingen van personen op sociaal-democratischen grondslag in strijd is met de plichten van den militairen ambtenaar en derhalve verboden, vormt gelukkig een feitelijke ruggesteun voor de gezagshandhaving in de moderne politieke samenleving en eischt van elken C. een onafgebroken, nauwgezette waarneming, of daartegen wordt gezondigd.

Voor wat de militaire belangenvereenigingen betreft, verwijs ik nog naar L.O. 1933, Nr. 138, ²⁾ die een Reglement, houdende beginselen nopens haar werkzaamheid, vermeldt.

Dit Reglement bevat bepalingen omtrent samenstelling van het bestuur, wie lid kunnen zijn, welke onderwerpen kunnen worden besproken, bepalingen omtrent mededeelingen te doen aan de Garni-

¹⁾ M.R.T. XXVIII, 528.

²⁾ M.R.T. XXIX, 1. Red. M.R.T.

zoens-Commandanten en aan den Minister van Defensie, in hoeverre propaganda mag worden gemaakt, e.d.

Voor wat betreft het georganiseerd overleg, zal ik volstaan met te verwijzen naar Hoofdstuk XI van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht.

Overigens mogen verzoeken door militairen niet anders dan door tusschenkomst van den C.C. worden ingediend.

In verband met het bovenstaande kan de vraag nog worden gesteld, hoe men moet reageeren op anonieme brieven en verdachtmakingen in de pers.

De betrokken C. zelf kan het beste beoordeelen, of de beschuldigingen geheel of gedeeltelijk juist zijn of niet. Zijn ze juist, dan treft hem schuld; zijn ze overdreven, hij doe er zijn voordeel mede en handele voortaan naar bevind van zaken.

De hooger geplaatsten daarentegen kunnen er geen oordeel over hebben en zijn dus verplicht de noodige inlichtingen in te winnen.

In den regel haalt het niet veel uit, de schuldigen op te sporen.

Voor de verhouding van militaire chefs tot de rijksambtenaren en de rijkswerklieden moge ik verwijzen naar het Algemeen Rijksambtenarenreglement en het Arbeidsovereenkomstenbesluit, alsmede naar den laatsten brief van den M.v.D. d.d. 18 April 1933, Bureau Secretaris-Generaal Nr. 61, en het schrijven van den C.V. d.d. 18 Juli 1933, Nr. 477 G., toegezonden bij mijn onderschrift van 21 Juli 1933, Nr. 753 G.

Radio-uitzending in de kazernes en verboden lectuur.

Aangezien in het bijzonder aan de commandeerende officieren de handhaving van de krijgstucht is opgedragen, is het de taak dezer officieren, dat zij nauwlettend toezien en doen toezien op hetgeen langs radiotelegraphischen weg den militairen in de kazerne en meer bepaaldelijk in de cantines ten gehoorde wordt gebracht.

Art. 19 Reglement betreffende de Krijgstucht geeft uitdrukkelijk aan, dat het den militair verboden is, in de kazerne, enz. in zijn bezit te hebben of te verspreiden, geschriften, welke aldaar o.a. in het belang der krijgsmacht worden geweerd.

In verband hiermede verwijs ik naar art. 27 R.K., naar de verboden geschriften, vermeld in L.O. 1931, Nr. 225 ¹⁾, en naar art. 14 I.D.K.L., dat het aanbieden van geschriften aan militairen binnen het kazernecomplex e.a. afhankelijk stelt van de vergunning van den R.C., die deze slechts verleent, wanneer de geschriften geen aanleiding kunnen geven tot wanorde of rustverstoring en de inhoud niet strijdig is met krijgstucht, goede zeden of maatschappelijke orde.

Het is niet zoo eenvoudig om de verboden lectuur geheel uit de kazerne te weren en te beletten, dat onzedelijke of geheime propa-

¹⁾ M.R.T. XXVII, blz. 289, herhaaldelijk aangevuld. Red. M.R.T.

ganda-blaadjes, hetzij in de kazerne, hetzij er buiten aan militairen worden verstrekt. Het meest doeltreffende middel om op de hoogte te blijven van hetgeen er in de lagere rangen voorvalt, is het contact naar beneden, waarvan toch het grootste gedeelte betrouwbaar is, terwijl het eenige afdoende middel om in de kazerne deze lectuur te weren, gelegen is in het houden van onverwachte inspectiën, niet onderdeelsgewijze, maar voortdurend op ongezette tijden, volledig over enkele personen, zoodat op den duur allen, de goeden en de slechten, *volkomen onverwacht* geheel worden nagezien.

Ik heb zulks als E.C. en als R.C. indertijd bepaald en ik heb reeds meerdere malen in dien geest mijn wenschen kenbaar gemaakt en bepaal thans, dat zulks bij alle onderdeelen onder mijn bevel zal geschieden.

Voortgezette opleiding beroeps- en reserve-officieren.

Grondige kennis van de rechten en plichten, welke de meerdere voor de tuchthandhaving heeft, zullen den meerdere in staat stellen, de juiste maatregelen te nemen. Daarom moet bij de opleiding de noodige aandacht aan dit onderwerp worden gewijd.

Dit geschiedt ook; theorie over het Reglement betreffende de Krijgstucht wordt regelmatig gehouden.

De beroepsofficieren vonden tot nu toe in de door hen te houden theorieën aanleiding tot het beoefenen van het tuchtrecht.

Voor de reserve-officieren bepaalde ik bij brief van 7 Augustus 1931, Nr. 2046 A., dat bij den theoretisch-practischen cursus in de eerste week van een periodiek verblijf in werkelijken dienst van ten hoogste 24 dagen o.a. het straf- en tuchtrecht behandeld moet worden, vooral door aan practische vraagstukken aandacht te wijden.

Besprekingen over het tuchtrecht met beroepsofficieren en op cursussen met reserve-officieren zijn inderdaad noodig; ik bepaal daarom, dat de Reg.-, Halfreg.- en KorpsCn. in officiersbijeenkomsten deze besprekingen zullen houden en dat de C.Cn., E.Cn. en Bt.Cn. zulks zullen doen met het lager kader.

Deze besprekingen zullen dan gewijd worden aan hetgeen in het afgelopen tijdvak is gebeurd; aldaar zal (zullen) worden besproken:

- het verschillend optreden van de verantwoordelijke Cn. (om daarin eenheid te brengen, zie art. 27, punt 3 R.K.);
- het resultaat van straffen;
- de aard van hen, die veel gestraft zijn;
- karakterbesprekingen, meer in 't bijzonder van de slechte elementen en de jongelui uit opvoedingsgestichten of regeeringskinderen;
- nieuwe voorschriften;
- waar noodig, de nieuwste artikelen op dit gebied;
- gebeurtenissen in het buitenland, enz.

Bij deze besprekingen zal ook het pro en contra van het optreden

van de verschillende Cn. worden besproken — voor wat de ritmeesters betreft — natuurlijk zonder de luitenants.

Ik moge U eenige voorbeelden, die de bespreking alleszins waard zijn, nog naar voren brengen:

- de invloed van onzedelijke individuen; hoe daartegen moet worden opgetreden;
- de nadeelige gevolgen van een goedig chef, die te weinig straft in vergelijking met zijn collega's;
- schijntucht en innerlijke onvergenoegdheid;
- het benadeelen van een goede tucht, door te groote tegemoetkoming in de dienstvervulling van minder prettig werk;
- de hoogst nadeelige gevolgen op de tucht in 't algemeen van gebrek aan ijver van officieren;
- eenzijdigheid bij de tuchthandhaving en opvoeding;
- z.g. particuliere aangelegenheden;
- de „on-dits”, die den goeden naam in opspraak brengen;
- gedragingen in het openbaar;
- het te veel gebruik maken van alcohol;
- de behartiging van persoonlijke belangen van ondergeschikten, indien zulks tot vergelijkingen aanleiding kan geven;
- klachtzaken;
- het samenstellen van strafredenen;
- de toepassing van L.O.'s, die niet gelijkelijk worden uitgelegd;
- vergelijking van meerderen, die door een zekere mate van vrijgevigheid, zelfs met geld, zich een quasi populaire plaats veroveren ten nadeele van hen, die zulks niet doen;
- gebrek aan zedelijk overwicht op de manschappen;
- de invloed, die van de meerderen uit moet gaan, om de manschappen de godsdienstige bijeenkomsten te doen bijwonen;
- verschijnselen tegen de noodzakelijke nethed en orde, het knippen van hoofdhaar, behoorlijk wasschen, afwijkende of slordige kleeding.

C. — S.R.O.C. heeft aan deze voordracht voldoende stof om — naast de elementaire eischen van eenige wetskennis — de aanstaande reserve-officieren te doen begrijpen, dat de kennis van het straf- en tuchtrecht, op bredere basis bezien moet worden.

Speciaal is voor hen noodig, durf en verantwoordelijkheidsgevoel aan te kweken; karaktervorming en ontwikkeling van goede eigenschappen, die nog sluimeren, moeten hierbij het richtsnoer zijn.

Wanneer men in deze richting opvoedend werk tracht te verrichten, hen die aan Uwe zorgen zijn toevertrouwd, te leeren begrijpen, dat geen ijdelheid of baatzucht het doel van Uw arbeid is, dan bouwt Gij mede aan het gebouw van de menschelijke samenleving; dan krijgt Gij volgelingen, wekt Gij vertrouwen op en kweekt Gij tucht, tucht in het leger en dus ook tucht in de maatschappij.

Mijne Heeren, zoo toegelicht verliest de krijgstuicht al het scherpe

en onaangename voor den eenvoudigen dienstplichtige en kweekt Gij het geloof aan voor de schoone roeping, die Gij allen en ik hebben te vervullen, een roeping, die mooier, veel hooger en veel omvattender en verhevener is, dan wij ons voorstelden, toen wij voor het eerst in ons jonge leven de officiersuniform mochten dragen, een roeping, waarbij het groote nut van onzen arbeid verre uitgaat boven het schijnbaar eenvoudige doel van den eentonigen arbeid van het dagelijksche leven.

Ik heb gezegd.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 9 Maart 1934.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, Mr. E. Jellinghaus en gep. Schout-bij-Nacht-tit: E. G. de Wijs (plv.).

Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants.

Raadsman: Mr. J. H. Rolandus Hagedoorn, te 's-Gravenhage.

Overval op Hr.Ms. „De Zeven Provinciën”.

Het als bevelvoerend militair aan zijne schuld te wijten hebben, dat eenig deel van de vloot door den vijand wordt overvallen.

Schepelingen die zich gedragen hebben als een deel van de bemanning van „De Zeven Provinciën”, mogen als opstandelingen worden aangemerkt.

Een commandant die verantwoordelijk is voor de veiligheid van het hem toevertrouwde pantserschip en van deszelfs bemanning en die, hoewel gewaarschuwd zoo van hoogerhand als door een aantal in hun samenhang en verband duidelijke teekenen, dat er aan boord iets broeiende is, terwijl hij moet aannemen, dat de ernstige gebeurtenissen welke terzelfder tijd elders in de Marine voorvallen en welke zijne bemanning van dag tot dag als het ware medeleeft, op die bemanning diepen indruk moeten maken en bij haar ontstemming en verbittering konden wekken, desniettegenstaande geen enkelen maatregel van afweer en veiligheid neemt, niet zorgt dat de officieren onmiddellijk van hunne wapenen gebruik kunnen maken, de aan boord aanwezige geweren en munitie niet zoodanig doet opbergen en bewaken, dat de bemanning niet plotseling er zich meester van kan maken, niet waakt, dat, wanneere hij van boord gaat, zijn plaatsvervanger weet wat hem te doen staat, niet straft, wanneer hem zeer ernstige vergrijpen tegen de krijgstuicht ter oore komen — maakt zich schuldig aan grove nalatigheid en grove onnadenkendheid.

In het onder de bestaande omstandigheden van boord afwezig zijn tegelijk met zijn eerste-officier, het geen werk maken en zelfs niet nader onderzoeken van eene waarschuwing welke hem van de zijde van een korporaal gewerd, maar het deze waarschuwing weglachen en dengene die haar bracht, voor een minderwaardig iemand uitmaken, moet roekeloosheid worden gezien.

Beklaagdes verweer enkel aan dienstweigeren te hebben gedacht en te behoeven te denken en dat hij dáártegen op zijne hoede is geweest, kan hem niet baten: vooreerst omdat het door hem zich gedachte optreden tegen dienstweigering niet voor alle gevallen afdoende zou zijn geweest, waar met de officieren te dien aanzien niets was voorbereid, maar verder omdat dienstweigering licht leidt tot militaire vergripen van aggressieven aard met de meest ernstige gevolgen.

Beklaagde, bevelvoerend militair, op grond van het begane misdrijf ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Vier maanden gevangenisstraf met ontslag zonder ontzetting.

In de zaak van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer, tegen P. E., oud 47 jaar, geboren te . . . . . Kapitein-Luitenant ter zee, laatstelijk Commandant van Hr.Ms. „De Zeven Provinciën”, thans ter beschikking, wonende te . . . . ., beklaagde en gerequireerde in persoon, bijgestaan door zijn raadsman.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de stukken van het geding, waaronder de beschikking van den Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, van den 11en Augustus 1933, No. A. 16/16/3 Z. Geh., waarbij bovengenoemde E. naar het Hoog Militair Gerechtshof wordt verwezen;

Gezien de dagvaarding, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteevend;

Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fiscaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof den beklaagde zal schuldig verklaren aan: „het als bevelvoerend militair aan zijne schuld te wijten hebben, dat eenig deel van de vloot door den vijand wordt overvallen”, en hem, met toepassing van de artikelen 1,95 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 87 van het Wetboek van Strafrecht, zal veroordeelen tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één jaar;

O. dat, blijkens ten processe aanwezige uittreksel uit het stamboek, de beklaagde op 16 December 1907 in dienst is getreden als adelborst der 1ste klasse en thans dient als Kapitein-Luitenant ter zee;

O. dat aan beklaagde bij dagvaarding is ten laste gelegd dat hij als bevelvoerend militair, immers als Commandant van Hr.Ms. pantser-schip „De Zeven Provinciën” en als zoodanig verantwoordelijk voor de veiligheid van dat schip, in het tijdvak van 2 Januari 1933 tot 5 Februari 1933, varende van Soerabaia naar Oleh-Leh, verzuimd

heeft doeltreffende maatregelen te nemen ter voorkoming van eenigen overval van het schip door opstandelingen, tengevolge van welke grove nalatigheid, roekeloosheid en grove onnadenkendheid het schip in den avond van 4 Februari 1933 ter reede van Oleh-Leh door opstandelingen, alzoo door den vijand, is overvallen en vermeerderd;

O. dat beklagde bij zijn verhooren zoo voor Raden-Commissarissen uit het Hof als ter terechtzitting van het Hof heeft opgegeven:

dat hij op 25 October 1932 Commandant van Hr.Ms. pantser-schip „De Zeven Provinciën” is geworden; dat de equipage van dit schip ongeveer medio December 1932 practisch volledig was, zijnde toen een nieuwe ploeg (ongeveer 80 man) van de opleiding van de Kweekschool voor Inlandsche Schepelingen (K.I.S.) aan boord aanwezig; dat er in totaal ongeveer 400 man aan boord aanwezig waren, van wie dertig officieren en dertig onderofficieren (o.w. 4 of 5 Inlanders), terwijl de overigen waren korporaals en minderen, staande de sterkte van de Inlanders tot die van de Europeanen als 3 tot 1; dat het schip de laatste week vóór het vertrek op 2 Januari 1933 naar Sumatra, te Soerabaia, zijn station, is gebleven om voor het vertrek gereed gemaakt te worden; dat het hem bekend was, dat in die dagen onder het minder marinepersoneel te Soerabaia opwinding bestond over de salariskorting en dat er rumoerige vergaderingen door dat personeel zijn gehouden; dat hij geen reden heeft om aan te nemen, dat het minder marinepersoneel van zijn schip daaraan geen aandeel heeft genomen en hij zelfs door den Commandant der Marine was gewaarschuwd tegen den korporaalmachinist Boshart, die bij hem aan boord diende en die op de vergadering van marinepersoneel van 30 December 1932 een hoog woord had gevoerd, en hij dan ook aan den Eerste-Officier en aan het Hoofd van de Machinekamer heeft opgedragen, bijzonder op Boshart te letten; dat er op 31 December 1932 een samenkomst van alle Commandanten bij den Commandant der Marine te Soerabaia is geweest ter bespreking van maatregelen van veiligheid en afweer bij het eventueel voorkomen van ernstige ongeregelheden onder de equipage; dat een van de maatregelen was, dat ieder officier zijn pistool met gevulde houders in zijn kast in de hut gereed moest hebben; dat de Eskader-Commandant ter vergadering zonder tegenspraak van den Commandant der Marine te kennen heeft gegeven, dat bij daadwerkelijk verzet, vuren vanzelfsprekend zou zijn; dat tijdens deze vergadering een telefoonbericht uit Batavia van den Commandant der Zeemacht kwam, waarvan de inhoud ongeveer aldus luidde, dat in verband met bespreking met het Opperbestuur, de 7 % tractementsverlaging was uitgesteld tot nadere regeling; dat dit bericht, naar besloten werd, zou worden voorgelezen door de Commandanten bij „alle hensen voor den boeg”, hetgeen door hem is geschied dienzelfden dag; dat algemeen de indruk was gevestigd, dat de salariskorting nu voor vrij langen tijd van de baan was, en

hij duidelijk kon bespeuren, dat dit bericht bij de bemanning een heele opluchting gaf; dat hij onder die omstandigheden den maatregel omtrent het gereed hebben van pistolen met gevulde houders niet heeft doen uitvoeren, omdat hij geene ongeregelheden aan boord meer verwachtte; dat het schip op 2 Januari 1933 naar zee is vertrokken voor de voorgenomen reis om Sumatra; dat van eene verkeerde stemming onder de bemanning niets te bespeuren viel en er vlot en goed werd gewerkt; dat er wel op 21 Januari 1933 op de reede van Sibolga een algemeene klacht was van de Europeesche schepelingen over de boonvoeding, maar hij, na een gesprek met de Europeesche baksmeeesters, aan deze klacht een bevredigende oplossing heeft weten te geven;

dat op 26 Januari 1933 aan boord bekend werd, dat de salariskorting voor Europeanen (4 % behoudens de reeds bestaande 10 %) met 1 Februari 1933 zou worden doorgevoerd en dat eene nadere regeling voor Inlandsche personeel zou volgen; dat hij daarin geen aanleiding heeft gevonden tot het nemen van eenigen maatregel van veiligheid en afweer, ook niet tot het alsnu ten uitvoer leggen van den maatregel omtrent het in gereedheid hebben van de pistolen met gevulde houders; dat het hem onbekend was, dat het openen van de blikken doosjes met patronen voor de pistolen tot groote moeilijkheden en tijdverlies aanleiding gaf, doordat door hem nimmer is nagegaan hoelang het vullen der houders uit die doosjes — zijnde een nieuwe verpakkingswijze — zou duren;

dat hij op 27 Januari een telegram van den Commandant der Marine te Soerabaia heeft ontvangen, luidende: „Radiostation extra bewaken”; dat hij daarin aanleiding heeft gevonden om aan den luitenant ter zee der 3e klasse, belast met het toezicht op den radiodienst, op te dragen, alle uitgaande en inkomende telegrammen aan hem, Commandant, te toonen en extra-bezoeken aan de seinhut te brengen ter contrôle van de aantekening van de gewisselde telegrammen; dat hij geen aanleiding heeft gevonden om sommige elementen van de bemanning ernstig te wantrouwen en hunne handelingen en gedragingen nauwkeurig te doen nagaan; dat hem wel is gebleken, dat daarna nog een telegram van boord is uitgegaan, waarvan hij niets wist en dat er dus verstandhouding heeft bestaan tusschen personen uit de bemanning en marine-bonden te Soerabaia;

dat hij op 28 Januari van de politie te Sabang, waar het schip toen gelegen was, een schriftelijk bericht heeft ontvangen, dat een drietal Inlandsche schepelingen verzocht hadden in het bioscoopgebouw een slamatan te mogen geven ter gelegenheid van het Inlandsche Nieuwjaar; dat, waar hem uit zijn ervaring bekend was, dat een door Inlanders te geven slamatan op andere wijze wordt verzocht, n.l. door daarbij den Commandant zelve uit te noodigen, en hij daarom aan eene verkapte vergadering dacht, hij aan de politie heeft laten berichten, dat hij tegen een slamatan geen bezwaar had, maar verzocht te controleeren of niet eene vergadering

zou plaats vinden; dat hem uit een rapport van de politie is gebleken, dat inderdaad eene vergadering van een honderdtal matrozen van zijn schip, onder wie een dertigtal Europeanen, in het bioscoopgebouw had plaats gevonden; dat de leiding der vergadering berustte bij drie Inlandsche matrozen, twee Javanen en één Amboonees; dat deze laatste als voorzitter fungeerde en „Hendriks” genaamd was; dat de voorzitter toegaf, dat het hier geen slamatan doch eene vergadering gold, waarom door de politie aan de bijeenkomst, als zijnde daarvoor geene vergunning verleend, een einde was gemaakt;

dat hij naar aanleiding van dit politierapport een Commissie van onderzoek heeft ingesteld, uit wier rapport hem o.a. is gebleken, dat tot de Europeanen ter vergadering aanwezig, ook de korporaal Boshart behoorde; dat hij in de omstandigheden, dat de bemanning hem, Commandant, buiten deze zaak heeft willen houden, dat men de politie om den tuin heeft geleid door als slamatan te doen voorkomen wat in werkelijkheid eene vergadering was, dat hier Europeanen en Inlanders gecombineerd aan den wal hebben vergaderd, wat nog onlangs door den Commandant der Marine te Soerabaia aan de onder dien Commandant ressorteerende schepelingen verboden was geworden, dat hier de leiding was geweest bij het Inlandsche personeel en dat tot de ter vergadering aanwezigen de korporaal Boshart behoorde, — geen aanleiding heeft gevonden om iemand, ook den genoemden korporaal en de drie Inlanders niet, te straffen of om eenigen maatregel van afweer en veiligheid te nemen;

dat hem op 30 Januari het persbericht bereikte van de dienstweigering op verschillende schepen te Soerabaia en van de verdere 7 % tractementsverlaging voor de Inlandsche bemanning; dat de eenige maatregel, waartoe dit bericht, dat op de gewone wijze door aanplakking aan de bemanning zou worden bekend gemaakt, hem aanleiding gaf, is geweest, dat hij vooraf de Europeesche en Inlandsche baksmeesters bij zich heeft laten komen, hun het bericht heeft voorgelezen, hen op de gevolgen van de dienstweigering, die enkel slachtoffers had gemaakt, heeft gewezen en hun heeft gelast, hun baksvolk op die gevolgen te wijzen, en dat hij verder met den Eerste-Officier heeft besproken, extra oplettendheid in het benedenschip te betrachten ook door het laten doen van extra-rondes niet op gezette tijden;

dat in morgen van 1 Februari de afdeulingsbesturen van Europeesche en Inlandsche Marinebonden hem lieten mededeelen, dat zij als zoodanig wenschten af te treden; dat zij als reden daarvoor aanvoerden, dat zij bang waren geworden naar aanleiding van het te Soerabaia gebeurde, dat wanneer hier aan boord ook iets zou gebeuren, zij het eerst ter verantwoording zouden worden geroepen; dat het Europeesche afdeulingsbestuur verzocht aan boord of aan den wal eene vergadering te mogen houden voor het verkiezen o.a. van een nieuw bestuur, maar hij hun heeft medegedeeld, dat alle

vergaderingen aan den wal door hem werden verboden maar hij tegen een vergadering aan boord onder toezicht van een officier geen bezwaar had; dat daarvan door het aftredende afdeelingbestuur echter is afgezien; dat de korporaal der mariniers van Haastrecht hem zeide, dat hij reeds begin Januari als afdeelingbestuurslid was afgetreden;

dat dien middag bij theewater door alle bakken van de opleiding K.I.S. is gereclameerd over de rijst en den volgenden dag eveneens door twee bakken, welke reclames geheel ongegrond zijn bevonden; dat deze gebeurtenissen, schoon hij met den Eerste-Officier uit het aftreden van de afdeelingbesturen had geconcludeerd, dat ten slotte op „De Zeven Provinciën” zou kunnen gebeuren wat te Soerabaia gebeurd was, dus dat het nog tot dienstweigering zoude kunnen komen, en schoon hem bekend was, dat reclames over de voeding, vooral als deze ongegrond zijn, dikwijls een teeken zijn van algemeene ontstemming van de bemanning, hem geen aanleiding hebben gegeven tot het nemen van afweer- of veiligheidsmaatregelen of tot het opleggen van straffen wegens ongegrond reclameeren;

dat hij in den namiddag van 2 Februari te Sabang een radiogram van den Commandan der Zeemacht heeft ontvangen omtrent dienstweigering door Europeesche korporaals en manschappen van de „Java”, „Evertsen” en „Piet Hein”, aan het slot waarvan voorkwam: „Ik acht echter partieele onregelmatigheden op Zpn. niet uitgesloten. Weest op Uw hoede”; dat deze waarschuwing hem geen aanleiding heeft gegeven tot het nemen van eenigen maatregel van veiligheid en afweer;

dat hij op 3 Februari een lijntelegram van den Commandant der Zeemacht ontving, vermeldende dienstweigering van Inlandsche schepelingen te Soerabaia en van het volharden van 425 hunner, welk telegram hem aanleiding gaf om alle officieren bij zich te laten komen, hun dit telegram mede te deelen, waarbij hij volstaan heeft met hun nog eens op het hart te drukken, waakzaam te zijn, tactvol op te treden maar de tucht niet te laten verslappen; dat dit bericht, dat ook in de persberichten vermeld stond, te ongeveer 2 uur dien middag aan boord is gepubliceerd;

dat hij dien avond aan boord een instuif heeft gehouden, waarbij alles normaal verliep, en dat hij den volgenden dag — Zaterdag 4 Februari — na baksgewijsinspectie, waarbij zich niets bijzonders voordeed, met een 16-tal officieren naar den wal is gegaan in verband met ontvangen uitnodigingen; dat het zijn voornemen was dien nacht na den dansavond in de Atjeh-club aan den wal te blijven en Zondagavond aan boord terug te keeren; dat hij er geen bezwaar in zag, dat de Eerste-Officier het avondfeest in de Atjeh-club zou bijwonen, daar deze toch na afloop weer naar boord ging en de oudste luitenant ter zee 1ste klasse den weekdienst had; dat hij om 12 uur dien Zaterdagmiddag van den Eerste-Officier bericht ontving, dat de Inlandsche bemanning en een deel der Europeesche bemanning een uitnodiging van eene deputatie van de soldaten te

Kota-Radja om 's avonds een feest bij te wonen in de militaire cantine niet hadden aangenomen, daar zij niet wilden feestvieren;

dat dien avond te 8.45 de Assistent-Resident ter beschikking, van der Reijden, hem ten huize van den Gewestelijken Militairen Commandant kwam mededeelen, dat een korporaal van Haastrecht aan een politieopziener had gezegd, dat hij den Commandant van „de Zeven Provinciën” moest rapporteeren, dat de bemanning 's avonds met het schip onder stoom zou gaan;

dat hij in beide berichten geen aanleiding heeft gevonden, wat het eerste betrof om naar boord terug te keeren of om den Eerste-Officier te gelasten niet van boord te gaan en in het tweede niet om, hetzij van Haastrecht hetzij den politieopziener oogenblikkelijk te ontbieden teneinde hen nader over het ontvangen bericht te onderfragen of, zonder zoodanig onderzoek, onmiddellijk zich aan boord te overtuigen, wat van het hem gerapporteerde waar kon zijn; dat hij in de Atjeh-club het bericht aan den Eerste-Officier, dien hij daar aantrof, heeft verteld, die het evenmin als betrouwbaar beschouwde maar hem even later mededeelde, dat hij toch een officier (luitenant ter zee der 3de klasse Reynierse) naar boord had gezonden;

dat hij te ongeveer tien uur dien avond aan de telefoon werd geroepen en dat de officier van dienst, de luitenant ter zee der 1ste klasse Fels, die de wacht aan boord had, hem van uit Oléh-Leh berichtte, dat aan boord muiterij was uitgebroken; dat hij hem toen gelast heeft onmiddellijk naar boord terug te keeren; dat hij dezen officier enkel kende doordien deze ongeveer een maand onder hem had gediend; dat hij noch dien morgen, vóór hij van boord ging, noch eerder met dien officier of de andere officieren had besproken wat er, ingeval van onregelmatigheden aan boord, zou moeten gebeuren en welke maatregelen dan zouden moeten worden genomen;

dat hij zich op het telefonisch bericht onmiddellijk met den Eerste-Officier en de andere officieren naar Oléh-Leh heeft be-geven en, te 10.25 op den steiger aldaar aangekomen, „De Zeven Provinciën” om de Noord zag wegstoomen; dat hij dien nacht omstreeks halfvijf, toen hij inmiddels wapenen van de Landmacht had gekregen, met een aantal officieren, onderofficieren en eenige manschappen, in totaal een veertig man, met het Gouvernementsschip „Aldebaren” „De Zeven Provinciën” is gevolgd;

O. dat onder eede hebben verklaard de getuigen:

1. Cornelis Meijer, thans gepensionneerd Luitenant ter zee der 1ste klasse:

dat hij omstreeks half Juli 1932 Eerste-Officier aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” is geworden en dat hij als zoodanig fungeerde in het tijdvak van 2 Januari tot 5 Februari 1933; dat, in verband met de vraag tegen het einde der maand December door hem aan de divisiechefs gedaan of zij van hun divisie-menschen konden opgeven wie tot dadelijkheden zouden durven overgaan, hem bleek, dat de divisiechefs en de officieren hun personeel te weinig kenden;

dat daarom eene kleine reorganisatie is toegepast, die beoogde het verband inniger te maken; dat de leemte van het weinig kennen van hunne ondergeschikten ook door de officieren gevoeld werd en men van meening was, dat het niet kennen van de taal van de Inlandsche bemanning wel het grootste struikelblok was;

2. Henri Behrens, gepensionneerd Generaal-Majoor der Infanterie van het Leger in Nederlandsch-Indië:

dat hij in begin Februari 1933 Gewestelijk Militair Commandant van Atjeh was en als zoodanig mede had te zorgen voor de veiligheid en de rust van dit gewest; dat hem vóór de komst van „De Zeven Provinciën” uit de persberichten bekend was, dat er te Soerabaia massale dienstweigering geweest was; dat die berichten ten aanzien van de stemming in de Marine zoo ongunstig waren, dat hij met den Gouverneur van Atjeh een onderhoud gehad heeft, waarbij de Gouverneur hem zelfs voorstelde bij hoogerhand er op aan te dringen, dat het bezoek van het schip niet zou doorgaan; dat hij echter den Gouverneur de verzekering gaf, dat hij op zijn troepen kon rekenen; dat bij zijn eerste ontmoeting met den Commandant van „De Zeven Provinciën” op 3 Februari de stemming aan boord ter sprake kwam; dat volgens het met beslistheid geuite oordeel van den Commandant de stemming zeer goed was en er bij hem aan boord niets zou gebeuren, maar hem toch bleek, dat het contact met de bemanning zeer gering was en er een groote afstand bestond tusschen officieren, onderofficieren en manschappen; dat op zijn vraag, of niet de Commandant door bemiddeling van zijn directe omgeving (zooals hofmeester, schrijvers e.d.) zich op de hoogte kon stellen omtrent hetgeen onder de bemanning geschiedde, het antwoord luidde, dat zulks niet mogelijk was, omdat hij toch niets bijzonders zou vernemen maar wel zijn vragen overgebracht zouden worden aan de bemanning; dat hij den Commandant heeft gevraagd of deze er bezwaar tegen zou hebben, dat er eenige betrouwbare onderofficieren van de Landmacht eens aan boord gingen om omtrent de stemming aldaar poolshoogte te nemen; dat de Commandant daartegen geen bezwaar bleek te hebben er en toen eene deputatie gegaan is van een onderluitenant, een door dezen uitgekozen Europeeschen onder-officier, en twee door hem, getuige, aangewezen Inlandsche onder-officieren, die invitaties aan boord hadden te brengen; dat dien middag hem door den onderluitenant rapport is uitgebracht, waaruit hij den indruk kreeg, dat de Europeesche onder-officieren voor 100% betrouwbaar waren, de Europeesche bemanning voor 50% en de Inlandsche bemanning onbetrouwbaar; dat hij dezen indruk aan den Commandant heeft medegedeeld onder toevoeging, dat het hem wel gewenscht leek, die onder-officieren te laten voortgaan met de stemming te peilen, waarmede de Commandant het eens bleek te zijn;

dat in den avond van 4 Februari iets na 8.30 de Assistent-Resident van der Reijden hem aan zijne woning opbelde voor een onderhoud met den Commandant; dat dit onderhoud te 8.55 was

afgelopen, waarna de Commandant in de achtergalerij terugkwam en lachend zeide een idioot bericht te hebben gekregen, afkomstig van een dronken korporaal, dat de bemanning dien avond met zijn schip onder stoom zou gaan; dat die korporaal bij hem, Commandant, bekend stond als een dronkaard; dat hij den Commandant vroeg of het mogelijk was, dat de bemanning zulks zou kunnen zonder officieren, en het antwoord daarop was: „Uitgesloten, zij kunnen de ankers er niet eens uitkrijgen, daarvoor moet eerst geruimen tijd stoom gedraaid worden”;

3. Albert Paulus Lambertus de Gelder, Luitenant ter zee der 2de klasse:

dat hij in het tijdvak van 2 Januari 1933 tot 4 Februari d.a.v. de reis van Hr.Ms. „De Zeven Provinciën” heeft medegemaakt; dat er zich munitie, zijnde geweer- en revolverpatronen, aan boord van dat schip bevond in de op het tentdek staande verlaatrolkist;

4. Johannes Nicolaas van der Reijden, Assistent-Resident van Groot-Atjeh:

dat hij even vóór halfnegen in den avond van 4 Februari 1933 van den fungeerenden Controleur van Kota-Radja telefonisch het verzoek ontving of de Inspecteur van politie Vermeer bij hem mocht komen om een belangrijk bericht over te brengen; dat daarop Vermeer te ongeveer halfnegen bij hem thuis is gekomen en hem heeft medegedeeld van een zekeren van Haastrecht te hebben vernomen, dat de bemanning van „De Zeven Provinciën” het plan had om dienzelfden avond, wanneer de officieren van dat schip in de sociëteit te Kota-Radja vereenigd zouden zijn, met het schip weg te varen; dat hij aan Vermeer nog vroeg of die van Haastrecht op dat oogenblik dronken was geweest, waarop hij ontkenkend antwoordde; dat hij dadelijk daarop naar het huis van Kolonel Behrens is gereden en den Commandant E. met het van Vermeer ontvangen bericht in kennis heeft gesteld; dat hij de mededeeling begon met de woorden „Ik kom U een soort Potemkin-avontuur mededeelen”; dat de Commandant deze mededeeling kalm heeft aangehoord en, naar het hem voorkwam, als ongeloofwaardig heeft opgevat; dat hij nog de opmerking heeft meenen te moeten maken of het niet mogelijk was, wat meer officieren aan boord achter te laten; dat de Commandant hem nog heeft medegedeeld, dat de zegsman van Haastrecht een praatjesmaker was en iemand, die nogal veel dronk, waarop hij geantwoord heeft, dat Vermeer hem had medegedeeld, dat van Haastrecht op het moment van de berichtgeving niet dronken was;

5. Nicolaas Godfried Wouter Collette, Commissaris van politie 1ste klasse, wonende te Kota-Radja:

dat op den dag van de aankomst van „De Zeven Provinciën” te Oleh-Leh hij in een telefonisch gesprek met den Detachements-Commandant van de Veldpolitie te Sabang over den tijd van aankomst van het schip, van dezen heeft vernomen, dat het een bende was onder de bemanning en dat zij vergadering hadden gehouden

maar dat de Commandant populair was; dat hij tijdens den instuif op 3 Februari aan boord van het schip in een gesprek met den Commandant zijn telefoongesprek met Sabang terloops heeft aangevoerd en daarbij heeft bedoeld op de populariteit van den Commandant en de blijkbaar niet erg goede stemming aan boord, maar dat de Commandant enkel glimlachte en op dit onderwerp van het gesprek niet verder inging;

O. dat het thans van algemeene bekendheid is, dat in den avond van 4 Februari 1933 te omstreeks 10 uur, terwijl de Commandant, Eerste-Officier en een aantal andere officieren niet aan boord maar voor feestelijkheden te Kota-Radja waren, een deel van de bemanning van het toen ter reede van Oleh-Leh liggende pantserschip „De Zeven Provinciën” aan het muiten is geslagen; zich van wapens en munitie heeft meester gemaakt; de aan boord aanwezige officieren met die wapens heeft bedreigd; aldus hun tegenweer machteloos heeft gemaakt; de ankers heeft gelicht; het schip onder stoom heeft gebracht en daarmede van de reede naar zee is vertrokken onder een door de muiters aangesteld commando van mindere schepelingen en met medevoering van de in hun vrijheid beperkte officieren;

O. dat het Hof door den inhoud van voormelde verklaringen van beklagde en van de genoemde getuigen wettig en overtuigend ten laste van beklagde bewezen acht hetgeen hem bij dagvaarding is ten laste gelegd, waarbij de overval en vermeestering van het schip als een feit van algemeene bekendheid blijkens het vorenstaande, geen bewijs behoeft;

O. dat toch schepelingen, die zich gedragen hebben als een deel van de bemanning van „De Zeven Provinciën” in den avond van 4 Februari heeft gedaan, volkomen beantwoorden aan de omschrijving van hen in de dagvaarding gegeven en dus als opstandelingen mogen worden aangemerkt;

O. dat een Commandant, die verantwoordelijk is voor de veiligheid van het hem toevertrouwde pantserschip en van deszelfs bemanning en die, hoewel gewaarschuwd zoo van hoogerhand als door een aantal in hun samenhang en verband duidelijke teekenen, dat er aan boord iets broeiende is, terwijl hij moet aannemen, dat de ernstige gebeurtenissen, die terzelfder tijd elders in de Marine voorvallen en die zijne bemanning van dag tot dag als het ware medeleeft, op die bemanning diepen indruk moeten maken en bij haar ontstemming en verbittering konden wekken, desniettegenstaande geen enkelen maatregel van afweer en veiligheid neemt; niet zorgt, dat de officieren onmiddellijk van hunne wapenen gebruik kunnen maken; de aan boord aanwezige geweren en munitie niet zoodanig doet opbergen of bewaken, dat de bemanning niet plotseling er zich meester van kan maken; niet waakt, dat, wanneer hij van boord moet gaan, zijn plaatsvervanger weet wat hem te doen staat; niet straft, wanneer hem zeer ernstige vergripen tegen de krijgstucht ter oore komen, — zich aan grove nalatigheid

en grove onnadenkendheid schuldig maakt; dat in het van boord afwezig zijn op 4 Februari tegelijk met zijn Eerste-Officier onder de omstandigheden als toen bestonden en het geen werk maken en zelfs niet nader onderzoeken van eene waarschuwing, die hem van de zijde van een korporaal gewerd maar het deze waarschuwing weglachen en dengene, die haar bracht, voor een minderwaardig iemand uitmaken, roekeloosheid moet worden gezien;

O. dat nu wel door den beklagde en namens hem door diens raadsman is aangevoerd, dat de beklagde enkel aan dienstweigeren heeft gedacht en daaraan ook slechts behoefde te denken, omdat de onregelmatigheden te Soerabaia zich ook daartoe hadden beperkt, en dat de beklagde daartegen op zijn hoede is geweest door te zorgen, dat hij steeds bij baksgewijze inspectie aan boord aanwezig was, maar dat dit verweer hem niet kan baten; dat vooreerst niet kan worden toegegeven, dat het door hem zich gedachte optreden tegen dienstweigeren voor alle gevallen afdoende zou zijn geweest, waar met de officieren te dien aanzien niets was voorbereid, maar verder dienstweigeren licht leidt tot militaire vergrijpen van agressieven aard met de meest ernstige gevolgen; dat, waar van te voren niet is na te gaan welken vorm uitingen van een ontevreden en oproerigen geest zullen kunnen aannemen, een Commandant, die zich zijne zware verantwoordelijkheid onder ernstige omstandigheden bewust is, op alles voorbereid moet zijn en in dien zin zijne maatregelen moet treffen; dat het bijeenroepen van baksmesters en officieren en het hun geven van vage en algemeene aanduidingen omtrent waakzaamheid, tactvol optreden en handhaven van de krijgstucht als geheel onvoldoende en niet doeltreffend moet worden aangemerkt;

dat ook nog is aangevoerd, dat een van de opdrachten voor de reis rond Sumatra was „vlagvertoon” en dat daarom te Oleh-Leh de Commandant en een aantal van zijne officieren de feesten aan den wal moesten bijwonen, maar dat ook daarin geenerlei verontschuldiging voor beklagde's gedrag kan worden gevonden; dat het toch van zelf spreekt, dat de veiligheid van het schip en de bemanning verre gaat boven vlagvertoon en dat dit dus hetzij had moeten worden nagelaten of aan de opdracht zoodanig gevolg had moeten zijn gegeven, dat in redelijkheid had mogen worden verwacht, dat bij de getroffen maatregelen de veiligheid van schip en bemanning verzekerd was;

dat de beklagde kennelijk geheel heeft vertrouwd op zijne bij de bemanning inderdaad bestaande populariteit en van meening is geweest, dat bij hem aan boord niets ernstigs zou gebeuren; dat deze populariteit een factor was, die hem in de bestaande moeilijke omstandigheden zeer te stade kon komen en bij dienstweigeren ook van grooten dienst kon zijn, maar dat dit hem niet kon ontheffen van de noodzakelijkheid om doeltreffende maatregelen te nemen tegen agressieve daden van de zijde der bemanning;

O. dat het ten laste van beklaagde bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „het als bevelvoerend militair aan zijne schuld te wijten hebben, dat eenig deel van de vloot door den vijand wordt overvallen”, strafbaar gesteld bij artikel 95 van het Wetboek van Militair Strafrecht, in verband met artikel 1 van dat Wetboek en artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht;

O. omtrent de op te leggen straf:

dat de nalatigheid, onnadenkendheid en roekeloosheid van beklaagde, welke de schromelijkste gevolgen heeft gehad, zooals hier niet nader behoeft te worden omschreven, hem zwaar moeten worden aangerekend en het Hof daarom te rade is geworden, hem de navolgende straffen op te leggen;

O. dat het Hof den beklaagde, bevelvoerend militair, op grond van het begane misdrijf, ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven;

Recht doende in eersten en laatsten aanleg in naam der Koningin! ingevolge artikel 82 van de Invoeringswet van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht;

Toepassende de boven aangehaalde wetsartikelen, de artikelen 6 en 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht, en gezien de artikelen 75 en 76a van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Verklaart ten laste van beklaagde wettig en overtuigend bewezen als boven is aangegeven;

Qualificeert het bewezen verklaarde als daar is gezegd;

Veroordeelt beklaagde te dier zake tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Ontslaat beklaagde uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 16 Februari 1934.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: vice-admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, luitenant-generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Mr. E. Jellinghaus.

Advocaat-fiscaal: Mr. A. Brants.

Tijdens een onderhoud met zijn eskadrons-commandant zich onbehoorlijk uitgelaten.

Strafverzwaring na beklag (door de militaire autoriteit was n.l. de straf van 6 dagen licht arrest gewijzigd in 3 dagen verzuwaard arrest) — een éenzijdig door den gestrafte ingesteld beroep — vindt geen steun in par. VI W. K. Oorspronkelijke straf blijft als juist

gehandhaafd en wordt geacht bereids te zijn toegepast door het reeds ondergaan hebben van twee dagen licht arrest en één dag verzuwaard arrest.

Ook de oorspronkelijke strafreden wordt hersteld nu deze het begane vergriep tegen de krijgstucht meer bepaald en daardoor dwidelijker weergeeft dan de daarvoor in de plaats gestelde.

Beklag gedeeltelijk gegrond.

De in eerste instantie op het beklag gegeven beschikking is overigens ook niet volledig, aangezien daaruit niet blijkt hoe het feit zich heeft toegedragen, in hoever de daarbij opgelegde straf van 3 dagen verzuwaard arrest nog moest worden ondergaan, en evenmin of bij het onderzoek, bedoeld in art. 65 W.K., de strafoplegger is gehoord, terwijl die beschikking geenerlei aanwijzing inhoudt hoe met de aanteekening van straf en strafreden in klager's straflijst moet worden gehandeld, waardoor daarin thans twee met elkaar strijdige aanteekeningen ter zake van hetzelfde vergriep voorkomen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 2 Januari ¹⁾ 1934, van den korporaal G., dienende bij het . . . escadron van het . . . Regiment Huzaren, in garnizoen te IJ, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den wnd.-Commandant van het . . . Halfregiment Huzaren, den Ritmeester M., ingediend over de hem op 28 December 1933 door zijn escadrons-commandant, den Ritmeester W., opgelegde straf van zes dagen licht arrest, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Tijdens een onderhoud met zijn Escadrons-Commandant zich „onbehoorlijk uitgelaten.”,

bij welke beslissing de opgelegde straf werd gewijzigd in 3 dagen verzuwaard arrest, en de strafreden in:

„Tijdens een onderhoud met zijn Escadrons-Commandant zich in „strijd met een goede krijgstucht gedragen.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den Ritmeester W.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op 28 December 1933 aan den adjudant-onderofficier-administrateur van het . . . escadron, . . . Regiment Huzaren een aan Zijne Excellentie den Minister van Defensie gericht request

¹⁾ Deze datum vraagt wel eenige opheldering, waar verder uit de beschikking van het H.M.G. blijkt, dat de beschikking waaromtrent de eindbeslissing is ingeroepen, pas gedateerd is 4 Januari 1934, terwijl de gewijzigde straf is gesteld op 30-12-'33. De zaak is deze, dat de beslissing op zijn beklag aan klager *mondeling* is medegedeeld op 30 December, hierop 's Hofs eindbeslissing is ingeroepen en pas op 4 Januari die mondelinge beslissing in schrift is gesteld.

heeft overhandigd, waarin klager verzocht om verbreking van zijn vrijwillig dienstverband, waarvan ongeveer de helft (drie jaren) verstreken was;

dat in dit request als reden voor de ontslag-aanvraag was vermeld, dat klager bij inwilliging daarvan kostwinner voor zijn moeder zou kunnen worden;

dat de adjudant-onderofficier-administrateur aan klager, die dien dag met verlof naar de woonplaats zijner moeder zou vertrekken, heeft aangeraden om tot staving van het request ten Gemeentehuize van die woonplaats eene verklaring van kostwinnerschap aan te vragen, ten einde deze verklaring bij het request te kunnen voegen;

dat klager daarop heeft geantwoord, zulks niet noodig te vinden, en naar aanleiding van dit antwoord eene aanmerking van den adjudant-onderofficier heeft bekomen;

dat klager denzelfden dag bij zijn escadrons-commandant, den Ritmeester W., is ontboden tot het geven van inlichtingen over het door hem ingediend request;

dat genoemde Ritmeester hem tijdens dit onderhoud o.a. heeft medegedeeld, dat bij het request een bewijs van kostwinnerschap behoorde te worden gevoegd;

O. dat de Ritmeester W. heeft verklaard:

dat klager bij het met hem gevoerde onderhoud, hetwelk ongeveer drie kwartier heeft geduurd, zich aldoor op het standpunt heeft gesteld, een „recht” op ontslag te hebben en er niet van te overtuigen was, dat hij rechtens zijn militairen dienst, waartoe hij zich vrijwillig had verbonden, tot het einde van de verbintenis zou moeten blijven verrichten;

dat hij, daarover met klager sprekende, ten slotte heeft gezegd: „Hoofdzaak is, dat je je dienstdtijd uitdient, en al het andere is bijzaak”;

dat klager zich over deze opmerking heeft opgewonden, en op zeer ongepasten toon heeft uitgeroepen: „Dus mijn moeder is bijzaak, dan zal ik eens naar den Overste gaan en vragen of dit zoo is”;

dat hij klager toen heeft weggezonden, en deze, terwijl hij zich verwijderde, binnensmonds heeft gevloekt;

O. dat klager heeft verklaard:

dat hij weliswaar bij het onderhoud met zijn escadrons-commandant heeft uitgeroepen: „Dus mijn moeder is bijzaak, dan zal ik eens naar den Overste gaan en vragen of dit zoo is”, doch deze uitdrukking heeft gebezigd, omdat hij van meening was dat de Ritmeester bedoelde, dat zijn, klager's, moeder bijzaak was, en dat hij geen vloek heeft gebezigd;

O. dat door klager's vorenstaande opgaven de stellige verklaringen van den Ritmeester W. geenszins worden ontzenuwd en het dan ook buiten twijfel is dat klager tijdens een onderhoud met zijn escadrons-commandant zich onbehoorlijk heeft uitgelaten, en zulks, zonder dat daartoe eenige aanleiding was gegeven;

O. dat de door den wnd.-Commandant van het . . . . Halfregiment

Huzaren op het beklag genomen beslissing, gedagteekend 4 Januari 1934, waarbij de straf gewijzigd in 3 dagen verzwaaard arrest en de strafreden in: „Tijdens een onderhoud met zijn Eskadrons-Com-, mandant zich in strijd met een goede krijgstucht gedragen”, niet kan worden bevestigd, vermits strafverzwaring na beklag, — een éézijdig door den gestrafte ingesteld beroep, — geen steun vindt in paragraaf VI van de Wet op de Krijgstucht, terwijl ook de omschrijving van de strafreden, zooals deze oorspronkelijk luidde, het begane vergrijp tegen de krijgstucht meer bepaald en daardoor duidelijker weergeeft dan de in genoemde beschikking voorkomende omschrijving van de strafreden;

O. dat die beschikking overigens ook niet volledig is, aangezien daaruit niet blijkt hoe het feit zich heeft toegedragen, in hoeverre de aan klager daarbij opgelegde straf van 3 dagen verzwaaard arrest nog moest worden ondergaan, en evenmin of bij het onderzoek, bedoeld in artikel 65 van de Wet op de Krijgstucht, de strafoplegger is gehoord, terwijl de beschikking geenerlei aanwijzing inhoudt hoe met de aantekening van straf en strafreden in klager's straflijst moet worden gehandeld, waardoor daarin thans twee met elkaar strijdige aantekeningen ter zake van hetzelfde krijgstuchtelijk vergrijp voorkomen;

O. dat een krijgstuchtelijke straf van zes dagen licht arrest, zooals aan klager oorspronkelijk opgelegd, alle omstandigheden in aanmerking genomen, staat in goede verhouding tot den ernst van dit krijgstuchtelijk vergrijp;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beschikking, door den wnd-Commandant van het . . . Halfregiment Huzaren op het beklag genomen;

Bepaalt dat de oorspronkelijke straf van „28-12-'33” met de daarbij behorende strafreden in klager's straflijst ingeschreven zal blijven en dat de straf van „30-12-'33” met de daarbij behorende strafreden daaruit zal worden verwijderd;

Verstaat dat de oorspronkelijke straf bereids is toegepast door het, blijkens bericht van den Commandant van het . . . escadron van het . . . Regiment Huzaren, door klager reeds ondergaan hebben van twee dagen licht arrest en één dag verzwaaard arrest;

Bepaalt voorts, dat afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den Ritmeester W., aan den Ritmeester M., aan den Advocaat-Fiscaal en aan den Minister van Defensie, zoomede een uittreksel daarvan aan klager. ¹⁾

¹⁾ In overeenstemming met het Indische H.M.G. (zie de uitvoerig gemotiveerde beschikking van 10 October 1930, M.R.T. XXVI, blz. 527 en de noot op blz. 532) heeft nu ook het H.M.G. te 's-Gravenhage uitdrukkelijk beslist, dat verzwaring van straf na beklag niet geoorloofd is. Het ontwerp-Wetboek van Krijgstucht voor Ned. Indië bevat een voorschrift in tegenovergestelden zin. Zie art. 69, M.R.T. XXVIII, blz. 499 en de toelichting daarop, blz. 522.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 23 November 1933.

President: Mr. A. W. ten Bosch (wd.)

Leden: Gep. schout-bij-nacht-titulair Jhr. S. de Ranitz en gep. kolonel-titulair der Infanterie Dr. P. van Hulstijn.

Einde van den straftijd, door inminderingbrenging van de voorloopige hechtenis, terwijl op een door den gedetineerde ingediend gratieverzoek nog niet is beslist.

De straf eindigt niet ipso jure zoolang executie niet heeft plaats gehad, immers van aftrek van voorloopige hechtenis kan eerst sprake zijn bij executie van een rechterlijke uitspraak, niet tevoren.

Verzoeker heeft wel zijn gratieverzoek, waardoor de executie van 's Hof's sententie van rechtswege werd opgeschort, ingetrokken, doch de advocaat-fiscaal kon geen termen vinden tot executie over te gaan zoolang de Koninklijke beslissing op het gratieverzoek niet bekend is dan wel dit verzoek niet reeds is gedeponereerd. Het Hof is niet bevoegd, gesteld al dat daartoe gronden aanwezig zouden zijn geweest, den advocaat-fiscaal te gelasten een vonnis of sententie te executeeren.

Ook acht het Hof geen termen aanwezig voor inwilliging van het subsidiair verzoek — ontslag uit de voorloopige hechtenis — daar zulks ten gevolge zou hebben, dat een onderofficier, die bij rechterlijke uitspraak, zulks op grond van het feit, waaruit blijkt, dat hij zich niet aan het boven hem gesteld gezag heeft onderworpen, uit den militairen dienst is ontslagen, daarin niettemin gedurende eenigen tijd zou terugkeeren en derhalve wederom gezag over anderen zou uitoefenen, hetgeen onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen een verzoekschrift d.d. 18 November 1933 van K., stamboekn^o. . . . ., laatstelijk gediend hebbende als korporaal-torpedomaker bij den Dienst der Conservatie te Soerabaja, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring „Struiswijk” te Meester-Cornelis, gericht tot 's Hof's President, daartoe strekkende, dat zijn vonnis zal worden geëxecuteerd en hij vóór 26 November a.s. naar Nederland zal kunnen worden opgezonden, subsidiair, dat hij uit de voorloopige hechtenis zal worden ontslagen;

O., dat dit verzoekschrift, in stede van aan 's Hof's President, aan het College zelf had behooren te zijn ingediend, doch het Hof het request wil beschouwen als ware dit geschied;

O., dat requestant bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja d.d. 11 April 1933 is veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van 10 maanden, met bepaling, dat de tijd, door hem sedert 30 Januari 1933 in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uit-

voering daarvan als straf zal worden toegerekend, en ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid, om bij de gewapende macht te dienen, welk vonnis bij 's Hofs sententie d.d. 12 Mei 1933 is bevestigd, met bepaling, dat de tijd, door hem na het vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf;

O., dat inderdaad hieruit volgt, dat, als op 26 November 1933 voormelde sententie zal worden geëxecuteerd, beklaagde's vrijheidstraf geacht moet worden te zijn geëxpireerd, doch onjuist is requestrant's stelling, dat die straf ipso jure zou expireeren, zoolang geen executie heeft plaats gehad, immers van aftrek van voorloopige hechtenis eerst sprake kan zijn bij executie van een rechterlijke uitspraak, niet tevoren;

O., dat de executie van 's Hofs sententie van rechtswege is opgeschort, doordat requestrant binnen den daarvoor gestelden termijn een verzoek om gratie heeft ingediend;

O., dat weliswaar requestrant dit gratieverzoek op 10 October 1933 bij acte ten overstaan van 's Hofs Griffier heeft ingetrokken, doch de Advocaat-Fisikaal, gelijk den Hove bekend is, geen termen kan vinden tot executie over te gaan, zoolang niet vaststaat, dat op dit gratieverzoek niet reeds een Koninklijke beslissing is genomen dan wel dit verzoek reeds is gedeponereerd, en zekerheid van dit feit tot heden niet is verkregen;

O., dat het Hof, gesteld al, dat daartoe gronden aanwezig zouden zijn geweest, niet bevoegd is, den Advocaat-Fisikaal te gelasten, een vonnis of sententie te executeeren, mitsdien requestrant met zijn primair verzoek niet kan worden ontvangen;

O., ten aanzien van het subsidiair verzoek:

dat het Hof geen termen aanwezig acht, dit in te willigen, daar zulks ten gevolge zou hebben, dat een onderofficier, die bij rechterlijke uitspraak, zulks op grond van een feit, waaruit blijkt, dat hij zich niet aan het boven hem gesteld gezag heeft onderworpen, uit den militairen dienst is ontslagen, daarin niettemin gedurende eenigen tijd zou terugkeeren en derhalve wederom gezag over anderen zou uitoefenen, hetgeen onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde; ¹⁾

¹⁾ Uit deze overweging zou volgen dat het Hof zich in het algemeen wel de bevoegdheid toekent ook nadat het geding geheel is beëindigd, dus na de uitspraak, alsnog beschikkingen te treffen betreffende de preventieve hechtenis. Naar wij meenen ten onrechte. Zie onze beschouwingen in M.R.T. XXIV, blz. 539. Verder ook M.R.T. XXV, blz. 115.

De behandeling van het gratieverzoek heeft ook hier wel weer zeer lang geduurd. Ten Departemente van Defensie was van zoodanig verzoek, naar ons bij informatie bleek, bovendien niets bekend. Er moet hier dus waarschijnlijk iets niet in den haak zijn. Op 27 November is de man toch op vrije voeten gesteld.

Het door het Hof terecht gesignaleerde kwaad zal zich licht kunnen voordoen ingeval het verzoek om gratie alleen betreft de bijkomende straf (ontslag of verlaging).

Beschikkende:

Verklaart het primair verzoek niet ontvankelijk;

Wijst het subsidiair verzoek af.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 31 Maart 1933.

President: Mr. L. M. Schoorel:

Leden: Gep. schout-bij-nacht titulair Jhr. S. de Ranitz, gep. kolonel titulair der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. A. A. ten Bosch.

Als commandant van de kampements- tevens garnizoenswacht slapende aangetroffen, zonder nadeelige gevolgen, en het onderzoek door onwaarheid spreken bemoeijkt.

Onjuist is 's Krijgsraads overweging, dat niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging is bekomen, dat klager als wachtcommandant heeft geslapen, aangezien in klachtzaken de wettelijke bepalingen betreffende het bewijs in strafzaken niet van toepassing zijn en mitsdien de beslissing aangaande de schuld des klagers slechts mag worden gebaseerd op de overtuiging des rechters.

Voorts heeft de Krijgsraad verzuimd uitdrukkelijk te beslissen aangaande de ontvankelijkheid van het beklag.

Uit een getuige-verklaring, aan welker juistheid het Hof geenerlei reden heeft te twijfelen, heeft het Hof de overtuiging bekomen, dat klager inderdaad op wacht heeft geslapen; door dit te blijven ontkennen is mede komen vast te staan, dat hij door onwaarheid spreken het onderzoek heeft bemoeijkt.

's Krijgsraads beschikking — wat betreft de wijziging van de strafreden — vernietigd. De oorspronkelijke strafreden gehandhaafd. De straf van 12 dagen provoost verminderd tot 14 dagen politiekamer. In zoover de beslissing van den Krijgsraad, zij het op geheel andere gronden, goedgekeurd.

De nieuwe straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan door de reeds ten uitvoer gelegde, doch thans vernietigde provooststraf.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien de beschikking van den Krijgsraad te Padang dd. 17 Februari 1933, waarbij het beklag van den klager K., Menadoneesch Korporaal, algemeen stamboek No. . . . ., van de Vde Divisie van het Korps Maréchaussée van Lho-Soekon, oud 38 jaren, geboren te Tandegesjan (Menado), wonende te Lho Soekon, reclamant tegen de hem op den 11den October 1932 door zijn waarnemend divisiecommandant den 1sten Luitenant der Maréchaussée B. opgelegde straf van „twaalf dagen provoost” om reden: „Als commandant

van de kampements- tevens garnizoenswacht slapende aangetroffen, zonder nadeelige gevolgen, en het onderzoek door onwaarheid spreken bemoeilijkt", welke straf en strafreden door den Luitenant-Kolonel, Commandant van het Korps Maréchaussée te Koeta Radja E. op den 21sten daaraanvolgend zijn gehandhaafd, *gedeeltelijk gegrond is verklaard*, met wijziging van de strafreden, zoodat deze komt te luiden: „Als commandant van de kampements- tevens garnizoenswacht te Lho Soekon onvoldoende waakzaamheid betracht, tengevolge waarvan enkele wachthebbende minderen gedurende voormelde zesurige wacht eenigen tijd hebben geslapen", met wijziging van de opgelegde straf in die van „14 dagen politiekamer" en met last, dat van een en ander melding zal worden gemaakt in reclamants strafboek;

Gezien de stukken van den processe;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd, doch de beslissing niet op juiste gronden is genomen;

O., dat de Krijgsraad de strafreden en de straf, waarover beklag, heeft gewijzigd, omdat hij niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat klager als wachtcommandant heeft geslapen, doch deze overweging onjuist is, aangezien in klachtzaken de wettelijke bepalingen betreffende het bewijs in strafzaken niet van toepassing zijn en mitsdien de beslissing aangaande de schuld des klagers slechts mag worden gebaseerd op de overtuiging des rechters;

dat voorts de Krijgsraad heeft verzuimd, uitdrukkelijk te beslissen aangaande de ontvankelijkheid van het beklag, welk verzuim behoort te worden hersteld;

O., dat mitsdien de onderwerpelijke beschikking behoort te worden vernietigd en de zaak op grond van het gehouden onderzoek opnieuw behoort te worden beslist;

O., dat het Hof door de verklaring van getuige Huffmeyer, aan welke juistheid het Hof geenerlei reden heeft te twijfelen, welke inhoudt, dat hij klager heeft aangetroffen zittend in een stoel, zijn bivakmuts als kussen gebruikende, met gesloten oogen en dat hij hem eerst heeft kunnen wekken door hem tot tweemaal toe te roepen, bij de handen te vatten en heen en weer te schudden, de overtuiging heeft bekomen, dat klager inderdaad op wacht heeft geslapen, terwijl uit de omstandigheid, dat klager zulks steeds is blijven ontkennen, mede is komen vast te staan, dat hij door onwaarheid spreken het onderzoek heeft bemoeilijkt;

dat mitsdien de strafreden door den strafoplegger juist is omschreven, deze behoort te worden gehandhaafd en in verband hiermede ook de straf, welke door den Krijgsraad ten onrechte is gewijzigd in verband met een door dit College aangenomen, voor klager gunstiger strafreden, opnieuw moet worden beoordeeld;

O., dat het Hof met den strafoplegger het slapen op wacht door een wachtcommandant een zeer ernstig vergrijp acht tegen de krijgstucht en klagers hardnekkig ontkennen van dit feit een ver-

zwarende omstandigheid oplevert, doch het College niettemin op grond van de omstandigheid, dat aan klager gedurende meer dan 12 jaren geen enkele krijgstuchtelijke straf behoefde te worden opgelegd, de straf van provoost voor dit feit te zwaar acht en zich, zij het op geheel andere gronden, vereenigt met de door den Krijgsraad opgelegde straf;

O., dat, waar de aan klager oorspronkelijk opgelegde, naar de soort zwaardere, thans vernietigd wordende straf van 12 dagen provoost reeds is ten uitvoer gelegd, de hem thans opgelegde straf geacht moet worden reeds geheel te zijn ondergaan;

Gelet op Staatsblad 1919 Nos. 11 en 174; 1)

Beschikkende:

Verklaart klager ontvankelijk in zijn beklag;

Vernietigt de beschikking van den Krijgsraad te Padang dd. 17 Februari 1933 op het onderwerpelijke beklag genomen, ten aanzien van de strafreden;

Handhaaft de strafreden, zooals die door den Chef van den strafoplegger, den Luitenant-Kolonel, Commandant van het Korps Maréchaussée te Koeta Radja, E., is gehandhaafd;

Keurt goed de onderwerpelijke beschikking, voorzoover daarbij het beklag gedeeltelijk ongegrond is verklaard en de straf, waarover beklag is gewijzigd in 14 dagen politiekamer;

Verstaat, dat deze straf geacht moet worden reeds geheel te zijn ondergaan;

Gelast, dat deze gewijzigde straf zal worden ingeschreven in klagers strafboek in stede van die, waarover beklag, onder vermelding dezer beschikking.

---

1) M.R.T. XIV, blz. 511. Red. M.R.T.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Arrondissements-rechtbank te Alkmaar.

Beschikking van 11 Januari 1934. ¹⁾

President: Mr. J. G. Holsteijn.

Rechters: Mrs. J. Krabbe en W. A. Ubbens.

Officier van Justitie: Mr. E. H. Hijmans.

WET VAN 22 APRIL 1855 (STBL. NO. 32) ART. 10.

Vervallenverklaring van de vereeniging „Bond voor Minder Marine Personeel”, gevestigd te den Helder, van hare hoedanigheid van rechtspersoon, wegens afwijking van hare goedgekeurde statuten. Ontzegging bij voorraad van de bevoegdheid tot het plegen van burgerlijke handelingen. Benoeming van twee curatoren.

Uitvoerige motiveering waarom de Bond niet de krijgstucht — gelijk de statuten eischen — heeft in acht genomen.

Het algemeen belang eischt zeker dat door een bond van (mindere) militairen behoorlijk de krijgstucht wordt in acht genomen en dat aan een zoodanige vereeniging welke dat niet doet, hare rechtspersoonlijkheid wordt ontnomen.

DE ARRONDISSEMENTS-RECHTBANK TE ALKMAAR,

Rechtdoende in burgerlijke zaken,

Gezien de schriftelijke vordering van den Officier van Justitie bij deze Rechtbank d.d. 20 November 1933, hiertoe strekkende dat de Rechtbank, rechtdoende in burgerlijke zaken, de Vereeniging „Bond voor Minder Marine Personeel”, gevestigd te den Helder, van welke vereeniging de statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 30 Augustus 1919, No. 18, en zijn gepubliceerd in het Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant van 14 October 1919, No. 219, wegens afwijking van de goedgekeurde statuten vervallen verklare van hare hoedanigheid van rechtspersoon, en tevens aan die vereeniging, niettegenstaande hooger beroep of voorziening in cassatie de bevoegdheid tot het plegen van burgerlijke handelingen bij voorraad ontzegge, met benoeming van een curator overeenkomstig de wet;

Gezien de bij die vordering door den Officier van Justitie overgelegde stukken, alsmede de beschikking dezer Rechtbank d.d. 28 November 1933, houdende bevel tot oproeping van voornoemde vereeniging en van twee getuigen, te weten de in de vordering genoemde personen, H. R., gepensionneerd Hoofdofficier van administratie bij de Koninklijke Marine, en J. J. v. H., Officier van

¹⁾ In hooger beroep bevestigd. Red. M.R.T.

administratie der 2e klasse bij de Koninklijke Marine, ter raadkamer dezer Rechtbank op Vrijdag 15 December 1933, ten einde over de vordering te worden gehoord;

Gehoord ter raadkamer op 15 December 1933 den Officier van Justitie bij deze Rechtbank, voorts G. W. G., administrateur in Nederland van voornoemden Bond voor Minder Marine Personeel, als zoodanig hoofdbestuurder van dien Bond en namens dien Bond optredende, en Mr. M. M., advocaat te Amsterdam, als raadsman van dien Bond optredende, hiertoe gemachtigd door voornoemden administrateur, alsmede de twee voornoemde onder eede gehoorde getuigen, H. R. en J. J. v. H., welke beide getuigen volgens hunne verklaringen ingevolge opdracht van den Commandant der Marine te Willemsoord (Den Helder) de gedragingen van den onderhavigen Bond hebben nagegaan, terwijl eerstgenoemde (H. R.) volgens zijn verklaring, als werkzaam geweest ten bureele van genoemden Commandant, en laatstgenoemde (J. J. v. H.) volgens zijn verklaring, alsnog werkzaam ten voormelden bureele, op de hoogte zijn van de betrekkingen tusschen het Commandement en het marine-personeel, laatstgenoemde in het bijzonder van de overgelegde correspondentie tusschen het Commandement en den onderhavigen Bond;

Gezien voorts de door den raadsman, Mr. M., overgelegde stukken;

O. dat in confesso is, dat de genoemde Vereeniging „Bond voor Minder Marine Personeel”, gevestigd te Den Helder, hierna kortweg te noemen de Bond, is een, volgens de wet van 22 April 1855 S. 32 tot regeling en beperking der uitoefening van het recht van vereeniging en vergadering, als rechtspersoon erkende vereeniging, waarvan de statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 30 Augustus 1919, No. 18, en zijn gepubliceerd in het Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant van 14 October 1919, No. 219, waarvan een exemplaar bij de vordering is overgelegd, wordende hierna onder statuten verstaan die goedgekeurde statuten;

O. dat ingevolge artikel 10 van voormelde wet van 22 April 1855 S. 32 de afwijking van goedgekeurde statuten aan het Openbaar Ministerie de bevoegdheid geeft om bij den burgerlijken rechter de vervallen-verklaring der vereeniging van hare hoedanigheid van rechtspersoon te vorderen, terwijl de rechter, de vervallenverklaring uitsprekende, aan de vereeniging, niettegenstaande hooger beroep of voorziening in cassatie de bevoegdheid tot het plegen van burgerlijke handelingen bij voorraad kan ontzeggen;

O. dat de Officier van Justitie als grond zijner vordering onder meer heeft gesteld, dat geen hoofdbestuur van den Bond meer in functie is, althans het hem niet is mogen gelukken eenig bestuurslid op te sporen, en dat het ontbreken van een hoofdbestuur is overtreding van artikel 12 der statuten, bepalende dat het hoofdbestuur te Den Helder is gevestigd, den Bond vertegenwoordigt en de leiding der algemeene zaken heeft, doch deze grond reeds hierom niet steekhoudend is, omdat voornoemde G., volgens diens bij het in raadkamer gehouden verhoor gedane en niet weersproken verklaring,

sedert Mei 1933 is de, in artikel 15 der statuten vermelde administrateur in Nederland, die deel uitmaakt van het hoofdbestuur en in alle zaken namens den Bond kan optreden;

O. dat de Bond volgens artikel 1 der statuten zich ten doel stelt, de belangen van het mindere marine-personeel te behartigen, en blijkens artikel 2 der statuten dit doel zoekt te bereiken langs wettigen weg en met inachtneming van de krijgstucht;

O. dat de Officier van Justitie als grondslag van zijne vordering heeft gesteld, dat de Bond bij het zoeken dat doel te bereiken niet de krijgstucht heeft in acht genomen;

O. dat tot staving van die niet-inachtneming der krijgstucht de Officier van Justitie heeft aangevoerd verscheidene artikelen, voorkomende en gepubliceerd in door hem overgelegde exemplaren van het „Algemeen Marine-Weekblad, Uitgave van het Comité tot behartiging van de Algemeene belangen van het Marinepersoneel beneden den rang van Officier (C.A.M.B.O.), waarbij aangesloten de Bond van Marine-Onderofficieren, de Bond van Korporaals der Koninklijke Marine en de Bond van Minder Marine Personeel”, welk weekblad kortweg zal worden genoemd het Weekblad;

O. dat bij het in raadkamer gehouden verhoor is komen vast te staan dat de Bond voor die in het Weekblad opgenomen en gepubliceerde artikelen aansprakelijk is, hebbende toch zoowel de administrateur en hoofdbestuurder Groothof als de raadsman verklaard dat het Weekblad was het orgaan van den (onderhavigen) Bond, die met den Bond van Korporaals bij de Koninklijke Marine onder den gemeenschappelijken naam „Bond van Marineschepelingen” eenigen tijd heeft samengewerkt, daarbij namens den (onderhavigen) Bond de aansprakelijkheid voor die artikelen aanvaardende althans niet weersprekende, terwijl daarentegen, en wel bij monde van den raadsman, in het algemeen is ontkend dat in het Weekblad stukken voorkomen, die in strijd met de krijgstucht zijn of ook maar iets in strijd met de krijgstucht bevatten;

O. dat de Rechtbank zal hebben te beoordeelen of de krijgstucht is in acht genomen en zulks zal doen aan de hand van het Reglement betreffende de Krijgstucht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 31 Juli 1922, Staatsblad No. 476, en daarna bij Koninklijke Besluiten gewijzigd, welk reglement hierna kortweg zal worden genoemd Reglement Krijgstucht;

O. dat van de, door den Officier van Justitie aangevoerde kranten-artikelen de Rechtbank de volgende artikelen terzake dienende acht:

- a. Het artikel van „Eenige Gelderlanders”, getiteld „Hr.Ms. Gelderland”, en het daarbij behoorende artikel „Onderschrift redactie”, gepubliceerd in het Weekblad van Donderdag 7 Juli 1932 (No. 10, twaalfde jaargang).

Dat artikel „Hr.Ms. Gelderland” bevat een critiek op de houding, welke de Commandant van dat oorlogsschip zou hebben aan-

genomen, naar aanleiding van een door de korporaals en manschappen bij dezen Commandant ingediend verzoek, te willen bevorderen dat werd afgezien van het voornemen, het schip naar zee te doen vertrekken, opdat eerst het, door kolenladen vuile, schip behoorlijk schoongemaakt zou kunnen worden; volgens de beschrijving in het artikel zou, na het kolen laden het schip des Woensdagsmiddags naar zee vertrekken, vermoedelijk tot Vrijdag; des Woensdagsmorgens wordt het verzoek gedaan; de Commandant vindt het verzoek ongepast; hij is commandant en wil commandant blijven; hij wil dat het verzoek wordt ingetrokken en geeft gelegenheid tot intrekken; bij niet intrekken zou als strafmaatregel het schip, in afwijking van het vaarplan, langer, namelijk ook Zaterdag en Zondag, buiten blijven; het verzoek wordt echter niet ingetrokken; schildwachten worden geplaatst; het schip vertrekt des Woensdagsmiddags op den oorspronkelijk vastgestelden tijd; bij het commando „kooien af” wordt eenparig geweigerd aan dat commando te voldoen; een poging om door bemiddeling van den schipper den Commandant te spreken, heeft geen succes, maar ten slotte, 's avonds laat, worden met goedvinden van den Eersten-Officier, de logiezen schoongemaakt, waarop de kooien worden opgehangen en alles rustig is; des Donderdags worden de schildwachten ingetrokken en verder verloopt alles gewoon tot Zaterdag; op Zaterdagmorgen wordt namens den Commandant medegedeeld dat het schip in dien middag de haven zou binnenloopen; de strafmaatregel, waarmede door den Commandant was bedreigd, werd dus niet doorgezet.

In het artikel wordt de Commandant becritiseerd, door, zij het in vragenden vorm, te kennen te geven, dat de Commandant de schepelingen, die daartoe den wensch kenbaar maakten, niet in de gelegenheid heeft gesteld hun belangen persoonlijk bij hem voor te dragen, dat de Commandant niet bevoegd is om, onder bedreiging met strafmaatregelen, invloed uit te oefenen op het recht van verzoeken, dat het plaatsen van schildwachten irriterend moest werken op den goeden geest der bemanning en het treffen van dergelijke maatregelen niet in overeenstemming is met het voorgeschreven streven, de bemanning met lust en ijver te doen dienen en zoo spoedig mogelijk tot een goed geheel te vormen; voorts door te kennen te geven, dat de Commandant al een zeer slechten kijk op den geest en de mentaliteit van zijn equipage moet hebben gehad om tot dergelijke maatregelen te kunnen besluiten; dat de strafmaatregel onrechtvaardig was en daarom moest worden gerectificeerd en dat noodig de rechtspositie van janmaat althans iets minder van willekeur afhankelijk behoort te worden gesteld. Deze critiek wordt in het onderschrift door de redactie van het Weekblad onderschreven en ondersteund en daarbij uit zij als hare meening, dat de handhaving van de krijgstucht beter tot haar recht ware gekomen, indien op normale wijze het verzoek der korporaals en

manschappen ware behandeld geworden, en dat dreigementen, welker uitvoering twijfelachtig is, dubbel schaden.

De Rechtbank is van meening, dat die in het Weekblad gepubliceerde, dus tegenover minder marine-personeel en in het openbaar gedane, becritiseringen van den Commandant van een oorlogsschip afbreuk doen aan den eerbied, de gehoorzaamheid en het besef van ondergeschiktheid, die het minder marine-personeel jegens den Commandant van een oorlogsbodem moet hebben en derhalve daarbij de krijgstucht niet is in acht genomen. (Reglement Krijgstucht, speciaal de artikelen 1 en 2).

b. De in het Weekblad van Donderdag 25 Augustus 1932 (No. 16, twaalfde jaargang) onder het hoofd „Bondsmededeelingen, Bond van Marine-schepelingen” voorkomende verslagen, te weten het kort verslag van de Algemeene ledenvergadering, gehouden op 29 Juli 1932 te Soerabaia, en het verslag van de vergadering van het hoofdbestuur op 19 Augustus 1932 in het Bondsgebouw.

Het verslag der algemeene ledenvergadering te Soerabaia houdt onder meer in, dat door die vergadering met algemeene stemmen een motie werd aangenomen, waarin de vergadering, constateerende dat er door de plannen van de Commissie-Welter een groote ontstemming onder het marine-personeel is teweeggebracht, „vrees dat — voorzoover dit in verband met de reeds ingevoerde verslechteringen nog niet het geval is — (bij) een onverhoopt uitvoeren van de voorgestelde salarisverlagingen in Nederland het met opgewektheid verrichten van de dienstplichten geheel wordt ingeboet”; het hoofdbestuur opdraagt met alle ten dienste staande middelen zeer ernstig te trachten de voorgenomen maatregelen ongedaan te maken; en besluit de motie ter kennis te brengen van het hoofdbestuur, het Algemeen Marine-Weekblad en de Indische Pers.

Blijkens het verslag van de vergadering van het Hoofdbestuur, vermeldende dat het Hoofdbestuur met genoegen kennis nam van het verslag van de in Indië gehouden en uitstekend geslaagde ledenvergadering, gaat het Hoofdbestuur volkomen accoord met de motie.

De Rechtbank ziet in de uitgesproken „vrees” in wezen een bedreiging en acht, waar volgens het Reglement Krijgstucht (artikel 1) de krijgstucht eischt een voortdurend besef van ondergeschiktheid en in het algemeen onafgebroken plichtsbetrachting, de motie in strijd met de begrippen „onafgebroken plichtsbetrachting” en „een voortdurend besef van ondergeschiktheid” en mitsdien onbestaanbaar met een goede krijgstucht.

c. Het in het Weekblad van Donderdag 3 November 1932 (No. 26, twaalfde jaargang) onder het hoofd „Bondsmededeelingen, Bond van Marine-schepelingen” voorkomende verslag van de Huishoudelijke vergadering van de afdeeling „Den Helder”, gehouden op Vrijdag 28 October 1932 in het Bondsgebouw,

en de in datzelfde Weekblad onder dat verslag voorkomende circulaire d.d. 31 October 1932.

Blijkens dat verslag besloot die vergadering aan het Hoofdbestuur te verzoeken, op 8 November 1932 namens de organisatie de instemming te betuigen met de demonstratie, welke op dien dag in Den Haag zou worden gehouden tegen de velerlei verslechteringen, die de Regeering van plan was door te voeren, en te willen bevorderen, dat zooveel mogelijk de vrouwen en gezinsleden van de Bondsleden werden opgewekt om deel te nemen aan genoemde demonstratie. Onder het verslag staat vermeld, dat ingevolge de wensch door de leden in de vergadering van de Afdeling „Den Helder” naar voren gebracht, vanwege het hoofdbestuur de volgende circulaire aan de vrouwen van de leden te Den Helder werd gezonden, waaronder dan is opgenomen de bedoelde circulaire d.d. 31 October 1932 vanwege het Hoofdbestuur: „Aan de Vrouwen van onze Leden te Den Helder”, in welke circulaire die vrouwen werden opgewekt en aangespoord, aan de demonstratie deel te nemen, waar het marine-personeel persoonlijk wegens verbod van den Commandant der Marine niet zou kunnen present zijn en het niettemin wenschelijk werd geacht, dat het marinepersoneel vertegenwoordigd werd.

Vast staat, immers bij het in raadkamer gehouden verhoor is namens den Bond erkend, dat het onderhavige verbod door den Commandant der Marine te Willemsoord (Den Helder) 10 October 1932 werd uitgevaardigd en dat het inhield dat door dien Commandant op grond van artikel 17 alinea 1 en sub c en e van het Reglement Krijgstucht werd bepaald, dat aan alle militairen der Zeemacht, onverschillig of zij uniform dan wel burgerkleding dragen, verboden werd aan voormelde betooging op 8 November 1932 te 's-Gravenhage deel te nemen.

De Rechtbank is van oordeel, dat voormeld besluit en voormelde circulaire de strekking hadden die verbodsorder te saboteeren, immers een vertegenwoordiging van marine-personeel te doen deelnemen aan een demonstratie, waarvan de deelname voor militairen der Zeemacht verboden was geworden, en daarom moeten worden beschouwd, niet in acht te nemen de krijgstucht, die blijkens het Reglement Krijgstucht ongetwijfeld een strikte nakoming en eerbiediging van zoodanige verbodsorders eischt.

d. Het artikel, getiteld: „Schout-bij-nacht Bosma exit” en gedateerd „Soerabaia 30 November 1932”, gepubliceerd in het Weekblad van Donderdag 15 December 1932 (No. 32, twaalfde jaargang).

Dat artikel vermeldt, dat de eskader-commandant, Schout-bij-nacht Bosma, is afgelost en naar Holland vertrekt, en houdt verder onder meer in, dat deze Schout-bij-nacht niet droeg de sympathie van het personeel en zijn heengaan met een stille blijdschap is begroet, en dat, zou men het personeel hebben afgevraagd om onder leiding van dien eskader-commandant den oorlog te willen

ingaan, dan zeker de overgrootte meerderheid daarvoor hartelijk zou hebben bedankt, en voorts dat het niet was de rechte man op de juiste plaats en daarom zijn vertrek tot dankbaarheid stemt.

De Rechtbank is van meening, dat die in het Weekblad gepubliceerde, dus aan minder marine-personeel en in het openbaar gedane, uitingen betreffende een eskader-commandant, Schout-bij-nacht, afbreuk doen aan den eerbied, die het minder marine-personeel jegens die marine-autoriteit moet hebben en derhalve daarbij de krijgstucht niet is in acht genomen. (artikel 1 Reglement Krijgstucht).

e. Het artikel, getiteld „Marine in de Tweede Kamer”, gepubliceerd in het Weekblad van Donderdag 22 December 1932 (No. 33, twaalfde jaargang).

Dat artikel bevat met betrekking tot het door den Vlootvoogd te Den Helder den militairen opgelegde verbod om lid te zijn van den kunstkring ter plaatse, onder meer deze uitlatingen: „Het moet ons van het hart, dat wij reeds bij het bekend worden van de hier besproken verbodsorder ons hebben afgevraagd, of wij daarbij nu een ernstig gezicht moesten zetten dan wel ons gemoed moesten lucht geven op een met den aard der verbodsorder rekening houdende meer gepaste wijze. Het is toch al te bespottelijk dat de marine-schepelingen verboden zou blijven te gaan zien naar de vischjes in het Zoölogisch station, of te luisteren naar een bekwaam spreker over het „Heelal” of de T.B.C.-bestrijding enz.”

Bij het in raadkamer gehouden verhoor is gebleken, dat die uitlatingen betreffen een — in verband met de opvoering van „De Matrozen van Catarro” — door den Commandant der Marine uitgevaardigd verbod van lidmaatschap van den Kunstkring der Heldersche Arbeidersbeweging. Naar het oordeel der Rechtbank hebben die uitlatingen de strekking die verbodsorder en dus ook den uitvaardiger ervan, in casu den Marine-Commandant te Den Helder, belachelijk te maken, en doen daarom die uitlatingen afbreuk aan den eerbied, die het minder-marine-personeel jegens die Marine-autoriteit moet hebben en is mitsdien door voormelde publicatie dier uitlatingen de krijgstucht niet in acht genomen. (artikel 1 Reglement Krijgstucht).

f. Het in het Weekblad van Donderdag 2 Februari 1933 (No. 39, twaalfde jaargang) gepubliceerde hoofdartikel, waarin onder het hoofd „Verzonden telegrammen” de tekst van een aan de Tweede Kamer verzonden telegram voorkomt.

Leden marinebonden korporaals en minder personeel, 27 Januari te Soerabaja in vergadering bijeen, kennis genomen dat 1 Februari salariskorting Indië wordt opgevoerd tot 14 pct, verzoeken in dat telegram de Kamer dringend medewerking, korting niet te doen doorgaan, en dit verzoek wordt in het telegram gedaan onder protesteeren tegen de verlaging, onder mededeeling dat voor het personeel noodtoestand heerscht, de geest van het personeel zeer verbitterd is en de gevolgen van de regeeringsmaatregelen niet te

overzien zijn, en onder waarschuwing der Kamer in landsbelang.

In dit telegram leest de Rechtbank een dreigen met een actie waarbij zelfs „Landsbelang” gevaar loopt niet te worden ontzien, hetgeen voor een organisatie van militairen, die bestemd en verplicht zijn om het landsbelang onder alle omstandigheden te helpen behartigen, hoogst onvoegzaam, met de waardigheid van den militairen stand en met eene onafgebroken plichtsbetrachting strijdig en mitsdien met de krijgstucht onbestaanbaar moet worden geacht (artikel 1 Reglement Krijgstucht).

g. Het in hetzelfde Weekblad van 2 Februari 1933 onder het hoofd „Bondsmededeelingen, Bond van Marine-Schepelingen”, „Uit de afdeelingen”, voorkomende verslag van een te Den Helder op 25 Januari 1933 in „Casino” gehouden ledenvergadering.

Blijkens dit verslag werd door die ledenvergadering een motie aangenomen, waarin de vergadering: „Constaert met vreugde, dat het hoofdafdeelingsbestuur in Indië erin geslaagd is de leiding te houden en het groeiend verzet onder de leden te organiseeren tot een machtig eensgezind optreden, waarbij op de meest klemmende wijze het verlangen van het personeel tot uiting is gebracht; constaert voorts met groot genoegen, dat na dit machtig georganiseerd optreden het bericht is afgekondigd dat de korting van 7 pct. per 1 Januari niet zou worden doorgevoerd.”

Ook in deze motie acht de Rechtbank de krijgstucht niet in acht genomen, waar ze blijkens de aangehaalde bewoordingen ieder begrip van ondergeschiktheid wegvaagt en aldus de krijgstucht moet ondermijnen.

O. dat tot staving van de niet-nakoming der krijgstucht de Officier van Justitie ook nog heeft aangevoerd de gestie van den Bond in verband met het Bondsgebouw;

Hieromtrent is door na te melden, door den Officier van Justitie overgelegde stukken (namelijk: reglement, copie-brieven, Weekblad 1 Juni 1933 en extract-registers hypotheekkantoor Alkmaar) en de in de raadkamer afgelegde verklaringen van den administrateur-hoofdbestuurder Groothof, den raadsman Mr. M. en de getuigen R. en v. H. het volgende komen vast te staan:

Door den Minister van Defensie is bij resolutie van 18 April 1933, IIIe Afd. A., No. 60, vastgesteld een Reglement, houdende bepalingen nopens de werkzaamheid van militaire belangen-vereeningingen, toegelaten voor militairen beneden den rang van Officier ¹⁾ (hierna kortweg te noemen het Belangenreglement); met dit reglement werd de Bond in kennis gesteld; bij brief van den Commandant der Marine te Willemsoord d.d. 4 Mei 1933 aan het Hoofdbestuur van den Bond wordt erop gewezen dat de Bond zich reeds dadelijk zooveel mogelijk naar de in het Belangenreglement aangegeven beginselen zal hebben te richten; bij brief van

¹⁾ M.R.T. XXIX, blz. 93. Red. M.R.T.

genoemden Commandant d.d. 26 Mei 1933 aan het Hoofdbestuur van den Bond stelt genoemde Commandant ten aanzien van de toelating van burgers tot het Bondsgebouw voorwaarden, namelijk, dat in geen geval worden toegelaten personen, die wegens ongeschiktheid uit 's Rijks dienst zijn verwijderd, en personen behorende tot groepen of vereenigingen ten aanzien waarvan aansluiting of steunverleening den beroepsmilitairen verboden is, d.z. organisaties op communistischen, sociaal-democratischen of fascistischen grondslag, en dat in verband daarmee artikel 13 van het Belangenreglement aanstonds toegepast worde; in antwoord op laatstgemelden brief bericht de Bond bij brief van het Hoofdbestuur d.d. 30 Mei 1933 aan den Commandant, dat de noodige maatregelen zijn getroffen, zonder echter uitdrukkelijk mede te deelen of zal worden voldaan aan de gestelde voorwaarde omtrent naleving van voormeld artikel 13; omtrent dit laatste punt verlangt bij zijn aan het Hoofdbestuur gericht schrijven van 7 Juni 1933 de Commandant alsnog bericht, waarop door den Bond bij brief van het Hoofdbestuur d.d. 9 Juni 1933 wordt geantwoord dat medewerking zal worden verleend tot in toepassing brengen van voormeld artikel 13 voorzoover betreft het in de eerste alinea daarvan bepaalde (desverlangd aan militaire autoriteiten toegang verleen tot het Bondsgebouw), doch dat aan de bedoelde toepassing van het artikel wat betreft de tweede alinea ervan, te weten dat alleen met toestemming van den commandeerenden officier der Zeemacht het Bondsgebouw mag worden gebezigd voor bijeenkomsten van niet-militairen vele practische bezwaren verbonden zijn en het Hoofdbestuur de aangelegenheid van het bezoeken van het Bondsgebouw door burgers nog eens terdege zal overwegen, hierbij tevens schrijvende dat omtrent die aangelegenheid door het Hoofdbestuur nog geen definitieve besluiten zijn genomen en aldus terugkomende op de reeds ten aanzien van die aangelegenheid aangevaarde maatregelen (zie bekendmaking in het Weekblad van 1 Juni 1933, No. 5, dertiende jaargang); vervolgens bericht de Bond ongeveer een maand later, n.l. bij brief van het Hoofdbestuur d.d. 4 Juli 1933, aan den Commandant, dat het Bondsgebouw is overgedragen aan een andere rechtspersoon, de Stichting „Het Marine Bondsgebouw”, en als gevolg hiervan het Hoofdbestuur geen bemoeienis met — of verantwoordelijkheid voor de exploitatie van het gebouw meer heeft ¹⁾; reeds op 6 Juni 1933 werd door den Bond het Bondsgebouw verkocht en in eigendom overgedragen aan voornoemde

¹⁾ De aandacht moge er op worden gevestigd dat de als zedelijke lichamen en dus als rechtspersonen erkende stichtingen, wat hare statuten en gestie betreft, onttrokken zijn aan elk toezicht en geen wettelijke waarborgen bestaan dat openbare belangen, zooals in casu de krijgstuicht, naar behooren worden in acht genomen. Zelfs is publiciteit van de statuten niet voorgeschreven en is niet na te gaan of er een bestuur is en wie daarvan deel uitmaken. Zou het geen zaak worden daarop de aandacht van den Minister van Justitie te vestigen? Wellicht zou ook het Handelsregister hieraan dienstbaar kunnen worden gemaakt. Red. M.R.T.

Stichting (zie het door den Officier van Justitie overgelegde extract uit de registers voor de woordelijke overschrijving der akten van eigendomsovergang enz., berustende ten kantore van Bewaring der Hypotheken te Alkmaar), en van die overdracht werd door den Bond de Commandant onwetend gelaten tot voormelden brief van 4 Juli 1933.

Op grond van deze vaststaande feiten is de Rechtbank van meening dat de Bond bij zijn onderhandelen met den Commandant omtrent het zich zooveel mogelijk richten naar de in het Belangenreglement aangegeven beginselen, speciaal omtrent den invloed en het toezicht, ten opzichte van het Bondsgebouw volgens artikel 13 van het reglement aan den Commandant toe te kennen, geenszins de krijgstucht heeft in acht genomen; het, terwijl die onderhandelingen gaade waren, niet terstond op of na 6 Juni 1933 aan den Commandant mededeeling van de overdracht van het gebouw doen, integendeel verzwijgen dier overdracht in den brief van 9 Juni 1933 en daarin aannemen van een houding alsof de Bond de door den Commandant verlangde maatregelen ten aanzien van het bezoeken van het Bondsgebouw door burgers nog eens terdege zou overwegen, en het zelfs nog tot den brief van 4 Juli 1933 den Commandant onwetend laten van de overdracht, is een gedrag van een organisatie van mindere militairen, dat ongetwijfeld aan alle begrippen van eerbied, ondergeschiktheid, voegzaamheid, waardigheid en plichtsbetrachting tekort doet en mitsdien is in strijd met de krijgstucht (artikelen 1 en 2 Reglement Krijgstucht), nog afgezien van den zeker ongepaste toon, welke in den brief van 9 Juni 1933 wordt aangeslagen. Dit gedrag beschouwt de Rechtbank dermate onkrijgstuchtig dat het reeds opzichzelf, ook zonder alle voormelde (sub a tot en met f) (g? Red.) tekortkomingen betreffende de krijgstucht, de vordering van den Officier van Justitie volkomen rechtvaardigt.

O. dat uit al het voorgaande volgt, dat naar het oordeel deel der Rechtbank de Bond, in het tijdvak van ongeveer 1 Juli 1932 tot ongeveer 1 Augustus 1933, bij het zoeken zijn doel te bereiken herhaaldelijk de krijgstucht niet heeft in acht genomen en mitsdien van zijn goedgekeurde statuten is afgeweken (artikel 2 juncto artikel 1 dier statuten);

O. dat dat afwijken der statuten van zoo ernstigen aard is dat de vordering van den Officier van Justitie behoort te worden toegevoegd, ook indien moet worden aangenomen dat, zooals de raadsman van den Bond heeft betoogd, het algemeen belang de vervallenverklaring eener vereeniging van hare hoedanigheid van rechtspersoon moet eischen, immers het algemeen belang eischt zeker dat door een bond van (mindere) militairen behoorlijk de krijgstucht wordt in acht genomen en dat aan een zoodanige vereeniging, die dat niet doet, hare rechtspersoonlijkheid wordt ontnomen;

O. dat de Rechtbank — zij het ten overvloede — nog opmerkt, dat ook het na ongeveer 4 Mei 1933 tot administrateur aanstellen,

althans administrateur laten blijven van Gerardus Wilhelmus Groothof in strijd is met de krijgstucht, waar de Commandant der Marine te Willemsoord bij diens aan het Hoofdbestuur van den onderhavigen Bond (en mede aan het Hoofdbestuur van den Bond van Korporaals der Koninklijke Marine) gericht schrijven van 4 Mei 1933, waarin — zooals reeds hiervoor vermeld is — erop wordt gewezen dat de Bond zich reeds dadelijk zooveel mogelijk naar de in het Belangenreglement aangegeven beginselen zal hebben te richten, met nadruk heeft te kennen gegeven, dat het in dienst zijnde personeel en wel in eerste plaats de beambten Groothof en van der Mast in het verleden een zoodanigen invloed op de richting der bondsactie hebben gehad en op zoodanige wijze van hunne politieke gezindheid hebben getuigd, dat het uitgesloten is, dat voor hen aan den Bond zal worden verleend een vergunning als bedoeld in artikel 14 van het Belangenreglement (namelijk een vergunning burgers in dienst te hebben of van de diensten van burgers gebruik te maken, b.v. als administratieve hulp, terwijl bestuurs- of vertegenwoordigende bevoegdheden niet aan burgers kunnen worden toegekend), en voorts, dat het voor de hand ligt, welke maatregelen te dien opzichte door de besturen zullen moeten worden genomen en in welke richting door de besturen zal moeten worden gewerkt, willen de organisaties in de naaste toekomst op den juisten weg geraken;

O. dat het aan de de Rechtbank wenschelijk en noodig voorkomt, bij het uitspreken van de vervallenverklaring van den Bond van zijne hoedanigheid van rechtspersoon, ter verevening der zaken van den Bond niet één curator maar twee curatoren te benoemen en aan den Bond de bevoegdheid tot het plegen van burgerlijke handelingen reeds bij voorraad te ontzeggen;

Beschikkende op de vordering van den Officier van Justitie:

Spreekt uit de vervallen-verklaring der vereeniging „Bond voor Minder Marine Personeel”, gevestigd te Den Helder, van hare hoedanigheid van rechtspersoon, wegens afwijking harer goedgekeurde statuten;

Ontzegt bij voorraad, niettegenstaande hooger beroep of voorziening in cassatie, aan de vereeniging de bevoegdheid tot het plegen van burgerlijke handelingen;

Benoemt tot curatoren:

den Kapitein-Luitenant ter Zee L. F. Klaassen, Chef van het Torpedo-atelier te Den Helder; en

Mr. L. van Lookeren Campagne, advocaat en procureur te Alkmaar.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 28 December 1933. ¹⁾

(1933, D. No. K 23; I. No. 19.)

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

Eervol ontslag uit den zeedienst wegens ongeschiktheid. (Socialistische opvattingen).

Het ontslagbesluit is niet een besluit namens of in opdracht van den Minister van Defensie genomen, doch een door den Commandant der Marine zelfstandig genomen besluit, na machtiging door den Minister (art. 24 R.R.), zoodat de Commandant der Marine als verweerder moet worden aangemerkt.

Volgens art. 97, 1ste lid, R.R. staat daartegen administratief beroep open, krachtens het 2de lid nader geregeld bij Kon. besluit van 31 December 1931. Klager kon echter niet tijdig bekend zijn met dit pas in Juli 1933 gepubliceerd besluit, zoodat hij i.c. in zijn rechtstreeks bij den Centralen Raad ingesteld beroep ontvankelijk behoort te worden verklaard.

Daargelaten dat nergens staat voorgeschreven, dat een schepeling als klager door de geheele commissie, bedoeld in art. 22 R.R., moet worden gehoord en of het niet wenschelijk was geweest dat zulks wel was geschied, heeft de C.R. geen reden te twijfelen aan de juistheid van de in haar advies gegeven feiten en oordeelvellingen.

Als „ongeschiktheid” (art. 20, 1ste lid b, R.R.) is mede aan te merken ongeschiktheid op grond van bepaalde eigenschappen van een schepeling en bepaalde omstandigheden, zijn persoon betreffende, waaruit valt op te maken, dat hij niet onder alle omstandigheden het gezag zal helpen handhaven, ook al moge hij overigens een bekwaam schepeling zijn.

Beroep ontvankelijk, doch ongegrond verklaard.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven inzake:

P., voorheen wonende te den Helder, thans wonende te Zwolle, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman W. Drop, wonende te Rotterdam,

tegen:

¹⁾ De C.R. heeft een talrijke serie uitspraken gegeven met beslissingen van overeenkomstigen aard. Red. M.R.T.

den Commandant der Marine te Willemsoord, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: H. G. Gerdes, officier van administratie der 1ste klasse, wonende te Amsterdam, bijgestaan door zijn raadsman M. R. de Bruyne, kapitein der mariniers, wonende te den Helder.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat de Commandant der Marine te Willemsoord, daartoe gemachtigd door den Minister van Defensie bij beschikking van 22 Juli 1933, bij besluit van 25 Juli 1933 met ingang van 1 Augustus 1933 eervol ontslag uit den zeedienst heeft verleend, wegens ongegeschiktheid om in den verkregen rang in eenige betrekking bij de zeemacht te dienen, aan den korporaal-bottelier P. voornoemd, laatst gediend hebbende onder stamboeknummer .... L.O. aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord;

O. dat P. bij klaagschrift, op 11 Augustus 1933 ter Griffie van dezen Raad ingekomen, tegen vorenbedoeld besluit in beroep is gekomen en daarbij heeft aangevoerd:

dat hij van 24 Juli 1919 tot 1 Augustus 1933 in dienst was bij de Koninklijke Marine, laatstelijk als korporaal-bottelier onder stamboek No. .... L.O. bij het Marine-Hospitaal te den Helder;

dat hij op 23 Juni 1933 is ontboden bij den Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen” te Den Helder, die hem in bijzijn van een subaltern officier eenige mededeelingen, vervat in een zevental punten, ter kennis bracht en waarvan de inhoud ongeveer als volgt luidde:

- 1e. Is een fel bondsman;
- 2e. Was bestuurder van den Bond van Korporaals, stond als een felle bekend;
- 3e. Gaf door denken en handelen te kennen het niet met de militaire verhoudingen eens te zijn;
- 4e. Trad in vele gevallen ongunstig op den voorgrond;
- 5e. Het was bekend, dat hij pas den laatsten tijd in de organisatie op den voorgrond trad;
- 6e. Was geabonneerd op het Volksblad;
- 7e. Is de roode richting toegedaan;

dat hij, gebruik makende van de hem daartoe geboden gelegenheid, naar aanleiding van deze mededeelingen en ter verdediging van het hem daarin ten laste gelegde, ongeveer het volgende heeft opgemerkt:

a. dat hij, in stede van een fel bondsman, hoogstens een goed lid genoemd is kunnen worden, die zijn verplichtingen behoorlijk nakwam, aangezien hij, trots zijn lidmaatschap van het hoofdbestuur nimmer als leider op den voorgrond is getreden;

b. dat de beschuldiging, als zou hij in denken en handelen te kennen geven het niet eens te zijn met de militaire verhoudingen, met groote stelligheid moet worden ontkend. In verband hiermede wees hij op de gunstige beoordeelingen, die hem regelmatig zijn toegekend, terwijl bovendien in Maart j.l. de Commandant der Marine-kazerne te Den Helder persoonlijk zijn groote tevredenheid nog heeft uitgesproken over de wijze, waarop hij zijn plicht vervulde.

Ook het feit, dat hij regelmatig zijn periodieke bezoldigingsverhoogen heeft verkregen en hij sinds 1926 reeds was voorgedragen voor bevordering tot sergeant, kan — althans naar zijn meening — doen blijken, dat hij gewend was zijn verplichtingen als militair op de allerbeste wijze te vervullen;

c. dat hij, in stede van het hem ten laste gelegde, nimmer op den voorgrond is getreden en eventueele verzoeken altijd op de meest gepaste wijze aan de orde heeft gesteld, zoodat hem ten deze ook nimmer eenige opmerking is gemaakt;

d. dat hij inderdaad in zijn woning voorheen het Volksblad heeft gelezen, doch dat daaraan een einde is gemaakt, zoodra toen bleek, dat de Minister van Defensie dit voor militairen ongewenscht acht;

e. dat hij tot geen enkele politieke partij behoorde en uit dien hoofde dus ook niet van hem kan worden beweerd, dat hij de roode richting zou zijn toegedaan;

dat hij vervolgens op 1 Juli 1933 van zijn Commandant, den Chef van het Marine-Hospitaal te Den Helder, heeft vernomen, dat een voordracht voor zijn ontslag uit Hr. Ms. Zeedienst zou worden ingezonden;

dat van deze mededeeling door hem met groote ontsteltenis kennis is genomen, aangezien een ontslag uit Hr. Ms. Zeedienst voor hem een ontijdig verbreken van zijn levenspositie bij Hr. Ms. Marine zou beteekenen en tevens z'n gezin tot broodeloosheid zou brengen;

dat hij bovendien in de meening verkeerde zijn plichten als militair op de juiste wijze te vervullen en hij hiervan een bevestiging meende te mogen vinden in de gunstige beoordeelingen, die hem door verschillende superieuren periodiek zijn toegekend;

dat hem nimmer mededeeling is gedaan van eenigen achteruitgang in zijn beoordeelingen, zooals is voorgeschreven in Artikel 89 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (Staatsblad No. 377) en hij ook regelmatig laatstelijk per 31 Augustus 1932 zijn periodieke bezoldigingsverhoogen heeft verkregen;

dat slechts als uitzondering op voornoemde regel — in verband met de hem opgelegde straf van drie dagen streng arrest met inhouding van geheele soldij, naar aanleiding van het feit, dat hij zou hebben „gehandeld in strijd met zijn verplichtingen als militair door als hoofdbestuur lid van den Bond van Marineschepelingen mede te werken tot een aansporing om een vertegenwoordiging van het Marinepersoneel te doen deelnemen aan een demonstratie, waar-

aan de deelname voor militairen der zeemacht was verboden", een en ander betrekking hebbende op het deelnemen door vrouwen van Marineschepelingen aan de demonstratie van de S.D.A.P. en N.V.V., gehouden op 8 November 1932 te 's Gravenhage, aan hem door den toenmaligen Commandant van de Marine-kazerne te Den Helder is medegedeeld, dat de hem toe te kennen beoordeelingen — trots dat genoemde autoriteit volkomen tevreden was over de wijze waarop hij zijn plicht vervulde — uit dien hoofde minder gunstig zouden luiden;

dat om diezelfde redenen óók zijn voordracht tot bevordering tot sergeant-bottelier niet gehandhaafd zou kunnen worden;

dat deze mededeelingen voor hem uiteraard een aansporing zijn geweest om door middel van zijn gedragingen te toonen, dat hij niet opzettelijk heeft willen handelen in strijd met den geest van de desbetreffende voorschriften;

dat bovendien uit het gedeelte der Beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 17 Maart 1933 ¹⁾, houdende uitspraak over het ingesteld beroep tegen voornoemde straf en omschrijving der strafreden, luidende:

„O. dat klager zich niet ten volle bewust is geweest, dat zijn handeling in strijd was met den geest van de verbodsorder en voorts dat zijn handeling is beïnvloed door den burger-bestuurder van zijn bond, die de circulaire heeft opgesteld.”

kan blijken, dat ook het Hoog Militair Gerechtshof van oordeel is, dat hij met de door hem gepleegde handeling niet opzettelijk een handeling heeft willen plegen, die strijdig was met den geest van de verbodsorder;

dat bevestiging van deze conclusie, zoowel als van het ernstige streven van hem om zijn verplichtingen als militair onverkort te willen vervullen, kan worden gevonden in de wijze waarop hij ook gebruik heeft gemaakt van zijn positie als hoofdbestuurder om te bevorderen, dat door de personeelorganisaties en de militairen individueel volkomen zou worden voldaan aan de nieuwe voorschriften die ter zake in acht genomen moeten worden;

dat hij mede op voornoemde gronden per 6 Juli 1933 een request — waarvan een afschrift bij het klaagschrift is overgelegd — heeft gezonden aan den Minister van Defensie, met het verzoek om geen gevolg te geven aan de voordracht tot ontslag en hem dus in de gelegenheid te stellen bij Hr. Ms. Marine te blijven dienen, op welk verzoekschrift tot op heden echter geen antwoord is ontvangen; dat hij, tijdens zijn periodiek zomerverlof in Leeuwarden vertoevende, van zijn Commandant, den Chef van het Marine-Hospitaal, bij brief van 26 Juli 1933 Lett. A. No. 5/31/1, — waarvan een afschrift bij het klaagschrift is overgelegd — zijn ontslagbrief kreeg toegezonden met de mededeeling, dat hij zich na ommekomst van het zomerverlof niet meer behoefde te melden;

¹⁾ Zie M.R.T. XXIX, blz. 49. Red. M.R.T.

dat uit den ontslagbrief blijkt, dat hem — ingevolge de Beschikking van den Minister van Defensie van 22 Juli 1933, IIIe Afdeling A. No. 12 — met ingang van 1 Augustus 1933 eervol ontslag uit den zeedienst is verleend, wegens ongeschiktheid om in den verkregen rang in eenige betrekking bij de zeemacht te dienen;

dat hij met deze Beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Defensie ten zeerste in zijn verwachtingen is teleurgesteld;

dat hij geen zekerheid heeft verkregen, dat — alvorens het besluit tot het verleenen van ontslag is genomen — het advies is ingewonnen van de commissie van onderzoek, bedoeld in Artikel 22 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (Staatsblad No. 377);

dat hij in elk geval niet in de gelegenheid is gesteld om door deze commissie van onderzoek te worden gehoord;

dat hij dan ook de billijkheid van het aan hem zoo onverwacht verleende ontslag uit Hr. Ms. Zeedienst vooralsnog niet kan onderkennen;

weshalve hij heeft verzocht het hem op 1 Augustus 1933 gegeven ontslag, als zijnde ten onrechte verleend, nietig te verklaren;

O. dat verweerder bij contra-memorie heeft aangevoerd:

Tegen een besluit van den Commandant der Marine te Willemsoord staat ingevolge het bepaalde in art. 97 van het „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht” administratief beroep open, welk beroep nader is geregeld bij Koninklijk Besluit van 31 December 1931 No. 122. ¹⁾

Indien het beroep, door klager bij den Centralen Raad van Beroep ingesteld, wordt geacht uitsluitend gericht te zijn tegen een besluit van genoemde militaire autoriteit, is het op grond van het vijfde lid van art. 58 der Ambtenarenwet 1929 kennelijk niet ontvankelijk en zal de Centrale Raad, ingevolge art. 68 dier wet, zonder nader onderzoek, het beroep niet ontvankelijk kunnen verklaren.

Verweerder meent zich dienaangaande te kunnen refereeren aan het oordeel van den Centralen Raad.

Voor het geval de Centrale Raad geen termen aanwezig acht tot niet-ontvankelijk-verklaring, moge verweerder het volgende onder de aandacht brengen.

Klager is bij het besluit van 25 Juli 1933 ontslagen op grond van de ongeschiktheid, bedoeld in art. 20 sub *b* van het „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht”, zulks overeenkomstig het advies van een commissie van onderzoek als bedoeld in art. 22 van dat reglement.

Blijkens het bij de stukken in afschrift aanwezige proces-verbaal dezer commissie werd met algemeene stemmen tot dit ontslag geadviseerd op grond van de in dit proces-verbaal vermelde feiten en omstandigheden.

¹⁾ Verordeningen Kon. Marine, Deel I, Hoofdstuk XIV, blz. 117.

Verweerder heeft zich met dit advies en de gronden, waarop het berust, geheel kunnen vereenigen.

Het onderzoek, dat aan het onderzoek van evengenoemde commissie voorafging en dat leidde tot de voordracht tot ontslag van klager, heeft bij verweerder de overtuiging gevestigd, dat klager ongeschikt moest worden geacht om in de verkregen kwaliteit te blijven dienen.

De grief van klager, dat geen zekerheid is verkregen, dat — alvorens het besluit tot het verleenen van ontslag is genomen — het advies van vorengenoemde commissie van onderzoek is ingewonnen, is blijkens het vorenstaande ongegrond, zijnde het proces-verbaal van bedoelde commissie gedateerd 22 Juni 1933.

Klagers bewering, dat hij niet in de gelegenheid zou zijn gesteld om door deze commissie van onderzoek te worden gehoord is alleen in zooverre juist, dat hij niet door de voltallige commissie is gehoord, doch door twee leden dier commissie, waaronder de commandant van Hr. Ms. „Schorpioen”.

Dit verhoor wordt door klager in den aanvang van zijn klaagschrift weergegeven als: „het ter kennis brengen van eenige mededeelingen door den Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen” op 23 Juni 1933.”

De daar door klager sub 3° en 4° vermelde beschuldigingen zijn niet juist weergegeven; deze luiden: „te denken en te handelen op een wijze, die niet te vereenigen is met het militair zijn” en „zich in ongunstigen zin op den voorgrond te zullen stellen, als er iets aan de hand is.”

Aan verweerder is geen voorschrift bekend, waaraan klager het recht zou kunnen ontleenen om door de voltallige commissie te worden gehoord.

Voorts beroept klager zich erop, dat hem nimmer mededeeling is gedaan van achteruitgang in zijn beoordeeling, als voorgeschreven in art. 89 van het hooger genoemde reglement.

Voor het verleenen van het hier besproken ontslag is evenwel volgens dit reglement een zoodanige voorafgaande mededeeling niet vereischt.

De door klager aangehaalde bepaling schrijft die mededeeling voor bij een beoordeeling, welke van ongunstigen invloed is op de bevorderingskansen. Bij ontslag zijn „bevorderingskansen” uiteraard uitgesloten; voor bedoelde mededeeling bestond derhalve geen reden.

De verder door klager in zijn klaagschrift gedane mededeelingen geven verweerder geen aanleiding tot opmerkingen.

Uit hetgeen bij het gehouden onderzoek omtrent den persoon van klager is gebleken, heeft verweerder de overtuiging bekomen, dat klager ongeschikt moest worden geacht langer als militair in dienst te blijven.

Op grond hiervan is verweerder van oordeel, dat het beroep van klager als ongegrond moet worden verworpen.

In rechte:

O. dat opgemeld besluit van 25 Juli 1933 niet is een besluit, namens of in opdracht van den Minister van Defensie genomen, doch een door den Commandant der Marine zelfstandig genomen besluit, nadat deze de in art. 24 van het „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht” bedoelde machtiging van den Minister van Defensie had verkregen, zoodat in dit geding de Commandant der Marine als verweerder moet worden aangemerkt;

O. dat art. 97, lid 1, van vorenbedoeld „Reglement” inhoudt, dat, indien een besluit, handeling of weigering (om te besluiten of te handelen) ten aanzien van een militair door een militaire autoriteit genomen, verricht of uitgesproken, feitelijk of rechtens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften strijdt of indien bij het nemen, verrichten of uitspreken daarvan de militaire autoriteit van haar bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, daartegen administratief beroep kan worden ingesteld;

O. dat ingevolge het tweede lid van dat artikel een beroep, als evenbedoeld, naar door de Kroon te stellen regelen, wordt behandeld door een der in dit lid bedoelde autoriteiten;

O. dat zoodanige regelen zijn vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 31 December 1931, No. 122, waarvan echter het juiste tijdstip der eerste publicatie niet vaststaat, gelijk blijkt uit het op het desbetreffende verzoek van den fungerend-Voorzitter van dezen Raad door den Minister van Defensie bij brief van 17 November 1933 gegeven antwoord, waarin wordt te kennen gegeven, dat publicatie heeft plaats gehad in den loop van Juli 1933;

O. dat naar 's Raads oordeel in de gegeven omstandigheden moet worden aangenomen, dat klager niet tijdig bekend kon zijn met evenbedoelde regelen nopens het instellen van administratief beroep, en er hem geen grief van kan worden gemaakt, dat hij van opgemeld besluit van den Commandant der Marine — zijnde een besluit, door een administratief orgaan genomen, nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie in de zaak een advies had gegeven — rechtstreeks bij dezen Raad beroep heeft ingesteld, waar toch ten deze niet geacht kan worden, dat voor hem administratief beroep tegen dat besluit heeft opengestaan;

O. dat mitsdien, nu bedoeld beroep tijdig is ingesteld, klager in dit beroep ontvankelijk behoort te worden verklaard;

O. ten aanzien van de hoofdzaak, dat ingevolge art. 20, sub b, van bovenbedoeld „Reglement” een schepeling — als hoedanig klager was aan te merken — uit den zeedienst kan worden ontslagen ter zake van ongeschiktheid om in de verkregen kwaliteit te dienen, voorzover niet toepasselijk is het bepaalde in art. 2, onder 2°, 3° en 4°, a, der gewijzigde Pensioenwet voor de Zeemacht (Staatsblad 1922 No. 65), hetwelk ten opzichte van klager niet het geval was, terwijl zoodanig ontslag aan een schepeling als klager, blijkens art. 22, lid 1, van dat „Reglement”, niet wordt gegeven

dan na advies van een door den vlootvoogd, e.q. door den commandant, te benoemen commissie van onderzoek;

O. dat ten deze zoodanige commissie is benoemd bij beschikking van den Commandant der Marine d.d. 19 Juni 1933, No. 739 Zeer Geheim, welke commissie blijkens haar advies van 22 Juni d.a.v. unaniem van oordeel is, dat klager ongeschikt is om in de verkregen kwaliteit te dienen en als haar eenstemmig advies heeft gegeven, dat klager behoort te worden ontslagen wegens „ongeschiktheid”;

O. dat die commissie dit advies heeft gegeven op grond van de overwegingen:

1e. dat uit het proces-verbaal blijkt, dat P. een zeer fel bondsman was, die de roode richting was toegedaan;

2e. dat P. den 23en November 1932 gestraft werd met 3 dagen streng arrest met inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd wegens: „gehandeld in strijd met zijn verplichtingen als militair door als hoofdbestuurslid van den Bond van Marine-schepelingen mede te werken tot een aansporing om een vertegenwoordiging van het Marine-personeel te doen deelnemen aan een demonstratie, waarvan de deelname voor militairen der Zeemacht was verboden”;

3e. dat van P. in het proces-verbaal verklaard wordt: „volgens mij zal hij zich in ongunstigen zin op den voorgrond stellen als er iets aan de hand is”, „hij is een felle bondsman”, „hij las thuis het Volksblad”, „P. was een felle in het bestuur van den Korporaalsbond”, „hij dacht en handelde op een wijze, die met het militair zijn niet te vereenigen was. Ik beschouw P. als zeer rood”, e.d.;

O. dat deze Raad — daargelaten dat nergens staat voorgescreven, dat een schepeling, als klager, door de geheele commissie van onderzoek moet worden gehoord en of het niet wenschelijk ware geweest, dat zulks wel was geschied — geen reden heeft, niet-tegenstaande klagers ontkenning voor het grootste deel van hetgeen tegen hem is aangevoerd, te twijfelen aan de juistheid van de in opgemeld advies gegeven feiten en oordeelvellingen, en, mede in aanmerking nemende den grond tot de in dat advies bedoelde strafoplegging, van oordeel is, dat de Commandant der Marine bij zijn meerbedoeld besluit terecht aan klager, op grond van ongeschiktheid om in den verkregen rang in eenige betrekking bij de zeemacht te dienen, eervol ontslag uit den zeedienst heeft verleend, zijnde als zoodanige ongeschiktheid mede aan te merken ongeschiktheid op grond van bepaalde eigenschappen van een schepeling en bepaalde omstandigheden, zijn persoon betreffende, waaruit valt op te maken, dat hij niet onder alle omstandigheden het gezag zal helpen handhaven, ook al moge hij overigens een bekwaam schepeling zijn;

O. dat derhalve, waar niet is gebleken, dat het ontslagbesluit feitelijk of rechtens met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift strijdt, noch ook, dat de Commandant der Marine ten

deze van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, het onderhavige beroep ongegrond moet worden verklaard;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart het ten deze ingestelde beroep ontvankelijk;

Verklaart dit beroep ongegrond.

De beslissing dat het ontslagbesluit was een door den Commandant der Marine zelfstandig genomen besluit, is o.i. al te formeel, zij verliest de werkelijkheid wel zeer uit het oog. De door den Minister verleende machtiging staat in wezen geheel gelijk met eene opdracht. De Commandant der Marine zal er niet aan denken aan zoodanige „machtiging” geen gevolg te geven.

De vraag heeft intusschen haar belang verloren nu in den vervolge ontslag ondubbelzinnig door den Minister zal worden gegeven.

De strekking van art. 97 R.R. heeft de Centrale Raad o.i. te ruim opgevat. De bedoeling is geweest dat art. 97 geeft een algemeene regeling voor administratief beroep van besluiten enz. door een militaire autoriteit genomen. Daarnevens bevat het Reglement echter enkele bijzondere regelingen [Zie bijv. art. 91 en (in het stelsel van den C. R.) art. 22], welke — overeenkomstig het bepaalde in art. 3, 2de lid, b der Ambtenarenwet 1929 — voor die speciale gevallen zijn geschreven. Volgens den rechtsregel dat een bijzondere bepaling vóórgaat boven een algemeene, prévaleeren dus ook die speciale bepalingen van het Reglement boven het algemeene voorschrift van art. 97. En dienovereenkomstig zegt, ten overvloede, ook art. 1 der Voorschriften ter uitvoering van art. 97, het Kon. besluit van 31 December 1931, „voor zoover niet bij of krachtens het reglement rechtstoestand militairen zeemacht anders is bepaald”.

Red. M.R.T.

I N H O U D.

	Blz.
Advocaten. Toelagen enz. aan — - raadslieden (Zeekrijgsraad Willemsoord)	201
— Als voren (H.M.G. en Krijgsraad Landmacht)	540
Afdoening buiten proces. — Art. 74 W. v. S. in het militaire strafproces	101
Agitatie. Verbod tot elke openbare — tegen de Overheid en haar beleid	405
Ambtenaar. Begrip „ambtenaar” volgens de Nederlandsche strafwet	468
Ambtenarenwet 1929. Nieuwe tekstuitgave	48
— Niet-ontvankelijk is een beroep tegen een besluit genomen vóór 1 Maart 1933 (datum van inwerkingtreding van Titel II der Wet), al is dat besluit dan ook genomen ná 1 September 1931 (datum van inwerkingtreding van het Algemeen Rijksambtenarenreglement)	162, 275
— Beroep tegen eene beschikking op een aan de Koningin ingediend verzoekschrift om een ministerieel besluit houdende ontslag uit den militairen dienst, te vernietigen, staat niet in eerste instantie ter kennisneming van den Centralen Raad, omdat het beroep op de Kroon niet kan gelden als een administratieve instantie als bedoeld in art. 3, lid 2, der — Zoodanige instantie kan niet worden gecreëerd doordat een ambtenaar zich richt tot een hooger orgaan, maar kan slechts worden ingesteld bij of krachtens de wet en wat militairen betreft bovendien bij of krachtens den algemeenen maatregel van bestuur bedoeld sub j van art. 12 Militaire Ambtenarenwet 1931	501
— Eervol ontslag uit den zeedienst wegens ongeschiktheid (socialistische opvattingen). Het ontslagbesluit is niet een besluit <i>namens</i> of <i>in opdracht</i> van den Minister van Defensie genomen, doch een door den Commandant der Marine zelfstandig genomen besluit, <i>na machtiging</i> door den Minister, zoodat de Commandant der Marine als verweerder moet worden aangemerkt. Klager in zijn rechtstreeks bij den Centralen Raad ingesteld beroep ontvankelijk verklaard, hoewel krachtens art. 97 R. R. administratief beroep openstond, omdat hij niet tijdig bekend kon zijn met de op grond van dat artikel bij Kon. besluit getroffen regeling. Daargelaten dat nergens staat voorgeschreven, dat een schepeling als klager door de <i>geheele</i> commissie, bedoeld in art. 22 R. R. moet worden gehoord en of het niet wenschelijk was geweest, dat zulks wel was geschied, heeft de	

C. R. geen reden te twifelen aan de juistheid van de in haar advies gegeven feiten en oordeelvellingen.

Als „ongeschiktheid” (art. 20, 1ste lid, b. R. R.) is mede aan te merken ongeschiktheid op grond van bepaalde eigenschappen van een schepeling en bepaalde omstandigheden, zijn persoon betreffende, waaruit valt op te maken, dat hij niet onder alle omstandigheden het gezag zal helpen handhaven, ook al moge hij overigens een bekwaam schepe-ling zijn.

Beroep ongegrond verklaard 606

Auditeur-militair. „— gehoord”; ook te vermelden in de strafreden als dit pas is geschied *nâ* krijgstuchtelijke strafoplegging 234

Bedreiging. Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, het feit in dienst gepleegd. (Toevoeging aan een schildwacht van woorden met de strekking: „als je me op het matje brengt zal ik je op je sodemieter slaan en flink ook”) 71

— Zie bij „Beleediging”. Bedreiging niet aangenomen . . 143

— Toevoeging van de woorden: „als je niet weggaat geef ik je een schop tegen je zijkert” 377

Beklag. Zie bij „Klachtzaken”.

- Wijze van behandeling van —. Geheele óf gedeeltelijke grondverklaring 104
- Wijze van herstel van ten onrechte geleden nadeel . . 129
- Ter behandeling van het beklag als de tot straffen bevoegde meerdere ingevolge art. 61 W. K. door den Minister van Defensie aangewezen een *gepensionneerd* vlagofficier . 148
- Klager was 17 Februari gestraft. Op 18 Februari is de strafreden door den strafoplegger eenigszins gewijzigd. Het op 19 Februari ingediende beklag, hoewel dan kenbaar gemaakt binnen den in art. 62 W. Kr. gestelden termijn behoort onder deze omstandigheden ten aanzien van die gewijzigde strafreden i.e. echter niet te leiden tot niet-ontvankelijkverklaring 270
- Klagers verweer te zwaar te zijn gestraft omdat bij de bepaling der strafmate uitsluitend behoort te worden gelet op het feit en niet, zooals zijns inziens i.e. was geschied, ook op den persoon van den dader, is onjuist. In art. 37 W. Kr. (ook art. 29 (3) R. Kr.) is juist het tegendeel voorgeschreven 274
- Art. 50 juncto art. 70 Wet Krijgstucht 300
- Beklag over straf en strafreden („het indienen van een onredelijk beklag”) door den tot behandeling van het beklag door den Minister van Defensie aangewezen gepensionneerden vlagofficier ongegrond verklaard.

- Het H. M. G. vernietigt deze beschikking en verklaart het beklag gegrond, zulks omdat het Hof in de oorspronkelijke klachtzaak — ter zake waarvan de straf wegens onredelijk beklag was opgelegd — een essentieel gedeelte van de strafreden had te niet gedaan, waaruit van zelf voortvloeit, dat het beklag over straf en strafreden, als één geheel beschouwd, niet „onredelijk” is geweest 455
- Waar de strafreden niet in voor klager gunstigen zin is veranderd en de straf gehandhaafd, had het beklag in eerste instantie niet als „gedeeltelijk gegrond”, doch als „ongegrond” moeten zijn aangemerkt 462
- Strafverzwaring na beklag vindt geen steun in de W. K. De in eerste instantie op het beklag gegeven beschikking was niet volledig: daaruit blijkt niet hoe het feit zich heeft toegedragen, in hoever de daarbij opgelegde (zwaardere) straf nog moest worden ondergaan, evenmin of bij het onderzoek van art. 65 W. K. de strafoplegger is gehoord, terwijl die beschikking ook geenerlei aanwijzing inhoudt hoe met de aantekening van straf en strafreden in klager's straflijst moet worden gehandeld, zoodat daarin thans twee met elkaar strijdige aantekeningen ter zake van hetzelfde vergrijp voorkomen 586
- In klachtzaken zijn de wettelijke bepalingen betreffende het bewijs in strafzaken niet van toepassing en mag de beslissing aangaande de schuld des klagers slechts worden gebaseerd op de overtuiging des rechters.
- De Krijgsraad had ook verzuimd uitdrukkelijk te beslissen aangaande de ontvankelijkheid van het beklag . . . 592
- Belangenverenigingen.** Militaire —. Zie bij „Vereenigingswezen”.
- Beleediging.** Door een toegezonden geschrift. (Ondergeteekende verzoekt U dringend en beleefd niet verder op deze zaak aan te dringen. Opdat hier geen onaangenaamheden uit voortvloeien, ter uwer verantwoording. Gezien de wijze van behandeling en bedriegerij van U tegen mij. Dan hoop ik dat nu afgelopen is. Zoo niet dan zijn de gevolgen voor U en mij).
- Oogmerk om met eenig kwaad te bedreigen niet bewezen aangenomen 143
- Beleg.** Zie bij „Oorlogswet” 202
- Belemmeren.** Eenigen maatregel in het belang der krijgsmacht en van den dienst bevolen, belemmeren. (Het stoppen van den motor voor de dynamo van de electrische verlichting van de kazerne, zoodat dit licht, speciaal noodig bij mogelijk nachtelijk alarm, is uitgegaan) 132
- Berg, C. J. G. L. van den—van Saparoea.** Inlichtingsrapporten in militaire strafzaken. (Aan te vragen door den officier-commissaris), door — 28

	Blz.
— Voorwaardelijke veroordeeling van militairen. (Schematisch overzicht)	108
Bevoegd gezag. Zie bij „Meerdere”	140, 377
Bewijs. Art. 342, 2de lid, W. v. Sv. schrijft niet voor, dat ieder onderdeel der telastlegging nimmer uitsluitend door één getuigenverklaring mag worden bewezen	249
— Voor het — van een onderdeel der telastlegging kan met de verklaring van één getuige worden volstaan	479
Boekaankondiging. Ambtenarenwet 1929 en Militaire Ambtenarenwet 1931. Tekstuitgave met enkele uitvoeringsvoorschriften voorzien van marginale aantekeningen en alphabetisch register. Derde druk. N.V. N. Samsom, Alphen aan den Rijn 1933	48
— „Onze Taak”. Brochure betreffende het Nationaal Jongeren Verbond geschreven door den Algemeenen voorzitter van dat Verbond	235
— In moeilijke omstandigheden. Augustus 1914—Mei 1917 door N. Bosboom	450
Bonden. Zie bij „Vereenigingswezen” en bij „Rechtspersoon” 5, 217, ...	595
Brandeler, Jhr. Mr. P. A. J. van den. Afscheid als advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmacht	223
Brünner, Mr. R. J., De samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië, door —	330
Cantine. Verduistering van cantinegelden door den officier-beheerder	347
Clavareau, Mr. P. J. A. Is de provoost-geweldige bij de Krijgsraden te velde militair? door —	46
— De rechtspleging bij de Krijgsraden te velde. Interpretatie der artt. 243-260 R. L. Herziening dezer bepalingen door —	421
Coffrie, Mr. P. J., De criminaliteit der militairen in 1931 door —	409
Criminaliteit. De — der militairen in 1931 door Mr. P. J. Coffrie	409
Curacao. Nadere wijziging van de Gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925 in —	537
— Militaire rechtspleging in — (Secr. Krijgsraad aldaar)	545
Diefstal. Zie ook bij „Straatschenderij”	136
— door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats, tweemaal gepleegd. (Beklaagde had als schildwacht op de slaapzaal in de kazerne, des nachts uit de kastjes van twee aldaar slapende mariniers resp. f 6.50 en f 2.50 weggenomen, wat die f 2.50 betreft door verbreking, met gebruikmaking van zijn bajonet, van het slot waarmede het kastje was afgesloten.)	

Beklaagde op grond van dit misdrijf ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting.	
Met mogelijk bestaande civielrechtelijke betrekkingen tusschen den Staat — ingebruikgever — en den militair — ingebruiknemer — van een kastje in de kazerne heeft de Krijgsraad zich niet te bemoeien	266
Dienstweigering. Toepassing der wet betreffende —	23, 25
Zie ook bij „Opruien”	153
Dood. — door schuld. Roekeloos en onvoorzichtig rijden door bestuurder van een motorrijtuig. Motiveering van de schuld	241
Duitschland. Wederinvoering van de militaire rechtspleging in —	229
— Sociaal-democraten in — in 's Rijks dienst geweerd	308
— Eed voor militairen in —	546
Eed. Vóór- of naeed?	408
— voor militairen in Duitschland	546
Engeland. Uit de Engelsche rechtspraak	13
Executie. Zie ook bij „Gratie” en bij „Voorloopige hechtenis”	590
Fabius. H. A. C. Voordracht over tucht, door generaal-majoor —	547
Fascisten. Verbod tot aansluiting bij of steunverleening aan groepen of vereenigingen op fascistischen grondslag	2, 21
— Bijeenkomsten van — te Utrecht	24, 25
— Fascisme in leger en vloot	314, 317
Feitelijke insubordinatie. —, hebbende het feit eenig lichamelijk letsel ten gevolge	264
Fisikaal. Mr. A. H. van Ravesteyn benoemd tot fisikaal-plaatsvervanger bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord	13
— Art. 245, 2e lid, R.Z. is niet beperkt tot de fisikaals bij de krijgswraden binnen het Rijk in Europa: de fisikaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja is verplicht de hem door den adv.-fisikaal in Ned.-Indië gegeven bevelen (i.e. tot het aanteekenen van appèl) op te volgen	248
— Mr. D. Tollenaar ontheven van de werkzaamheden van fisikaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord en deze opgedragen aan den officier van administratie der 1e klasse Mr. D. B. A. Franken	408
Franken. Mr. D. B. A. Een oud probleem van interregionaal recht, door —	428
Garnizoenscommandant. Reserve-officieren als —	228
Geestelijke vrijheid. —	315, 318
Geldboeten. Zie bij „Wetgeving”	75
Gemeenteverordeningen. Algemeene Politieverordening van Brielle (art. 162). Zie bij „Motor- en Rijwielwet”	119

	Blz.
Georganiseerd overleg. — landmacht (aanwijzing Vereenigingen)	541
Geschriften. — verboden bij Legerorder . . . 3, 99, 208, 405, ...	542
Gevangenisstraf. Nadere voorzieningen betreffende de tenuitvoerlegging van —	406
Godslastering. Zie bij „Wetgeving”	278
Gratie. Einde van den straf tijd, door inminderingbrenging van de voorloopige hechtenis, terwijl op een ingediend verzoek om — nog niet is beslist. Hoewel dit verzoek is ingetrokken vindt A. F. geen termen tot executie zolang de Koninklijke beslissing niet bekend is of wel het verzoek niet reeds is gedeponereerd. Het H.M.G. is niet bevoegd den A. F. gelasten een vonnis of sententie te executeeren	590
Groot verlof. Gestrafte dienstplichtigen die, vóórdát hun straf tijd is verstreken, met — moeten worden gezonden	304
Hoog Militair Gerechtshof. Prov. Instructie voor het H.M.G. van Ned.-Indië. Wijziging	19
— Eervol ontslag als Raad verleend aan Jhr. H. W. Storm van 's Gravesande	223
— Benoemd tot Raad: Mr. Dr. W. A. J. M. Fick en Jhr. Mr. Dr. Th. W. C. Calkoen	227
— Aftreden als advocaat-fiscaal van Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler en optreden als zoodanig van Mr. A. Brants	223, 227
— De samenstelling van het H.M.G. van Ned.-Indië door Mr. R. J. Brünner	330
Hoogere Krijgsschool. Toelatingsexamen tot de —. Uitbreiding van de eischen: Tucht recht en zijne toepassing	209
Hulpverleening. — aan de politie. Optreden van een cadet op 20 September 1932	24, 26
Interregionaal recht. Een oud probleem van — door Mr. D. B. A. Franken (Rechtstoestand van de zeemacht in de overzeesche gewesten)	428
Mishandeling en belediging van een ambtenaar der politie op Curaçao.	
De koloniën en bezittingen gelden voor de Nederlandsche strafwet als buitenland, mitsdien hare ambtenaren als buitenlandsche ambtenaren.	
Waar in het W.v.S. voorschriften worden gegeven, waarbij de „ambtenaar” bijzondere bescherming geniet, is deze bescherming beperkt tot den Nederlandschen ambtenaar.	
Belediging van een Curaçaoschen politiebeampte valt dus niet onder art. 267 W.v.S. Ook art. 266 is niet toepasselijk; wel is een klacht ingediend bij een hulpofficier van justitie ter plaatse, doch deze was niet de bevoegde (Nederlandsche) ambtenaar tot het ontvangen dier klacht, bedoeld	

	Blz.
in art. 165 W.v.Sv. De bewezen mishandeling valt wel onder art. 300 W.v.S., doch niet onder art. 304, 2 ^o .	
De belediging van den Curaçaoschen beambte is als krijgstuuchtelijk vergrijp aan te merken, waarop i.c. art. 60 W.K. van toepassing is	468
„Kerk en Vrede”. Houding der Overheid tegenover de Vereeniging —	23, 25
Kiesrecht. — voor militairen. Meeningen van kapitein J. P. van Pelt en van kapitein R. N. de Ruyter van Steveninck	231, 233
Klachtzaken. Zie ook bij „Beklag”.	
Als hoofdbestuurlid van den Bond van Marineschepe-lingen medewerken tot eene aansporing om eene vertegenwoordiging van het Marinepersoneel te doen deelnemen aan een demonstratie, waaraan de deelneming voor militairen der zeemacht was verboden. Beklag door het H.M.G., onder overname van de in eerste instantie genomen beschikking, ongegrond verklaard	49
— Onnadenkend en onvoorzichtig een aangehouden verdachte zonder toezicht in het dagverblijf van de arrest-lokalen geplaatst. Het gemis aan nadenkendheid en voorzichtigheid is in strijd met de militaire stiptheid, waarmede bij klagers wapen (de Maréchaussée) behoort te worden ge- diend en is derhalve strafbaar. I.c. kan met de lichtste straf die de wet kent, worden volstaan. Beklag gedeeltelijk ge- grond. Strafreden gewijzigd. Straf verminderd	54
— Zich ongevoelig toonende voor opgelegde straffen, thans zich weder geruimen tijd aan den dienst onttrokken. Beklag gedeeltelijk gegrond. Tuchtklasse i.c. minder aange- wezen nu op klager reeds gedurende geruimen tijd een be- hoorlijke controle zal worden uitgeoefend als gevolg van zijne veroordeeling inmiddels tot twee maanden gevangenis- straf, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar en 6 maanden met bijzondere voorwaarden en steun van een reclasseeringsinstelling ter zake van de naleving. Straf ge- wijzigd in 14 dagen streng arrest	57
— Onder eigen naam en met vermelding van militairen rang in een dagblad een bijdrage doen opnemen, waarin volkomen overbodig werd teruggekomen op eene hem be- treffende, tot in hoogste instantie met voor hem niet onbe- vredigenden uitslag afgedane krijgstuuchtelijke aangelegen- heid, en zulks op een toon en in bewoordingen, onbestaan- baar met de militaire tucht en orde. Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd. Straf verminderd	60
— Zonder toestemming zijn garnizoen verlaten en ruim twee dagen afwezig gebleven. (Klager was ter beschikking van den voorzitter der commissie van onderzoek naar de	

- onbekwaamheid of ongeschiktheid van officieren). Straf, mede in verband met klager's rang en zijn voor een officier buitengewoon slechte straflijst, gehandhaafd. Strafreden behoeft eenige wijziging. Beklag ongegrond 116
- Na herhaalde ernstige waarschuwing dat zijn plichtsbetrachting en gedrag spoedig moesten verbeteren, wilde hij in zijn rang gehandhaafd blijven, zich aan een ernstig verzuim schuldig gemaakt door niet op tijd bij eene dienstverrichting aanwezig te zijn. Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden eenigszins gewijzigd. Straf van verlaging veranderd in 12 dagen streng arrest met inhouding van soldij. Het H.M.G. van N.I. verstaat dat de meerdere die deze straf zal doen ten uitvoer leggen, de wijze zal bepalen waarop het door klager ten gevolge van de oplegging van de straf van verlaging ten onrechte geleden nadeel zal worden hersteld 128
- „Zich gedragen op een wijze ernstig in strijd met de waar- digheid van den militairen stand door als onderofficier in uniform gekleed in een spoorwegcoupé ten aanhoore van anderen, zich op een voor een beroepsmilitair zeer laakbare wijze uit te laten”. Klager (sergeant-kok) onwaardig om in den onderofficierstand te blijven dienen. Strafreden en straf (verlaging tot matroos-kok) gehandhaafd. Beklag ongegrond 148
- Het zonder geldig rijbewijs op een openbaren weg op een motorrijwiel rijden door een korporaal der politietroepen kan niet als een feit van lichten aard worden beschouwd, gelijk art. 2, 6° W.Kr. eischt. Op verzoek van den aud-mil. beslist dat de verdachte — reeds disciplinair bestraft — alsnog naar den militairen rechter zal worden verwezen 236
- Op de rugzijde van den omslag van een per post aan een politieagent verzonden brief als afzender naam en adres van een ander officier vermeld zonder dezen daarvoor toestem- ming te vragen, en met het klaarblijkelijke doel om de politie-autoriteiten op een dwaalspoor te brengen. Om beide redenen heeft klager zich aan een ongeoorloofde gedraging schuldig gemaakt. Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden verzacht, doch oorspronkelijke straf gehandhaafd 238
- 1°. Naar aanleiding van een ontvangen opdracht zeer onmilitair opgetreden tegen zijn commandant door te zeg- gen: „dat is mijn werk niet, daar zal ik mij over beklagen”; 2°. nagelaten deze opdracht naar behooren uit te voeren. Beklag ongegrond. De strafreden, hoewel voor hen die op de hoogte der zaak zijn, niet onduidelijk, behoeft echter wijzi- ging 270
- Onvoldoende dienstijver: met verlof zijnde en de mede- deeling ontvangen hebbende, dat in de orders stond dat hij op wacht moest komen, denkende dat hij nog wel een order zou krijgen, verzuimd te informeeren of de mededeeling

- Blz.
- juist was. Het verweer niet te kunnen inzien, dat hij, ingeval hij nog twijfelt, uit zich zelf moet onderzoeken of de mededeeling juist was, getuigt slechts van een, vooral voor een onderofficier van zijn rang en aantal dienstjaren, onvoldoenden dienstijver. Beklag ongegrond 342
- Uit onachtzaamheid niet in de voorgeschreven tenue bij de landingsdivisie verschenen. Klager heeft aannemelijk gemaakt, dat hem opzettelijke afwijking van de voorgeschreven tenue niet kan worden verweten, doch geenszins dat hij vrijuit gaat; hij had navraag moeten doen. Beklag gedeeltelijk gegrond. Het in de eerste plaats in de strafreden vermelde gewijzigd, het in de tweede plaats daarin voorkomende daaruit weggelaten. Straf diensvolgens verminderd 344
- Bij een onderzoek inzake een geschil tusschen klager en een ander officier tegenover den Plaatselijk Commandant op weinig openhartige wijze verklaringen afgelegd en éénmaal onwaarheid gesproken.
- Krr.:* Het geschilpunt is van zuiver civielrechtelijken aard en houdt geenerlei verband met de handhaving van de krijgstucht; het beginsel dat een militair verplicht is tegenover een meerdere steeds de waarheid te huldigen, is derhalve *hier* niet van kracht. Klager's chef had zich hierin niet te moeien, overschreed dit doende, zijne bevoegdheid. Beklag gegrond.
- H.M.G.:* Een militaire commandant is gerechtigd en zelfs verplicht om, indien hem blijkt, dat tusschen eenigen zijner ondergeschikten oneenigheid bestaat om welke reden dan ook, pogingen in het werk te stellen deze moeilijkheden uit den weg te ruimen. Wel kunnen betrokkenen in een civielrechtelijk geschil inmenging niet wenschen, doch als zij, gelijk klager i.c. heeft gedaan, de hun door den meerdere gestelde vragen willen beantwoorden, zijn zij als militair gehouden, gelijk in ieder ander geval, zulks te doen naar waarheid en op openhartige wijze.
- Nu klager de feiten waarom hij is gestraft, ontkent, het tegendeel niet is gebleken en door vertrek der voornaamste getuigen uit Ned. Indië thans niet meer zou kunnen blijken; waar het hier verder betreft een ingewikkeld geschil van civielrechtelijken aard, waarin de beklagrechtter dan implicite een beslissing zou geven, terwijl van klaarblijkelijke oneerlijkheid van klager thans tot dusver niet is gebleken, moet 's Krijgsraads beslissing, zij het ten deele op andere gronden, worden goedgekeurd 399
- Zijn dienst als officier van de wacht niet naar behooren verricht. (De vlag bij vlaggeparade te vroeg doen hijschen). Een gedeelte van de oorspronkelijke strafreden daaruit geschrapd. Niettemin de straf gehandhaafd. Beklag gedeeltelijk gegrond 453

- Bij eene kaderoefening niet naar de uitlegging der oefening geluisterd, waardoor hij zijn ondergeschikten de oefening niet kon mededeelen, en op de vraag van den officier, waarom hij de oefening niet aan het kader had medegedeeld, dien officier geantwoord: „Wat de kapitein vertelt, intéresseert mij niet.”
- Dit zijn zeer ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht. Opgelegde straf geenszins te zwaar. Klager heeft voor zijn beklag geen enkelen redelijken grond aangevoerd. **Beklag ongegrond** 458
- Bij het spelen van het Wilhelmus van Nassouwe bij een officieele gelegenheid in het bijzijn van minderen niet den militairen groet gebracht, eerst opgestaan toen hem zulks door een kapitein werd bevolen en een hoofddeksel dragend, eerst den militairen groet gebracht, toen hem daartoe opnieuw bevel werd gegeven.
- „Officieele gelegenheid” in den zin van art. 93, 7e lid. Regl. Inw. dienst Kon. Landm. (Deel A.).
- Ook al ware de muziekuitvoering niet als een officieele gelegenheid aan te merken geweest, had klager zich i.c. ook dan niet als een behoorlijk militair gedragen.
- Klager heeft voor zijn beklag geen enkelen redelijken grond aangevoerd. **Beklag ongegrond** 459
- Als sergeant, commandant eener groep, tijdens de rust eener oefening, zijn onderdeel eigendunkelijk verlaten en per rijwiél op eigen gelegenheid naar de kazerne teruggekeerd. Terecht verlaagd. **Beklag ongegrond** 462
- Tijdens een onderhoud met zijn eskadrons-commandant zich onbehoorlijk uitgelaten. Oorspronkelijk (lichtere) straf gehandhaafd. Oorspronkelijke strafreden als meer bepaald en daardoor duidelijker hersteld. **Beklag gedeeltelijk gegrond** 586
- Als commandant van de kampements- tevens garnizoenswacht slapende aangetroffen, zonder nadeelige gevolgen, en het onderzoek door onwaarheid spreken bemoeilijkt. Uit een getuige-verklaring, aan welker juistheid het Hof geenerlei reden heeft te twijfelen, heeft het Hof de overtuiging bekomen dat klager inderdaad heeft geslapen. Door dit te blijven ontkennen staat mede vast, dat hij door onwaarheid spreken het onderzoek heeft bemoeilijkt.
- Oorspronkelijke strafreden hersteld. Straf 12 dagen provooft verminderd tot 14 dagen politiekamer, welke laatste straf geacht moet worden geheel te zijn ondergaan door de reeds ten uitvoer gelegde provooftstraf 592
- Krijgstucht. Militaire bonden en** — 5, 217
- Bestrafing van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen 219
- Zie ook bij „Ondermijnen” 248, 353, 365, 489
- Verbod tot het aanwenden van pogingen tot mederijden in passerende auto's 298

	Blz.
—. Het verzenden aan de Tweede Kamer van een telegram met een in hoogst ongepasten vorm gesteld verzoek, waartomtrent uiteindelijk door den Minister van Defensie zou moeten worden beslist, is eene gedraging ten eenenmale onbestaanbaar met de militaire tucht	489
—. Commissie van Onderzoek onder dankbetuiging ontbonden	541
—. Voorzitter (Mr. Schepel) en secretaris (1e Luitenant Spruyt) Koninklijke onderscheiding toegekend	545
—. Voordracht over tucht door generaal-majoor H. A. C. Fabius	547
—. Niet in acht nemen van de — door een Bond	595
Lidmaatschappen. Verbod van — (Arbeiders-Jeugd-Centrale)	24, 25
Meerdere. Verhouding meerdere tot mindere aangenomen in een geval dat de commandant van het schip bij een „alle hens voor den boeg” bekend had gemaakt dat de matroos, wiens bevel niet was opgevolgd, en nog eenige andere schepelingen in dienst gelijkgesteld waren met korporaal	140
—. Bekend was gemaakt door den commandant van het schip dat aan zekeren matroos 1e klasse de dienst van kwartiermeester werd opgedragen. Dit is een beschikking van het bevoegd gezag, overeenkomstig de voorschriften gegeven. Niet noodig dat daarbij tevens wordt bepaald door welke niet-gegradueerden en voor welke diensten de „dienstdoende” als meerdere moet worden beschouwd. Geen strijd met de voorschriften inwendigen dienst ten aanzien van den onderofficier van politie	377
Meeneed. Als wachtmeester der Maréchaussée in een, ter uitvoering van art. 153 W. v. Sv. door hem persoonlijk opge maakt en onderteekend proces-verbaal opzettelijk eene onwaarheid opnemen	123
Memoriam. In — H. M. de Koningin-Moeder	544
Militaire ambtenarenwet 1931. Nieuwe tekstuitgave	48
—. Zie verder bij „Ambtenarenwet 1929”	162, 275, 501, 606
Militaire politie. Taak der —	315, 318
Militair-rechtelijk tijdschrift. —. Uitbreiding van de verstrekking	100
Militaire rechtspleging. Weder invoering van de — in Duitschland	229
—. De rechtspleging bij de Krijgsraden te velde. Interpretatie der artt. 243-260 R. L. Herziening dezer bepalingen door Mr. P. J. A. Clavareau	421
—. Nadere wijziging van de Gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925 in Curaçao en in Suriname	537, 538
—. — in Curaçao. (Secretaris Krijgsraad aldaar)	545

	Blz.
Militair strafrecht. De Indische ontwerpen Militair Straf- en Tuchtrecht	13
— Art. 14 Ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht voor Ned. Indië	427
Militair tuchtrecht. De Indische ontwerpen Militair Straf- en Tuchtrecht	13
— Aanvulling op het boekwerk „De praktijk van het militaire tuchtrecht”	208
— Zie ook bij „Hoogere Krijgsschool”	209
— Beoefening van het tuchtrecht in de weermacht (Nieuwe rubriek in „De Militaire Spectator”)	227
Motor- en rijwielwet. Als bestuurder van een motorrijtuig niet op de eerste vordering van den bevoegden ambtenaar vertoonen van het vereischte rijbewijs. Beklaagde had zijn militair rijbewijs moeten vertoonen. Nu hij dit niet heeft gedaan is niet voldaan aan de voorwaarden verbonden aan de vrijstelling van de verplichting om een door den Commissaris der Koningin afgegeven rijbewijs te vertoonen . . .	112
— Algemeene Politieverordening van Brielle. Met „kom” in art. 162 wordt in verband met art. 2 bedoeld „bebouwde kom”. De gemeente-wetgever heeft dus zijne bevoegdheid (art. 7 Motor- en Rijwielwet) niet overschreden. Verordening verbindend. Anders Krijgsraad	119
Mouton & Co. Vijftigjarig bestaan N.V. Boek- en Kunst- drukkerij v/h —	546
Muiterij. Berechting van de — aan boord van „De Zeven Provinciën”. (Vragen van het Tweede Kamerlid Albarda)	215
— — op „De Zeven Provinciën”	315, 318
— —, gepleegd buiten dienst, hebbende het misdrijf eenig lichamenlijk letsel tengevolge	391
Müller, Mr. P. L. J. M. A. De Verdediging in het militaire strafproces	38
— Overgave van de vesting Venlo (1637) door —	336
Nationaal-socialisten. Zie bij „Fascisten”	2, 21
Nederlandsch-Indië. De Indische ontwerpen Militair Straf- en Tuchtrecht	13, 427
— Prov. Instructie voor het H.M.G. van —. Herziening . .	19
— Verschil tusschen Nederlandsch en Indisch erf- en huwelijksrecht	101
— De samenstelling van het H. M. G. van — door Mr. R. J. Brünner	330
— Zie ook bij „Interregionaal recht”	428
Ondermijnen. Door toespraak de tucht onder de krijgsmacht trachten te — of: mondelinge opruiing tot opzettelijke ongehoorzaamheid	248
— Bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin	

	Blz.
getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te —, zoodanig stuk tentoonstellen en aanslaan. De inhoud van het geschrift heeft kennelijk de strekking om de militairen tot ontevredenheid tegen het wettelijk gezag aan te sporen, daarin wordt alzoo getracht de tucht te ondermijnen . . .	353
—. Door een toespraak trachten de tucht onder de krijgsmacht te —, meermalen gepleegd	365
—. Het door toespraken trachten de tucht onder de krijgsmacht te —. Art. 147 eischt blijkens het woord „trachten” een oogmerk tot ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht. Moeten begrijpen is niet voldoende. I.c. heeft beklagde dit oogmerk echter gehad	489
Ontslag. Beklaagde's wangedrag (feitelijke insubordinatie) geeft blijk van zoo weinig begrip van militaire tucht en ondergeschiktheid, ondanks een diensttijd van 2 jaren, dat hij ongeschikt moet worden geacht om in den militairen stand te blijven. (Anders H. M. G.)	264
—. Zie ook bij „Diefstal”	266
—. Verduistering door een ambtenaar (officier) van cantinegelden. Ontslag zonder ontzetting	347
—. Tentoonstellen van een tuchtondermijvend geschrift. Ontslag met ontzetting	353
—. Mondelinge opruiing tot eenig in het W. v. M. S. omschreven misdrijf, Krr.: Ontslag zonder ontzetting, H.M.G. ontslag met ontzetting	362
—. Tuchtondermijnende toespraak houden, meermalen gepleegd. Mondelinge opruiing tot eenig in het W.v.M.S. omschreven misdrijf. Ontslag zonder ontzetting	365
—. Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd. Krr.: Ontslag zonder ontzetting, in hooger beroep te niet gedaan	371
—. Als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten. Opzettelijke ongehoorzaamheid. Mondelinge bedreiging van een meerdere. Ontslag met ontzetting	377
—. Opruiing tot dienstweigering, tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling. Ontslag met ontzetting	479
—. Opruiing tot eenig in het W.v.M.S. omschreven misdrijf en opzettelijke ongehoorzaamheid. Ontslag zonder ontzetting	485
—. Door toespraken de tucht onder de krijgsmacht trachten te ondermijnen. Ontslag zonder ontzetting. (In eerste instantie met ontzetting)	489
—. Openlijk aanslaan van opruiende geschriften. Geen termen om beklagde ongeschikt te achten voor den militairen stand	495
—. Overval op Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”. Beklaagde, bevelvoerend militair, op grond van het begane misdrijf	

	Blz.
ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven.	
Ontslag zonder ontzetting	574
Oorlogswet. Nadere vaststelling van voorschriften ter uitvoering van de —. (Aanwijzing autoriteiten uitoefenende het militair gezag met bijbehorende Instructie)	202
Openbaarheid. — terechtzittingen Zeekrijgsraden (buiten het Rijk in Europa)	306
Openlijk. Zie bij „Opruien”	495
Oproeping. Als militair niet voldoen aan een wettige — voor den werkelijken dienst. (Opzet niet, onachtzaamheid of nalatigheid wèl bewezen)	465
Opruien. Voor het raam van een aan den openbaren weg gelegen woning openlijk tentoonstellen van een bord waarop stond vermeld: „Weigert Militairen dienst”. Ten onrechte ten laste gelegd en bewezen verklaard dat het feit waartoe werd opgeruid, strafbaar zou zijn bij art. 95 C. W. K. t. L., daar dit wetboek sinds 1 Januari 1923 niet meer van kracht is. Dit gedeelte der telastlegging was echter overbodig. Hetgeen overblijft valt toch onder art. 132 W. v. S., daar het feit waartoe wordt opgeruid, is het strafbare feit van art. 114 W. v. M. S.	
Ongegrond is de bewering dat het weigeren van militairen dienst nergens in strafbaar gesteld, doch integendeel door den wetgever - bedoeld wordt op de Dienstweigeringswet - zou zijn toegestaan	153
Zie ook bij „Ondermijnen”	248
— Mondeling een militair opruien tot eenig in het W.v.M.S. omschreven misdrijf. („Ik hoop niet dat jullie me zult verdragen, maar een ding zeg ik jullie, leer goed schieten, maar als het zoover komt, schiet dan niet op den vijand, die voor je is, maar schiet op de meerderen, die achter je staan. Gooi daarna de wapens neer.”)	362
— Mondeling een militair opruien tot eenig in het W.v.M.S. omschreven misdrijf	365
— Als voren. Beklaagde had met de door hem gebezigde woorden de bedoeling om op te ruïen, in het bijzonder tot opzettelijke ongehoorzaamheid. (Anders Zeekrijgsraad)	475
— Als voren, tweemaal gepleegd, doch als ééne voortgezette handeling beschouwd	479
— Als voren (in een vergadering van marineschepelingen roepen: „de bom is gebarsten, de „Java” zal het voorbeeld geven; wie maakt uit of de vloot zal varen, wij of een ander”)	485
--- Openlijk aanslaan van een geschrift waarin tot eenig strafbaar feit wordt opgeruid met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven. Het element van de openbaarheid komt <i>niet uitdrukkelijk</i> in de telastlegging voor. Daarom niet toepasselijk art. 160 Ind. W.v.S. (verg. art. 131 Ned. W.v.S.) wèl art. 161 (verg. art. 132 Ned.)	

	Blz.
Het aanslaan der pamfletten in den doorgang van de eene chambree naar de andere moet worden geacht openlijk te zijn geschied	495
Opstandelingen. Zie bij „Overval”	574
Opzettelijke ongehoorzaamheid. Zie ook bij „Meerdere”.	
— Weigeren en opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan het bevel van een matroos 1e klasse, die beklaagde krachtens beschikking van het bevoegd gezag onder zijne bevelen had in zijn functie van vice-baksmeeester, om het zeuntje te helpen bij het schoonmaken van het bakscommeliewant . . .	140
— Opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan de bevelen om een zak waschgoed welke beklaagde naar de rustkamer moest dragen en die op den grond was gevallen, weder op te nemen en verder te dragen en bovendien om een sigaret welke beklaagde onder dit werk rookte, weg te doen.	
Beschouwd als ééne voortgezette handeling	357
— Niet gehoorzamen omvat zoowel „weigeren” als „opzettelijk nalaten”	359
— Opzettelijk nalaten te voldoen aan de orders van een meerdere, die beklaagde op straat had aangesproken wegens het niet brengen van den voorgeschreven groet, om de militaire houding aan te nemen en vervolgens, toen beklaagde aan dit bevel geen gevolg gaf, om zijn naam op te geven.	
Beschouwd als ééne voortgezette handeling	371
— Weigeren en opzettelijk nalaten te voldoen aan het bevel van een opperwachtmeester der Maréchaussée, dien beklaagde eenige malen op straat ontmoette zonder dien meerdere te groeten, om den vereischten militairen groet te brengen. Beklaagde's verweer niet te hebben geleerd een maréchaussée te moeten groeten en diens rang niet te kennen, weerlegd en verworpen	374
— Opzettelijk nalaten te voldoen aan de order van een als kwartiermeester dienstdoenden matroos 1e klasse, tevens dienstdoend onderofficier van het benedenschip, om van zijn bed, waar beklaagde een sigaar lag te rooken, op te staan en de sigaar weg te doen	377
— Opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan het dienstbevel om naar baksgewijs te gaan.	
Het op het dienstbevel gegeven antwoord: „ik durf niet, anders slaan ze me dood”, ook al zou die uitlating ernstig zijn gemeend, kan beklaagde niet disculpeeren, daar niet is gebleken van een onmiddellijke bedreiging, welke hem op dat oogenblik verhinderde het bevel op te volgen.	
Al houdt de telastlegging niet in het woord „weigeren”, valt het feit toch onder art. 114 W.v.M.S. De in dit art. opgesomde handelingen, welke, hoewel los staande van elkander, ieder op zich zelf het door de wet als — gequalificeerde misdrijf opleveren, kunnen ten aanzien van het-	

	Blz.
zelfde dienstbevel samenloopen, hetgeen zich i.c., waar het gegeven bevel terstond moest worden opgevolgd, heeft voorgedaan	485
Overmacht. Niet aangenomen. Zie bij „Opzettelijke ongehoorzaamheid”	485
Overval. — op Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”. Als bevelvoerend militair aan zijne schuld te wijten hebben, dat eenig deel van de vloot door den vijand wordt overvallen. Schevelingen die zich gedragen hebben als een deel van de bemanning van dit schip, mogen als opstandelingen worden aangemerkt. Uitvoerige motiveering van de schuld van den commandant. Grove nalatigheid, grove onnadenkendheid en roekeloosheid. Reeds tegen collectieve dienstweigering zou het door hem zich gedachte optreden niet voor alle gevallen afdoende zijn geweest, waar met de officieren te dien aanzien niets was voorbereid; hij had verder moeten bedenken, dat dienstweigering licht leidt tot militaire vergripen van aggressieven aard met de meest ernstige gevolgen	574
Politietroepen. Taak der —. Handhaving van de krijgstucht	212
Provisioneele Instructie. — voor het H.M.G. van Nederlandsch-Indië. Herziening	19
Provoost-geweldige. Is de — bij de Krijgsraden te velde militair? door Mr. P. J. A. Clavareau	46
Psychopathenwetgeving. Zie bij „Wetgeving”	168—200
Rechtsgeleerde opleiding. — van officieren. Uitbreiding der vakken. Opening leergang in de nieuwe vakken. Rede van de heeren Oosterhoff en Mr. Schepel	291
Rechtskennis. — van officieren. Meening van prof. Taverne 26, —. Rechtsgeleerde studie bij de Zee- en Landmacht	216 309
Rechtspersoon. Vervallenverklaring van de vereeniging „Bond voor Minder Marine Personeel”, gevestigd te den Helder van hare hoedanigheid van —, wegens afwijking van hare goedgekeurde statuten. Ontzegging bij voorraad van de bevoegdheid tot het plegen van burgerlijke handelingen. Benoeming van twee curatoren. Uitvoerige motiveering waarom de Bond niet de krijgstucht - gelijk de statuten eischen - heeft in acht genomen. Het algemeen belang eischt zeker dat door een bond van (mindere) militairen behoorlijk de krijgstucht wordt in acht genomen en dat aan een zoodanige vereeniging welke dat niet doet, hare rechtspersoonlijkheid wordt ontnomen	595
Rechtspleging. — bij de Landmacht. Relatieve competentie-regeling (Legerorder) (Gorinchem bij garnizoen Dordrecht)	3

	Blz.
Rechtstoestand. Positie der marineschepelingen	24, 26
— van de zeemacht in de overzeesche gewesten	428
Reserve-officieren. — als garnizoenscommandant	228
Roode Kruis. Rang van leden van het Nederlandsche —, enz.	1
Rijbewijs. Zie bij „Motor- en rijwielwet”	112
Schaper. T. Art. 150 j ^o art. 60, 2 ^o Wetboek van Militair Strafrecht door —	41
Schildwacht. Als — zijn post eigendunkelijk verlaten	377
Schuitmaker. Mr. J. Verzwaard arrest door —. (Wijze van tenuitvoerlegging)	106
Schuld. Zie bij „Dood”	241
Sociaal-democratie. Sociaal-democraten in Duitschland in 's Rijks dienst geweerd	308
— Beleid van de Regeering tegen de S.D.A.P. 310, 313, 316, 319, ...	407
Straatschenderij. Het in een bar baldadig van uit het buffet wegnemen van een halve kruik jenever en met die kruik, zonder betaald te hebben, de bar verlaten. Gehandeld met den wil om baldadig te zijn. Gelet op een overmatig gebruik van sterken drank niet aannemelijk geacht dat beklagden het oogmerk hadden van wederrechtelijke toeëigening, in aanmerking bovendien genomen de geringe waarde van het weggenome	136
Strafklasse. <i>Nieuwersluis</i> bij wijze van proef aangewezen als plaats waar door militairen der zeemacht de plaatsing in eene — moet worden ondergaan	3
Straftoemeting. Zie bij „Verlaging”, bij „Ontslag”. — Terecht zijn bij het dossier gevoegd een drietal nummers van het Algemeen Marineweekblad waarin door beklagde vroeger geschreven artikelen voorkomen	479
Suriname. Nadere wijziging van de Gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925 in —	538
Telastelegging. Wijziging van de — is in de R.Z. uitsluitend toegelaten in het geval omschreven in art. 172, waarvan i.c. geen sprake is. De door den A. F. verzochte wijziging van de — moet derhalve worden geweigerd	248
— Door een minder volledige plaatsaanduiding van een deel van het telastegelegde is beklagde i.c. niet in zijne verdediging benadeeld	249
— De — bij de verwijzing luidde, dat beklagde heeft <i>geweigerd</i> aan de daarbij omschreven dienstbevelen te gehoorzamen, waarin in het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad was toegevoegd: „althans opzettelijk heeft <i>nage-laten</i> ”. Ter zake van dit laatste is beklagde veroordeeld. Verhouding van de formulering van het telastegelegde in het bevel tot verwijzing en in dat tot bijeenkoming van den Krijgsraad	359

	Blz.
—. Verhouding van de omschrijving der telastelegging in de beschikking tot verwijzing en in die tot bijeenkomst van den krijgsraad. De telastelegging moet in beide processtukken, ook al kunnen zij in formulering verschillen en al mag in de eerste de vermelding der feiten meer summier zijn, hetzelfde feitencomplex betreffen. Zulks is i.e. ook het geval	475
—. Zie ook bij „Opzettelijke ongehoorzaamheid”	485
Toelagen. — enz. aan advocaten-raadslieden (Zeekrijgsraad Willemsoord)	201
—. Als voren. (H. M. G. en Krijgsraad Landmacht)	540
Toerekeningsvatbaarheid. Desertie in tijd van vrede; verduistering; doodslag (in eerste instantie moord); diefstal. Na bij interlocutoire sententie gelast psychiatrisch onderzoek neemt het H. M. G. overeenkomstig het rapport van den deskundige aan, dat de desertie en de verduistering den beklaagde ten volle kunnen worden toegerekend, doch zijne toerekeningsvatbaarheid ten aanzien van den doodslag en den diefstal aanmerkelijk is verminderd. Hoofdstraf verminderd van 20 jaren tot 12 jaren.	
—. Inhoud deskundige-rapport	383
Toespraak. Vooral van beteekenis, dat de spreker zich in het algemeen tot een aantal aanwezige personen wendt	258
—. Al moeten de beide uitingen kort na elkaar op dezelfde vergadering en in verband met dezelfde aangelegenheid gedaan, als eenzelfde feit worden beschouwd, toch is er i.e. de rede van <i>twee</i> toespraken	489
Troepen. Verstoring van de orde bij marcheerende —	2
Tuchtklasse. <i>Nieuwersluis</i> bij wijze van proef aangewezen als plaats waar door militairen der zeemacht de plaatsing in eene — moet worden ondergaan	3
„Uniformverbod” Zie bij „Wetgeving”	504
„Vara” microfoon. Optreden voor de — door een reserve-officier. Niet geoorloofd	407
Venlo. Overgave van de vesting — (1637) door Mr. P. L. J. M. A. Müller	336
Verbeurdverklaring. Zie bij „Wetgeving”	75
Verboden geschriften. Geschriften verboden bij Legerorder 99, 208, 405, ...	542
Verdediging. De — in het militaire strafproces door Mr. P. L. J. M. A. Müller	38
— van militaire beklaagden	215
Verduistering — meermalen gepleegd, alle feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd. (Toeëigening van gelden toebehoorende aan den Bond van Christelijk Marinepersoneel als correspondent van dien bond.) Vier weken gevangenis-	

	Blz.
straf, proeftijd 2 jaren en als bijzondere voorwaarde ver- goeding van de schade (f 40.80)	66
— door een ambtenaar (officier) van cantinegelden. Beklaag- de had de gelden als beheerder onder zich gekregen; de eigendom was dus niet aan hem persoonlijk gekomen, hij was enkel tot beheersdaden voor de cantine gerechtigd. Be- klaagde was niet te allen tijde in staat de tot betaling van eigen schulden gebruikte gelden uit eigen middelen dadelijk weer aan te zuiveren	347
Vereenigingswezen. Militaire bonden en krijgstuicht	5, 217
— Militaire belangenvereeningen (Reglement) 93, 313, ...	316
— Militaire belangenvereeningen 98, 209, 211, 298, 321, ...	406, 541
— Optreden tegen vakorganisaties	313, 316, 321
— Vervallenverklaring als rechtspersoon. Zie bij „Rechts- persoon”	595
Vergaderingen. Voor militairen verboden —	543
Verlaging. Na beklag te niet gedaan omdat het H.M.G., hoe- wel een gestrenge straf behoort te worden opgelegd, toch, de persoonlijkheid van klager in aanmerking nemende, i.e. geen voldoende termen aanwezig acht voor toepassing van de, in hare gevolgen zeer zwaar zijnde straf van —	128
— Onwaardig om in den onderofficiersstand te blijven dienen	148
— Ongeschikt om den rang van korporaal te behouden (tucht ondermijnen)	249
— Klager (dienstplichtig sergeant) heeft het in hem gesteld vertrouwen beschaamd, door zich eigendunkelijk aan zijn aanvoerderstaak te onttrekken, daardoor het voor zijn rang noodzakelijk gezag ingeboet en zich ongeschikt getoond om in zijn rang te blijven dienen	462
— Geen aanleiding voor ontslag (anders Zeekrr.) maar wel is beklagde (vercordeeld wegens opruiing) ongeschikt in de klasse van matroos 1e klasse, waarin hem meermalen ge- zag over anderen kan worden toevertrouwd, te blijven door- dienen. Verlaagd tot matroos 2e klasse	475
Vervallenverklaring als rechtspersoon. Zie bij „Rechts- persoon”	595
Verzwaard arrest. — door kapitein Mr. J. Schuitemaker. (Wijze van tenuitvoerlegging)	106
Voorbedachte raad. —, in verband met de psychopatische constitutie van beklagde, in hooger beroep niet aangenomen	383
Voorlichtingsrapporten. Inlichtingsrapporten in militaire strafzaken. (Aan te vragen door den officier-commissaris), door C. J. G. L. van den Berg van Saparoea	28
Voorloopige hechtenis. Zie ook bij „Gratie”. De straf eindigt niet zoolang executie niet heeft plaats gehad; van aftrek van — kan eerst sprake zijn bij executie niet tevoren. Geen termen voor inwilliging van het verzoek tot ontslag uit	

voorloopige hechtenis met het gevolg dat een onderofficier die op grond van een feit, waaruit blijkt, dat hij zich niet aan het boven hem gestelde gezag heeft onderworpen, uit den militairen dienst is ontslagen, daarin niettemin eenigen tijd (in afwachting van de beslissing op zijn gratieverzoek) zou terugkeeren en dus wederom gezag over anderen zou uitoefenen, hetgeen onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde	590	Blz.
Voortdurend delict. Art. 150 j ^o art. 60, 2 ^o Wetboek van Militair Strafrecht door T. Schaper	41	
Voortgezette handeling. Opruiing, tweemaal en gepleegd. Beide feiten vloeien voort uit een misdadig wilsbesluit, waar kennelijk het opzet tot opruiing gedurende de geheele periode voorafgegaan aan 30 Januari 1933 heeft bestaan	479	
Voorwaardelijke veroordeeling. — van militairen (Schematisch overzicht) door C. J. G. L. van den Berg van Saparoea	108	
— . Uitvoeringsregeling —. (Art. 24)	214	
Vrijdenkers Vereeniging „De Dageraad”. Verbod tot aansluiting of steunverleening door militairen	298	

Wetgeving.

Nadere voorzieningen betreffende de betaling van geldboeten en van het geldelijk bedrag, waarop verbeurdverklaarde voorwerpen bij de uitspraak geschat worden. Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1932—'33, 266.

Ontwerp van wet	75
Memorie van toelichting	79
Verslag	88
Nota ter beantwoording van het verslag	90
Openbare behandeling	91
<i>Eerste Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1932—'33, N° 100.</i>	
Behandeling	92
Afkondiging der wet	92

Tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond. Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1932—'33, 184.

Ontwerp van wet	168
Memorie van toelichting	169
Voorloopig verslag	170
Memorie van antwoord	176
Verslag	185

	Blz.
Amendement van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht	185
Openbare behandeling	186
<i>Eerste Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1932—'33, 184.</i>	
Gewijzigd ontwerp van wet	187
Voorloopig verslag	188
Eindverslag met Memorie van antwoord	192
Openbare behandeling	200
Afkondiging der wet	200
<i>Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met voorzieningen betreffende bepaalde voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen.</i>	
<i>Eerste Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1931—1932, N° 167.</i>	
Voorloopig Verslag	278
<i>Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met het oog op kleedingstukken en onderscheidingsteekenen, welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven.</i>	
<i>Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1933. 231.</i>	
Ontwerp van wet	504
Memorie van toelichting	505
Voorloopig verslag	507
Memorie van antwoord	514
Nota van wijzigingen	522
Verslag	523
Openbare behandeling	523
<i>Eerste Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1932—'33,</i>	
Voorloopig verslag	527
Eindverslag met Memorie van Antwoord	531
Openbare behandeling	536
Afkondiging der wet	536
„Zeven Provinciën”. Overval op Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”. Zie bij „Overval”	574

WETSBEPALINGEN ENZ.,

behandeld in deel XXIX Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen. Bladzijden.

Grondwet.

9 . . . . . 322.

Regtspleging bij de Landmagt.

14 . . . . . 359.
28 . . . . . 35.
40 . . . . . 33.
88 . . . . . 33.
94 . . . . . 408.
114 . . . . . 359.
116 . . . . . 38.
120 . . . . . 229.
128 . . . . . 46.
243—260 . . . . . 421.
309 . . . . . 46.

Regtspleging bij de Zeemagt.

14 . . . . . 475.
24 . . . . . 35.
92 . . . . . 408.
112 . . . . . 248.
114 . . . . . 38, 215, 475, 485.
118 . . . . . 306.
172 . . . . . 248.
205 . . . . . 590.
209 . . . . . 261.
245 . . . . . 248.

Wetboek van Militair Strafrecht.

2 . . . . . 428, 468.
4 . . . . . 428, 468.
11 . . . . . 427.
14—15 . . . . . 108.

Artikelen.	Bladzijden.
23	264, 266, 347, 353, 362, 365, 371, 377, 383, 475, 479, 485, 489, 495, 574.
25	475.
32	3.
60	41.
67	140, 377.
69	71.
95	574.
108	71, 143, 377.
114	140, 153, 357, 359, 371, 374, 377, 485.
117	264.
119	391.
128	71.
129	377.
134	132.
146	362, 365, 475, 479, 485.
147	248, 353, 365, 475, 479, 489.
150	41, 465.
152	266.

Provisieone Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

86	590.
--------------	------

Wet op de Krijgstucht.

2	219.
9	106.
11	106.
14	107.
16	128, 148, 462.
23	3.
28	304.
37	274.
50	300, 305.
53	306.
55	305.
57	219.
60	468.
61	148, 457.
62	270.
65	104, 586.
66	104, 128, 462.
67	104.
70	300.

Artikelen.

Bladzijden.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

7	211.
8	148, 299, 405, 489.
17	2, 5, 21, 23, 24, 25, 26, 49, 93, 98, 209, 298, 313, 316, 321, 406, 407, 543.
19	3, 99, 208, 405, 542.
24	24, 26.
27	213.
29	274.
30	459.

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

76	435.
--------------	------

Wet reservepersoneel der landmacht, 1905.

5	304.
-------------	------

Dienstplichtwet.

36	304.
--------------	------

Wetboek van Strafrecht.

14a—14g	66, 71, 108.
27	590.
37	168, 383.
37a	168.
40	485.
56	66, 249, 357, 371, 479, 489.
74	101.
87	574.
131—132 (160—161 W. v. S. v. Ned. Indië)	495.
132	153.
207	123.
267	468.
289	383.
307	241.
310	136.
321	66.
359	347.
424	136.
435a	504.
448	41.

Artikelen.

Bladzijden.

Wetboek van Strafvordering.

164, 165	468.
313	257.
342	249, 479.
403	153.

Dienstweigeringwet. Wet van 13 Juli 1923, (Stbl. n°. 357).

1—10	23, 25, 153.
----------------	--------------

Ambtenarenwet 1929.

Titel II	162, 275.
3	501, 606.

Militaire Ambtenarenwet 1931.

12j	501.
---------------	------

Reglement rechtstoestand militairen zeemacht.

20	606.
22	606.
24	606.
97	606.

Motor- en rijwielwet.

7	119.
9	112.
27	112.
34	112.

Wet van 22 April 1855, Stbl. n°. 32.

(Vereeniging en Vergadering).

10	595.
--------------	------

Reglement Inwendige dienst Kon. Landmacht. Deel A.

34	304
Bijlage C. punt 8	234.
93 (7) 122a (nieuw)	459.

Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling.

(Zie Staatsblad 1930, n°. 360).

24	214.
26	214.

Artikelen.

Bladzijden.

Kon. besluit van 31 Juli 1922, Stbl. n°. 475.

1	3.
2	3.
47	14.

Kon. besluit van 21 Februari 1933, n°. 47.

Het bepaalde in bovengenoemd besluit. (Rangen van leden van het Nederlandsche Roode Kruis, enz.)	1
---	---

Kon. besluit van 4 Mei 1933, (Stbl. n°. 246).

Het bepaalde in bovengenoemd besluit. (Nadere vaststelling van voorschriften ter uitvoering van de wet van 23 Mei 1899, Stbl. n°. 128; met bijbehorende Instructie)	202
--	-----

Kon. besluit van 10 Juli 1933, (Stbl. n°. 357).

Het bepaalde in bovengenoemd besluit. (Wijziging toelagen enz. aan advocaten-raadslieden bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord)	201
---	-----

Kon. besluit van 28 December 1933, (Stbl. n°. 751).

Het bepaalde in bovengenoemd besluit. (Wijziging Militaire rechtspleging in Curaçao)	537
---	-----

Kon. besluit van 2 Januari 1934, (Stbl. n°. 2).

Het bepaalde in bovengenoemd besluit. (Wijziging toelagen aan advocaten-raadslieden bij het H.M.G. of bij een krijgsraad bij de landmacht)	540
---	-----

Kon. besluit van 19 Januari 1934, (Stbl. n°. 17).

Het bepaalde in bovengenoemd besluit. (Wijziging Militaire rechtspleging in Suriname)	538
--	-----

Gemeenteverordeningen.

<i>Algemeene Politieverordening voor de gemeente Brielle.</i> 162	119.
--	------